

วารสาร
สันติศึกษา
ปริทรรศน์ มจร
JOURNAL OF MCU
PEACE STUDIES

E-ISSN : 2539-6765

หลักสูตรสันติศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม 2565)

Vol.10 No.3 (May 2022)

Group 1

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

Journal of MCU Peace Studies

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม 2565)

Vol. 10 No. 3 (May 2022)

E-ISSN: 2539-6765

● วัตถุประสงค์

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร กำหนดเผยแพร่ปีละ 7 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม, ฉบับที่ 4 มิถุนายน, ฉบับที่ 5 กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 6 กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน - ธันวาคม) ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

วารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านพระพุทธศาสนา สันติศึกษา สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร

The Journal of MCU Peace Studies published 7 time per year (1st issue January - February, 2nd issue March - April, 3rd issue May, 4th June, 5th issue July - August, 6th issue September - October and 7th issue November- December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students.

The Journal focuses on Buddhism, Peace Studies, Sociology, Liberal Arts and Multidisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of MCU Peace Studies, should not be Previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of MCU Peace Studies including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of MCU Peace Studies, are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

● **เจ้าของ**

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ห้อง D 423 79 หมู่ที่ 1
ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภовังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทรศัพท์ 035248000 ต่อ 8528,
092-556-4635, 063-561-5326
duangden.tun@mcu.ac.th
โทรสาร: 035-248000 ต่อ 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **ที่ปรึกษา**

อธิการบดี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะพุทธศาสตร์
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

● **Owner**

Master of Arts Program in Peace Studies,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Zone D, D423 4th floor, School Building,
79 M.1, Phahon Yothin Road, Lam Sai,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Ayutthaya,
13170, Thailand.
Tel: + 66 35 248 000 ext. 8528
092-556-4635, 063-561-5326
duangden.tun@mcu.ac.th
Fax: + 66 35 248 000 ext. 8528
<https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace>

● **Advisors**

The Rector
Vice-Rector for Academic Affairs
Dean, Faculty of Buddhism
Dean, Graduate School

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

● บรรณาธิการบริหาร

พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

● กองบรรณาธิการ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดอดิศักดิ์ วชิรปญโญ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นายสุชนา ศิริธัญกร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.นิตานาจ โสภภาพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศิลาคม
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ดร.สัณญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

The Secretary-General of King Prajadhipok's Institute
The Secretary-General of the Office of the Judiciary

● Executive Editor

Asst.Prof.Dr. Phramaha Duangden Thitañño
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

● Editorial Board

Dr.Phrakhruvinaithonsuriya suriyo
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr.Phra Pramote Vadakovid
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phrakrupalad Adisak Vajirapañño
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst.Prof.Dr.Khantong Wattanapradith
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mr.Suchaya Siritanyaporn
Mahachulalongkornrajavidyalaya, University
Assoc.Prof.Dr.Rattana Panyapa
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr.Nisanart Sopapol
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst.Prof.Dr.Krairoek Silakom
Udon Thani Rajabhat University
Asst.Prof.Dr.Pramote Yotkaew
Suan Dusit University
Asst.Prof.Dr.Uthai Satiman
Suan Dusit University
Dr.Sanya Kenaphoom
Rajabhat mahasarakham University

ผศ.ดร.พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนนา

สถาบันพระปกเกล้า

รศ.ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.สุรัชย์ พุดชู

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Asst.Prof.Dr.Padtheera Narkurairattana

Mahidol University

Dr.Chalat Pratheuagrattana

King Prajadhipok's Institute

Assoc.Prof.Dr.Pimolpun Phetsombat

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Asst.Prof.Dr.Phamaha Maghavin Purisuttamo

Mahamakut Buddhist University

Dr.Surachai Phutchu

Mahamakut Buddhist University

● ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน์ (โสมา),

มือถือ: 061-296-1654 Line ID: piyanat1996

อีเมลล์: piyanat.sa@mcu.ac.th

Coordination and Management

Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

Tel. 061-296-1654 ID line: piynat1996

Email: piyanat.sa@mcu.ac.th

● ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

ดร.คชาภรณ์ คำสอนทา: Dr.Kachaporn Kumsonta

● ออกแบบปก (Cover designed)

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน์ (โสมา), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

● จัดรูปเล่ม (Content designed)

พระมหาปิยะนัฐ ปิยรัตน์ (โสมา), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phramaha Piyanat Piyaratano (Soma)

พระสมพร ปสนโน (หลังแก้ว), ผู้ช่วยบรรณาธิการ: Phra Somporn Pasanna (Langkaew)

กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม

ฉบับที่ 4 มิถุนายน

ฉบับที่ 5 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 6 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 7 พฤศจิกายน – ธันวาคม

วารสารกำหนดระบบการอ้างอิงเป็น APA เอกสารอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความผู้เขียนจะต้องปรับเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด เพื่อพัฒนาวารสารในการเตรียมเพื่อเข้าสู่ฐาน ACI และ Scopus ต่อไป

ตั้งแต่ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2562) เป็นต้นไป ได้ยกเลิกการตีพิมพ์รูปเล่มที่เป็นเอกสาร โดยจะเผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์เพียงช่องทางเดียว สามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/index>

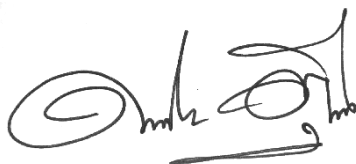
บทบรรณาธิการ

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสนับสนุน ส่งเสริมให้คณาจารย์บุคลากร เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้สนใจ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยได้เสนอและเผยแพร่บทความ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ บทความปริทรรศน์ และบทความพิเศษ ที่ได้มาตรฐานสู่สาธารณชน รวมทั้งยกระดับผลงานทางวิชาการให้ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ ด้วยหวังให้เป็นตลาดแห่งองค์ความรู้ที่สามารถค้นคว้า ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ อย่างหลากหลาย และที่สำคัญองค์ความรู้ดังกล่าวจะเป็นแนวทางไปสู่การบูรณาการ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมสันติวิธี เนื่องจากสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำในสังคม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการอยู่ร่วมกันของสมาชิกที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและภาษา เป็นต้น อันก่อให้เกิดแนวโน้มนำไปสู่ความขัดแย้งเชิงโครงสร้างของสังคม หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้เห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร เพื่อให้เป็นตลาดวิชาการ และเป็นช่องทางแห่งการค้นคว้าและรวบรวม แนวคิด ทฤษฎี หลักการ แนวทาง กระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนในการจัดการความขัดแย้ง และหลักการ แนวทางในการเสริมสร้างสันติวิธี เพื่อพัฒนาไปสู่สันติสุขหรือสันติภาพ ดังนั้น ชุมชนองค์ความรู้จากบทความวิชาการ บทความวิจัย เป็นต้น ที่ทางวารสารได้รับตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ หลากหลายสาขามาไว้ด้วยกัน จะเกิดการสร้างสรรค์และค้นพบเครื่องมือการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี จะทำให้บุคคล องค์กร สังคม ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติให้เกิดสันติสุขได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันหรือเตรียมความพร้อมให้กับบุคคลหรือสังคมเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรงที่จะตามมา

ทั้งนี้ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้เปิดรับบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา สันติศึกษา สังคมวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชน การศึกษา จิตวิทยา และรวมถึงสหวิทยาการ เชิงประยุกต์ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเผยแพร่ ปีละ 7 ฉบับๆ ละ 33 บทความ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ทั้งนี้เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม 2565) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ จัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ให้นำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ได้รับความไว้วางใจ และความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความวิจัย และบทความวิชาการที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ซึ่งเป็นการเอื้อเพื่อแบ่งปันชุดองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อจะร่วมกันพัฒนาชีวิต องค์กร ชุม และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าอยู่อย่างอารยชนยิ่งขึ้น

กองบรรณาธิการวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ให้ความสนใจส่งบทความวิชาการเข้ามาร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนี้ และกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกผู้ติดตามอ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

(พระมหาดวงเด่น จิตญาโน, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย: Research Articles	

The Influence of Customer Experience in Thai Full-Service Restaurant towards Customer Satisfaction with Consumption Emotion as Mediator: International Tourists' Perspective.....	925-937
<i>Kritta-orn Chewwasung</i>	

บทความวิจัย: Research Articles

การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรม: การพัฒนาพระบริหารการนิเทศพระนิเทศก์ และพระสอนศีลธรรมเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย: The Transformation of Moral Teaching Monks: The Development of Monks for Supervision Administration, Supervising Monks, and Moral Teaching Monks to Mobilize Morality in Thai Society.....	938-953
<i>พระศรีธรรมภาณี: Phra Sridhammapani</i>	
การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในชุมชนพหุลักษณะชายแดนใต้บนฐานคติสิทธิทางวัฒนธรรมและสุขภาวะองค์รวมเพื่อสันติภาพ: บทสำรวจความเป็นไปได้: Sustainable Peacebuilding in Southern Thailand's Plural Communities based on Cultural Rights and Holistic Health for Peace: An exploring the Feasibility: An Exploration for Feasibility.....	954-970
<i>พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ และ ชัมชู สาอุ:</i>	
<i>Padtheera Narkurairattana and Samsoo Sa-U</i>	

เรื่อง	หน้า
นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบท พระพุทธศาสนา: Digital Innovations to Develop Learning System for Learning World Cultural Heritage in Buddhist Context.....	971-958
แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, อรชร ไกรจักร์ และ กรรณิการ์ ขาวเงิน: <i>Kritsana Raksachom, Orachorn Kraichakr and Kannikar Khaw-ngern</i>	
การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ: The Integration of Buddhist Innovative Learning Areas.....	986-997
พระราชสุตาภรณ์, พระมหาอุดร อุตตโร, พระครูสิริภุญญิทัศน์ และ ปฐิธรรม สำเนียง: <i>Phraratsutaporn, Phrarmaha Udorn Uttaro,</i> <i>Phrakhrudiriphurinithat and Patitham Samninang</i>	
เงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน กรณีศึกษา: บริษัทศรีตรังแอโกรินดัสทรีและชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภ เมืองตรัง จังหวัดตรัง: Conditions for sustainable coexistence of industrial plants and communities Case Study: Sri Trang Agro-Industry Company and Bangrak-Saphanchang Community, Mueangtrang District, Trang Province.....	998-1012
ครรชิต เชื้อขำ, สรัญญา โยะหมาด และ ฮาซันอักริม ดงนะแดง: <i>Khanchit Chuarkham, Saranya Yohmad and Hasan Akrim Dongnadeng</i>	
ความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบเชิงยืนยัน: ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ, ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ, ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และทักษะกระบวนการ คิดแก้ไขปัญหาของนักศึกษาครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: Needs Assessment and Confirmatory Factor Analysis: Critical Thinking Process Skills, Decision Making Process Skills, Creative Process Skills and Problem Solving Process Skills of Pre - Service Teachers in The Northeastern of Thailand.....	1013-1030
วินัส ภักดิ์นรา: <i>Venus Paknara</i>	

เรื่อง	หน้า
การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น: School Administration Toward Excellence Based on Iddhipāda for Administrators of Phrapariyattidhamma Schools on General Education Department in Khon Kaen Province.....	1031-1046
พระมหาสุพิชฐพล ชิตวิริโย (เชื้อกุล), พระฮอนด้า วาทสทโท และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส: Phramaha Supichthapol Chitaviriyo (Chueakun), Phra Honda Vatasatto and Pharkrupalad Boonchuay Jotivangso	
การพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุชอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี: Development Procedure Mariage for Sustainable Happiness Through Buddhist Peaceful Means	1041-1061
ชูจิต พันธุมจินดา, พระครูปลัดปัญญาวรรวัฒน์ และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์: Chujit Pantumchinda, Phrakrupaladpannavorawat and Khantong Wattanapradith	
ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: จังหวัดนครราชสีมา ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรี นทร์: Collaboration between Public Sector, Private Sector, and Civil Society in Creative and Sustainable Tourism Development of Community: A Case Study of Nakhon Ratchasima Province, Nakhon Chai Burin Provincial Group.....	1062-1078
จักรีวัชร ก้นบุรมย์ และ ชนิตา จิตตรุทธะ: Chakriwatchara Kanburom and Chanida Jittaruttha	
การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว: Enhancing Cultural Innovation of 5 Ethnic Groups in Sakaeo Special Economic Zone.....	1079-1092
วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ: Vutthiwat Ananphutthimet	

เรื่อง	หน้า
ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: Economic Border Trade Co-operation Strategy between Thailand and Lao People's Democratic Republic	1093-1105
กานต์พนธ์ เตชะเดโชภักดิ์, วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยมนนท์: <i>Karnpone Taechadatapipate, Wijitra Srisorn and Sunthan Chayanon</i>	
ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา: Project Management Strategy for Basic Education Schools under the Secondary Educational Service Area.....	1106-1119
ชนิดา วารสิทธิ์, ไพรวลัย โคตรตะ และ ชวนคิด มะเสนะ: <i>Chanida Warasit, Praiwan Kotta and Chuankid Masena</i>	
แนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง: Guidelines for the development of the criteria for Pong Lang band contest.....	1120-1132
บุลากร สมไสย และ กฤษกร อ่อนละมูล: <i>Bulakorn Somsai and Krisakorn Onlamul</i>	
รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา: The Model of The Budgeting Administration with Good Governance Principles of school in Secondary Education Service Area.....	1133-1145
ปิยะนันท์ สมชาติ, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และ จินณวัตร ปะโคทั้ง: <i>Piyanan Somchat, Pongthorn Singphan and Jinnawat Pacotang</i>	
รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: A Model for English Program (EP) Administration of Primary School under the Office of the Basic Education Commission.....	1146-1161
เพ็ญประภา มีเพียร, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และ จินณวัตร ปะโคทั้ง: <i>Penprapa Meepian, Pongthorn Singphan and Jinnawatra Pakotang</i>	

เรื่อง	หน้า
วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุข: A Discourse of Luangpucha Supatto and his Disciple for Creativity the Communal Peace.....	1162-1175
ภิชญาพร อยู่กล้า และ สุนทร วรหาร: <i>Pichayaporn yooklam and Suntorn worrahan</i>	
รูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง: Lifestyles and Social Welfare Needs of the Elderly in Trang Province.....	1176-1191
วิสุทธิณี ธาณิรัตน์ และ วรางคณา ตันทสันตติสกุล: <i>Wisuttinee Taneerat and Warangkana Tantasuntisakul</i>	
แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล: Guidelines for the Administration of Higher Education Institutions in the Digital Era.....	1192-1202
ศิริเกษม ศิริลักษณ์ และ จิตติมา วรรณศรี: <i>Sirikasem Sirilak and Jltima Wannasri</i>	
ความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี: Fiscal Sustainability of Surat Thani Provincial Administration Organization.....	1203-1216
สมภาพร จันทร์ภูงศ์ และ สมิหรา จิตตลดากร: <i>Samaphorn Chanphoochong and Samila Chitaladakorn</i>	
รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว: The Solution Model for Thai Border Trade and National Security in Special Economic Zone, Sa Kaeo Province.....	1217-1228
สายจิตร์ ชัยชนะ, วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยมนนท์: <i>Saichit Chaichana, Wijittra Srisorn and Sunthan Chayanon</i>	

เรื่อง	หน้า
หมู่บ้านช่อสะอาด: รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนว พระพุทธศาสนา: Chor Sa-ard Village: Model and Process of Honest Community Under The Buddhist Concept.....	1229-1242
สุกัญญาณัฐ อปสิน: <i>Sukanyanat Opsin</i>	
รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: Management Model of Quality Child Development Center Under the Local Government Organization.....	1243-1255
สุจรรยา คำไล่, ชวนคิด มะเสนะ และ ไพวุฒิ ลังกา: <i>Sujanya Khamlai, Chuankid Masena and Paiwut Lungka</i>	
ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC): Eastern Economic Corridor (EEC) Development Strategy.....	1256-1267
หรรษธร ณรงค์, วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยนนท์: <i>Hassathron Narong, Wijitra Srisorn and Sunthan Chayanon</i>	
การพัฒนาแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู: The Development of English Critical Reading Instructional Supervision Model of Internship Students.....	1268-1283
อังชรินทร์ ทองปาน: <i>Angcharin Thongpan</i>	
การพัฒนาแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ: Model of Aerospace Industrial Business Development.....	1284-1298
จตุรงค์ ทองพันธุ์: <i>Jaturong Tongpan</i>	
วัด 9 ศรี: การท่องเที่ยวบนคติ ความเชื่อแห่งเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง: Nine Prosperity Temples: Traveling on Apocalypse, the Belief of the Merit Routes in Lampang Province.....	1299-1314
สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์, พระมหาสุพัตร วชิราวุธ, ปานิสรา เทพรักษ์ และ 4เบญญาดา กระจำแจ้ง: <i>Somchan Sripraschayanon, Phramaha Supat Wachiravudho, Panisara Theprakand and Benyada Krajangjeang</i>	

เรื่อง	หน้า
นวัตกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี: Innovative Political Participation in the Administration of Public Policy through cultural capital of Phum Rieng Sub-district Municipality, Chaiya District, Surat Thani Province.....	1315-1328
สุพัฒพงศ์ แยมอิม: Suphatpong Yamim	
กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: Application Strategies on Information and Communication Technology for Education in Small-sized Primary Schools Under Office of the Basic Education Commission in The Northeast.....	1329-1343
ศักดา ทัดสา, วลัยนิภา ฉลากบาง และ พรเทพ เสถียรนพแก้ว:	
Sukda Tadsa, Wannika Chalabang and Pornthep Steannoppakao	
กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: Classroom Management Strategy of Effecting the Students Quality for Primary Schools Under the Office of the Primary Education Service Area in the Northeastern Region.....	1344-1357
นฤมล ทัดสา, วาโร เฟ็งสวัสต์ และ พรเทพ เสถียรนพแก้ว:	
Naruemon Tadsa, Waro Phengsawat and Pornthep Steannoppakao	
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองกองพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร: Learning Management Model of Online Contemplative Education in Promoting the 1st Level of the Secondary School Students' Life Skills, Nongkongpittayakom School of Muang District in Kamphaeng-Phet Province.....	1358-1371
มนตรี หลินภู, ศรวัสส์ ศิริ และ ชีระศักดิ์ อัจฉนราภิ:	
Montree Linphoo, Sorawat Siri and Theerasak Arjnarakit	

เรื่อง	หน้า
กลยุทธ์การสืบสานละครเพลงโน้ตเตี้ยกวางสีในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ ของชาวบ้าน: The Strategy of School Inheritance of Guangxi "Caidiao" Based on The Folk Learning Behavior.....	1372-1389
โล่ ทอง และ ณัฐภรณ์ รัตนชัยวงศ์: <i>Luo Tong and Nataporn Rattachaiwong</i>	

บทความวิชาการ : Articles

สภาพปัญหาการสู่คดีอาญาของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย: The Current Situation, Problems and of Prosecution of the Monks According to the Process of Judicial Process in Thai Society.....	1390-1401
สุรพงษ์ สิทธิกรณ์: <i>Surapong Sitthigorn</i>	

วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร
เป็นสมาชิกเครือข่ายวารสารวิชาการ
ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (JSH)

The Influence of Customer Experience in Thai Full-Service Restaurant towards Customer Satisfaction with Consumption Emotion as Mediator: International Tourists' Perspective^{*}

Kritta-orn Chewwasung

Graduate School of Tourism Management,
National Institute of Development Administration, Thailand.

Corresponding Author's Email: krittaorn@go.buu.ac.th

Abstract

This research aimed to study (1) the influence of customer experience in Thai full-service restaurants toward customer satisfaction (2) to investigate the mediating effect of customer emotion between customer experience and customer satisfaction. The sample size was 400 international tourists who visited Thai full-service restaurants, the respondents were selected by purposive sampling. The sample group was selected from international tourist who visited Thai full-service restaurant according to the provided list. Analysis the data by the descriptive statistic and the Structural Equation Model use to analyze the causal relationship between customer and experience and have consumption emotion as the mediating factor. The research result was found as follows. 1. The result indicated that customer experience insignificantly influenced on customer satisfaction. 2. The customer experience indirectly influenced customer satisfaction by passing through the consumption emotion as the mediating factor. 3. Thai full-service restaurant operators should pay attention to the design of experience touchpoints that influence the consumption emotion to construct customer satisfaction, leading to competitive advantage and creating sustainable operation in the highly competitive restaurant business.

Keywords : Customer experience; Consumption Emotion; Customer Journey; touch point; Customer Satisfaction

^{*}Received December 9, 2020; Revised April 21, 2022; Accepted May 30, 2022

Introduction

The tourism industry has continued to grow and play an integral part of Thailand economy. The direct contribution of Travel & Tourism to GDP in 2014 was 1,037.3 billion Baht represented 12.3% of the Thai GDP. This income has generated from many interrelated industries that supported the tourism industry, such as hotels, travel agents, and airlines, restaurants, and leisure industries. Each tourist has recorded to spend around 4,924.11 Baht per person per day and spends approximately 50% on accommodation and food and beverage therefore these related industries can denote the most significant part of tourist spending and importance to the whole tourism industry (Ministry of Tourism and Sport, Department of Tourism, 2016).

Especially the foodservice or the restaurant industry which is not only bring lot money and job creation to the economy, but this industry let the tourists experience the local identity as the cultural activities and entertainment (Cohen, and Avieli, 2014; Hjaager, and Richard, 2002). Food experience has become the important aspect of tourist experience at the destination (Henderson, 2009; Lee, Scott, and Packer, 2014) since tourists can have pleasurable sensory experience and sensual experience (Kivela, and Crofts, 2006). Food experience can enhance the pleasure, attract tourists to the destination (Hall, Sharples, Mitchell, Macionis, and Cambourne, 2004) as well as the main determination of destination choice and influence factor of revisiting the destination (Cohen and Avieli, 2004; Ryu, and Han (2010). Therefore, it is essential to study about the tourist experience at the restaurant where is the primary sources of the food experience.

Nemeschansky, and von der Heidt (2013) have studied that the beside food quality and quantity are the core value of the restaurant, beside that customer also emphasized on on the culinary finesse, service and restaurant atmosphere. Tourists do not receive just the food that helps them satisfy their hunger, but tourists engage themselves with the environment and circumstance that augmented with the core product such as food and beverage (Mak, Lumbers, Eves, and Chang, 2012). Researchers have revealed that the experience defined as customers' internal and subjective response to individuals' consumption context when they contact the company, which comprises cognitive, feeling, affective physical and social response (Meyer, and Schwager, 2007, Verhoef et al. 2009). Concept of customer experience as a multi-dimensional structure composed of human or physical components which are generated from a series of interaction between customer and company both of direct and indirect contact (Garg, Rahman, and Kumar, 2011; Grønholdt,

Martensen, Jørgensen, and Jensen, 2015; Schmitt, 2010) from the beginning till after interaction of the customer with the company which leads to the reaction of each customer according to the involvement of customer at a different level. Researchers refer to these situations, events, or activities as “touchpoints” (Meyer, and Schwager, 2007b; Schmitt, 2010; Verhoef et al. 2009). As the company does not create the experience directly but company performs as the provider role in setting the special stages for a customer to experience through different stimuli according to the contact, which will affect to customer’s emotion, absorption and control By providing (Andersson and Mossberg, 2004; Yuan, and Wu, 2008).effective stimuli, the company can create value for both company and the customer (Carù, and Cova, 2003; Schmitt, 2010) Customer experience can generate differentiation, influence customer emotion, lead to customer satisfaction, repeat purchase and customer loyalty as well as being part of the future purchase since the decision to purchase are based mainly on the customer prior experience. (Berry, and Carbone, 2007; Grønholdt, Martensen, Jørgensen, and Jensen, 2015; Meyer and Schwager, 2007).

Generating customer satisfaction be subject to many reasons such as perceived service quality, customer mood, motion, social interaction, and experiences (Churchill, and Surprenant, 1982) . It is designated the performance of the company in providing products and services. Therefore, measuring customer satisfaction can help identify the product element that needs to be improved for more customer satisfaction. Many businesses have put a lot of time and investment to investigate the factor that creates the customer satisfaction since the positive customer satisfaction can generate positive behavioral intentions such as positive word of mouth or the customer loyalty (Andaleeb, and Conway, 2006; Wilson, Zeithaml, Bitner, and Gremler, 2012).

Base of the concept and theory of customer experience and customer satisfaction, constructing the customer satisfaction is required many stimuli. Therefore, to understand the concept of managing the customer experience at Thai-full service restaurant, it is essential to understand the casual relationship of all the element among the customer experience, customer satisfaction and the consumption emotion. Hence, this study has proposed the structural equation model of the perception of designed touchpoints along the 6 stages of the customer journey in Thai full-service restaurant that can explain the pattern of customer experience, leading to the consumption emotion and customer satisfaction.

Objective of the research

1. To purpose the influence of customer experience towards customer satisfaction
2. To investigate the mediating effect of customer emotion between customer experience and customer satisfaction

Research Methodology

1st Step: Sample size

The sample size appropriate for the structural equation model is at least 10 – 20 times of parameter or the path that shows the relationship of a factor in conceptual research framework or at least 200 cases to apply the structural equation model (Kline, 2011). This study has 13 parameters and set the sample size at 20 times of parameter. Therefore, the sample size is 260 cases. For the appropriateness and relevance of a large population, this study has set the sample size at 400 cases (n=400).

2nd Step: Sampling method

This study is quantitative research that surveyed by the purposive sampling based on the judgement of the researcher to reduce the generalization (Sharma, 2017). The sample selected the international tourist who had been visiting a Thai full-service restaurant in Bangkok. The criterion for selecting the restaurant was the restaurant should be authentic Thai style, giving the full-service and serve at least 20 tables which are referred to the medium size restaurant. For convenience, the researcher provided a list of the restaurants for tourists to check on.

3rd Step: Research Instrument

This study used the questionnaire as the research instrument to collect the data. The questionnaire consisted of 80 questions in 4 parts: personal information, tourist foodservice consumption behavior, customer experience touchpoints performance at Thai full-service restaurant, and the customer consumption emotion. 5 level Likert scales was used to measure customer perception, customer satisfaction, and consumption emotion. These 5 levels of rating scales ranged from strongly agree (5) to strongly disagree (1).

This perception measurement covered customers' perception toward the touchpoints along six stages of the customer journey at Thai full-service restaurants: 1. Pre-arriving stage (6 items) 2. Arriving stage to the restaurant (5items) 3. Entering the dining room stage to the dining area (9 items) 4. Menu presenting and meal order (8 Items) 5. Customer enjoying food and beverage (7 items) 6—Billing and leaving the restaurant (5 items) and 1 item for overall

customer satisfaction. The consumption emotion measurement comprised 4 dimensions: 7 items of comfort, 4 items of Annoy, 3 items of Romance, and 6 items of Simulative.

The questionnaires were translated into English for ease of international tourists. The content validity of research instrument was evaluate by applying the Item-Objective Congruence Index (IOC) of three experts; the result showed the acceptable range between 0.88 and 1.000 (Turner and Carlson, 2003). In addition, the pilot study was applied to investigate the reliability, questionnaires were distributed to 30 international tourists. Cronbach's alpha value, the reliability measurement, showed a value of 0.916, which reliability of the instrument was acceptable. In conclusion, the research instrument was admissible, with reliability and validity measurement, to collect the data.

4th Step: Data collection

Four hundred questionnaires were distributed to international tourists who were traveling around Bangkok during January – May 2019 and had been visiting Thai full-service restaurants. The distribution questionnaire was nearby Grand Palace, Temple of dawn, Tha Tien, and Sukhumvit. Researcher and assistance screened the respondents by asking whether tourist has visited the restaurants as listed.

Data Analysis

According to the research hypothesis, this study presented the statistical analysis—the structural equation model for testing the relationship between the independent and dependent variables and descriptive statistics for presenting percentage, frequency and mean. The researcher analyzed the data with a statistical package for Social Sciences (SPSS) and with AMOS (version 22) to examine the hypothesis. This statistical software is an appropriate method for research questions proposed and structural equation modeling (Hair, Black, Babin, and Anderson, 2010). The confirmatory factor analysis is examined to confirm the relationship between a set of variables and supports the theoretical concept under the area of study. The stage of confirmatory factor analysis (CFA) of each variable is established for this study, which is divided into two sets of variables; 1. Perception of customer experience touchpoints along the six stages of customer journey 2. Consumption emotion of customer after they have experienced the foodservice consumption in their customer journey

Research Result

The research finding reveals the international tourist's perspective on each stage's performance during the customer journey. Tourists perceived the experience touchpoints

along six-stage of the customer journey that all stages are at a high-performance level. The highest score the performance falls at the period during customer enjoying food and beverage ($\bar{X} = 3.98$). Followed by the menu presenting and food ordering ($\bar{X} = 3.92$), during the billing and customer leaving ($\bar{X} = 3.87$), entering the restaurant ($\bar{X} = 3.77$), pre-arriving at the restaurant ($\bar{X} = 3.75$) and the least score is arriving at the restaurant ($\bar{X} = 3.70$).

Table 1 Mean and Standard deviation of perception of the customer experience touchpoint along the 6 stages of customer journey at Thai full-service restaurant

Performance of experience touchpoint at each stage of the customer journey	Level of opinion			
	$\bar{X}$	S.D.	Level of Evaluation	Rank
Pre-Arriving at the restaurant	3.75	.627	Efficient	5
Arriving at the restaurant	3.70	.594	Efficient	6
Entering the restaurant	3.77	.551	Efficient	4
Menu presenting and food ordering	3.92	.584	Efficient	2
Enjoying food and beverage	3.98	.517	Efficient	1
Billing and customer leaving	3.87	.546	Efficient	3

According to the research objective, the study reveals as the follow

Objective 1 To purpose the influence of customer experience towards customer satisfaction

The study resulted of each confirmed factor analyses need to match the overall model fit and the criteria for construct validity. The model fit of a confirmatory factor of perception of touchpoint at six stages along the customer journey. The goodness of fit measures showed a good result of each chi-square/df criteria at 2.223, which was acceptable. The other criteria are Goodness of Fit Statistic (GFI) at 0.989, Adjust Goodness of Fit Statistic (AGFI) at 0.916, Comparative Fit Index (CFI) at 0.994, Normed-Fit Index (NFI) 0.990, and Root Mean Square Residual (RMR) at 0.009. This meant that the measurement model customer experience touchpoint is fit and can use for a structural model evaluation.

The second measurement model shows the consumption emotions. The confirmatory factor analysis (CFA) was carried out following a multi-dimensionality construct of four consumption emotion components: comfort, annoy, stimulated, and romance. The model fit the confirmatory factor of consumption emotions. The goodness of fit measures shows a good result of each chi-square/df criteria at 1.139, which is acceptable. The other criteria are as Goodness of Fit Statistic (GFI) at 0.999, Goodness of Fit Statistic (AGFI) 0.989 Comparative Fit

Index (CFI) at 0.999, Normed-Fit Index (NFI) 0.995, and Root Mean Square Residual (RMR) at 0.013. This means the measurement model consumption emotion is fit and can use for a structural model evaluation.

After checking, the model fit to the model criteria of goodness fit statistic of each variable. Then, the structural equation model can be tested. This structural model assessment was constructed using four hundred sets of data (N=400) as the dependent variable. The proposed model was tested using the Amos 22 software package and its presented in the figure below. This structural equation appeared in figure 1. The model aimed to assess the hypothesized theoretical relationship between customer experience and consumption emotion that influences customer satisfaction.

Table 2 Fit statistics of the initial model

Model	N	Npar	CMIN/DF	RMR	GFI	NFI	CFI	RMSEA	SRMR
Theoretical Model	400	33	2.9659	0.018	0.916	0.952	0.966	0.065	0.018
R-Sqr: Customer Emotion =0.563, Customer Satisfaction = 0.351									

Note: R-Sqr is the proportion of the variance for each endogenous variable explained by the causes.

According to table 2, the model fit of the confirmatory factor of customer experience shows the goodness of fit measures showed the good result of each criterion of chi-square/df at 2.965, which is the acceptable level. Goodness of Fit Statistic (GFI) at 0.916, Adjusted Goodness of Fit Statistic (AGFI) at 0.950, Comparative Fit Index (CFI) at 0.966, Normed-Fit Index (NFI) 0.950 and Root Mean Square Residual (RMSR) at 0.018. Therefore, the model of customer experience has a relationship with customer satisfaction in Thai full-service restaurants.

According to objective 1, the study showed the result in figure 1 and table 3. The structural equation model has concluded from the study's hypothesis that the customer experience insignificantly influence customer satisfaction. Still, customer experience has a significant indirect influence on customer satisfaction by passing through the consumption emotion.

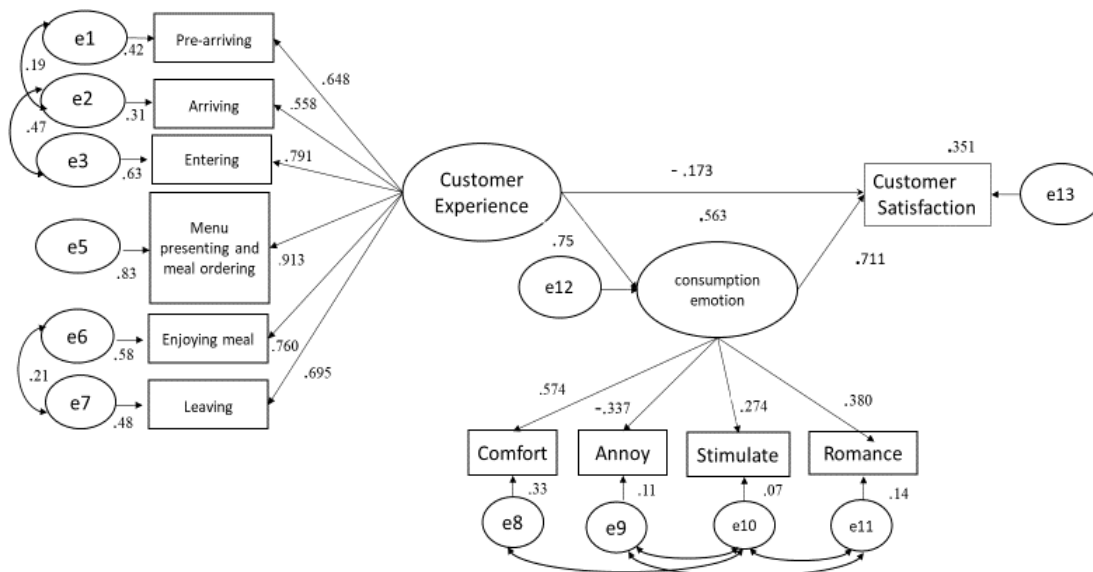

Figure 1 The result of conceptual framework: the influence of customer experience

Table 3 The result of the customer experience effect on customer emotion and customer satisfaction towards customer satisfaction

Effect	Unstandardized Estimate of Effect	Standardized Estimate of Effect	Statistical Significance Level
Customer experience → Customer consumption emotion	.511	.750	***
Customer consumption emotion → Customer satisfaction	1.514	.711	.002**
Customer experience → Customer satisfaction	-.252	-.173	.309

Note: ** and *** represent statistical significance at the level of 0.05 and 0.001, respectively

Objective 2 To investigate the mediating effect of customer emotion between customer experience and customer satisfaction

According to objective 2, the result in Table 4 revealed that consumption emotion played the integral role between customer experience and customer satisfaction since the standard coefficient value between customer experience and customer satisfaction showed the negative influence of -.173 while customer experience significantly influence to the consumption emotion at .711 and customer emotion to the customer satisfaction at .750. Furthermore, when considering customer experience's influenced on customer satisfaction, the result showed that the indirect influence (.530) of consumption emotion as the mediator has more value than the total influence (.360). Therefore, consumption emotion of customer as the mediating factor is very important factor between Customer experience and customer satisfaction.

Table 4 The influence among customer experience, consumption emotion and customer satisfaction

Factor Effect	Consumption Emotion			Customer Satisfaction		
	Total effect	Indirect effect	Direct effect	Total Effect	Indirect effect	Direct effect
Customer experience	.750	.00	.750	.360	.530	-.173
Consumption emotion	-	-	-	.711	.00	.711

New Body Knowledge

The previous studies indicated that customer experience directly influences customer satisfaction but the result of this study has revealed differently. The result from the study reveals that the customer experience at Thai full-service restaurants has shown an indirect influence to customer satisfaction but indirectly on customer satisfaction through the customer's consumption emotion. Therefore, to generate the customer experience at the Thai full-service restaurant to get the ultimate result of customer satisfaction, the restauraners may emphasize the experience touchpoint that creates the positive consumption emotions. Finally, customers will have customer satisfaction with Thai full-service restaurants.

Moreover, the model in Figure 1 has revealed that consumption emotion is mainly derived from the feeling of comfort (.574) and romance (.380). Hence the restaurant may design the experience touchpoint carefully based on the component that makes the customer feel comfortable. For example, the restaurant's ambiance should relax, which may be regarding the restaurant's lighting, decoration, and furniture. Furthermore, the communication between the menu and service provider should be clear and make the customer understand that food taste should be suitable to the customer's expectations.

Discussion of research result

From the research result of 1st objective, it was found that customer experience insignificantly influences to customer satisfaction but show the significantly indirectly influence customer satisfaction bypass through customer emotion. In contrast, customer experience showed the significantly influence to customer consumption emotion directly. This is because to construct customer satisfaction are many required factors such as perceived service quality, customer mood, motion, social interaction, and experiences, which is similar to the study of

the Churchill, and Surprenant (1982). Therefore, the restuarnturer may not just simply provide a product or service. Still, it may require and seek more for the interaction that generates the personal consumption (Walls, Okumus, Wang, and Kwun, 2011) , Especially the tourist who seem to look for the extraordinary experience (Carù and Cova, 2003).

From the research result of 2nd objective, it was found that customer emotion is another factor that the researcher must focus on since it determines customer satisfaction stronger than customer experience itself. Therefore, the company should be more precisely focus on the development of customer experience touchpoints. This is because the restaurant operation component or the customer experience touchpoint is the antecedence of the customer emotional consumption which will lead to customer satisfaction which is consistent with the research work of Han, Back, and Barrett (2010), who indicated that understanding the multi-dimension of the customer emotional function can help the restaurateur to be able design and develop more sophisticate product and service that lead to the positive behavioral intension of a customer such as revisit to a restaurant. Thus, to enhance customer experiences and satisfaction, the restaurateur should design more sophisticated touchpoints along the customer journey while consuming at the restaurant. For example, a restaurateur can enhance the restaurant operation such as food taste, variety of choice, the freshness of material, service staff attitude, service staff ability, ambiance, and furniture (Han et al. 2010).

Conclusion

Hence, the result of the right customer experience can reveal the influence of customer satisfaction, which can create the competitive advantage and lead to other positive behavior intention such as positive word of mouth and revisit the restaurant, which can help the restaurant to be sustainable growth in the highly competitive business.

Suggestions

From the results of research, the research has suggested the suggestion as follow.

1. The suggestions from the research

From the research result of the 1st objective, it was found that customer experience is not influence the customer satisfaction directly but indirectly influence through the consumption emotion. Therefore, the other restaurant and the restaurant business incubator, can apply this model to investigate how the customer experience in their restaurant can affect

the customer emotion under the assumption that the positive consumption emotion can enhance the customer satisfaction.

From the research result of the 2nd objective, it was found that the customer emotion as the mediating factor has play the important role among customer experience, consumption emotions and customer satisfaction. Customer experience indirectly influence the customer satisfaction through the consumption emotion. Therefore, the other restaurant or the restaurant business consultant can apply this model and be more emphasized on the factors that influence the consumption emotion. Hence force, the restaurant can have the better design of the touch point that helps to elevate the consumption emotion.

2. The suggestions for the future research

The future research should involve the following issues

2.1 This model should be applied in a specific restaurant to reveal the best result of the customer experience and consumption emotion from the specific restaurant. Each restaurant has a different pattern of designed touchpoints along the customer journey.

2.2 The study should focus on a specific group of customers since the customer from different demographic profiles and other behaviors might perceive the restaurant's touchpoint differently, therefore the next research can add the mediator such as the demographic profile of tourist such as nationality or age group to be more specific on the result of each target market.

References

- Andaleeb, S. S., & Conway, C. (2006). Customer satisfaction in the restaurant industry: an examination of the transaction-specific model. *Journal of services marketing*.
- Andersson, T. D., & Mossberg, L. (2004). The dining experience: do restaurants satisfy customer needs? *Food Service Technology*, 4(4), 171-177. doi:doi:10.1111/j.1471-5740.2004.00105.x
- Babolian Hendijani, R., Sambasivan, M., Ng, S., & Boo, H. (2013). Effect of gastronomy experience on overall satisfaction: Differences between backpackers and mass tourists in Malaysia. *Reading on hospitality and tourism issues*, 107-123.
- Berry, L. L., & Carbone, L. P. (2007). Build loyalty through experience management. *Quality progress*, 40(9), 26.

- Björk, P., & Kauppinen-Räsänen, H. (2016). Local food: a source for destination attraction. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.
- Carù, A., & Cova, B. (2003). Revisiting consumption experience: A more humble but complete view of the concept. *Marketing theory*, 3(2), 267-286.
- Churchill Jr, G. A., & Surprenant, C. (1982). An investigation into the determinants of customer satisfaction. *Journal of marketing research*, 19(4), 491-504.
- Cohen, E., & Avieli, N. (2004). Food in tourism: Attraction and impediment. *Annals of tourism Research*, 31(4), 755-778.
- Ministry of Tourism and Sport, Department of Tourism (2016). Database. Bangkok: *Department of Tourism*. Retrieved from <http://www.tourism.go.th/home/details/11/221/24710>
- Garg, R., Rahman, Z., & Kumar, I. (2011). Customer experience: a critical literature review and research agenda. *International Journal of Services Sciences*, 4(2), 146-173.
- Grønholdt, L., Martensen, A., Jørgensen, S., & Jensen, P. (2015). Customer experience management and business performance. *International journal of quality and service sciences*, 7(1), 90-106.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: International version*. New Jersey: Pearson.
- Hall, C. M., Sharples, L., Mitchell, R., Macionis, N., & Cambourne, B. (2004). *Food tourism around the world*: Routledge.
- Han, H., Back, K.-J., & Barrett, B. (2010). A consumption emotion measurement development: a full-service restaurant setting. *The Service Industries Journal*, 30(2), 299-320.
- Henderson, J. C. (2009). Food tourism reviewed. *British food journal*, 111(4), 317-326.
- Kivela, J., & Crofts, J. C. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30(3), 354-377.
- Kline, R. B. (2011). *Convergence of structural equation modeling and multilevel modeling*. n.p.
- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2010). *Marketing 3.0: From products to customers to the human spirit*: John Wiley & Sons.
- Lee, K.-H., Scott, N., & Packer, J. (2014). Where does food fit in tourism?. *Tourism Recreation Research*, 39(2), 269-274.
- Mak, A. H., Lumbers, M., Eves, A., & Chang, R. C. (2012). Factors influencing tourist food consumption. *International Journal of Hospitality Management*, 31(3), 928-936.

- Meyer, C., & Schwager, A. (2007b). Understanding customer experience. *Harvard business review*, 85(2), 116.
- Nemeschansky, B., & von der Heidt, T. (2013). *The future of restaurant analysis: A customer-driven approach for an experience economy*.
- Prahalad, C. K., & Ramaswamy, V. (2004). Co-creation experiences: The next practice in value creation. *Journal of interactive marketing*, 18(3), 5-14.
- Ryu, K., & Han, H. (2010). Influence of physical environment on disconfirmation, customer satisfaction, and customer loyalty for first-time and repeat customers in upscale restaurants.
- Schmitt, B. H. (2010). *Customer experience management: A revolutionary approach to connecting with your customers*: John Wiley & Sons.
- Sharma, G. (2017). Pros and cons of different sampling techniques. *International journal of applied research*, 3(7), 749-752.
- Shaw, C., & Ivens, J. (2005). *Building great customer experiences*. New York: MacMillan.
- Sparks, B. A., Wildman, K. L., & Bowen, J. T. (2001). Restaurants as a contributor to tourist destination attractiveness. *Australian Journal of Hospitality Management*, 8(2), 17-30.
- Sparks, B., Bowen, J., & Klag, S. (2003). Restaurants and the tourist market. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 15(1), 6-13.
- Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *International journal of testing*, 3(2), 163-171.
- Verhoef, P. C., Lemon, K. N., Parasuraman, A., Roggeveen, A., Tsiros, M., & Schlesinger, L. A. (2009). Customer experience creation: Determinants, dynamics and management strategies. *Journal of retailing*, 85(1), 31-41.
- Walls, A. R., Okumus, F., Wang, Y. R., & Kwun, D. J.-W. (2011). An epistemological view of consumer experiences. *International Journal of Hospitality Management*, 30(1), 10-21.
- Wilson, A., Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2012). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm*: McGraw Hill.
- Yuan, Y.-H. E., & Wu, C. K. (2008). Relationships among experiential marketing, experiential value, and customer satisfaction. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 32(3), 387-410.

การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรม: การพัฒนาพระบริหารการนิเทศ
พระนิเทศก์ และพระสอนศีลธรรมเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย*

The Transformation of Moral Teaching Monks: The Development
of Monks for Supervision Administration, Supervising Monks, and Moral
Teaching Monks to Mobilize Morality in Thai Society

พระศรีธรรมภาณี

Phra Sridhammapani

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Office of Monk Development for Teaching Morality,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: Pwallop58@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการนำเสนอชุดองค์ความรู้ของโครงการวิจัยย่อย ได้แก่ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพระบริหารการนิเทศตามหลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของพระนิเทศก์เพื่อ เสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางศีลธรรมที่เข้มแข็ง 3) เพื่อนำเสนออนาคตภาพพระสอนศีลธรรมเพื่อยกระดับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่ การศึกษาโครงการวิจัยย่อย 1 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โครงการวิจัยย่อย 2 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และ โครงการวิจัยย่อย 3 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และ โดยมีพื้นที่การศึกษานำร่อง 4 ภาค 9 จังหวัด

ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการพระบริหารการนิเทศก์ มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) กระบวนการการคัดเลือกอย่างมีส่วนร่วม (2) กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง (3) การวางโครงสร้างระบบการส่งเสริมพระบริหารการนิเทศ (4) การสร้างพลังเครือข่ายพระบริหารการนิเทศที่เข้มแข็ง 2) รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของพระนิเทศก์ ประกอบด้วย (1) ชุมบริหารจัดการ 1:1:1 (2) กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่าย (3) กระบวนการสื่อสารเสริมพลังการทำงานเป็นทีม 3) อนาคตภาพพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย (1) มีความรู้ความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานทางการศึกษา (2) มีทักษะการสร้างหลักสูตร (3) มีทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน (4) มีทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (5) มีทักษะการประเมินการเรียนรู้ และ (6) พระสอนศีลธรรมควรมีทักษะทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ องค์ความรู้งานวิจัย โมเดล “ต้นไม้พลังศีลธรรมใน

*Received August 9, 2022; Revised August 29, 2022; Accepted May 3, 2022

สังคมไทย” ประกอบด้วย (1) รากฐานแห่งความร่วมมือของพลังเครือข่าย (2) การทำระบบและโครงสร้างที่เข้มแข็งและมีความชัดเจน (3) พัฒนาพลัง 3 ชั้น พระบริหารการนิเทศ พระนิเทศ และพระสอนศีลธรรมเพื่อการขับเคลื่อนพลังศีลธรรม (4) ผลลัพธ์ของผู้เรียน (5) การวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พลิกโฉมพระสอนศีลธรรม; พระบริหารการนิเทศ; พระนิเทศก์; พลังศีลธรรม

Abstract

The research article intends to present the body of knowledge acquired from the 3 research sub-projects with the following objectives: 1) to develop the management model of monks for supervision administration based on the principles of self-empowerment and participatory learning; 2) to develop the management model of professional learning community for supervising monks to strengthen strong moral learning organization; and 3) to present the scenario of moral teaching monks in order to enhance the teaching of Buddhism subject in the new normal society. The study used a research model based on sub-project ; Research 1 with Mix methods Research, Research Project 2 with Action Research and Project 3 with Qualitative Research. Pilot research areas in four regions.

From the study, the following findings are found: 1) The management model of monks for supervision administration consists of four components which are: (1) The participatory selection process; (2) The learning process to create change; (3) The establishment of a system structure to promote monks for supervision administration; and (4) The establishment of a strong network of monks for supervision administration. 2) The management model of professional learning community for supervising monks consists of the following elements: (1) The 1:1:1 management package; (2) The learning process for chance and network building; and (3) The communication process for empowering team work. 3) The scenario of moral teaching monks comprises the following aspects: (1) Knowledge and understanding of basic educational concepts; (2) Curriculum development skills; (3) Skills in using learning innovation in the classroom; (4) Skills in organizing learning activity; (5) Learning evaluation skills; and (6) Action research skills in the classroom to develop learning innovation. The body of knowledge obtained from the research is “Moral Tree in Thai Society” model which consists of the following elements: (1) The foundation of network power in collaboration; (2) The development of a strong and clear system and structure; (3) The development of 3 powers which are monks for supervision administration, supervising monks, and moral teaching monks

to mobilize moral power; (4) The student learning outcomes; and (5) The ongoing research and development.

Keywords: The Transformation of Moral Teaching Monks; Monks for Supervision Administration; Supervising Monks; Moral Power

บทนำ

การพัฒนาคุณธรรม ศีลธรรม เพื่อเป็นฐานไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ระบุไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) คือ ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมีเป้าหมายให้คนไทยในทุกช่วงวัย เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพมีความพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งรากฐานแรกที่ต้องเริ่มต้นในการปลูกฝัง บ่มเพาะ คือ เด็กและเยาวชน การนำหลักศาสนาเข้ามาเป็นฐานยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเครื่องมือพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ เป็นแนวทางหนึ่งที่ภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญในการนำ คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่นับว่าเป็นต้นทุนสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานควรนำมาใช้ในการพัฒนา คุณธรรมศีลธรรมของเด็กและเยาวชน จึงได้เกิดโครงการสำนักพระสอนศีลธรรมที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ มีโอกาสในการบ่มเพาะจิตและปัญญากับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้มอบให้มหาวิทยาลัย สงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชน มีผลการวิจัยพบว่า สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผลสัมฤทธิ์อยู่ ในระดับที่ดีสามารถส่งเสริมและพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน (Phra Sridhammapani et al. 2018) กล่าวได้ว่า การส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้มีบทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรม และศีลธรรมในสถานศึกษานับว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา สู่วิถีปฏิบัติของเยาวชน ที่สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาถ่ายทอดและสร้างความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนให้ดำเนินวิถีชีวิตที่ดี งามและอยู่บนทางสายกลาง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยงานการศึกษา คณะสงฆ์ ภาครัฐและสังคม คาดหวังผลของการทำงาน ในการทำงานของพระสอนศีลธรรม แต่จากการศึกษาพบว่า ปัญหา อุปสรรค และทิศทางที่ต้องการพัฒนา เพื่อให้การทำงานของพระสอนศีลธรรมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค มากำหนดเป็นกลยุทธ์เพื่อ การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานของสำนักงานพระสอนศีลธรรม บรรลุวิสัยทัศน์ คือ “เป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา” โดยกำหนด 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา และวางระบบบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมให้ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างองค์กร แห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ยกระดับการบริหารความรู้องค์กร ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมและจัดการสมรรถนะพระสอน ศีลธรรมและบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพวิถีพุทธ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เพิ่มคุณค่าและความผูกพันให้กับผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม (พระสอนศีลธรรม บุคลากร สถานศึกษา คณะสงฆ์ พลัง บ ว ร) (Annual Action Plan, 2022) จากแผนยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์แสดงให้เห็นทิศทางการพัฒนาการขับเคลื่อนพระสอนศีลธรรมที่ต้องพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนกันทั้งในด้านการพัฒนาคน ระบบ และกลไก

ทั้งนี้ที่ผ่านมาโครงสร้างการดำเนินการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การบริหารงานเป็นการรวมศูนย์การบริหารงานอยู่สำนักงานส่วนกลาง ซึ่งพบว่าทำให้เกิดช่องว่างในการบริหารกำกับติดตามพระสอนศีลธรรม ขาดการเชื่อมต่อประสานระหว่างครูพระสอนศีลธรรมกับสถานศึกษาที่เป็นระบบและมีมาตรฐาน การช่วยแก้ไขปัญหามาเสริมสร้างพลังใจจากกัลยาณมิตรที่มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สามารถเป็นพี่เลี้ยงถ่ายทอดและช่วยเหลือเกื้อกูลได้อย่างใกล้ชิด กล่าวได้ว่า การจะบรรลุวิสัยทัศน์และตอบโจทย์ยุทธศาสตร์สำนักงานพระสอนศีลธรรม ตามแผนแม่บท (พ.ศ.2563-2569) คือ การพัฒนาโครงสร้างการพัฒนาศาสนาพระสอนศีลธรรม ตั้งแต่ระดับปลายน้ำ คือ พระสอนศีลธรรม กลางน้ำ คือ พระนิเทศในการเป็นพี่เลี้ยงกัลยาณมิตรติดตามกำกับจัดการเรียนการสอน และต้นน้ำ คือ พระบริหารนิเทศ ซึ่งทำหน้าที่ทั้งเป็นพระนิเทศ และเป็นพระบริหารการนิเทศที่จะมาช่วยแบ่งภาระงานและทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของพระสอนศีลธรรมได้รับการพัฒนายิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป คือ การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรมโดยการพัฒนาพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศ และพระสอนศีลธรรม เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสังคมไทย

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงกำหนดจุดมุ่งหมายงานวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับกระบวนการบริหารจัดการพระสอนศีลธรรมแบบ 360 องศา โดยการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตใหม่สำหรับพระสอนศีลธรรม ที่สร้างบุคลากรที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 โดยมีกรอบในการพัฒนา คือ การนำแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็น กระบวนการคิดที่เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งโดยให้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง แล้วนำเอาความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนมุมมองจากหลายๆ ส่วนงาน หลายๆ แขนง มาสร้างไอเดียเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขร่วมกัน และนำแนวทางต่าง ๆ มาทดสอบและพัฒนาเพื่อให้ได้นวัตกรรมใหม่ที่ตอบโจทย์กับผู้ใช้งาน หรือสถานการณ์นั้น ๆ การคิดเชิงออกแบบสามารถเป็นส่วนเสริมที่ดีในแนวทางอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหา โดยนำมุมมองที่หลากหลายมารองรับในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Merholz, 1960) แนวคิด Growth Mindset คือ ความเชื่อที่ว่าทักษะ ความสามารถ ความฉลาด และบุคลิกภาพ สามารถฝึกฝนและพัฒนาต่อไปได้ จากงานวิจัยของ Carol Dweck แสดงให้เห็นว่า Growth Mindset สามารถพัฒนาได้ผ่าน 3 ปัจจัย ดังนี้ Efforts (ความพยายาม) กลยุทธ์ (Strategies) การหาแหล่งข้อมูลภายนอก (Help form Others) (Phuwajaronkul, 2021) การปรับมุมมองของผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรของครูพระสอนศีลธรรมในการทำงานเชิงรุก Growth mindset สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ ถ้าคิด ถ้าทำ ถ้าเปลี่ยนแปลง ทันต่อเทคโนโลยี และแนวคิด Future Skill: การเรียนรู้ทักษะแห่งอนาคต อะไรบ้างที่เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์ต่อองค์กร อย่างเช่น Big Data Analytics ที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก ซึ่งเทรนด์ของ Big Data นั้นมาแรงในทุกองค์กร หรือ ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem Solving Skill) ที่ปัจจุบันนั้นซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก ไม่ใช่การใช้สมองของคนแล้วแต่เป็นการบูรณาการหลายอย่างเพื่อการแก้ปัญหาให้เป็น หรือทักษะดิจิทัลแบบผสมผสาน (Digital

Multi-Skilled) จุดเริ่มต้นในการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตใหม่ของประเทศไทย ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช บุคคลที่ริเริ่มและผลักดันแนวคิดนี้ โดยได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความจำเป็นในเรื่องทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมพร้อมประชาชนในการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในยุคปัจจุบันที่เน้นไปในเรื่องทักษะและความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นหลักมากกว่าเนื้อหาสาระต่างๆ (Research and Educational Development Office, Office of Education Council, Ministry of Education, 2021) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะบูรณาการร่วมกับฐานการบริหารจัดการวิถีพุทธ ให้เกิดความรักสามัคคีและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันตามหลักพระพุทธศาสนา คือ หลัก สาราณียธรรม 6 และหลักการบริหารองค์กรให้เข้มแข็ง คือ หลักอภิธานียธรรม 7 เป็นกลไกในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ พลิกโฉมการทำงานที่เป็น Smart Monk & Smart Buddhist Organization เป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา สร้างสรรค์สังคมให้เกิดสันติสุข เด็กและเยาวชนไทยมีปัญญาตื่นรู้ และสติรู้เท่าทันสถานการณ์โลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและกระแสยุคดิจิทัล อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพระบริหารการนิเทศตามหลักการเสริมสร้างพลังอำนาจในตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของพระนิเทศก์เพื่อเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางศีลธรรมที่เข้มแข็ง
3. เพื่อนำเสนออนาคตภาพพระสอนศีลธรรมเพื่อยกระดับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาโครงการย่อย 3 โครงการโดยมีพื้นที่การวิจัย 4 ภาค โดยภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร และชลบุรี ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน ภาคอีสาน ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และตรัง หลักการและเหตุผลในการเลือกพื้นที่ 1) เป็นพื้นที่ศูนย์เครือข่ายของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) มีพระสอนศีลธรรมที่ผ่านการอบรม Active Learning ของสำนักงานพระสอนศีลธรรม

ระยะที่ 1 การศึกษาโครงการวิจัยย่อย 1 ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Research) ตามแนวคิดของ Creswell, and Plano Clark (2018) แบบการประเมินหลายขั้นตอน (Klangphahol, 2020) โดยเริ่มต้นจากการสังเคราะห์เอกสารการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานพระสอนศีลธรรม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสอนศีลธรรม กลุ่มสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ กลุ่มบุคลากรสำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร.และคณะสงฆ์ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 90 ท่าน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สร้างเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบวัด

สมรรถนะพระบริหารการนิเทศ ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (CITC) 0.967 และการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาสมรรถนะพระบริหารการนิเทศ โดยผ่านการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญต่างสาขา 5 ท่าน และนำไปทดลอง กับพระสอนศีลธรรมที่ผ่านกระบวนการคัดเลือก 4 ภาค จำนวน 21 รูป ใช้รูปแบบการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design โดยการจัดอบรมแบบ Hybrid คือ อบรมทั้งแบบออนไลน์ และออนไลน์และติดตามผลเชิงคุณภาพจากการทำโครงการและการสรุปถอดบทเรียนสะท้อนคิดและการทำสานเสวนา

ระยะที่ 2 การศึกษาโครงการวิจัยย่อย 2 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมเป็นพระนิเทศก์และใช้การทำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการขับเคลื่อนงานของกลุ่มพระนิเทศก์ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ระยะเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนากิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการงานพระสอนศีลธรรม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสอนศีลธรรม กลุ่มสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ กลุ่มบุคลากรสำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร.และคณะสงฆ์ รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 90 ท่าน นำข้อมูลที่ได้มาสร้างกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน และการทำโครงการ โดยการจัดอบรมแบบ Hybrid คือ อบรมทั้งแบบออนไลน์ และออนไลน์และติดตามผลเชิงคุณภาพจากการทำโครงการและการสรุปถอดบทเรียนสะท้อนคิดและการทำสานเสวนา

ระยะที่ 3 การศึกษาโครงการวิจัยย่อย 3 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บข้อมูลระยะต้นเก็บข้อมูลด้วยคำถามปลายเปิดด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากผู้เข้าร่วมงานสัมมนาวิชาการออนไลน์ เรื่อง “พัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาตามแนววิถีใหม่” โดยมุ่งเน้นกลุ่ม ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรสังกัดสำนักงานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นิสิต นักศึกษา และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสะท้อนความเห็นของพระนิเทศก์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของพระนิเทศก์ 4 ภาค รวม 71 รูป การวิเคราะห์ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ประกอบด้วย พระบริหารการนิเทศและพระนิเทศก์ และกลุ่มคฤหัสถ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและศึกษานิเทศก์ รวม 25 รูป/คน

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม นำสรุปข้อมูลแบบอุปนัย จริยธรรมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญและตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจรับรองจริยธรรมวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ว.91-93/2564

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาของโครงการวิจัยย่อย 1 ได้รูปแบบการบริหารจัดการพระบริหารการนิเทศ มี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 กระบวนการคัดเลือกอย่างมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาพระสอนศีลธรรมที่จะพัฒนาเป็นพระบริหารการนิเทศอย่างมีส่วนร่วม กล่าวคือ (1) การกำหนดคุณสมบัติสำคัญที่เป็นพื้นฐาน

ของการเป็นพระบริหารการนิเทศ (2) สร้างกลไกในการคัดสรรโดยมีสองระบบ คือ สมัครด้วยตนเอง (มีผู้บริหารคณะสงฆ์ในเขตพื้นที่ให้การรับรอง) และสมัครโดยคณะสงฆ์ส่งรายชื่อ โดยจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคุณสมบัติของพระบริหารการนิเทศเพื่อความโปร่งใสและการได้รับการยอมรับและสร้างการรับรู้การมีพระบริหารการนิเทศ หัวใจสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมที่มีความมุ่งมั่น ทุ่เม อุทิศตน เสียสละ รักในงานสอนและความเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำหน้าที่พระบริหารการนิเทศ **องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง** โดยนำระบบการอบรมแบบ Hybrid คือ (1) การอบรมออนไลน์ที่ใช้เวลาไม่มากแต่สามารถเชิญวิทยากรสร้างแรงบันดาลใจและถ่ายทอดประสบการณ์ได้ดี (2) การอบรมออนไซต์ 5 วัน ลำดับเนื้อหาตามสาระในหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะพระบริหารการนิเทศ 5 ด้าน โดยรูปแบบการอบรมเน้นเรื่องการนำโจทย์สถานการณ์จริงเป็นห้องจำลองการเป็นพระบริหารการนิเทศ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นทีม ฝึกการแก้ปัญหา การถ่ายทอดความรู้ การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ลักษณะกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้พระบริหารการนิเทศแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การรับฟังทีมและการมีส่วนร่วม การฝึกกระบวนการทำงานของทีมของพระบริหารการนิเทศในการบริหารคน บริหารงาน บริหารเครือข่าย บริหารเวลา **องค์ประกอบที่ 3 การวางโครงสร้างระบบการส่งเสริมพระบริหารการนิเทศ** โดยสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรออกนโยบายที่ชัดเจนถึงระบบกลไกการทำงานบทบาทหน้าที่และการให้การสนับสนุนตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ **องค์ประกอบที่ 4 การสร้างพลังเครือข่ายพระบริหารการนิเทศที่เข้มแข็ง** สร้างความต่อเนื่องเพื่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานและรักษาพลังบวกในการทำงาน เป็นการเสริมแรงในการรักษาทายาทพระพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบต่อไป (Wattanpradith et al. 2022)

ผลการศึกษาโครงการย่อย 2 พบว่า พระนิเทศก์ที่เข้าอบรมเกิดพลังแห่งการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการสอนแบบ Active Learning มากกว่า Passive Learning ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่เข้าถึงสาระสำคัญของการเรียนพระพุทธศาสนา ได้รับการพัฒนาความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์แผนการสอนตามหลัก OLE การทำนิเทศ การทำกระบวนการ PLC ทำให้พระนิเทศก์ได้มีประสบการณ์และได้พัฒนาตนเอง เกิดเครือข่ายทางศีลธรรมที่เข้มแข็งทั้งในส่วนของพระนิเทศก์ พระบริหารการนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะสงฆ์ สถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ รวมถึงชุมชนหน่วยงานท้องถิ่นในบางพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพระนิเทศก์ ได้องค์ความรู้ใหม่เรียกว่า โมเดล PLC การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของพระนิเทศก์เพื่อเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางศีลธรรมที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย ชุดบริหารจัดการ 1:1:1 บริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้สร้างเครือข่ายพลังศีลธรรม ประกอบด้วย 1 คณะบริหารการพระนิเทศประจำจังหวัด: 1 คณะกรรมการพระนิเทศก์ประจำอำเภอ: 1 พระนิเทศก์ 1 ตำบล กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่ายกระบวนการสื่อสารเสริมพลังการทำงานเป็นทีม กระบวนการบริหารจัดการเชิงพื้นที่อย่างมีระบบรองรับนำไปสู่ความเข้มแข็งของพระสอนศีลธรรม (Phramaha Noppadol Dhammananto et al. 2022)

ผลการศึกษาโครงการย่อย 3 พบว่า คุณสมบัติของผู้สอนพระพุทธศาสนาคุณสมบัติเบื้องต้นที่ขาดไม่ได้คือ “ศรัทธาและจิตอาสา” การใช้แนววิธีการเรียนรู้พระพุทธศาสนาด้วยไตรสิกขา องค์ประกอบของการ

จัดการเรียนรู้ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายทำให้เกิด “นวัตกรรม” เรียนรู้ให้กับผู้เรียนในยุควิถีใหม่โดยจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียน สิ่งสำคัญคือการสอนให้ประยุกต์สิ่งที่เรารู้ไปสู่การปฏิบัติจนไปถึงการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต จุดยืนที่พระสอนศีลธรรมควรยึดถือร่วมกันในการสอนคือ “ศรัทธากับปัญญา” โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นต้นแบบนำพาทั้งวิชาและจรณะสิ่งที่พระสอนศีลธรรมและควรคำนึงคือ หลักประโยชน์ 3 ประการ ทำประโยชน์เพื่อตนเอง นึกถึงประโยชน์ของผู้ที่อยู่รอบข้างในสังคม ครอบครัว ที่สำคัญคือต้องมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมนี้คือพลเมืองโลก สรูปอนาคตภาพพระสอนศีลธรรมเพื่อยกระดับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่ ตามกรอบของการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 1) พระสอนศีลธรรมควรมีแนวคิดพื้นฐานทางการศึกษา 2) พระสอนศีลธรรมควรมีทักษะการสร้างหลักสูตร 3) พระสอนศีลธรรมควรมีทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ 4) พระสอนศีลธรรมควรมีทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) พระสอนศีลธรรมควรมีทักษะการประเมินการเรียนรู้ และ 6) พระสอนศีลธรรมควรมีทักษะทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ (Areekul et al. 2022)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากงานวิจัยที่พบ คือ โมเดลต้นไม้พลังศีลธรรมในสังคมไทย ด้วยพระบริหารการนิเทศพระนิเทศก์ พระสอนศีลธรรม ดังนี้

1) รากฐานแห่งความร่วมมือ : กล่าวคือ การร่วมมือของสำนักงานพระสอนศีลธรรมกับ คณะสงฆ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ร่วมดูแลพระสอนศีลธรรม หากเปรียบเทียบโตของต้นไม้ต้องอาศัยรากแก้วเป็นเครื่องดูดซึมน้ำและอาหารให้กับต้นไม้เพื่อการเจริญเติบโต เปรียบเสมือนกับ พระสอนศีลธรรม ต้องอาศัยหน่วยงานหลักให้การสนับสนุนและส่งเสริม ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอาศัยแต่เพียงสำนักงานพระสอนศีลธรรมแต่เพียงลำพัง ไม่เพียงพอในการเสริมพลังให้กับพระสอนศีลธรรม เนื่องจากพระสอนศีลธรรมไม่ใช่บุคลากรในสังกัดสถานศึกษา แต่เป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มีความประสงค์มาทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับสถานศึกษาผ่านสังกัดของมหาวิทยาลัยสงฆ์ โดยรับงบประมาณตรงจากสำนักงานที่ภาครัฐได้จัดสรรโดยใช้วิธีการให้ค่านิตยภัตกับพระสอนศีลธรรม สำนักงานพระสอนศีลธรรมจึงไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการพระสงฆ์ที่มาเป็นพระสอนศีลธรรมได้แต่อย่างใด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กำหนดอำนาจที่ให้พระสงฆ์อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์ ซึ่งมีอำนาจปกครองตามลำดับชั้น กล่าวคือ ในระดับหน ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ดังนั้น หากจะขับเคลื่อนพระสอนศีลธรรมให้มีความก้าวหน้าพัฒนาและมีความยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งหากดูยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 20 ปี ที่มีวิสัยทัศน์ว่า “พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” พบว่า งานพระสอนศีลธรรมสามารถตอบยุทธศาสตร์ที่ 1 (แผน 5 ปี) การสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับพันธกิจสงฆ์ด้านศึกษาสงเคราะห์ จึงกล่าวได้ว่า การที่พระสงฆ์ออกไปทำหน้าที่พระสอนศีลธรรมนับว่าเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ สรุปได้ว่า การทำงานของสำนักงานพระสอนศีลธรรมควรมีความร่วมมือและขับเคลื่อนร่วมกับคณะสงฆ์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้งานสอนศีลธรรม

ในสถานศึกษาโดยพระสอนศีลธรรมมีพลังขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้การมีคณะสงฆ์มาร่วมกำกับดูแล จะส่งผลต่อการควบคุมคุณภาพของพระสงฆ์ที่มาสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมการให้ทุนให้โทษยังเป็นเรื่องที่ยั่งยืน

นอกจากสำนักงานพระสอนศีลธรรมกับคณะสงฆ์แล้ว อีกหน่วยงานสำคัญที่ควรสร้างความร่วมมือ ได้แก่ 1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่สามารถให้การสนับสนุนทั้งด้านการเชื่อมงานกับคณะสงฆ์และการให้การสนับสนุนงบประมาณ 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือภายใต้การดูแลของศึกษานิเทศก์ที่จะช่วยผลักดันและพัฒนาส่งเสริมพระสอนศีลธรรม 3) สถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่พระสอนศีลธรรมไปทำหน้าที่และร่วมงานด้วยการสร้างความเข้าใจและมีความร่วมมือใกล้ชิดกับสถานศึกษาจะเป็นกำลังหนึ่งที่ทำให้การสอนพระพุทธศาสนาให้กับเยาวชนบรรลุเป้าหมาย 4) ชุมชน กล่าวได้ว่า เป็นกำลังเสริมที่สำคัญและมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของเยาวชนและการสร้างความเข้าใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมพระสอนศีลธรรมนอกจากเสริมศรัทธาให้กับชุมชนและสร้างคุณค่าให้กับพระสอนศีลธรรม 5) หน่วยงานปกครองท้องถิ่น นับว่ามีความสำคัญในการให้งบประมาณสนับสนุนการพัฒนาศีลธรรมให้เด็ก เยาวชนและคนในชุมชน การสร้างความร่วมมือโดยการสร้างการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมเป็นเรื่องที่ควรดำเนินการให้เป็นรูปธรรมเช่นเดียวกัน กล่าวโดยสรุปทั้งหมดหากความร่วมมือจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต้องอาศัยงบประมาณกำลังสนับสนุนจากภาครัฐ และการที่ภาครัฐจะเห็นคุณค่าประโยชน์ของการมีพระสอนศีลธรรมก็ต้องอาศัยพลังของเครือข่ายความร่วมมือช่วยกันผลักดันและส่งเสริมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องผลักดันให้เกิดผลสำเร็จการพลิกโฉมพระศีลธรรมจึงจะสำเร็จมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

2) การทำระบบและโครงสร้างที่เข้มแข็งและมีความชัดเจน ดังที่กล่าวเมื่อได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ สำนักงานพระสอนศีลธรรมต้องจัดทำแผนเชิงนโยบายที่พัฒนาโครงสร้าง ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนของพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ เพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรม ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่การกระจายอำนาจจากส่วนกลางในการให้อิสระในการทำงานและการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพโดยการถ่ายทอดนโยบายจากส่วนกลางไปสู่วิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยเขตของมหาวิทยาลัย ซึ่งดูแลพระสอนศีลธรรมจังหวัดซึ่งควรทำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และมีโครงสร้างระบบรวมถึงขอบเขตบทบาทหน้าที่พระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ ที่ชัดเจนและมีเอกสารรับรองวิทยฐานะแต่งตั้งและส่งให้เครือข่ายที่เกี่ยวข้องรับทราบร่วมกันเพื่อให้การทำงานของพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ ได้รับการความอำนวยความสะดวกและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ในช่วงต้นที่ยังไม่สามารถถวายคำตอบเพิ่มเติมได้อันเนื่องจากยังไม่อยู่ในข้อกำหนดของการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ สำนักงานพระสอนศีลธรรมสามารถกระจายงบประมาณเพื่อการพัฒนาสู่วิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยเขตเพื่อเป็นคำตอบแทนเป็นขวัญและกำลังใจเบื้องต้นให้กับพระผู้ปฏิบัติหน้าที่ และติดตามผลงานส่งรายงานเพื่อผลักดันการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐต่อไป

3) พัฒนาพลัง 3 ชั้น พระบริหารการนิเทศ พระนิเทศ และพระสอนศีลธรรมเพื่อการขับเคลื่อน ซึ่งเปรียบเสมือนลำดับขั้นที่เข้มแข็งโดยมีพระบริหารการนิเทศเป็นฐานในการทำงานรับนโยบายและผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบและมีเครือข่าย ในขณะที่พระนิเทศจะลงพื้นที่ปฏิบัติงานติดตาม

ดูแลใกล้ชิดกับพระสอนศีลธรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการ เรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาให้เป็นมาตรฐาน และตอบโจทย์ความต้องการและความคาดหวังของสังคม สำหรับในระดับพระสอนศีลธรรม คือ การพัฒนาสมรรถนะยกระดับของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาพลัง 3 ชั้น ให้เข้มแข็ง นำเสนอผ่านโมเดลการพัฒนา ดังนี้

4 ส. เพื่อการพัฒนาพระบริหารการนิเทศ กล่าวคือ

ส.1 สร้างระบบคัดสรรแบบมีส่วนร่วม: กระบวนการคัดเลือกอย่างมีส่วนร่วม เพื่อค้นหาพระสอนศีลธรรมที่จะพัฒนาเป็นพระบริหารการนิเทศอย่างมีส่วนร่วม กล่าวคือ (1) การกำหนดคุณสมบัติสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการเป็นพระบริหารการนิเทศ (2) สร้างกลไกในการคัดสรรโดยมีสองระบบ คือ สมัครด้วยตนเอง (มีผู้บริหารคณะสงฆ์ในเขตพื้นที่ให้การรับรอง) และสมัครโดยคณะสงฆ์ส่งรายชื่อ

ส.2 สร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง: โดยการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรพระบริหารการนิเทศให้สอดคล้องกับบริบทของพระสอนศีลธรรมมากยิ่งขึ้นภายใต้กรอบฐานสมรรถนะ 5 ด้าน โดยรูปแบบการอบรมเน้นเรื่องการนำโจทย์สถานการณ์จริงเป็นห้องจำลองการเป็นพระบริหารการนิเทศ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการทำงานเป็นทีม ฝึกการแก้ปัญหา การถ่ายทอดความรู้ การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ การบริหารงานโดยการนำ PLC มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนา การบริหารเครือข่ายขยายพื้นที่ศีลธรรม การบริหารเวลา กระบวนการสื่อสารถ่ายทอดงานอย่างเป็นระบบจากคณะกรรมการพระนิเทศสู่พระนิเทศก์

ส.3 สร้างระบบการส่งเสริมพระบริหารการนิเทศ: นอกจากมีโครงสร้างหน้าที่และบทบาทที่ชัดเจน ได้รับการรับรองจากหน่วยงานเครือข่ายแล้ว ควรจัดให้มี 1 กลุ่มคณะพระบริหารการนิเทศระดับจังหวัด 1 กลุ่มคณะพระนิเทศประจำอำเภอ และมี 1 พระนิเทศก์ 1 ตำบล เป็นอย่างน้อยหรือตามบริบทของพื้นที่ ให้มีส่วนร่วมในการคัดสรรพระนิเทศก์ พระสอนศีลธรรม ร่วมพัฒนากระบวนการอบรมพระสอนศีลธรรมเรื่องแผนการสอน นอกจากนี้ควรมีการเสริมสร้างกำลังใจโดยการมอบการประกาศเกียรติคุณให้แก่พระบริหารการนิเทศด้วย

ส.4 สร้างพลังเครือข่ายพระบริหารการนิเทศที่เข้มแข็ง: โดยการจัดเวทีเสวนาชวนคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการทำงานและรักษาพลังบวกในการทำงานตามหลักปธาน 4 การคุยหรือกันจะช่วยทำให้ป้องกันความขัดแย้ง/ปัญหาที่จะเกิด ช่วยกันหาทางแก้เมื่อปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ช่วยกันทำให้งานเกิดความก้าวหน้าพัฒนา และช่วยกันหาแนวทางสานต่อให้เกิดความยั่งยืน

PLC เพื่อเพิ่มศักยภาพพระนิเทศก์ กล่าวคือ

Power of system Management: กระบวนการบริหารจัดการเชิงพื้นที่อย่างมีระบบรองรับด้วยชุดบริหารจัดการ 1:1:1 บริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้สร้างเครือข่ายพลังศีลธรรม ประกอบด้วย 1 คณะบริหารการพระนิเทศก์ประจำจังหวัด: 1 คณะกรรมการพระนิเทศก์ประจำอำเภอ: 1 พระนิเทศก์ 1 ตำบล

Learning for Change and had Network: กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและสร้างเครือข่าย ด้วยการปลูกอุดมการณ์ร่วม ปรับ Mind Set ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีทีมวิทยากรและพระบริหารการนิเทศเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และพระนิเทศก์ที่ผ่านการอบรมแล้วมาร่วมทบทวนและเป็นพี่เลี้ยงในการ

จัดกิจกรรมให้ความรู้ พร้อมกับมีเครือข่ายสถานศึกษา ศิกษานิเทศก์ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์ มาร่วมและรับรู้กิจกรรมเพื่อให้รับทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในการทำงานของพระสอนศีลธรรมที่มีพระบริหารการนิเทศพระนิเทศก์มาช่วยพัฒนาพระสอนศีลธรรม

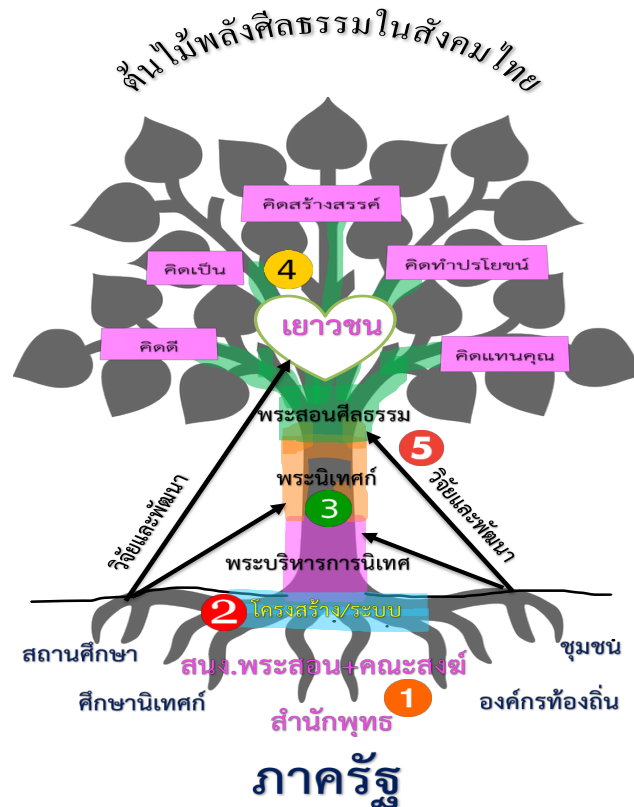
Communication Empowerment Team work: กระบวนการสื่อสารเสริมพลังการทำงานเป็นทีม ด้วย การสื่อสารแบบ Hybrid 1 Week 1 Meeting 1 Duty

ทั้งนี้แม้ว่าพระสอนศีลธรรมบางท่านมีประสบการณ์สูงผ่านการอบรมและการนิเทศแล้วจากหลักสูตรใดก็ตาม ก่อนเป็นพระนิเทศก์ ต้องมีหลักสูตรปรับพื้นฐานและปลูกสันติวัฒนธรรมในการทำงานเป็นทีมเป็นการฝึกปฏิบัติร่วมกันบนฐานสถานการณ์เสมือนจริงเพื่อให้เห็นกระบวนการทิศทางในการทำงานนิเทศที่สอดคล้องกับบริบทของพระสงฆ์

ยกระดับสมรรถนะพระสอนศีลธรรม ได้แก่ 1. ทักษะความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานทางการศึกษา 2. ทักษะการเข้าใจโครงสร้างหลักสูตร 3. ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน 4. ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างสรรค์ 5. ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา 6. ทักษะการใช้วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งในระดับพระสอนศีลธรรมควรมีหลักสูตรระยะต้นสำหรับผู้สมัครใหม่ที่ได้รับการปูพื้นฐานตามสมรรถนะของพระสอนศีลธรรม หลักสูตรระยะกลางสำหรับพระสอนศีลธรรมที่มีประสบการณ์แล้วได้ทบทวนความรู้และพัฒนา หลักสูตรระยะเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเป็นพระนิเทศก์ พระบริหารการนิเทศ

4) ผลลัพธ์ของผู้เรียน คือ เยาวชน ที่ได้เรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา แม้จะมีใช้พุทธทาสยาทเป็นเยาวชนศาสนาอื่น ก็สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้พัฒนาตนเอง ปรับความคิด ปรับทัศนคติ ปรับพฤติกรรม เพื่อการเจริญเติบโตบนวิถีชีวิตที่ดีงาม เป็นเยาวชนที่มีความสุข ออกดอกผลเป็นพฤติกรรมเยาวชนที่สังคมอยากเห็น เช่น มีความคิดดี คิดเป็นแยกแยะถูกผิด ควร-ไม่ควรทำอะไร คิดสร้างสรรค์ คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น คิดรู้แทนคุณ เป็นต้น ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นฐานในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข และมีภูมิด้านทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเป็นอนาคตของชาติที่จะนำพาสังคมไทยเป็นสังคมที่มีสันติสุขสืบต่อไป

5) วิจัยและพัฒนา เป็นกลไกการพัฒนาที่สำคัญในการให้งานสามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีทิศทางและมีความน่าเชื่อถือในการมีฐานข้อมูลจากผลการวิจัย ซึ่งการพลิกโฉมพระสอนศีลธรรมมิใช่เป็นงานที่หยุดนิ่งต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการใช้วิจัยเป็นฐานเพื่อการพัฒนาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่สำนักงานพระสอนศีลธรรมควรกำหนดให้เป็นหนึ่งในนโยบายในการทำงานเพื่อการพัฒนาคน ระบบ และกลไกประเด็นที่ควรทำและส่งเสริมแบบคู่ขนานระหว่างพัฒนาพระสอนศีลธรรม พระนิเทศก์ พระบริหารการนิเทศ คือ การติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน สถานศึกษา ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่แสดงให้ภาครัฐได้เห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ผลของการมีพระสอนศีลธรรมมิใช่เพียงดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา แต่พระพุทธศาสนาเป็นฐานในการช่วยประคับประคองเยาวชนไทยให้เติบโตได้อย่างมั่นคงไม่เป็นปัญหาของสังคมดังที่สังคมไทยรู้สึกห่วงกังวลในปัจจุบัน

รูปภาพที่ 1 ภาพโมเดลต้นไม้อำนาจศีลธรรมในสังคมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้งานวิจัย “ต้นไม้อำนาจศีลธรรมในสังคมไทย” มาอภิปรายผลดังนี้ ส่วนของรากฐานต้นไม้ที่มาจากความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ลำต้นของต้นไม้คือการมีระบบโครงสร้างในการบริหารจัดการ การพัฒนาระดับพระสอนศีลธรรมแบบ 3 ชั้น คือ พระบริหารการนิเทศ พระนิเทศ พระสอนศีลธรรม กล่าวได้ว่า การวางนโยบายของสำนักงานพระสอนศีลธรรมที่ชัดเจนต่อการกำหนดบทบาทหน้าที่ การถ่ายทอดสู่วิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยเขต การส่งเสริมสร้างพลังใจในการพัฒนา เป็นต้น นอกจากนี้ คณะสงฆ์ไทยยังได้แบ่งการปกครองเป็น 2 ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายธรรมยุต และฝ่ายมหานิกาย ซึ่งมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย สังกัดมหานิกาย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สังกัดธรรมยุต ซึ่งทั้งสองมหาวิทยาลัยมีสำนักงานพระสอนศีลธรรมในการดูแล แต่ในขณะเดียวกันการสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมไม่ได้มีข้อห้ามเกี่ยวกับสังกัดนิกาย จึงพบเห็นได้ว่าพระสอนศีลธรรมบางรูปสังกัดวัดในฝ่ายธรรมยุต แต่มาสมัครเป็นพระสอนศีลธรรมของมหาลงกรณฯ ด้วยอำนาจทางการปกครองของคณะสงฆ์ส่งผลต่อการสั่งการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ในวัด ดังนั้นหากต้นสังกัดไม่ให้การสนับสนุนในการออกไปปฏิบัติหน้าที่พระสอนศีลธรรม ทำให้เมื่อมีคำสั่งจากพระผู้ปกครองให้ปฏิบัติหน้าที่หรือทำแทน พระสอนศีลธรรมก็ต้องปฏิบัติตามภารกิจที่มอบหมาย งานสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็ต้องเว้นออกไปพร้อมกันนี้การทำหน้าที่พระสอนศีลธรรมในทางโครงสร้างคณะสงฆ์ไม่มีสายให้เจริญเติบโตหรือก้าวหน้าทาง

ตำแหน่งทำให้พระสอนศีลธรรมที่ทุ่มเทให้การพัฒนาเยาวชนอ่อนกำลังและค่อยๆ เสื่อมถอยความตั้งใจ เนื่องจากการเป็นพระสอนศีลธรรมมีเพียงนิยัตยภัตที่ให้ค่าตอบแทนไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น เพราะพระสงฆ์ออกเดินทางหรือออกจากวัดค่าภัตตาหาร ค่าเดินทางล้วนแล้วแต่ต้องจ่ายเหมือนบุคคลทั่วไปหากโรงเรียนหรือสถานศึกษาละเลยไม่ได้ดูแล สอดคล้องกับการศึกษาของ พระเทพปวรเมธี และคณะ (Phra Theppavaramethi et al. 2017) ได้ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา: นโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุข ผลการวิจัยได้นำเสนอกระบวนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนามีตัวแปรสำคัญ 4 ตัวแปร กล่าวคือ การพัฒนาคน การพัฒนาระบบ การพัฒนากลไก และการถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา หัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนาสู่การสร้างสังคมสันติสุข คือ การมีเครือข่ายความร่วมมือ การมีนวัตกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา และกระบวนการติดตามและประเมินผล สอดคล้องกับเสียงสะท้อนจากการสัมภาษณ์กลุ่มศึกษานิเทศก์ กล่าวว่า “การจะทำให้พระบริหารการนิเทศมีความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่หน่วยงานที่ให้การดูแลการช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ให้งานการนิเทศขับเคลื่อนไปตามเป้าหมายของการทำงาน รวมถึงการบริหารจัดการ ด้านคน ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย (รักในตำแหน่ง/งานที่ทำ) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การบริหารการนิเทศ การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ความร่วมมือของทีมงาน ความสำเร็จของงานที่เป็นแรงเสริม/ความท้าทายการยกย่องเชิดชูเกียรติพระนิเทศที่มีผลงาน” (Supervisor, 2021)

เมื่อโครงสร้างและระบบในการพัฒนาพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ มีความชัดเจนประเด็นต่อมา คือ การทำให้เครือข่ายการทำงานของพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์เกิดความเข้มแข็ง กลไกสำคัญคือกระบวนการสื่อสารเสริมพลังการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้จากผลการศึกษาจะพบว่า เสียงสะท้อนของพระนิเทศเห็นตรงกันเรื่องของการทำงานเป็นทีมโดยมีการสื่อสารติดตามต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันแม้ไม่สามารถสื่อสารตรงได้ก็สามารถสื่อสารผ่านออนไลน์ที่ช่วยกระชับพื้นที่สัมพันธ์ การสื่อสารแบบ Hybrid 1 Week 1 Meeting 1 Duty ทำให้กลุ่มพระนิเทศก์มีความเข้มแข็ง สอดคล้องกับหลักการบริหารนิยัตยธรรม คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม แต่เป็นธรรมเพื่อความเจริญ กล่าวคือ โดยหลักการนี้พระพุทธเจ้าทรงมอบไว้ให้แด่สงฆ์ มี 7 ประการ คือ 1. ให้หมั่นประชุม และหา เพื่อแลกเปลี่ยนธรรมกันเป็นนิตย์ 2. การประชุมให้เกิดความพร้อมเพรียงทั้งในหมู่คณะ การเลิกประชุม และการทำกิจอันสมควร 3. ไม่พึงบัญญัติในสิ่งที่พระพุทธองค์ไม่เคยบัญญัติ และไม่เพิกถอนที่สิ่งที่พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้ รวมถึงข้อบัญญัติใหม่ไม่พึงขัดหรือตัดรอนกับบัญญัติที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้ 4. พึงเชื่อ และเคารพในภิกษุที่อาวุโส 5. พึงละเว้น และไม่ลุในความอยากทั้งหลาย 6. พึงยินดีในสถานที่พักของตน 7. พึงตั้งความปรารถนาดีในทางธรรมต่อพระภิกษุหรือสามเณรผู้ที่จะเข้ามาอยู่ร่วม กล่าวได้ว่า สอดรับกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของพระนิเทศก์ให้เข้มแข็งได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การสื่อสารเสริมพลังบวกได้นั้นมีพื้นฐานจากการเป็นกัลยาณมิตรที่เป็นหัวใจสำคัญของความเป็นครู กล่าวคือ การมีจิตเป็นผู้ให้โดยพระนิเทศก์ปรารถนาให้พระสอนศีลธรรมที่ไปนิเทศได้รับการพัฒนาด้วยจิตมีเมตตาเป็นที่ตั้ง

ในอนาคตภาพการพัฒนายกระดับพระสอนศีลธรรมให้มีแนวคิดพื้นฐานทางการศึกษา มีทักษะการสร้างหลักสูตร ทักษะการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการประเมินการเรียนรู้ ทักษะทางการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) ฝึกให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงบทเรียนผู้เรียนเข้าสู่คลังแห่งความรู้ทั่วโลก ครูผู้สอนเปลี่ยน จากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเปลี่ยนสาระสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็น เครื่องมือสู่การปฏิบัติและเป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้และต้องมีการสร้างวัฒนธรรม การสืบค้น (Create a culture of inquiry) และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต (Phinla, and Phinla, 2018) โดยผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงบทเรียนผู้เรียนเข้าสู่คลังแห่งความรู้ทั่วโลก ครูผู้สอนเปลี่ยน จากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้สนับสนุนให้ผู้เรียนเปลี่ยนสาระสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็น เครื่องมือสู่การปฏิบัติและเป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้และต้องมีการสร้างวัฒนธรรม การสืบค้น (Create a culture of inquiry) กล่าวได้ว่า หากต้องการบ่มเพาะผู้เรียนเป็นเช่นไร พระสอนศีลธรรมควรต้องเป็นผู้นำสามารถเชื่อมโยงทักษะที่มีของตนเองถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้ ซึ่งการบ่มเพาะสำคัญที่พระสอนศีลธรรมจะส่งต่อผู้เรียน คือ ปัญญาในการเห็นคุณค่าของหลักธรรมคำสอนสู่การปฏิบัติด้วยตนเองจนเห็นคุณค่าและเกิดศรัทธาที่มีใช้ศรัทธาที่ยึดเหนี่ยวให้กับผู้เรียนเหมือนที่ผ่านมาแต่ต้องร่วมกันหาวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ที่นำไปสู่วิถีการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ปริยัติ (รู้) ปฏิบัติ (ลงมือปฏิบัติ) และปฏิเวธ (ผลที่ได้กับตัวผู้เรียน)

สรุป

กล่าวโดยสรุปว่า ความสำคัญของพระสอนศีลธรรมเป็นดั่งลำต้นค้ำชูและส่งท่อน้ำเลี้ยงในการถ่ายทอดศีลธรรมให้กับเด็กและเยาวชนผ่านการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เป็นแสงนำทางชีวิตไปในทางที่ดีงามและเป็นเยาวชนที่จะเติบโตใหญ่เป็นพลังศีลธรรมในสังคมไทยสืบไป การพลิกโฉมพระสอนศีลธรรมจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องมีพระบริหารการนิเทศ พระนิเทศก์ เป็นฐานกำลังเพื่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมให้เข้มแข็ง การปรับปรุงโครงสร้าง ระบบและกลไกที่เอื้อต่อการพัฒนาต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนและการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเกิดความยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ สำหรับสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากิจการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เขตพื้นที่การศึกษาหรือ

ศึกษานิเทศก์ ควรนำไปใช้ในการช่วยส่งเสริมพัฒนาคุณภาพพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการเขียนแผนการสอน การใช้สื่อการออกแบบการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของพระในแต่ละพื้นที่ ในเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรทบทวนการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับบริบทของพระสอนศีลธรรมในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นที่คุณภาพพระสอนศีลธรรมและการจัดสรรเชิงพัฒนาพระสอนศีลธรรมมากกว่าการจัดสรรงบที่เน้นแต่ปริมาณพระสอนและการทบทวนข้อตอบแทนที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทการทำงานที่พระสอนศีลธรรม

1.2 สำนักงานพระสอนศีลธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรทำแผนยุทธศาสตร์สนับสนุนการความก้าวหน้าของพระศีลธรรมและการขยายอำนาจการบริหารจัดการให้กับวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาลัยเขต ได้ทำหน้าที่บทบาทดูแลพระบริหารการนิเทศ และพระนิเทศก์ การทำงานกับคณะสงฆ์ในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมงานสอนศีลธรรมเป็นหนึ่งในผลงานของคณะสงฆ์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะพระสอนศีลธรรมในระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง เพื่อให้เห็นทิศทางการพัฒนาและความก้าวหน้า

2.1 การวิจัยติดตามผลการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลงของพระสอนศีลธรรมที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและสถานศึกษา

References

- Areekul, C. et al. (2022). *The scenario of Monk Teaching Morality to Raise the Level of Teaching Buddhism in New Normal Society*. Ayutthaya: Monks teaching morality in school office of MCU.
- Klangphahol, K. (2020). Mixed Methods Research. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 14(1), 235-256.
- Merholz, P. (1960). *Why Design Thinking Won't Save You*. Harvard Business Review Blog: Network.
- Phinla, W., & Phinla, W. (2018). *The Management of Social Studies Learning in the 21st Century*. Bangkok: chulalongkorn University Press.
- Phra Sridhammapani et al. (2018). *An Analytical Studies Process and Outcomes of project of Monks Teaching Morality in School* (Research Report). Ayutthaya: The Office of Monk Development for Teaching Morality of MCU.
- Phra Theppavaramethi et al. (2017). *A Movement of Buddhist Reform: Policy and Practice for Developing Peaceful Society* (Research Report). Ayutthaya: Buddhist Research Institute of MCU.

- Phramaha Noppadol Dhammananto. et al. (2022). *A Model Development of Professional Learning Community Management Model of Supervision Monks to Strengthen the Moral Learning Organization*. Ayutthaya: Monks teaching morality in school office.
- Phuwajaroonkul, P. (2021). *GROWTH MINDSET: Developing Intrinsic Motivation to learn*. Retrieved March 3, 2022, from <https://celt.li.kmutt.ac.th/km/index.php/growth-mindset-developing-intrinsic-motivation-to-learn>
- Research and Educational Development Office, Office of Education Council, Ministry of Education. (2021). *The Project to Study Future Skills for Developing Thais of all ages to prepare for 21st Century Disruption: Results of the Study and Guidelines on Promotion* (Research Report). Bangkok: Research and Educational Development Office, Office of Education Council, Ministry of Education.
- Supervisor. (2021). Supervisor of Central. *Interview*. March, 22.
- The Office of Monk Development for Teaching Morality of MCU. (2022). *Annual Action Plan 2022*. Retrieved September 2, 2021, from <https://www.krupa.net/v3/index.php?url=news&cat=M>
- Wattanpradith, K. et al. (2022). *A Development of Supervision Administration Monks Management Model based on Self-Empowerment and Participatory Learning*. Ayutthaya: Monks teaching morality in school office.

การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในชุมชนพหุลักษณะชายแดนใต้บนฐานคิด
สิทธิทางวัฒนธรรมและสุขภาวะองค์รวมเพื่อสันติภาพ: บทสำรวจความเป็นไปได้*
Sustainable Peacebuilding in Southern Thailand's Plural Communities based
on Cultural Rights and Holistic Health for Peace: An exploring the Feasibility:
An Exploration for Feasibility

¹พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ และ ²ซัมซู สาอุ

¹Padtheera Narkurairattana and ²Samsoo Sa-U

¹สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

²คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University, Thailand.

²Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand.

²Corresponding Author's Email: Samsoo.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนากลไกส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีสุขภาวะองค์รวมที่ดี มีการเคารพยอมรับในสิทธิทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายของกันและกันซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยจากเอกสาร ทางวิชาการ ประเพณีงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2555 - 2565 และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุลักษณะชายแดนใต้ถูกตีความอย่างจำกัดอยู่ที่อัตลักษณ์ทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของสองกลุ่มวัฒนธรรมหลักของสังคมและยังไม่ได้เคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ทั้งยังละเลยความหลากหลายของชุดอัตลักษณ์อื่นที่อยู่ร่วมสังคมก่อให้เกิดความรู้สึกลดอัดคับข้องใจซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) กลไกทางสุขภาวน่าจะเป็นกลไกทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการนำมาใช้ฟื้นฟูความสัมพันธ์และนำสมาชิกในชุมชนพหุลักษณะชายแดนใต้ที่เผชิญกับความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกลับมาปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันได้ในฐานะที่เป็นกลไกที่วางอยู่บนฐานการไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุใดตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากลและหลักการมนุษยธรรม และ 3) การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุลักษณะชายแดนใต้อย่างเคารพยอมรับในอัตลักษณ์ของกันและกันอย่างเสมอภาคจำเป็นต้องใส่ใจในคุณค่าและเปิดพื้นที่ให้อัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายได้มีพื้นที่สาธารณะในการแสดงออกมากกว่ามากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อลดความรู้สึกละเลยหรือถูกเลือกปฏิบัติ

คำสำคัญ: สันติภาพที่ยั่งยืน; สุขภาพเพื่อสันติภาพ; สิทธิทางวัฒนธรรม; ชุมชนพหุลักษณะ

*Received April 17, 2022; Revised May 17, 2022; Accepted May 20, 2022

Abstract

The objective of this research article was to investigate the opportunities and possibilities for developing a mechanism that promoted coexistence and holistic well-being, including respect for diverse cultural rights, including respect for diverse cultural rights. All of this would lead to sustainable peacebuilding along the Southern border. The study used a documentary research approach based on academic studies published between B.E. 2555 and B.E. 2565. The obtained data was analyzed using content analysis.

From the study, the following results are discovered: 1) Knowledge and understanding of coexistence in the multicultural communities of the Southern border have been limited to religious, ethnic, and two major cultural groups of society. This includes a disrespect for cultural rights and a lack of awareness of the diversity of other identities that exist in society. All of this leads to a sense of frustration, which has a negative impact on peaceful coexistence; 2) The well-being mechanism is most likely a viable option that could be used to repair relationships and encourage members in the multicultural communities of the Southern border who distrust one another back to interact with one another and coexist peacefully. This is because, in accordance with international human rights and humanitarian principles, this mechanism is based on the principles of nondiscrimination regardless of the reason; and 3) To coexist in multicultural communities where people respect and accept one another's identity equally, there must be a space for various and diverse identities to publicly express themselves in order to reduce inequality or discrimination.

Keywords: Sustainable Peace; Health for Peace; Cultural Rights; Multicultural Communities

บทนำ

ความท้าทายของสังคมโลกก่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประการสำคัญที่ทำให้สหประชาชาติหยิบยกมาเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อเอาชนะความท้าทายเหล่านั้นไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs) เห็นได้จากการกำหนดเป้าหมายที่ 3 ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good health and well-being) ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างมีนัยยะสำคัญกับเป้าหมายที่ 16 คือ สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace and Justice Strong Institutions) ซึ่งตรงกับนิยามของสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) ซึ่งมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ทัศนคติ สถาบันทางสังคม และโครงสร้างทางสังคมการเมืองที่เกื้อหนุนให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน ซึ่งหมายรวมไปถึงการกินดี อยู่ดี มีความสุข มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในตนเอง การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพให้เกียรติและปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคของผู้คนในสังคม และมีความสมดุลทางนิเวศ ไม่มีความเสื่อมทรามทางนิเวศหรือมลภาวะต่างๆ (Sujidhammaraksa, 1990) ซึ่งเป็นสิ่งที่

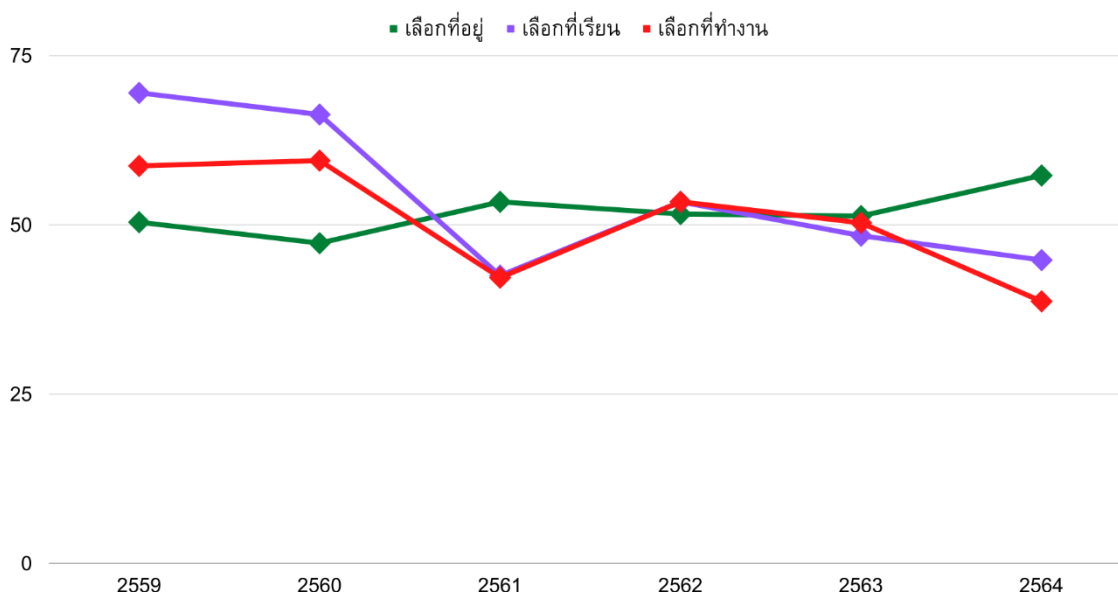
ตรงข้ามกับสันติภาพเชิงลบ (Negative Peace) ที่อาจจะไม่ได้มีสภาพสงครามความรุนแรงทางกายภาพที่เห็นได้ชัดและทำให้ผู้คนบาดเจ็บล้มตายอย่างเช่นที่กำลังเกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของโลก เช่น ในพม่า ยูเครน เป็นต้น แต่ในสังคมยังเต็มไปด้วยผู้คนที่ตกอยู่ภายใต้ความวิตกกังวลหรือความกลัวการอดอยาก ไร้บ้าน ไร้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ขาดการมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองและการตัดสินใจทางนโยบายใดๆ ที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับความอยุติธรรมทางกฎหมายหรืออยู่ภายใต้นโยบายที่เลือกปฏิบัติ ตลอดจนหวาดระแวงว่าเพื่อนบ้านจะลุกขึ้นมาก่ออันตรายต่อตน สิ่งเหล่านี้ในคำอธิบายด้วยแนวคิดทฤษฎีด้านสันติภาพยังไม่ถือว่าเป็นสัญญาณของการมีสันติภาพที่ยั่งยืน เพราะสังคมยังอยู่ในสภาวะป่วยไข้แม้จะยังไม่เห็นอาการป่วยชัดเจนนัก ซึ่งนักทฤษฎีทางสันติภาพได้ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสภาวะไร้สันติภาพหรือมีสงครามและความรุนแรงกับสภาวะทางสุขภาพของผู้คนไว้ดังนี้ Francis Beer (1981) (as cited in Satha-Anand, 2001) ผู้ซึ่งศึกษาปัญหาสงครามและสันติภาพโดยอาศัยระบาดวิทยา (epidemiology) ชนิดที่ถือว่า สงครามก็เหมือนโรคภัยอย่างมะเร็งหรือโรคหัวใจ (Satha-Anand, 2001) กล่าวคือ สภาวะของโรคจะยังไม่ปรากฏอาการให้เห็นชัดเจนนักในระยะเริ่มต้น แต่เชื้อโรคจะค่อยๆ ทำงานสร้างพลังในการบั่นทอนสุขภาพอย่างเงียบงันกระทั่งเจ้าของร่างกายเองหลายคนก็ไม่ตระหนักรู้เท่าทัน กระทั่งอาการของโรคสุกสกอมเพียงพอจึงได้สำแดงอาการซึ่งก็มักจะเข้าขั้นที่ส่งผลต่อความยากลำบากในการรักษาหรือยื้อชีวิตให้อยู่ต่อไปได้ การเปรียบเทียบการวินิจฉัยโรคของ Beer ในทางสุขภาพจึงสามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมพหุลักษณะชายแดนใต้ในแง่ที่ช่องว่างทางความสัมพันธ์ที่เริ่มแตกร้าวจนเข้าขั้นไม่สัมพันธ์กันและแปรเปลี่ยนเป็นความขัดแย้งที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันได้ดังที่ปรากฏเป็นข่าวสารในพื้นที่สาธารณะในรอบไม่น้อยกว่า 18 ปีที่ความรุนแรงระลอกปี พ.ศ. 2547 ปะทุขึ้นจนนำมาสู่ความพยายามของรัฐและหลายภาคส่วนที่พยายามนำแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้และนำมาสู่งานศึกษาวิจัยจำนวนมากขึ้นในรอบ 18 ปีที่ผ่านมา

กล่าวอีกอย่างหนึ่ง ตัวชี้วัดสำคัญของสังคมที่มีสันติภาพและความเป็นธรรมหรือที่ได้รับการนิยามว่าเป็นสันติภาพเชิงบวก (positive peace) นั้นหมายถึง การดำรงอยู่ของผู้คนที่มีความสุข มีคุณภาพชีวิตส่วนบุคคลที่ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันกับผู้คนที่อยู่ร่วมสังคม มีความเคารพในอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีและความหลากหลายของกันและกันอย่างเสมอภาค ไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือเอารัดเอาเปรียบต่อกันและกัน ตลอดจนไม่มีสภาวะแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขของความรุนแรงที่จะบั่นทอนสุขภาพะทั่งของปัจเจกบุคคลและสภาวะของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่สหประชาชาติเรียกว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals) และต้องการจะบรรลุให้เกิดขึ้นจริงภายในปี 2030 หรือปี 2573 ซึ่งดูเหมือนจะสอดคล้องกับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติไทยที่ตั้งเป้าหมาย ปี 2561-2580 ไว้ในภาพรวมว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นที่ 4 กำหนดเป้าหมายพัฒนาเมือง ชนบท เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยให้มี 1. การจัดทำ “แผนผังภูมินิเวศ” อย่างเป็นเอกภาพและยั่งยืน 2. การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 3. งานด้านการสงวน รักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟู 4. พัฒนาเครือข่ายและอาสาสมัคร และ 5. ยกระดับความสามารถป้องกันโรคอุบัติใหม่ (Strategic

Transformation Office, n.d.) และหลักการเหล่านี้ได้อยู่ภายใต้มาตรา 65 ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2560 เรื่อง การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ เพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะคุกคามสุขภาวะของประชาชน มุ่งการลดปัจจัยเสี่ยง ด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม และการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมซึ่งสอดคล้องกับทั้งเป้าหมายที่ 3 และ 16 ของสหประชาชาติ และยิ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติอาจจะ มีเป้าหมายที่ดูจะสอดคล้องกับหลักการสันติภาพเชิงบวก คือ มองมิติเรื่องการยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำและตั้งเป้าหมายให้การพัฒนามีความยั่งยืน ทว่าโดยหลักการก่อตัวของนโยบายและแนวทางการนำ นโยบายไปปฏิบัติจะพบว่ามีความขัดแย้งกับหลักการสันติภาพเชิงบวกแต่ในงานวิจัยนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมาย จะวิพากษ์ยุทธศาสตร์ชาติ หรือแนวนโยบายการแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ด้วยแนวคิดพหุวัฒนธรรมแต่อย่างใด หากแต่มุ่งความสนใจไปที่การพยายามสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนผ่านปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันอย่าง มีศักดิ์ศรีในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ในลักษณะของการตีความกรอบแนวคิดและแนวทางการนำนโยบายพหุ วัฒนธรรมไปปรับใช้ในพื้นที่ที่สะท้อนผ่านงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในช่วงปี 2555 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้ นโยบายพหุวัฒนธรรมเป็นนโยบายหลักในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในชายแดนใต้

เมื่อพิจารณาลักษณะเฉพาะของพื้นที่ชายแดนใต้ของไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่ท้าทายสถานะสันติภาพที่ยั่งยืน ของสังคมไทยอย่างยั่งยืนนั้นเพราะการดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งศาสนา ภาษา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ด้านอื่น ๆ กำลังอยู่ในภาวะที่น่าวิตกกังวลมาก แม้ว่าจะมีความพยายาม ในการแก้ไขปัญหาและลดเหตุการณ์ความรุนแรงลงได้ตามลำดับ และดูเหมือนว่ากำลังจะเดินหน้าไปในหนทาง แห่งการสร้างสันติภาพได้ดียิ่งขึ้น ทว่าตัวชี้วัดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในชุมชนกลับเป็นเงื่อนไขปัญหาความ ขัดแย้งแตกแยกที่ดูจะเห็นชัดมากขึ้น เห็นได้จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในปี 2564 (Peace Survey Academic Network, 2021) ในหัวข้อ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน พบหลักฐานที่แสดงให้เห็นช่องว่างในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนต่างอัตลักษณ์วัฒนธรรมในชายแดนใต้มีมากขึ้น กล่าวคือ แนวโน้ม การนำมิติทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมมาเป็นประเด็นในการตัดสินใจอยู่อาศัยร่วมในชุมชน การเลือก สถานที่ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนที่มีความหลากหลาย และการอยู่ในที่ทำงานร่วมกันระหว่างผู้ที่นับถือศาสนา พุทธปฏิบัติวิถีวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมชายแดนใต้ และอิสลามหรือมุสลิมที่ถือปฏิบัติวิถี วัฒนธรรมมลายูซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของพื้นที่ และคนอื่น ๆ ที่มีวิถีวัฒนธรรมแตกต่างออกไปซึ่งมีอยู่น้อยนิด มากในพื้นที่ชายแดนใต้นั้น เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่มีการสำรวจภาคสนามครั้งแรกในปี พ.ศ. 2558 และ สรุปวิเคราะห์ผลการสำรวจเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2559 และยังคงสำรวจทุกปีและได้มีการ เปรียบเทียบผลการสำรวจในหัวข้อดังกล่าวในรอบ 5 ปี กล่าวคือ ในการสำรวจครั้งแรกพบว่าการเลือกที่อยู่ ที่เรียน และที่ทำงานไม่ค่อยเป็นสาระสำคัญในการตัดสินใจมากนักแต่ประเด็นดังกล่าวเริ่มเห็นสัญญาณชัดเจนขึ้นในการสำรวจปีต่อ ๆ มา (Peace Survey Academic Network, 2019) ดังนำเสนอแนวโน้มการนำมิติทาง ศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเป็นประเด็นในการพิจารณาเลือกที่อยู่อาศัย ที่เรียนของบุตร หลาน และที่ทำงานของตน ในภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 ผลการสำรวจแนวโน้มการนำมิติทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเป็นประเด็นในการพิจารณาเลือกที่อยู่อาศัย ที่เรียนของบุตรหลาน และที่ทำงานของตน (พ.ศ.2559-2564)
ที่มา: Peace Survey Academic Network (2019; 2021)

จากภาพจะเห็นได้ว่า แนวโน้มการนำมิติทางศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมมาเป็นประเด็นในการตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัยที่มีผู้คนศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมเดียวกันมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากเดิมในปี 2559 มีเพียงร้อยละ 50 เป็น ร้อยละ 57.3 ในปี 2564 และจากที่ประเด็นการเลือกที่ทำงานกับที่เรียนของบุตรหลานไม่ค่อยเป็นปัญหาในการตัดสินใจเท่าใดนัก ดังจะเห็นได้ว่าการสำรวจสองปีแรก ผู้คนส่วนใหญ่ให้น้ำหนักกับการเลือกโรงเรียนโดยพิจารณาที่คุณภาพของการเรียนการสอนมากแต่ลดลงในปีที่มีการสำรวจหลัง ๆ ทั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ในปี 2561 ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีเหตุการณ์ความขัดแย้งเรื่องการสวมฮิญาบของนักเรียนในโรงเรียนดังแห่งหนึ่งในปัตตานี (The Momentum, 2018) และเป็นที่ยกเถียงกันอย่างแพร่หลายไปทั่วประเทศ ขณะที่ต้นปี 2562 มีเหตุการณ์ที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ชายแดนใต้ต้องเป็นที่สะดุดอีกครั้ง เมื่อมีการบุกสังหารพระภิกษุสงฆ์ในวัดรัตนานุภาพ ทำให้พระครูประโชติรัตนารักษ์มรณภาพพร้อมกับพระลูกวัดอีกรูปหนึ่งคือ พระสมุห์อรรถพร กุศลจิตโต (Reuters, 2019)

เมื่อพิจารณาจากปรากฏการณ์ทางสังคมประกอบด้วย ยิ่งพบหลักฐานจำนวนมากที่แสดงให้เห็นช่องว่างทางความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรมในพื้นที่มากขึ้น ทั้งการผลิตข่าวสารสร้างความเกลียดชังบนและบางกรณีนำไปสู่การฟ้องร้องเป็นคดีความ เช่นกรณีการฟ้องร้องแกนนำของกลุ่มอาสาสมัครปกป้องพุทธศาสนา (อปพส.) ที่ศาลจังหวัดยะลาพิพากษาคัดสินคดีความให้จำคุกแกนนำกลุ่มคนดังกล่าวไปเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2565 เป็นเวลา 5 ปี 4 เดือนในข้อหาหมิ่นประมาทด้วยการโพสต์ข้อความเท็จและตัดต่อรูปภาพใส่ร้ายว่าโจทก์เป็นหัวหน้ากลุ่มก่อความรุนแรงในภาคใต้ และเหตุที่ศาลไม่รอลงอาญา เนื่องด้วยพฤติการณ์ของจำเลยมีความร้ายแรง สร้างความแตกแยกทางศาสนาและสร้างความขัดแย้งในสังคม (Matichon Online,

2022) ต่อมาศาลจังหวัดนครราชสีมาได้พิพากษาคัดสินให้จำคุกแกนนำคนดังกล่าวในการฟ้องร้องอีกคดีหนึ่ง (Prachatai, 2022) ขณะที่งานวิจัยที่ชี้ให้เห็นความเกลียดชังและการอยู่ร่วมกันที่มีอุปสรรคมากขึ้น เช่น และมีแนวโน้มไปในทิศทางที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นภาพที่เคยอยู่ในการรับรู้และความทรงจำของผู้คนทั้งในและนอกพื้นที่เริ่มจางหาย สวนทางกับแนวนโยบายของรัฐที่พยายามจะใช้นโยบายพหุวัฒนธรรมเข้ามาเป็นกลไกและเครื่องมือในการสร้างบรรยากาศและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมจะพบว่า มีความพยายามที่จะสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้มากขึ้นหลังจากที่สภาความมั่นคงแห่งชาติได้ออกแนวนโยบายดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2555-2557 ฉบับปี พ.ศ.2560-2562 และฉบับปัจจุบัน 2564-2566 (National Security) ทำให้งานวิจัยเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเป็นที่สนใจมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้นเนื่องจากแนวนโยบายดังกล่าวได้รับการนำไปปฏิบัติโดย 2 หน่วยงานหลักในพื้นที่ คือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.4 สน.) และ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ในทำนองว่าเป็นการนำนโยบายมาใช้โดยขาดความรู้ความเข้าใจ ไม่ได้เป็นการส่งเสริมให้วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้มีพื้นที่ในการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน งานของ Buranajareonkit et al. (2019) ชี้ให้เห็นความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติของชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนที่เสี่ยงดังมากขึ้นในระยะ 10 ปีให้หลัง ขณะที่ก่อนหน้านี้ความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติมักจะมาจากฝ่ายมุสลิมมากกว่า อย่างไรก็ตาม เมื่อภาครัฐนำนโยบายพหุวัฒนธรรมมาใช้ งานวิจัยของ Sophaphol (2022) ชี้ให้เห็นว่าไม่ได้ใช้อย่างเคารพในอัตลักษณ์ที่หลากหลายของพื้นที่หากแต่ค่อนข้างไปในทางบังคับให้ผสมกลมกลืนมากกว่าที่จะเป็นการผสมผสานความร่วมมือบนฐานการเคารพอัตลักษณ์เฉพาะของคนกลุ่มต่างๆ อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวกันว่าพหุวัฒนธรรมก็แค่ไปถ่ายรูปรับเงินแล้วกลับบ้าน ดังนั้น แทนที่จะสามารถสร้างพื้นที่และบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ กลับทำให้เกิดช่องว่างและการกดทับทางวัฒนธรรม กลายเป็นการผูกเงื่อนไขใหม่ ๆ ที่ทำให้ความห่างเหินในหมู่ประชาชนเพิ่มมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อสังเกตถึงระดับความรู้ ความเข้าใจในหลักการของพหุวัฒนธรรมของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐที่นำนโยบายลงมาปฏิบัติที่อาจจะขาดมิติของการเคารพยอมรับความแตกต่างหลากหลายของชุดวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสังคมไทยติดกรอบวัฒนธรรมกระแสหลักของชาติที่ผูกพันอยู่ในชุดวาทกรรมชาตินิยมความเป็นไทยที่พยายามบังคับผสมกลมกลืนให้กลายเป็นไทยมานาน (Bunnak, 1991) ในขณะที่อีกฝ่ายซึ่งต่อต้านการผสมกลมกลืนดังกล่าวก็ใช้การโต้กลับด้วยชุดอุดมการณ์ชาตินิยมมลายูปาตานี (Piyasiripon, 2018) ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ การพยายามที่กอดอัตลักษณ์ของตนไว้และพยายามเชิดชูให้เหนือกว่าอีกฝ่ายซึ่งท้ายที่สุดนำไปสู่ความตึงเครียดระหว่างกลุ่มมากขึ้น เช่นที่เห็นได้จากการเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างอุตสาหกรรมฮาลาลโดยฝ่ายพุทธ และการต่อต้านการสร้างพุทธมณฑลปัตตานี (Tuansiri, and Koma, 2019) งานวิจัยชิ้นสำคัญข้างต้นสะท้อนให้เห็นการขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่อง พหุวัฒนธรรมที่จำเป็นต้องเคารพและใส่ใจในอัตลักษณ์และความแตกต่างหลากหลายอย่างชนิดที่เสมอภาคเท่าเทียมและสัมพันธ์กัน มิใช่เพียงการมาถ่ายภาพทำกิจกรรมร่วมกันเพียงผิวเผิน หรือการพยายามจะเชิดชูให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุดหนึ่งแต่กดทับหรือเลือกปฏิบัติกับวัฒนธรรมอีกชุดหนึ่งซึ่งจะกลายเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิด

ความรู้สึกไม่เท่าเทียมและถูกเลือกปฏิบัติจนนำมาสู่การพยายามโต้กลับ เช่น การเรียกร้องให้มีครัวพุทธในโรงพยาบาลรัฐของชาวพุทธ หรือการเรียกร้องมิให้มีการสร้างพุทธสถานที่ปิดตानी รวมทั้งการต่อต้านการคลุมเครือในโรงเรียนอนุบาล (Narkurairattana, 2018) เป็นต้น ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้อาจเทียบเคียงได้กับอาการของโรคการแบ่งแยกไม่สัมพันธ์ไม่ยอมอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุลักษณะชายแดนใต้

กล่าวให้ถึงที่สุด การทำความเข้าใจกับสาระสำคัญอันเป็นกลไกของการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนในสังคมพหุลักษณะชายแดนใต้ ซึ่งไม่ได้มีเพียงคนสองกลุ่มใหญ่ที่รู้จักกันทั่วไปเท่านั้น หากยังมีคนอื่น ๆ ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะอีกหลายกลุ่มเช่น ชาวจีน (Ninsa-nguandechea, 2019) ชาวซิกข์ (Narkurairattana, 2019) ชาวคริสต์ (Narkurairattana, 2013, 2018) ชาวอีสาน (Tungseng, 2021) หรือแม้กระทั่งในกลุ่มชาวไทยพุทธและชาวมุสลิมเองก็มีความหลากหลายอยู่ภายใน (Hasamoh, 2009) ภายใต้กรอบนโยบายพหุวัฒนธรรมและแนวทางการปฏิบัติที่เป็นอยู่อาจมิได้นำไปสู่ผลลัพธ์ที่จะทำให้ผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลายในชุมชนพหุลักษณะชายแดนใต้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและยั่งยืน จำต้องมองหากลไกใหม่ ๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้การอยู่ร่วมกันบรรลุถึงสันติสุขภาวะทั้งในระดับปัจเจกและกลุ่มวัฒนธรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ กลุ่มอื่น ๆ ขณะเดียวกันเพื่อลดทอนความตึงเครียดระหว่างผู้ปฏิบัติอัตลักษณ์ชุดต่าง ๆ จำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การเคารพยอมรับในคุณค่าและศักดิ์ศรีเสมอกันของอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของมนุษย์ในสังคม และเป็นข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยล่าสุดของ Srisuk (2022) ซึ่งพบว่าในบรรดางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการสังคมพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้ที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 จำนวน 27 เรื่องนั้น ยังขาดองค์ความรู้และการปฏิบัติการในด้านการสร้าง “ความมั่นคงทางสังคมร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน” ซึ่งเป็นจุดเน้นที่งานวิจัยชิ้นนี้ให้ความสำคัญและนำมาสู่การตั้งคำถามเพื่อการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นช่องว่างทางความรู้และนำเสนอชุดความรู้ที่น่าจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นทางวิชาการและในการนำไปเติมเต็มการปฏิบัติที่มีอยู่เดิมเพื่อให้เกิดการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เป็นสังคมพหุลักษณะเข้าใกล้ความเป็นจริงมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการค้นหาและพัฒนากลไกส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีสุขภาวะองค์กรที่ดี มีการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและกันในสังคมพหุลักษณะชายแดนใต้ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2565 ซึ่งเป็นช่วงที่นโยบายพหุวัฒนธรรมของสภามันคงยังมี

ผลในการนำมาปฏิบัติในพื้นที่ชายแดนใต้เพื่อค้นหาวิถีที่จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้มีความมั่นคงยั่งยืนยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้ตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้า อ่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบคิดเรื่องการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนบนฐานสุขภาวะองค์รวมเพื่อสันติภาพ (Holistic Health for Peace) และการเคารพยอมรับในวิถีอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายบนฐานสิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาสังเคราะห์เพื่อสร้างข้อเสนอสำหรับการนำไปใช้เป็นฐานในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในภาคสนามต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation)

ผลการวิจัย

การศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการค้นหาและพัฒนาวิถีส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีสุขภาวะองค์รวมที่ดี มีการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายของกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดความรู้เรื่องพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ถูกอธิบายอย่างจำกัดบนฐานอัตลักษณ์ทางศาสนาพุทธ-มุสลิม และฐานคิดเรื่องคนกลุ่มใหญ่คือมุสลิม คนกลุ่มน้อยคือคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก ในขณะที่การพูดถึงคนกลุ่มอัตลักษณ์อื่นที่มีทั้งศาสนา และอัตลักษณ์ชุดอื่นเช่น ชาวจีน ชาวคริสต์ ชาวซิกข์ ชาวอิสาน และคนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่มานาน (Kamnoedthong, and Boonyarit, 2021) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบของสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ที่มีถูกกลืนเลย ขณะที่งานวิจัยส่วนใหญ่พูดถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมมักเป็นการพูดถึงเพียงปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน และไม่ได้แสดงให้เห็นถึงเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มอัตลักษณ์ต่าง ๆ อย่างเสมอภาค ดังนั้น จึงพบงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเปราะบางเช่นในงานของ Buranacharoenkit (2019) และหลักฐานเชิงประจักษ์เรื่องการแยกห่างจากกันมากขึ้นจากงาน Peace Survey Academic Network (2019)

2. ชุดความรู้และกลไกทางสุขภาวะมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงมากในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนระหว่างผู้คนต่างการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ แม้ว่าการวิจัยหลายชิ้นจะให้น้ำหนักไปกับกลไก ทางศาสนาและผู้นำศาสนา เช่น งานของ Tepsing et al. (2020, 2021) ที่แสดงให้เห็นบทบาทของผู้นำศาสนาทั้งอิหม่าม และ พระภิกษุสงฆ์ในการทำหน้าที่เป็นผู้นำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาใช้เป็นกลไกในการปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกัน “ความคิดของพระสงฆ์และผู้นำศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวมุสลิมและชาวพุทธ ประกอบด้วยความคิดที่เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ความสามัคคีของคน ในชุมชนคือพลัง และความคิดด้านเมตตาธรรมตามที่ยึดตามแบบอย่างศาสดา” (SiamRath, 2020) และมักกระทำผ่านกิจกรรมที่เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมและชาวพุทธ เช่น

1. การจัดงานฉลองพระสงฆ์ชั้นนำที่มีผู้นำศาสนาอิสลามเข้าร่วม มีพิธีการแสดงมุทิตาจิต และมอบ

ทุนการศึกษาแก่นักเรียนทั้งพุทธและมุสลิม 2. การจัดตลาดนัดในเขตวัดมีผู้นำศาสนาร่วมมือกิจกรรมของโรงเรียน ใช้ตลาดนัดเป็นพื้นที่ให้นักเรียนรวมกลุ่มทั้งชาวพุทธและมุสลิม แล้วจับจ่ายสินค้าร่วมกัน นำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และอิหม่าม 3. การช่วยเหลือเด็กกำพร้า ทั้งชาวพุทธและมุสลิม ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ (SiamRath, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Suwannabubbha et al. (2016) ซึ่งชี้ให้เห็นการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกลุ่มใหญ่ที่เป็นชาวมลายูมุสลิม กับคนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวไทยพุทธผ่านกลไกปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำศาสนาเป็นหลัก แต่ในงานของ Narkurairattana, and Arya (2021) ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีความรุนแรงเกิดขึ้นกับผู้นำศาสนา ผลก็คือความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและมุสลิมก็ถูกสั่นคลอนจนห่างเหิน แต่เมื่อนำ *กลไกทางสุขภาวะองค์กร* เข้ามาเป็นเครื่องมือในการเชิญชวนผู้คนทั้งพุทธและมุสลิมมาทำงานร่วมกัน ทำให้ไม่เพียงแต่พุทธ-มุสลิมเท่านั้นที่ให้ความสนใจ บุคลากรทางสุขภาพ ครู ชาวคริสต์ และซิกข์ในพื้นที่ก็ให้ความสนใจและอยากจะเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ซึ่งงานที่ชี้ให้เห็นว่ากลไกทางสุขภาวะเป็นงานที่มีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติยังพบได้ในงานที่เกี่ยวกับการเยียวยาจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา

3. เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้กลไกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืนในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ คือ การเคารพยอมรับในคุณค่าของอัตลักษณ์ที่แตกต่างหลากหลายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เนื่องจากเสียงสะท้อนของคนกลุ่มน้อยที่อยู่ในพื้นที่เริ่มไม่มีพื้นที่ในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์เฉพาะของตนอย่างเท่าเทียมกับคนกลุ่มใหญ่ที่มีพื้นที่การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์มากกว่า เช่น การที่ชาวพุทธสะท้อนถึงการถูกเบียดขับพื้นที่ทั้งทางพื้นที่กายภาพ พื้นที่ทางวัฒนธรรม เช่น การที่โรงพยาบาลมีแต่ครัวฮาลาล เจ้าหน้าที่ในส่วนงานราชการก็มีแต่ข้าราชการที่เป็นมุสลิมมากขึ้น หรือการเห็นนโยบายต่าง ๆ ที่รัฐนำมาใช้เพื่อลดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของชาวมุสลิม เช่น กองทุนสนับสนุนผู้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ และนโยบายโควตาให้ทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนมุสลิม สิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนทำให้ชาวพุทธรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐจะเน้นย้ำเสมอว่า นโยบายของทางการยึดหลักปฏิบัติต่อศาสนิกทั้งพุทธและมุสลิมอย่างเท่าเทียม และการกล่าวอ้างว่ารัฐปฏิบัติไม่เท่าเทียมนั้น “เป็นเพียงความรู้สึก ไม่ใช่ข้อเท็จจริง” (Buranajaroenkit et al. 2019) กระนั้น ความรู้สึกดังกล่าวถือเป็นจุดที่จะสามารถพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งระหว่างผู้คนต่างศาสนา ขาดพันธู์วัฒนธรรมในสังคมได้และเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ปัจเจกบุคคลไม่มีสุขภาวะและความมั่นคงทางจิตใจมากพอที่จะใช้ชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่แตกต่างไปจากตนอย่างมีความมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจเพียงพอ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ คือ การนำเข้าชุดความรู้และแนวปฏิบัติในเรื่อง สุขภาวะองค์กร เพื่อสันติภาพบนฐานการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้งในระดับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อลดความอึดอัดคับข้องใจและความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติทางนโยบายตลอดจนความรู้สึกว่าอัตลักษณ์ของตนกำลังถูกทำให้ด้อยกว่าอัตลักษณ์ของคนกลุ่มใหญ่กว่า หรือถูกทำให้หายไปไม่มีที่ยืนในสังคมพหุวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. กลไกสุขภาพองค์รวม เป็นกรอบคิดที่สำคัญที่มองเห็นว่าสุขภาพเป็นสะพานเชื่อมไปสู่การสร้างสันติภาพ (Health as a Bridge to Peace) ที่องค์การอนามัยโลกได้พัฒนาขึ้นจากการทำงานในพื้นที่ความขัดแย้งรอบโลก ในขณะที่ Hasuwannakij (2017) พบว่าในพื้นที่ชายแดนใต้ของไทยกลไกทางสุขภาพและการแพทย์ถือเป็นช่องทางแห่งโอกาสประการหนึ่งในการทำหน้าที่เป็นสะพานสู่สันติภาพแม้จะมีความท้าทายอยู่มากก็ตาม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขเองยังไม่ได้มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่สำคัญนี้ และอาจเป็นเพราะผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างสันติภาพยังไม่ได้มองเห็นศักยภาพและความเป็นไปได้ของงานด้านสุขภาพกับสันติภาพ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อจำกัดทางวิชาการที่ไม่ค่อยพบงานที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดดังกล่าวในภาษาไทย ยังพบว่ามีช่องว่างในการตีความเรื่องการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนของสังคมไทยที่มักติดกรอบที่สันติภาพเชิงลบ คือ เน้นที่ความสงบ แต่ไม่ได้เน้นที่ความเสมอภาค เป็นธรรม และการเคารพยอมรับในอัตลักษณ์และความแตกต่างหลากหลายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อพิจารณากับกรอบแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของสันติภาพที่ยั่งยืน (Sustainable peace) ซึ่ง International Peace Institute (2017) ชี้ว่าจำเป็นต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ประการ คือ ประการแรกต้องมีนโยบายที่ชัดเจน ประการที่สอง มีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านทัศนคติ ปทัสถาน สถาบันทางสังคมต่าง ๆ ที่เชื่อเชิญหรือเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้ามามีปฏิสัมพันธ์ ประการที่สาม สันติภาพที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องต้องมีผู้นำและกระบวนการที่เรียกร้องการยอมรับและสร้างความรู้สึกร่วมกันให้คนที่หลากหลายรู้สึกมีส่วนร่วมในฐานะเป็นเจ้าของ และประการสุดท้าย การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนต้องมีนโยบายหลายระดับที่ใส่ใจต่อภาคส่วนต่าง ๆ ยิ่งทำให้เห็นช่องว่างทางวิชาการนี้ชัดเจน ดังนั้น จึงเห็นควรที่จะให้ความสำคัญและเปิดพื้นที่ให้กลไกด้านสุขภาพองค์รวมได้รับการบรรจุให้เป็นกรอบคิดในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังชี้ให้เห็นโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะนำกลไกทางสุขภาพองค์รวม (Holistic Health) ซึ่งเป็นปรัชญาเพื่อการมีสุขภาพที่ดีโดยจะพิจารณาถึงองค์ประกอบของร่างกาย ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม จิตวิญญาณ และจิตปัญญาเพื่อสร้างสมดุลให้กับชีวิตที่มีความสุข (ThaiHealth, 2021) ซึ่ง Perea (2018) ได้นำมาเป็นเครื่องมือในการเปิดพื้นที่แห่งความเป็นไปได้ในการสร้างกลไกการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืนซึ่งพบได้ในหลายพื้นที่ความขัดแย้งรอบโลก เช่น บทบาทของงานด้านจิตวิทยากับการสร้างสันติภาพและความปรองดองในศรีลังกา (WHO, 2016) งานของ Hasuwannakit (2017) ชี้ให้เห็นตัวแสดงสำคัญทางการบริการสุขภาพว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีส่วนส่งเสริมในการสร้างสันติภาพ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ทุกฝ่ายต้องยอมรับการทำหน้าที่วิชาชีพสาธารณสุขอย่างเป็นกลาง บุคลากรในระบบสุขภาพในพื้นที่ชายแดนใต้จะต้องพัฒนารูปแบบ การแพทย์ในฐานะที่เป็นสะพานสู่สันติภาพในการเยียวยาและดูแลทุกฝ่ายโดยไม่แบ่งแยก อันจะเป็นต้นทุนของการสร้างสันติमानฉันทน์ในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานของ MacQueen, Santa-Barbara, and Zwi (2000) ที่กล่าวว่า สงครามและความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงโดยตรงต่อร่างกายจากการยิง ระเบิด หรือการทำให้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต นอกจากนี้ ยังทำให้ระบบเศรษฐกิจและระบบกลไกความสัมพันธ์ต่าง ๆ ทางสังคมเสียหาย ยิ่งกว่านั้น ยังส่งผลกระทบต่อระบบการดูแลสุขภาพของรัฐและสังคมไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จะเห็นได้ว่า สุขภาพและ

สันติภาพนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยตรง และเกี่ยวพันกับบุคลากรทางการแพทย์และสุขภาพ ด้วยเหตุนี้ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขจึงมีบทบาทสำคัญในสนามความขัดแย้งและสงครามอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ทางด้านมนุษยธรรมในการดูแลรักษาพยาบาลผู้ได้รับบาดเจ็บทั้งทางกายภาพและทางใจ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในหลายพื้นที่ยังมีบทบาทในการริเริ่มกระบวนการสร้างสันติภาพผ่านกลไกสำคัญที่เป็นคุณสมบัติพิเศษของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข อย่างน้อย 5 ประการคือ

- 1) ความสามารถในการจัดการความขัดแย้งผ่านนโยบายการทูตเพื่อสุขภาพและการแพทย์
- 2) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงานเป็นกลุ่มโดยเฉพาะในช่วงเวลาวิกฤตที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขจะได้รับการสนับสนุนให้มีอำนาจมากในการตัดสินใจและสามารถทำงานได้อย่างอิสระเพราะเป็นเหตุผลเกี่ยวกับสุขภาพและความเจ็บป่วยหรือความเป็นความตายของผู้คน
- 3) บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมีความสามารถในการเชื่อมโยงความแตกต่างหลากหลายข้ามชาติพันธุ์ ชนชั้น ศาสนา หรือการแบ่งแยกด้วยมิติใด ๆ ก็ตาม ดังนั้น บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขจึงมีโอกาสมากที่จะทำงานด้านการฟื้นฟูความสัมพันธ์ผ่านกลไก วิธีการและงานด้านสุขภาพ การรักษาและการฟื้นฟูเยียวยา
- 4) มีความชอบธรรมทางกฎหมาย ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญชำนาญที่ได้รับจากการดูแลสุขภาพ
- 5) เป็นอาชีพที่สามารถใช้ความเคร่งครัดในเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อการดูแลสุขภาพและความเจ็บป่วยโดยไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นศัตรูหรือใครก็ตามขึ้นมาเป็นข้ออ้างเพื่อหยุดยั้งนโยบายสะสมอาวุธหรือทำสงครามภายใต้กฎหมายมนุษยธรรมสากล (Narkurairattana et al. 2021)

ยิ่งกว่านั้นยังสอดคล้องกับแนวทางและระเบียบวิธีของ International Association for Human Values ที่นำเสนอในรูปแบบแนวคิดและการปฏิบัติของการสร้างสันติภาพแบบบูรณาการ ทั้งการจัดการกับช่องว่างในการสร้างสันติภาพตลอดจนการทำงานเสริมสุขภาพจิตจากทั่วโลก โดยผู้เขียนให้เหตุผลว่าความยั่งยืนของการสร้างสันติภาพไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากการสร้างสันติภาพทางจิตสังคม ดังนั้น การบูรณาการปัจจัยทางจิตสังคมอย่างเต็มรูปแบบเข้ากับการสร้างสันติภาพจะนำไปสู่สุขภาพที่ดีที่สุดและความสงบสุขในเชิงบวก (Hertog, 2017)

2. ในเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรม (Cultural Rights) เป็นข้อเสนอสำคัญที่พบได้ในงานวิจัยหลายชิ้นที่พูดถึง การเคารพยอมรับสิทธิที่เสมอภาคกันทางวัฒนธรรม (Chinthada et al. 2020; The National Reconciliation Commission, 2009) ซึ่งจะเป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญต่อการลดความขัดแย้งในเชิงวัฒนธรรมลงได้ ทั้งนี้ เพราะสิทธิทางวัฒนธรรม หมายถึงสิทธิของทุกคนที่ควรได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมในการแสดงออกหรือมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมที่ได้เลือกสรร เพื่อให้วัฒนธรรมของตนสามารถดำรงอยู่ ถูกสานต่อและพัฒนาได้ อีกทั้งเป็นแนวคิดที่รับรองว่าทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความพึงพอใจจากการบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและมรดกวัฒนธรรม รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตทางวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุขโดยปราศจากอคติและการเหยียดหยาม นอกจากนี้ สิทธิทางวัฒนธรรม ยังรวมถึงเสรีภาพที่จะมี อัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงสิ้นไหลได้ หรือสิทธิในการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมกับชุมชนทางวัฒนธรรมมากกว่าหนึ่ง และมีโอกาสเข้าถึงหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมและวิถีชีวิตของหลายวัฒนธรรม (Vickery, 2018; UNESCO, 2007) โดยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวคิดสิทธิทางวัฒนธรรมถูกนำเสนอโดยมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิของกลุ่มชนพื้นเมือง (indigenous peoples) และชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มวัฒนธรรมรองในรัฐ (minority group) อย่างมีนัยสำคัญ แนวคิดสิทธิทางวัฒนธรรมจะเป็นการรับรองถึงสิทธิของอัตลักษณ์ในกลุ่มวัฒนธรรมรองให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ถูกคุกคามและถูกกลืนจากวัฒนธรรมหลักของรัฐ โดยที่ในหลายประเทศประเด็นการเรียกร้องและการให้สิทธิทางวัฒนธรรมเกิดจากการยอมรับว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคล และบุคคลจะทนทุกข์หากอัตลักษณ์ต้องสูญเสียไปหรือไม่ได้รับการยอมรับ (Lertchanrit, 2009; Kymlicka, 2007) ขณะที่ ปฏิญญาไฟร์บูร์กว่าด้วยสิทธิทางวัฒนธรรม (Fribourg Declaration on Cultural Rights) ที่สนับสนุนโดย UNESCO ได้กำหนดประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมภายใต้ปฏิญญาสากลด้านสิทธิมนุษยชน โดยให้ความหมายของวัฒนธรรมว่าครอบคลุมทั้งค่านิยม ความเชื่อ ความศรัทธา ภาษา ความรู้ ศิลปะ ประเพณี ความเป็นสถาบันและวิถีชีวิตที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้แสดงออกถึงการดำรงอยู่และการพัฒนาของพวกเขา โดยได้แบ่งเนื้อหาของสิทธิทางวัฒนธรรมในปฏิญญาออกเป็น 6 ประการ คือ 1) อัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม (Identity and cultural heritage) 2) ชุมชนวัฒนธรรม (Reference to cultural communities) 3) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมกับชีวิตทางวัฒนธรรม (Access to and participation in cultural life) 4) การศึกษาและการฝึกอบรม (Education and training) 5) ข้อมูลและการสื่อสาร (Information and communication) และ 6) ความร่วมมือทางวัฒนธรรม (Cultural cooperation) (Vickery, 2018; UNESCO, 2007)

สรุป

การสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่ความขัดแย้งยึดเยื้อที่ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาวะสันติภาพของสังคมไทยในภาพรวม ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนที่เคยดำรงอยู่อย่างภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ศักดิ์ศรี มีความสุขกาย สุขใจตามอัตภาพมาก่อนที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในปี 2547 เป็นต้นมา ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นความสัมพันธ์อีกด้านของงานด้านสุขภาพกับการสร้างสันติภาพอย่างรอบด้านตั้งแต่ในระดับสุขภาวะองค์กรรวมระดับปัจเจกไปจนถึงสุขภาวะองค์กรรวมของชุมชนในฐานะที่เป็นหน่วยทางสังคมการเมืองที่มนุษย์ซึ่งแตกต่างหลากหลายได้เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมในลักษณะพหุลักษณะ และคลี่ให้เห็นความเป็นไปได้ในการพัฒนากลไกของงานด้านสุขภาพในฐานะที่เป็นสะพานนำไปสู่สันติภาพโดยไม่ละเลยมิติด้านการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผู้มีวัฒนธรรม ด้วยความมุ่งหวังว่าจะเป็นอีกทางเลือกในการแปลงเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ร้าวรานในพื้นที่ความขัดแย้งชายแดนใต้ให้เป็นความสัมพันธ์ที่ดีพอต่อการจะดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การนำชุดความรู้เรื่องสุขภาวะองค์กรรวมเพื่อสันติภาพที่ยั่งยืนมาเผยแพร่ในหมู่บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทุกระดับเพื่อจะได้นำไปบูรณาการเข้ากับงานบริการประชาชนโดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีความขัดแย้งรุนแรงหลากหลายมิติเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในชายแดนใต้เท่านั้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.1.1 โรงเรียนฝึกหัดแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขควรจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่อง สุขภาวะองค์กรรวมเพื่อสันติภาพ (Holistic Health for Peace) ตลอดจนในระดับนโยบาย กระทรวงสาธารณสุขควรจัดฝึกอบรมให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการแนวคิดไปปฏิบัติจริงในชุมชนต่างๆ เพื่อให้เกิดการตระหนักในคุณค่าของอัตลักษณ์และภูมิปัญญาทางการดูแลรักษาสุขภาพและปัจจัยแวดล้อมที่ก่อให้เกิดสุขภาวะองค์กรรวมที่ดีมีสันติภาพสันติสุขที่ยั่งยืนบนฐานอัตลักษณ์เฉพาะที่หลากหลายในชุมชน

1.1.2 ฝ่ายความมั่นคง และผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างสันติภาพชายแดนใต้ควรเรียนรู้และทำความเข้าใจกรอบแนวคิดดังกล่าวนี้เพื่อจะได้จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการนำแนวคิดไปปฏิบัติจริงในพื้นที่อย่างได้ผล

1.1.3 ควรนำชุดความรู้เรื่องสุขภาวะองค์กรรวมเพื่อสันติภาพ และชุดความรู้เรื่องสิทธิทางวัฒนธรรมไปเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบโดยทั่วกันเพื่อจะได้เป็นเครื่องมือในการรักษาและสืบสารอัตลักษณ์และวิถีวัฒนธรรมที่หลากหลายให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

1.2 ผู้กำหนดนโยบายพหุวัฒนธรรม และผู้นำนโยบายพหุวัฒนธรรมมาปฏิบัติควรเรียนรู้และทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรม และทำความเข้าใจความหมายของสันติภาพเชิงบวกที่ครอบคลุมถึงการมีสุขภาวะองค์กรรวมที่ดีซึ่งครอบคลุมถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างมากมายในพื้นที่ชายแดนใต้ และภูมิภาคอื่น ๆ ของไทย เพื่อลดความตึงเครียดจากการสร้างความเหนือกว่าทางวัฒนธรรมลงและเปิดพื้นที่ให้เจ้าของอัตลักษณ์วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รู้สึกว่าได้รับการเคารพยอมรับในคุณค่าและศักดิ์ศรีเสมอ กัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.2.1 สภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายพหุวัฒนธรรมควรเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรม คุณค่า ศักดิ์ศรี และความเสมอภาคของวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนบรรจุเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรมไว้เป็นฐานคิดในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ในประเทศไทย

1.2.2 สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม ควรนำแนวคิดเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรมไปเผยแพร่ให้กว้างขวางเพื่อให้เกิดการเคารพยอมรับและปฏิบัติต่อกันอย่างให้เกียรติ ซึ่งจะเป็นการป้องกันความขัดแย้งได้ในระยะยาว

1.2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทางวัฒนธรรมร่วมมือกับหน่วยงานทางด้านสุขภาพกำหนดนโยบายในการยกระดับคุณค่าและความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะการแพทย์เชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและวัฒนธรรม

1.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการแพทย์ควรเพิ่มแนวนโยบายในการใช้มิติทางสุขภาพเพื่อการสร้างสันติภาพและความเป็นธรรมในสังคมให้มากกว่าเพียงแค่การดูแลสุขภาพความเจ็บป่วยทางกาย หรือทางใจเท่านั้น หากแต่ควรครอบคลุมไปถึงสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

การทดลองนำแนวคิดเรื่องการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนผ่านกลไกสุขภาพองค์กรรวมเพื่อสันติภาพและการเคารพยอมรับในสิทธิทางวัฒนธรรมไปใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) สร้างสันติภาพในชุมชนพหุลักษณะชายแดนใต้ในลักษณะโครงการนำร่อง กำหนดตัวชี้วัดระดับสุขภาพองค์กรรวม ทั้งในเรื่องสุขภาพทางกาย สุขภาวะจิต สุขภาวะทางสังคม(ความสัมพันธ์) และติดตามประเมินผลการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเพื่อวัดความยั่งยืนของสันติภาพชุมชน

References

- Beer, F. (1981). *Peace Against War: The Ecology of International Violence*. San Francisco: W.H. Freeman and Company.
- Bundasak, T. et al. (2016). Being Learners in the 21st Century: Teacher and Nursing Students' Perspectives. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(2), 494-189.
- Chuchuen, S. (2012). Multicultural Education in 3 Southern Border Provinces of Thailand ...Alternative or Survival?. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 123-136
- Hasamoh, A. (2009). Muslims Identity in Rueso Community: Southernmost Provinces of Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences of Prince Songkha, Pattani Campus*, 5(2), 203-230.
- Hasuwannakij, S. (2017). The Dilemma in Health: A Case Study from the Deep-South Violent Crisis of Thailand. *Journal of Human Rights and Peace Studies*, 3(1), 141-172
- Hertog, K. (2017). The Intrinsic Interlinkage between Peacebuilding and Mental Health and Psychosocial Support: The International Association for Human Values Model of Integrated Psychosocial Peacebuilding. *Intervention*, 15(3), 278-292.
- Kamnoedthong, S., & Boonyarit, K. (2021). The Worldview of Co-existence in Thailand's Deep South Multicultural Society in Chumsak Nararattanawong's Documentaries. *Conference*

- Proceeding "New Normal Tourism for Sustainable Development after COVID-19"* (pp. 147-162). Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University
- Keawpimon, P., Srisuk, W., & Nayai, U. (2018). Lessons Learned of Religious Leaders for the Development of Southern Societies: A Field Trip Study in Multicultural Societies. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(1), 72-82.
- Kymlicka, W. (2007). *Multicultural Odysseys: Navigating the New International Politics of Diversity*. New York: Oxford University Press.
- Lertcharnrit, T. (2009). Article review: cultural rights in globalization. *Damrong Journal of The Faculty of Archaeology, Silpakorn University*, 8(2), 1116-121.
- Matichon Online. (2022). *The court sentenced Ai Petchthong to five years and four months without parole for insulting "Wannor" as the leader of the Southern insurgency*. Retrieved April 13, 2022, from https://www.matichon.co.th/politics/news_3150380
- MacQueen, G., Sata-Barbara, J., & Zwi, A.B. (2000). Conflict and health: peace building through health initiatives. *BMJ*, 321, 293-296.
- Narkurairattana, P., & Arya, G. (2021). The monk and the imam: inter-religious comrades for peace. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(2), 494-507.
- Narkurairattana, P. (2019). Micro-Minority and Negotiated Lives in a Deadly Conflict Society: A Case Study of Sikhs in Pattani. *Social Science Asia*, 5(3), 55-66.
- Narkurairattana, P. (2018). Putting on the Role of the Insider to Reflect the Different Perspective on the Case of "Hijab Pattani". *Rusamilae*, 39(2), 21-32.
- Narkurairattana, P. (2013). *"Micro-Minority" and "Negotiated Lives" in Deadly Conflict: A Case Study of the Catholics in Pattani, Southern Thailand*. (Doctoral Dissertation). Thammasat University. Bangkok.
- Ninsa-nguandechea, J. (2019). Seeing "Chinese Society in Southern Thailand" through King Chulalongkorn's Writing upon His Royal Visit to the Malay Peninsula in Rattanakosin Era 109. *Humanity and Social Science Journal Ubon Ratchathani University*, 12(2), 178-215.
- Peace Survey Academic Network. (2019). *The 5th public opinion survey on the peace process in the southern border provinces of Thailand*. Pattani: CSCD.
- Peace Survey Academic Network. (2021). *The 6th public opinion survey on the peace process in the southern border provinces of Thailand*. Pattani: CSCD.

- Pitaktham, W., Pitaktham, C., Tehkasea, N., & Kuna, W. (2016). Peace process in multicultural society: a case study of krado administrative agency, Pattani Province. *A paper presented in the 1st National Conference on 'Strengthening Interdisciplinary Studies and Integrating Thai Culture into the steps to AC.'* Held by Ratchathani University.
- Prachatai. (2022). *In the second case, the Narathiwat Court ordered Ai Petchthong to be jailed for 2 years and 8 months without probation for defamation of "Wannor"*. Retrieved April 13, 2022, from <https://prachatai.com/journal/2022/03/97844>
- Reuters. (2019). *Gunmen kill two Buddhist monks in Thailand's troubled south*. Retrieved April 13, 2022, from <https://www.reuters.com/article/us-thailand-south-idUSKCN1PC26B>
- SiamRath. (2020). *Open Research Report on Buddhist-Muslim Relation in Southern Thailand*. Retrieved April 12, 2022, from <https://siamrath.co.th/n/189931>.
- Satha-Anand, C. (2001). *Health Metaphors and Critical Peace*. Bangkok: Foundation for Democracy and Development Studies-FDDS.
- Srisuk, W. (2022). A Synthesis of Body of Knowledge on Administration of Multicultural Society in the Southern Border Provinces: The Social Security Issues. *Panyapiwat Journal*, 14(1), 203-218.
- Strategic Transformation Office. (n.d.). *The National Strategy on Eco-Friendly Development and Growth*. Retrieved April 12, 2022, from <https://sto.go.th/en/about/policy/20-year-strategic-plan?page=3>.
- Sujidhammaraksa, R. (1990). *Peace Education. In Peace Studies*. (2nd ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press.
- Suwannabubbha, P. et al (2016). *Buddhism and Majority-Minority Coexistence in Thailand*. Nakhon Pathom: Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University.
- Tepsing, P., Laeheem, K., & Azizskul, H. (2020). Conditions Enhancing the Role of Buddhist Monks and Islamic Religious Leaders to Strengthen the Relationship between Muslims and Buddhists in the Three Southern Border Provinces. *Journal of Liberal Art, Burapha University*, 28(2), 164-190.
- Tepsing, P., Laeheem, K., & Azizskul, H. (2021). Imams and the Enhancement of the Relationship between Muslims and Buddhists in the Three Southern Border Provinces of Thailand. *Journal of Liberal Arts MJU*, 9(2), 202-223.
- ThaiHealth. (2021). *Holistic Health*. Retrieved 10 February 2022, from <https://www.thaihealth.or.th/blog/myblog/topic/1186/Chanapat%20Somboon/2128/%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%82%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E/38632/%E0%B8%81%E0%B8>

%B2%E0%B8%A3%E0%B8%94%E0%B8%B9%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%AA%
E0%B8%B8%E0%B8%82%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%9E%E0%B8%AD%E0%B8%
%87%E0%B8%84%E0%B9%8C%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%A1%20%E0%B8%
AB%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%20Holistic%20Health%20%E0%B8%84%E
0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3/

The Momentum. (2018). *The Ban of Hijab-Wearing at Pattani Kindergarten School: Some Thoughts Amid Sensitive Situation*. Retrieved April 13, 2022, from <https://themomentum.co/hijab-ban-in-pattani/>.

The National Reconciliation Commission. (2009). *Report of the National Reconciliation Commission (NRC): Overcoming Violence Through the Power of Reconciliation*. Bangkok: n.p.

Tuansiri, E., & Koma, A. (2019). The Fragile Relationships between Buddhists and Muslims in Thai Society. *Journal of Islamic Studies*, 10(2), 14-26.

Tungseng, T. (2019). Guidelines for Community Based Tourism Development in the Three Southern Border Provinces Based on Thailand's Criteria for Community Based Tourism. *Journal of Community Development and Life Community*, 10(1), 183-193.

UNESCO. (2007). *Fribourg Declaration on Cultural Rights*. Retrieved April 13, 2022, from <https://www.equalrightstrust.org/content/fribourg-declaration-cultural-rights>

UNESCO. (1969). *Cultural Policy: a preliminary study [Studies and Documents on Cultural Policies]*. Paris: Imprimerie Blanchard.

Vickery, J. (2018). Cultural Rights and Cultural Policy: identifying the cultural policy implications of culture as a human right. *Journal of Law, Social Justice and Global Development*, 22(2), 128-150.

Wongsawat, S. (2016). A Development of Aging People to Become Active Aging. *Journal of Mental Health of Thailand*, 24(3), 202-207.

นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา*

Digital Innovations to Develop Learning System for Learning World Cultural Heritage in Buddhist Context

¹แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, ²อรชร ไกรจักร์ และ ³กรรณิการ์ ขาวเงิน

¹Kritsana Raksachom, ²Orachorn Kraichakr and ³Kannikar Khaw-ngern

^{1,2,3}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

³Corresponding Author's Email: kannikar.khaw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา 2) พัฒนานวัตกรรมดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา และ 3) ประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จำนวน 23 คน และผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา ในพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง รวม 27 สถานที่ มีองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา 5 ด้าน คือ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนพิธี และศาสนธรรม แบ่งเป็น 3 เส้นทาง คือ (1) เส้นทางสายพระบรมสารีริกธาตุจักรวาลวิทยา (2) เส้นทางสายมหาสติปัญญา และ (3) เส้นทางสายอริยสัจ 4 ทางแห่งความดับทุกข์ 2) การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา จัดทำสื่อการเรียนรู้เป็น 2 รูปแบบ คือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และวิดีโอคลิป และจัดทำช่องทางเข้าถึงสื่อการเรียนรู้เป็น 2 ช่องทาง คือ ช่องยูทูบ และแอปพลิเคชัน และ 3) ประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมพบว่าความเห็นในภาพรวม (1) ด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 อยู่ในระดับมากที่สุด (2) ด้านวิดีโอคลิป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ

*Received April 26, 2022; Revised May 27, 2022; Accepted May 30, 2022

0.50 อยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) ด้านแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: นวัตกรรมดิจิทัล; มรดกโลกทางวัฒนธรรม; พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article are 1) to develop database of world cultural heritage in Buddhist context; 2) to develop digital innovation for learning world cultural heritage in Buddhist context; and 3) to publicize and evaluate satisfaction of the digital innovations. This research is an action research with mixed methods approach combining qualitative research and quantitative research. The qualitative research is used to collect information from 23 key informants of those involved in Ayutthaya Historical Park, Sukhothai Historical Park, Si Satchanalai Historical Park, and Khamphaeng Phet Historical Park; and 5 experts participated in a specific group discussion. Content analysis is used to analyze the qualitative information. The quantitative research is used to collect data from a sample of 400 participants by accidental sampling. The quantitative data is analyzed using descriptive statistics including mean, percentage, and standard deviation.

The results showed that 1. The development of database of world cultural heritage in Buddhist context of 27 historical landmarks in the 4 historical parks consist of information about 5 Buddhist components including religious sites, religious objects, religious persons, religious services, and religious teachings. These components are divided into 3 paths: (1) Buddha relic cosmology; (2) Mahā Satipaṭṭhāna; and (3) the Four Noble Truths; 2. The development of digital innovation for learning world cultural heritage in Buddhist context provided 2 forms of learning materials including electronic book (E-Book) and video clips through 2 learning channels:- YouTube channel and applications; and 3. The learning materials were publicized and evaluated for satisfaction. It showed the overall satisfaction (1) on electronic book (E-Book) with mean equal to 4.44, standard deviation 0.49, the highest level (2) on video clips with mean equal to 4.46, standard deviation 0.50, the highest level and (3) on applications with mean equal to 4.32, standard deviation 0.45, the highest level.

Keywords: Digital Innovation; Cultural World Heritage; Buddhism

บทนำ

มรดกโลก (World Heritage) เป็นแหล่งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีคุณค่าโดดเด่นระดับสากล จนได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนให้เป็นแหล่งมรดกโลก ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ปัจจุบันมีมรดกโลกที่ขึ้นทะเบียนแล้ว 1154 แห่ง แบ่งออกเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 897 แห่ง มรดกโลกทางธรรมชาติ 218 แห่ง และมรดกโลกแบบผสม 39 แห่ง ตั้งอยู่ใน 167 ประเทศ ประเทศไทยมีแหล่งมรดกโลกที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว 6 แห่ง ประกอบด้วยแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (Historic City of Ayutthaya) เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns) แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง (Ban Chiang Archaeological Site) และแหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ 3 แห่ง ได้แก่ กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ (Dong Phrayayen-Khao Yai Forest Complex) กลุ่มป่าแก่งกระจาน (Kaeng Krachan Forest Complex) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง (Thungyai-Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuaries) (UNESCO, 2021)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 องค์การยูเนสโกได้คัดเลือกมรดกโลกเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงคุณค่าของสิ่งที่มีมนุษยชาติ หรือธรรมชาติได้สร้างขึ้นมา และควรจะปกป้องสิ่งเหล่านั้นได้อย่างไร เพื่อให้ได้ตกทอดไปถึงอนาคต มรดกโลกแต่ละแห่งเป็นทรัพย์สินของประเทศที่เป็นเจ้าของดินแดนที่มรดกโลกตั้งอยู่ แต่ได้ถูกพิจารณาให้เป็นผลประโยชน์ของประชาคมระหว่างประเทศในการอนุรักษ์มรดกโลกแห่งนั้น (Foreign Affairs Division, 2013) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ "เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร" จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 15 เมื่อปี พ.ศ. 2534 ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย โดยมีคุณสมบัติการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ตรงตามหลักเกณฑ์ 2 ข้อคือ ข้อ 1 เป็นตัวแทนในการแสดงผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันชาญฉลาดของมนุษย์ และข้อ 3 เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 โดยมีคุณสมบัติการเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมตรงตามหลักเกณฑ์ข้อ 3 คือ เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว (ASEAN NOTES, 2014) นับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่เป็นความภาคภูมิใจของประเทศไทย อีกทั้งการท่องเที่ยวยังเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพ สะท้อนจากอันดับดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวปี 2562 โดย World Economic Forum ที่ประเทศไทยติดอันดับ 31 จาก 140 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย (World Economic Forum, 2019)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า อุทยานประวัติศาสตร์ของไทยซึ่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมนั้น มีวัดซึ่งนับได้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพัฒนาชุดความรู้เพื่อให้พุทธศาสนิกชนหรือผู้สนใจ ได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาผ่านมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย จึงนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง บทความวิจัยนี้ จะนำเสนอการพัฒนาฐานข้อมูลและนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อให้เป็น

ระบบการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา ที่มีความทันสมัย สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา นวัตกรรมดิจิทัลนี้ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความก้าวหน้าของระบบการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา
3. เพื่อประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) และการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

ดำเนินการในพื้นที่ของมรดกโลกทางวัฒนธรรม 2 แห่งคือ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร (ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร) โดยได้ศึกษาวัด 27 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด มีรายละเอียดคือ 1) อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยวัด 8 แห่ง 2) อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยวัด 7 แห่ง 3) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วยวัด 8 แห่ง และ 4) อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยวัด 4 แห่ง

การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง จำนวน 23 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และมัคคุเทศก์ เครื่องมือวิจัยคือแนวคำถามสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

1) วิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง ซึ่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย แนวคิดการพัฒนาฐานข้อมูล และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและเครื่องมือวิจัย โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมรดกโลกทางวัฒนธรรม และเกี่ยวกับสิ่งสำคัญซึ่งมีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา 2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง 3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ และ 4) การพัฒนาและปรับปรุงฐานข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง จำนวน 23 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด และมัคคุเทศก์ นอกจากนี้ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และผู้เชี่ยวชาญจากสำนักโบราณคดีกรมศิลปากร เครื่องมือวิจัยคือแนวคำถามสัมภาษณ์ โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมรดกโลกทางวัฒนธรรม และเกี่ยวกับสิ่งสำคัญซึ่งมีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

1) กิจกรรมการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 1 เล่ม ประกอบด้วยขั้นตอนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบและการพัฒนาหนังสือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การตรวจสอบ และการทดลองใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2) กิจกรรมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวิดีโอคลิปแบ่งตามชื่อของมรดกโลกทางวัฒนธรรม จำนวน 27 คลิป ประกอบด้วยขั้นตอนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบและพัฒนาวิดีโอคลิป การตรวจสอบวิดีโอคลิป และสุดท้ายคือการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวิดีโอคลิป

3) กิจกรรมการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อเป็นช่องทางเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชัน การตรวจสอบแอปพลิเคชัน และสุดท้ายคือการทดลองใช้แอปพลิเคชัน

ระยะที่ 3 การประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน คือ $1.00-1.80$ = มีความเห็นในระดับน้อยที่สุด, $1.81-2.60$ = มีความเห็นในระดับน้อย $2.61-3.40$ = มีความเห็นในระดับปานกลาง, $3.41-4.20$ = มีความเห็นในระดับมาก, และ $4.21-5.00$ = มีความเห็นในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนดำเนินการ มีรายละเอียดดังนี้

1) ประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมดิจิทัลผ่านช่องทางออนไลน์ 2) ส่งแบบสอบถามผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสำรวจความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง 3) รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 4) นำเสนอผลการประเมิน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนวัตกรรมการดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า

การวิจัยดำเนินการในพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์ 4 แห่ง คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ตั้งอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด โดยศึกษาวัด 27 แห่ง มีรายละเอียดดังนี้

1. อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 8 วัด ประกอบด้วย 1) วัดพุทไธศวรรย์ 2) วัดมหาธาตุ 3) วัดราชบูรณะ 4) วัดพระศรีสรรเพชญ์ 5) วัดพนัญเชิงวรวิหาร 6) วิหารพระมงคลบพิตร 7) วัดหน้าพระเมรุ และ 8) วัดไชยวัฒนาราม

2. อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มี 7 วัด ประกอบด้วย 1) วัดมหาธาตุ 2) วัดศรีสวาย 3) วัดสระศรี 4) วัดตระพังเงิน 5) วัดพระพายหลวง 6) วัดศรีชุม และ 7) วัดช้างล้อม

3. อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มี 8 วัด ประกอบด้วย 1) วัดเจดีย์เจ็ดแถว 2) วัดนางพญา 3) วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ 4) วัดสวนแก้วอุทยานน้อย 5) วัดเขาพนมเพลิง 6) วัดเขาสวรรณคีรี 7) วัดพระศรีรัตนมหาธาตุขลียง และ 8) วัดช้างล้อม

4. อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร มี 4 วัด ประกอบด้วย 1) วัดพระแก้ว 2) วัดพระธาตุ 3) วัดพระนอน และ 4) วัดพระสี่อิริยาบถ

ฐานข้อมูลสำหรับการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนาในอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ (1) โบราณสถานที่เป็นศาสนสถาน วัด หรืออาคารสิ่งก่อสร้าง (2) โบราณวัตถุที่เป็นศาสนวัตถุ พระพุทธรูป ประติมากรรมประดับอาคาร จิตรกรรมฝาผนัง (3) บุคคลผู้สร้างวัดและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนบุคคล ได้แก่ พระมหากษัตริย์ และ (4) พิธีทางพระพุทธศาสนาที่เป็นศาสนพิธีได้ทำสืบต่อกันมา ทั้งนี้ ฐานข้อมูลจะครอบคลุม 6 สารสนเทศ คือ (1) ที่ตั้ง การติดต่อ และช่องทางประชาสัมพันธ์ (2) ประวัติความเป็นมา (3) ประเภทเส้นทาง (Route) ของสถานที่นี้ (4) สถานที่สำคัญ ๆ ภายในสถานที่นี้ (มีได้หลายรายการ) (5) ชุมความรู้ และ (6) คุณค่าเชิงพุทธปรัชญา

การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นเส้นทางการเรียนรู้ 3 เส้นทาง ดังภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 เส้นทาง การเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา

1) เส้นทางสายพระบรมสารีริกธาตุจักรวาลวิทยา “ไหว้พระธาตุ เพื่อ ทาน ศีล ภาวนา” เป็นเส้นทาง การเรียนรู้พระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติบูชาให้เป็นมงคลชีวิตที่ยิ่งใหญ่ มีคุณค่าเชิงพุทธปรัชญา คือ บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ และโอวาทธรรม 3 ประการ

2) เส้นทางสายมหาสติปัญญา “พัฒนาปัญญาเพื่อลดโทสะ” เป็นเส้นทางมุ่งเน้นการพัฒนาจิต เกื้อหนุนให้เข้าถึงความดีงาม สร้างเครือข่าย ขยายผลในการพัฒนาปัญญาเพื่อลดโทสะ โลภะ โมหะ และ พัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ในชีวิต มีคุณค่าเชิงพุทธปรัชญาคือ มหาสติปัญญา 4

3) เส้นทางสายอริยสัจ 4 ทางแห่งความดับทุกข์ “สังขารมัจฉิวิธ รู้ ตื่น เบิกบาน” เป็นเส้นทาง มุ่งเน้นความเข้าใจ ความเข้าถึงแก่นของสังขารมัจฉิวิธเพื่อนำชีวิตให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน นำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนา จิตใจ อารมณ์ ให้มีความมั่นคงและบริสุทธิ์ผ่องใสมีคุณค่าเชิงพุทธปรัชญา คือ อริยสัจ 4 และโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบท พระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า

2.1 การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลในรูปแบบระบบการเรียนรู้สำหรับสถานที่ทั้ง 27 แห่ง ที่เหมาะสมและ สอดคล้องกับความก้าวหน้าของระบบการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 การนำเสนอเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1) สื่อดิจิทัลประเภท “หนังสืออิเล็กทรอนิกส์” เพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมใน บริบทพระพุทธศาสนา แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอน ตอนที่หนึ่ง เป็นการนำเสนอข้อมูลวัดทั้ง 27 แห่ง โดยแบ่ง

ตามอุทยานประวัติศาสตร์ และตอนที่สอง เป็นการนำเสนอข้อมูลวัดทั้ง 27 แห่ง โดยแบ่งตามเส้นทางมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3 เส้นทาง เนื้อหาประกอบด้วยพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์ 4 แห่ง คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 8 วัด จังหวัดสุโขทัย 15 วัด และจังหวัดกำแพงเพชร 4 วัด รวมจำนวน 27 วัด สามารถแบ่งเป็นเส้นทางเพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา 3 สาย คือ (1) เส้นทางสายพระบรมสารีริกธาตุจักรวาลวิทยา (2) เส้นทางสายมหาสติปัญญา และ (3) เส้นทางสายอริยสัจ 4 ทางแห่งความดับทุกข์ สามารถอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้จากลิงค์ <https://online.pubhtml5.com/zkfp/ebxm/>

2) สื่อดิจิทัลประเภท “วิดีโอคลิป” จำนวน 27 รายการ เพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา แบ่งตามชื่อของมรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้ง 27 แห่ง ที่ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้

2.1.2 การจัดทำช่องทางการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ดังกล่าวเป็น 2 ช่องทาง คือ

1) ทางช่องยูทูป ชื่อ “มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา” จะนำเสนอสื่อประเภท “วิดีโอคลิป” จำนวน 27 คลิป ซึ่งมีเนื้อหาแยกตามชื่อมรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้ง 27 วัด/แห่ง รับชมวิดีโอคลิปได้จากลิงค์ https://youtube.com/playlist?list=PL0EE_PqObGQ_3ZbAwJz6xWnqQ644lQuzm

2) ทางแอปพลิเคชันบนมือถือ ชื่อ “Thailand world heritage”

2.2 การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวิดีโอคลิป เป็นการจัดทำวิดีโอคลิป จำนวน 27 คลิป ตามชื่อของมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ ความยาวประมาณ 4 นาทีต่อคลิป แบ่งออกเป็นเส้นทางการเรียนรู้พระพุทธศาสนา 3 เส้นทาง สามารถสรุปเป็นเส้นทางเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา ได้ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงเส้นทางการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร และพระนครศรีอยุธยา

ชื่อเส้นทางการเรียนรู้ (ชุดความรู้)	ชื่ออุทยานประวัติศาสตร์	ชื่อวัด
1) เส้นทางสายพระบรมสารีริกธาตุจักรวาลวิทยา เส้นทางนี้เป็นเส้นทาง “ไหว้พระธาตุ เพื่อ ทาน ศีล ภาวนา”	อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย	วัดมหาธาตุ วัดศรีสวาย วัดสระศรี
	อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย	วัดตระพังเงิน วัดพระพายหลวง วัดช้างล้อม (สุโขทัย) วัดเจดีย์เจ็ดแถว วัดนางพญา วัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ วัดสวนแก้วอุทยานน้อย วัดเขาพนมเพลิง วัดสุวรรณคีรี วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดช้างล้อม (ศรีสัชนาลัย)
	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	

		วัดพระแก้ว วัดพระธาตุ วัดพระนอน วัดพุทไธสวรรย์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดไชยวัฒนาราม
2) เส้นทางสายมรดกโลก เส้นทางนี้เป็นเส้นทาง “พัฒนาปัญญาเพื่อละโทสะ”	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร	วัดพระสี่อิริยาบถ
3) เส้นทางสายอริยสัจ 4 ทางแห่งความดับทุกข์ เส้นทางนี้เป็นเส้นทาง “สัจธรรมนำชีวิต รู้ ตื่น เบิกบาน”	อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	วัดศรีชุม วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดหน้าพระเมรุ วิหารพระมงคลบพิตร

วัตถุประสงค์ที่ 3 ประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมการดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า การประชาสัมพันธ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิดีโอคลิป และแอปพลิเคชัน ผ่านทางสื่อออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความเห็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อุทยานประวัติศาสตร์ จำแนกตามรายชื่อ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์อุทยานประวัติศาสตร์	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จัดแบ่งหมวดหมู่ของข้อมูลได้ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน	4.41	0.49	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้รายละเอียดแต่ละข้อมูลชัดเจน	4.42	0.49	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย	4.45	0.49	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้รายละเอียดด้านที่ตั้ง การติดต่อ และประชาสัมพันธ์ ได้เหมาะสม	4.37	0.48	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้รายละเอียดด้านสถานที่สำคัญภายในอุทยานประวัติศาสตร์ ได้เหมาะสม	4.41	0.50	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้รายละเอียดด้านชุดความรู้ ได้เหมาะสม	4.36	0.47	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม	4.47	0.50	มากที่สุด
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	4.43	0.49	มากที่สุด
ความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อุทยานประวัติศาสตร์	4.44	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อุทยานประวัติศาสตร์รายชื่อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ซึ่งหัวข้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.47, SD = 0.50) รองลงมา คือ หัวข้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.45, SD = 0.49) และหัวข้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ความรู้

เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.43, SD = 0.49) ตามลำดับ ทั้งนี้ ความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อุทยานประวัติศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44, SD = 0.49)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อวิดีโอคลิปอุทยานประวัติศาสตร์ จำแนกตามรายชื่อ

วิดีโอคลิป	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
วิดีโอคลิป ให้รายละเอียดแต่ละข้อมูลชัดเจน	4.40	0.49	มากที่สุด
วิดีโอคลิป ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย	4.46	0.50	มากที่สุด
วิดีโอคลิป ให้รายละเอียดด้านประวัติและความเป็นมา ได้เหมาะสม	4.43	0.49	มากที่สุด
วิดีโอคลิป ให้รายละเอียดด้านสถานที่สำคัญภายในอุทยานประวัติศาสตร์ ได้เหมาะสม	4.41	0.49	มากที่สุด
วิดีโอคลิป ให้รายละเอียดด้านชุดความรู้ ได้เหมาะสม	4.40	0.49	มากที่สุด
วิดีโอคลิป ให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรม	4.42	0.45	มากที่สุด
วิดีโอคลิป ให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	4.40	0.49	มากที่สุด
ความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับวิดีโอคลิปอุทยานประวัติศาสตร์	4.46	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อวิดีโอคลิปรายชื่อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ซึ่งหัวข้อวิดีโอคลิปใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.46, SD = 0.50) รองลงมา คือ หัวข้อวิดีโอคลิปให้รายละเอียดด้านประวัติและความเป็นมาได้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.43, SD = 0.48) และหัวข้อวิดีโอคลิปให้ให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมได้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.42, SD = 0.45) ตามลำดับ ทั้งนี้ ความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับวิดีโอคลิปอุทยานประวัติศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.46, SD = 0.50)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อแอปพลิเคชันอุทยานประวัติศาสตร์ จำแนกตามรายชื่อ

แอปพลิเคชัน	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
แอปพลิเคชัน ให้รายละเอียดแต่ละข้อมูลชัดเจน	4.46	0.50	มากที่สุด
แอปพลิเคชัน ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจได้ง่าย	4.36	0.48	มากที่สุด
แอปพลิเคชัน ให้รายละเอียดด้านที่ตั้ง การติดต่อ และประชาสัมพันธ์ ได้เหมาะสม	4.43	0.49	มากที่สุด
แอปพลิเคชัน ให้รายละเอียดด้านประวัติและความเป็นมา ได้เหมาะสม	4.42	0.49	มากที่สุด
แอปพลิเคชัน ให้รายละเอียดด้านสถานที่สำคัญภายในอุทยานประวัติศาสตร์ ได้เหมาะสม	4.41	0.49	มากที่สุด
แอปพลิเคชัน ให้รายละเอียดด้านชุดความรู้ ได้เหมาะสม	4.37	0.48	มากที่สุด
ความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับแอปพลิเคชันอุทยานประวัติศาสตร์	4.32	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อแอปพลิเคชันรายข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ซึ่งหัวข้อแอปพลิเคชันให้รายละเอียดแต่ละข้อมูลชัดเจนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.46, SD = 0.50) รองลงมา คือ หัวข้อแอปพลิเคชันให้รายละเอียดด้านที่ตั้ง การติดต่อ และประชาสัมพันธ์ได้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.43, SD = 0.49) และหัวข้อแอปพลิเคชันให้รายละเอียดด้านประวัติและความเป็นมา ได้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 4.42, SD = 0.49) ตามลำดับ ทั้งนี้ ความเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับแอปพลิเคชันอุทยานประวัติศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32, SD = 0.45)

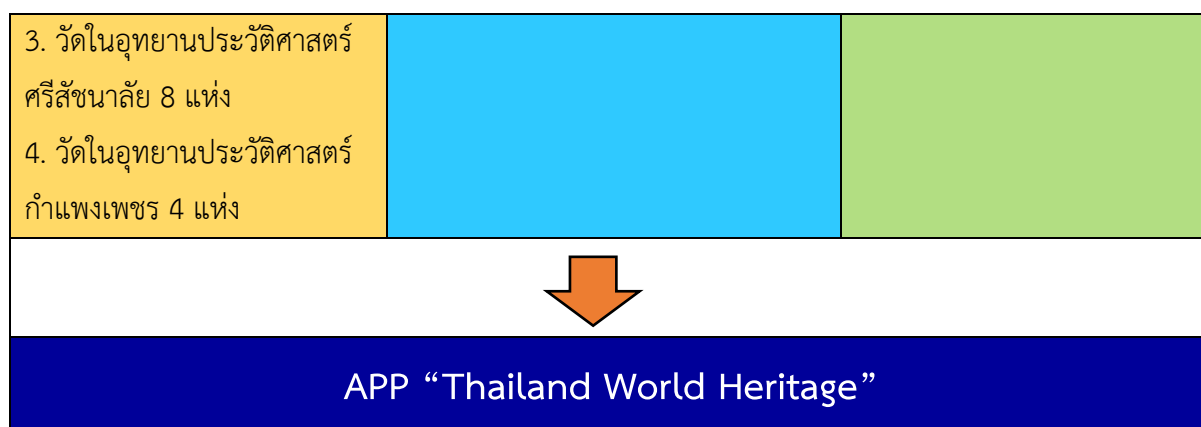
ทั้งนี้ ผลการประเมินระดับความเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมดิจิทัลในภาพรวม พบว่า (1) ด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.49 อยู่ในระดับมากที่สุด (2) ด้านวิดีโอคลิป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) ด้านแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา เริ่มจากการพัฒนาฐานข้อมูลในพื้นที่ของอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง สามารถแบ่งเส้นทางการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบททางพระพุทธศาสนา ได้เป็น 3 เส้นทาง คือ (1) เส้นทางสายพระบรมสารีริกธาตุจักรวาลวิทยา (2) เส้นทางสายมหาสติปัญญา และ (3) เส้นทางสายอริยสัจ 4 ทางแห่งความดับทุกข์ เมื่อพัฒนาฐานข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อนำเสนอข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย (1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 1 เล่ม และ (2) วิดีโอคลิป จำนวน 27 คลิป ตามชื่อของมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ โดยแต่ละคลิปมีความยาวประมาณ 4 นาที และพัฒนาช่องทางเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) ทางช่องยูทูป ชื่อ “มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา” และ (2) ทางแอปพลิเคชันบนมือถือ ชื่อ “Thailand World Heritage” สุดท้ายคือ การประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมดิจิทัลโดยส่งแบบสอบถามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสำรวจความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าความพึงพอใจในภาพรวมทั้งด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านวิดีโอคลิป และด้านแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา สามารถสังเคราะห์ข้อมูลเป็นแผนภาพได้ดังนี้

D = Database	E = หนังสืออิเล็กทรอนิกส์	V = วิดีโอคลิป
1. วัดในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 8 แห่ง 2. วัดในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 7 แห่ง	เส้นทางการเรียนรู้ 3 สาย เกี่ยวกับวัดในอุทยานประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย	คลิป 27 รายการ เกี่ยวกับวัดในอุทยานประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย

รูปภาพที่ 2 Model DEV-APP “Thailand World Heritage”

โมเดลนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนาพบว่า วัดซึ่งเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัย คือ อุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง มีเจดีย์อยู่เป็นจำนวนมาก ดังเช่น เจดีย์ประธานทรงพุ่มข้าวบิณฑ์หรือทรงดอกบัวตูม ทรงระฆังหรือทรงกลม หรือทรงลังกา ทรงปราสาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าเชิงพุทธปรัชญาว่าด้วย ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งสอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ (Thai Tripitakas: 23/294/126) และสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าเชิงพุทธปรัชญาว่าด้วย การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ซึ่งสอดคล้องกับหลักโอวาทธรรม 3 ประการ (Thai Tripitakas: 25/183/90)

นอกจากนั้น วัดในอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 4 แห่ง มียังมีพระพุทธรูปอยู่เป็นจำนวนมาก ดังเช่น พระพุทธรูปปางมารวิชัย ปางลีลา นาคปรกปางสมาธิ ปางไสยาสน์ พระอัฐมรทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าเชิงพุทธปรัชญาที่สอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ว่าด้วยทางแห่งความดับทุกข์ โดยการปฏิบัติตามหลักโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ ประกอบด้วย สติปัฏฐาน 4 ว่าด้วยการฝึกสติ (Thai Tripitakas: 10/373/301) สัมมปธาน 4 ว่าด้วยความเพียร (Thai Tripitakas: 11/310/283-284) อิทธิบาท 4 ว่าด้วยความสำเร็จ (Thai Tripitakas: 35/431/342) อินทรีย์ 5 ว่าด้วยธรรมที่เป็นใหญ่ (Thai Tripitakas: 20/163/404) พละ 5 ว่าด้วยธรรมที่เป็นกำลัง (Thai Tripitakas: 22/13/17) โพชฌงค์ 7 ว่าด้วยหลักธรรมตรัสรู้ (Thai Tipitaka: 35/466/358) มรรคมรรค 8 ว่าด้วยทางสายกลาง (Thai Tripitakas: 29/50/174) สำหรับพระสี่อิริยาบถ มีหลักธรรมปรากฏในหมวดอิริยาบถ เป็นขั้นการปฏิบัติกายานุปัสสนาสติปัฏฐานในวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยตั้งสติไว้ที่ฐานคืออิริยาบถ 4 ได้แก่ ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นหลักมหาสติปัฏฐาน 4

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา เริ่มจากการนำฐานข้อมูลวัด 27 แห่งมาจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ตอน ตอนที่หนึ่ง เป็นการนำเสนอข้อมูลวัดทั้ง 27 แห่ง โดยแบ่งตามอุทยานประวัติศาสตร์ และตอนที่สอง เป็นการนำเสนอข้อมูลวัดทั้ง 27 แห่ง โดยแบ่งตามเส้นทางมรดก

โลกทางวัฒนธรรม 3 เส้นทาง สำหรับการเรียนรู้ในรูปแบบวิดีโอคลิป จำนวน 27 คลิป ตามชื่อของมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้จัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ ความยาวประมาณ 4 นาทีต่อคลิป สำหรับการจัดทำช่องทางการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ 1. ทางช่องยูทูป ชื่อ “มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา” จะนำเสนอสื่อประเภท “วิดีโอคลิป” จำนวน 27 คลิป ซึ่งมีเนื้อหาแยกตามชื่อมรดกโลกทางวัฒนธรรม และ 2. ช่องทางแอปพลิเคชันบนมือถือ ชื่อ “Thailand World Heritage” ที่สำคัญคือ ผู้สนใจสามารถเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบททางพระพุทธศาสนา ผ่านสมาร์ทโฟนและโซเชียลมีเดียได้ทุกที่ทุกเวลา และใช้งานได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เน้นให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวกและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ (Huang et al. 2017)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์และประเมินผลนวัตกรรมดิจิทัลผ่านช่องทางออนไลน์ การจัดทำช่องทางการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ผ่านช่องยูทูป และแอปพลิเคชันบนมือถือ นั้น ผลการประเมินทำให้ทราบถึงการยอมรับการใช้ระบบเทคโนโลยี ตามแนวคิดการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน (Technology Acceptance Model: TAM) (Davis et al. 2017) กล่าวคือ การส่งแบบสอบถามผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสำรวจความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าความพึงพอใจในภาพรวมทั้งด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านวิดีโอคลิป และด้านแอปพลิเคชัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผู้ใช้ระบบเทคโนโลยีส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าได้รับประโยชน์และใช้งานง่าย

สรุป

การพัฒนานวัตกรรมดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้มรดกโลกทางวัฒนธรรมในบริบทพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับการนำฐานข้อมูลที่มีคุณภาพมาจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาครบถ้วน และนำเสนอข้อมูลตรงประเด็น ชัดเจน น่าสนใจ และมีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อการเรียนรู้และช่องทางการเรียนรู้มีความทันสมัย สามารถใช้งานได้ง่ายและใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนรู้ที่กำลังแสวงหาความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือ ดังนั้น ผลจากการพัฒนาฐานข้อมูลและนวัตกรรมดิจิทัลซึ่งประกอบด้วย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิดีโอคลิป ช่องยูทูป และแอปพลิเคชัน จึงนับได้ว่าเป็นชุดเครื่องมือแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยซึ่งส่งผลทางตรงต่อแนวทางการเรียนรู้ และความสนใจเรียนรู้ของผู้เรียนที่กำลังแสวงหาความรู้ท่ามกลางสังคมดิจิทัล ที่ต้องการเครื่องมือแสวงหาความรู้ที่ทันสมัย ใช้งานได้ความสะดวก และสามารถใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 นักวิชาการสามารถใช้ฐานข้อมูลวัดในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 8 แห่ง วัดในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 7 แห่ง วัดในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย 8 แห่ง และวัดในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร 4 แห่ง เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ

1.2 ผู้สนใจสามารถใช้นวัตกรรมดิจิทัลซึ่งประกอบด้วย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิดีโอคลิป ช่องยูทูบ และแอปพลิเคชัน เป็นชุดเครื่องมือแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทยได้ทุกที่ทุกเวลา จนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 สถานศึกษาสามารถใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยในพื้นที่ของมรดกโลกของไทยทั้ง 6 แห่ง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบหลายภาษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในวงกว้าง สำหรับผู้สนใจทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ

References

- ASEAN NOTES. (2014). *Historic City of Ayutthaya*. Retrieved July 22, 2021, from https://aseannotes.blogspot.com/2014/07/2_5059.html
- ASEAN NOTES. (2014). *Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns*. Retrieved July 22, 2021, from https://aseannotes.blogspot.com/2014/07/3_21.html
- Huang, C. D. et al. (2017). Smart Tourism Technologies in Travel Planning: The Role of Exploration and Exploitation. *Information & Management*, 54(6), 757–770.
- Foreign Affairs Division. (2013). *World Heritage*. Retrieved August 15, 2021, from https://www.m-culture.go.th/international/ewt_news.php?nid=121&filename=index
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Commentaries: Thai version*. Bangkok: MCU press.
- Owaied, H. H., Farhan, H. A., Al-Hawamdeh, N., & Al-Okialy, N. (2011). A model for intelligent tourism guide system. *Journal of Applied Sciences*, 11(2), 342-347.

- UNESCO. (2021). *World Heritage List*. Retrieved August 3, 2021, from <https://whc.unesco.org/en/list/&order=country#alphaT>
- UNESCO. (2021). *World Cultural Heritage list*. Retrieved August 3, 2021, from <https://whc.unesco.org/en/list/574/>
- UNESCO. (2021). *Historic City of Ayutthaya*. Retrieved August 3, 2021, from <https://whc.unesco.org/en/list/576/>
- UNESCO. (2021). *World Heritage Properties in Thailand*. Retrieved August 3, 2021, from <http://whc.unesco.org/en/statesparties/th>
- UNESCO. (2021). *World Heritage List*. Retrieved August 3, 2021, from <http://whc.unesco.org/en/list/>
- World Cultural Heritage Voices. *World Cultural Heritage list*. Retrieved August 15, 2021, from <http://worldculturalheritagevoices.org/world-cultural-heritage-list/>
- World Economic Forum. (2019). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019*. Retrieved August 22, 2021, from <https://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/ranking/>

การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ*

The Integration of Buddhist Innovative Learning Areas

¹พระราชสุตาภรณ์, ²พระมหาอุดร อุดตโร, ³พระครูสิริภุริณิทัศน์ และ ⁴ปฐิธรรม สำเนียง

¹Phraratsutaporn, ²Phrarmaha Udorn Uttaro,

³Phrakhrudiriphurinithat and ⁴Patitham Samninang

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3,4}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

²Corresponding Author's Email: Udon921@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ และ 3) เพื่อบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการวิจัยรูปแบบ Action Research เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 17 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ จัดเวทีสัมมนา และสนทนากลุ่มย่อย แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) กระบวนการเรียนการสอนวิถีพุทธ (2) กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ (3) เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ (4) การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ (5) วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ (6) นวัตกรรมเด่นประจำพื้นที่ และ (7) นวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์วิถีพุทธ มาประกอบในการทำกิจกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้ (2) กิจกรรมนวัตกรรมวิถีพุทธพอเพียง (3) กิจกรรมนวัตกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ (4) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ 2) นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นพื้นที่ทำกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หลักไตรสิกขาควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทัศนคติ ทักษะ จึงนำไปสู่การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ ทั้งเป็นเครื่องมือขัดเกลาอุปนิสัย จิตใจ ให้เป็นผู้ กตัญญูรู้คุณ และมีเมตตาธรรม 3) การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นการบูรณาการระหว่างนวัตกรรมการเรียนรู้ 7 ด้าน กับกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม และหลักไตรสิกขา คือ (1) ขั้นศีล (2) ขั้นสมาธิ (3) ขั้นปัญญา เพื่อพัฒนาจิตใจนักเรียนให้มีความใฝ่รู้ และปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่ฝังแน่นแก่นักเรียนผ่านทางกิจกรรม ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาคูณลักษณะ “ดี เก่ง กล้า มีความสุข”

คำสำคัญ: พื้นที่นวัตกรรม; นวัตกรรมการเรียนรู้; การเรียนรู้วิถีพุทธ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the innovative learning areas; 2) to explore the Buddhist innovative learning; and 3) to integrate the Buddhist innovative learning areas. The study employed an action research method in which the data were collected with 17 key informants. The research instruments included an interview form, a seminar, and a focus group discussion. The obtained qualitative data were analyzed by way of content analysis.

From the study, the following findings are found: 1) The innovative learning area includes (1) The process of Buddhist teaching and learning; (2) The process of Buddhist learning; (3) Buddhist economics; (4) The development of mindfulness according to Buddhism; (5) The Buddhist culture/ manner; (6) Distinctive innovation in the area; and (7) Buddhist creativity and innovation. All of this is implemented through four activities that result from Buddhist learning, namely (1) Innovative learning activity; (2) Buddhism-based sufficiency innovative activity; (3) Knowledge transfer and innovation activity; and (4) activity called “walking on feet, stepping forwards into merit-making”. 2) Buddhist learning innovation refers to areas where Trisikkhā (the Threefold Learning) is used in conjunction with teaching and learning management to develop attitudes and skills that lead to peaceful coexistence, as well as training the mind and behavior of students to be of gratitude and loving-kindness. 3) The integration of Buddhist learning innovation areas includes the integration of seven aspects of learning innovation, four Buddhist learning activities, and Trisikkhā (the Threefold Learning), which comprises (1) Sīla (morality); (2) Samādhi (concentration); and (3) Paññā (wisdom). All of this aims to develop students to be studious, as well as cultivate morality in students through activities, resulting in students with the characteristics of “good, skillful, brave, and happy”.

Keywords: Innovative Areas; Learning Innovation; Buddhist Learning

บทนำ

การศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งความสัมพันธ์ของทุกชีวิตที่ต่างก็เป็นสิ่งแวดล้อมของกันและกัน ถึงแม้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียงหรือเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง (Ministry of Education, 2004) ปัจจุบันการเรียนการสอนของประเทศไทยยังมีปัญหาในหลายๆ เรื่อง เช่น ไม่มีการบูรณาการระหว่างองค์กรที่มีหน้าที่ต่างๆ ในระบบการศึกษา ขาดกลไกและนโยบายในการนำไปปฏิบัติและยังไม่มีหรือนำนวัตกรรมการเรียนรู้ไป

ขยายผลทั้งระบบการศึกษา จึงเห็นสมควรให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Kanchanaburi province, 2020) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดไว้ว่า “มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และ “มาตรา 7 ให้มีการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” (National Education Act of B.E. 2542, 1999) จึงมีพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คิดค้น และพัฒนาด้านนวัตกรรมการศึกษา และดำเนินการนำนวัตกรรมการศึกษานั้นไปใช้ในสถานศึกษาในพื้นที่ โดยมีอิสระในการจัดทำหลักสูตร พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพื้นที่

การเรียนรู้วิถีพุทธคือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งทางด้านความประพฤติ ศีล สมาธิ ปัญญาของ องค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัยเป็นผู้ปฏิบัติตน ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน (Thongiang, 2020) ทางของพระพุทธะ คือ ทานผู้รู้ – ผู้ตื่น – ผู้เบิกบาน ความรู้ – ความตื่น – ความเบิกบานนั้น เป็นลักษณะ 3 ด้าน ของแก่นอันเดียว คือ ปัญญาที่พัฒนาประณีตยิ่งขึ้นไป ในจิตใจที่ติงาม สุขสดใสมีพลังเข้มแข็งด้วยสมาธิ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ การศึกษา 3 ด้าน บูรณาการเป็นไตรสิกขา (Ministry of Education, 2004) การพัฒนาผู้เรียนตามรูปแบบ โรงเรียนวิถีพุทธนั้น จัดผ่านระบบ “ไตรสิกขา” ได้แก่ ศีลสิกขา จิตสิกขา และปัญญาสิกขา บูรณาการในการ จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทุกสาระวิชา และกิจกรรมอื่นที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน รวมถึง เน้นความสัมพันธ์ของบ้าน วัด โรงเรียน โดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ประสานเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกันด้วยวัฒนธรรมเมตตาและวัฒนธรรมแสวงปัญญาในการเป็นสิ่งแวดล้อม ที่ได้หล่อหลอมรวม อบรม บ่มเพาะเยาวชนในด้านวิชาความรู้ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม

แนวทางการจัดการความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป้าหมายและจุดเด่น มีกระบวนการและวิธีการ ใดๆที่สามารถจะนำไปบูรณาการกับการนวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดและทฤษฎีได้ อย่างไร การเชื่อมโยงเพื่อตอบ ซึ่งคำตอบที่ได้นี้จะป็นองค์ความรู้ที่เป็นระบบและสามารถเรียกได้ว่านวัตกรรมการ เรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา หากนำความรู้จากทั้งสองศาสตร์มาศึกษาร่วมกันในเชิงบูรณาการย่อมนำมาซึ่ง องค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์เพื่อเพิ่มเติมให้การศึกษาเกิดความสมบูรณ์ในงานวิจัยฉบับนี้เรียกองค์ความรู้ ใหม่นี้ว่า “นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ” การกำหนดให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาให้เป็นพื้นที่ปฏิบัติการ บริหารและการจัดการการศึกษาขึ้นสำหรับทดลองการบริหารจัดการศึกษา โดยการกำหนดระยะเวลาการ ทดลองที่ชัดเจน เพื่อนำร่องในการกระจายอำนาจและให้อิสระแก่หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและ ยุทธศาสตร์ของประเทศ เพื่อส่งเสริมให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เช่น การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาในสถานศึกษานำร่องให้เหมาะสมกับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษานำร่องอย่างต่อเนื่อง การออกแบบการทดสอบผู้เรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา การประเมินผลการดำเนินงานและการบริหารจัดการพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ยังไม่ครอบคลุมไปยังพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามด้วยหลักพุทธธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนาน่าจะมีอยู่และมีปัจจัยที่จะช่วยทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จได้แต่ยังไม่มีใครศึกษาไว้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาให้ชัดเจนในประเด็นของนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงพุทธ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่อง “การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ” โดยแสวงหาแนวทางการเรียนรู้ของการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทยจะช่วยให้เกิดการความรู้นำไปพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม การความรู้การกับนวัตกรรมการเรียนรู้มาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจใคร่ศึกษาและหาความรู้ตลอดจนเชื่อมโยงเข้าสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
3. เพื่อบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน เกี่ยวกับคุณลักษณะของหลักการการเรียนรู้ ฯ เพื่อทราบแนวทางการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ในสถานศึกษาและกรอบแนวคิด การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในกระบวนการอบรมฯ

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ และผู้เกี่ยวข้องกัพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยการสร้างชุดกิจกรรมองค์ความรู้การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 3 จัดเวทีสัมมนา เป็นการประชุมสานเสวนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตคณะครุศาสตร์ และผู้เกี่ยวข้องกัพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้เครื่องมือวิจัยที่เป็นเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือที่เกี่ยวข้องทั้งแบบสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ชุดปฏิบัติการวิจัย และแบบประเมินโครงการ
- 2) ร่างเครื่องมือทุกฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดเวทีสัมมนา ชุดปฏิบัติการวิจัย และแบบประเมินโครงการเพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ
- 3) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย
- 4) นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.67 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะหาที่มีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดเวทีสัมมนา (Seminar Group) ชุดปฏิบัติการวิจัย และแบบประเมินโครงการ ฉบับสมบูรณ์
- 5) จัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้ 1) การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดเวทีสัมมนา (Seminar Group) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำงานทางศิลปะ 2) การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดเวทีสัมมนา (Seminar Group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ศึกษาพื้นที่และการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อสร้างพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธโดยการสำรวจข้อมูลและคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่ 3) ปฏิบัติการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาในโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ในพื้นที่การศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้ผลการนำนวัตกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษา แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนา เพื่อขยายพื้นที่การเรียนรู้วิถีพุทธในโรงเรียนนาร่อง 4) การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำฉบับสมบูรณ์ 5) การสรุปองค์ความรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำเวทีสัมมนาในโรงเรียนหรือพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้มีส่วน

เกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ในโรงเรียนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่นิสิต นักศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ หลังจากนั้น จึงดำเนินการลงมือ ปฏิบัติการวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ทางการเรียนรู้ในพื้นที่โรงเรียน ทั้ง 3 แห่ง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ทางการสอนสังคมวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม 6) การจัดประชุมเสวนาทาง วิชาการ และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการพื้นที่ทางการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อการเรียนรู้ องค์ความรู้นวัตกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาการเรียนรู้วิถีพุทธในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีกระบวนการ สร้างสรรค์และพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่แกโรงเรียนอื่นๆ อีก 3 แห่ง โดยการ ประเมินผลจากการสอบถามทัศนคติของคนในพื้นที่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 7) ระยะที่ 7 การจัดทำสื่อ สิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำ แผ่นพับ หนังสือสรุปองค์ความรู้ เว็บไซต์ จำนวน 1,000 เล่ม และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารการศึกษา และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และ ข้อมูลเชิงประจักษ์ จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดเวทีสัมมนา (Seminar Group) การอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้าน เนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ

ขั้นตอนที่ 7 การนำเสนอข้อมูล เป็นลักษณะเชิงพรรณนาความ (Descriptive Presentation) เป็นเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบูร ณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อให้เห็นการบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย องค์กร และปัจเจกบุคคล อันประกอบไปด้วย 1) การศึกษาพื้นที่ นวัตกรรมการเรียนรู้ 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) เพื่อบูรณาการนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ พบว่า พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) กระบวนการเรียนการสอนวิถีพุทธ (2) กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ (3) เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ (4) การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ (5) วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ (6) นวัตกรรมเด่นประจำพื้นที่ และ (7) นวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์วิถีพุทธ มาประกอบในการทำกิจกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้ (2) กิจกรรมนวัตกรรมวิถีพุทธพอเพียง (3) กิจกรรมนวัตกรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้ (4) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ ซึ่งมุ่งหวังให้พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสร้าง ระบบการศึกษาเชิงพื้นที่ที่สามารถทำให้องค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันอย่างเป็น ระบบ เป็นวิธีปฏิบัติที่ดี เพื่อขยายผลไปสู่ระบบใหญ่ได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษานวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ พบว่า พื้นที่ทำกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้ใช้หลักไตรสิกขาควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่มุ่งเปลี่ยนทัศนคติที่ดีของเยาวชนให้หันมาสนใจใฝ่รู้ในธรรมะโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของนักเรียน เพื่อพัฒนาจิตใจนักเรียนให้มีความใฝ่รู้ และปลูกฝังค่านิยมคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามแก่นักเรียนผ่านทางกิจกรรม ให้รู้จักความพอกิน พอใช้ พอติดกับสิ่งที่ตนเองหาได้ใช้เป็น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการบูรณาการนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ พบว่า เป็นการบูรณาการระหว่างนวัตกรรมการเรียนรู้ 7 ด้าน กับกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม และหลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล 2) สมาธิ 3) ปัญญา ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะ ดังนี้ “ดี เก่ง กล้า มีความสุข” คือ มีปัญญารู้เข้าใจ ในทางคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิตที่จะนำมาใช้กับสภาพสังคมในปัจจุบันได้

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ”

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการ ทั้งศีล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมของการกิน อยู่ ดู ฟัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต โดยดำเนินการ 1) การประสานความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ 2) ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและการสร้างทางเลือก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของโรงเรียนนำร่อง การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยสำคัญ 7 ด้าน คือ (1) กระบวนการเรียนการสอนวิถีพุทธ (2) กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ (3) เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ (4) การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ (5) วัฒนธรรม/ มารยาทชาวพุทธ (6) นวัตกรรมเด่นประจำพื้นที่ (7) นวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์วิถีพุทธ

โดยการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ในการพัฒนา โดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ใจ และปัญญาอย่างนำกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ (2) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธพอเพียง (3) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ (4) กิจกรรมเดินด้วยเท้าก้าวด้วยบุญ ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับทุกๆ ฝ่าย ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างแท้จริง เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 3 แนวทาง ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประกอบด้วย 1) กระบวนการเรียนการสอนวิถีพุทธ 2) กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ 4) การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ 5) วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ 6) นวัตกรรมเด่นประจำพื้นที่ และ 7) นวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์วิถีพุทธ มาประกอบในการทำกิจกรรมอันเกิดจากการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้ 2) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธพอเพียง 3) กิจกรรมนวัตกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ 4) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ กิจกรรมเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้จากห้องเรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จากเอกสาร/ตำรา/Website มีพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้คุณค่าการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เป็นเพราะพื้นที่ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นโรงเรียนในวิถีแห่งปัญญา ที่พัฒนาอย่างบูรณาการในระบบแห่งไตรสิกขา สู่ความเป็นพุทธ ผู้เข้าถึงธรรมและอยู่ร่วมสังคมอย่างสร้างสรรค์เกื้อกูล ตามหลักแห่งวิถีแห่งธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Guðjónsdóttir et al. (2021) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การรับรู้ความสามารถของครู และเจตคติต่อการนำนวัตกรรมการเรียนรู้มาใช้ ประสบการณ์มีความสัมพันธ์ในเชิงลบมีประสิทธิผลในการสอนส่วนบุคคลมีส่วนสัมพันธ์ในเชิงบวก และประสิทธิผลการเรียนการสอนทั่วไปไม่สัมพันธ์กับเจตคติของครูต่อการปฏิบัติตามแนวทางการเรียนการสอนใหม่ๆ ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน และการวิจัยในอนาคต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 1) **นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ** ใช้หลักไตรสิกขาควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน มุ่งเปลี่ยนทัศนคติที่ดีของเยาวชนให้หันมาสนใจใฝ่รู้ในธรรมะโดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของนักเรียน และปลูกฝังค่านิยมคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามแก่นักเรียนผ่านทางกิจกรรมใช้หลักธรรมทางศาสนา ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ngamprakhon, Sangnont, and Phramaha Sombat Tanapanyo (2018) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ “นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ” นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นวิธีการสอนในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน โดยเน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ คิดค้น พัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติจริงเป็นกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่ผู้สอนสร้างขึ้นมาโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

จากหลักสูตร การเรียนการสอน กิจกรรม สื่อการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของชาติที่ว่า พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีคนเก่ง และมีความสุขในสังคม

2) **นวัตกรรมวิถีพุทธพอเพียง** โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของนักเรียน เพื่อพัฒนาจิตใจนักเรียนรู้จักความพอใช้ พอใช้ พอดีกับสิ่งที่ตนเองหาได้ใช้เป็น ทั้งนี้เพราะใช้หลัก กิน อยู่ ดู และฟัง ตามหลักไตรสิกขา ทั้งนี้เพราะ ชีวิตเท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอก และกิเลสภายในตนสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้มีฐานชีวิตที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรม เกิดปัญญาเข้าใจในสังขารในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhiromrat (2010) ได้สรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านหลักการ ประกอบด้วย (1) พอประมาณ (2) มีเหตุผล (3) มีภูมิคุ้มกันและด้านเงื่อนไข ประกอบด้วย (1) ความรู้ (2) คุณธรรม (3) ระดับความรู้ความเข้าใจ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (4) ระดับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา และ (5) ความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้

3) **นวัตกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้** คือ การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญาเข้าใจในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้เพราะ การถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งด้านความพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) ทำให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี คนเก่ง คนกล้า และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prasertsin, Jiotrakul, and Thongklomsee (2017) ได้วิจัยแนวทางการจัดการนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการทำวิจัยของครู และนิยามนวัตกรรมทางการเรียนการสอนไว้หมายถึง ความสามารถในการใช้นวัตกรรมสื่อการสอน เป็นตัวกลางหรือช่องทางถ่ายทอดองค์ความรู้ทักษะ รวมไปถึงประสบการณ์จากแหล่งความรู้ไปสู่ ผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการเรียนการสอนเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคมที่นักการศึกษาพยายาม นำศักยภาพของเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ๆ และ

4) **เดินด้วยเท้าก้าวไปในบุญ** คือ กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น จะช่วยหล่อหลอมนักเรียนให้เป็นคนดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนาจึงเป็นกรอบในการปฏิบัติตนตามหลักพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ Reungsil (2005) ได้ศึกษา “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4: กรณีศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 34 (บ้านกุดโง้ง)” ได้ดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ (1) ด้านการบริหารจัดการได้เตรียมการศึกษาจากเอกสารต่างๆ และปรึกษาพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถ ได้เตรียมความพร้อมทั้งบุคลากร นักเรียนและผู้ปกครอง จัดอาคารสถานที่ให้ร่มรื่นสวยงามเหมาะสมกับวิถีพุทธแล้วดำเนินการจัดทำคู่มือแนวทางในการปฏิบัติ และได้ปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประเมินผลการดำเนินงาน แล้วประชาสัมพันธ์เผยแพร่ต่อไป (2) ด้านการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ ได้จัดกิจกรรมสอดแทรกวิถีพุทธเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอน

ครูผู้สอนปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง ด้วยการสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตนในการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น (3) ด้านการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ ได้จัดกิจกรรมวิถีพุทธรายวัน รายสัปดาห์รายเดือนและรายปี เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา และปฏิบัติธรรม รักษาศีล ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (4) ด้านการพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะของบุคลากรได้ให้บุคลากรรับการฝึกอบรม/การปฏิบัติพัฒนาตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน และ (5) ด้านการก่อกลุ่สมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน โรงเรียนได้ร่วมมือกันกับวัดและชุมชน เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน จัดกิจกรรมร่วมกันเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยการบูรณาการระหว่างนวัตกรรมการเรียนรู้ 7 ด้าน กับกิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม และหลักไตรสิกขา คือ (1) ศีล (2) สมาธิ (3) ปัญญา ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคูณลักษณะ ดังนี้ “ดี เก่ง กล้า มีความสุข” คือ มีปัญญารู้เข้าใจ ในทางคุณค่าที่ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิตเน้นการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ Phrakhrubaitikas Winuwichano (2018) ได้ศึกษา ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น และนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ทุกฝ่ายควรตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดสรรเวลาให้เหมาะสมกับทุกๆ ฝ่าย จัดกิจกรรมบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 อย่างมีเหตุผลในการแก้ไข ปัญหา

สรุป

การบูรณาการพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยใช้พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) กระบวนการเรียนการสอนวิถีพุทธ 2) กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) เศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ 4) การฝึกสติภาวนาวิถีพุทธ 5) วัฒนธรรม/มารยาทชาวพุทธ 6) นวัตกรรมเด่นประจำพื้นที่ และ 7) นวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์วิถีพุทธ มาประกอบในการทำกิจกรรม อันเกิดจากการเรียนรู้วิถีพุทธ 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมนวัตกรรมการเรียนรู้ 2) กิจกรรมนวัตกรรมการวิถีพุทธพอเพียง 3) กิจกรรมนวัตกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ 4) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ เป็นการปฏิบัติบูรณาการ หลักไตรสิกขา คือ 1) ศีล 2) สมาธิ 3) ปัญญา หลักการและเหตุผลในการคิดพิจารณา ทำให้เกิดการมีวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามต่อตัวเองและผู้อื่น บูรณาการประยุกต์ในการพัฒนาให้นักเรียนที่เข้าร่วมให้เกิดศรัทธา ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่ชาวพุทธและปฏิบัติธรรมได้อย่างเหมาะสมทั้งสามด้านนี้มีความสัมพันธ์อิงอาศัยกัน พฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม จิตใจที่พัฒนาแล้วจะทำให้เกิดปัญญาเห็นถูกต้องตามความจริงและปัญญาที่เห็นถูกคิดถูกจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงาม ปัญญาจึงเป็นตัวจัดปรับทุกอย่าง ทั้งพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างรู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายและจัดการกับสิ่งทั้งหลาย

อย่างถูกต้อง มีชีวิตที่ดีงาม สังคมมีความสุข เพื่อพัฒนาจิตใจนักเรียนให้มีความใฝ่รู้ และปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามแก่นักเรียนผ่านทางกิจกรรม ให้นักเรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะ “ดี เก่ง กล้า มีความสุข”

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 พื้นที่วัดกรรมการเรียนรู้ เป็นการใช้กระบวนการเรียนการสอนแบบทั่วไปบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิธีการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนให้เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา นักเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธเชิงบูรณาการทุกมิติเพื่อสร้างความรู้ เสริมความดี มีความสุข เกิดสันติแก่ปัจเจกชนและมหภาค

1.2 การจัดกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนวิถีพุทธ ไม่ได้เน้นการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสอนแบบภาพรวม ซึ่งถูกออกแบบมาเป็นการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การอบรมบ่มนิสัย การติดตามนักเรียน การเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมกิจกรรมในวัดและชุมชน ฯลฯ ล้วนสร้างคุณประโยชน์มหาศาลแก่นักเรียน ครู ผู้บริหาร บุคลากร โรงเรียนชุมชน สังคมและประเทศชาติ กล่าวได้ว่าวิธีการสอนตามแนววิถีพุทธจะได้ผล ต้องประกอบด้วยการบริหารจัดการดี สอนดี วิชาการดี และเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการพัฒนาตัวบ่งชี้วิธีการสอนตามแนววิถีพุทธที่หลากหลายยืดหยุ่น เพื่อบูรณาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการศึกษาไทย

1.3 นวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนระบบปกติที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการการบริหาร การจัดการผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้เรียน “กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญา ตื่นรู้ เข้าใจในคุณค่าแท้-คุณค่า ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการสนับสนุนการเปิดโรงเรียนวิถีพุทธอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาถึงแนวทางในการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามวิถีพุทธ ไปยังโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อทราบกระบวนการทัศน์ในการดำเนินกิจกรรม การเปลี่ยนนวัตกรรมการเรียน การศึกษาแนวใหม่อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรม ซึ่งจะส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้อย่างบูรณาการ อีกทั้งสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันด้วย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามวิถีพุทธ ด้านคุณธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนตามโรงเรียนนำร่องพื้นที่โรงเรียนนวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามวิถีพุทธ

2.3 ควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามวิถีพุทธ ในสถานการณ์วิกฤติ

References

- Bhiromrat, K. (2010). *"Students conduct of Rajabhat Universities in Bangkok on the way of self-sufficient economy"* (Research report). Bangkok: Suan sunandha rajabhat University.
- Guðjónsdóttir, H. et al. (2021). Teaching and Teacher Education. *An International Journal of Research and Studies*, 13(4), 451-458.
- Kanchanaburi Province. (2020). Guidelines For Driving Innovation Areas in Education. Retrieved April 8, 2022, from <https://shorturl.asia/DjMUh>
- Ministry of Education. (2004). *Naw thang kan Dam Neon Ngan Rong Rian Withiphut (The Process of Buddhist Oriented Schools)*. Bangkok: Printed by office development the innovation of educational management.
- Ngamprakhon, S., Sangnont, K., & PhramahaSombat Tanapanyo. (2018). Learning Management Innovation, Theory to Practice. *Mahachula Academic Journal*, 5 (special issue), 78-82.
- office of the National Education Commission and office of the Prime Minister, Thailand. (1999). National Education Act of B.E.2542 (1999). Bangkok: office of the National Education Commission.
- Phrakhrubaitikasu Winsuwichano. (2018). The Development of Buddhist way School Management in Samutprakarn Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 7(1), 84-98.
- Phranarongdech Atimutto (Dechadilok), Siriwaan, I., & Ruangsanka, R. (2018). A Model of Learning Center Development in Buddhist Oriented School. *Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU*, 5(3), 161-176.
- Prasertsin, U., Jiotrakul, T., & Thongklomsee, J. (2017). A Studying Guidelines of the Educational Innovation Management Used for Improving Teacher's Teaching and Research. *The Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University*, 10(2), 78-89.
- Reungsil, S. (2005). *A Studying Status and Problem on Performance of Buddhist School of Khond Kaen Educational Service Area Office 4: A Case Study of Thairat Wittaya 34 School*. (Master's Thesis). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Thongian, B. (2020). Behavior for Application of Tri - Sikha in Living of Student in Mahamakut Buddhist University Sritham - Masokaraj Campus. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(6), 78-89.

เงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน
ของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน กรณีศึกษา: บริษัทศรีตรังแโกรอินดัสทรีและ
ชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง*
Conditions for sustainable coexistence of industrial plants and communities
Case Study: Sri Trang Agro-Industry Company and Bangrak-Saphanchang
Community, Mueangtrang District, Trang Province

¹ครชิต เชื้อข้า, ²สรัญญา โยะหมาด และ ³ฮาซันอักริม ดงนะเต็ง

¹Khanchit Chuarkham, ²Saranya Yohmad and ³Hasan Akrim Dongnadeng

^{1,2,3}คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

^{1,2,3}Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University,
Trang Campus, Thailand.

³Corresponding Author's Email: arsun.do@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมส่งผลให้เศรษฐกิจเจริญเติบโต แต่กลับส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชน การจัดการที่ดีของโรงงานอุตสาหกรรมช่วยให้สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างสันติและยั่งยืน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุมชน และเงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของบริษัทศรีตรังแโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง กับ ชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยแบบผสม คำนวณกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 330 ตัวอย่าง คัดเลือกโดยใช้สัดส่วนชั้นภูมิและสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจากตัวแทนครัวเรือน ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจง 4 กลุ่ม รวม 33 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารบริษัท 4 คน 2) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลด้านอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม 4 คน 3) ผู้นำชุมชน 5 คน และ 4) ประชาชน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจมีต่อบริษัทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.92) โดยมีระดับความพึงพอใจสูงสุดด้านการส่งเสริมการศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.88) และรองลงมาคือด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.84)

ผลการวิจัยพบ 6 เงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของบริษัทกับชุมชน ประกอบด้วย การวางแผนและการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน การดำเนินนโยบายด้านสังคมและรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต การสร้างเครือข่ายทางสังคม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะว่า บริษัทควรเพิ่มการรับรู้ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยน

*Received February 7, 2022; Revised April 21, 2022; Accepted May 5, 2022

เปลี่ยนเรียนรู้ และการช่วยเหลือไปยังชุมชนรอบนอก เพื่อให้เกิดความเข้าใจบริบทของการจัดการองค์กรในวงกว้าง

คำสำคัญ: ความร่วมมือ; การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน; การแลกเปลี่ยนข้อมูล; โรงงานอุตสาหกรรม; ชุมชน

Abstract

The development of industries has resulted in economic growth, simultaneously affecting the environment and the health of people in the community. Good management of the industries enables them to co-exist harmoniously and sustainably with the community. This research aimed to study the satisfaction of the community and success factors for sustainable coexistence between Sri Trang Agro-Industry Public Company Limited, Trang Branch, and Bang Rak - Ban Saphan Chang community in Mueang Trang District, Trang Province. It was developed as mixed-method study. The quantitative sample was estimated with a sample size of 330, using proportional allocation selection approach and randomly sampled from households representatives. The qualitative informants were purposively selected from four groups, totaling 33 people, consisting of: 1) 4 company executives, 2) 4 personnel in charge of industrial and environmental governance, 3) 5 community leaders, and 4) 20 community members. As for the findings, the research reveals that the overall satisfaction of the community towards the company is highly satisfied (mean 3.92), where educational promotion is ranked at the top (mean 3.88) followed by community and social development (mean 3.84).

The research also discovers six success factors for sustainable coexistence, comprising of complaints planning and resolution, social and environmental policies implementation, physical and mental health care, social networking, exchange of knowledge and comprehension, and mutual participation in community development. Throughout the findings, this research suggests that the company should improve public awareness, participation, knowledge transfer, and assistance offering to the surrounding community to comprehend its holistic organizational management.

Keywords: participation; sustainable coexistence; information sharing; industry; community

บทนำ

การพัฒนาของภาคอุตสาหกรรมนั้นเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาประเทศ ช่วยให้เศรษฐกิจภายในประเทศดีขึ้นและทำให้ประชากรมีงานทำ มีรายได้ในการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว ปัจจุบันประเทศไทย มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการมากกว่า 70,410 แห่ง (Department of Industrial Works, 2021) แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินกิจการของภาคอุตสาหกรรมนั้นมีปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหามลภาวะ ความเหลื่อมล้ำของสังคม อุบัติเหตุ เป็นต้น เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมย่อมมีผลกระทบต่อชุมชนและประชาชนในพื้นที่ ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสันตินั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในชุมชน ด้วยการสื่อสารสร้างความเข้าใจกัน การช่วยเหลือกัน การดูแลซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนหรือผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ (Tissamana, 2021; Thanavaro, 2018) ส่งผลให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย ปราศจากความขัดแย้งต่างๆ และเกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและยั่งยืน เนื่องจากความสงบสุขในสังคมจะกระตุ้นให้เกิดการลงทุน ทำให้ประเทศมีรายได้มากขึ้น สามารถนำมาปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้

บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) เป็นหนึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมของประเทศไทย ประกอบกิจการในธุรกิจยางธรรมชาติครบวงจรและเป็นผู้ผลิตยางธรรมชาติรายใหญ่ของโลก มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ได้แก่ แผ่นยางรมควัน ยางแท่ง และน้ำยางข้น เป็นต้น มีอัตราการผลิต 2.86 ล้านตันต่อปี มีสาขาย่อย 12 สาขา ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยสาขาตรัง อำเภอมืองตรัง จังหวัดตรัง เป็นสำนักงานใหญ่ มีการดำเนินการมายาวนานและตั้งอยู่ใจกลางชุมชนขนาดใหญ่ ในเขตเทศบาลนครตรัง มีจำนวนครัวเรือนล้อมรอบบริษัททั้งสิ้น 1,902 ครัวเรือน ประกอบด้วย ชุมชนบางรัก 1-4 มีจำนวน 1,465 ครัวเรือน (Trang Municipality, 2020) และชุมชนบ้านสะพานช้าง จำนวน 437 ครัวเรือน (Bang Rak Subdistrict Administrative Organization, 2020) และเป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าสิ่งที่จะมาพร้อมกับโรงงานอุตสาหกรรม คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ประชาชนในพื้นที่มีงานทำและมีรายได้ รวมทั้งปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหามลพิษหรือกลิ่นเหม็นจากสารเคมี ซึ่งส่งผลเสียต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในชุมชน ก่อให้เกิดการร้องเรียน แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยกลับพบว่าโรงงานของบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี สาขาตรัง อำเภอมืองตรัง จังหวัดตรัง มีปัญหาจากการร้องเรียนน้อยและสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้ (Paytai, 2021) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจว่าชุมชนรอบข้างบริษัทมีความพึงพอใจต่อการอยู่ร่วมกันอย่างไร และมีเงื่อนไขใดบ้างที่ทำให้บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี สาขาตรัง อำเภอมืองตรัง ประสบความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืนกับชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุมชนต่อการอยู่ร่วมกันของบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรีกับชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอมืองตรัง จังหวัดตรัง

2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรีกับชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยใช้สูตรยามาเนที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ผลลัพธ์เท่ากับ 330 ตัวอย่าง จากจำนวนประชากร 1,902 ครั้วเรือน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและน่าเชื่อถือ คณะผู้วิจัยใช้สัดส่วนชั้นภูมิในการจัดสรรจำนวนตัวอย่างจากชุมชนบางรัก 1-4 รวม 4 ชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง และชุมชนบ้านสะพานช้าง 1 ชุมชน ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบางรัก อำเภอเมือง จังหวัดตรัง จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสุ่มแบบบังเอิญจากตัวแทนครัวเรือนรอบโรงงาน รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลประชากรชุมชนบางรัก1-4 และชุมชนบ้านสะพานช้าง

ชื่อชุมชน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ	จำนวนตัวอย่าง
ชุมชนบางรัก 1	643	33.81	112
ชุมชนบางรัก 2	327	17.19	57
ชุมชนบางรัก 3	285	14.98	49
ชุมชนบางรัก 4	210	11.04	36
ชุมชนบ้านสะพานช้าง	437	22.98	76
รวม	1,902	100	330

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยวิธีการเจาะจง ไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนรอบข้าง จำนวน 4 กลุ่ม รวม 33 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการโรงงาน ผู้จัดการกลุ่มคุณภาพยางแผ่น ผู้จัดการอาวุโสด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม และผู้จัดการด้านขนส่ง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทและส่วนรวมสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อการจัดการโรงงานให้สามารถอยู่ร่วมกันกับชุมชน 2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลด้านอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตรัง จำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดตรัง จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการควบคุมดูแลด้านอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนบางรัก 1-4 ชุมชนละ 1 คน และชุมชนบ้านสะพานช้าง จำนวน 1 คน โดยเป็นผู้นำที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด(มหาชน) สาขาตรัง อย่างสม่ำเสมอ และ 4) กลุ่มประชาชน

ชุมชนทั่วไป จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ประชาชนชุมชนบางรัก 1-4 ชุมชนละ 4 คน และชุมชนบ้านสะพานช้าง จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงไปยังผู้ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปและมีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับบริษัท ศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด(มหาชน) สาขาตรัง อย่างน้อย 2 ครั้งในปี 2563

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือวิจัย ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เป็นคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครัวเรือนในชุมชนที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมของบริษัท ครอบคลุมด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชน ด้านการยอมรับของชุมชน ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านส่งเสริมรายได้และอาชีพ และด้านการบริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยใช้เกณฑ์การวัดตามระบบ Likert Scale ดังนี้ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด โดยคำถามทั้งหมดได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยใช้คำถามปลายเปิด จำนวน 7 ข้อ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา การสร้างเครือข่ายทางสังคม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณา เพื่อขอคำแนะนำในการปรับปรุงคำถามและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยแบบสอบถามวัดค่า IOC ในภาพรวมเท่ากับ 0.73 เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามเสร็จจึงนำไปทดลองใช้เก็บข้อมูลจากประชาชนรอบข้างบริษัท จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง โดยวิธี Cronbach's Alpha ได้ผลทดสอบเท่ากับ 0.957 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงสำหรับแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้สัมภาษณ์ จำนวน 3 คน และนำไปปรับปรุงก่อนนำไปใช้แบบสัมภาษณ์ไปใช้จริงกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 33 คน

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปสอบถามตัวแทนของครัวเรือนตอบคำถามโดยการสุ่มแบบบังเอิญและได้รับคำตอบครบตามจำนวน 330 ตัวอย่าง ดังตารางที่ 1 สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการเก็บจากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง โดยการประสานงานขอลงพื้นที่เก็บข้อมูลกับผู้จัดการโรงงาน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลด้านอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง ตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อขออนุญาตหมายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมทั้งได้อธิบายขั้นตอนและวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลหลักได้เข้าใจก่อนและได้มีแจ้งเกี่ยวกับการขอบันทึกเสียงสนทนาจากผู้ให้ข้อมูลหลักต่อการสัมภาษณ์ด้วยความสมัครใจพร้อมทั้งมีการลงนามใบพิทักษ์สิทธิ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 4 กลุ่ม โดยขณะสัมภาษณ์มีการสวมหน้ากากอนามัยและเว้นระยะห่าง 1 เมตร ตามมาตรการป้องกันเชื้อโควิด-19 จากนั้น ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2564 เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว จึงได้นำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยนำไปถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อทำการบันทึกข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการบันทึก

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการบรรยายข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึงมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึงมีความพึงพอใจในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึงมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึงมีความพึงพอใจในระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1-1.80 หมายถึงมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาถอดเทปการสัมภาษณ์ จัดระเบียบข้อมูลเป็นระบบ จากนั้นวิเคราะห์แก่นสาระและวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย ผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 51.22 และมีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 25.76 นอกจากนี้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 34.55 และมีรายได้น้อยกว่า 10,001 บาท จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 48.48

2. ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อบริษัท ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อบริษัทในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และรองลงมาคือ ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด(มหาชน)สาขาทรัง

ด้านของความพึงพอใจของชุมชน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการรักษาสีสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชน	3.40	0.782	ระดับมาก
ด้านการยอมรับของชุมชน	3.54	0.829	ระดับมาก
ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม	3.84	0.771	ระดับมาก
ด้านการส่งเสริมการศึกษา	3.88	0.728	ระดับมาก
ด้านการเสริมรายได้และอาชีพ	3.74	0.788	ระดับมาก
ด้านการบริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์	3.82	0.793	ระดับมาก
รวม	3.92	0.723	ระดับมาก

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก พบ 6 เงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาทรง ชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวางแผนและการแก้ไขปัญหาการร้องเรียนจากชุมชนรอบข้างบริษัท ผลการวิจัยพบว่า บริษัทได้รับการร้องเรียนเรื่องกลิ่นเหม็นที่เกิดจากกระบวนการผลิตจากชุมชนโดยรอบน้อยมาก โดยบริษัทมีกระบวนการเพื่อลดปัญหาของกลิ่นเหม็นออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับต้นน้ำ บริษัทมีการตรวจสอบปริมาณสารเคมีที่พ่วงารายย่อยผสมมากับน้ำยางสด ณ จุดรับซื้อน้ำของบริษัท 2) ระดับกลางน้ำ บริษัทนำนโยบาย Green Natural Rubber รวมทั้งนำมาตรฐานในการผลิตตามระบบ ISO มาใช้ นอกจากนี้ มีการควบคุมการใช้สารเคมีให้เหมาะสมในขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ และ 3) ระดับปลายน้ำ บริษัทมีการตรวจสอบน้ำเสียเดือนละ 1 ครั้ง รายงานผลการทดสอบน้ำเสียให้ชุมชนทราบทุกเดือนโดยประกาศผลการทดสอบไว้ที่ป้ายประชาสัมพันธ์บริเวณหน้าบริษัท จัดตั้งแผนกรับข้อร้องเรียน รวมถึงมีการจัดตั้งทีมสำรวจกลิ่นในเขตชุมชนรอบบริษัททุกวัน นอกจากนี้ บริษัทได้มีการวางแผนการแก้ไขปัญหาของกลิ่นเหม็นร่วมกับตัวแทนของชุมชน มีการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมโดยมีชุมชนเป็นสมาชิก มีการประชุมระหว่างผู้บริหารของบริษัทกับประธานชุมชนทุก 3 เดือน

2. การดำเนินนโยบายด้านสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมของบริษัท ผลการวิจัยพบว่า บริษัทมีนโยบายที่ชัดเจนต่อสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนรอบข้างบริษัท มีความมุ่งมั่นสู่ความเป็นผู้นำอุตสาหกรรมแห่งยางสีเขียวย โดยใช้กลยุทธ์ 4 Green ในการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์สีเขียว (Green Products) 2) กระบวนการผลิตสีเขียว (Green Process) 3) การสรรหาวัตถุดิบสีเขียว (Green Procurement) และ 4) บริษัทสีเขียว (Green Company) นอกจากนี้ บริษัทมีการควบคุมค่าต่างๆ ในน้ำมีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ มีการทำโครงการควบคุมก๊าซเรือนกระจก มีการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมบางรัก

3. การดำเนินนโยบายในการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของประชาชนในชุมชนรอบข้างบริษัท ผลการวิจัยพบว่า บริษัทมีการสอบถามปัญหาที่ชุมชนได้รับผลกระทบอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมการออกกำลังกายในตอนเช้ารวมถึงการสนับสนุนชุดออกกำลังกาย มีการเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนพร้อมมีการนำผ้าอ้อมสำหรับผู้ใหญ่ไปมอบให้ นอกจากนี้มีการนำของใช้ที่จำเป็นอื่นๆ มอบให้แก่ประชาชนในชุมชนเป็นประจำ

4. การสร้างเครือข่ายทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า บริษัทมีการจัดตั้งคณะทำงานที่มีผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาศึกษาดูงานภายในบริษัท การวางระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม มีช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนกับบริษัทโดยตรง มีการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

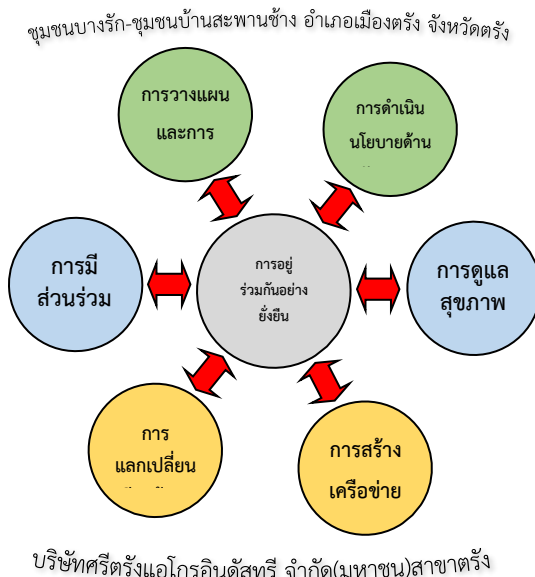
5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันระหว่างบริษัทและชุมชนรอบข้าง ผลการวิจัยพบว่า บริษัทมีนโยบายที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกันกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชุมชนรอบ

ข้างบริษัทเพื่อสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันด้วยการจัดตั้งแผนกรับร้องเรียนขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบด้านนี้ โดยเฉพาะ มีการประชุมร่วมกับประธานชุมชนทั้ง 5 ชุมชนทุก 3 เดือน เพื่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยประธานชุมชนจะนำข้อมูลในที่ประชุมไปชี้แจงแก่ประชาชนในชุมชนให้รับทราบ อีกทั้งอนุญาตให้ตัวแทนชุมชนรอบข้างบริษัทเข้าเยี่ยมชมกระบวนการทำงานของบริษัท นอกจากนี้ให้ชุมชนสามารถติดต่อผ่านช่องทางไลน์กลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือแจ้งร้องเรียนปัญหาในเรื่องต่างๆ ให้ทางบริษัทได้รับรู้และสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไข

6. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บริษัทมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา บริษัทได้จัดสรรทุนการศึกษาสำหรับเยาวชนในชุมชน 2) ด้านการสร้างอาชีพ บริษัทได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้าทำงานในบริษัท จัดฝึกอบรมการทำสบู่และตุ๊กตาจากยางพาราให้กับประชาชนในชุมชน ส่งเสริมกลุ่มพลังหญิงด้วยการสร้างอาชีพเสริมให้กับสตรีในชุมชน รวมทั้งช่วยเหลือทางด้านการตลาด และ 3) ด้านกิจกรรมของชุมชน บริษัทสนับสนุนน้ำดื่มและเงินทุนในการทำกิจกรรมของชุมชน จัดส่งพนักงานเข้าไปช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน อาทิ งานวันเด็ก งานวันสงกรานต์ งานวันปีใหม่ โครงการลดขยะให้เป็นศูนย์ โครงการไม่นำพลาสติกเข้าชุมชน โครงการชักชวนป้องกันอุบัติเหตุ โครงการศรีตรังศรีบ้านศรีเรือนเป็นซึ่งเป็นกิจกรรมการร่วมแรงร่วมใจทำความสะอาดถนนและท่อระบายน้ำ และโครงการคลองสดใสร่วมกับชุมชนบางรักซึ่งเป็นกิจกรรมขุดลอกคลองและจัดการกับขยะในคลองนางน้อย ทุกปี

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยค้นพบ 6 เงื่อนไขความสำเร็จที่ทำให้บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรังสามารถอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนกับชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 1) การวางแผนและการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียน 2) การดำเนินนโยบายด้านสังคมและรักษาสิ่งแวดล้อม 3) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต 4) การสร้างเครือข่ายทางสังคม 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจ และ 6) การมีส่วนร่วม ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายในประเด็นสำคัญ รายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าบริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง มีการวางแผน และการแก้ไขปัญหการร้องเรียนจากชุมชนรอบข้าง โดยมีกระบวนการเพื่อลดปัญหาของกลิ่นเหม็นอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบปริมาณสารเคมีที่พ่นค้ำรายย่อยผสมกับน้ำยางสด ณ จุดรับซื้อน้ำของ บริษัท 2) การนำนโยบาย “Green Natural Rubber” รวมทั้งนำมาตรฐานการผลิตตามระบบ ISO มาใช้ และ 3) การตรวจสอบน้ำเสียเดือนละครั้ง พร้อมรายงานผลให้ชุมชนทราบทุกเดือนโดยติดบนไว้นิลบริเวณหน้า บริษัท จัดตั้งแผนกรับข้อร้องเรียน รวมถึงมีการจัดตั้งทีมสำรวจกลิ่นในเขตชุมชนรอบบริษัททุกวัน นอกจากนี้ บริษัทได้มีการวางแผนการแก้ปัญหาของกลิ่นเหม็นร่วมกับตัวแทนของชุมชน มีการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นสมาชิก มีการประชุมระหว่างผู้บริหารของบริษัทกับประธานชุมชนทุกสามเดือน ส่งผลให้บริษัท ได้รับการร้องเรียนปัญหาจากชุมชนบริเวณโดยรอบค่อนข้างน้อยมากในเรื่องกลิ่นเหม็น สอดคล้องกับ ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการรักษาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อ ชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.40) โดยผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับนักวิจัยหลายท่านได้แก่ Ariyaworanant, Samart, Jirakraisiri, and Kanjanapokin (2020); Maskasem, and Pimoljinda (2020); Noinach, Sornil, and Phoochinda (2015) ที่พบว่า การกำหนดแผนงานที่ชัดเจนและการนำระบบ ISO มา ใช้ในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมสามารถป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการ สื่อสารหลากหลายรูปแบบช่วยให้บุคคลภายในและภายนอกบริษัทเข้าใจการดำเนินการของบริษัทได้เป็นอย่างดี สามารถช่วยลดข้อร้องเรียนได้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง มีการดำเนิน นโยบายด้านสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีนโยบายที่ชัดเจนต่อสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อม มีความมุ่งมั่นสู่ความเป็นผู้นำอุตสาหกรรมแห่งยางสีเขียวย โดยใช้กลยุทธ์ 4 Green ในการดำเนินการ ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์สีเขียว 2) กระบวนการผลิตสีเขียว 3) การสรรหาวัตถุดิบสีเขียว และ 4) บริษัทสีเขียว อีกทั้ง บริษัทยังมีการควบคุมค่าต่างๆ ในน้ำ มีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แม่น้ำ มีการทำโครงการ ควบคุมก๊าซเรือนกระจก มีการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมบางรัก สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.40) โดยผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Luangpaiboon, Koolrojanaput, Charoenwiriyaikul, and Chanchaen (2020) ที่พบว่า การบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ของโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยควรนำวัตถุดิบจากธรรมชาติ มาเป็นส่วนหนึ่งในการผลิต และยังสอดคล้อง Boontote, Niyamangkoon, and Pairindra (2015); Ketthong, and Sutummasa (2014) ที่พบว่านโยบายสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหาร จัดการสิ่งแวดล้อม การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ให้สาธารณชนรับทราบ รวมทั้งยังสอดคล้องกับ Ariyaworanant, Samart, Jirakraisiri, and Kanjanapokin

(2020); Yothachan (2019) ที่พบว่า การมีนโยบายที่ชัดเจนด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งจำเป็นของอุตสาหกรรม เนื่องจากการพัฒนาประเทศต้องควบคู่ไปกับการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมด้วย นอกจากนี้ยังมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด(มหาชน) สาขาตรัง มีการดำเนินนโยบายในการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของประชาชนในชุมชนรอบข้าง มีการสอบถามปัญหาที่ชุมชนได้รับผลกระทบอย่างสม่ำเสมอ มีการส่งเสริมการออกกำลังกายในตอนเช้ารวมถึงการสนับสนุนชุดออกกำลังกาย มีการเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนพร้อมกับนำผ้าอ้อมผู้ใหญ่ไปมอบให้ นอกจากนี้มีการนำของใช้ที่จำเป็นอื่นๆ มอบให้แก่ประชาชนในชุมชนเป็นประจำ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการยอมรับของชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) โดยผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับนักวิจัยหลายท่านได้แก่ Surakarn, and Arin (2014); Arsa, Detboon, and Dokkulab (2018) ที่พบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดูแลกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเอาใจใส่กันเป็นอย่างดี การจัดการในชุมชน และสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนบ้านที่ดี สามารถช่วยลดปัญหาด้านสุขภาพจิตของประชาชนในชุมชนได้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง มีการสร้างเครือข่ายทางสังคม มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีผู้นำชุมชนเป็นคณะกรรมการเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การศึกษาดูงานภายในบริษัทของชุมชน วางระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม มีช่องทางติดต่อสื่อสารกับบริษัทได้โดยตรง มีการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านการส่งเสริมการศึกษาและด้านการเสริมรายได้และอาชีพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.84, 3.88 และ 3.74 ตามลำดับ) โดยผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับ กับ Luangpaiboon, Koolrojanaput, Charoenwiryakul, and Chanchaen (2020) ที่พบว่า เครือข่ายช่วยให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อะไรใหม่เพื่อสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจ และยังสอดคล้องกับนักวิจัยอีกหลายคนพบว่า การสร้างเครือข่ายช่วยส่งเสริมการปฏิบัติการขับเคลื่อนความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงงานอุตสาหกรรม (Donwijit, and Sripokangkul, 2021; Radsanmuang, Sirikunjanaporn, Sukprasert, and Rahannok, 2019; Klurvudtikul, and Srithong, 2020)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บริษัทศรีตรังแอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันระหว่างบริษัทและชุมชนรอบข้าง มีนโยบายที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกันกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชุมชนรอบข้างบริษัทเพื่อสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันด้วยการจัดตั้งแผนกรับร้องเรียนขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบด้านนี้โดยเฉพาะ มีการประชุมร่วมกับประธานชุมชนทั้ง 5 ชุมชนทุก 3 เดือน เพื่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางการแก้ไข ปัญหา โดยประธานชุมชนจะนำข้อมูลในที่ประชุมไปชี้แจงแก่ประชาชนในชุมชนให้รับทราบ อีกทั้งอนุญาตให้ตัวแทนชุมชนรอบข้างเข้าเยี่ยมชมกระบวนการทำงานของบริษัทและสร้างช่องทางการติดต่อผ่านทางไลน์กลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือแจ้งร้องเรียนปัญหาในเรื่องต่างๆ ให้ทางบริษัทได้รับรู้และสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้บริษัทได้มีการจัดตั้งแผนกขึ้นมาเพื่อการทำกิจกรรมกับชุมชน มีการเชิญผู้นำชุมชนและคนใน

ชุมชนเข้าไปศึกษาดูงานภายในบริษัท ประชาชนในชุมชนได้รับโอกาสให้เข้าทำงานในบริษัท มีการจัดกิจกรรมทำความสะอาดถนนบริเวณโดยรอบบริษัทร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจบริษัทด้านการยอมรับของชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการค้นพบของนักวิจัยส่วนหนึ่ง ที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเป็นจริง รวมทั้งการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย การร่วมรับรู้ การร่วมปรึกษา การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ และการร่วมติดตามตรวจสอบ จะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและ ยั่งยืน (Tesapurana, and Charoenporn, 2021; Paopongchung, Boonyasopon, and Katsingha, 2014; Chooipiban, 2009)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า บริษัทศรีตรังเอโกรอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) สาขาตรัง มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา บริษัทได้จัดสรรทุนการศึกษาสำหรับเด็กในชุมชน 2) ด้านการสร้างอาชีพ บริษัทได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้าทำงานในบริษัท จัดฝึกอบรมการทำสบู่ และตุ๊กตาจากยางพาราให้กับประชาชนในชุมชน รวมทั้งช่วยเหลือทางด้านการตลาด และ 3) ด้านกิจกรรมของชุมชน บริษัทสนับสนุนน้ำดื่มและเงินทุนในการทำกิจกรรมของชุมชน จัดส่งพนักงานเข้าไปช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน อาทิ งานวันเด็ก งานวันสงกรานต์ งานวันปีใหม่ โครงการลดขยะให้เป็นศูนย์ โครงการไม่นำพลาสติกเข้าชุมชน โครงการชักซ้อมป้องกันอุบัติเหตุ โครงการศรีตรังศรีบ้านศรีเรือนเป็นซึ่งเป็นกิจกรรมการร่วมแรงร่วมใจทำความสะอาดและทอระบายน้ำ และโครงการคลองสดใสร่วมกับชุมชนบางรักซึ่งเป็นกิจกรรมขุดลอกคลองและจัดการกับขยะในคลองนางน้อยทุกปี สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีซึ่งมีผลความพึงพอใจด้านการพัฒนาชุมชนและสังคมและด้านการบริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.84 และ 3.82 ตามลำดับ) โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัยบางส่วนที่พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจต่อโรงงานเนื่องจากการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมทำให้เกิดการจ้างแรงงานในชุมชน ประชาชนมีงานทำมากขึ้น เกิดอาชีพใหม่ๆ ในชุมชน (Pratumphithak, 2018; Jaricksakulchai, Arsa, and Dokkulab, 2019)

สรุป

ผลการวิจัยเงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน กรณีศึกษาบริษัทศรีตรังเอโกรอินดัสทรีและชุมชนบางรัก-ชุมชนบ้านสะพานช้าง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจต่อบริษัทในภาพรวมในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในด้านการส่งเสริมการศึกษา มากที่สุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ทั้งนี้พบว่าเงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 6 เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ 1) การวางแผนและการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนจากชุมชนโดยดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีแผนรับข้อร้องเรียนจากชุมชน มีการจัดตั้งทีมสำรวจชุมชน และร่วมกับตัวแทนชุมชนในการแก้ไขปัญหา 2) การดำเนินนโยบายด้านสังคมและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลยุทธ์ 4 Green ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์สีเขียว กระบวนการผลิตสีเขียว วัตถุดิบสีเขียว และบริษัทสีเขียว 3) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนทั้งการส่งเสริมการออกกำลังกาย

การเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง การมอบสิ่งของจำเป็นแก่ประชาชนในชุมชนเป็นประจำ 4) การสร้างเครือข่ายทางสังคม โดยการจัดตั้งคณะทำงานมีตัวแทนชุมชนวางแผนการดำเนินงานกับชุมชน การติดต่อสื่อสารกับชุมชน การจัดกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการเสริมพลังกลุ่มสตรีในชุมชน 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความเข้าใจระหว่างบริษัทและชุมชนรอบข้าง และ 6) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้าน การศึกษา การสร้างอาชีพ และการช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจต่อบริษัทภาพรวมในระดับมาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมและผลกระทบต่อชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นบริษัทควรมุ่งเน้นนโยบายและหาแนวทางหรือมาตรการในการรักษาสิ่งแวดล้อมและดูแล ประเด็นผลกระทบต่อชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนมีความพึงพอใจมากยิ่งขึ้นอีก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าเงื่อนไขความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างของ โรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน ประกอบด้วย 6 เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่การวางแผนและการแก้ไขปัญหาข้อ ร้องเรียน การดำเนินนโยบายด้านสังคมและรักษาสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพจิต การสร้างเครือข่าย การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างความเข้าใจ และการมีส่วนร่วม ดังนั้นโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ชุมชนอื่นๆ ควรคำนึงถึงเงื่อนไขดังกล่าวในการดำเนินกิจการและอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรให้ ความสำคัญกับการควรเพิ่มการรับรู้ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการช่วยเหลือไปยังชุมชนรอบ นอกบริษัทนอกเหนือจากชุมชนรอบข้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจบริบทของการจัดการองค์กรในวงกว้างมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สำหรับประเด็นที่ควรดำเนินการวิจัยในครั้งต่อไป คือประเด็นเกี่ยวกับเงื่อนไขหรือปัจจัยที่มีผลต่อ คุณภาพชีวิตของประชาชนรอบบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณนาง นาท่งนัย คุณอรณันท์ ชูเพ็ง คุณอัสรี คำดี คุณธนายุทธ์ ไวยานนท์ และคุณบรรศักดิ์ สำหรับการเก็บข้อมูล และคุณเกรียงศักดิ์ เพทาย สำหรับการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ในการเก็บข้อมูลและสนับสนุนข้อมูลที่เป็นต่อการวิจัย

References

- Ariyaworanant, C., Samart, P., Jirakraisiri, P., & Kanjanapokin, K. (2020). Corporate Social Responsibility in Automotive Industrial in case of Toyota Motor Thailand Company Limited. *Journal of Administrative and management*, 8(1), 14-24.
- Arsa, R., Detboon, P., & Dokkulab, N. (2018). Mental Health Situation Among People Living Around the Industrial Area in Nong Kar District, Saraburi Province. *VRU Research and Development Journal Science and Technology*, 1(3), 135-142.
- Bang Rak Subdistrict Administrative Organization. (2020). *History and general condition information of Bang Rak Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Trang Province*. Retrieved November 20, 2020, from <http://bangraktrang.go.th/public/texteditor/data/index/menu/237>
- Boontote, C., Niyamangkoon, S., & Pairindra, B. (2015). The Effectiveness of Environmental Management of Nava Nakorn Industrial Estate in Pathumthani Province. *Journal of industrial education*, 14(1), 220-225.
- Choopiban, M. (2009). Opportunity to Cultivate Environmental Governance Culture in Industrial Area by Communication Process and Community Sharing Activities. *Journal of Environmental Management*, 5(1), 39-60.
- Department of Industrial Works. (2021). *Cumulative statistics of the number of factories that are allowed to operate (Open for operation) according to the Factory Act 1992, classified by industry category at the end of 2020*. Retrieved April 20, 2021, from <https://www.diw.go.th/webdiw/static-fac/>
- Donwijit, N., & Sripokangkul, S. (2021). The Movement of Civil Society Networks in Response to Violations of the Rights of Citizens by the State: Case Study of an Industrial Quarry Mining Concession in the Forest Area of Phra Phutthabat Noi-Khao Khamin Community, Kaeng Khoi District, Saraburi Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(5), 1901-1911.
- Jaricksakulchai, J., Arsa, R., & Dokkulab, N. (2019). Effect of Industries on Quality of Life Among People in Nava Nakorn Industrial Estate, Pathum Thani Province. *Journal of Humanities and Social Science Valaya Alongkorn*, 14(3), 262-271.

- Ketthong, S., & Sutummasa, S. (2014). The Satisfaction of the Community Leaders to the Social Responsibility of Business Organizations in Map Ta Phut Municipality, Muang District, Rayong Province. *Journal of Safety and Health*, 7(25), 36-45.
- Klurvudtikul, S., & Srithong, A. (2020). The Development Model of Network and Corporate Social Responsibility System of Thai Glass Manufacturing Industrial. *Journal of MCU Social Development (JMSD)*, 5(1), 51-57.
- Luangpaiboon, P., Koolrojanaput, S., Charoenwiriyaikul, C., & Chancharoen, S. (2020). The Success in Sustainable Environmentally Friendly Products Management for Industrial Plants. *Journal of the Association of Researchers*, 25(1), 254-270.
- Maskasem, S., & Pimoljinda, T. (2020). Environmental Management of Factories in Map Ta Phut Industrial Estate Problems Obstacles and Solutions. *Baddhana Journal*, 7(2), 198-208.
- Noinach, K., Sornil, W., & Phoochinda, W. (2015). Stimulating Sustainable Development of Eco-Industrial Town: A Case Study of Bangchan Industrial Estate. *Journal of industrial education*, 14(2), 312-319.
- Paopongchung, P., Boonyasopon, T., & Katsingha, W. (2014). Model Development of Corporate Social Responsibility with Communities Participation for Sustainable of Industrial Zone. *The Journal of KMUTNB*, 24(3), 644-656.
- Pratumphithak, S. (2018). The Impact on the Community Caused by the MIE Project Developed Coastal Areas of the Eastern Region: The Case of Map Ta Phut Municipality in Muang Rayong. *Pathumthani University Academic Journal*, 10(2), 82-89.
- Radsanmuang, P., Sirikunjanaporn, P., Sukprasert, S., & Rahannok, P. (2019). Community Synergy Application for Moving Forward Corporate Social and Environmental Responsibility of Factories in Tha Pra Sub-District, Muang District, Khon Kaen Province. *Dhammathas Academic Journal*, 19(3), 23-32.
- Surakarn, A., & Arin, N. (2014). Mental Health Care: The Participation of the Community. *Journal of Srinakharinwirot University (Journal of Science and Technology)*, 6(12), 176-184.
- Tesapurana, T., & Charoenporn, C. (2021). Participation of Community to Corporate Social Responsibility of Small Industry. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(5), 2039-2050.
- Tissamana, A. (2021). The Lesson Learnt for Peaceful Communities: Nakornsri Thammarat and Narathiwat Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(6), 2347-2359.

- Thanavaro, P. P. (2018). Culture for peaceful coexistence. *MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University*, 6(2), 530-545.
- Trang Municipality. (2020). Community Information in Trang Municipality. Retrieved November 20, 2020, from <https://www.trangcity.go.th/trangcity/index.php/2017-10-25-09-13-50/2017-10-25-09-15-52>
- Yothachan, P. (2019). Legal Measures to Promote Industrial Factory's Participation in Natural Resources and Environment Conservation. *Journal of Research and Development Institute, Rajabhat Maha Sarakham University*, 6(2), 357-380.

ความต้องการจำเป็นและองค์ประกอบเชิงยืนยัน: ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ,
ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ, ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และทักษะ
กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาของนักศึกษาครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

Needs Assessment and Confirmatory Factor Analysis: Critical Thinking Process
Skills, Decision Making Process Skills, Creative Process Skills and Problem
Solving Process Skills of Pre - Service Teachers in
The Northeastern of Thailand

วินัส ภักดีนรา

Venus Paknara

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Faculty of Education, Loei Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: Venuspaknara@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีค่า IOC = .80 และมีค่า $r = .824$ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่, ร้อยละ, $\bar{X}$, S.D. และค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ และ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 2,600 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จำนวน 4 ฉบับ แต่ละฉบับมีค่า IOC = .80, .80, .90, 1.00 มีค่า $r = .927, .858, .943$ และ .916 ตามลำดับ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม AMOS Version 23.0

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงของนักศึกษาครู มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 4.34) มีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 3.61) และมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ($PNI = .40$), ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ ($PNI = .38$), ทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา ($PNI = .37$) และทักษะกระบวนการคิด

ตัดสินใจ (PNI= .36) ตามลำดับ 2) โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาของนักศึกษาครู มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน; ทักษะกระบวนการคิด

Abstract

The research article aimed as the following objectives: 1) investigating the current conditions, desirable conditions, and needs in developing higher order thinking skills of the student teachers. A sample group included 291 teachers at the Faculty of Education in autonomous universities in the Northeast region who were chosen by way of multi-stage sampling. The research tool was a questionnaire with IOC = .80 and $r = .824$. The obtained data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and Priority Needs Index Modified (PNI Modified); 2) analyzing the confirmatory factor of the critical thinking process skills, decision-making process skills, creative thinking process skills, and problem-solving process skills of the student teachers. A sample group included 2,600 students of the Faculty of Education in autonomous universities in the Northeast region who were chosen by way of multi-stage sampling. The research tools were 4 confirmatory factor analysis questionnaires, in which each one has IOC = .80, .80, .90, 1.00 and $r = .927, .858, .943$, and .916, respectively. The confirmatory factor analysis was conducted using AMOS program version 23.0.

From the study, the following results are found: 1) The current conditions of the development of student teachers' higher order thinking skills are overall at the moderate level ($\bar{X} = 2.82$, S.D. = 4.34), with desirable conditions at the highest level ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 3.61), and urgent needs in developing creative thinking process skills (PNI = .40), critical thinking process skills (PNI = .38), problem-solving process skills (PNI = .37), and decision-making process skills (PNI = .36), respectively; and 2) The confirmatory factor analysis model of the student teachers' critical thinking process skills, decision-making process skills, creative thinking process skills, and problem-solving process skills have goodness of fit (GOF) that is in line with the empirical data.

Keywords: Needs; Confirmatory Factor Analysis; Thinking Process Skills

บทนำ

ทักษะการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรมถือเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต ตลอดจนการสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม โดยประกอบด้วย 1. ทักษะด้านการคิดวิจารณ์ญาณและทักษะในการแก้ปัญหา และ 2. ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่ามีการคิดในขั้นสูงที่ปรากฏอยู่ใน 2 ทักษะนี้แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1. การคิดวิจารณ์ญาณ 2. การคิดตัดสินใจ 3. การคิดสร้างสรรค์ และ 4. การคิดแก้ปัญหา โดยการคิดขั้นสูงทั้ง 4 ประเภทนี้ต่างมีความสัมพันธ์กันจึงยากที่จะแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน ตลอดจนทักษะการคิดขั้นสูงทั้ง 4 ประเภทนี้ยังมีความเชื่อมโยงไปถึงสมรรถนะการคิด เนื่องจากสมรรถนะเกิดจากการนำความรู้ ทักษะและคุณลักษณะมาใช้ร่วมกันในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดความสำเร็จ ดังนั้นทักษะการคิดในขั้นสูงจึงเป็นส่วนเสริมสมรรถนะการคิด ขั้นสูงที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องไปตามขั้นตอนของการคิด ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวมีความสำคัญจำเป็นสำหรับผู้เรียนในทุกระดับเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีสมรรถนะการคิดขั้นสูง แต่จากผลการประเมิน PISA ในปี 2018 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่าน 393 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 487 คะแนน) ด้านคณิตศาสตร์ 419 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 489 คะแนน) และด้านวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 489 คะแนน) ซึ่งคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ทั้ง 3 ด้าน (IPST, 2021) ในปี 2562 World Economic Forum ได้จัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันของไทยลดลงจากอันดับที่ 38 เป็น 40 จากทั้งหมด 141 ประเทศ และจากผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (O - net) ซึ่งเป็นการทดสอบวัดความรู้และความคิดของนักเรียนพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาไม่ถึงครึ่งหนึ่งที่บางวิชาคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นและบางวิชาลดลงไม่มีพัฒนาการที่ดีขึ้น (Office of the Education Council, 2019) ส่วนศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ในรายงานดัชนีความสร้างสรรค์ของโลกพบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 82 จาก 139 ประเทศ (MPI, 2015)

ครูจึงนับเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เมื่อครูอยากให้ศิษย์มีความรู้ความชำนาญในด้านทักษะใด ตัวครูเองนั้นจำเป็นต้องรู้และเข้าใจในสิ่งนั้นอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดสิ่งนั้นได้ แต่เนื่องด้วยปัจจุบันยังพบปัญหาที่เกิดกับตัวครูพอสมควรซึ่งปัญหาดังกล่าวก็จะส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคมด้วย (Sinlarat, 2018) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงและการวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงของนักศึกษาครู ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะทำให้การสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงและการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงทั้ง 4 ประเภทให้กับนักศึกษาครูมีกรอบแนวคิดและ มีขั้นตอนการคิดที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจากองค์ประกอบที่ยืนยันได้ เพื่อจัดเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ที่ครูไทยในศตวรรษ ที่ 21 ได้สามารถนำทักษะทางปัญญาในขั้นสูงเหล่านี้ไปใช้ในการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงของนักศึกษาครู
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาของนักศึกษาครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันและนำมาเปรียบเทียบกับสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง โดยวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและเรียงลำดับไว้เฉพาะทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงที่ถือว่าเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานักศึกษาครู

ประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 15 แห่ง จำนวน 1,221 คน (MHESI, 2021)

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 291 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง จำนวน 1 ฉบับ มี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์สอน กลุ่มวิชาหรือสาขาวิชาที่สอน มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีค่า IOC = .80 เมื่อทำการปรับภาษาตามคำแนะนำแล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability: r) จากสูตร Cronbach's α - Coefficient ได้ค่า $r = .824$

เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามเพื่อนำผลการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันมาเปรียบเทียบกับสภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นแล้ววิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเพื่อจัดเรียงความสำคัญทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงตามความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานักศึกษาครู

วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาความถี่, ร้อยละ, $\bar{X}$, S.D. และค่าดัชนี PNI Modified

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงที่ได้ในขั้นตอนที่ 2 เพื่อสร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพ และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ประชากร คือ นักศึกษาครูที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 - 4 มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษาที่ 1/2564 จำนวน 32,616 คน (MHESI, 2021)

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครูที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 - 4 มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวนทั้งสิ้น 2,600 คน โดยกำหนดหน่วยตัวอย่างกับตัวแปรสังเกตได้ในอัตราส่วน 20: 1 (Hair et al. 2010) ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1. ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ จำนวน 600 คน (20X30) 2. ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ จำนวน 500 คน (20X25) 3. ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 900 คน (20X45) และ 4. ทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา จำนวน 600 คน (20X30)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิด ขั้นสูง จำนวน 4 ฉบับ แต่ละฉบับ มี 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปีและสาขาวิชาเอก มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงในแต่ละประเภท ที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์นิยามความหมายของทักษะและกระบวนการ คิดขั้นสูงโดยได้ระบุงค์ประกอบและกำหนดนิยามขึ้นเป็นข้อคำถาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เมื่อปรับภาษาตามคำแนะนำแล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับจากสูตร Cronbach's α - Coefficient ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ ดังนี้ 1) แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ มี 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 30 ข้อ มีค่า IOC = .80 และมีค่า $r = .927$, 2) แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ มี 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ มีค่า IOC = .80 และมีค่า $r = .858$, 3) แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ มี 9 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 45 ข้อ มีค่า IOC = .90 และมีค่า $r = .943$ และ 4) แบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา มี 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 5 ข้อ รวม 30 ข้อ มีค่า IOC = 1.00 และมีค่า $r = .916$

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับกับกลุ่มตัวอย่างจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม AMOS Version 23.0 ซึ่งเมื่อผ่านข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจึงทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ขั้นตอนที่ 4 นำองค์ประกอบของทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณที่ยืนยันได้มาสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณและทำการตรวจสอบคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 5 นำองค์ประกอบของทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจที่ยืนยันได้มาสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจและทำการตรวจสอบคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 6 นำองค์ประกอบของทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาที่ยืนยันได้มาสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาและทำการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในขั้นตอนที่ 4 - 6 คือ 1) แบบวัดทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ สร้างขึ้นจากนิยามตามองค์ประกอบที่ยืนยันได้ 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 3 ข้อ รวม 18 ข้อ 18 คะแนน 2) แบบวัดทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ สร้างขึ้นจากนิยามตามองค์ประกอบที่ยืนยันได้ 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 3 ข้อ รวม 15 ข้อ 15 คะแนน และ 3) แบบวัดทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา สร้างขึ้นจากนิยามตามองค์ประกอบที่ยืนยันได้ 6 องค์ประกอบ องค์ประกอบละ 3 ข้อ รวม 18 ข้อ 18 คะแนน โดยทั้ง 3 แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครูและอิงเนื้อหาบางส่วนในรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู ที่มีตัวเลือกให้ตอบ 4 ข้อ โดยมีคำตอบที่ถูกต้องเพียง 1 ข้อ หากตอบถูกให้ 1 คะแนน หากตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน แบบวัดทั้ง 3 ฉบับผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยทุกฉบับมีค่า IOC = .80 - 1.00 ซึ่งเมื่อทำการปรับภาษาตามคำแนะนำแล้วจึงนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้กับนักศึกษาครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แบบวัดทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ที่มีค่า $r = .944$, $p = .27 - .80$ และ $D = .40 - .93$, ได้แบบวัดทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจที่มีค่า $r = .874$, $p = .33 - .80$ และ $D = .33 - .93$ และได้แบบวัดทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาที่มีค่า $r = .913$, $p = .33 - .80$ และ $D = .40 - .80$ ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 7 นำองค์ประกอบของทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ที่ยืนยันได้มาสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์และทำการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในขั้นตอนที่ 7 คือ แบบวัดทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สร้างขึ้นจากนิยามตามองค์ประกอบที่ยืนยันได้ 9 องค์ประกอบ ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance (From A) เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาและครอบคลุม 9 องค์ประกอบ แบ่งเป็นฉบับภาษาที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ 6 กิจกรรม (เวลาทำทั้งหมด 40 นาที) และฉบับรูปภาพ 3 กิจกรรม (เวลาทำทั้งหมด 30 นาที) รวม 9 กิจกรรม ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ของ Torrance ที่มีคะแนนเต็มไม่จำกัด มีค่า IOC = .80 - 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้นจากผู้ตรวจ จำนวน 2 คน (ด้านวัดและประเมินผล 1 คน และด้านจิตวิทยาการศึกษา 1 คน) ได้ค่า $r = .835$

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนที่ 4 - 7 โดยนำแบบวัดทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงทั้ง 4 ประเภทไปทดลองใช้กับนักศึกษาครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเพื่อตรวจสอบหาคุณภาพของแบบวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณภาพแบบวัดทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง โดยหาค่า IOC, ค่า r จากสูตร Kuder Richardson (KR - 20), ค่า p และค่า D จากสูตร Item Total Correlation และวัดความน่าเชื่อถือระหว่างผู้ประเมิน (Inter - Rater Reliability: IRR) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงของนักศึกษาครู มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 291 คน แบ่งเป็นเพศหญิง จำนวน 157 คน (คิดเป็นร้อยละ 53.95) และเพศชาย จำนวน 134 คน (คิดเป็นร้อยละ 46.05) โดยมีประสบการณ์สอนส่วน

ใหญ่อยู่ระหว่าง 6 - 10 ปี (คิดเป็นร้อยละ 48.50) ซึ่งกระจายอยู่ในหลายสาขาและหลายกลุ่มวิชา ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

ทักษะกระบวนการ คิดขั้นสูง	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ		
1. การคิดวิจารณ์ญาณ	2.80	1.40	ปานกลาง	3	4.58	1.35	มากที่สุด	2	.38	2
2. การคิดตัดสินใจ	2.90	1.58	ปานกลาง	1	4.55	1.43	มากที่สุด	4	.36	4
3. การคิดสร้างสรรค์	2.75	1.66	ปานกลาง	4	4.60	1.34	มากที่สุด	1	.40	1
4. การคิดแก้ไขปัญหา	2.85	1.58	ปานกลาง	2	4.56	1.23	มากที่สุด	3	.37	3
รวม	2.82	4.34	ปานกลาง		4.57	3.61	มากที่สุด		.38	

หมายเหตุ: PNI Modified มีค่าสูงกว่า .35 ถือว่าเป็นความต้องการจำเป็นเร่งด่วน

จากตารางที่ 1 การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$, S.D.= 4.34) และมีสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 3.61) ซึ่งเรียงลำดับไว้เฉพาะทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง 4 ประเภทที่มีค่า PNI Modified สูงกว่า .35 ซึ่งถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (PNI= .40) 2. ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ (PNI= .38) 3. ทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา (PNI= .37) และ 4. ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ (PNI= .36)

วัตถุประสงค์ที่ 2 องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์และทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาของนักศึกษาครู ได้ผลการยืนยันองค์ประกอบอันดับที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบกับค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าที่ได้				ผล
		ทักษะกระบวนการ คิด วิจารณ์ญาณ	ทักษะกระบวนการ คิดตัดสินใจ	ทักษะกระบวนการ คิด สร้างสรรค์	ทักษะกระบวนการ คิดแก้ไข ปัญหา	
ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (CMIN/DF)	< 2	1.113	1.133	1.223	1.108	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีความกลมกลืน	เกณฑ์	ค่าที่ได้				ผล
		ทักษะกระบวนการ คิด วิจารณ์ญาณ	ทักษะกระบวนการ คิดตัดสินใจ	ทักษะกระบวนการ คิด สร้างสรรค์	ทักษะกระบวนการ คิดแก้ไข ปัญหา	

ค่าสถิติไคสแควร์ (p) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	> .05	.071	.079	.000	.091	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI)	> .90	.958	.960	.953	.964	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	> .90	.945	.944	.940	.946	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมพัทธ์ (NFI)	> .90	.954	.950	.957	.961	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีที่แสดงการยอมรับของโมเดล (TLI)	≥ .90	.994	.992	.990	.994	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI)	> .95	.995	.994	.992	.996	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA)	< .05	.014	.016	.016	.013	ผ่านเกณฑ์
ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (RMR)	≤ .08	.015	.018	.016	.017	ผ่านเกณฑ์
น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)	> .70	.83 - 1.00	.75 - .92	.74 - .93	.77 - .96	ผ่านเกณฑ์

หมายเหตุ: ค่า p ของทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ = .000 < .05 (ไม่เป็นไปตามเกณฑ์)

จากตารางที่ 2 เมื่อนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นได้ว่าทั้ง 4 โมเดลมาตรวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโมเดลทางทฤษฎี ดังนี้

1. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ มี 6 องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง) และมีตัวแปรที่สังเกตได้ 30 ตัว โดยโมเดลหลังการปรับแต่งมีค่า Chi - Square= 391.798, df= 352, CMIN/DF= 1.113, p= .071, GFI= .958, AGFI= .945, NFI= .954, TLI= .994, CFI= .995, RMSEA= .014 และ RMR = .015 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .83 - 1.00 เรียงลำดับน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. พิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบอุปนัย (1.00) 2. เพิ่มพูนเหตุผล (.93) 3. พิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบนิรนัย (.89) 4. แสวงหาข้อมูล (.86) 5. ระบุประเด็นปัญหา (.85) และ 6. ใช้เกณฑ์การประเมิน (.83)

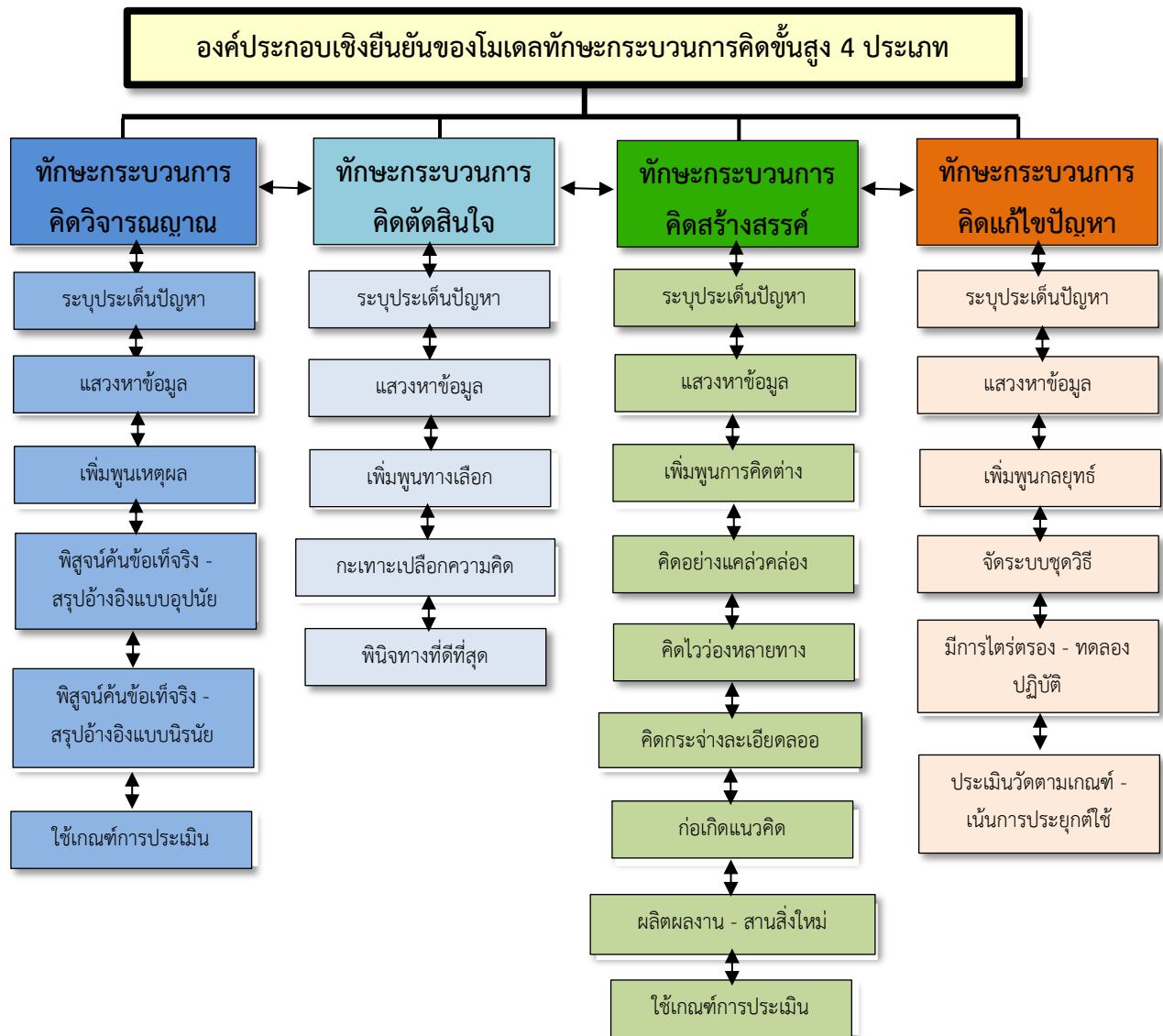
2. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ มี 5 องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง) และมีตัวแปรที่สังเกตได้ 25 ตัว โดยโมเดลหลังการปรับแต่งมีค่า Chi - Square= 266.238, df= 235, CMIN/DF= 1.133, p= .079, GFI= .960, AGFI= .944, NFI= .950, TLI= .992, CFI= .994, RMSEA= .016 และ RMR= .018 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .75 - .92 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1.

กะเทาะเปลือกความคิด (.92) กับ 2. พินิจทางที่ดีที่สุด (.92) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน
3. เพิ่มพูนทางเลือก (.90) 4. แสวงหาข้อมูล (.85) และ 5. ระบุประเด็นปัญหา (.75)

3. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ มี 9 องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง) และมีตัวแปร ที่สังเกตได้ 45 ตัว โดยโมเดลหลังการปรับแต่งมีค่า Chi - Square= 979.334, df= 801, CMIN/DF= 1.223, p= .000, GFI= .953, AGFI= .940, NFI= .957, TLI= .990, CFI= .992, RMSEA= .016 และ RMR= .016 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .74 - .93 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. ผลิตผลงาน - สานสิ่งใหม่ (.93) 2. ก่อเกิดแนวคิด (.92) 3. เพิ่มพูนการคิดต่าง (.89) 4. คิดกระจ่างละเอียดลออ (.88) 5. คิดไว้วางหลายทาง (.87) 6. คิดอย่างแคล่วคล่อง (.82) กับ 7. ใช้เกณฑ์การประเมิน (.82) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน 8. แสวงหาข้อมูล (.80) และระบุประเด็นปัญหา (.74)

4. โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา มี 6 องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง) และมีตัวแปรสังเกตได้ 30 ตัว โดยโมเดลหลังการปรับแต่งมีค่า Chi - Square= 345.842, df= 312, CMIN/DF= 1.108, p= .091, GFI= .964, AGFI= .946, NFI= .961, TLI= .994, CFI= .996, RMSEA= .013 และ RMR= .017 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .77 - .96 เรียงลำดับค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. มีการไตร่ตรอง - ทดลองปฏิบัติ (.96) 2. จัดระบบชุดวิธี (.93) 3. เพิ่มพูนกลยุทธ์ (.86) 4. ประเมินวัดตามเกณฑ์ - เน้นการประยุกต์ใช้ (.87) 5. ระบุประเด็นปัญหา (.84) และ 6. แสวงหาข้อมูล (.76)

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 1 ขั้นตอนการวัดและการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง 4 ประเภท
ตามองค์ประกอบที่ยืนยันได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักศึกษาคู มีสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.82$, S.D.= 4.34) และมีสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D.= 3.61) เรียงลำดับตามความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานักศึกษาคูได้ ดังนี้ 1) ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ (PNI= .40) 2) ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ (PNI= .38) 3) ทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา (PNI= .37) และ 4) ทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ (PNI= .36) สอดคล้องกับ World Economic Forum (2020) ที่ได้สรุปทักษะสำหรับการทำงานในปี 2025 ไว้ 10 ทักษะ (นำเสนอเฉพาะที่เกี่ยวข้อง) โดยอันดับ 1 คือ การแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน อันดับ 2 คือ การใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ อันดับ 3 คือ

มีความคิดสร้างสรรค์ และอันดับ 7 คือ การตัดสินใจ ซึ่งครอบคลุมความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงทั้ง 4 ประเภทในงานวิจัยนี้ โดยทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็นความต้องการจำเป็นอันดับแรก เนื่องจากยุคการศึกษา 4.0 เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาคนเพื่อไปสร้างผลผลิต การจัดการศึกษาจึงควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์แล้วแปรความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นผลผลิต (Siphai, and Sinlarat, 2018) ส่วนทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจอยู่อันดับท้ายสุด เนื่องจากผู้ตอบอาจเห็นว่าการคิดขั้นสูงประเภทต่าง ๆ นั้นจะมีการคิดตัดสินใจอยู่ร่วมด้วย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันทั้ง 4 โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากในแต่ละองค์ประกอบกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ได้ชัดเจนตรงกับนิยามที่ได้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม หลักการ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยของนักวิชาการและนักการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งอาจมีชื่อเรียกองค์ประกอบที่แตกต่างกันบ้างแต่เมื่อพิจารณาถึงข้อความในตัวบ่งชี้แล้วพบว่า มีการระบุพฤติกรรมไว้ค่อนข้างคล้ายกันโดยทุกองค์ประกอบที่ยืนยันได้ครอบคลุมกับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงทั้ง 4 ประเภท ดังนี้

2.1 โมเดลทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณ มี 6 องค์ประกอบ หลังการปรับแต่งมีค่าสถิติที่ใช้วัดความกลมกลืนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ $CMIN/DF = 1.113$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), $p = .071$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), $GFI = .958$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu, and Bentler, 1999), $AGFI = .945$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), $NFI > .954$ (Diamantopoulos, and Siguaw, 2000) แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, $TLI = .994$ แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, $CFI = .995$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี, $RMSEA = .014$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), $RMR = .015$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Kline, 2011) และมี Factor Loading อยู่ระหว่าง .83 - 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair et al. 2010)

โมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. พิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบอุปนัย สอดคล้องกับ Dressel, and Mayhew (1957); Watson, and Glaser (1964) และ Norris, and Ennis (1989) 2. เพิ่มพูนเหตุผล สอดคล้องกับ Dressel, and Mayhew (1957); Decaroli (1973) และ Norris, and Ennis (1989) 3. พิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบนิรนัย สอดคล้องกับ Watson, and Glaser (1964); Decaroli (1973); Norris, and Ennis (1989) 4. แสวงหาข้อมูล สอดคล้องกับ Dressel, and Mayhew (1957); Watson, and Glaser (1964); Decaroli (1973) และ Norris, and Ennis (1989) 5. ระบุประเด็นปัญหา สอดคล้องกับ Dressel, and Mayhew (1957); Watson, and Glaser (1964); Decaroli (1973) และ Norris, and Ennis (1989) และ 6. ใช้เกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับ Watson, and Glaser (1964); Decaroli (1973) และ Norris, and Ennis (1989) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. พิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบอุปนัย 2. เพิ่มพูนเหตุผล และ 3. พิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง -

สรุปอ้างอิงแบบนิรนัย ซึ่งการคิดพิจารณาญาณเป็นการคิดพิจารณาอย่างไตร่ตรองตามหลักการของเหตุผลและต้องมีหลักฐานในการอ้างอิงก่อนทำการประเมินตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อสิ่งใดควรทำ (Good, 1973; Khemmani, 2011; Pornkul, 2014) คำนิยามนี้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ยืนยันได้ โดยในขั้นพิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบอุปนัยและพิสูจน์ค้นข้อเท็จจริง - สรุปอ้างอิงแบบนิรนัยเป็นการคิดในเชิงตรรกะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการนำเหตุผลมาใช้ให้มากในการคิด (เพิ่มพูนเหตุผล) ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จึงถือได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะอันโดดเด่นของการคิดพิจารณาญาณ

2.2 โมเดลทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจ มี 5 องค์ประกอบ หลังการปรับแต่งมีค่าสถิติที่ใช้วัดความกลมกลืนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ CMIN/DF= 1.133 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), $p = .079$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), GFI= .960 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu, and Bentler, 1999), AGFI= .944 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), NFI > .950 (Diamantopoulos, and Siguaw, 2000) แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, TLI= .992 แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, CFI=.994 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี, RMSEA= .016 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), RMR= .018 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Kline, 2011) และมี Factor Loading อยู่ระหว่าง .75 - .92 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair et al., 2010)

โมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. กะเทาะเปลือกความคิดกับ 2. พินิจทางที่ดีที่สุด สอดคล้องกับ Beyer (1985); Laskey, and Compbell (1991); Yildiz (2012) และ Galotti (2013) 3. เพิ่มพูนทางเลือก สอดคล้องกับ Beyer (1985); Galotti (2013); Eisenfuhr (2011) และ Verma (2014) 4. แสวงข้อมูล สอดคล้องกับ Beyer (1985); Laskey, and Compbell (1991); Yildiz (2012); Galotti (2013) และ Verma (2014) และ 5.ระบุประเด็นปัญหา สอดคล้องกับ Beyer (1985); Laskey, and Compbell (1991); Galotti (2013) และ Verma (2014) ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการคิดตัดสินใจแล้วจะพบว่า มีความสัมพันธ์กับการคิดพิจารณาญาณที่เชื่อมโยงไปยังการคิดแก้ไขปัญหาและการคิดสร้างสรรค์ จึงควรนำการคิดตัดสินใจมาใช้ร่วมด้วยเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการคิดขั้นสูงในประเภทนั้น ๆ เพิ่มขึ้น โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. กะเทาะเปลือกความคิด 2. พินิจทางที่ดีที่สุด และ 3. เพิ่มพูนทางเลือก ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้สอดคล้องกับความหมายของการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลว่า เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ จำแนกแยกแยะ หาข้อดีข้อเสีย พิจารณาค้นหาหรือสร้างทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลาย ๆ ทางเลือก ประเมินทางเลือกที่มีความเป็นไปได้หรือเป็นหนทางให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทางเลือกอย่างเป็นระบบและมียุทธศาสตร์หรือมีกลยุทธ์สูงสุด โดยวินิจฉัยเลือกแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์สูงสุด (Beyer, 1985; Laskey, and Compbell, 1991; Simon, 1997; Gazzaniga, 2009; Eisenfuhr, 2011; Yildiz, 2012; Galotti, 2013; Verma, 2014)

2.3 โมเดลทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ มี 9 องค์ประกอบ หลังการปรับแต่งมีค่าสถิติที่ใช้วัดความกลมกลืนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ $CMIN/DF = 1.223$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), $p = .000$ (ไม่เป็นไปตามเกณฑ์) คือ ค่าสถิติไค - สแควร์มีนัยสำคัญ ($\leq .05$) แต่หากมีค่าไค - สแควร์สัมพัทธ์ < 3 , GFI และ AGFI $> .90$, CFI $> .95$ ค่า Standardized RMR $< .08$ และค่า RMSEA $< .06$ ถือว่าโมเดลองค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chadcham, and Kornpetchpranee, 2003) โดยการตรวจสอบเพื่อยืนยันว่าโมเดลทฤษฎีการวัดที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในอดีตพิจารณาจากค่าไค - สแควร์ที่ได้ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายถึงโมเดลพัฒนาขึ้นมาไม่มีความแตกต่างกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามค่าไค - สแควร์ที่คำนวณได้รับผลกระทบจากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่หรือข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไปจากสมมติฐานเบื้องต้นจึงควรพิจารณาจากค่าสถิติตัวอื่น ๆ ด้วย (Sakulsriprasert, 2013) และเมื่อพิจารณาถึงค่าสถิติอื่น ๆ แล้วพบว่าค่าสถิติผ่านเกณฑ์ คือ มี GFI = .953 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu, and Bentler, 1999), AGFI = .940 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), NFI $> .957$ (Diamantopoulos, and Siguaw, 2000) แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, TLI = .990 แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, CFI = .992 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี, RMSEA = .016 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), RMR = .016 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Kline, 2011) และมี Factor Loading อยู่ระหว่าง .74 - .93 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair et al. 2010)

โมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. ผลิตผลงาน - สานสิ่งใหม่ (.93) สอดคล้องกับ Guilford, and Hoepfner (1971); Torrance (1992) และ Plsek (1997) 2. ก่อเกิดแนวคิด (.92) สอดคล้องกับ Osborn (1963); Guilford, and Hoepfner (1971); Torrance (1992) และ Plsek (1997) 3. เพิ่มพูนการคิดต่าง (.89) 4. คิดกระจ่างละเอียดลออ (.88) 5. คิดไว้วางหลายทาง (.87) และ 6. คิดอย่างแคล่วคล่อง (.82) สอดคล้องกับ Guilford (1967); Torrance (1992); และ Guilford, and Hoepfner (1971) 7. ใช้เกณฑ์การประเมิน (.82) สอดคล้องกับ Osborn (1963) และ Bandrowski (1996) 8. แสวงหาข้อมูล (.80) สอดคล้องกับ Osborn (1963) และ Torrance (1992) และ 8. ระบุประเด็นปัญหา (.74) สอดคล้องกับ Osborn (1963); Guilford, and Hoepfner (1971); Wallas, (1971) และ Torrance (1992) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. ผลิตผลงาน - สานสิ่งใหม่ สอดคล้องกับความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นลักษณะของผลผลิต สิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่ นวัตกรรมหรือวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดประโยชน์สูงสุด (Torrance, 1992; Sternberg, 2009) 2. ก่อเกิดแนวคิด สอดคล้องกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ในขั้นการรู้แจ้งของ Wallach, and Kogan (1965) ขั้นการสะสมรูปแบบการคิดขั้นครุ่นคิดไปสู่การรู้แจ้งและขั้นสังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันของ Osborn (1963) ขั้นการค้นพบแนวคิดของ Torrance (1992) และขั้นความคิดใหม่ของ Plsek (1997) โดยในขั้นนี้จะเป็นการนำทุกการคิด (เพิ่มพูนการคิดต่าง คิดอย่างแคล่วคล่อง คิดไว้วางหลายทางและ คิดกระจ่างละเอียดลออ) มาเชื่อมโยงผสมผสาน

คำตอบเข้าด้วยกันอันจะทำให้ได้แนวคิดใหม่ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นจึงไตร่ตรองนำเหตุผลมาใช้พิจารณาแนวคิดใหม่ที่ได้ว่ามีความเกี่ยวข้องหรือเป็นเหตุเป็นผลกันกับประเด็นปัญหาและข้อมูลหรือไม่ แล้วประเมินแนวคิดใหม่เพื่อตั้งขึ้นเป็นสมมุติฐานและคาดคะเนล่วงหน้าอย่างมีเหตุผลจนแน่ใจว่าความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ดังนั้นในการคิดสร้างสรรค์จึงมีการคิดพิจารณาอยู่ร่วมด้วยสอดคล้องกับ Krulik, and Rudnick (1993) ที่อธิบายว่า การคิดพิจารณาญาณมีส่วนช่วยในการประเมินผลคุณภาพของความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ Bandrowski (1996) ผู้เสนอ A Model for Creative Strategic Planning ได้อธิบายว่า เมื่อสร้างแนวคิดแล้วต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างละเอียดรอบคอบ และสอดคล้องกับ De Bono (2016) ที่ให้ความหมายความคิดเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถในการคิดนอกกรอบเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาได้หลาย ๆ แนวคิดและนำแนวคิดเหล่านี้ไปพัฒนาต่อเพื่อให้สามารถใช้แก้ปัญหาที่ต้องการได้ และ 3. เพิ่มพูนการคิดต่าง เป็นการคิดหาคำตอบที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร แตกต่างไปจากกรอบความคิดเดิมหรือความคิดธรรมดาทั่วไป ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการคิดอย่างสร้างสรรค์โดยหากนำไปใช้แก้ไขปัญหาก็จะทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ต่อไป

2.4 โมเดลทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา มี 6 องค์ประกอบ หลังการปรับแต่งมีค่าสถิติที่ใช้วัดความกลมกลืนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน คือ $CMIN/DF = 1.108$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), $p = .091$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), $GFI = .964$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hu, and Bentler, 1999), $AGFI = .946$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Byrne, 2010), $NFI > .961$ (Diamantopoulos, and Siguaw, 2000) แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, $TLI = .994$ แสดงว่าเกิดความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์, $CFI = .996$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี, $RMSEA = .013$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Schumacker, and Lomax, 2010), $RMR = .017$ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Kline, 2011) และมี Factor Loading อยู่ระหว่าง .77 - .96 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair et al. 2010)

โมเดลมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1. มีการไตร่ตรอง - ทดลองปฏิบัติ สอดคล้องกับ Guiford (1971); Weir (1974); Dewey (1993); Sternberg (2009) และ Khemmani (2011) 2. จัดระบบชุดวิธีสอดคล้องกับ Sternberg (2009) และ Khemmani (2011) 3. เพิ่มพูนกลยุทธ์ สอดคล้องกับ Weir (1974); Guiford (1971); Dewey (1993); Sternberg (2009) และ Khemmani (2011) 4. ประเมินวัดตามเกณฑ์ - เน้นการประยุกต์ใช้สอดคล้องกับ Guiford (1971); Dewey (1993); Isaksen, Dorval, and Treffinger (2011) และ Sternberg (2009) 5. ระบุประเด็นปัญหา สอดคล้องกับ Guiford (1971); Weir (1974); Dewey (1993); Khemmani (2011); Sternberg (2009) และ Isaksen, Dorval, and Treffinger (2011) และ 6. แสวงหาข้อมูล สอดคล้องกับ Dewey (1993); Sternberg (2009); Khemmani (2011) และ Isaksen, Dorval, and Treffinger (2011) โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. มีการไตร่ตรอง - ทดลองปฏิบัติ ซึ่งเป็นการพิจารณาไตร่ตรองถึงวิธีการอย่างรอบคอบ

ก่อนการลงมือปฏิบัติจัดการแก้ไขปัญหาดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็ประสบความสำเร็จต้องมีการคิดวิจารณ์ญาณร่วมด้วย สอดคล้องกับ Noris, and Ennis (1989) และ Alfaro - Lefever (2019) ที่ได้กล่าวว่า การคิดแก้ไขปัญหและการคิดวิจารณ์ญาณมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก 2. จัดระบบชุดวิธี สอดคล้องกับ Robertson (2001) ที่เสนอว่ามิติของปัญหามี 3 ส่วน ซึ่งเริ่มจากสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ (สภาวะเริ่มต้น) โดยปัญหาจะได้รับการแก้ไขตามความคาดหวัง (สภาวะตามเป้าหมาย) ต่อเมื่อมีชุดของการปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอน และ 3. เพิ่มพูนกลยุทธ์ เป็นการคิดวางแผนหารูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหามากมาย ทางให้มากที่สุด โดยไตร่ตรองพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องกัน ความเป็นเหตุเป็นผลกับประเด็นปัญหาและข้อมูล แล้วทำการประเมินอย่างมีเหตุผลจนแน่ใจว่าแผนการปฏิบัติ รูปแบบหรือวิธีการนั้นมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหได้จริง ซึ่งขั้นนี้มีความสัมพันธ์กับกระบวนการแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ในชั้นรวบรวมแนวคิดของ Isaksen, Dorval, and Treffinger (2011)

สรุป

ทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงตามความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนานักศึกษาคือ ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ซึ่งมี 9 องค์ประกอบ ทักษะกระบวนการคิดวิจารณ์ญาณซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ทักษะกระบวนการคิดแก้ไขปัญหามี 6 องค์ประกอบและทักษะกระบวนการคิดตัดสินใจซึ่งมี 5 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบเป็นขั้นตอนการคิดที่มีความสัมพันธ์กันและในแต่ละขั้นตอนจะประกอบด้วยทักษะการคิดย่อยหลายทักษะทั้งทักษะการคิดที่เป็นแกนและทักษะการคิดที่ซับซ้อนที่ต้องนำมาใช้ร่วมกันหรือเพื่อการส่งเสริมกันตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการคิด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นกรอบแนวคิดหรือนำไปปรับใช้เพื่อการวัดและประเมินหรือเพื่อการส่งเสริมพัฒนา ควรได้ศึกษาถึงนิยามของแต่ละองค์ประกอบซึ่งจะทำให้เข้าใจได้ว่ามีทักษะการคิดย่อยใดที่ปรากฏอยู่ในขั้นตอนของการคิด โดยปรับแบบวัดให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างตามบริบทเพื่อให้ได้เครื่องมือวัดที่มีความเฉพาะเจาะจง หรือหากนำไปส่งเสริมพัฒนาควรฝึกให้มีทักษะการคิดย่อยที่ปรากฏอยู่ในนิยามก่อน ซึ่งอาจเน้นไปที่องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมาก แต่เพื่อให้เกิดศักยภาพทางความคิดสูงสุดควรดำเนินการให้ครบถ้วนเนื่องจากองค์ประกอบที่ได้เป็นขั้นตอนของการคิดขั้นสูงที่มีความเชื่อมโยงกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

การนำโมเดลทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงเดิมไปเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น หรือการนำโมเดลทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงที่มีความสัมพันธ์กันไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

และทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษาอย่างครอบคลุมครบถ้วนเพื่อยุติการวัดและการส่งเสริมพัฒนาต่อไป

References

- Alfaro - LeFevre, R. (2019). *Critical Thinking and Clinical Judgment: A Practical Approach*. (7th ed.). Philadelphia: PA.: Elsevier.
- Bandrowski. (1996). *Integrating the internet in the science classroom*. Retrieved March 3, 2022, from <https://kenaco.telebyte.com/billband/presentation.html>.
- Beyer, B. K. (1985). Critical thinking: what is it?. *Social education*, 25(4), 269-308.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMos: Basic concepts, applications, and programming*. (2nd ed.). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Chadcham, S., & Kornpetchpranee, S. (2003). Structural equation modeling. *Journal of Educational Research and Measurement*, 1(1), 1-24.
- De Bono, E. (2016). *Lateral thinking: A textbook of creativity*. London: Penguin Books.
- Decaroli, J. (1973). What research say to the classroom teacher: critical thinking. *Social education*, 37(1), 67-68.
- Dewey, J. (1993). *How we think*. New York: D.C. Health & Company.
- Diamantopoulos, A., & Siguaw, J.A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Dressel, & Mayhew. (1957). *General education: exploration in evaluation*. Washington, D.C.: American Council on Education.
- Eisenfuhr, F. (2011). *Decision making*. New York: Springer.
- Ennis, R. H., & Millman, J. (1985). *Cornell critical thinking tests level X & level Z- manual*. (3rd ed.). California: Midwest Publication.
- Galotti, K. M. (2013). *Cognitive psychology: In and out of laboratory*. (5th ed.). Canada: SAGE.
- Gazzaniga, M.S. (2009). *The cognitive neurosciences*. (4th ed.). London: The Mit Press.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw - Hill Book Company.
- Guilford, J. P., & Hoepfner, R. (1971). *The Analysis of intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Hu, L. - T., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling*, 6, 1-55.

- Isaksen, S. G., & Dorval, K. B., & Treffinger, D. J. (2011). *Creative approaches to problem solving: A framework for innovation and change*. New York: Sage.
- Khemmani, T. (2011). Analysis, Synthesis, Creative and critical thinking skills: Integration in teaching - learning plan. *The journal of the royal institute of Thailand*, 36(2), 188-204.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Krulik, S., & Rudnick, J.A. (1993). *Reasoning and problem solving*. Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Laskey, K. B., & Campbell, V.N. (1991). *Evaluation of an intermediate level decision making to adolescents*. Illinois: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation: MHESI. (2021). *Research and Innovation*. Retrieved June 30, 2021, from https://data.go.th/dataset/univ_std_11_01.
- Norris, S., & Ennis, R. H. (1989). *Evaluating critical thinking*. Pacific Grove, CA: Midwest Publications.
- Office of the Education Council. (2019). *Proposals for the Second Decade of Education Reform (2009 - 2018)*. Bangkok: Prig Wan Graphic.
- Osborn, A. F. (1963). *Creative imagination*. (3rd ed.). New York: Charles Scribner's Sons.
- Plsek, P. E. (1997). *Creativity, innovation, and quality*. Milwaukee, Wis.: ASQC Quality Press.
- Pornkul, C. (2014). *Teaching think processes: Theory and application*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Robertson, I.T., & Smith, M. (2001). Personnel selection. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 74(4), 441-472.
- Sakulsriprasert, C. (2013). Confirmatory factor analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 44(1), 1-16.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation Modeling*. (3rd ed.). New York: Taylor & Francis.
- Sinlarat, P. (2018). *Education 4.0 is more than education*. (5th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Simon, H. A. (1997). *Administrative behavior: A study of decision - making processes in administrative organizations*. (4th ed.). Bangkok: The Free Press.
- Siphai, S., & Sinlarat, P. (2018). Thailand's Educational Transformation towards Education 4.0. *Journal of Educational Measurement, Mahasarakham University*, 24(2), 13-27.
- Sternberg, R. J. (2009). *Cognitive psychology*. (5th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

- The institute for the Promotion of Teaching Science and Technology: IPST. (2021). *PISA 2018*. Retrieved February 17, 2021, from <https://pisathailand.ipst.ac.th/pisa2018 - fullreport/>.
- The martin prosperity institute: MPI. (2015). *The global creativity index 2015*. Rotman school of management. University of toronto's. Retrieved March 1, 2022, from <https://www.cea.or.th/th>.
- Torrance, E. P. (1992). A national climate for creativity and invention. *Gifted child today*, 5(1), 10-14.
- Treffinger, D.J. (2005). *Creative Problem Solving: an introduction*. Waco, TX: Prufrock Press.
- Verma, D. (2014). Study And Analysis of Various Decision Making Models In An Organization. *IOSR Journal of Business and Management*, 16(2), 171-175.
- Wallach, M.A., & Kogan, N. (1965). *Modes of thinking in young children: A study of the creativity -intelligence distinction*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- World Economic Forum. (2020). *The Future of Jobs Report 2020*. Retrieved March 1, 2022, from <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020/in-full/>.
- Yildiz, K. (2012). Primary School Principals Decision Making Styles. *Sakarya University Journal of Educational Faculty*, 24(1-7), 104-133.
- Weir, J. P. (1974). Problem solving is everybody's problem. *Science teacher*, 4(4), 16-18.

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4
ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น*
School Administration Toward Excellence Based on Iddhipāda for
Administrators of Phrapariyattidhamma Schools on General Education
Department in Khon Kaen Province

¹พระมหาสุพิชฐพล ชิตวิริโย (เชื้อกุล), พระฮอนต้า วาตสโท และ พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส

¹Phramaha Supichthapol Chitaviriyo (Chueakun), Phra Honda Vatasatto and

Pharkrupalad Boonchuay Jotivangso

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Suphittapol2539@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 152 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งแบบโครงสร้าง โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ รองลงมาคือด้านผลลัพธ์ และด้านการนำองค์กรตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับอยู่เท่าเทียมกัน ควรมุ่งเน้นการปฏิบัติกรอย่างเป็นระบบเพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนโดยคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของโรงเรียน มีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากร โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความ

*Received March 8, 2022; Revised May 4, 2022; Accepted May 12, 2022

ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงควรสร้างให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ; อธิปไตย 4; โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the school administration towards excellence for administrators; and 2) to study the guidelines for school administration towards excellence based on Iddhipāda for administrators of Phrapariyattidhamma schools on general education in Khon Kaen Province. The study was carried out by means of the mixed-methods research approach. The population and sample group included 152 administrators and teachers. The tools used for data collection were a questionnaire and a semi-structured interview form. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation (S.D.)

The research results are as follows: 1) The school administration towards excellence for administrators of Phrapariyattidhamma schools on general education in Khon Kaen Province is overall at a high level. The aspect that is practiced the most is ‘measurement and analysis’ and ‘knowledge management’, followed by ‘outcomes’ and ‘organizational leadership’, respectively. 2) The guidelines for school administration towards excellence based on Iddhipāda (the Four Paths of Accomplishment) for administrators of Phrapariyattidhamma schools on general education in Khon Kaen Province are as follows: administrators should be visionary leaders in formulating policies for administration and supporting involvement of personnel both inside and outside the school; personnel at all levels should be given equal importance; a systematic approach should be focused on facilitating the job performance of teachers and personnel inside schools by taking into account the needs of students or school stakeholders; the establishment of standards and assessment criteria in both teaching and learning, as well as personnel job performance, where the standards and measurement criteria must be clear and practical; students and parents should be encouraged to be satisfied with the educational administration of the school.

Keywords: School Administration toward Excellence; Iddhipāda; Phrapariyattidhamma School

บทนำ

การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวด 6 มาตราที่ 47 49 และ 51 ว่าด้วยเรื่อง มาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพที่สูงขึ้น มีความตระหนักในด้านคุณภาพของโรงเรียนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจึงจัดให้มีโรงเรียนรูปแบบต่างๆ เกิดขึ้นมากมายเช่น โรงเรียนคุณภาพ โรงเรียนเครือข่าย โรงเรียนสหกิจ โรงเรียนเรียนร่วมและโรงเรียนต้นแบบต่างๆ แต่พบว่ามีความหลากหลายในด้านคุณภาพของโรงเรียนซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของโรงเรียนทิศทางการพัฒนาโรงเรียนมีความหลากหลายขาดความเป็นเอกภาพผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนยังเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้บริหารควรพัฒนาโรงเรียนมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกันเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองชุมชนและสังคมส่งผลดีต่อการพัฒนาทางการศึกษาของประเทศต่อไปในอนาคต (Office of the Education Council, 2019) การดำเนินงานของการบริหารสู่ความเป็นเลิศจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการพัฒนาหลายมิติไปพร้อมกัน โดยจะต้องดำเนินการทั้งระบบ คือ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ มิใช่เป็นการบริหารเพียงบางส่วนของโรงเรียนหรือจัดเป็นแผนการการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงพบว่าแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันทั้งบริบทศักยภาพ ขนาดโรงเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพของโรงเรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้มีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพเป็น 3 ระดับ เพื่อให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาก้าวหน้าเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและบริบทของโรงเรียน คือ ระดับที่ 1 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับโรงเรียน ระดับที่ 2 การบริหารจัดการระบบคุณภาพ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับที่ 3 การบริหารจัดการระบบคุณภาพระดับชาติ และเพื่อนำไปสู่ผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศขององค์กร (โรงเรียน) ถูกลำดับมาเป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการระบบบริหารคุณภาพ 7 หมวด คือ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การปฏิบัติงาน และ 7) ผลลัพธ์ (Office of the Basic Education Commission (OBEC), 2016)

หลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักการบริหารสถานศึกษามีความหลากหลาย หลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คือ อิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (Thai Tripitakas: 11/110/80-81) โดยการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีฉันทะ ความมีใจรักใคร่ในหน้าที่ของตนเอง รักเป้าหมายของโรงเรียน รักวัตถุประสงค์ของการบริหารและตั้งใจบริหารอย่างจริงจังด้วยความเพียรพยายามอย่างเต็มที่ มีวิริยะ ความเพียร มีความพยายามในการบริหารด้วยความมุ่งมั่นแม้ว่าจะมีอุปสรรค ในการบริหารมากเพียงใดก็ตามมีจิตตะ ความเอาใจใส่ในการบริหารตั้งใจด้วยความเอาใจใส่ และมีวิมังสา ความพิจารณา

ไตร่ตรองในเหตุและผลแห่งความสำเร็จในการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารสถานศึกษาโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นคุณธรรมพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเทียบกับชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญ โดยจัดหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุสามเณร ที่จะได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และเป็นวิชาที่จำเป็นแก่งานพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาวีชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ ได้แก่ ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา อันเป็นพื้นฐาน การประพฤติปฏิบัติธรรมวินัยตามควรแก่ฐานานุกรมและความสนใจเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถ จัดแผนการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อมุ่งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร มีบุคลิกภาพ และอาจารย์วัดอันสมควรแก่สมณเพศและเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณร ค้นพบความสามารถความสนใจความถนัดเฉพาะตนและช่วยให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ทางคดีโลกและคดียุทธธรรม สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบัน ได้ตามควรแก่สมณวิสัยโดยไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์ รวมทั้งเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณรเมื่อเรียนจบแต่ละชั้นย่อมได้ความรู้เป็นเครื่องบริหารรักษาตนขณะบวชอยู่ เมื่อลาสิกขาออกไปย่อมมีความรู้พอควรแก่อัตภาพเป็น ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมฆราวาส และหากมุ่งหมายจะเรียนรู้อีกสูงขึ้นในระดับอุดมศึกษาก็ย่อมได้โดย มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยรับพระภิกษุสามเณร ที่เรียน จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เข้าศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยทั้งสองโดยตรง สำหรับการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนต้องจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติจะให้การสนับสนุน เป็นเงินอุดหนุนตามกำลังงบประมาณ และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากำหนดไว้ และยังมีพระราชบัญญัติการศึกษา พระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 เป็นตัวรองรับ อย่างไรก็ตามจากการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรมในภาพรวม พบว่าในปัจจุบันการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งสังกัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีปัญหาหลายประการ คือ ทั้งด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของ การศึกษา ที่มีมาตรฐานต่ำกว่าระดับมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งด้านหลักสูตร และสื่อการเรียน การสอนที่เอื้อ ต่อการเรียนรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ดูแล รวมถึงระบบการจัดการศึกษาที่ ขาดคุณภาพ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน พระปริยัติธรรม (Phramaha Chaiwat Cattamalo (Promsonthi), 2017)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารสถานศึกษา โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นคุณธรรมพื้นฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและ หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาค้นคว้าวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ที่ใช้วิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ประชากร (Population) คือผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 23 โรงเรียน 253 รูป/คน
2. กลุ่มตัวอย่าง (sample) ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 23 โรงเรียน โดยใช้ตารางเปรียบเทียบประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, and Morgan คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 152 รูป/คน
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBECQA จำนวน 5 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือมีดังนี้

1. ศึกษาหลักการเกี่ยวกับ การบริหารสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. สร้างเครื่องมือดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย และนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. ปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

2. หาความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 เมื่อมีบางข้อที่ได้ค่าดัชนี ความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) และได้ค่า IOC ได้ค่ามากกว่า 0.50 (Fongsi, 2006)

3. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 40 รูป ได้แก่ บุคลากรโรงเรียนสารคุณวิทยา เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1971) เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมสำเร็จรูปได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ และได้ค่าความเชื่อมั่นหรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) เท่ากับ 0.980

4. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีสาระสำคัญคือการนำหลักอิทธิบาท 4 มาเชื่อมโยงกับหลักบริหารต่อไปนี้ 1. ด้านการนำองค์กร 2. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3. ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร 4. ด้านการปฏิบัติงาน 5. ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6. ด้านการวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 7. ด้านผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจากผู้บริหาร ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่นเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยและ ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่นเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยพร้อมกับแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์ (Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกรูปแบบที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)
2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์
3. สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย สถานภาพ อายุ พรรษา ระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
 - 3.2 ระดับความคิดเห็นผู้บริหาร ครูในการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถาม
4. ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงถึงข้อเสนอการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิดจากนั้นจะทำการวิเคราะห์ โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency)
5. ในการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงวุฒิ นำมาจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์
6. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล

ขั้นตอนที่ 5 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพรรณนา Descriptive Statistics สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาระดับความคิดเห็นโดยใช้สถิติค่าความถี่ Frequency ค่าร้อยละ Percentage ค่าเฉลี่ย Mean และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Deviation
2. การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยง ความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวม ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านผลลัพธ์ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติงาน รองมาตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร และ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1. ด้านการนำองค์กร โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีในการบริหารงาน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อบุคลากรในโรงเรียนทุกคน ต่อมาคือผู้บริหารให้ความสำคัญกับผู้ปกครองและดูแลเอาใจใส่นักเรียนอย่างทั่วถึง ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูบุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพและริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ผู้บริหารมีความเด็ดขาดในการบริหารและการตัดสินใจตามแนวทางที่ถูกต้อง ผู้บริหารเอาใจใส่กับครูบุคลากรทุกคนอย่างเสมอภาคและผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ด้านบริหารการศึกษา และมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในการบริหารงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีความรู้ มีความสามารถในการงานวิชาการ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

2. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารมีการนำแผนไปปฏิบัติ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการจัดให้สถานศึกษามีโครงสร้างการบริหารและผู้บริหารมีการวางแผนการปฏิบัติการทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ต่อมาคือ ผู้บริหารมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และผู้บริหารวิธีการจัดสรรทรัพยากรให้มั่นใจเพียงพอที่จะบรรลุผลสำเร็จตามแผนซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ผู้บริหารมีการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแผนปฏิบัติการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารมีการจัดทำแผนกลยุทธ์สถานศึกษา รองมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารวิธีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์บังคับ และวิธีการเพื่อวัดความสำเร็จ

3. ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากร มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคน ต่อมาคือ ผู้บริหารการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น และเต็มใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจัดสรรบุคลากรเพียงพอมีความเป็นมืออาชีพ ผู้บริหารมีการวางแผนอัตรากำลังสรรหาตามความเหมาะสมและคุ้มค่า และ ผู้บริหารส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรส่งผลให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากร รองมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถ

4. ด้านการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารมีการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีหลักการบริหารงานแบบมี

ส่วนร่วมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด ต่อมาคือ ผู้บริหารวางแผนร่วมกัน และการร่วมกันดำเนินการ ผู้บริหารร่วมกันกับคนในชุมชนประเมินผลการดำเนินการ ผู้บริหารมีการติดตามข่าวทางด้านการศึกษา ผู้บริหารมีการตรวจสอบการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของสถานศึกษา และผู้บริหารร่วมกันกับคนในชุมชนรับผลจากการดำเนินการ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสนับสนุนด้านงบประมาณ และทรัพยากรให้ความช่วยเหลือชุมชนทั้งด้านวิชาการ

5. ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ต่อมาคือ ผู้บริหารมุ่งสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้ำ คือนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ผู้บริหารจัดการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ผู้บริหารมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียน รองลงมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และแสดงออกตามความถนัด

6. ด้านการวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารนำความรู้ที่สามารถบันทึกไว้ได้อย่างง่ายในคอมพิวเตอร์นำมาใช้ร่วมกัน มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร ต่อมาคือ ผู้บริหารสร้างบรรยากาศให้คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยทั้งจากภายในและภายนอก ผู้บริหารมุ่งเน้นการใช้ความรู้ร่วมกันโดยนำความรู้ที่ขัดแย้งที่มีอยู่ในองค์กรนำมาใช้ร่วมกัน ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคลากรสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ได้อย่างง่ายและรวดเร็ว ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรถ่ายทอดความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวเขาออกมาเป็นเอกสาร ผู้บริหารส่งเสริมการสร้างกิจกรรมการจัดการความรู้ในองค์กร รองลงมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการเรียนรู้ร่วมกันและมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้

7. ด้านผลลัพธ์ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สถานศึกษามีการปรับปรุงคุณภาพสำหรับบุคลากร มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ สถานศึกษามีการประกันคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และ สถานศึกษามีผลการเรียนของผู้เรียนสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ต่อมาคือ สถานศึกษามีการปรับปรุงคุณภาพสำหรับผู้เรียนเพื่อเป็นผลผลิตของสถาบันให้มีผลป้อนกลับของผู้เรียนในการเรียน สถานศึกษามีการโอนถ่ายองค์ความรู้ระหว่างบุคลากรและนักเรียน สถานศึกษามีการค้นคว้าวิจัยอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษามีการตรวจสอบและประเมินทั้งโดยภายในและภายนอก รองลงมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สถานศึกษามีกระบวนการทางเทคนิคที่อำนวยความสะดวกในการพัฒนางาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โดยสรุปผลการศึกษาในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 ด้านการนำองค์กร ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งยังสามารถกำหนดโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนได้อย่างชัดเจนรวมถึงมีการกำกับดูแล และติดตามการดำเนินงาน แผนงาน/โครงการที่วางไว้ และนำผลที่ได้จากการตรวจสอบมาใช้ในการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของชุมชนหรือบริบทโดยรอบโรงเรียน พร้อมทั้งศึกษาการบริหารขององค์กรอื่นๆ เพื่อนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังควรมีเครือข่ายทั้งในหน่วยงานภาครัฐและ/หรือภาคเอกชนในการมาร่วมบริหารจัดการโรงเรียนให้เป็นไปตามแผนงาน/โครงการที่วางไว้ ส่วนในด้านคุณลักษณะนั้นผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรภายในโรงเรียน

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ควรมีการระดมความคิดหรือส่งเสริมให้มีส่วนร่วม ของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนซึ่งจะต้องสอดคล้องกับงบประมาณที่จะได้รับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของชุมชน แผนงานต่างๆ ที่จัดทำเป็นแผนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติและตรวจสอบได้และควรมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลเป็นระยะๆ หากมีปัญหาในระหว่างการทำงานจะสามารถแก้ไขได้ทันที และเพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับ เพราะทุกคนมีส่วนสำคัญกับองค์กรโดยที่โรงเรียนให้ความสำคัญตั้งแต่กระบวนการสรรหาและคัดเลือก โดยจะต้องมีความรู้ความสามารถในแต่ละด้านที่ตรงกับสายงานที่ตนเองปฏิบัติ และพร้อมไปด้วยคุณธรรมหรือจรรยาบรรณในวิชาชีพ รวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และให้รู้สึกได้ว่ามีความมั่นคงในอาชีพ ซึ่งหากบุคลากรในทุกระดับมีความสุขในการทำงานย่อมส่งผลดีและทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

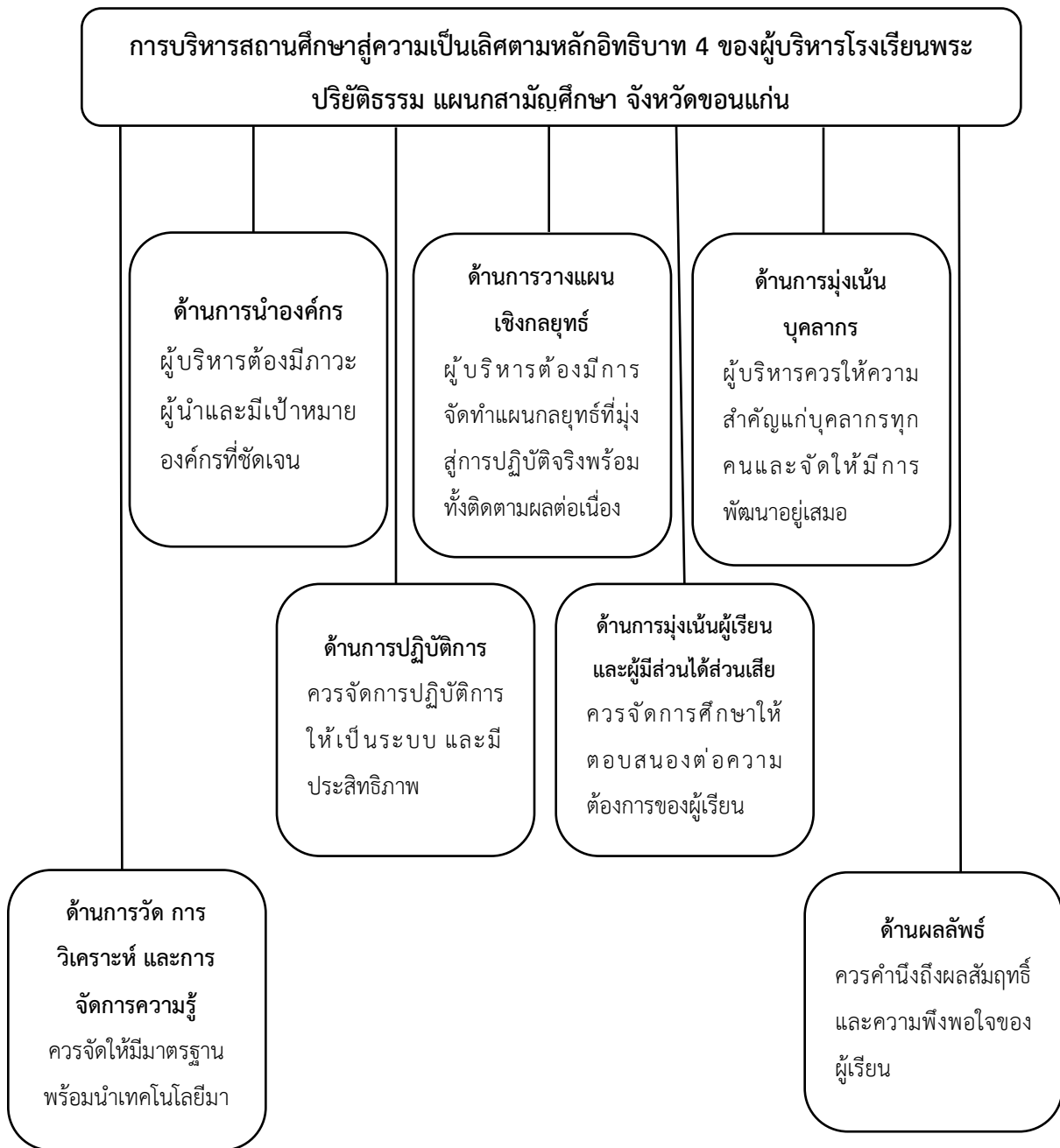
4. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการปฏิบัติงาน ควรมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยมีการออกแบบกระบวนการทำงานหรือระบบการปฏิบัติงานให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังมุ่งพัฒนาและปรับปรุงระบบการให้บริการหรือกระบวนการทำงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินการ ปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายในทุกขั้นตอน เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป

5. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีการคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของโรงเรียน โดยเฉพาะยังผู้เรียนซึ่งได้มีการจัดการเรียนสอนที่ตอบโจทย์ทั้งในการเรียนการสอนด้านศาสนาและวิชาสามัญเพื่อที่จะให้นักเรียนสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ไปได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตตามวิถีของชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง นอกเหนือจากในส่วนของผู้เรียน แล้วโรงเรียนยังควรมีการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมรอบข้างโรงเรียนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักแก่บุคคลโดยทั่วไปมีเครือข่ายที่กว้างขวางเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และหรือความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนและมีความไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาที่โรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

6. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ควรมีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนตามแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และการทำงานของบุคลากร โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงซึ่งผลที่ได้จากการวัดผลและการประเมินผลจะนำมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังควรมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการองค์ความรู้หรือความรู้ต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยนำมาใช้ในการสร้างนวัตกรรมหรือสื่อการสอนต่างๆ เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น รวมไปถึงเป็นเอื้อประโยชน์ให้แก่ครูผู้สอนในการวัดผลและประเมินผล ในการเสริมสร้างความรู้ทางโรงเรียนได้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่จะเอื้อประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของนักเรียนด้วยตนเอง

7. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านผลลัพธ์ควรสร้างให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน เนื่องจากได้เรียนวิชาการศาสนาควบคู่สามัญทำให้นักเรียนมีทั้งความรู้และคุณธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณธรรม นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้ทั้งขณะอยู่ในโรงเรียนและที่บ้านได้ถูกต้องตามหลักการทางศาสนา อีกทั้งนักเรียนยังสามารถศึกษาต่อทั้งด้านสามัญ ด้านอาชีพ ด้านศาสนา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านการวัดวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการนำเอานโยบายทั้งของ กระทรวงศึกษาธิการและนโยบายของกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มาใช้เป็นแนวทาง ในการจัดทำและปรับปรุงมาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาตามแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เป็นไป อย่างมีมาตรฐาน พร้อมทั้งการทำงานของบุคลากรก็เป็นไปตามมาตรฐานและเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังม ีการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เพื่อนำผลที่ได้จากการวัดผลและการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการจัดให้บุคลากรในโรงเรียนได้ เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงานเพื่อให้ตรงกับความรู้และความสามารถของตนมาก ยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้บริหารยังมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการ ประเมินผลของผู้เรียนมีการจัดสรรบุคลากรให้ทำงานตามความสามารถเพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานและการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Arunwong (2012) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 พบว่า องค์ประกอบของ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนระหานวิทยา อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 41 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากร มนุษย์, การพัฒนาองค์กร, การบริหารจัดการ, การวัดผลประเมินผล และผลผลิตคือนักเรียน ทั้งนี้รูปแบบการ บริหารนี้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารได้แก่ วงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming Model: PDCA) และการ บริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management: SBM) การทดลองใช้รูปแบบการบริหาร สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การบริหารจัดการในโรงเรียนระหานวิทยามีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีจนปรากฏเป็น ผลงานดีเด่นที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ระดับประเทศ 3 ผลงาน ได้แก่ 1) รางวัลโรงเรียนในฝัน ประจำปี 2551 2) รางวัลเครื่องหมายเชิดชูเกียรติครูสุคติ ประจำปี 2553 และ 3) รางวัลสถานศึกษาพอเพียง ประจำปี 2554 และสอดคล้องกับ Phra Supitak Torpeng (2018) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมสู่ความเป็นเลิศ พบว่า สภาพปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระแม่จะสอน ในสายสามัญด้วย ทำให้ขาดการได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณและกิจกรรมอื่น โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคล ที่เป็นผู้บริหาร ผู้สอน และแม้แต่ผู้เรียนก็มีข้อจำกัดองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม สู่ความเป็นเลิศ ได้แก่ 1) สมรรถนะทางด้านองค์การประกอบด้วย (1) ด้านโครงสร้างการบริหาร (2) ด้าน บรรยากาศสิ่งแวดล้อม (3) ด้านองค์การแห่งการเรียนรู้แล (4) ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา 2) สมรรถนะทางด้าน บุคคล ประกอบด้วย (1) ด้านผู้บริหาร (2) ด้านครูและ (3) ด้านผู้เรียน และ 3) สมรรถนะด้านชุมชน ประกอบด้วย (1) ด้านการสนับสนุนโรงเรียน (2) ด้านการระดมทรัพยากรและ (3) ด้านการติดตามตรวจสอบ รูปแบบในการ

พัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ต้องเริ่มจากการสร้างสมรรถนะทั้งสามด้านคือ 1) ด้านสมรรถนะระดับองค์การ 2) ด้านสมรรถนะระดับบุคคลและ 3) ด้านสมรรถนะระดับชุมชนโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมสู่ความเป็นเลิศผู้วิจัยเสนอแนะให้ผู้กำหนดนโยบาย กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะตนเอง เพื่อให้สามารถปรับตัวเองในสังคมปัจจุบัน และสังคมโลกได้อย่างแท้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิดที่มีวิสัยทัศน์ในการวางนโยบายในการบริหารทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งยังสามารถกำหนดโครงสร้างการบริหารของโรงเรียนได้อย่างชัดเจนรวมถึงมีการกำกับดูแล และติดตามการดำเนินงานแผนงาน/โครงการที่วางไว้ และนำผลที่ได้จากการตรวจสอบมาใช้ในการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอควรมีการระดมความคิดหรือส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการร่วมจัดทำแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนซึ่งจะต้องสอดคล้องกับงบประมาณที่จะได้รับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของชุมชนแผนงานต่างๆ ที่จัดทำควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในทุกระดับเพราะทุกคนมีส่วนสำคัญกับองค์กรควรมุ่งเน้นการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบโดยมีการออกแบบกระบวนการทำงานหรือระบบการปฏิบัติงานให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ควรมีการคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนควรมีการจัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดทั้งในด้านการเรียนการสอนตามแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และการทำงานของบุคลากรโดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่นำมาใช้มีความชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริงควรสร้างให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Thong Titapunyo (Butdee) (2017) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารงานเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า การบริหารงานวิชาการและการจัดการศึกษาเน้นภาคทฤษฎีด้านองค์ความรู้มากเกินไปขาดการเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติ ผู้เรียนยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดปัญญาพุทธธรรมเท่าที่ควรนอกจากนี้โรงเรียนยังไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดการศึกษาเป็นการเฉพาะทำให้ครูไม่มีความมั่นคงจึงไม่ทุ่มเทในการสอนส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

สรุป

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของผู้บริหารและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลัก อิทธิบาท 4 คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้นำทางความคิด รู้จักวางแผนและส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากร มุ่งเน้นการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความต้องการของนักเรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จัดทำมาตรฐานและเกณฑ์การวัดในทุกด้าน โดยมาตรฐานและเกณฑ์การวัดที่สามารถปฏิบัติได้จริง ควรสร้างให้นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารควรนำหลักการบริหารและหลักการนำองค์กรมาใช้ในการจัดการดำเนินการในโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับบุคลากรในโรงเรียนทุกคน ทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน มีการประชุมปรึกษาหารือกับบุคลากรอยู่เป็นประจำในเรื่องของการวางแผนการทำงาน

1.3 ผู้บริหารควรคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตอื่นร่วมด้วย

2.2 ควรศึกษาหลักธรรมอื่นๆ ในการประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีตัวแปรอิสระที่มีความหลากหลายมากขึ้น

References

- Arunwong, C. (2012). *Educational Institution Management Model for Excellence at Rahan Wittaya School Bueng Samakkhi District Kamphaeng Phet Province Under the Office of Secondary Education Area 41*. Retrieved May 3, 2021, from <http://www.rws.ac.th/picupload/document/HOME.pdf>
- Cronbach, L. (1971). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Fongsi, P. (2006). *Educational research*. (2nd ed.). Bangkok: Tami Far Karnpim Co., Ltd.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Office of the Basic Education Commission (OBEC). (2016). *Office of The Basic Education Commission Quality Award-OBECQA*. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Co., Ltd.

- Office of the Education Council. (2019). *National Education Act B.E. 2542 (1999) as amended (No. 4) B.E. 2562 (2019)*. Bangkok: Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Co., Ltd.
- Phramaha Chaiwat Cattamalo (Promsonthi). (2017). *The Personnel Management Model in Accordance with Buddhist Educational Administration of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Group 4*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Supitak Torpeng (2018). *The Development of the Phrapariyatidham School toward the Excellent*. (Master's Thesis). Graduate School: Suan Sunandha Rajabhat University. Bangkok.
- Phra Thong Titapunyo (Butdee). (2017). *Administrative Strategy for An Excellency of Phrapariyattidhamma Public Schools*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

การพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี*

Development Procedure Marriage for Sustainable Happiness

Through Buddhist Peaceful Means

¹ชุจิต พันธุมจินดา, พระครูปลัดปัญญาวรรวัฒน์ และ ชันทอง วัฒนประดิษฐ์

¹Chujit Pantumchinda, Phrakrupaladpannavorawat and Khantong Wattanapradith

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: foruparticles@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สภาพปัญหา สาเหตุ และบริบทชีวิตคู่ในสังคมไทย 2) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืน และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนักวิชาการด้านจิตวิทยา และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 11 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของปัญหาชีวิตคู่ในสังคมไทย มีปัญหาวิกฤตอยู่กับขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน ปัญหาความแตกต่างด้านลักษณะนิสัย ทักษะคิดและค่านิยม การสื่อสาร หรือสภาพเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านความเป็นเอกภาพในครอบครัว และด้านทัศนคติ 2) รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่โดยพุทธสันติวิธี เป็นการนำหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นแกนหลักมาเป็นหลักปฏิบัติในการใช้ชีวิตคู่ พื้นฐานในการพัฒนาความสัมพันธ์ ได้แก่ (1) สัจจะ ความไว้น้ำใจเชื่อใจ (2) ทมะ การอยู่ร่วมกัน การข่มใจไม่แสดงอาการที่อาจจะทำให้ความสัมพันธ์เลวร้าย (3) ขันติ เผชิญหน้ากับความยากลำบาก ปัญหาและอุปสรรค และ (4) จาคะ คู่ชีวิตต้องรู้จักที่จะยอมเสีย และยอมสละ 3) การดำเนินชีวิตคู่เปรียบได้กับเสาของบ้าน รูปแบบของเสา 4 เสา คือ เสาที่ 1 เข้าใจ จากกระบวนการสร้างความเข้าใจ และเสริมสร้างความจริงใจ เสาที่ 2 ใส่ใจ จากกระบวนการความสัมพันธ์ปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ในการใช้ชีวิตคู่ เสาที่ 3 ไว้วางใจ กระบวนการพิสูจน์ชีวิตครอบครัว และ เสาที่ 4 ข่มใจ กระบวนการที่สำคัญเป็นอย่างมาก ในสถานการณ์ยุคปัจจุบัน ชีวิตคู่ต้องมีฆราวาสธรรมเป็นรากฐาน ในการพัฒนาให้เป็นครอบครัวเข้มแข็งและสันติสุข

คำสำคัญ: การพัฒนาชีวิตคู่; รูปแบบชีวิตคู่ที่ยั่งยืน; หลักพุทธสันติวิธีในการใช้ชีวิตคู่

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate problems, causes, and context of marriage in Thai society; 2) to analyze a model of marriage enhancement for sustainable happiness; and 3) to present a model of marriage enhancement for sustainable happiness by Buddhist peaceful means. The study used a qualitative research method, with data collected through focus group discussions and in-depth interviews with 11 psychology scholars and Buddhist experts.

From the study, the following results are discovered: 1) The following factors determine marriage problems in Thai society: differences in habits, attitudes, and values; communication; changes in economic and social conditions; family unity, and attitudes; 2) A model of marriage enhancement for sustainable happiness by Buddhist peaceful means is based on Gharāvāsa-dhamma (four qualities of a good layman) as a guiding principle in married life in order to strengthen the relationship, which includes (1) Sacca (truth and honesty), (2) Tama (taming and training oneself not to express feelings that could jeopardize the relationship), (3) Khanti (confronting difficulty and problems with tolerance), and (4) Cāga (couples must learn to sacrifice and be generous); and 3) Marriage is comparable to the four pillars of the house, namely (1) The first pillar is understanding, which is based on the process of increasing sincerity and building understanding, (2) The second pillar is paying attention, which is based on a variety of marriage-related factors and variables, (3) The third pillar is trust, which is the process by which married life is established, and (4) The fourth pillar is forbearance, which is a significant process in the present situation. Marriage requires Gharāvāsa-dhamma as the foundation for a strong and peaceful family.

Keywords: Marriage Enhancement; Model of Sustainable Marriage; Buddhist Peaceful Means for Marriage

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดี ทางสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคน โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดและขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560-2564 ออกมาใช้เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสถาบันครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะค่านิยมความเป็นปัจเจก และประกอบกับการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเร่งรีบ มีผลต่อระดับความสัมพันธ์ในชีวิตคู่และครอบครัว ทำให้ครอบครัวขาดการใช้เวลาร่วมกัน ความสัมพันธ์ที่ห่างเหิน นำไปสู่ความแตกแยกของครอบครัว (Department of Women's Affairs and Family Development, 2016) ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงต้องมีการเตรียมความพร้อม และสร้างภูมิคุ้มกันให้สามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของสังคมไทย จากสังคมเกษตรกรรมที่มีวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน สู่ยุคสังคมที่มีความเป็นบริโภคนิยมและวัตถุนิยมมากขึ้น

ในยุคเทคโนโลยีที่มีการติดต่อสื่อสารภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต กระแสโลกาภิวัตน์ และโลกแห่งการสื่อสารไร้สาย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมไทยทั้งด้านวิถีชีวิต ทศนคติ ความเชื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งผลให้มีการมุ่งแสวงหาความสุขและการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวมากขึ้น มีแนวโน้มสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านโลกไซเบอร์ สื่อเทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนมากขึ้น และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม นอกจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้การใช้ชีวิตคู่แบบครอบครัวสื่อสารกันน้อยลง มีพฤติกรรมที่แปลกแยกจากชีวิตจริงและหมกมุ่นอยู่ในโลกออนไลน์ ซึ่งทำให้สัมพันธ์ภาพลดลง ช่องว่างที่เกิดจากความสามารถในการใช้และการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและการใช้ชีวิตคู่

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สถิติการหย่าร้างจากรายงานของกรมการปกครอง มีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการจดทะเบียนสมรส ชีวิตคู่ของคนไทยในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมา (Thairath, 2021) พบว่าแนวคิดและมุมมองการใช้ชีวิตคู่ต่างจากเดิมมาก เช่น การแต่งงานช้าลง การจดทะเบียนสมรสหรือไม่จดทะเบียนก็ได้ ขณะเดียวกันเมื่อมีปัญหาที่ตัดสินใจหย่าร้างกันง่ายขึ้น การพยายามปรับตัวกันนั้นในมิติของความเป็นมนุษย์ที่ต้องผ่านความทุกข์และความสุข จะทำให้ความสัมพันธ์เติบโต เพราะได้ผ่านทุกข์ผ่านสุขมาด้วยกัน การที่ต้องเผชิญกับข้อท้าทายใหม่ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่เห็นได้ชัดเจนคือการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรง ความเข้มแข็งและมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ซึ่งเมื่อมาใช้ชีวิตคู่ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของครอบครัวในสังคมไทย ถ้าไม่นำหลักธรรมมาใช้ก็อาจทำให้การดำเนินชีวิตผิดพลาด และมีความทุกข์แทนที่จะเป็นทางแห่งความสุขความเจริญ ความถูกต้องที่ให้พลังในการดำเนินชีวิต หลักธรรมจะส่งผลให้ชีวิตคู่มีความสุขที่ยั่งยืน (Kanlayapatthanakul et al. 2021)

การใช้ชีวิตคู่ได้ยั่งยืนและยาวนาน จะต้องมียุทธวิธีที่ดี มีหลักธรรมเป็นพื้นฐานมั่นคงที่จะทำให้อยู่ครองคู่กันได้นาน และทำให้การใช้ชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกัน ในหลักพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการครองเรือนที่สามารถนำมาปฏิบัติเป็นแนวทางตามอุปนิสัยแห่งตน อาทิเช่น หลักพรหมวิหาร 4 ประการ ประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (ความอดกลั้น) ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (ความเสียสละ) (Phrakklairung, 2016) หรือหลักสังคหวัตถุ 4 ประการที่ประกอบด้วย ทาน (การแบ่งปัน) ปิยวาจา

(การพูดสุภาพ) อรรถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) และ สมานัตตตา (การวางตนเหมาะสม) Kanlayapatthanakul et al. 2021)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำหลักธรรมที่สอนให้มนุษย์มีความรักในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามแนวทางพระพุทธศาสนา การมีชีวิตร่วมกันในสังคม เพื่อที่จะใช้หลักพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแกนหลักร่วมกับชุดหลักการทั่วไปจากนักวิชาการ นักจิตวิทยาครอบครัว มาบูรณาการเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจน เกิดกระบวนการเป็นแนวทางให้การใช้ชีวิตที่มีสันติสุข มีความอบอุ่น เกิดความรักความเข้าใจ และร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เพื่อให้เป็นครอบครัวที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตคู่ในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-Depth Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตคู่ในสังคมไทย ศึกษาหลักพุทธสันติวิธีในการดำเนินชีวิต โดยจำแนกข้อมูลเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านหลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสมรรถ 4 ส่วนข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) เป็นการบูรณาการหลักธรรมเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตคู่ โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากตำราวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในด้านปัญหาชีวิตคู่ หลักธรรมที่นำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ระหว่างเดือนเมษายน-พฤศจิกายน 2563 รวมระยะเวลา 8 เดือน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ที่มีระยะเวลาการใช้ชีวิตคู่ตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป และยังคงสถานะสมรส มีสันติสุขในชีวิตคู่ จำนวน 11 คู่ ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านจิตวิทยา ในประเด็น หลักการและแนวคิดทั่วไป หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับการเสริมสร้างและพัฒนาชีวิตคู่

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินกระบวนการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผู้บริหารบริษัทเอกชน ผู้ประนีประนอมประจำศาลแรงงานกลางและศาลแขวง

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 บริบทของครอบครัวในในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ตัวเลขการหย่าร้างจากกรมการปกครองพบว่ามีสัดส่วนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับยอดจดทะเบียนสมรส โดยปี 2554 มียอดจดทะเบียนสมรสใหม่ 306,947 คู่ มียอดหย่าร้าง 108,624 คู่ คิดเป็นร้อยละ 35 ของยอดจดทะเบียนสมรสใหม่ แต่ในปี 2563 มีสัดส่วนการหย่าร้างมากที่สุดในรอบ 10 ปี ด้วยจำนวน 121,011 คู่ คิดเป็นร้อยละ 45 ในขณะที่ยอดจดทะเบียนสมรสใหม่ 271,344 คู่ เมื่อเทียบสัดส่วนยอดหย่าสูงเกือบครึ่งหนึ่งของยอดจดทะเบียนสมรสในปี 2563 มีสาเหตุเพราะโควิด 19 ระบาด แต่การใช้ชีวิตคู่ของคนไทยในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมาพบว่า มุมมองการใช้ชีวิตคู่ต่างจากเดิม เช่น การแต่งงานจะช้าลง บางคนคิดว่าการใช้ชีวิตคู่ นั้น จะจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็สามารถทำได้ ขณะที่เมื่อมีปัญหาที่ตัดสินใจหย่าร้างกันง่ายขึ้น สิ่งที่ชัดเจนคือ ปัจจุบันสังคมยอมรับเรื่องการอยู่ก่อนแต่งงานมากขึ้น เมื่ออยู่ด้วยกัน แต่งงานกันก็ไม่ได้คิดถึงเรื่องจดทะเบียนสมรส ส่วนคนที่อยากจดทะเบียนสมรสก็คิดมากขึ้น เพราะมีประเด็นผูกพันทางกฎหมาย และมีเรื่องทรัพย์สินมาเกี่ยวข้อง ทำให้การไปจดทะเบียนสมรสเป็นเรื่องที่หลายคนมองว่าไม่จำเป็นที่จะต้องทำอย่างเร่งรีบ (Thairath, 2021)

สถานการณ์ในประเทศไทย สอดคล้องกับสถานการณ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา Bloomberg รายงานว่า ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2563 ในช่วงที่โควิด 19 เริ่มระบาด อัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น อัตราการหย่าร้าง และการสมรสก็ลดลง สถาบันวิจัยด้านประชากรและครอบครัว Bowling Green State University's Center ทำการสำรวจพบว่าสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ทำให้คู่รักเลือกที่จะอดทนในชีวิตสมรสต่อไป และยอดคู่แต่งงานที่ลดลง เพราะการเลื่อนกำหนดการสมรสออกไปก่อน สำหรับในประเทศไทยในช่วงที่โควิด 19 ระบาด จากสถิติของกรมการปกครอง พบว่า อัตราการสมรสลดลงถึงร้อยละ 17 ส่วนการหย่าร้างลดลงร้อยละ 6 เฉพาะในกรุงเทพมหานคร พบว่าการสมรสมีอัตราที่ลดลงร้อยละ 22 ส่วนการหย่าร้างลดลงร้อยละ 10 (Suwanatat, 2021)

สถานการณ์โครงสร้างประชากรไทยที่ผ่านมา พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม โดยมีแนวโน้มของอัตราการเกิดที่ลดลงและอัตราการเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้อัตราการเพิ่มของประชากรไทยค่อนข้างต่ำ กรมการปกครอง พบว่า ในปี 2563 ประชากรไทยมีจำนวนรวม 66.5 ล้านคน อัตราส่วนเพศชาย 93 คนต่อผู้หญิง 100 คน เมื่อเปรียบเทียบจำนวนการเกิดของประชากรไทยตั้งแต่ปี 2555 พบว่า จำนวนการเกิดของประชากรไทยลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี ขณะที่มีผู้สูงอายุของไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2563 พบว่าจำนวนผู้สูงอายุ 12 ล้านคนของประชากรทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 18.1 (TGRI, 2021) เป็นการเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นโอกาสที่สำคัญสำหรับประเทศ ความท้าทายของการเป็นสังคมสูงวัย รูปแบบครอบครัวที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น แต่ละรูปแบบมีลักษณะเฉพาะตัว

สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนในประเทศ พบว่าปี พ.ศ. 2563 รายงานว่ามีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น จำนวน 21.88 ล้านครัวเรือน โดยมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยประมาณ 3.11 คนต่อครัวเรือน

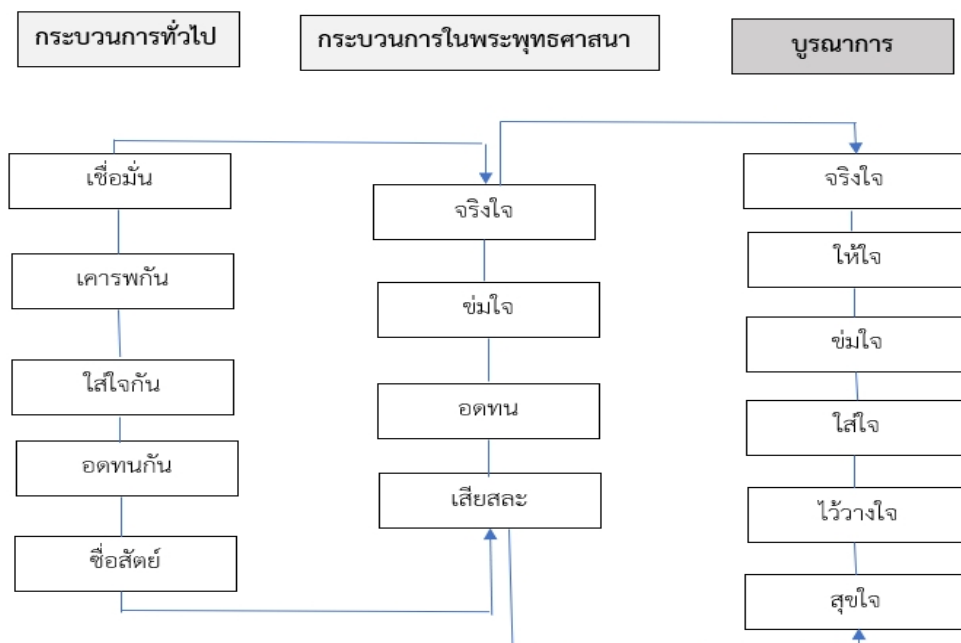
นอกจากนี้ รายงานผลการสำรวจสถานการณ์ความเข้มแข็งของครอบครัว ปี 2563 ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พบว่า มีค่าดัชนีความเข้มแข็งของครอบครัวในภาพรวมของครอบครัวไทยเท่ากับร้อยละ 85.60 โดยมีมิติด้านสัมพันธภาพ เรื่องการแสดงความรักและเอาใจใส่ระหว่างกัน อยู่ที่ร้อยละ 65.53 และการสื่อสารระหว่างกันอย่างมีคุณภาพร้อยละ 60.74 มีค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งของครอบครัวซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 79 และร้อยละ 71 (Department of Women's Affairs and Family Development, 2021) จากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่ถือเป็นโอกาสที่ดี ในการลดช่องว่างความสัมพันธ์ที่ห่างเหินของสมาชิกในครอบครัวพร้อมกับการฟื้นฟูอุปสรรคสำคัญที่เป็นปัญหาระดับประเทศ การตั้งกติกาใหม่ร่วมกันเพื่อรับมือความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากโควิด 19 ด้านสุขอนามัย ในครอบครัวผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ทำร่วมกันในครอบครัว จากเวลาที่ได้อยู่ร่วมกันเพิ่มขึ้น และการรักษาสภาพจิตใจของสมาชิกในครอบครัวอันเกิดจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ทุกวัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นโอกาสในการปิดช่องว่างที่เคยห่างหายไปของสมาชิกในครอบครัว ชี้ให้เห็นว่าวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ถือได้ว่า ยังมีมิติแห่งโอกาสเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงและต้องการปรับตัวอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลก (Sopajorn et al. 2020)

สถิติการหย่าร้างมักถูกนำมาใช้เป็นดัชนีทางสังคมที่สำคัญตัวหนึ่งที่สะท้อนความสงบสุขของครอบครัว สัดส่วนการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นจึงอาจสะท้อนให้เห็นปัญหาภายในครอบครัวได้ระดับหนึ่ง ซึ่งหากพิจารณาสถิติการหย่าร้างในประเทศไทยย้อนหลังในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา สถิติการหย่าร้างของคนไทยเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และหน่วยงานอื่นๆ ของภาครัฐบาล โดยข้อมูลมีลักษณะเป็นข้อมูลพาแนลทั่วประเทศในทุกจังหวัด ระหว่าง พ.ศ. 2556-2559 ทั้งนี้ ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่ออัตราการสมรสและการใช้ชีวิตคู่ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ คือ อัตราส่วนเพศ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจส่วนบุคคล ได้แก่ ค่าจ้าง และระดับการศึกษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สัดส่วนของอัตราการว่างงานในเพศชายต่อเพศหญิง และสัดส่วนคนจน และปัจจัยด้านสาธารณสุข ได้แก่ สุขภาพจิต สุขภาพกาย และภาวะอ้วน (Punyasavatsut, 2020)

ผลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาขึ้นในสังคมไทย จึงส่งผลกระทบต่อครอบครัวไทยตลอดจนการดำรงชีวิตของสมาชิกในครอบครัว ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาครอบครัวที่สังคมไทยต้องเผชิญกับความท้าทายของความเสื่อมโทรมทางจิตใจและศีลธรรมที่สะสมเรื่อยมาจนถึงขั้นเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน สาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมภายในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบกับจิตใจ ทำให้ขาดศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ อันเป็นแก่นแท้หลักในการดำรงชีวิต เกิดภาวะสับสนขาดจุดยืนที่มั่นคง ถูกต้อง และขาดการนำคุณค่าจากหลักธรรมจากพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กำลังเผชิญอยู่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผ่านคำให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาการสมัยใหม่ พร้อมด้วยหลักการใน

พระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับการเสริมสร้างและพัฒนาชีวิตคู่ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประเด็นที่เกี่ยวกับการบูรณาการได้เป็น 3 ชุด คือ ชุดที่ว่าด้วยหลักการและแนวคิดทั่วไป ประกอบไปด้วย ความเชื่อมั่น ความเคารพ การใส่ใจ ความอดทน และความซื่อสัตย์ ชุดที่เป็นหลักการในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ และชุดที่ว่าด้วยการบูรณาการหลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตคู่ ประกอบด้วย จริงใจ ให้ใจ ข่มใจ ใส่ใจ วางใจ และสุขใจ (ตามแผนภาพที่ 1) หลักการในการดำเนินชีวิตคู่ที่คู่ชีวิตจะสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการประพฤติและปฏิบัติ ในอันที่จะเอื้อต่อความเป็นไปของการสร้างครอบครัวให้สามารถใช้ครอบครัวเป็นฐานในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นแก่สถาบันครอบครัว มีคุณค่าต่อชุมชนและสังคม รวมถึงการพัฒนาชุมชน องค์กร และสังคมให้เจริญเติบโตต่อไปด้วยพลังที่มาจากสถาบันครอบครัว

แผนภาพที่ 1 การบูรณาการกระบวนกรพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่ในพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กระบวนกรพื้นฐานในการนำมาเป็นฐานรากสำหรับการพัฒนากระบวนกรพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่ นั้น คือ ขรวาสาธรรม อันเป็นกระบวนกรพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีของชีวิตคู่เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเริ่มจากฐานของการพัฒนาความสัมพันธ์ตามกระบวนกรดังนี้

1. สัจจะ ความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกันและกัน ซึ่งการดำเนินชีวิตคู่ของทั้งสองคนต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อกันและกัน ผลที่ตามจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น ไม่เกิดความหวาดระแวงกัน

2. ทมะ การอยู่ร่วมกันจะเป็นเสมือนลิ้นกับฟัน ที่อาจจะมีเรื่องราว หรืออารมณ์ที่ดีหรือไม่ดีมากระทบจิตใจ ด้วยเหตุนี้ น้ำชุ่มจึงเก็บไว้ข้างใน น้ำใสจึงควรเก็บไว้ข้างนอก อันเป็นการข่มใจไม่แสดงอาการบางอย่างที่อาจจะทำให้ความสัมพันธ์เลวร้ายลงไป

3. ขันติ ในการดำเนินชีวิตคู่อาจจะต้องเผชิญหน้ากับความขัดสนทางด้านปัจจัย 4 ที่คู่ครองจะต้องแสวงหามาเจอจนครบครัน รวมไปถึงการสร้างชีวิตผ่านการแสวงหาวัตถุมงคลแลครอบครัว ในบางสถานการณ์พ่อแม่อาจจะต้องยอมอดเพื่อให้ลูกได้พัฒนาศักยภาพตัวเอง หรืออาจจะยอมอดในสิ่งที่ตัวเองปรารถนาเพื่อนำทุนมาต่อยอดในสิ่งที่จำเป็น รวมไปถึงเมื่อเผชิญหน้ากับความยากลำบาก ต้องรู้จักที่จะทน และเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ จนกว่าจะผ่านพ้นอุปสรรคได้

4. จาคะ คู่ชีวิตที่จะประคองกันต่อไปได้นั้น ทั้งสองคนต้องรู้จักที่จะยอมเสีย และยอมสละ ยอมเสียสิ่งของภายนอก หรือยอมเสียเปรียบกันและกัน โดยไม่ควรให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น เพราะทำให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าการถูกเอาเปรียบ ทั้งค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ภาระในการดูแลบุตรของตนเอง ในขณะเดียวกันต้องรู้จักสละความตระหนี่ หรือสิ่งที่ไม่ดีไม่งามอาจจะกลายเป็นพฤติกรรมที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่น่ารักเกียจจะหว่างกัน

หลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เมื่อศึกษาจากเอกสาร รวมถึงการสัมภาษณ์ หลายท่านได้ย้าถึงความสัมพันธ์ในพระพุทธศาสนา พบว่า หลักฆราวาสธรรม หรือพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต หลักการนี้ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ส่วนหลักคิดทั่วไปนั้น ที่เน้นถึงความเชื่อมั่น ความเคารพ การใส่ใจ ความอดทน และความซื่อสัตย์ นำมาเป็นพลังเชื่อมสมานยึดโยงความสัมพันธ์ให้คงอยู่ตลอดไปเปรียบได้กับเสาของบ้าน เมื่อบุรณาการระหว่างแนวคิดทั่วไปกับพระพุทธศาสนาทำให้ได้หลักการสำคัญทั้ง 6 ประการ คือ จริใจ ให้ใจ ข่มใจ ใส่ใจ วางใจ และสุขใจ หลักการสำคัญนี้ นำไปสู่การปฏิบัติของคู่ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิถีของการดำเนินชีวิตคู่ในยุคปัจจุบัน ดังนั้น เสาของบ้าน คือ พลังเชื่อมสมานยึดโยงความสัมพันธ์ให้คงอยู่ตลอดไป เสาของบ้านทั้ง 4 เสา และ 5 กระบวนการ (แผนภาพที่ 2) ได้ดังนี้

เสาที่ 1 เข้าใจ ประกอบด้วย 2 กระบวนการที่ทำงานด้วยกัน คือ กระบวนการสร้างความเข้าใจ และ กระบวนการเสริมสร้างความจริงใจ โดยปกติก่อนแต่งงานนั้น คู่ชีวิตแต่ละคู่ได้ศึกษาและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้เวลาตามเหตุปัจจัยบนฐานของการจัดวางตัวแปรต่างๆ

เสาที่ 2 ใส่ใจ การที่จะประคองชีวิตคู่ให้อยู่รอดปลอดภัยนั้น ทั้งสองคนต้องสนใจ และใส่ใจบริบทรอบๆ ตัวเอง ที่จะต้องไปสัมพันธ์กับตระกูลฝ่ายสามี และภรรยา ที่มีทั้งพ่อแม่ และญาติพี่น้องซึ่งจะต้องมีเกี่ยวข้องกับปัจจัยและตัวแปรต่างๆ ในการใช้ชีวิตในฐานะเป็นสัตว์สังคม

แผนภาพที่ 2 กระบวนการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี

เสาที่ 3 ไว้วางใจ ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญมาก ปัญหาการหย่าร้างในสังคมไทย สามารถจำแนกสภาพของปัญหาได้เป็นประเด็นเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องบุคคลที่สาม เรื่องของลูก เรื่องของการทำงาน เพื่อจะได้สะท้อนปัญหาและสามารถนำหลักธรรมมาแก้ไข แต่ถ้าขาดความไว้วางใจจะเดินทางต่อไปไม่ได้

เสาที่ 4 ข่มใจ ความข่มใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะในสถานการณ์ยุคปัจจุบัน คู่ชีวิตจำนวนมาก ละเลยและไม่ให้ความใส่ใจที่จะนำมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะสถานการณ์หรือตัวเร้าภายนอกที่เข้ามาทำหน้าที่ พิสูจน์ทราบ คู่ชีวิตจะนำเรื่องราวต่างๆ ทั้งในที่ทำงาน การพูดคุยผ่านช่องทางต่างๆ รวมถึงสื่อต่างๆ มีสิ่งต่างๆ ยั่วยุให้ครอบครัวเข้าใจกันยากขึ้น ห่างเหินกันมากขึ้น

รูปแบบการพัฒนาชีวิตคู่จำเป็นต้องมีขราวาสธรรมเป็นรากฐานในการใช้ชีวิต เพราะให้ชีวิตคู่ได้เกิดการขบคิด มีแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมีเสาทั้ง 4 เสาทำหน้าที่ในการพัฒนาการใช้ชีวิตคู่ให้กลายเป็นสถาบันหลักที่เป็นรากฐานของชุมชนและสังคม การดำเนินชีวิตคู่ในทางพระพุทธศาสนานั้น จะมีความราบรื่นและมีความสุข เป้าหมายสำคัญคือ การที่คู่ชีวิตได้ใช้สถาบันครอบครัวเป็นเครื่องมือ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเป็นครอบครัวสันติสุข

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาชีวิตคู่โดยใช้หลักพุทธสันติวิธีเป็นรากฐานในการใช้ชีวิตครองเรือน เป็นการผสมผสานองค์ความรู้สมัยพุทธกาลจากพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับชุดหลักความคิดทั่วไปจากนักปรัชญาสมัยปัจจุบัน ชุดบูรณาการที่มีหลักการสำคัญ คือ จริ่งใจ ให้ใจ ช่มใจ ใส่ใจ วางใจ และสุขใจ ที่นำไปสู่การปฏิบัติของคู่ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิถีของการดำเนินชีวิตคู่ในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน ชีวิตคู่ร่วมกันนำพาครอบครัวมีความสุขสงบอย่างยาวนาน และทำให้เกิดความสุขที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จากการศึกษาครอบครัวในสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่าลักษณะของปัญหาในครอบครัวที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากการดำเนินชีวิตครอบครัวในสังคมไทยปัจจุบัน มีปัญหาวิกฤติอยู่กับขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน ปัญหาความแตกต่างด้านลักษณะนิสัย ทัศนคติและค่านิยม การสื่อสาร หรือสภาพเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตกับสังคมด้วยรูปแบบต่างๆ จึงทำให้มีปัญหาครอบครัวตามมา จากการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช (Sintabsan et al. 2018) พบว่าประเภทปัญหาครอบครัวไทยในสังคมปัจจุบันในด้านต่างๆ ประกอบด้วย 1. ด้านบทบาท สามีและภรรยาต้องเคารพและยอมรับในบทบาทของกันและกัน มีการปฏิบัติตนได้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทของตน 2. ด้านทัศนคติและค่านิยม หากแตกต่างกันมาก อาจนำไปสู่ปัญหาครอบครัว 3. ด้านความประพฤติ หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมปรับเปลี่ยนประพฤติดังตนเอง และยังยึดติดอยู่กับรูปแบบการดำเนินชีวิตก่อนแต่งงาน โอกาสแห่งความขัดแย้งภายในครอบครัวย่อมมีมาก 4. ด้านภาวะทางอารมณ์ การตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาก็หรือการโต้ตอบต่อสถานการณ์ที่แตกต่างกัน อาจนำมาซึ่งความขัดแย้ง และไม่เป็นที่พอใจของอีกฝ่าย 5. ด้านการขาดความซื่อสัตย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงิน เรื่องชู้สาว ความไม่ไว้วางใจ 6. ด้านความคาดหวังของครอบครัว และสังคม หากไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังได้ ย่อมนำมาซึ่งความผิดหวังของสมาชิกในครอบครัว และความคาดหวังของสังคม ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน 7. ด้านวัฒนธรรม พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก ความขัดแย้งก็จะมีโอกาสเกิดมากขึ้น 8. ด้านเศรษฐกิจ สำหรับชีวิตคู่มักเป็นปัญหาที่สำคัญมาก กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่สังคมใช้เป็นดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการใช้ชีวิตคู่ ซึ่งจะได้รับคามเคารพนับถือจากคนในสังคมหากครอบครัวนั้นมีความร่ำรวย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การใช้ชีวิตคู่ครอง หากเป็นผู้ที่มีศีลและธรรมทั้งคู่จึงมีความสุขร่วมกัน เป็นผู้ที่มีศรัทธา สำรวมในศีล เลี้ยงชีพโดยชอบ พูดคำอ่อนหวานต่อกัน อยู่ด้วยกันเป็นผู้มีความสุข ผู้มีศีลเสมอกัน เรียกว่า สามีและภรรยาเป็นเทวดา เทวดาทั้งคู่อยู่ด้วยกัน ในสังวาสสูตร อังคุตตรนิกาย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

พระพุทธเจ้าตรัสถึงการอยู่ร่วมกันของสามีกับภรรยาไว้ 4 ประเภท ได้แก่. สามีและภรรยาเป็นผีทั้งคู่, สามีเป็นผี ภรรยาเป็นเทวดา, สามีเป็นเทวดา ภรรยาเป็นผี และ สามีและภรรยาเป็นเทวดาทั้งคู่ อยู่ด้วยกัน ในสมัยพุทธกาล ครอบครัวธัญชัยเศรษฐีผู้เป็นพ่อนางวิสาขา ได้ให้ โอวาทก่อนที่มหาอุบาสิกาวีสาขาจะสมรสกับ ปุณณวัตน์มานพ ออกจากเรือนไปอยู่กับตระกูลของสามี โอวาท 10 ข้อ (Mahachulalongkornrajavidyalaya

University, 1996) ที่สามีภรรยาควรนำไปใช้ เพราะจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักการครองเรือนที่ถูกวิธี ซึ่งเป็นปรีชาธรรมนำไปใช้ในชีวิตคู่ให้ยั่งยืนนาน ได้แก่ 1. ไฟนอย่านำออก คือ ไม่นำเรื่องราวปัญหาในครอบครัว ความร้อนใจต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในบ้านไปเปิดเผยแก่คนภายนอก เพราะจะทำให้เขาถูกเหยียดหยาม 2. ไฟนอกอย่านำเข้า คือ ไม่นำเรื่องราวปัญหาต่างๆ ภายนอกที่ร้อนใจเข้ามาในครอบครัว 3. ให้แก่ผู้ให้ หมายถึง ผู้ใดที่เมื่อถึงคราวที่ต้องขอความช่วยเหลือ เขาก็ยินดีช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เมื่อถึงคราวที่เขาเดือดร้อน ก็ต้องช่วยเหลือเขาอย่างเต็มที่เช่นกัน 4. ไม่ให้แก่ผู้ที่ไม่ให้ คือ ผู้ใดที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้หยิบยืมสิ่งของแล้ว ไม่ส่งคืนตามกำหนดเวลา เมื่อต้องมีเรื่องขอความช่วยเหลือ แม้ไม่เกินความสามารถของเขา และเป็นเรื่องถูกศีลธรรมเขาก็ไม่ยอมช่วยเหลือ เป็นคนเห็นแก่ตัว แบบนี้แล้ว ภายหลังถ้ามาขอความช่วยเหลืออีก ก็ไม่ต้องช่วย ต้องมีอุเบกขา 5. ให้ไม่ให้ก็ให้ หมายถึง ถ้าญาติพี่น้องที่ลำบาก มาขอความช่วยเหลือ แม้บางครั้งไม่ส่งของที่ยืมยืมตามเวลา ภายหลังมาขอความช่วยเหลืออีกก็ให้ช่วย เพราะด้วยความเป็นญาติพี่น้องกัน 6. กินให้เป็นสุข คือ ให้จัดการเรื่องอาหารการกินในครอบครัวให้ดี ประณิบัติพ่อแม่ของสามีในเรื่องอาหารไม่บกพร่อง ไม่กินก่อนพ่อแม่ของสามี ถือได้ว่ากินให้เป็นสุข 7. นั่งให้เป็นสุข คือ รู้จักที่สูงที่ต่ำ เวลานั่งก็ไม่นั่งสูงกว่าพ่อแม่ของสามี จะได้นั่งอย่างมีความสุข ไม่เป็นคนแข็งกระด้าง ไม่มักใหญ่ใฝ่สูง แต่ให้ใฝ่ดี คือ ต้องมีสัมมาคารวะ ประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ในตระกูล อย่างนั้นเรียกว่านั่งเป็นสุข 8. นอนให้เป็นสุข คือ ดูแลเรื่องให้นอนให้ดี และยึดหลักตื่นก่อนนอนที่หลัง ไม่เป็นคนเกียจคร้าน เอาแต่เที่ยวสนุก เหมือนครั้งที่ยังไม่แต่งงาน ก่อนนอนก็จัดการธุระในบ้านให้เรียบร้อยก่อน 9. บุชาไฟ หมายถึง เวลาที่พ่อแม่ของสามีหรือตัวสามีเองกำลังโกรธ เปรียบเสมือนไฟกำลังลุก ถ้าคุดอะอะไร ก็ควรนิ่งเสีย เพราะในช่วงเวลานั้น อาจกลายเป็นเรื่องราวจะยิ่งลุกลามใหญ่โต ไม่มีประโยชน์อะไร เมื่อใดที่ทนหายโกรธแล้วจึงค่อยชี้แจงเหตุผลให้ฟังในภายหลังจะดีกว่า 10. บุชาเทวดา คือ ให้เคารพสามีหรือพ่อแม่ของสามีเหมือนเทวดา ไม่ประพฤติผิดใจ เพราะเมื่อทำผิดอะไรเอาไว้ สักวันหนึ่งท่านจะต้องรู้ หากท่านรู้แล้วจะถูกตำหนิหรือขับไล่ออกจากบ้าน เวลาที่พ่อแม่ของสามีหรือสามีทำความดี ก็ให้มีจิตตาคิด พยายามส่งเสริมสนับสนุน พุดให้กำลังใจให้ทำความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ในการนำหลักโอวาท 10 ประการ มาใช้เป็นแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาการครองเรือนในสังคมปัจจุบันในด้านต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้าน การแก้ปัญหาการครองเรือนด้านเศรษฐกิจ การแก้ปัญหาด้านศีลธรรม และจริยธรรม การแก้ปัญหาการครองเรือนด้านสังคม การแก้ปัญหาด้านการหย่าร้างและความรุนแรงภายในครอบครัว (Phramaha Noppasin Kemadhammo, 2020) โดยนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในการครองเรือน นอกจากนี้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับคู่ครองที่ดี ที่จะเป็นคู่ร่วมชีวิตกันได้ ควรมีคุณสมบัติ และประพฤติตามข้อปฏิบัติ ดังนี้ 1. คู่สร้างคู่สม เป็นชีวิตคู่ครองหรือชีวิตสมรสที่จะมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาวได้นั้น คู่สมรสควรมีคุณธรรมที่สมหรือสม่ำเสมอเหมือนกัน คือ สมศรัทธา สมศีลา สมจาคา และสมปัญญา เป็นฐานรองรับชีวิตคู่ มีคุณสมบัติสมกัน และควรมีลักษณะนิสัยสม่ำเสมอเหมือนกันของคู่ครอง ซึ่งจะทำให้คู่สมรสทั้งสองสมชีวิ คือ มีชีวิตที่สมหรือเหมือนกัน 2. คู่ชื่นชมคู่ระกำ หรือ คู่บุญคู่กรรม ถือว่าเป็นคู่ครองที่มีคุณธรรม ลักษณะนิสัยความประพฤติปฏิบัติ การแสดงออกต่อกัน ที่ทำให้เกื้อกูลกันหรือถูกกัน ก็มีต้องยอมทนกันหรืออยู่กันอย่างขมขื่น 3. คู่ศีลธรรมคู่ความดี นำเอาหลักธรรมสำหรับการครองเรือน มาใช้ภายในบ้านด้วย มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ทั้งจริงใจ จริงวาจา และจริงใจในการกระทำ รู้จักควบคุมจิตใจ ผิดหัดตัด

นิสัย แก้ไขข้อบกพร่องข้อขัดแย้ง ปรับตัวปรับใจเข้าหากัน และปรับปรุงตนให้ดียิ่งขึ้นไป มีจิตใจเข้มแข็ง หนักแน่น และร่วมกันอดทนต่อความเหนื่อยยากลำบากตรากตรำฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน มีน้ำใจ เสียสละ ความสุขสำราญความพอใจส่วนตนเพื่อคู่ครองได้ เช่น อดหลับอดนอนพยาบาลกันในยามเจ็บไข้ เป็นต้น ตลอดจนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อญาติมิตรสหายของคู่ครอง 4. คู่ถูกหน้าที่ต่อกัน สงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน ตามหลักปฏิบัติในทิส 6 ข้อที่ว่าด้วย ทิสเบื้องหลัง 5. พ่อบ้านเห็นใจภรรยา สตรีมีความทุกข์จำเพาะตัว ต่างจากผู้ชาย ซึ่งสามีพึงเข้าใจ และพึงปฏิบัติด้วยความเอาใจใส่ เห็นอกเห็นใจ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้ธรรมะซึ่งสามารถใช้เป็นหลักการวางรากฐานชีวิตและครอบครัวให้มั่นคง คือ ขรवासธรรม เป็นหัวใจครอบครัวที่จะทำให้เกิดเป็นต้นไม้แห่งชีวิตคู่ ต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ ได้แก่ สัจจะ คือ การมีรากแก้วแข็งแรงมั่นคง ทมะ คือ ความจริง มีศักยภาพในการเจริญเติบโตงอกงาม ขันติ คือ การรู้จักปรับตัวปรับปรุงตน พัฒนาตนอยู่เรื่อยไป มีความแข็งแรงทนทาน จาคะ คือ มีน้ำหล่อเลี้ยงบริบูรณ์ (Phra Dhammapitaka. (P. A. Payutto), 1998) หลักธรรมที่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าและเป็นข้อปฏิบัติอันเป็นแนวทางที่จะทำให้มีความประพฤติดี เพื่อเข้าถึงสมดุลของชีวิตทั้งทางกาย จิตและปัญญาของแต่ละบุคคลตามฐานะและภาวะของตน เพื่อเข้าถึงซึ่งประโยชน์ต่อส่วนรวมอันนำไปสู่ความสงบสุขและสันติสุขของสังคม จึงได้นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตคู่ พระพุทธเจ้าทรงเห็นคุณค่าของครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในการครองชีวิตคู่ เมื่อใดชีวิตของครอบครัวมีความสุขนั้นได้ถือว่าใช้ธรรมะบริหารครอบครัวเกิดผลให้มีความสุขความเจริญ

การมีชีวิตคู่อยู่ร่วมกันย่อมจะมีปัญหา คู่ครองที่ดีที่จะเป็นคู่ร่วมชีวิตกันได้ ควรมีคุณสมบัติและประพฤติตามข้อปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาสอนไว้ว่า ชีวิตสมรสที่จะมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาวได้นั้น คู่สมรสจะต้องมีหลักธรรมที่เหมาะสมหรือสม่ำเสมอ อันจะพึงเรียกได้ว่า สมธรรม 4 ประการ คือ สมศรัทธา สมศีลา สมจาคา และ สมปัญญา โดยเป็นฐานรองรับชีวิตคู่ครองในระดับที่ลึกซึ้งอย่างยิ่ง (Phra Rajavaramuni. (P. A. Payutto), 1978) แนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีพุทธโดยใช้หลักพุทธธรรม ชีวิตครองเรือนที่มุ่งหมายในพระศาสนาจึงได้แก่ชีวิตที่คู่วิواهر มาร่วมอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน เพิ่มพูนคุณค่าแห่งชีวิตทั้งคู่ ชีวิตครองเรือนที่ประสบความสำเร็จด้วยดี ได้คนดีมาครองคู่คือเอาคุณค่าของชีวิตมาเสริมกัน สามภรรยาที่ต้องการความสำเร็จในชีวิตคู่ ต้องมีธรรมสำหรับคนครองเรือนให้ใช้ปฏิบัติ เป้าหมายแห่งการแต่งงานอยู่ที่การสร้างครอบครัวที่มีแต่ความรักใคร่กลมเกลียว โดยไม่มีการหย่าร้าง สามภรรยาจะบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวได้ ก็ต่อเมื่อมีการปฏิบัติธรรมร่วมกันการปฏิบัติธรรมจะช่วยให้ชีวิตคู่เข้มแข็งมั่นคงพอที่จะฝ่ามรสุมต่างๆ ไปได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า หลักขรवासธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ส่วนหลักคิดทั่วไปที่มีความเชื่อมั่น ความเคารพ การใส่ใจ ความอดทน และความซื่อสัตย์ นำมาเป็นพลังเชื่อมสมานยึดโยงความสัมพันธ์ให้คงอยู่เปรียบได้กับเสาของบ้าน เมื่อบูรณาการระหว่างแนวคิดทั่วไปกับพระพุทธศาสนาทำให้ได้หลักการสำคัญทั้ง 6 ประการ คือ จริ่งใจ ให้ใจ ช่มใจ ใส่ใจ วางใจ และสุขใจ ที่นำไปสู่การปฏิบัติของคู่ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิถีของการดำเนินชีวิตคู่ในยุคปัจจุบัน เป็นพลังเชื่อมสมานยึดโยงความสัมพันธ์ให้คงอยู่ตลอดไป

งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวเดช สีนทับศาล และคณะ (Sintabsan et al. 2018) ที่วิจัยเรื่อง “พุทธจริยศาสตร์: แนวคิดและหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21” ที่พบปัญหาต่างๆ ได้แก่ ปัญหาการไม่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีสาเหตุมาจากเศรษฐกิจในครอบครัว ปัญหาความขัดแย้งภายในครอบครัว ปัญหาจากเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาขาดความเป็นเอกภาพในครอบครัว ปัญหาด้านทัศนคติ ปัญหาการสื่อสารภายในครอบครัว เมื่อนำหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นหลักธรรมมาบูรณาการกับหลักการทั่วไป จนได้รูปแบบการพัฒนาชีวิตคู่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางยุทธศาสตร์เป็นรากฐานในการใช้ชีวิต ให้ชีวิตคู่ได้มีแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยมีเสาทั้ง 4 เสาทำหน้าที่ในการพัฒนาการใช้ชีวิตคู่ให้กลายเป็นสถาบันหลักที่เป็นรากฐานของชุมชนและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิจิตร พงษ์เกษ และคณะ (Pongket et al. 2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” และเพชรภรณ์ ประสารณ์ และ สุวิน ทองปั้น (Prasanchum, and Tongpun, 2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ฆราวาสธรรม กับวิถีชีวิตแห่งสุขภาวะ” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระมหานพสิน เขมธมโม (Phramaha Noppasin Kemadhammo, 2020) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการครองเรือนที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทในสังคมปัจจุบัน” ด้วยการนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาคู่หรือเกิดแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตคู่ให้ครอบครัวเข้มแข็ง ทั้งนี้จากผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเข้มแข็งและมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีเครื่องยึดเหนี่ยวที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตคู่และในการครองเรือน

สรุป

รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตคู่เพื่อความสุขอย่างยั่งยืนโดยพุทธสันติวิธี ใช้หลักพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยนำหลักฆราวาสธรรม ซึ่งประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ มาบูรณาการกับหลักคิดทั่วไป ได้แก่ ความเชื่อมั่น ความเคารพ การใส่ใจ ความอดทน และความซื่อสัตย์ นำมาเป็นพลังเชื่อมสมานยึดโยงความสัมพันธ์ให้คงอยู่ตลอดไปเปรียบได้กับเสาของ ทำให้ได้หลักการสำคัญทั้ง 6 ประการ คือ จริงใจ ให้ใจ ช่มใจ ใส่ใจ วางใจ และสุขใจ หลักการสำคัญนี้ นำไปสู่การปฏิบัติของคู่ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิถีของการดำเนินชีวิตคู่ในยุคปัจจุบัน เป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบแนวทางการสร้างความสุขที่เอื้อต่อการมีความสุขร่วมกัน การมีสังคมที่เกื้อหนุนให้มีชีวิตที่ดี การครองชีวิตคู่ความอดทนเป็นสิ่งสำคัญสามิภรรยาเมื่อเริ่มใช้ชีวิตคู่สิ่งดีงามที่เริ่มต้นมีให้กันและกันในระยะแรกๆ ก็ยังเป็นไปปกติสุข ในการจะครองชีวิตคู่ที่จะอยู่กันด้วยกัน ความอดทนเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและความสุขอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 สร้างหลักสูตรแนวทางการใช้ชีวิตด้วยหลักพุทธสันติวิธี เพื่อนำไปจัดกิจกรรมอบรม สัมมนา
- 1.2 จัดดำเนินการอบรมสัมมนาการสร้างครอบครัวเข้มแข็งโดยให้หลักพุทธสันติวิธีเป็นแนวทาง
- 1.3. จัดทำคู่มือการใช้ชีวิตด้วยหลักพุทธสันติวิธี เพื่อเผยแพร่ให้กับคู่จดทะเบียนสมรสใหม่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 2.1 ควรศึกษาแนวทางที่จะนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการแก้ปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการหย่าร้าง
- 2.2 ควรศึกษาการนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้เป็นแนวทางสร้างครอบครัวเข้มแข็ง

References

- Department of Women's Affairs and Family Development. (2016). *Family Institution Development Policy and Strategy 2017-2021*. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Department of Women's Affairs and Family Development. (2021) *The Results of The Annual Family Strength Situation Survey 2020*. Retrieved December 15, 2021, from <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/family>
- Foundation of Thai Gerontology Research and Development Institute (TGRI). (2021). *Situation of the Thai Elderly 2020*. Nakhon Pathom: Printery.
- Kanlayapatthanakul, W. et al. (2021). Buddhist Principles and Principles to Strengthen Family Security in Accordance with Buddhism. *Journal of MCU Peace Studies*, 9(1), 84-94.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- PhraKlairung Panyavachiro. (2016). Virtues For Lay People to Practices towards Goodness. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 5(2), 263-271.
- Phramaha Noppasin Kemadhammo. (2020). An Application of Buddhist Teachings for Living a Household Life as Appeared in Atthakathā Dhammapada in The Present Society. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(4), 71-82.
- Pongket, P. et al. (2020). Model of Desirable Householding Accordance with Buddhist Principles in Ubon Rajthani Province. *Journal of Modern Learning Development*, 5(3), 124-136.
- Prasanchum, P. & Tongpun, S. (2020). Gharāvāsa-dhamma and Lifestyle of Health. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 7(4), 84-100.

- Punyasavatsut, A. (2020). Determinants of Marriage. *Journal of HRintelligence*, 15(1), 57-76.
- Sintabsan, P. et al. (2018). *Buddhist College. Buddhist Ethics: The Concepts and Principles to Strengthen of Strong Family and Social Thailand in the 21St Century* (Research Report). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Rajavaramuni. (P. A. Payutto). (1978). *Life Constitution: Buddhist Ethics for a Good Life*. Retrieved December 15, 2021, from https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/a_constitu tion_for_living_thai-eng.pdf
- Phra Dhammapitaka. (P. A. Payutto). (1998). *Life's Double Trees*. Retrieved December 15, 2021, from <https://www.watnyanaves.net/th/book-content-index/159>
- Sopajorn, W. et al. (2020). Opportunities for strengthening of the family during the outbreak of the Covid-19 Virus. *MBU Education Journal: Faculty of Education Mahamakut Buddhist University*, 8(2), 162-181.
- Suwanatat, P. (2021). *Discloses Marriage and Divorce Statistics from the COVID-19 Pandemic, No Issue with Not Having a Married Life, However, We Must First Exercise Patience With One Another*. Retrieved December 15, 2021, from <https://brandinside.asia/married-and-divorce-stat-during-covid-19/>
- Thairath. (2021). *You Have the Option of a Solution for Your Marital Life, A Happy Love, Or the Termination of The Divorce Certificate*. Retrieved December 15, 2021, from <https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2031389>

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างยั่งยืน
กรณีศึกษา: จังหวัดนครราชสีมา ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์*

Collaboration between Public Sector, Private Sector, and Civil Society in
Creative and Sustainable Tourism Development of Community:
A Case Study of Nakhon Ratchasima Province,
Nakhon Chai Burin Provincial Group

¹จักรีวัชร กันบุรมย์ และ ชนิตา จิตตรุทธะ

¹Chakriwatchara Kanburom and Chanida Jittaruttha

¹สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

¹Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: chakriwatchara.kan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะของรูปแบบ และกิจกรรมของการประสานความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชน ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาแบบคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่มที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์หาค่าประกอบและสรุปประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้าร่วมประชุมหารือ เพื่อระดมความคิดและวางแผนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานเป็นเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ซึ่งมีการประสานงานกับชุมชน 2) ภาครัฐมีการให้ความรู้เกี่ยวกับบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร การวางแผนและจัดการ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการกระจายตัวของผลประโยชน์ ตามหลักการของ UNWTO (1998) ดังนั้น ความร่วมมือ

*Received October 28, 2020; Revised April 25, 2021; Accepted May 24, 2022

ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันและร่วมกันทำงานเป็นทีมในทุกมิติ มากน้อยแตกต่างกันไป ความร่วมมือได้พัฒนาขึ้นโดยมุ่งไปที่การวางแผนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายที่เป็นจริง ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา และของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

คำสำคัญ: ความร่วมมือ; ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน; จังหวัดนครราชสีมา; กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the characteristics of forms and activities of cooperation in participatory public administration between the public, private, and civil sectors in developing creative and sustainable tourism of the communities in Nakhon Ratchasima Province, which is one of Nakhon Chai Burin Provincial Group; and 2) to explore the guidelines for developing creative and sustainable tourism of the communities in Nakhon Ratchasima Province, which is one of Nakhon Chai Burin Provincial Group. The study employed a qualitative research method, with data collected through structured interviews. Key informants from the public, private, and civil sectors comprised a sample group of three groups. The obtained data were used to conduct a confirmatory factor analysis, which was followed by an evaluation.

From the study, the following results are found: 1) Nakhon Ratchasima Province, along with the public and private sectors, attended the meeting to discuss, brainstorm, and lay out the guidelines for developing and promoting tourism for a concrete result, so that the work among the network of tourism entrepreneurs and community would become more flexible; and 2) The public sector provided knowledge on tourism resource management as well as opportunities for local communities to participate in expressing their opinions in order to develop local tourism in a sustainable manner according to UNTWO (1998), in terms of resource conservation, planning and management, environmental quality, tourist satisfaction, and benefit distribution. As a result, the public, private, and civil sectors collaborated to develop creative and sustainable tourism of communities in Nakhon Ratchasima Province, with teamwork in all dimensions. The collaboration was formed with the goal of increasing work efficiency and achieving goals. The collaboration of all parties involved would lead to the

development of creative and sustainable tourism in Nakhon Ratchasima Province and Nakhon Chai Burin Provincial Group.

Keywords: Collaboration; Public; Private and Civil Sectors; Creative and Sustainable Tourism; Nakhon Ratchasima Province; Nakhon Chai Burin Provincial Group

บทนำ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization-UNWTO) คาดการณ์ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะมีจำนวน 1.4 พันล้านคน และเพิ่มเป็น 1.8 พันล้านคน ในปี ค.ศ. 2573 ด้วยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปี ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2573 โดยระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2563 นักท่องเที่ยวขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.8 ต่อปีและจะขยายตัวลดลงเหลือร้อยละ 2.9 ต่อปี ในระหว่างปี พ.ศ. 2563–2573 (Thailand Tourism, 2017) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้ง ธรรมชาติ ท้องทะเล ป่าเขา วัดวาอาราม ศิลปวัฒนธรรม เทศกาลงานประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ และจากทรัพยากรท่องเที่ยวอันหลากหลายนี้ ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดกิจกรรมค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมสูงสุด 100 อันดับ ภายใต้โครงการ “100 Amazing Places in Thailand” โดยจากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวไทยในหัวข้อ “Your amazing places in Thailand that always amazes you” ที่ได้จัดทำการสำรวจผ่านทางระบบออนไลน์ไปยังนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เคยเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย จำนวน 3,389 คน จาก 68 ประเทศทั่วโลก โดยเริ่มสำรวจตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2554 ผลสำรวจปรากฏออกมาว่า สถานที่ท่องเที่ยวฮอตฮิต 10 อันดับแรก (Lamai Thailand, 2020) โดยแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลนักท่องเที่ยวรู้จักมากที่สุดถึง 8 แห่ง นอกจาก 10 สถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมแล้ว โครงการ “100 Amazing Places in Thailand” ยังมีอีก 90 สถานที่ท่องเที่ยวประทับใจ และ 3 แห่งใน 90 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ศึกษา คือ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง (อันดับที่ 55) จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (อันดับที่ 57) และอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย (อันดับที่ 68) (Lamai Thailand, 2020)

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามติดอันดับโลก แต่ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวอาจกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้รายได้เปรียบของไทยลดลง สำหรับการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นไปตามแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ ให้ความสำคัญกับ “ความเป็นพลเมือง (Citizenship)” ที่มีทั้งสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบ และเรียกร้องให้ข้าราชการต้องรับใช้พลเมืองโดยต้องคิดเสมอว่าพลเมืองคือเจ้าของเรือหรือเจ้าของประเทศ (Jittaruttha, 2019) มีการบูรณาการร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในทุกระดับ เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์การบูรณาการการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ประชาสังคม ชุมชน หน่วยงานทางราชการและภาคเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพ และสามารถก่อเกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนตลอดไป นอกจากนี้ ผู้ศึกษา

อาศัย หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน (World Tourism Organization, 1998)

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (นครชัยบุรีรินทร์) เนื่องจากเล็งเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นดินแดนที่ราบสูงที่ร่ำรวยด้วยโบราณสถานที่ยังบอกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ประเพณีอันดีงามที่สืบทอดกันมานานและพบว่า ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การประสานงาน และความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ยังไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นเหตุทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประโยชน์กับทุนภายนอกมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น กระบวนการร่วมมือการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว เกิดความซ้ำซ้อนของภารกิจ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้ โดยเลือกกลุ่มจังหวัดในการศึกษาที่มีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย (The Office of Strategy Management: OSM-NEL1, 2018) ได้แก่กลุ่ม “นครชัยบุรีรินทร์” ประกอบไปด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณาจากความได้เปรียบในการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของทั้ง 4 จังหวัด พบประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้ศึกษาสามารถแบ่งประเด็นปัญหาได้ ดังนี้ (Ministry of Tourism & Sports, Thailand, 2017) 1) ปัญหาในเรื่องการมีส่วนร่วม ขาดการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทำให้ท้องถิ่น และชุมชนขาดความรู้ด้านการจัดการ การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับชุมชน ทำให้ความยั่งยืนของการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยประสิทธิภาพ และไม่สามารถพัฒนาสถานที่หรือสภาพแวดล้อม เพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมายได้ 2) ปัญหาเรื่องความร่วมมือ ขาดความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในท้องถิ่นทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประโยชน์กับทุนภายนอกมากกว่าชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งกระบวนการร่วมมือ การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเกิดความไม่บูรณาการของภารกิจทำให้ไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้ 3) ปัญหาโครงสร้างการบริหารงานของภาครัฐ เป็นจุดอ่อนสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว กฎระเบียบของรัฐที่ตามไม่ทันการพัฒนาในภาคเอกชน ขาดการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยในบทความนี้ ผู้ศึกษาจะทำการวิจัยและนำเสนอกรณีศึกษา 1 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดคู่ประตูอีสานที่มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ จังหวัดนครราชสีมาได้ปรับตัวทันสมัยใหม่ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสนับสนุนอัตราการเติบโตจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยกำหนดให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค หากจำแนกจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ในปี พ.ศ. 2559 จะพบว่านักท่องเที่ยว (รวม) มากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา มีนักท่องเที่ยวรวม 8,885,167 คน

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน โดยในบทความวิจัยนี้จะเป็นการนำเสนอการศึกษารณี จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระดับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพและ

มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัดนครราชสีมา และกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ให้มีมาตรฐานในระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะของรูปแบบ และกิจกรรมของการประสานความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชน ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางหลักในการอธิบายปรากฏการณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 วิธีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยมุ่งศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ เพื่อให้ได้หลักการและแนวคิดที่สำคัญในประเด็นที่ศึกษา เอกสารขององค์การระหว่างประเทศเพื่อให้ได้แนวทางและหลักการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนที่เป็นมาตรฐานสากล ในการนำมาศึกษาการท่องเที่ยวในชุมชนของไทย เอกสารราชการ เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาอ้างอิงอันจะทำให้ผลงานการวิจัยเกิดความน่าเชื่อถือ (reliability) และความแม่นยำ (validity)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ (interviews) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีการระบุกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยศึกษาเฉพาะกรณี (Case study research) เป็นการศึกษาอย่างละเอียดทุกแง่มุมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์

ขั้นตอนที่ 4 กลุ่มตัวอย่างและประชากรศึกษา

ประชากร (population) ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นผู้ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และท้องถิ่นจังหวัด จำนวน 4 ราย

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ได้แก่ ประธานหอการค้า ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด ผู้ประกอบการโรงแรม/รีสอร์ท/ร้านค้า จำนวน 4 ราย

กลุ่มที่ 3 ผู้ให้ภาคประชาสังคม จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มผ้าไหมและผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมือง ผู้นำกลุ่มโฮม สเตย์ จำนวน 4 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัว ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ได้ใช้คำถามแบบเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยวิธี 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เอกสารสรุปแผนการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สถิตินักท่องเที่ยว พ.ศ. 2555-2559 กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกรมการท่องเที่ยว รายงานประจำปี รายงานการประชุม จดหมายข่าว เอกสารประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์และประเมินผล

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบกับทบทวนเนื้อหาจากเอกสารและใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Component Analysis) ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้โดยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้จากการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) ที่ชัดเจนขึ้น

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอผลสรุปการวิจัยได้ตามลำดับดังนี้

1. ลักษณะของรูปแบบความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม จากผลการศึกษาพบว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เมื่อแยกผลลัพธ์ออกเป็นแต่ละภาคส่วน สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาครัฐ ในระดับส่วนกลางนำโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นหน่วยงานหลักในการให้ข้อมูลข่าวสาร พร้อมสร้างความเข้าใจและให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการอื่น ๆ ในการสนับสนุนเชิงนโยบายและการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 และจัดทำคู่มือการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ และกำหนดแผนพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยประสาน สนับสนุน บริการ อำนาจความสะดวก ทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของจังหวัด จดหมายข่าว การจัดให้มี การปรึกษาหารือ และการตั้งกลุ่มไลน์ เพื่อความรวดเร็วในการส่งข่าวสาร เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธี

ต่าง ๆ ภาครัฐส่งเสริมการเข้ามาเกี่ยวข้องของภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยเปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือ การประสานความร่วมมือ มีการจัดการบริหารแบบประสานความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

ภาคเอกชน ในเรื่อง การให้ข้อมูลข่าวสาร สำหรับภาคเอกชนนั้น ได้ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ในการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยวตามที่ได้รับมอบหมาย โดยทางจังหวัดปรึกษาหารือขอความร่วมมือ ให้ภาคเอกชนช่วยติดประกาศเผยแพร่กิจกรรมการท่องเที่ยว ผ่านการติดประกาศ และจดหมายข่าว แจกแก่สมาชิก อีกทั้งภาคเอกชนก็มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ผ่านการประชุม การจัดเวทีสัมมนาที่ทางภาครัฐจัดขึ้น และชุมชนได้ร่วมการรับฟังความคิดเห็นและการเสนอความคิดเห็น ภาคเอกชนจะให้ความร่วมมือใน การประสานงานและความร่วมมือระหว่างกัน โดยทุกฝ่าย หรือหน่วยงานในองค์กร สามารถได้รับ ประโยชน์จากการประสานความร่วมมือ ทำงานร่วมกัน และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วม ด้านแรงงาน ทุน ทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม

ภาคประชาสังคม ชุมชนจะทำการสร้างเครือข่ายชุมชน และการแบ่งปันความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนโดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จะเป็นแรงผลักดันให้ภาคการเมือง ภาครัฐ และภาคเอกชน การประสานความร่วมมือ มีการดำเนินการบริหารจัดการควบคุม ดูแล และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ มีการ เสริมอำนาจประชาชน เพื่อให้ชุมชนหรือท้องถิ่น ร่วมเสนอความต้องการ เพื่อประกอบการตัดสินใจร่วมกันกับภาครัฐ และเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตามความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น ชุมชนสามารถร่วมในการปรึกษาหารือ และการประสานความร่วมมือ ปฏิบัติงานร่วมกัน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2. กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ จากผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมของการประสานความร่วมมือ เมื่อแยกผลลัพธ์ออกเป็นแต่ละภาคส่วน สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาครัฐ กิจกรรมของการประสานความร่วมมือใน การแสวงหาข้อมูล ทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา มุ่งเน้น การพัฒนามาตรฐานด้านการบริการ ความปลอดภัย และการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม การปรึกษาหารือ การร่วมประชุม เพื่อกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ และแก้ไขปัญหา และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมหารือ เพื่อจัดทำแผนพัฒนากลุ่มอำเภอ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น จากทุกภาคส่วน นโยบายของรัฐบาล แผนกลยุทธ์เชิงบูรณาการ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมกับคณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีลักษณะความสัมพันธ์ใน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งส่วนราชการระดับท้องถิ่น รับผิดชอบโดยเทศบาลนครจังหวัดนครราชสีมา ได้เร่งผลักดันนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ เพื่อให้เป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาและมาพักนอน เพราะมี

แหล่งท่องเที่ยว มีความสะดวกสบาย สะอาด สวยงาม และปลอดภัย การบูรณาการในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ภาคเอกชน ประสานงานและ แสวงหาการปรับเปลี่ยน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชุม ประจำเดือนการเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านจดหมายข่าว หรืออินเทอร์เน็ตแจ้งแก่สมาชิก ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ จะเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กับภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีการร่วมกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว มีการประชุมหารือระหว่างภาคเอกชนร่วมกัน และภาคเอกชนร่วมกับภาครัฐ เพื่อการเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด

ภาคประชาสังคม ภาครัฐการสร้างโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างโครงการร่วมกัน ในชุมชนที่มีความต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จัก มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญใน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ประเด็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเมื่อแยกผลลัพธ์ออกเป็นแต่ละภาคส่วน สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาครัฐ ด้วยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเมืองนครราชสีมาที่มีอยู่มาก มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน สถานที่ท่องเที่ยวทางด้านโบราณสถานโบราณวัตถุ กิจกรรม ประเพณีประจำปี และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทำให้จังหวัดนครราชสีมาที่มีศักยภาพโดยเฉพาะพื้นที่ป่าใหญ่อย่างเขาใหญ่ เป็นสิ่งที่สร้างความต้องการในด้านการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาได้รับความสนใจ เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เกิดรายได้หมุนเวียนภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ แต่ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหามลภาวะ ปัญหาค่าครองชีพสูง รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่อาจเสื่อมโทรมลง จึงต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากร เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ การวางแผนและจัดการ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวขณะที่ทรัพยากรเหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เพียงพอที่จะรองรับความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้

ภาคเอกชน จังหวัดนครราชสีมา มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ และพื้นที่อำเภอมวกน้ำเขียวซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นพื้นที่ที่มีอากาศบริสุทธิ์อันดับ 7 ของโลก จึงมีการสร้างความร่วมมือให้เกิด การอนุรักษ์ทรัพยากร ให้มีชื่อเสียงเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวต่อไป และมีแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งมี การวางแผนและจัดการ ร้อยเรียงเรื่องราวเข้ากับกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีนทร์ได้ดี ในเรื่องของเส้นทางปราสาทขอม และแหล่งรวมทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นอันมาก มีการส่งเสริม คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ให้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา เพื่อสร้าง

เศรษฐกิจและ การกระจายตัวของผลประโยชน์ ทางรายได้ให้แก่ชุมชน แก่ภาครัฐ และภาคเอกชน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพ การจ้างงาน การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จากการลงทุนระหว่างนักลงทุน และการจ้างงานของคนในท้องถิ่น

ภาคประชาสังคม ความเสื่อมโทรมของสถานที่ธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นเกิดขึ้นพร้อมความเจริญของธุรกิจการท่องเที่ยว ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ การวางแผนและจัดการ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของซึ่งมีความรัก ความหวงแหน มีการพึงพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ การสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวซ้ำ ชุมชนจึงมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เกิดการมีส่วนร่วมในการการอนุรักษ์ทรัพยากร และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของแหล่ง ท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อที่จะคงสภาพความสมบูรณ์ยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ลักษณะความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา จะแบ่งได้เป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่ กระบวนการในการบริหารราชการแบบความร่วมมือกันและกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ด้านกระบวนการในการบริหารราชการแบบร่วมมือกันประกอบไปด้วยมิตีย่อย 5 มิติ ได้แก่ 1. การเข้าร่วมสนทนาปรึกษาหารือกัน 2. การสร้างความไว้วางใจ 3. การเห็นพ้องต้องกันในกระบวนการทำงาน 4. การมีความเข้าใจตรงกัน 5. การสร้างผลลัพธ์ให้เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

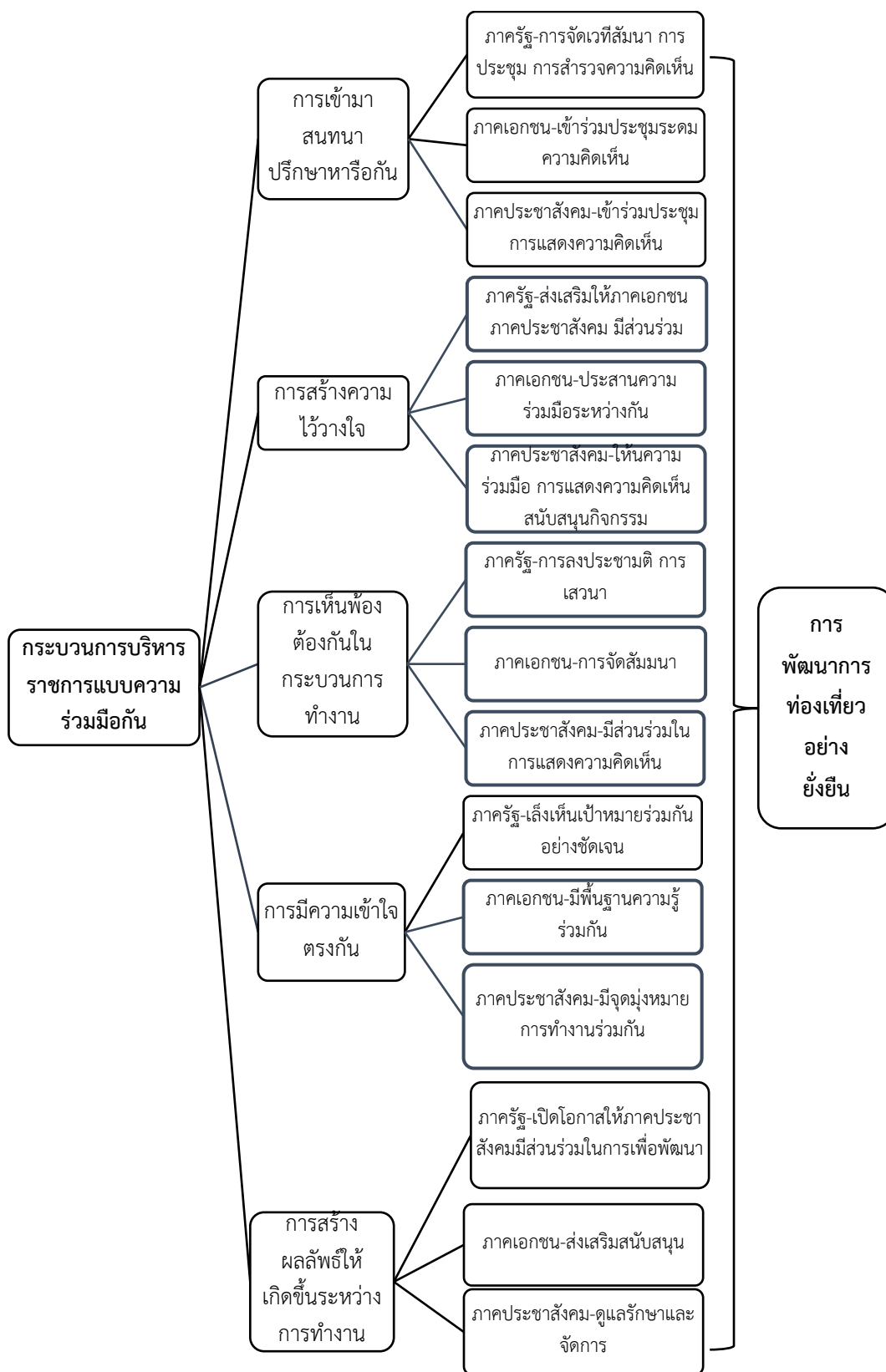
ด้านกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ประกอบไปด้วยกิจกรรมย่อย 5 กิจกรรมได้แก่ 1. การแสวงหาข้อมูล 2. การแสวงหาการปรับเปลี่ยน 3. การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ 4. การแลกเปลี่ยนทรัพยากร 5. การสร้างโครงการร่วมกัน

ทั้ง 2 ด้านนำมาสู่พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วยความยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ค่าที่สุดที่อยู่คู่กับชุมชน เพราะถ้าขาดสิ่งนี้ไปก็หมายถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมของชุมชนเปลี่ยนไป 2. การวางแผนและจัดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าดั้งเดิมจากการวางนโยบายของภาครัฐในระดับประเทศเรื่อยลงมาจนถึงแผนพัฒนาจังหวัดประเด็นสำคัญที่คล้ายกันคือการสร้างความอยู่ดีกินดีให้เกิดแก่ชุมชนท้องถิ่น จากทรัพยากรที่มีให้เกิดมูลค่าสูงสุดการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และไม่ไปกระทบคุณค่าดั้งเดิมของชุมชน 3. การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาว ให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม จากกระบวนการของการบริการราชการแบบร่วมมือกัน กิจกรรมประสานความร่วมมือ จนก่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนที่สามารถเปิดรองรับนักท่องเที่ยวได้แบบเต็มรูปแบบ หลังจากนั้นกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อรักษาความ

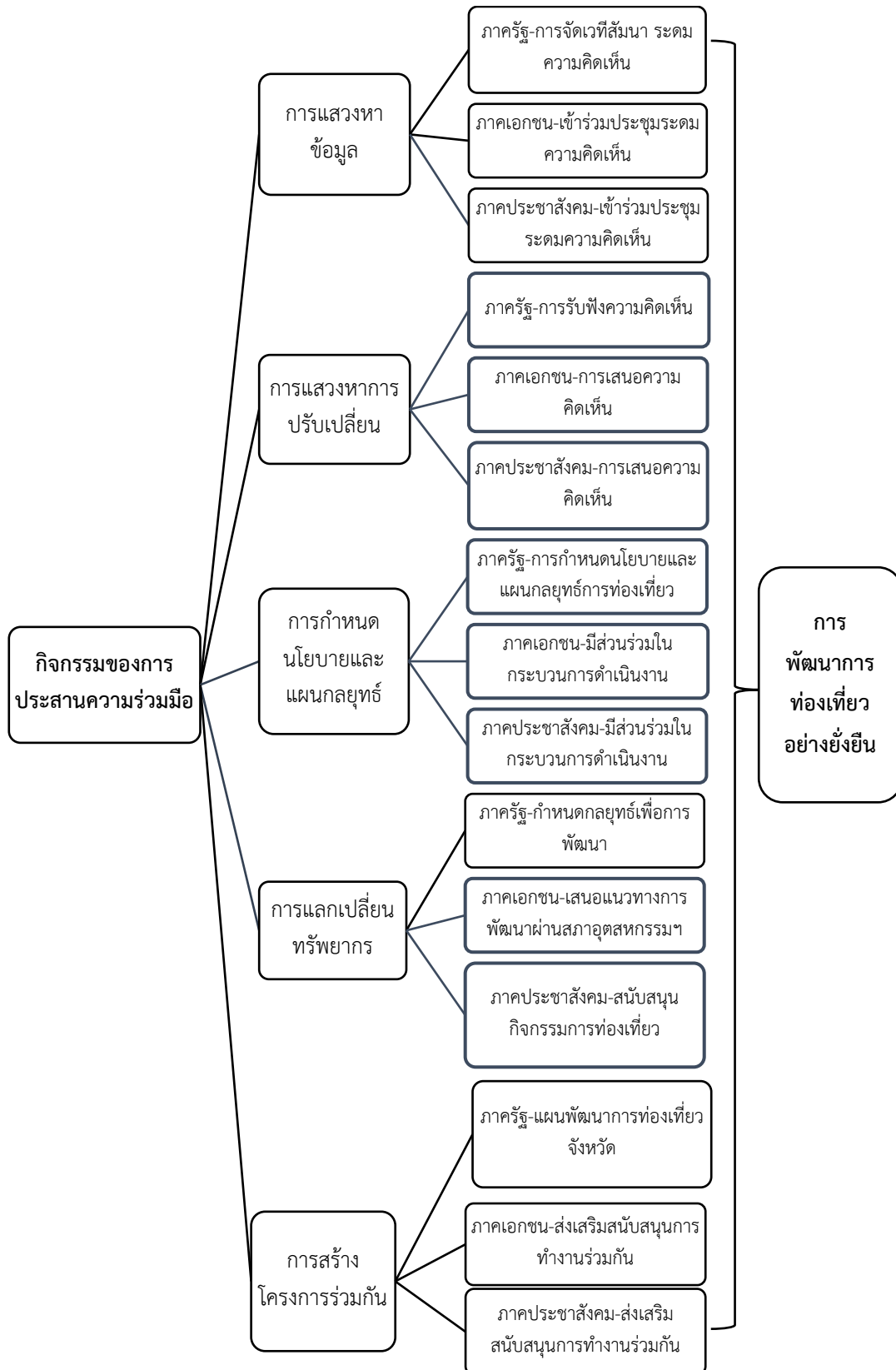

พึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะเป็นในส่วนของหน่วยงานภาคประชาสังคมหรือชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว การดำเนินงานรักษาระดับความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในระยะยาวให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจายอย่างเป็นธรรม

จึงสรุปเป็นแผนภูมิการนำเสนอในรูปรวม ของกระบวนการในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 มิติและกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ 5 มิติ ที่จะนำไปสู่การก่อให้เกิดผลลัพธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ดังแสดงในรูปที่ 1 และรูปที่ 2)

รูปภาพที่ 1 แผนภูมิสรุปผลการศึกษาระบบการในการบริหารราชการแบบร่วมมือกันของกลุ่มนครชัยบุรินทร์

รูปภาพที่ 2 แผนภูมิสรุปผลการศึกษากิจกรรมของการประสานความร่วมมือของกลุ่มนครชัยบุรีรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดนครราชสีมาได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2017-2022) เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศในการนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ โดยการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าหมายยุทธศาสตร์เพื่อฟื้นฟู และกระตุ้นการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพ ในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน และให้เกิดการสร้างรายได้ และกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลสรุปการวิจัยโดยแยกออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ในประเด็นของลักษณะของรูปแบบความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: จังหวัดนครราชสีมา ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ มีการประสานงาน และมีความร่วมมือระหว่างกัน โดยทุกฝ่ายหรือหน่วยงานในองค์กร สามารถทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจังหวัดนครราชสีมาได้กำหนดยุทธศาสตร์ และการจัดแบ่งบทบาทหลักที่ชัดเจน โดยจะจัดประชุมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อประเมินการเคลื่อนไหวด้านต่าง ๆ และกำหนดแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวให้พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นโดยจะให้มีการเชื่อมโยงในระดับท้องถิ่นกับระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความการดำเนินการการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้หลายระดับของ International Association for Public Participation (IAP2, 2006) เพื่อสามารถเลือกตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในภาคราชการ ตั้งแต่ระดับส่วนร่วมน้อยมากที่สุดถึงระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดการประสานความร่วมมือ, แนวคิดการจัดการประสานความร่วมมือสาธารณะของ Agranoff, and McGuire (2003) แนวคิดการจัดการแบบประสานความร่วมมือของ Ansell, and Gash (2008) ที่กล่าวถึงการจัดการที่หน่วยงานสาธารณะได้ร่วมงานโดยตรงกับหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ ในกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการ แนวคิดประโยชน์จากการประสานความร่วมมือของ Huxham, (1996) ประโยชน์นี้เป็นผลที่เกิดจากการหลอมรวม ระหว่างหน่วยงานที่ประสานความร่วมมือกัน และ แนวคิดจัดการประสานความร่วมมือสาธารณะของ O'Leary, Gerard, and Bingham (2009) บทบาทของผู้จัดการที่เลือกเข้าร่วมในเครือข่ายย่อมมีส่วนสำคัญต่อการประสานความร่วมมือได้

2. ในประเด็นของกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ผลสรุปการวิจัย จังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อประสานความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข้อมูล ทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา การมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานด้านการบริการ ความปลอดภัย และการพัฒนาการท่องเที่ยว การปรึกษาหารือ การร่วมประชุม เพื่อทำการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์เชิงบูรณาการ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมกับคณะกรรมการการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีลักษณะความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีแนวทางหรือยุทธศาสตร์ การสร้าง

โครงการร่วมกัน ภายใต้บริบทของยุทธศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา มีการประสานงานภาคเอกชน แสวงหาการปรับเปลี่ยนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชุมประจำเดือนการเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรม ภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโครงการร่วมกัน ในชุมชนที่มีความต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จัก ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญ การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ชุมชนไปพร้อมกันซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ประเด็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการวางแผนทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นไปตามมิติที่ Agranoff, and McGuire (2003) ได้อธิบายกรอบการวิเคราะห์การประสานความร่วมมือใน 2 มิติด้วยกัน ได้แก่การประสานความร่วมมือในแนวตั้งการแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) การแสวงหาการปรับเปลี่ยน (Adjustment Seeking) การประสานความร่วมมือในแนวนอน การกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ (Policymaking and Strategy-making) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร (Resource Exchang) และ การสร้างโครงการร่วมกัน (Project Based) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความร่วมมือ (collaboration) Agranoff (2006) กล่าวว่า ระดับของความร่วมมือเกิดจากการสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกัน (collaborative connections) โดยมีเครือข่าย (network) ความร่วมมือ (collaboration) การประสานงาน (coordination) และพันธมิตร (partnership) ซึ่งต่างมีความสำคัญไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และกระบวนการของความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเลย สอดคล้องกับแนวคิดของ Agranoff, and McGuire (2003) กล่าวคือ การสร้างความร่วมมือประเภท Jurisdiction-Based Management Model นี้ คือ เป็นการเปิดโอกาสให้องค์การจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ หรือจากภาคเอกชน เข้ามาร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์สร้างให้เป้าหมาย

3. ในประเด็นของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ผลสรุปการวิจัยแสดงว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเมืองนครราชสีมาที่มีอยู่มาก จากประวัติศาสตร์ที่ยาวนานและสถานที่ท่องเที่ยวด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ กิจกรรม ประเพณีประจำปี และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทำให้จังหวัดนครราชสีมามีศักยภาพสูง โดยเฉพาะพื้นที่ป่าใหญ่อย่างเขาใหญ่ การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหามลภาวะ ปัญหาค่าครองชีพ รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรม จึงมีการร่วมมือกันในการอนุรักษ์ทรัพยากร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในประเทศเป็นเครื่องมือ การวางแผนและการจัดการ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ สร้างความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว รวมไปถึงความพร้อมทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสถานที่พักต่าง ๆ สามารถจะรองรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้อย่างเพียงพอ ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาได้รับความสนใจทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจเกิด การกระจายตัวของผลประโยชน์ รายได้

หมุนเวียนภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของ (World Tourism Organization, 1998)

สรุป

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ของจังหวัดนครราชสีมา ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ มีลักษณะรูปแบบความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มีการประสานงาน และมีความร่วมมือระหว่างกัน โดยทุกฝ่ายหรือหน่วยงานในองค์กร สามารถทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดำเนินกิจกรรมเพื่อประสานความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็น การแสวงหาข้อมูล ทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา การมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานด้านการบริการ ความปลอดภัย การรักษาหรือ การร่วมประชุม เพื่อกำหนดนโยบาย และแผนกลยุทธ์เชิงบูรณาการ ซึ่งในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากอยู่แล้วถือว่าเป็นจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหามลภาวะ ปัญหาค่าครองชีพ รวมทั้งวิถีชีวิตของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรมซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ควรมีการประสานความร่วมมือกันอนุรักษ์ร่วมกัน การประสานงานในการให้ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง อุปสรรคในการดำเนินงาน ขาดความต่อเนื่องของการประชาสัมพันธ์ หากมีการพัฒนาสิ่งเหล่านี้เพื่อสร้างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การกระจายตัวของผลประโยชน์การท่องเที่ยวของ ทำให้มีโอกาที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ในอนาคต จึงควรมีการร่วมมือกันในการอนุรักษ์ การวางแผนและจัดการ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ลักษณะรูปแบบความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มีการประสานงานและมีความร่วมมือระหว่างกัน โดยทุกฝ่ายหรือหน่วยงานในองค์กร มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อประสานความร่วมมือ การแสวงหาข้อมูล ทางยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว การรักษาหรือ การร่วมประชุม เพื่อกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์เชิงบูรณาการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. ในเรื่องของรูปแบบความร่วมมือในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ควรมีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคประชาสังคมในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนา กลไกในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีเอกภาพ มีการบูรณาการร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการในทุกระดับ

2. ในเรื่องของกิจกรรมของการประสานความร่วมมือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือผลักดันให้องค์กรชุมชนมีความพร้อมทำหน้าที่ รับผิดชอบกิจกรรมเพื่อจะได้ประสานส่งเสริมกับภาครัฐ การดำเนินการขององค์กรต้อง เป็นไปด้วยความโปร่งใส และการร่วมกันพัฒนา ศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน รวบรวมองค์ความรู้ สร้างเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าจังหวัดนครราชสีมามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากอยู่แล้วซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่เพียงจะก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจแล้วยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรมซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ การประสานงานในการให้ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง อุปสรรคในการดำเนินงาน ขาดความต่อเนื่องของการประชาสัมพันธ์ แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. ในเรื่องของพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ควรมุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากร รวมไปถึงการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยวในลักษณะของกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงระหว่าง แหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง และยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล

2. ในเรื่องของพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมุ่งเน้นการพัฒนา และปรับปรุงระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างโครงข่ายเส้นทางคมนาคม และระบบเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาค เพื่อเตรียมความพร้อมประเทศให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้เอื้ออำนวยความสะดวกแก่คนทุกกลุ่ม

3. การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กิจกรรม นวัตกรรมและมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว การป้องกันและรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว การเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อเสริมสร้างโอกาสและแรงจูงใจเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุนด้านการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

2. ข้อเสนอแนะในการทวิจยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้และเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว และด้านอื่นๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มสังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณารูปแบบความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การ ปรับเปลี่ยนแก้ไขเกี่ยวกับกระบวนการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม อย่างยั่งยืนต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ ภายหลังจากการกำหนดแผนการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ทั้งนี้

เพื่อให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจใช้ข้อมูลในการปรับเปลี่ยนแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนของกลุ่มจังหวัดให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่และเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนได้

References

- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Huxham, C. (1996). *Creating collaborative advantage*. London: Sage
- International Association for Public Participation-IAP2. (2006). *Lap2 Public Participation Spectrum*. Retrieved June 10, 2020, from <http://iap2.org.au/sitebuilder/resources/knowledge/asset/files/36iap2spectrum.pdf>.
- Jittaruttha, C. (2019). *Public Policy: Analysis Analyze Case study*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Ministry of Tourism & Sports, Thailand. (2017). *Thailand travel to Tourism Statistics 2017*. Retrieved June 15, 2019, from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411
- O' Leary, R., Gerard, C., & Bingham, L. (2006). Introduction to the Symposium on Collaborative Public Management. *Public Administration Review*, 66, 6-9.
- Thailand Tourism. (2020). *Tourist Statistics*. Retrieved May 9, 2020, from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411.
- Lamai Thailand. (2020). Top 100 Travel. Retrieved May 9, 2020, from <http://www.lamaithailand.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539311799>.
- The Office of Strategy Management: OSM-NEL1. (2020). *Development Plan for the Lower Northeast Region 1 (2018-2022) Revision 2020*. n.p.
- World Tourism Organization. (1998). *Guide for local authorities on developing sustainable tourism*. New York: n.p.

**การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม
ของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว***
**Enhancing Cultural Innovation of 5 Ethnic Groups
in Sakaeo Special Economic Zone**

วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ

Vutthiwat Ananphutthimet

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand.

Corresponding Author's Email: vutthiwat@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และ 2) เพื่อยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ประชาชนชุมชนที่มีความรู้ จำนวน 5 คน เป็นการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่ยินดีให้ข้อมูล และกลุ่มเป้าหมายที่ยกระดับนวัตกรรมวัฒนธรรม ได้แก่ นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรม จำนวน 5 คน เป็นการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ที่ยินดีและเต็มใจเข้าร่วมยกระดับนวัตกรรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ และวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา

ซึ่งพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มีทั้งหมด 5 กลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีกระบวนการสร้างและสืบทอดความเป็นตัวตนของตนเองที่ชัดเจน และการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จึงมีแนวทางดังนี้ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านประเพณีแห่ปราสาทผึ้งให้ยั่งยืนด้วยการส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น 2) กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านผ้าทอพื้นบ้านด้วยการส่งเสริมผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย 3) กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านการละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม 4) กลุ่มชาติพันธุ์จีน ยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านพิธีกรรมและความเชื่อ โดยการส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวค้นหาบริบทประเพณีเทศกาลที่แตกต่างจากพื้นที่ชาติพันธุ์จีนในที่อื่น ๆ และ 5) กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม ควรยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมด้านอาหาร โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

คำสำคัญ: นวัตกรรม; วัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์; เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

*Received December 22, 2020; Revised July 4, 2021; Accepted October 29, 2021

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate cultures of the five ethnic groups in Sa Kaeo Special Economic Zone; and 2) to enhance the level of cultural innovation of the five ethnic groups in Sa Kaeo Special Economic Zone. The target group consisted of two groups: 1) five local scholars chosen by purposive sampling; and 2) five cultural scholars chosen by purposive sampling who enhanced the cultural innovation. The research instruments were interview form and focus group discussion. The obtained data were analyzed using content analysis.

From the study, the following results are found: In the Sa Kaeo Special Economic Zone, there are five ethnic groups, each of which has the process of creating and inheriting a distinct identity, including the enhancement of cultural innovation. Each ethnic group has the following guidelines: 1) Yo ethnic group who enhances their cultural innovation by incorporating the Wax Castle Festival into the local curriculum; 2) Lao ethnic group that promotes modernization of their traditional woven clothing to increase cultural innovation; 3) Khmer ethnic group who enhances cultural innovation by promoting their local plays and folk music as well as participatory cultural tourism; 4) Chinese ethnic group who enhances cultural innovation by promoting and organizing festivals that are distinct from those held by other Chinese ethnic groups; and 5) Vietnamese ethnic group who should promote food tourism in order to enhance cultural innovation.

Keywords: Innovation; Cultures; Ethnic Groups; Sa Kaeo Special Economic Zone

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกประชาคมอาเซียน การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนจึงเป็นแรงจูงใจอันสำคัญที่จะทำให้คนไทยต้องหาอัตลักษณ์ของตนเอง ท่ามกลางความหลากหลายนั้น ซึ่งการรวมตัวของคนไทยเป็นการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันมากมาย การแสดงความเป็น “ไท” อันหมายถึงอิสระและเสรีภาพที่จะยึดถือแบบแผนปฏิบัติทางวัฒนธรรมตามที่ตนได้รับตั้งแต่กำเนิดหรือปรับเปลี่ยนไปเมื่อย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ การสร้างการยอมรับและเคารพในเชื้อชาติ ศาสนา และเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ แต่ละท้องถิ่นนั้น ความเป็นจริงแล้วสิ่งที่เราเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นภาษา ขนบธรรมเนียม อาหาร วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ หรืออื่น ๆ เป็นสิ่งที่เกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ประเทศไทยรับมาจากชาติพันธุ์อื่น อาทิเช่น จีน เวียดนาม เขมร ญ้อ ลาว เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน เป็นผลจากที่ชาติพันธุ์มาอาศัยร่วมกันปรับตัวยอมรับอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนในทุกวันนี้ (Wannipok, 2011)

การรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ทำให้รัฐมีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะเขตการค้าชายแดน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) นั้นได้วางยุทธศาสตร์ต่อเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) โดยการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรกของไทย พ.ศ.2558 เกิดขึ้นใน 5 พื้นที่ชายแดน อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นหนึ่งในพื้นที่ซึ่งเชื่อมต่อกับเพื่อนบ้านอย่างประเทศกัมพูชา มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ที่สำคัญมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ (Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office, 2017).

อำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นดินแดนที่มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นในแต่ละปี ประชากรที่อาศัยในเขตเมืองรัฐประเทศประกอบด้วยหลายชนชาติ ทำให้เกิดกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่อย่างเด่นชัด ได้แก่ จีน เวียดนาม ญ้อ ลาว และเขมร จึงไม่แปลกที่วัฒนธรรมของจังหวัดสระแก้วจะมีความหลากหลายด้วยเช่นกัน ทางจังหวัดใช้วัฒนธรรมทั้ง 5 ชาติพันธุ์มาส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านประเพณีมหรธรรมาหาร 5 ชาติพันธุ์ นำเอาวัฒนธรรมด้านอาหารมาแสดงถึงอัตลักษณ์และแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละชาติพันธุ์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พบข้อเท็จจริงบางประการจากกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 5 ว่ามหรธรรมาหาร 5 ชาติพันธุ์ที่จัดขึ้นในทุกปี เป็นเพียงเทศกาลเดียวที่พยายามยกระดับชาติพันธุ์ในพื้นที่ให้มีความโดดเด่น แต่ยังไม่สามารถสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ได้อย่างโดดเด่น และยังไม่สามารถทำให้ชาติพันธุ์ได้รับการยอมรับได้อย่างกว้างขวางมากนัก ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการค้นหาอัตลักษณ์ร่วมของคนสระแก้วจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญ แต่การพยายามสร้างสรรค์นวัตกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Innovation) เพื่อพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในอนาคต เป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างจริงจัง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยกระดับให้สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ชุมชนมีให้เกิดคุณค่าและมูลค่าภายในตัวเอง อย่างไรก็ตามในมิติวัฒนธรรม ไม่เพียงแต่วัฒนธรรมด้านอาหารเท่านั้นที่สร้างสรรค์ได้เท่านั้น ยังมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติอื่น ๆ เช่น ประเพณี ซึ่งสั่งสมมาอย่างยาวนาน ทั้งทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ฝังอยู่ในอัตลักษณ์ของชุมชน ที่ไม่ได้ถูกดึงขึ้นมาผ่านคำว่า “เทศกาลประเพณี” ให้ชื่นชม วัฒนธรรมประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ หากทำความเข้าใจได้ถ่องแท้และฉายแสงให้เด่นชัดแล้วถือว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติที่กว้างขึ้น อันจะเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจต้องการสัมผัสและเรียนรู้ถึงความเชื่อ วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของชุมชนในแต่ละชาติพันธุ์

ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ทั้งในแง่ประวัติความเป็นมาเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการและเป็นข้อมูลในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเทศกาลงานประเพณี รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของห้าชาติพันธุ์ นอกจากนี้การยกระดับต้องผ่านพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ่านประเพณีและเทศกาลแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นแนวทางวางแผนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเทศกาลงานวัฒนธรรม 5 ชชาติพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อการยกระดับให้มีลักษณะของการประยุกต์ใช้ในวงกว้าง (Generalization) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 ชชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ที่คาดว่าจะนำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม สามารถต่อยอดรูปแบบการท่องเที่ยว และสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถ ศักยภาพในการแข่งขันของชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ที่สามารถช่วยให้ขับเคลื่อนใน เชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว
2. เพื่อยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การยกระดับนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ 5 ชชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว” ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นขั้นตอนศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว จากเอกสารและคำบอกเล่า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยคนในชุมชนมีความร่วมมือกับนักวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย และผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม จำนวน 3 คน

1.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1.1.1 ผู้วิจัยร่างประเด็นการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อคำถามในประเด็นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ ทั้งหมด 8 ประเด็น ดังนี้ 1.สถานที่สำคัญของชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ 2.บุคคลสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ 3.ปราชญ์ทางด้านภูมิวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ 4.แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มชาติพันธุ์ 5.อัตลักษณ์วัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดของกลุ่มชาติพันธุ์ 6.การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม 7.การสร้างระบบกลไกของการรักษานูริรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และ 8.แนวทางการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ

1.1.2 นำร่างแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา ตรวจสอบโครงสร้างด้านเนื้อหาและภาษา จำนวน 3 ท่าน ผลการตรวจสอบโครงสร้างแบบสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาและภาษา พบว่า ครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์ในประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

1.2 การตรวจคุณภาพของเครื่องมือ

1.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดหลักการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านภาษา เนื้อหา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.2 การตรวจสอบเพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะแบบสัมภาษณ์เจาะลึกเพิ่มขึ้นด้วย

1.3 การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แนวคำถามหลักเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมเป็นมาของชาติพันธุ์ องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ที่ปรากฏออกมาและยังไม่ปรากฏที่สามารถแสดงให้เห็นเชิงประจักษ์และยังซ่อนอยู่ในรูปของวิถีชีวิตที่ใช้อยู่ในชุมชนชาติพันธุ์ของตนเอง สำหรับประเด็นอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสนทนากลุ่มทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะจงเกี่ยวกับวัฒนธรรมเฉพาะของชาติพันธุ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

1.4 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักในการเก็บข้อมูล ซึ่งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมไม่สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมและมีส่วนในกิจกรรมบ้างตามที่เห็นสมควร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกตให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่ากำลังสังเกต

1.5 วิธีการและหลักการเก็บรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากวิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ ตำราวิชาการ งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ บทความ วารสาร เอกสารทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่โดยตรง ได้แก่ เอกสารของทางราชการ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ เอกสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากชุมชนชาติพันธุ์

เมื่อได้กำหนดแหล่งค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอข้อมูลเอกสาร และนำมาตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมกับศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์และครอบคลุม การตอบวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับวิธีการศึกษาเชิงเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเป็นหลัก

1.6 ใช้เทคนิคในการช่วยเก็บ ผ่านแผนที่ความคิด (Mind Map) ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในความซับซ้อนต่างๆ ของข้อมูลจากองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ มีลักษณะเชื่อมโยงความเป็นชาติพันธุ์ต่างๆ ขยายกิ่งก้านที่แตกต่างกันออกไปอย่างทั่วถึงแต่เป็นองค์ความรู้รวม

1.7 การตรวจสอบระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเรียบเรียงลำดับขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลด้านปฐมภูมิ และขั้นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งพิจารณาทั้งเวลา สถานที่ และบุคคลที่ให้ข้อมูลหากต่างเวลา สถานที่ และบุคคลแล้วได้ข้อมูลเหมือนกันหรือไม่ หากได้ข้อมูลที่เหมือนกันแสดงว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้

1.8 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา หากคำอธิบาย สร้างข้อสรุปที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ จดบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญ ๆ บันทึกภาพเพื่อ

นำไปใช้ในการประกอบกับข้อมูลที่สัมภาษณ์ สอบถามรวมทั้งฟังจากเทปบันทึกเสียงเพื่อตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูล

1.9 สรุปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ต่อปรากฏการณ์ และนำเสนอผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนของการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว

1. ผู้วิจัยนำผลการวิจัยในขั้นที่ 1 คือ การศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว เป็นการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) และขั้นตอนที่ 2 คือ การวิเคราะห์ถึงวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ที่สามารถนำมาพัฒนาและสร้างสรรค์ มาเชื่อมโยงแนวคิดเพื่อยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในระดับบุคคล (Individual Unit of Analysis) ได้แก่ นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมจำนวน 5 คน โดยมีจุดมุ่งหมายของการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เพื่อยกระดับนวัตกรรมทางด้านวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว สรุปและข้อเสนอแนะนำเสนอแนวทางยกระดับนวัตกรรมทางด้านวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มาเผยแพร่บทความทางวิชาการระดับพื้นที่ (กลุ่มเครือข่ายชาติพันธุ์)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว มีทั้งหมด 5 กลุ่มชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีการสร้างและสืบทอดความเป็นตัวตนของตนเองที่ชัดเจน ดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ พบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมแห่ปราสาทผึ้ง จะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ ได้ร่วมทำบุญและรับศีลขั้นพื้นฐาน (ศีล 5) ตลอดรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชนซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบ “พบปะเห็นหน้า” ที่แสดงออกถึงความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นกลุ่มเครือญาติ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้คงอยู่

รูปภาพที่ 1 ปราสาทผึ้งอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

กลุ่มชาติพันธุ์ลาว กลุ่มชาติพันธุ์ลาวมีฝีมือในการทอผ้าพื้นเมือง ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ได้ทอใช้เองมาโดยตลอด ในการทอผ้าพื้นเมืองแต่ดั้งเดิมจะเลี้ยงไหม สาวไหม ย้อมสี และคิดลวดลายขึ้นเองทั้งหมด ลวดลายจะแปลกกว่าที่อื่น คือมีลักษณะเป็นลวดลายโบราณ มีความละเอียด งดงาม เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงออกเป็นอย่างดีถึงความสามารถที่ประณีตของผู้หญิง เพราะต้องทอผ้าพื้นเมืองที่ต้องแต่งกายในเวลาว่างประเพณี ผ้าทอพื้นเมืองนั้นนอกจากลักษณะสีและลวดลายจะบอกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงฝีมือและความประณีตของผู้ทอด้วย

รูปภาพที่ 2 ผ้าทอพื้นบ้านอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ลาว
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

กลุ่มชาติพันธุ์เขมร การละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ว่างเว้นจากการทำนากลุ่มชาติพันธุ์เขมรบางคนมารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นดนตรี ขบร้องและฟ้อนรำแบบเขมร หรือเรียกว่า “อาโย” เพื่อเป็นการผ่อนคลาย

คลายยามเหน็ดเหนื่อยจากการทำนาและที่สำคัญเพื่อเป็นการรำลึกถึงบ้านเกิดที่ทุกคนได้จากมานับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของศิลปวัฒนธรรมจากกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่มีการนำไปแสดงเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ

รูปภาพที่ 3, 4 การเล่นดนตรีอโยกลุ่มชาติพันธุ์เขมร
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2020)

กลุ่มชาติพันธุ์จีน นับถือ “ปึงเถ่ากงม่า (เจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย)” เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขาเชื่อว่าช่วยให้ผ่านพ้นภัยอันตรายและยังถือว่าเป็นพระภูมิเจ้าที่แห่งแรกของกลุ่มชาติพันธุ์จีน มากไปกว่านั้นยังเป็นพื้นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่แฝงไปด้วย “ความเชื่อพิธีกรรม” ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลไหว้ขอบคุณเจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย ประเพณีตรุษจีนประเพณีทิ้งกระจาด และเทศกาลกินเจ

รูปภาพที่ 5 ศาลปึงเถ่ากงม่าอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์จีน
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม วัฒนธรรมอาหารเวียดนามยังแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม อาหารจะเน้นผักสดและทานกับเครื่องเคียงที่ขาดไม่ได้ในแต่ละมื้อ การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามจะเห็นได้ว่านำพาวัฒนธรรมอาหารติดตามาด้วย ด้วยนิสัยที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษการรับประทานผักสดที่ใส่ใจชีวิต และส่งต่อไปถึงบรรพบุรุษที่จากไปแล้วในพิธีกรรม วัฒนธรรมอาหารเวียดนามได้รับความนิยม จะเห็นได้จากร้านอาหารเวียดนามที่มีชื่อเสียงและมีคนดังมารับประทานบ่อยครั้งที่มาเยือนเมืองอรุณประเทศ

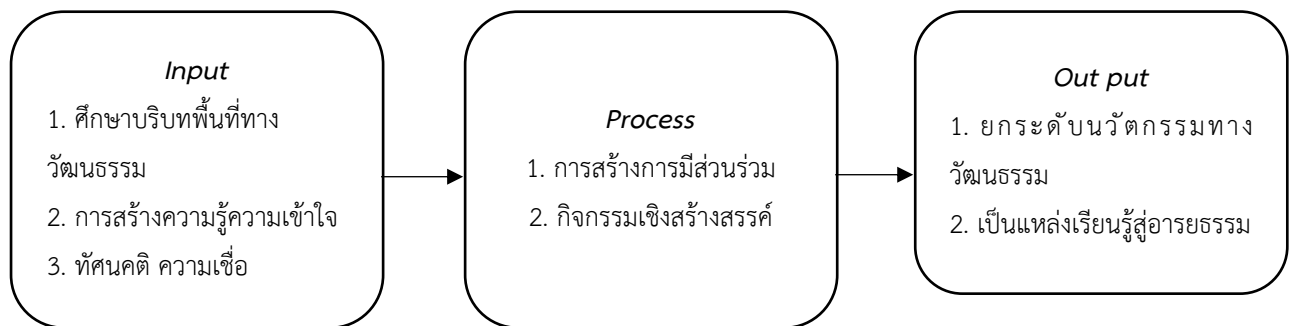
รูปภาพที่ 6 อาหารเวียดนามกลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม
ที่มา: (ผู้วิจัย, 2019)

นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ยังแนะนำถึงการกำลัการทอองเทียวให้แต่ ละชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มี อัตลักษณ์โดดเด่นดึงดูดและยั่งยืน ด้วยการที่มีความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลายใน พื้นที่ ควรมีการแสดงอัตลักษณ์ที่แสดงถึงแต่ละชาติพันธุ์ที่ชัดเจนและต้องถาวรด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถนน เยาวราชที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์จีน เป็นต้น ทั้งนี้ต้องช่วยกัน มากไปกว่านั้น การยกระดับควรเน้นไปที่ การทำศูนย์เรียนหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง หรือจะเป็นพิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่นเรียนรู้ชาติพันธุ์ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และแผนที่ท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์บัพภพารวม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 5 มีการยกระดับในด้านต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มชาติ พันธุ์อู้อ พบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง มีความเกี่ยวข้องกับการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในประเด็น การขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือ กลุ่มบุคคลที่เข้ามาร่วมแห่ปราสาทผึ้ง จะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา คือ ได้ร่วมทำบุญและรับศีลขั้นพื้นฐาน (ศีล 5) ตลอด รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในชุมชน ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบ “พบปะเห็นหน้า” 2. กลุ่มชาติพันธุ์ลาว พบว่า การยกระดับนวัตกรรมทาง วัฒนธรรม ควรเน้นไปในเรื่องของการออกแบบผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย สร้างเทศกาลผ้าทอพื้นบ้านใน มิติของแฟชั่น 3.กลุ่มชาติพันธุ์เขมร พบว่า การยกระดับทางวัฒนธรรม คือ การสร้างการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม โดยเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยเฉพาะการเล่นและดนตรีพื้นบ้าน เน้นการ มีส่วนร่วมทั้งส่วนนักท่องเที่ยวและชุมชน 4.กลุ่มชาติพันธุ์จีน พบว่า การยกระดับของเทศกาลให้ยิ่งใหญ่ขึ้นเป็น หนึ่งปัจจัยที่สำคัญที่จะให้ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้รับความนิยม การสร้างความแตกต่าง เช่น เทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ต 5.กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม พบว่า การยกระดับนวัตกรรมคงหนีไม่พ้นที่จะ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นมิติการท่องเที่ยวโดยอาหาร แต่คงไม่ใช่หยุดแค่การมาให้ ลองชิม กิน และซื้อป ตามนโยบายรัฐที่ออกมาเท่านั้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา สามารถส่งเสริมในพื้นที่ทางด้านวัฒนธรรมมีการขยายไปในมุมกว้าง ทั้งนี้ยังสร้างทัศนคติ ความเชื่อ และความคล้อยตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการส่งเสริมเพื่อสร้างกิจกรรมที่สามารถบูรณาการได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมในทุก ๆ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนอกจากนี้ยังสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตพร้อมกับวัฒนธรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้และสู่อารยธรรมที่พร้อมด้วยการสร้างความเป็นสมัยใหม่ โดยมีนวัตกรรมเข้ามาสร้างให้ชุมชนเกิดช่องทางการสื่อสารและการขยายโอกาสมากยิ่งขึ้น

รูปภาพที่ 7 องค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า 1.กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ เชื่อกันว่าประเพณีถวายปราสาทผึ้งเป็นการทำบุญประจำเทศกาลออกพรรษาที่ทำกันมาเนิ่นนานแต่ครั้งบรรพบุรุษ ความเชื่อและศรัทธาจากประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง จึงกลายเป็นสิ่งแสดงออกให้คนต่างถิ่นได้เห็นถึง "อัตลักษณ์ของท้องถิ่น" กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อได้เป็นอย่างดี 2.ผ้าทอพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว ยังคงแสดงลวดลายที่มีอัตลักษณ์คือ ผ้ามัดหมี่ ทอทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ส่วนผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นผ้าชิ้น ผ้าขาวม้า งานประเพณีท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวนอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าทั้งกระบวนการลงเส้นด้ายบนก็ผ้าทอและลงเส้นด้ายตามลายผ้าที่ออกแบบแก่ผู้ที่สนใจด้วย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เพื่อให้รู้จักการทอผ้าพื้นบ้าน 3.กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ได้รับความรู้ที่เด่นชัดทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของ “การละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน” กลุ่มชาติพันธุ์เขมรบางคนมารวมกลุ่มกันเพื่อเล่นดนตรี ขับร้องและฟ้อนรำแบบเขมร หรือเรียกว่า “อาโย” เพื่อเป็นการผ่อนคลายยามเหน็ดเหนื่อยจากการทำนา 4. กลุ่มชาติพันธุ์จีนมีศาลปิงเถ้ากงม่า (เจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย) ยังเป็นพื้นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของ “ความเชื่อพิธีกรรม” ที่ชัดเจนโดยตรงเลยคือ เทศกาลไหว้ขบคุณเจ้าพ่อเจ้าแม่เขาน้อย หรือเรียกว่าการ เสี่ยงชิง (ขอขมาเทพเจ้า) จะมีขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม ของทุกปี และเทศกาลกินเจของกลุ่มชาติพันธุ์จีนนั้น เป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่แสดงออกทั้งกายและใจที่สวยงาม เพราะการดำรงตนที่เรียกว่า “ถือศีลกินเจ” ได้ถือการปฏิบัติพร้อมกันไปทั้งกายและใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีตามวัฒนธรรมที่มีตั้งแต่โบราณ

และยังคงสืบทอดกับคนรุ่นสู่รุ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ Changkwanyuen (2017) กล่าวไว้ว่า การแผ่ขยายของวัฒนธรรมได้ทำให้วัฒนธรรมต่างวัฒนธรรมเข้าประสานสอดแทรกกันอยู่ในหมู่ชนเดียวกัน และ วัฒนธรรมเดียวกันก็แพร่ไปในหมู่ชนทั้งเผ่าพันธุ์เดียวกัน และต่างเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมแต่ละเรื่องแต่ละด้านจึงแผ่ขยายไปในแนวราบ และในแหล่งเดียวกันก็อาจมีวัฒนธรรมหลาย ๆ ด้าน และสอดคล้องกับ Santavisok (2003) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาคนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้การพาณิชย์ และการบริการทางสังคม แนะนำว่า ควรมีการศึกษาในเรื่องเทคนิคการทำดนตรีพื้นบ้านให้ครอบคลุมทั้งชุมชนชาติพันธุ์เขมร คีตกวีส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านในชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การใช้ชีวิตและวิถีชีวิตต่าง ๆ ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี การเรียนและการฝึกหัดเล่นเครื่องดนตรี โดยรับถ่ายทอดจากครูคีตกวีโดยตรง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 1.กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า ชุมชนต้องสร้างชุดความรู้และขั้นตอนของการประกอบพิธีแห่ปราสาทผึ้งเพื่อการเผยแพร่ให้กับกลุ่มบุคคลทั่วไปได้รับรู้ ส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนขยายโอกาส ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว 2. กลุ่มชาติพันธุ์ลาว พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า ผ้าทอพื้นบ้านแสดงถึงอัตลักษณ์วิถีชีวิต ทั้งนี้รวมไปถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอีกด้วย การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม ควรเน้นไปในเรื่องของ การออกแบบผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย สร้างเทศกาลผ้าทอพื้นบ้านในมิติของแฟชั่น มีการออกแบบตัดเย็บให้ทันสมัยใส่ได้ในหลายโอกาสจะเป็นที่นิยมอย่างร่วมสมัย การยกระดับอีกอย่างที่ยังมองข้ามไม่ได้คือ การสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ผ้าทอพื้นบ้านให้ยั่งยืนในอนาคตเพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เข้ามาได้ง่ายในปัจจุบันเกรงว่าจะจางหายไป 3.กลุ่มชาติพันธุ์เขมร พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า การละเล่นและดนตรีพื้นบ้านหรือเรียกว่า “อาโย” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ยังคงมีการอนุรักษ์และส่งเสริม การยกระดับทางวัฒนธรรมคือการสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยเฉพาะการละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน เน้นการมีส่วนร่วมทั้งส่วนนักท่องเที่ยวและชุมชน และสร้างปฏิทินท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร และเชื่อมโยงการปฏิทินการท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ลาว 4. กลุ่มชาติพันธุ์จีน พบว่า นักวิชาการด้านการวัฒนธรรม ได้สรุปการยกระดับนวัตกรรมไว้ว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ได้รับความนิยมน้อยกว่าในตัวเอง เนื่องจากประชากรในกลุ่มชาติพันธุ์นี้ค่อนข้างขยายมาขึ้น ประกอบกับความเชื่อที่แผ่อิทธิพลไปยังกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมไปถึงชาวไทยด้วย การยกระดับของเทศกาลให้ยิ่งใหญ่ขึ้นเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่จะให้ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้รับความนิยมนการสร้างแตกต่าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการยกระดับนวัตกรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ยังต้องอิงความรู้ความเข้าใจและการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมตั้งแต่อดีต จนกระทั่งมีการดัดแปลงแปรเปลี่ยนไปตามทัศนวิสัยของการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาตินั้นโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Hiranchaowalit (2016) โดยเสนอผลการศึกษาให้เห็นว่า การนำต้นทุนทางวัฒนธรรมร่วมกับกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างมูลค่า เพิ่มมูลค่า สร้างการจดจำสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น

และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียงให้กับประเทศได้ และสอดคล้องกับ Perasan (2018) ผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากการสืบค้นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนานวัตกรรมทางด้านศิลปะในการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการจัดการความรู้ โดยจัดทำระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จัดทำเอกสารการท่องเที่ยว 2) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก โดยการสำรวจและคัดเลือกสินค้าผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกชุมชนออกแบบสินค้าผลิตภัณฑ์และของที่ระลึก จัดทำเทศกาลตลาดนัด และสื่อสิ่งพิมพ์ 3) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการประชาสัมพันธ์ โดยการจัดทำคู่มือการท่องเที่ยว แผนที่การท่องเที่ยว แผ่นพับ เผยแพร่ทางด้านวิทยุ โทรทัศน์สื่อสิ่งพิมพ์ และ 4) ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านคุณค่า โดยการจัดทำภาพยนตร์สารคดี บทเพลง หนังสือภาพถ่ายสารคดี ปฏิบัติการทางศิลปะภาพยนตร์โฆษณา และศิลปะภูมิทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าการประเมินคุณภาพโดยรวมจากกลุ่มตัวอย่างด้านการจัดการความรู้ระดับดีมาก ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และของที่ระลึกระดับดี ด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านการประชาสัมพันธ์ระดับดีมาก และด้านการพัฒนานวัตกรรมศิลปะทางด้านคุณค่างานระดับดีมาก และชี้ให้เห็นว่า นวัตกรรมทางด้านศิลปะสำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเป็นการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น 5.กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า แหนมเนืองคงเป็นตัวอย่างไฮไลท์ของอาหารเวียดนาม อาจมีการสร้างสรรค์อาหารใหม่ ๆ ชูโรงให้มากขึ้น เพื่อความหลากหลายและทางเลือกของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกับ Narongchai (2015) ที่ได้ศึกษา การออกแบบธุรกิจ ภูมิศึกษา ร้านอาหารเวียดนาม คริวฮานอยในเขตเทศบาลเมืองพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พบว่ารูปแบบธุรกิจร้านอาหารเวียดนามควรเป็นร้านอาหารเวียดนามที่มีเมนูอาหารเวียดนามหลากหลาย รสชาติดีและคุณค่าทางโภชนาการสูง มีคุณภาพในการบริการ การตกแต่งร้านที่สะอาด สวยงามและเหมาะสม ราคาใกล้เคียงกับคู่แข่ง ทำเลที่ตั้งสะดวกต่อการเดินทาง ซึ่งธุรกิจจะเป็นกิจการแบบเจ้าของคนเดียว และคาดว่าจะใช้เงินลงทุนประมาณ 500,000 บาท

ตารางที่ 1 สรุปผลและแสดงแนวทางการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	ผลการวิจัย	แนวทางการยกระดับนวัตกรรม
กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ	ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง	ส่งเสริมให้อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น
กลุ่มชาติพันธุ์ลาว	ผ้าทอพื้นบ้าน	ส่งเสริมผ้าทอพื้นบ้านให้มีมิติร่วมสมัย
กลุ่มชาติพันธุ์เขมร	การละเล่นและดนตรีพื้นบ้าน	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม
กลุ่มชาติพันธุ์จีน	พิธีกรรมและความเชื่อ	ส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวค้นหาบริบทประเพณีเทศกาลที่

แตกต่างจากพื้นที่ชาติพันธุ์อื่นใน ที่อื่น ๆ		
กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนาม	อาหารเวียดนาม	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

สรุป

การยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วในด้านวัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว ความแตกต่างของแต่ละกลุ่มเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของแต่ละปัจจัยที่แตกต่างกันออกไปรวมถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงสืบสานวัฒนธรรมของตนเองซึ่งเป็นเอกลักษณ์ กลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังคงให้ความสนใจเข้ามาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทัศนคติในแต่ละมุมมองเพื่อให้เกิดการซึมซับและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้การยกระดับของนวัตกรรมทางวัฒนธรรมของทั้ง 5 ชาติพันธุ์ ยังคงมีความแตกต่างกันออกไปตามโอกาสและความเหมาะสมที่จะเสริมสร้างในอนาคต อย่างไรก็ตามการยกระดับวัฒนธรรมโดยผ่านการเรียนรู้ การเข้าถึงการท่องเที่ยวของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์สามารถทำให้บูรณาการการท่องเที่ยวในอัตลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วัฒนธรรมของ 5 กลุ่มชาติพันธุ์ควรเปิดโอกาสให้กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจที่ต้องการศึกษาหรือเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและกระบวนการสืบสานวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม หรือการสนทนาระหว่างกัน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ ภาคประชาชนและเจ้าของพื้นที่ ควรมีการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และด้านการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การยกระดับวัฒนธรรมควรมีความหลากหลายในการศึกษาและด้านความคิดในการสร้างกระบวนการ เช่น การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การแนะนำ การสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ได้แก่ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการใช้วัฒนธรรมในกระบวนการสืบทอดที่แปลกใหม่ทันสมัยแต่อยู่ภายใต้การอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงลึกในประเด็นภูมิปัญญาผ้าทอพื้นเมืองเพื่อหาแนวทางยกระดับไปสู่ระดับชาติและนานาชาติ

2.3 ควรศึกษาค้นหาและสำรวจตัวตนอัตลักษณ์ที่แท้จริงของคนในจังหวัดสระแก้ว ว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อสามารถอธิบายถึงความเป็นตัวตนของสระแก้วได้อย่างแท้จริง

References

- Jirawat, P. (2018). *Innovation Development Program in Management ArtsTour the cultural, traditions and festivals in the Phu Hin Rong Kla area, Phu Tub Berk and Khao Kho*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Office of the National Economic and Social Development Board Prime Minister's Office, (2017). *National Economic and Social Development Plan No. Twelve 2017 - 2021*. Retrieved March 11, 2020, from https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422
- Piyapan, S. (2003). *Cultural Diversity Study: Northeastern Folk Music Wisdom For the development and commercial application and social services*. Mahasarakham: Mahasarakham University.
- Changkanyuen, P. (2017). *Perspectives on Humanities, Society and Education*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Saksri, W. (2011). *Isan Civilization Basin*. Bangkok: Thammasat University.
- Sudarat, N. (2015). *Business Design: Case Study of Vietnamese Restaurant, Hanoi Kitchen in Phra Phutthabat Town Municipality Saraburi Province*. Business conference and Innovation in national and international management of the year 2015.
- Sukrita, H. (2016). Innovative souvenirs from cultural capital. *Executive Journal*, 36(2), 14–23.
- Tantat, W. (2018). Guidelines for Cultural Tourism Management of Hoi an City, Vietnam. *Research Journal Rajamangala University of Technology Srivijaya*, (3)10, 398- 410.
- Wannipokom. (2011). *Social development - Thai culture*. Bangkok: Ancient City.

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้า
ชายแดนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*

Economic Border Trade Co-operation Strategy between Thailand
and Lao People's Democratic Republic

¹กานต์พนธ์ เตชะเดชอภิพัฒน์, วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยนนท์

¹Karnpone Taechadatapipate, Wijittra Srisorn and Sunthan Chayanon

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: pkt24665@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับลาว 2) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับลาว และ 3) นำเสนอยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบกึ่งโครงสร้าง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารระดับสูง ผู้ประกอบการ SME ในพื้นที่การค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ SME และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 20 คน และจัดกลุ่มสนทนา 10 คน วิเคราะห์แบบอุปนัย เป็นการตีความ สร้างข้อสรุปของข้อมูล ที่เป็นรูปธรรมและตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้า ด้านคน เวลา และสถานที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนและเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด น้ำมันดีเซลเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงที่สุด สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ประเทศไทยพึ่งพาลาวในด้านการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ ในระบบการค้าผ่านแดนเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม 2) จุดแข็ง คือ มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชายแดนติดกับไทย 17 เขต จุดอ่อน คือ ปัญหาการขนส่งมีต้นทุนสูง ขาดแรงงาน โครงสร้างพื้นฐานไม่เอื้อต่อการค้า โอกาส คือ ลาวเป็นศูนย์กลางสินค้าไทยไปเวียดนาม จีน อุปสรรค คือ การขาดนักการตลาดเชิงรุกมีอาชีพ และสินค้าปลอมแปลง 3) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับลาว ใช้ยุทธศาสตร์ BETS ได้แก่ (1) การพัฒนาชายแดน (Border Development) (2) เศรษฐกิจ (Economy) (3) การท่องเที่ยว (Tourism) และ (4) เงื่อนไขความสัมพันธ์ (Social Condition) ภายใต้ยุทธศาสตร์ BETS จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพความร่วมมือการค้าไทยและลาว บนพื้นฐานความสัมพันธ์ ด้านประเพณีและวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; ความร่วมมือเศรษฐกิจ; การค้าชายแดนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the economic and trade cooperation on the border of Thailand and Lao People's Democratic Republic; 2) to analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles of economic and trade cooperation on the border of Thailand and Lao People's Democratic Republic; and 3) to present the strategy of economic and trade cooperation on the border of Thailand and Lao People's Democratic Republic. The data for the study were collected through structured and semi-structured interviews with 20 key informants who were government officials involved with SME businesses and people in the area, as well as a focus group discussion with 10 persons. The obtained data were analyzed and interpreted using an inductive method before being summarized in order to develop concrete results. The data were examined by using Triangulation method in terms of people, time, and place.

From the study, the following results are found: 1) Thailand has always had a positive trade balance at the border, with diesel being the most valuable export. The main imported products are electric power. Thailand relies on Laos to supply the industrial sector with goods and raw materials through the cross-border trade system; 2) The establishment of 17 Special Economic Zones on the Thai-Lao People's Democratic Republic border demonstrates the strength of economic and trade cooperation. The weaknesses refer to the issue of high transportation costs, labor shortages, and trade-incompatible infrastructure. Opportunity refers to Lao serving as a major hub for Thai products to Vietnam and China. Obstacle refers to a lack of proactive marketing experts as well as counterfeit products; and 3) The strategy of economic and trade cooperation on the border of Thailand and Lao People's Democratic Republic is called BETS: (1) Border development; (2) Economy; (3) Tourism; and (4) Social Conditions. The BETS strategy will increase the potential for cooperation between Thailand and Laos based on the two countries' traditional and cultural ties.

Keywords: Strategy; Economic Cooperation; Trading on the Border of Thailand and Lao People's Democratic Republic

บทนำ

การค้าระหว่างประเทศ (International Trade) นับวันยิ่งทวีบทบาทและความสำคัญอย่างต่อเนื่องต่อประชาคมโลกเป็นอย่างมากส่งผลให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของโลกเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับประเทศไทยที่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจโลกค่อนข้างมากทำให้การค้าต่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเศรษฐกิจไทย

อีกทั้งบทบาทสำคัญของประชาคมอาเซียนทำให้การค้าระหว่างประเทศกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างรวดเร็วในอัตราที่สูงจนถึงปัจจุบัน (Saichua, 2010) ปัจจุบันประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียนมีแนวโน้มจะขยายการค้าระหว่างประเทศภายในภูมิภาคเพิ่มมากขึ้นโดยมีการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคทั้งภายในและระหว่างกลุ่มประเทศเช่นกลุ่มอาเซียนสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) กลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GSM) และกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (BIMST- EC) โดยสร้างความร่วมมือทางด้านการค้าการลงทุนและการเชื่อมโยงเส้นทางการคมนาคมระหว่างประเทศภายในกลุ่มทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นอย่างมากเนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของไทยที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยการขยายการค้าของไทยไปยังประเทศเพื่อนบ้านทั้งการทำการค้าในรูปแบบปกติและการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ การดำเนินธุรกิจการค้าระหว่างประเทศแม้ไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องประสบปัญหาต่าง ๆ แต่ประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงและบูรณาการเศรษฐกิจตนเองเข้ากับเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นโดยอาศัยธุรกิจการค้าระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือทั้งนี้เพราะธุรกิจการค้าระหว่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลกเนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสารและระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการดำเนินนโยบายส่งเสริมความเสมอภาคทางการค้าการลงทุนเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศส่งผลให้ธุรกิจต้องรักษาสถานภาพด้านการแข่งขันและพัฒนาขีดความสามารถและสมรรถนะหลักในการเข้าสู่การค้าตลาดโลกอย่างยั่งยืน

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยที่มีความใกล้ชิดทั้งในเชิงประวัติศาสตร์เชื้อชาติศาสนาภาษาและวัฒนธรรมแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทคือ วัฒนธรรมที่จับต้องได้ซึ่งรวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัตถุที่มีสัญลักษณ์ในการแสดงออก เช่น ภาษา มารยาท เครื่องแต่งกาย เทคโนโลยี และศิลปะ รูปแบบต่าง ๆ และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตใจ เช่น ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม (Sangvanich, and Chuppunnarat, 2018) มีพรมแดนที่เชื่อมติดต่อกันทั้งทางบกและทางน้ำเป็นแนวยาวประมาณ 1,810 กิโลเมตรจำแนกเป็นพรมแดนทางบก 702 กิโลเมตรและพรมแดนทางน้ำ 1,108 กิโลเมตรจึงทำให้ปริมาณการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว มีมูลค่าสูง ประกอบกับ สปป.ลาวไม่มีทางออกทะเลจึงต้องขนส่งสินค้าผ่าน จุดเชื่อมต่อ (Land Link) กับประเทศไทยไปยังประเทศที่สามในอนุภูมิภาคผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาวข้ามแม่น้ำโขงนอกจากนี้ สปป.ลาว ยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศตลอดจนได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจตามแนวชายแดนจึงเป็นโอกาสที่ผู้ประกอบการไทยสามารถนำมาพิจารณาเพื่อขยายหรือย้ายฐานการค้าการลงทุนชายแดนไทย-ลาวถือเป็นช่องทางในการเพิ่มเศรษฐกิจแก่ ประเทศไทย และ สปป.ลาว การที่จะสร้างคุณค่าให้กับผู้ประกอบการค้าชายแดนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการจะต้องมีทักษะความรู้ความสามารถที่จะเป็นปัจจัยในการช่วยส่งเสริมสมรรถนะสู่ความสำเร็จและความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในระดับสากลอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะเป็นตลาดขนาดเล็ก ด้วยมีจำนวนประชากรเพียง 7 ล้านคน จึงทำให้ถูกมองข้ามไป (Phatsiriworakul, 2018) แต่หากดูอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ (จีดีพี) ที่โตเฉลี่ยปีละ 7% ถือว่า

สูงมาก โดยสูงเป็นอันดับ 3 ในอาเซียน และเป็นอันดับ 10 ของโลก ที่สำคัญครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรเป็น คนวัยหนุ่มสาว จึงถือเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมรวมถึงการที่รัฐบาล สปป.ลาว เดินหน้านโยบายวางบทบาทประเทศตัวเองเปลี่ยนจากการเป็นแลนด์ล๊อคสู่แลนด์ลิงก์ (Land Locked to Land Linked) จึงทำให้ สปป.ลาว กลายเป็นตลาดสินค้าที่สำคัญ เนื่องจากสามารถส่งต่อไปยังเวียดนามและ จีนตอนใต้ ซึ่งมีประชากรอีกมหาศาล (Sontichirawong, 2018)

การค้าชายแดนระหว่างไทยกับสปป.ลาว: ไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนและเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด การค้าชายแดนระหว่างไทย และสปป.ลาว มีมูลค่าการค้าสูงเป็นลำดับสามรองจากมาเลเซียและเมียนมาร์ โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 17.3 ต่อปีซึ่งในปี 2555 มีมูลค่าการค้า ประมาณ 132,000 ล้านบาท และในช่วงดังกล่าวไทยได้เปรียบดุลการค้าโดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณ ร้อยละ 22.2 ต่อปี ซึ่งในปี 2555 ไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนประมาณ 86,000 ล้านบาท โดยน้ำมันดีเซลเป็น สินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงที่สุดรองลงมา ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ น้ำมัน เบนซิน เครื่องจักรที่ใช้ในการก่อสร้างและส่วนประกอบ สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ ทองแดงและ ผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นสินค้านำเข้าที่มีมูลค่าสูงที่สุด โดยในปี 2555 คิดเป็นประมาณร้อยละ 70 ของมูลค่าการนำเข้า ทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ ไม้แปรรูป ผักและของปรุงแต่งจากผักโดยช่องทางการค้าผ่านแดนที่สำคัญ ได้แก่ จุด ผ่านแดนถาวรหนองคาย และมุกดาหาร (Office of the National Economic and Social Development Board, 2018)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการลงทุนใน สปป.ลาว เป็นอันดับ 2 รองจากจีน โดยมีทั้งหมด 752 โครงการ มูลค่าเงินลงทุนรวม 4,492 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้านการค้า การบริการ หัตถกรรม โรงแรม ร้านอาหาร สินค้าเกษตรแปรรูปและธุรกิจด้านพลังงาน ล้วนเป็นโอกาสของผู้ประกอบการ ไทยจึงทำให้โอกาสของสินค้าไทยใน สปป.ลาวการเติบโตได้อีกมาก เพราะ สปป.ลาวยังไม่มีโรงงานผลิตสินค้า อุปโภคและบริโภคเองภายในประเทศ ซึ่งสินค้าอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่ สปป.ลาว ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และสินค้าและบริการของไทยต่างเป็นที่รู้จัก ค้นเคย และยอมรับในคุณภาพใน สปป.ลาวเป็นอย่างดีนอกจากนี้ มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ยังปรับเปลี่ยนขึ้นตลอด อีกทั้ง สปป.ลาวยังได้รับความสนใจจากนักลงทุน ต่างชาติ ทั้งจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และฝรั่งเศส จึงทำให้จะมองแค่จำนวนประชากรภายในประเทศไม่ได้ เพราะยังมีชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาลงทุนและท่องเที่ยวใน สปป.ลาว รวมทั้งยังเป็นทางผ่านไปยังจีนตอนใต้และ เวียดนามได้ด้วย (Chotinisakorn, 2018) กระบวนการการนำเข้า-ส่งออกยังมีความยุ่งยากทำให้ไม่สะดวกใน การทำการค้า เนื่องจากการนำเข้าสินค้าของลาวจะต้องกระทำผ่านหน่วยงานของรัฐที่ใช้ชื่อว่า ลาวขาเข้า-ขา ออก (Society Lao Import-Export) ปัญหาอุปสรรคที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพการค้าของไทยพบว่า มีทั้งปัญหาเชิงโครงสร้างทางกายภาพและปัญหาในด้านการอำนวยความสะดวกตลอดเส้นทางขนส่ง เช่น เส้นทางคมนาคมขนส่งใน สปป.ลาวมีสภาพถนนค่อนข้างแคบและยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ อีกทั้งยังมีความไม่แน่นอนของอัตราค่าธรรมเนียมนิยมและบริษัทเอกชนที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้าให้ เป็นผู้นำเข้า-ส่งออกสินค้าตามประเภทหรือหมวดที่ได้รับอนุญาตจากรัฐแล้วเท่านั้น และระบบการค้าระหว่าง ประเทศของ สปป.ลาว ยังไม่เป็นสากลและมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและกฎระเบียบบ่อยครั้ง รวมทั้งการ

คมนาคมขนส่งใน สปป.ลาว ยังไม่สะดวก เนื่องจากการขนส่งสินค้าทางบกของ สปป.ลาว ใช้ทางรถยนต์เป็นหลักซึ่งเส้นทางยังทุรกันดารและการขนถ่ายสินค้า ยังเน้นการใช้แรงงานคนมากกว่าเครื่องจักรทำให้ต้องใช้เวลาในการขนส่งนานและสินค้าได้รับความเสียหายได้ง่าย ปัญหาอีกประการหนึ่งของการค้าชายแดน ได้แก่ การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันของทั้งสองประเทศ ทำให้ไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างราบรื่น สามารถสรุปได้ว่าที่มาของอุปสรรคการค้าชายแดนระหว่างไทย – สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่สำคัญคือความล้มเหลวของการบริหารราชการทั้งทางฝั่งไทยและลาว ในการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างสองประเทศ (Department of International Trade Promotion, 2015)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาศึกษาบริบทความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นอย่างไร จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นอย่างไร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการหายุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ซึ่งผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนไทย-ลาวเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจและความได้เปรียบเชิงการแข่งขันให้เป็นที่ยอมรับและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไปในระดับอาเซียนและระดับโลกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)
2. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)
3. เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ขั้นตอนที่ 2 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participative observation)

ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบหนึ่ง เป็นการสัมภาษณ์และสนทนาแบบเจาะประเด็นด้วยการเชิญผู้ร่วมสนทนามารวมเป็นกลุ่มอย่าง

เจาะจง ตามคุณสมบัติที่นักวิจัยกำหนด แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนา ได้ตอบ ถกปัญหา อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนทัศนะกันอย่างกว้างขวางในประเด็นต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อที่จะหาข้อมูลที่ต้องการตรงประเด็นสำหรับตอบคำถามวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการประจำ ผู้ประกอบการ SME ในพื้นที่การค้าชายแดนไทย-สปป.ลาว เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลธุรกิจ SME และประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 20 คน และจัดกลุ่มสนทนา 10 คน โดยคัดเลือกบุคคลที่มีประสบการณ์และ ทำหน้าที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ใช้แนวทางการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) เป็นการตีความ สร้างข้อสรุปของข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือที่ได้จากปรากฏการณ์ที่สามารถมองเห็นได้ นำมารวบรวมและสร้างข้อสรุปให้เป็นเชิงนามธรรม แล้วจึงดำเนินการสรุปข้อมูลที่เกิดขึ้นมาได้แล้วและเมื่อได้ข้อสรุปแล้วจะนำไปทวนสอบการวิเคราะห์เนื้อหาอีกครั้งจากผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันว่า ข้อสรุปที่ได้มีความถูกต้องตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการเปรียบเทียบกับเอกสารหลักฐานข้อมูล ตำรา และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอีกครั้ง ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ด้วยเทคนิค สามเส้า (Triangulation technique) จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) และนำเสนอร่วมกับประสบการณ์ของผู้ทำวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 บริบทความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนและเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด น้ำมันดีเซลเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงที่สุด สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ช่องทางการค้าผ่านแดน ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรหนองคาย และมุกดาหาร ประเทศไทยพึ่งพาลาวในด้านการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ ในระบบการค้าผ่านแดนเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่และพื้นที่พิเศษเพื่อดึงดูดการลงทุนและสร้างงาน จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตเศรษฐกิจเฉพาะในแขวงชายแดนติดกับไทย 17 เขต ส่งเสริมการค้าการลงทุน การก่อสร้างขนาดใหญ่เกิดความต้องการเครื่องจักรและเชื้อเพลิงจากไทย จุดอ่อน ปัญหาการขนส่งมีต้นทุนสูง ขาดแรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เอื้อต่อการค้า โอกาส ลาวเป็นศูนย์กลางสินค้าไทยไปเวียดนาม จีน ประเทศแถบตะวันออกไกล ผ่านจุดผ่านแดนถาวรหนองคาย นครพนม มุกดาหาร เข้าเวียดนาม

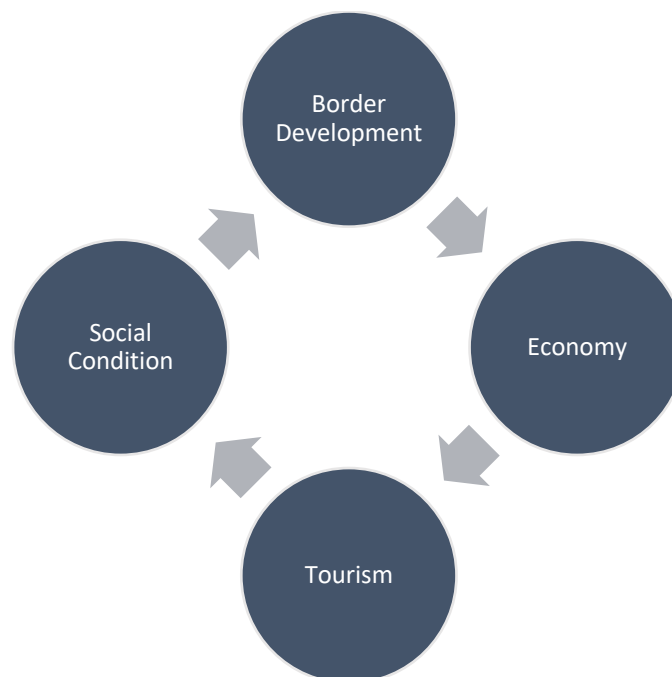
ไปยังจีน อุปสรรค ขาดทักษะนักการตลาดเชิงรุกมืออาชีพ ปัญหาค่าจ้าง จัดเก็บภาษีนำเข้าอัตราสูง ลักลอบสินค้าผิดกฎหมาย และสินค้าปลอมแปลง

วัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ใช้ยุทธศาสตร์ BETS ได้แก่ 1) Border Development พัฒนาพื้นที่ชายแดนเป็นช่องทางการค้าและการลงทุน ผ่านจุดผ่านแดนถาวร เพิ่มจุดผ่านแดนในการกระจายสินค้าและบริการ 2) Economy พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดนโดยการพัฒนาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ชุมชน และภูมิภาค 3) Tourism พัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวระดับนานาชาติอย่างเป็นระบบ และ 4) Social Condition ความสัมพันธ์ของบุคคลในการอยู่ร่วมของประชาชนทั้งสองประเทศในการติดต่อการค้าชายแดน

องค์ความรู้ใหม่

ภายใต้ยุทธศาสตร์ BETS ได้แก่ 1) Border Development พัฒนาพื้นที่ชายแดนเป็นช่องทางการค้าและการลงทุนผ่านจุดผ่านแดนถาวร เพิ่มจุดผ่านแดนในการกระจายสินค้าและบริการ 2) Economy พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดนโดยการพัฒนาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ชุมชน และภูมิภาค 3) Tourism พัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวระดับนานาชาติอย่างเป็นระบบ และ 4) Social Condition ความสัมพันธ์ของบุคคลในการอยู่ร่วมของประชาชนทั้งสองประเทศในการติดต่อการค้าชายแดนจะช่วยเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพความร่วมมือการค้าไทยและลาวเป็นการเพิ่มโอกาสและช่องทางในการทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ บนพื้นฐานความสัมพันธ์ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ของสองประเทศ โดยมีโมเดล ดังนี้

รูปภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์ BETS

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้าชายแดนและเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด น้ำมันดีเซลเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงที่สุด สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ช่องทางการค้าผ่านแดน ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรหนองคาย และมุกดาหาร ประเทศไทยพึ่งพาลาวในด้านการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ ในระบบการค้าผ่านแดนเพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องงานวิจัยของ The Thai Chamber of Commerce and the Federation of Thai Chamber of Commerce (2011); The Thai Chamber of Commerce (2011) เรื่องคู่มือการค้า และการลงทุนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของสปป.ลาว เติบโตอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2545 - 2553 นอกจากนี้มูลค่าการส่งออก-นำเข้าของสินค้าต่าง ๆ ก็มีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ สปป.ลาว ว่ากำลังมีการเจริญเติบโตและพร้อมเปิดรับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้แล้วการที่มูลค่าการส่งออก-นำเข้าเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการจ้างงานและรายได้ของประชาชนภายในประเทศเช่นเดียวกัน ซึ่งพบว่าการค้าของชาวลาวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากในอดีต โดยในปี 2545 ชาวลาวมีรายได้เพียง 327 เหรียญสหรัฐฯ ต่อคน/ปี ในขณะที่อีก 10 ต่อมา คือปี 2553 กลับมีรายได้สูงขึ้นถึง 3 เท่า โดยอยู่ที่ 986 เหรียญสหรัฐฯ แม้ว่ารายได้ดังกล่าวจะยังไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ แต่แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัว ทำให้ชาวลาวเพิ่มอำนาจซื้อของตัวเองได้สูงขึ้น และย่อมส่งผลดีต่อการค้าการลงทุนภายในประเทศ สินค้าที่ไทยนำเข้าจาก สปป.ลาว ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิงและแก๊สหุงต้ม วัสดุใช้ในการตัดเย็บ ยานพาหนะและชิ้นส่วนวัตถุดิบใช้ในอุตสาหกรรม วัสดุก่อสร้าง เสาบึง อาหาร ไฟฟ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือการเกษตร เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องอุปโภคบริโภค โดยมูลค่าการนำเข้า ปี 2551 ประมาณ 1,803.2 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ปี 2552 ประมาณ 1,065.8 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ปี 2553 ประมาณ 1,670.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เนื่องจากระบบการจัดเก็บข้อมูลของ สปป.ลาวยังขาดประสิทธิภาพทำให้ตัวเลขต่ำกว่าความเป็นจริง คาดว่ามูลค่าการนำเข้าอยู่ในระดับ 2,420 - 2,520 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในขณะที่ Angeles (2015) พบว่า นโยบายที่สามารถดึงดูดการลงทุน และมีการเชื่อมโยงของระบบ โลจิสติกส์ที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเมืองที่มีศักยภาพได้ นัยยะต่อประเทศไทยจากการที่ประเทศจีนเข้ามาสร้างเมืองใหม่ใน สปป.ลาว เป็นสิ่งท้าทายให้ผู้ประกอบการไทยต้องปรับกลยุทธ์ด้านการตลาด เพื่อเตรียมพร้อมรับการแข่งขันจากสินค้าราคาถูกของจีนที่คาดว่าจะเป็คู่แข่งในอนาคตได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่และพื้นที่พิเศษเพื่อดึงดูดการลงทุนและสร้างงาน จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษและเขตเศรษฐกิจเฉพาะในแขวงชายแดนติดกับไทย 17 เขต ส่งเสริมการค้าการลงทุน การก่อสร้างขนาดใหญ่เกิดความต้องการเครื่องจักรและเชื้อเพลิงจากไทย จุดอ่อน ปัญหาการขนส่งมีต้นทุนสูง ขาดแรงงาน โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เอื้อต่อการค้า โอกาส ลาวเป็นศูนย์กลางสินค้าไทยไปเวียดนาม จีน ประเทศแถบตะวันออกไกล ผ่านจุดผ่านแดนถาวรหนองคาย นครพนม มุกดาหาร เข้าเวียดนามไปยังจีน อุปสรรค ขาดทักษะนักการตลาดเชิงรุกมีอาชีพ ปัญหา ค่าจ้าง จัดเก็บภาษีนำเข้าอัตราสูง ลักลอบสินค้าผิดกฎหมาย และสินค้าปลอมแปลง สอดคล้องงานวิจัยของ Sirinukun (2008) เรื่องการส่งเสริมการค้าตลาดเพื่อนบ้าน (สปป.ลาว) พบว่าจุดแข็งและข้อได้เปรียบของ

การค้าชายแดน 1) ระยะทางใกล้เสียค่าขนส่งน้อย 2) สนับสนุนท้องถิ่น 3) เสริมความสัมพันธ์และความใกล้ชิดกัน 4) ลดทอนการแข่งขันและเสริมจุดแข็งของกันและกัน 5) ลดผลกระทบจากภายนอกซึ่งมีความไม่แน่นอนสูง จุดแข็งและข้อได้เปรียบนี้ เห็นได้ชัดเจน ในประเทศกำลังพัฒนาที่เกือบไม่มีบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ดำเนินอยู่ การค้าชายแดนในประเทศกำลังพัฒนา จึงสามารถใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งของภูมิภาค ในการเพิ่มอำนาจการต่อรองกับมหาอำนาจและสร้างความสงบนิ่ง หรือหมอนรองรับความไม่แน่นอนจากภายนอกได้ดีขึ้น จุดอ่อน โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีไม่เพียงพอ รัฐบาลลาวไม่มั่นใจถึงความจริงใจจากไทยในการทำการร่วมกัน ความผันผวนของค่าเงินกีบทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของนักธุรกิจไทย ทำให้ภาพพจน์ของไทยไม่ดีในสายตาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้ยังมีปัญหาการค้าชายแดนนอกระบบ และนักธุรกิจไทยขาดเงินทุนหมุนเวียน โอกาส อุตสาหกรรมไทยมีโอกาสนและช่องทางลงทุนใน สปป.ลาว จะเป็นอุตสาหกรรมที่มีปัจจัย ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเมื่อทำการผลิตในสปป.ลาว หรือเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน อันเนื่องมาจากไทยสูญเสียปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันไปแล้ว เช่น ค่าแรงงานราคาถูก วัตถุดิบ ปัจจัยการผลิต สิทธิพิเศษทางภาษีจากประเทศต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ อาจจะเป็นอุตสาหกรรมที่ผู้ประกอบการไทยมีความได้เปรียบด้านการจัดการ ความชำนาญ เทคโนโลยี และเงินทุน อุปสรรค ขาดความไว้วางใจกัน ขาดต้นทุนทางสังคมหรือทุนทางการเมือง ยังไม่สามารถปลดปล่อยกรอบความคิดที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ และในยุคของสงครามเย็น ที่มีแนวโน้มที่จะคิดว่าความอ่อนแอ หรือการทำให้อ่อนแอเป็นผลดีต่อความมั่นคงของชาติตน การสร้างพันธมิตรใหม่ เพิ่งเกิดขึ้นในระยะสั้น คงต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อทำความเข้าใจและไว้วางใจกัน ตั้งแต่ระดับล่างจนถึงระดับบน ความอ่อนไหวทางการเมืองภายในประเทศและการใช้ความรุนแรง ในการแก้ปัญหาทางการเมืองค่อนข้างสูง ความไม่สงบจากการเมืองภายในนี้ สามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการค้าชายแดนได้โดยง่าย พัฒนาการทางเศรษฐกิจการเมืองที่ต่างกัน หรือต่างระดับกัน มีการหลั่งไหลของแรงงานอพยพจากประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบทุนน้อยกว่า เศรษฐกิจในประเทศลาวยังอยู่ในสภาพอ่อนแอ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและป้องกันการครอบงำทางเศรษฐกิจจากภายนอก เช่น จากประเทศไทย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎระเบียบ ค่าเงิน เป็นต้น ที่กระทบต่อการค้าชายแดน โครงสร้างพื้นฐานยังไม่ได้มีการพัฒนา โดยเฉพาะถนนใน 3 ประเทศอินโดจีนที่ถูกทำลายและไม่ได้มีการพัฒนา เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้า นอกจากนี้อุปสรรคทางธรรมชาติ เช่น เกาะแก่งในลำน้ำโขงก็เป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยว แต่การกำจัดเกาะแก่งดังกล่าว ก็อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตชาวบ้าน ที่อาศัยลำน้ำโขงเป็นที่ทำมาหากิน ปัญหาทางระบบการเงินและกฎระเบียบต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการค้า ความไม่แน่นอนในระบบการเงิน การค่านอกระบบ สินค้าลักลอบภาษี ทำให้ผู้ค้าในระบบต้องเสียเปรียบ นอกจากนี้ การค้าของผิดกฎหมายและยาเสพติด ยังทำให้การค้าชายแดนต้องเข้มงวดกวดขัน ซึ่งแตกต่างจาก Meepokee et al. (2011) ที่ได้ศึกษาเรื่อง โครงการศึกษาการพัฒนาความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง: สปป.ลาว มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษากรอบความร่วมมือ และการพัฒนาความร่วมมือ ด้านการค้าการลงทุนระหว่าง ประเทศไทย และ สปป.ลาว ผลการศึกษา ตัวแปรเชิงนโยบายที่ควรให้ความสำคัญ

คือ การปรับโครงสร้างการผลิต โดยเพิ่มสัดส่วนของการผลิตสินค้าและบริการชั้นกลาง และขั้นสุดท้ายที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ควบคู่กับการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการผลิต (Productivity) ซึ่งสะท้อนผ่านผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงของไทย และคู่ค้า นอกจากนี้ นโยบายด้านการค้าของไทยควรมีจุดยืนเพื่อส่งเสริมประเทศในกลุ่มในลักษณะการร่วมมือกัน มากกว่าการเป็นคู่แข่งขั้นด้านการค้า ทั้งนี้เนื่องจาก ความสามารถด้านเศรษฐกิจของคู่ค้าใน GMS ที่เพิ่มขึ้น เท่ากับการเพิ่มอุปสงค์ต่อสินค้าส่งออกของไทยในอนาคต ตัวแปรสำคัญเชิงนโยบายสำคัญอีกด้านที่ควรได้รับความสนใจคือ การลดต้นทุนธุรกรรม ผลการศึกษาพบว่า ความยืดหยุ่นของมูลค่าการค้าของไทย ต่อระยะทาง เท่ากับ -1.77 ในด้านการส่งออกและ -1.52 ด้านการนำเข้า ซึ่งแสดงให้เห็น ความสำคัญของการลดต้นทุนธุรกรรมระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ นโยบายด้านการค้าของไทยควรตระหนักถึงประโยชน์จากการสนับสนุนมาตรการเพื่อลดอุปสรรคทางการค้า ลดต้นทุนทางธุรกรรม ในกลุ่มความร่วมมือ GMS ในด้านต่างๆ อาทิ การร่วม เสนอข้อตกลงการค้าเสรีกับคู่ค้าใน GMS (เพิ่มเติมจากกรณีผูกผลไม้ของไทยกับจีน) การลดอุปสรรคทางการค้า ศุลกากร ตามแนว ชายแดนการค้า การอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลพื้นฐาน กฎระเบียบด้านการลงทุน และมาตรการด้านภาษีแก่นักลงทุน ที่มีศักยภาพที่จะเป็นผู้ลงทุนในภูมิภาคนี้ เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ใช้ยุทธศาสตร์ BETS ได้แก่ 1) Border Development พัฒนาพื้นที่ชายแดนเป็นช่องทางการค้าและการลงทุน ผ่านจุดผ่านแดนถาวร เพิ่มจุดผ่านแดนในการกระจายสินค้าและบริการ 2) Economy พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดนโดยการพัฒนาเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ชุมชน และภูมิภาค 3) Tourism พัฒนาการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวระดับนานาชาติอย่างเป็นระบบ และ 4) Social Condition ความสัมพันธ์ของบุคคลในการอยู่ร่วมของประชาชนทั้งสองประเทศในการติดต่อการค้าชายชายแดน สอดคล้องงานวิจัยของ Surifai, and Manmart (2018) เรื่อง บทบาทการค้าชายแดนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนมและจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การค้าชายแดนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านบวก ทั้งด้านอาชีพและการจ้างงาน ด้านการเพิ่มรายได้และด้านสังคมความเป็นอยู่และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งออกและการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนจนสามารถลดภาระหนี้ย่ำแย่ลง รวมถึงการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ให้ดีขึ้นทั้งด้านการติดต่อการค้าและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศ การลงทุนทางการค้า การขนส่งคมนาคม มีการสร้างเครือข่ายโดยการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม การเที่ยวงานบุญประเพณีและการจัดงานประเพณีต่างๆร่วมกัน แต่แตกต่างกับ Phuakbuakhao, Thuwanut, and Phaopunttee (2017) ที่ศึกษาเรื่อง การกำหนดนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนไทย - เมียนมา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่อธิบายว่า รูปแบบที่เหมาะสมต่อการกำหนดนโยบายส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ P-SET Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 P = Political หมายถึง ด้านการเมือง ทั้งสองประเทศควรมีการวางแผนยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการค้าและการลงทุนร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการพัฒนาร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนารัฐประเทศในแบบแผนเป็นแนวเดียวกัน ขั้นตอนที่ 2 S = Social ด้านสังคม ทั้งสองประเทศควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีการศึกษา อบรมและเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติใน

แต่ละประเทศ ขั้นตอนที่ 3 E = Economic ด้านเศรษฐกิจ ทั้งสองประเทศควรคำนึงถึงการส่งเสริม การผลิตสินค้าและบริการ โดยมีการนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาช่วยในการผลิตและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้เป็นแบบ One Stop Service ขั้นตอนที่ 4 T = Technology ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งสองประเทศควรมีการพัฒนาโครงข่ายการค้าและการลงทุน เช่น เชื่อมต่อฐานข้อมูล ทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นระบบ สอดคล้องกับ ความต้องการลงทุนและข้อมูลข่าวสารของทั้งสองประเทศ ตลอดจนควรนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเลือกซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตและการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งหากปรับเปลี่ยนโมเดลในการศึกษาอาจจะได้งานที่มีความแตกต่างของยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยเช่นกัน

สรุป

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ทำการค้าชายแดนกับลาว และได้เปรียบดุลการค้าชายแดนมาโดยตลอด โดยมีน้ำมันดีเซลเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงที่สุด สำหรับสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ประเทศไทยพึ่งพาลาวในด้านการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ ในขณะที่ประเทศลาวนั้นมีจุดแข็ง คือ มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ชายแดนติดกับไทย 17 เขต แต่กลับมีจุดอ่อน คือ ปัญหาการขนส่งที่มีต้นทุนสูง ขาดแรงงานที่มีศักยภาพ และทักษะทางด้านฝีมือ อีกทั้งโครงสร้างพื้นฐานไม่เอื้อต่อการขนส่ง แต่โอกาสของการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศลาว คือ ลาวนั้นเป็นศูนย์กลางสินค้าไทยไปเวียดนามและจีน ซึ่งเป็นตลาดการค้าที่ใหญ่ของไทย ทางด้านอุปสรรค คือ การขาดนักการตลาดเชิงรุกมืออาชีพ และมีสินค้าปลอมแปลง ไม่มีลิขสิทธิ์แพร่หลาย และยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดนของไทยกับลาว มีการใช้ยุทธศาสตร์ BETS ได้แก่ (1) การพัฒนาชายแดน (Border Development) (2) เศรษฐกิจ (Economy) (3) การท่องเที่ยว (Tourism) และ (4) เงื่อนไขความสัมพันธ์ (Social Condition) ภายใต้ยุทธศาสตร์ BETS จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพความร่วมมือการค้าไทยและลาว บนพื้นฐานความสัมพันธ์ด้านประเพณีและวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

แนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับการประกอบธุรกิจการค้าชายแดนไทย-ลาว เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจและความได้เปรียบเชิงการแข่งขันให้เป็นที่ยอมรับและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไปในระดับอาเซียนและระดับโลกต่อไป จำเป็นต้องมีการบูรณาการของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้านการส่งออก และการจ้างงานในพื้นที่ เพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และเพื่อลดปัญหาช่องว่างที่เกิดระหว่างพรมแดนไทยและลาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

ควรส่งเสริมให้มีการใช้ยุทธศาสตร์ BETS กับพื้นที่การค้าชายแดนต่าง ๆ ภายในประเทศ เพื่อหาข้อค้นพบใหม่ในแต่ละบริบทของพื้นที่ที่สามารถนำยุทธศาสตร์ BETS ไปใช้ในการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพความร่วมมือการค้าบนพื้นฐานความสัมพันธ์ด้านประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน

References

- Angeles, V. M. (2015). *U.S. -Mexico economic relations: Trends, issues and implications*. Retrieved August 25, 2019, from <https://fas.org/sgp/crs/row/RL32934.pdf>
- Chotinisakorn, A. (2018). *Open treasure "Thai border"*. Nonthaburi: Foreign trade. Ministry of Commerce.
- Department of International Trade Promotion. (2015). *Thai-Laos Border Trade: Developing the Potential of Thai Border Trade to Laos and to Third Countries*. Department of International Trade Negotiations, Office of ASEAN: Nonthaburi.
- Meepokee, Ch. et al. (2011). *Industrial Economics*. Bangkok: Thammasat University Printing House.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2018). *Border trade with the ASEAN community*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Phatsiriworakun, C. (2018). *Economic knowledge Follow the popular world*. Retrieved August 25, 2019, from https://www.ditp.go.th/contents_attach/152202/152202.pdf
- Phuakbuakhao, P., Thuwanut, P., & Phaopuntee, Ch. (2017). Policy formulation to promote Thai-Myanmar border trade, Prachuap Khiri Khan Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(3), 68 -85.
- Saichua, S. (2010). *Debt is the foundation of the economic crisis*. (2nd ed.). Bangkok: Publisher of Chulalongkorn University.
- Sangvanich, K. W., & Chupunnarat, Y. (2018). Influences of culture from outside ASEAN: Values, lifestyle, and arts study in Thailand and Laos. *Journal of Urban Culture Research*, 17, 90-102.
- Sirinukul, Ch. (2008). *Trade promotion in neighboring markets (Lao PDR)*. Bangkok: Department of Export Promotion, Ministry of Commerce.
- Sontichirawong, S. (2018). *International Business Administration: Management Theory and Strategy*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Surifai, T., & Manmart, L. (2018). Role of Border Trade in Community Economic Development A Case Study Nong Khai, Nakhon Phanom and Mukdahan provinces. *Administrative Politics Journal*, 8(1), 153-176.

The Thai Chamber of Commerce and the Federation of Thai Chamber of Commerce. (2011). *Trade and Investment Handbook, Lao People's Democratic Republic*. Bangkok: The Thai Chamber of Commerce and the Chamber of Commerce of Thailand.

ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*

Project Management Strategy for Basic Education Schools

under the Secondary Educational Service Area

¹ชนิดา วารสิทธิ์, ไพรวลัย โคตรตะ และ ชวนคิด มะเสนะ

¹Chanida Warasit, Praiwan Kotta and Chuankid Masena

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: chanida.wG62@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อทดลองใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4) เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีการวิจัย 4 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 296 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และสถานศึกษากรณีที่เป็นต้นแบบการบริหารโครงการในสถานศึกษาจำนวน 3 แห่ง ระยะที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมายคือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 3 การทดลองยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 21 คน จากโรงเรียนไพศาลพิทยาคม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และระยะที่ 4 การประเมินยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ จำนวน 23 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบประเมินยุทธศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน การสร้างยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมพบว่าสภาพการปฏิบัติในปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) ยุทธศาสตร์ และ 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จ ภาพรวมหลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบยุทธศาสตร์พบว่ามีความเหมาะสมความ

*Received March 13, 2021; Revised August 19, 2021; Accepted September 9, 2021

เป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในภาพรวมระดับมากที่สุดซึ่งสามารถนำยุทธศาสตร์ไปใช้เพื่อพัฒนาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้จริง

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; การบริหารโครงการ; สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this study were to study project management strategy for basic education school under the Secondary Educational Service Area. The research procedure was divided into 4 phases which are phase 1: Was to study current conditions on project management strategy for basic education schools under the Secondary Educational Service Area. The participants for this phase consisted of 296 school administrators and teachers responsible to projects from schools under Supervisory District 14, obtained by simple random sampling, and 3 schools granted permission to be project management school model. Phase 2: the development of project management strategy for basic educational school under the Secondary Educational Service Area. Participants in this phase included 11 experts, selected by purposive sampling. Phase 3: The project management strategy for basic educational school under the Secondary Education Service Area trial. Participants in this phase were school administrators and teachers responsible to projects from Paisarn Pithayakhom School, obtained by purposive sampling. Phase 4: An evaluation of project management strategy for basic educational school under the Secondary Education Service Area. Participants in this phase consisted of 23 experts with knowledge and experience about strategy. Purposive sampling was applied for the sample group. The instrument used in the study were questionnaires and strategy evaluation forms. The percentage, mean, and standard deviation were used for statistical analysis. Content analysis was applied for qualitative data analysis.

The results of the study revealed that project management strategy for basic education school under the Secondary Educational Service Area including vision, mission, and goal. The 4 strategies consist of The 4 strategies includes strategy 1 : brainstorming including planning participation, the utilization of project evaluation results, and project supervision and monitoring, strategy 2 : resource mobilization consisting of efficient budget allocation, worthwhile budget contribution, and results supervision and monitoring, strategy 3 : cooperation network support comprising external and internal cooperation, cooperatively setting goal and being satisfied with the success; and strategy 4: continuous evaluation including project evaluation and project operational reports.

Keywords: Strategy; Project Management; Basic Education School under the Secondary Educational S

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะสถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานสำคัญต่อการพัฒนาคนจะต้องมีการบริหารที่ชัดเจน นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษา โดยการปรับปรุงการบริหาร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพด้วยการเน้นให้ทุกหน่วยงานในสังกัด ใช้แผนการดำเนินงาน ซึ่งออกมาในรูปแบบการจัดกิจกรรม และโครงการ มีการติดตามผลและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ จากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก (Office of the Basic Education Commission, 2020) เช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มีการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาเหตุสำคัญที่หน่วยงานในสังกัดยังไม่สามารถนำไปแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ซึ่งการดำเนินโครงการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขาดความรู้และทักษะในการเขียนรายละเอียดของแผนงาน โครงการ ทำให้แผนที่ทำขึ้นขาดความสมเหตุสมผลยากต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารและบุคลากรในหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของการวางแผนก่อนการดำเนินโครงการ และมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ ในขั้นตอนการวางแผนการดำเนินโครงการขาดความสมบูรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศเพื่อการวางแผน การมีข้อมูลไม่เพียงพอ ข้อมูลไม่ทันสมัย ทำให้ยากต่อการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการส่งผลต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจ Sittikarn, (2014) การกำหนดงานและโครงการด้วย ในการกำหนดการนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายไม่ชัดเจน การเขียนโครงการมักเป็นความต้องการมากกว่าความจำเป็น และบางครั้งไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดความซับซ้อนสิ้นเปลืองในการใช้ทรัพยากร และโครงการนั้น ๆ ไม่สามารถตอบสนองต่อการแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง และในขั้นตอนการประเมินโครงการยังขาดการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่ง Suksan, (2013) ได้กล่าวว่าการเขียนรายงานการประเมินที่ควรเน้นการลงข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของโครงการและผลลัพธ์ที่ได้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบริหารโครงการในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการในสถานศึกษา อย่างไรก็ตามโครงการเกิดขึ้นจากปัญหาของสายงานปกติในองค์การผสมผสานกับแนวคิดที่จะปรับปรุงแก้ไขปัญหา และความต้องการโอกาสที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของ 20 องค์การเพื่อเพิ่มคุณภาพงานขององค์การ องค์การจะต้องมีปรัชญาหรือแนวคิด กลยุทธ์ ในการดำเนินงานที่เป็นเฉพาะของตนเองที่ได้จากประสบการณ์การดำเนินโครงการที่แท้จริง ที่แสดงถึงภารกิจ (Mission) และทิศทาง (Goal) ของการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective) ที่กำหนดไว้การที่วัตถุประสงค์ขององค์การจะบรรลุผลตามเป้าหมาย ย่อมต้องอาศัยวิธีการทำงาน (Procedure) โครงการ (Project) หรือโครงการงาน (Program) เป็นสำคัญ

ดังนั้นหากองค์กรไม่มีการวางแผนงาน และไม่มีโครงการในการดำเนินการคงเป็นเรื่องที่น่าแปลกและเป็นองค์กรที่จัดว่าล้มเหลว (Jiradamkeng, 2012) จะเห็นได้ว่าการบริหารโครงการในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบผลสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยการบริหารและยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในการดำเนินการคือ การวางแผนการดำเนินโครงการ การจัดการทรัพยากร ความร่วมมือจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร และการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญในการศึกษายุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เนื่องจากผลจากการศึกษานี้จะสามารถเป็นฐานข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องใช้ประกอบการพิจารณา ใช้เป็นแนวทางประกอบการวางแผนนโยบาย การบริหารจัดการและเป็นกรอบในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนเกิดความพึงพอใจ ต่อการบริหารโครงการในสถานศึกษา โดยส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
4. เพื่อประเมินยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิจัยแบบผสม (Mix method Research) ได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยายกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study Research) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Interviews With Experts) และการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดย 1) การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีหลักการเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม 2) การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบโครงการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน ในเขตตรวจราชการ ที่ 14 จำนวน 296 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และ 3)การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา และครู

ผู้รับผิดชอบโครงการ ในโรงเรียนดีเด่น จำนวน 3 โรงเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงมีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนายุทธศาสตร์โครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดย 1) สร้างยุทธศาสตร์โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อสร้าง(ร่าง)ยุทธศาสตร์ 2) การพัฒนายุทธศาสตร์โดยการตรวจสอบ(ร่าง)ยุทธศาสตร์ด้านความสมบูรณ์ของยุทธศาสตร์และลักษณะของยุทธศาสตร์ที่ดีใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน โดยการเลือกเจาะจง ไปองค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนายุทธศาสตร์มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และขั้นที่ 3 ประเมินความสอดคล้องความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คนด้วยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อปรับปรุงให้เป็น(ร่าง)ยุทธศาสตร์ฉบับสมบูรณ์นำไปใช้ในการทดลองขั้นตอนที่ 3 ที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของ(ร่าง)ยุทธศาสตร์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยข้อมูลทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองยุทธศาสตร์ไปทดลองยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม โดยทดลองใช้ยุทธศาสตร์ที่ 1 การวางแผนการดำเนินโครงการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 จำนวน 21 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยเครื่องมือที่ใช้คือ 1) แบบสอบถามความพึงพอใจ 2) ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยข้อมูลทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยการทดลองยุทธศาสตร์จากขั้นตอนที่ 3 มาตรวจสอบ และประเมินความเหมาะสม ความเป็นได้ และความเป็นประโยชน์ แล้วนำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ปรับปรุง และนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

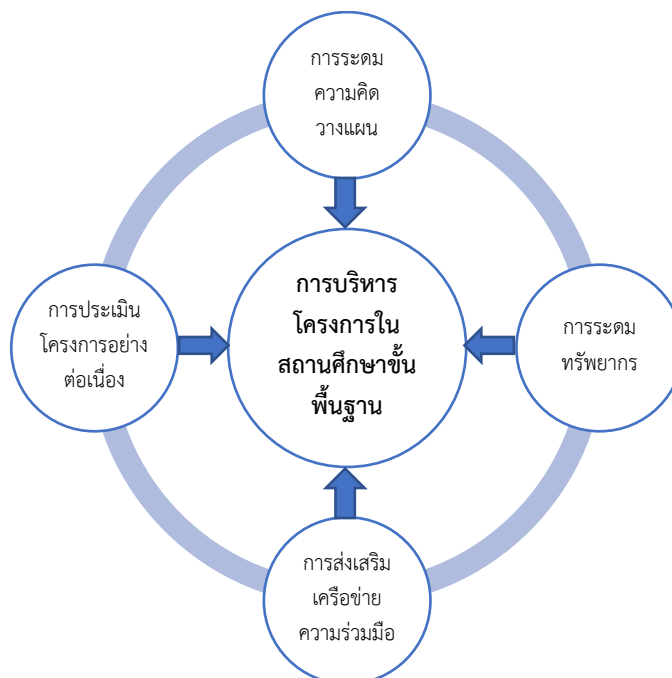
วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าระดับสภาพการปฏิบัติในปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความร่วมมือ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันในยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้าน

กระบวนการบริหารโครงการ	สภาพปัจจุบัน		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล
ด้านการวางแผน	4.04	.70	มาก
ด้านการจัดการทรัพยากร	4.08	.87	มาก
ด้านความร่วมมือ	4.10	.75	มาก
ด้านการประเมินโครงการ	4.04	.75	มาก
รวมเฉลี่ย	4.06	.79	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 (ร่าง)ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบไปด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ และ 4) ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การวางแผน การจัดการทรัพยากร ความร่วมมือ การประเมิน

ผลการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยนำข้อมูลมาปรับปรุงยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีองค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการระดมความคิดวางแผน ด้านการระดมทรัพยากร ด้านการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ ด้านการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ร่างยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 3 การทดลองใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

จากการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในโรงเรียนไพศาลพิทยาคม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทดลองใช้ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การระดมความคิดวางแผน ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการทดลองใช้องค์ประกอบยุทธศาสตร์ และยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากร

รายการประเมิน องค์ประกอบยุทธศาสตร์	ข้อค้นพบ/ปัญหาอุปสรรค	
	ก่อนการทดลองใช้ยุทธศาสตร์	หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์
1. วิสัยทัศน์	วิสัยทัศน์ยังขาดความสอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้เท่าที่ควร ขาดการระดมความคิดเห็นของคนหลายกลุ่ม	บุคลากรมีการมองภาพอนาคตของสถานศึกษาไปในทิศทางเดียวกันมีแรง จูงใจในการร่วมมือกันเพื่อให้สถานศึกษาเดินทางไปถึงเป้าหมายได้สำเร็จ
2. พันธกิจ	โรงเรียนไม่ได้วิเคราะห์ภารกิจ กำหนดกรอบ แนวทางและขอบเขต เพื่อทำการระบุถึงสิ่งที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนความสำเร็จในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ขององค์กร	โรงเรียนสามารถจัดลำดับความสำคัญของภารกิจ มีแนวทางที่จะบรรลุภาพความสำเร็จในอนาคตได้ (วิสัยทัศน์) ด้วยวิธีการที่เหมาะสม
3. เป้าประสงค์	โรงเรียนขาดระบบการกำหนดเป้าหมาย และระบบการติดตามความก้าวหน้าของงาน ครูและบุคลากร ยังไม่พยายามทำให้เป้าประสงค์นั้นให้เป็นรูปธรรม	โรงเรียนมีเป้าประสงค์ ที่ชัดเจน มีการตัดสินใจร่วมและวางแผนระยะยาวทำงานได้ผล เป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่เห็นได้
4. ยุทธศาสตร์การระดมความคิดวางแผน	สถานศึกษามีแผนยุทธศาสตร์การศึกษา กฎ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการดำเนินโครงการประชุมและรับฟังความคิดเห็นจากส่วนต่างๆไม่เต็มที่ โดยการสร้างขีดความสามารถขององค์กรได้ไม่เต็มศักยภาพ การมีส่วนร่วมน้อย โครงสร้างหน่วยงาน การแบ่งงานการมอบหมายงาน ยังไม่เหมาะสมการสื่อสารติดต่อประสานงานยังไม่รวดเร็ว ทำให้การดำเนินงานไม่บรรลุความสำเร็จในระยะเวลาและทรัพยากรที่มี	สถานศึกษามีการระดมความคิดวางแผนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการบริหารโครงการให้ประสบผลสำเร็จใช้กระบวนการบริหารคือการวางแผน (Planning) โรงเรียนมีการพัฒนา ปรับปรุงขึ้นตามลำดับผู้บริหารสื่อสาร สร้างขวัญและกำลังใจ นิเทศกำกับ ติดตาม บริหารแบบมีส่วนร่วมสร้างความมั่นใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ชุมชน

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าจากสรุปผลจากการประเมินกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อนการทดลองใช้ยุทธศาสตร์การระดมความคิดวางแผน พบว่าในแต่ละด้านที่โรงเรียนไพศาลพิทยาคม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ยังไม่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ และเมื่อนำยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้ หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์พบว่าโรงเรียน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และแนวดำเนินการใน ยุทธศาสตร์ด้านการระดมความคิดวางแผนมีความชัดเจนขึ้นและสามารถปฏิบัติได้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 4 การประเมินยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 4

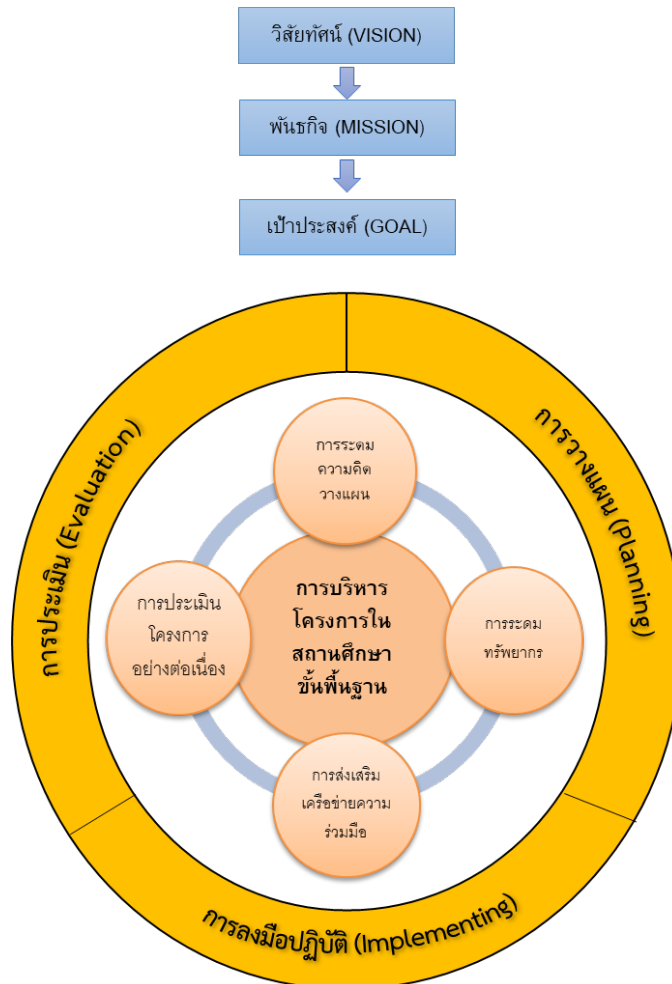
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ของระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. วิสัยทัศน์	4.61	.58	มากที่สุด	4.74	.49	มากที่สุด	4.30	.70	มาก
2. พันธกิจ	4.30	.70	มาก	4.69	.47	มากที่สุด	4.87	.34	มากที่สุด
3. เป้าประสงค์	4.60	.49	มากที่สุด	4.56	.51	มากที่สุด	4.65	.49	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.50	.59	มาก	4.66	.49	มากที่สุด	4.61	.51	มากที่สุด
ยุทธศาสตร์									
1.การระดมความคิดวางแผน	4.77	0.43	มากที่สุด	4.74	0.43	มากที่สุด	4.74	0.46	มากที่สุด
2.การระดมทรัพยากร	4.78	0.42	มากที่สุด	4.86	0.36	มากที่สุด	4.79	0.41	มากที่สุด
3.การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ	4.77	0.43	มากที่สุด	4.72	0.46	มากที่สุด	4.79	0.43	มากที่สุด
4.การประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง	4.81	0.44	มากที่สุด	4.79	0.41	มากที่สุด	4.82	0.45	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.78	.43	มากที่สุด	4.77	.42	มาก	4.79	.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมของยุทธศาสตร์ มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด ($\mu=4.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง ($\mu=4.81$) มีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การระดมทรัพยากร

($\mu=4.86$) และมีความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง ($\mu=4.82$)

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 2 ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ในการบริหารโครงการในสถานศึกษา ต้องศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษาโดยผู้บริหารและบุคลากรภายในสถานศึกษามองเห็นภาพอนาคตของสถานศึกษาร่วมกัน จากนั้นกำหนดพันธกิจหรือขอบข่ายภาระงานซึ่งเป็นวิธีการดำเนินการเพื่อให้สถานศึกษาก้าวไปสู่ภาพอนาคตที่ตั้งไว้ และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นเป้าหมายของสถานศึกษาที่เขียนไว้กว้างๆ เพื่อให้บรรลุพันธกิจ โดยดำเนินการตามผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของยุทธศาสตร์ จากนั้นสร้างยุทธศาสตร์โดยนำปัจจัยจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันมาเป็นสารสนเทศสังเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4

ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การระดมความคิดวางแผน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การระดมทรัพยากร ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การประเมินอย่างต่อเนื่อง จากนั้นนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติโดยการประสานความร่วมมือจากภายในสถานศึกษาและจากหน่วยงานภายนอก ตามกระบวนการวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Implement) การประเมิน (Evaluation) บุคลากรมีความสุขจากผลสำเร็จของงานร่วมกัน ภายใต้ค่านิยมที่ว่า “คนสำราญ งานสำเร็จ”

การบริหารโครงการในสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา ด้วยระยะเวลาและทรัพยากรที่มีจำกัด การดำเนินการโครงการในสถานศึกษาจะสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารอย่างเป็นระบบมีทักษะในการติดต่อสื่อสารเพื่อการทำงานเป็นทีมกับบุคลากรในสถานศึกษา หน่วยงานภายนอก และชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการ มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการบริหารโครงการในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนั้นเพราะในกระบวนการบริหารโครงการทุกๆโครงการต้องอาศัยความร่วมมือจากภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการวางแผนการดำเนินโครงการ การจัดการทรัพยากร และการประเมินโครงการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีระดับสภาพการปฏิบัติในปัจจุบันอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านความร่วมมือเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาด้านการจัดการทรัพยากร ด้านการวางแผน ด้านการประเมินโครงการสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongkaew (2016) ซึ่งค้นพบ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์กับชุมชน สรุปการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ซึ่งยุทธศาสตร์หมายถึง แนวคิดหรือแผนการอันพิเศษที่วางแผนไว้ล่วงหน้าเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรให้บรรลุเป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งแผนการนั้นเกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรในขณะนั้น หลังจากนั้นจะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ โดยแผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดวิธีปฏิบัติงานที่ดีที่สุดไว้ล่วงหน้า ในส่วนของการศึกษายุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยสังเคราะห์จากความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบโครงการสถานศึกษาต้นแบบพบว่ายุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษามี 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การระดมความคิดวางแผน 2) ยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากร 3) ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ 4) ยุทธศาสตร์การประเมินอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการสร้างยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ร่าง)ยุทธศาสตร์ 4 ด้าน คือ 1) ยุทธศาสตร์การระดมความคิดวางแผน 2) ยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากร 3) ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ 4) ยุทธศาสตร์การประเมินอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการสร้างยุทธศาสตร์จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และใช้

เทคนิคการวิจัยแบบผสมคือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างยุทธศาสตร์ และการสร้างยุทธศาสตร์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงขั้นตอนการสร้างยุทธศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Sittikarn (2014) ได้สรุปผลการวิจัย เรื่องรูปแบบการบริหารโครงการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตจังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1.องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การบริหารโครงการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตจังหวัดภาคใต้ มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เอกสารลักษณะ โครงการ 2) การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ 3) ระบบข้อมูลสารสนเทศ 4) การวางแผน โครงการ 5) การเขียนโครงการ 6) การบริหารทรัพยากรบุคคล 7) คุณลักษณะและภาวะผู้นำ ผู้บริหารโครงการ 8) การบูรณาการเพื่อป้องกันความเสี่ยงและการเทียบเคียงกับสถานศึกษาอื่น และ 9) การประเมินผลโครงการ การรายงานผลและการปิดโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับ McCarthy, and Fucito (2005) ศึกษาวิจัย การวางแผนกลยุทธ์ของวิทยาลัยชุมชนมิชิแกนและศึกษาผลงานการวางแผนที่มีต่อปัจจัยด้านบรรยากาศ ผลการศึกษาพบว่า วิทยาลัยชุมชนส่วนมาก ใช้การวางแผนกลยุทธ์มาแล้วประมาณ 4-5 ปี เพื่อปรับปรุงสภาพการทำงานต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ลักษณะของแผนกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ การวินิจฉัยพันธกิจ การวิเคราะห์ปัจจัย การกำหนดเป้าหมาย และการประเมินผล และพบว่าวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาสำคัญที่พบ คือ การไม่มีเวลาเพียงพอในการจัดทำแผนกลยุทธ์และเห็นว่าแผนกลยุทธ์มีประโยชน์ ในแง่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับทิศทางในการเปลี่ยนแปลง โดยที่ Chien (2004) ได้ให้ความสำคัญสอดคล้องว่า การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนประสบความสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาโรงเรียนในชุมชนเมืองส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนมีความคาดหวังสูงที่จะให้นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี รวมถึงเป็นความรับผิดชอบของทุกคนในชุมชน ที่จะต้องส่งเสริมด้วยการเรียนการสอนของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังสนับสนุนให้โรงเรียนจัดทำโครงการสอนภาษาสำหรับนักเรียน เพราะต้องการให้นักเรียนมีความสามารถ ในด้านภาษามากกว่าหนึ่งภาษา นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้เสียของโรงเรียนยังเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆเพื่อให้โรงเรียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเลือกจ้างครู เป็นต้น งานวิจัยนี้ ยังได้ค้นพบอีกว่า ถึงแม้โรงเรียนจะมีขนาดใหญ่ประกอบขึ้นด้วยครูและนักเรียนจำนวนมาก แต่ทุกคนในโรงเรียนต่างก็มีความสามัคคีและทำงานร่วมกันได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองการใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากสรุปผลจากการประเมินกลุ่มเป้าหมายก่อนและหลังการใช้ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก่อนการทดลองใช้ ยุทธศาสตร์พบว่าองค์ประกอบยุทธศาสตร์ และแนวการดำเนินการยุทธศาสตร์ในแต่ละด้านที่โรงเรียนไพศาลพิทยาคม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ยังไม่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติ เมื่อนำยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาใช้ หลังการทดลองใช้ยุทธศาสตร์พบว่าโรงเรียน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และแนวดำเนินการในยุทธศาสตร์ด้านการระดมความคิดวางแผน มีความชัดเจนขึ้นและสามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจาก ในการสร้างร่างยุทธศาสตร์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัดความสำเร็จและ

การตรวจสอบร่างยุทธศาสตร์ในด้านความสมบูรณ์ของยุทธศาสตร์และลักษณะที่ดีของยุทธศาสตร์ใช้เทคนิค สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังได้ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของร่าง ยุทธศาสตร์เพื่อนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำ ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการมาทดลองใช้จริงทำให้ผลทดลองออกมาเป็นที่น่าพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Bunlusin (2013) ได้ทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทาง การศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทาง การศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังนี้ 1) การ มีส่วนร่วมคิด 2) การมีส่วนร่วมวางแผน 3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน 5) การมีส่วน ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล และ 6) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กลไก 4) วิธีการดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งมีผลการประเมินองค์ประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินยุทธศาสตร์การบริหารโครงการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีความเหมาะสมความเป็นไปได้และ ความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเป็นเช่นนี้เพราะยุทธศาสตร์การบริหารโครงการใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาอย่างมีระบบ มี ขั้นตอนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongkaew (2016) ได้วิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากรทาง การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากร ทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การประสานความสัมพันธ์ 2) การปลูกศรัทธา 3) การสร้างความร่วมมือ 4) การพัฒนารอบด้าน และ 5) การเสริมสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งผลการประเมิน ยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้งในภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของ Sittikarn (2014) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโครงการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา ผลการวิจัยมีข้อสังเกตว่า โครงการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การเพิ่มความสำเร็จให้กับโครงการซึ่งจากการวิจัยพบว่าการประเมิน ความสำเร็จของ Jiradamkeng (2012) บริหารโครงการในสถานศึกษา

สรุป

ยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา มีวิธีการสร้างอย่างมีระบบเป็นขั้นตอนจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ศึกษาเอกสารตำราจาก นักวิชาการ การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการทดลองใช้และการประเมินยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การระดมความคิดวางแผน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การระดมทรัพยากร ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การ ประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ให้สำเร็จนั้นหน่วยงานและชุมชนต้อง

ร่วมมือกันทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จึงจะทำให้การบริหารโครงการในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาไปประยุกต์ และพัฒนาเพื่อให้สามารถใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาคู่มียุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอย่างละเอียด ก่อนนำไปใช้ในสถานศึกษา

1.3 จากผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของยุทธศาสตร์การบริหารโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการระดมทรัพยากร ควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการระดมความคิดวางแผน สถานศึกษาอาจจะมีการปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโครงการในสถานศึกษาโดยใช้ยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้านเพื่อจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรทำการศึกษารูปแบบการประเมินโครงการในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล

References

- Bunlusin, T. (2013). *Model of community participation in educational resource mobilization. To develop the effectiveness of small school students Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 1.* (Doctoral Dissertation) . Ubon Ratchathani Rajabhat university. Ubon Ratchathani.
- Chien, J. C. (2010). *Examining a Successful urban Elementary School: Putting the Pieces Together* (Research Report). Los Angeles: n.p.
- Jiradamkeng, W. (2012). *Project Management*. Pathumthani: Wannakawee.

- Kongkaew, P. (2016). *Educational Resources Mobilization Strategies in Basic Educational Schools*. (Doctoral Dissertation) . Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.
- McCarthy, B. W., & Fucito, L. (2005). Integrating Medication, Realistic Expectations, and Therapeutic Integration in the treatment of Male Sexual Dysfunction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31(4), 319–328.
- Office of the Basic Education Commission. (2020). *OBEC POLICY 2020*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission
- Sittikarn, P. (2014). *The Model of Excellent Project Management of Schools under the Jurisdiction of Primary Educational Service Office Areas in Southern Provinces of Thailand*. (Doctoral Dissertation). Prince Of Songkla university. Songkla.
- Suksan, B. (n.d.). *Project Evaluation*. Udon thani: Udon thani Rajabhat university.
- Yemini M., Oplatka I., & Sagie N. (2018) *Project Monitoring, Control, and Evaluation: The Unique Aspects of Projects in Schools*. In: *Project Management in Schools*. Palgrave Pivot, Cham. Retrieved January 30, 2021, form https://doi.org/10.1007/978-3-319-78608-7_6

แนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง*

Guidelines for the development of the criteria for Pong Lang band contest

¹บุลากร สมไสย และ กฤษกร อ่อนละมุล

¹Bulakorn Somsai and Krisakorn Onlamul

¹วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹College of music, Mahasarakham University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: mosza2529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คณะกรรมการผู้ตัดสินการประกวดวงโปงลาง คณะกรรมการจัดการประกวดวงโปงลาง ผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด โดยมีขอบเขตคือเวทีการประกวดวงโปงลาง ที่สำคัญและมีผู้นิยมส่งวงโปงลางเข้าประกวดเป็นจำนวนมากได้แก่ 1. การประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย 2. การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ และ 3. การประกวดวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในแต่ละปรากฏการณ์ และทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งประกอบด้วย ปรากฏการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบตีความสรุปย่อยยืนยันแน่ชัดในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กติกาการประกวดด้านเวลาการประกวด ควรมีการแยกเวลาในการตั้งเครื่อง เวลาในการแสดง และเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี ออกจากกันอย่างชัดเจน และจะต้องกำหนดลายเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยยังไม่เคยเผยแพร่จากที่ใดมาก่อน และต้องมีการกำหนดลายพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเพื่อเป็นการอนุรักษ์ด้านเกณฑ์การตัดสินและการให้คะแนน ให้มีการตัดสินโดยการจัดลำดับ โดยใช้หลักการเกี่ยวกับค่าความถี่ พร้อมให้เหตุผลว่าได้ลำดับต่าง ๆ เพราะเหตุใด และผู้ที่จะมาเป็นกรรมการการตัดสินการประกวดวงโปงลาง จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน

คำสำคัญ: การประกวด; การพัฒนาเกณฑ์; วงโปงลาง

*Received October 11, 2021; Revised November 9, 2021; Accepted December 3, 2021

Abstract

The research article aimed at exploring the guidelines for developing the criteria for Pong Lang contest. The study used a qualitative research method by studying related documents and conducting in-depth interviews with key informants from the Pong Lan contest judging committee, the Pong Lang contest organizing committee, and the Pong Lang band producers who decided to enter the contest. There are numerous contests to which band producers usually send their bands: 1) Thailand's Pong Lang Championship Contest; 2) Pong Lang (Forn Lum Kaen Dancing) Contest; and 3) The Pong Lang Contest in Students' Art and Craft. The research tools for collecting data were survey form, observation form, and in-depth interview form. The obtained data were analyzed through comparison in order to investigate the relationship of each phenomenon, and then a descriptive analysis was performed by interpreting and summarizing each visible or concrete phenomenon. The researcher examined and summarized each phenomenon, resulting in a large summary that serves as the research objective.

According to the findings of the study, the contest rules on time should be set apart in terms of setting up the music instruments, performing, and packing up the music instruments. The song pattern must be original and have never been published before and it must be the traditional song pattern in favor of conservation. In terms of judging and scoring criteria, the score sequence should be established by applying frequency principles and explaining why each band is in that sequence. Those who seek to join on the Pong Lang contest judging committee must have knowledge, ability, and expertise in Isan folk.

Keywords: Contest; Criteria Development; Pong Lang Band

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านเป็นศิลปะที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทย ซึ่งการแสดงดนตรีพื้นบ้านของแต่ละภาคจะออกมาในรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และนิสัยของประชาชน ในท้องถิ่นนั้น จึงทำให้การแสดงดนตรีพื้นบ้านแตกต่างกันออกไปด้วย ดนตรีพื้นบ้านเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ในการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามความคิดของตน เพื่อความบันเทิง ความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ดนตรีพื้นบ้านภาคอีสานเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน เช่น วงโปงลาง ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน มีวิวัฒนาการมายาวนานนับพันปี ซึ่งเริ่มจากระยะต้นมีการใช้วัสดุในท้องถิ่นมาทำเลียนเสียงจากธรรมชาติ ในระยะต่อมาจึงใช้วัสดุพื้นเมืองจากธรรมชาติมาเป่า

ในระยะที่ 3 ได้นำหนังสือมาสรางเป็นเครื่องดนตรี ในการบรรเลงดนตรีในช่วงแรก ๆ นั้น ดนตรีพื้นบ้านอีสาน นิยมเล่นเดี่ยว ยังไม่มีผสมวง (Piewrat, 2015) กระบวนถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการให้ การศึกษา ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมดำรงอยู่ต่อไปได้ และด้วยเหตุผลที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ มีการส่งส่ถ่ายทอดต่อเนื่องไปไม่หยุดนิ่งตายตัวอยู่กับที่ มีการสืบทอดจากอดีตมาสู่ปัจจุบันและโยงไปถึง อนาคต (Palasak, 1999) กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมสามัญศึกษาได้สนับสนุนส่งเสริมให้โรงเรียน มัธยมศึกษาในสังกัดจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และกิจกรรม การเรียนรู้ หลายโรงเรียนได้จัดตั้งวงดนตรีพื้นบ้านประจำโรงเรียนขึ้น ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีการ จัดการประกวดแข่งขันและแสดงผลงานทางวิชาการขึ้นเป็นประจำทุกปี เรียกว่า งานศิลปหัตถกรรมนักเรียน (Sotesiao, 2011) และการพัฒนาสู่ความสำเร็จของวงโปงลางซึ่งต้องมืองค์ประกอบหลายอย่าง รวมถึงการ บริหารจัดการวงที่เป็นระบบ แต่ละโรงเรียนมีการเรียนเกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งจัดตั้งเป็นชุมนุมดนตรี พื้นบ้าน และแต่ละโรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายวิธี เช่น การรับการถ่ายทอดจากครูประจำ ชุมนุม วิทยากรท้องถิ่นทางด้านดนตรีพื้นบ้าน นโยบายของผู้บริหารบางโรงเรียนก็เน้นเรื่องการประกวดแข่งขัน ระดับต่าง ๆ ซึ่งทำให้กระบวนการในการฝึกซ้อมโปงลางต้องปรับรูปแบบการฝึกซ้อมและการนำเสนอการแสดง และได้รับอิทธิพลจากวงโปงลางที่เคยได้รับรางวัลการประกวดในระดับชนะเลิศ ปัจจุบันมีการแข่งขันการ ประกวดวงโปงลางมากมายไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันทักษะวิชาการระดับมัธยมศึกษา การประกวดวงโปงลาง ของภาคหน่วยงานราชการทั่วไป การประกวดระดับภาคจนถึงการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่ง วงโปงลางที่ได้รับรางวัลชนะเลิศนั้น มีรูปแบบการบริหารวง กระบวนการฝึกซ้อมและมืองค์ประกอบของการ แสดงดนตรีโปงลางอย่างไรจึงพัฒนางสู่ความสำเร็จได้ (Thongthip, 2015)

ในเกณฑ์การประกวดวงโปงลางในแต่ละสนามได้มีการพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีการนำ ข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นกติกาการแข่งขัน เกณฑ์การให้คะแนน แนวทางในการตัดสินรวมถึง การคัดเลือกคณะกรรมการตัดสินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่วงที่เข้าร่วมประกวด จึงได้มีการพัฒนาและ ปรับปรุงแก้ไขมาอย่างต่อเนื่อง ให้เท่าทันกับสถานการณ์ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการตัดสิน

ในการประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน ก็ได้มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ ด้านดนตรีพื้นบ้านที่เป็นคณะกรรมการตัดสิน คณะกรรมการจัดการประกวด รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ทำวงเข้าประกวด เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทาง เกณฑ์การประกวด กติกาการประกวด ทุกครั้งก่อนที่จะมีการ จัดการประกวด เพื่อให้ทราบถึงปัญหา แนวทางแก้ไขในการจัดการประกวดวงโปงลางที่เป็นปัญหาอยู่เพื่อให้ ได้รับการแก้ไข รวมถึงแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่วงที่เข้า ทำการประกวด (Prathumsin, 2020)

แนวคิดเกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินทางสุนทรียศาสตร์ มีผู้กล่าวไว้ว่า มุมมองทางศิลปกรรมของแต่ละ คนนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับว่า แต่ละคนนั้นจะมีหลักอะไรเป็นตัวตั้งในการตัดสิน ความหลากหลายนี้เองที่ทำให้เกิดแนวคิดและปัญหาทางสุนทรียศาสตร์ ที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติที่เป็นเอกภาพ กันได้เนื่องจากหลักเกณฑ์การตัดสิน ตั้งอยู่บนแนวคิดของนักปรัชญา 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่ใช้ตัวเองเป็นตัวตัดสิน กลุ่มนี้ใช้เกณฑ์ตัดสินที่เรียกว่า “อัตนัยนิยม” (Subjectivism) เป็นกลุ่มที่เชื่อว่าความรู้ ความจริงและความดีงามทั้งหลายเป็นสิ่งที่มีความจริงในตัวเอง แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้นเกณฑ์การตัดสินเหล่านี้จึงไม่มีอยู่จริง มนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นตัวตัดสินและเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อความสะดวกสบาย คนแต่ละคนต่างมีอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย อายตนะเหล่านี้จะเป็นตัวบอก ความถูก-ผิด ดี-ชั่ว งาม-ไม่งาม โดยที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้อื่น อาทิเช่น ภาพวาดภาพหนึ่งที่คน ๆ หนึ่งอาจจะมองว่างาม ในขณะที่คนอื่น ๆ อาจมองว่าไม่น่าชม ซึ่งมุมมองของเราที่ต่างจากคนอื่นนี้ไม่ได้หมายความว่าของเราผิดและคนอื่นถูก ความผิด-ถูก และความสวยไม่สวย อยู่ที่เรเป็นผู้ตัดสิน จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ตัดสินแบบนี้สามารถทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง แต่หากความคิดแบบนี้มีมากเกินไปอาจทำให้เป็นคนเห็นแก่ตัวมองความคิดของคนอื่นผิดหมด เรียกลักษณะของคนแบบนี้ว่า “อัตตนิยม” (Egoism) นักสุนทรียศาสตร์ฝ่ายนี้ได้แก่ กลุ่มโซฟิสต์ (Sophist) ฮอบส์ (Hobbes) และออร์เตกา (Ortega)

2. กลุ่มที่เชื่อว่ามีหลักเกณฑ์ตายตัวที่จะใช้ตัดสินใจได้ กลุ่มนี้ใช้เกณฑ์ตัดสินที่เรียกว่า “ปรนัยนิยม” เพราะเชื่อว่ามีเกณฑ์มาตรฐานตายตัวแน่นอนในทางศิลปะ ซึ่งสามารถนำไปตัดสินผลงานได้ในทุกสมัย เกณฑ์มาตรฐานนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของใคร หรือศิลปินคนไหน ฉะนั้นศิลปินจึงไม่มีโอกาสแสดงความรู้สึกส่วนตัวในผลงานได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่ นักสุนทรียศาสตร์ตามลัทธิปรนัยนิยมนี้ต่างเชื่อว่าสุนทรียภาพมีอยู่จริง แม้ว่าจะไม่มีใครรู้มาตรการที่จะทำให้เกิดเข้าถึงสุนทรียธาตุก็ตาม และการที่เราตัดสินศิลปะไม่เหมือนกันเพราะแต่ละคนต่างเข้าถึงตัวจริงมาตรฐาน ถ้าทุกคนสามารถเข้าถึงสุนทรียภาพที่เป็นมาตรฐานแล้ว เขาจะพบได้ว่ามีเกณฑ์มาตรฐานตายตัวเพียงเกณฑ์เดียวเท่านั้น ซึ่งเกณฑ์นี้มีคนที่สามารถเข้าถึงได้เพียงบางคน และคนเหล่านั้นต้องเป็นคนที่ได้รับการพัฒนาในทางจิตอย่างเต็มที่ และสมบูรณ์จนจิตเกิดสัมผัสความงามมาตรฐาน การพัฒนาจิตให้สมบูรณ์จนสามารถยังเห็นความงามมาตรฐานได้นั้นมีวิธีแตกต่างกันแล้วแต่ทัศนะของปราชญ์แต่ละคน บางคนอาจจะทำสมาธิจิต บางคนอาจจะฝึกฝนทางศิลปะจนเกิดความชำนาญ สามารถยังเห็นความงามที่แท้จริงจนเกิดสัมผัสโดยธรรมชาติ นักปราชญ์ในแนวคิดนี้ได้แก่ พลาโต อาริสโตเติล (Aristotle) และ เฮเกิล (Hegel) เป็นต้น

3. กลุ่มที่เชื่อว่าหลักเกณฑ์ในการตัดสินสุนทรียศาสตร์นั้นผันแปรไปกับสภาวะแวดล้อม กลุ่มนี้มีทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์คล้ายกับแนวคิดของพวกอัตนัยนิยม แต่มีรายละเอียดที่ต่างกันตรงที่ พวกสัมพันธนิยมมีกฎเกณฑ์ตัดสินทางสุนทรียศาสตร์ที่ขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น หรือขึ้นอยู่กับสภาพของภูมิประเทศ ตลอดจนดิน ฟ้า อากาศ ของแต่ละพื้นที่แต่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจารณ์ เพราะผู้วิจารณ์จะต้องวางตัวเป็นกลาง และต้องสำนึกเสมอว่าตนเองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคม อาทิเช่น คนในพื้นที่หนึ่งอาจเห็นว่าการตัดดอกไม้ที่หุเป็นสิ่งที่สวยงามจึงกระทำกันในถิ่นนั้น ๆ ในขณะที่คนกลุ่มหนึ่งอาจเป็นเครื่องตัดสินใจไม่ได้ หรือการที่คนในวัฒนธรรมหนึ่งมีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าน้อยชิ้น ซึ่งเห็นว่ามีควมงามมากกว่าการแต่งกายที่ปกปิดมิดชิด ส่วนคนที่มิวัฒนธรรมตรงข้ามจะใช้ตนเองเป็นเครื่องตัดสินใจไม่ได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะขึ้นอยู่กับความเชื่อในทางวัฒนธรรมที่หลากหลายต่างกันไป เกณฑ์ตัดสินทางสุนทรียศาสตร์จึงแปรผันไปตามสังคมหรือพื้นที่ ตลอดจนภูมิอากาศของท้องถิ่นนั้น ๆ บ้าง กลุ่มนี้จึงใช้เกณฑ์การตัดสินที่เรียกว่า

“สัมพัทธนิยม” (Relativism) นักปรัชญาทางสุนทรียศาสตร์ที่มีความคิดแบบนี้ ได้แก่ ซานตายานา (Santayana) และแซมมวล อาเล็กซานเดอร์ (Samuel Alexander) เป็นต้น (Laothong, 2012)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลางเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกวดวงโปงลางต่อไปในอนาคต รวมถึงเป็นการอนุรักษ์สืบสานและสร้างสรรค์การแสดงวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประกวดวงโปงลาง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเฉพาะ ได้แก่ ศึกษาการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง และ นำข้อมูลที่ได้มาเป็นกรอบการสัมภาษณ์/สำรวจ แล้วจัดทำร่างคำถามและแบบสำรวจนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับแก้ ทำการนำส่งหนังสือขอสัมภาษณ์ และ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกำหนด รวมถึงดำเนินการภาคสนาม ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสาร/การสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม มาบูรณาการเป็นแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง และ นำข้อมูลที่ได้มาสรุป เสนอแนะ นำเสนอ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป

ขอบเขตในการวิจัย - ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการวิจัยโดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาตามความมุ่งหมายของการวิจัยคือ เพื่อหาแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง - ด้านพื้นที่ในการวิจัย การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง 3 สนามโดยเลือกจาก 1. เป็นสนามการแข่งขันที่มีวงโปงลางนิยมส่งเข้าประกวดเป็นจำนวนมาก 2. เป็นสนามที่จัดการประกวดต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี 3. เป็นสนามแข่งขันที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นจำนวนมาก จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกสนามการประกวดวงโปงลาง ได้แก่ 3.1 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย จัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2562 3.2 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางในงานศิลปหัตถกรรมระดับภาคอีสาน ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2562 3.3 การประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ จัดการประกวดโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2562 - ด้านระยะเวลาในการวิจัย ระหว่าง ตุลาคม 2561-ตุลาคม 2563 - ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตัดสินและผู้จัดการประกวดวงโปงลางใน 3 สนาม ที่เป็นขอบเขตของการวิจัย จำนวน 10 ท่าน และ ผู้ทำวงเข้าประกวด จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยเลือกจาก 1.คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำการตัดสินและผู้จัดการประกวดวงโปงลางใน 3 สนาม ที่เป็นขอบเขตของการวิจัย จำนวน 10 ท่าน 2. ผู้ทำวงเข้าประกวด จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้จัดสัมมนากลุ่มโดยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน คณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง และผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวดเพื่อรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อวงโปงลางที่เข้าประกวดมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่

1. แบบสำรวจ ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกวดวงโปงลางในประเด็นต่าง ๆ เช่น เวทีการประกวดวงโปงลางที่มีความสำคัญ เกณฑ์การประกวด คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 2. แบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ข้อมูลในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประกวดวงโปงลาง ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของการจัดการประกวดวงโปงลาง เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในแต่ละสนามในปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์การประกวด 3. แบบสังเกต ใช้ในการวิเคราะห์เกณฑ์การประกวดวงโปงลางจากการประกวดวงโปงลางในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา 4. แบบสนทนากลุ่ม ใช้ในการสนทนาประเด็นต่าง ๆ เช่น การหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง เกณฑ์การประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน เป็นต้น ทั้งนี้ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดย ตั้งคำถามในการวิจัย ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยเหล่านี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง องค์ความรู้เกี่ยวกับการประกวดวงดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง องค์ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพัฒนางวงโปงลาง ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่าง ตุลาคม 2561 – ตุลาคม 2563

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยผู้วิจัยหาแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลางจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับสภาพจริงและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเกณฑ์การประกวด ทั้งนี้จากการพัฒนาเกณฑ์การประกวดตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลโดย 1. ทำการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในแต่ละปรากฏการณ์ 2. ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น ซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบตีความสรุปย่อยยืนยันแน่ชัดในแต่ละเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปใหญ่ ที่เป็นความมุ่งหมายของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ค้นพบแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านที่เป็นกรรมการตัดสินวงโปงลาง ผู้จัดการประกวดวงโปงลาง และผู้ทำวงโปงลางเข้าประกวด แบ่งแนวทางพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลางออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านผู้เข้าแข่งขัน 2. ด้านกติกาการประกวด 3. ด้านเกณฑ์การให้คะแนน 4. ด้านรางวัลในการประกวด และ 5. ด้านคณะกรรมการ ดังนี้

1. ด้านผู้เข้าแข่งขัน

จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย พบว่า ผู้เข้าแข่งขันหลายคนยังไม่เข้าใจในเกณฑ์การประกวดและกติกาโดยละเอียด ทำให้เมื่อทำการแสดงจะได้คะแนนจากคณะกรรมการไม่มากเนื่องจากการแสดงไม่เป็นไปตามกติกาอย่างครบถ้วน ผู้เข้าแข่งขันบางวงมีเวลาในการฝึกซ้อมน้อย ดังนั้น ผู้เข้าแข่งขันจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง รู้จักหน้าที่ผู้เข้าแข่งขัน หน้าที่นักดนตรีและนักแสดง ต้องเป็นผู้ไม่มุงหวังในสิ่งตอบแทนมากเกินไป มีหน้าที่สร้างความบันเทิงให้แก่ผู้ชม จะต้องศึกษาเกณฑ์และกติกาให้ละเอียด ทำการสร้างสรรค์ลายเพลงและฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญ ทั้งการบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงรวมวง ในการนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ในเชิงอนุรักษ์จะต้องศึกษาค้นหาสิ่งที่เก่าแก่มานำเสนอให้เกิดคุณค่า ถ้าเป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ก็ต้องคิดต่อยอดให้การแสดงออกมาน่าดูและเป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ชมผู้ฟัง ในด้านประเภทของผู้เข้าประกวดควรเป็น 3 ระดับ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา จึงจะมีความเหมาะสม และควรจะมีการจัดการประกวดในประเภทบุคคลทั่วไปเพื่อเป็นสีสันในการประกวด

2. ด้านกติกาในการประกวด

สำหรับกติกาในการประกวดวงโปงลางในปัจจุบัน มีการกำหนดกติกาแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่ในแต่ละสนามและวัตถุประสงค์ของผู้จัดการแข่งขันว่าจะส่งเสริมหรืออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลาง ที่ผ่านมากติกาการประกวดมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการประกวดวงโปงลาง อีกทั้งกติกาการประกวดจะต้องมีความละเอียดชัดเจน เช่น การกำหนดเวลาในการประกวดในแต่ละสนามประมาณ 30-40 นาที การกำหนดจำนวนผู้เข้าประกวดของแต่ละวงในแต่ละสนามจะอยู่ที่ 35-40 คน การกำหนดเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลง ได้แก่ โหวด พิณ แคน โปงลาง ปี่ผู้ไท ซออีสาน กลองหาง 4 ใบ กลองรำมะนา ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ ไหซอง และหมากกับกับ การกำหนดลายเพลงที่ใช้ในการประกวด เช่น เป็ดวง ลายบรรเลงประกอบการแสดงวิถีชีวิตชาวอีสาน ลายบรรเลงเดี่ยวสำหรับเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง ลายเพลงประกอบชุดการแสดงเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือพระบรมวงศานุวงศ์ กติกาเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติผู้เข้าประกวดจะแบ่งเป็นรุ่นอายุ ไม่เกิน 13 ปี ไม่เกิน 19 ปี และไม่เกิน 25 ปี ส่วนจะสังกัดสถานศึกษาหรือไม่ขึ้นอยู่กับแต่ละเวทีการประกวดเป็นผู้กำหนด เป็นต้น และนอกจากนี้กติกาจะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสามารถนำเข้าประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขในส่วนที่พบปัญหาได้

3. ด้านเกณฑ์การให้คะแนน

ในการประกวดวงโปงลางการให้คะแนนของคณะกรรมการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นคณะกรรมการจัดการประกวดจะมีการประชุมกับคณะกรรมการตัดสินการประกวดและผู้ทรงคุณวุฒิก่อนจะกำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนว่าควรให้น้ำหนักคะแนนในแต่ละด้านอย่างไร ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 ด้าน หลัก คือ ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการขับร้อง โดยมีการกำหนดรายละเอียดของคะแนน เช่น การประกวดวงโปงลางฟ้อนลำแคนคอนเทสต์ ได้กำหนดคะแนนด้านดนตรี 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก ความถูกต้องของจังหวะ ทำนอง เทคนิคการบรรเลง แนวการบรรเลง และความไพเราะในภาพรวมตลอดทั้งความเชื่อมโยง และความสัมพันธ์กับชุดการแสดง ด้านขับร้อง 20 คะแนน โดยพิจารณาจาก การร้องตามจังหวะเสียงดนตรี กลวิธีขับร้อง ถูกต้องตามทำนอง อักขระวิธี สีสากลขับร้อง ด้านการแสดง 40 คะแนน โดยพิจารณาจาก กระบวนท่าฟ้อน ความพร้อมเพรียง ความเหมาะสมของเครื่องแต่งกาย และความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงประกอบบทเพลง และนอกจากนี้การให้คะแนนของกรรมการแต่ละท่านมีการกำหนดการให้คะแนนต่ำสุดและสูงสุดเพื่อป้องกันการให้คะแนนโดด และกรรมการแต่ละท่านจะต้องพิจารณาจัดลำดับ 1,2,3 ด้วย แล้วนำมาพิจารณาร่วมกันกับผลคะแนนที่ได้ และนำเข้ามาหารือกันระหว่างคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการตัดสินผลการประกวด หลังจากพิจารณาเสร็จ จึงทำคะแนนใหม่แล้วเซ็นรับรองร่วมกัน เป็นวิธีการตัดสิน

4. ด้านรางวัลในการประกวด

ด้านรางวัลในการประกวดในปัจจุบันยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เพราะค่าใช้จ่ายในการทำวงเข้าประกวดมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง เพราะแต่ละวงที่ส่งเข้าประกวดต้องการให้ผลงานออกมาดีและเป็นที่น่าสนใจของผู้ชม ในเวทีการแข่งขันประกวดวงโปงลางที่ผ่านมา มีเวทีการประกวดวงโปงลางงานมูลมังหลวงปู่ชอบ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ให้รางวัลการประกวดที่เหมาะสม โดยรางวัลที่ 1 มีรางวัลเงินสดสองแสนบาท ส่วนเวทีการประกวดชิงแชมป์ประเทศไทย ซึ่งจัดโดยกรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการกระจายรางวัลให้กับนักดนตรี เพื่อเป็นการส่งเสริมการแสดงดนตรีพื้นบ้านในการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี เช่น บรรเลงเดี่ยวโหวด โปงลาง พิณ แคน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจ เพื่อสืบทอดและช่วยกันอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่สืบไป

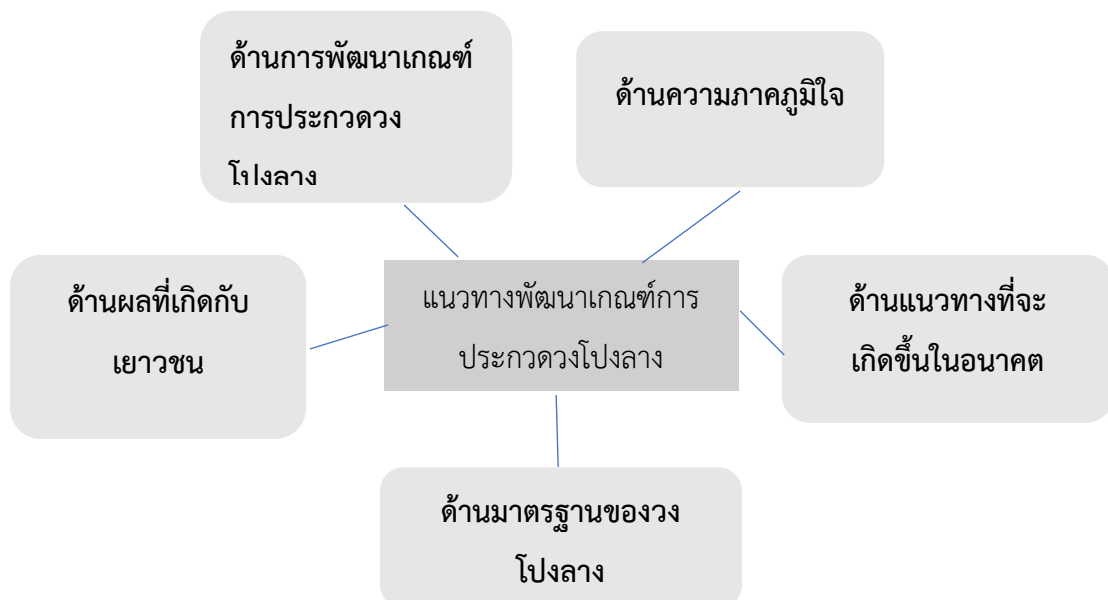
5. ด้านคณะกรรมการ

ในด้านคณะกรรมการในปัจจุบัน จำนวนคณะกรรมการแต่ละสนามจะมีจำนวนคณะกรรมการที่ไม่เท่ากัน เช่น 5 คน 7 คน และ 9 คน เพราะแต่ละสนามการประกวดก็มีเหตุผลของตนในการกำหนดจำนวนกรรมการ ส่วนคณะกรรมการแต่ละท่านนั้นจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้าน หรือมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน เพื่อให้ผลการตัดสินออกมาอย่างถูกต้องและยุติธรรม อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือความเที่ยงตรงของกรรมการแต่ละท่าน จะต้องไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ไม่เข้าข้างวงที่เป็นลูกศิษย์ของตน ควรมีความเป็นกลางเที่ยงธรรมต่อทุกวง อีกสิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นคือการสืบทอดหน้าที่ของคณะกรรมการหรือการสร้างกรรมการใหม่ เพราะปัจจุบันคณะกรรมการก็มีอยู่ไม่มาก ในการตัดสินหลายเวทีจะมีกรรมการที่เป็นชุดเดิมทำการตัดสิน ซึ่งควรมีการสร้างผู้ที่จะมาเป็นคณะกรรมการใหม่ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถทำหน้าที่แทนคณะกรรมการชุดเก่าได้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ทำการจัดอบรมจากผู้ที่มีความรู้ในด้านดนตรีและการแสดงพื้นบ้านให้เป็นมาตรฐานโดยมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปในการอบรมด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ประเด็นที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้ ดังนี้

1. **ด้านการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง** จากพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการแสดงโปงลางอย่างมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ได้รับความชื่นชมจากผู้ชมผู้ฟัง ส่งผลให้วงโปงลางได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการว่าจ้างไปแสดงในงานต่างๆ ทำให้เกิดรายได้
2. **ด้านความภาคภูมิใจ** เกิดความภาคภูมิใจของกรรมการที่มีกาตัดสินได้อย่างยุติธรรมเนื่องจากมีเกณฑ์ที่มาตรฐานน่าเชื่อถือ ส่วนผู้เข้าประกวดก็ภาคภูมิใจ ว่าตนเองมีศักยภาพ ความสามารถในการแสดงโปงลางได้ลำดับที่ 1,2,3 เป็นใบเบิกทางในการนำไปศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือใช้ประกอบการสมัครงานในด้านดนตรีพื้นบ้านได้
3. **ด้านผลที่เกิดกับเยาวชน** ทำให้เยาวชนสนใจหันมาอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานวงโปงลางมากขึ้น เนื่องจากการตัดสินของคณะกรรมการมีความยุติธรรม สืบเนื่องมาจากเกณฑ์ที่ได้สร้างขึ้นอย่างเป็นมาตรฐาน
4. **ด้านแนวทางที่จะเกิดขึ้นในอนาคต** ในอนาคตอาจจะมีการนำเกณฑ์มาตรฐานที่พัฒนาแล้ว ไปใช้ในหลักสูตรการสอนดนตรีพื้นบ้าน ในสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา รวมไปถึงการอบรมผู้ที่จะเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ให้มีการตัดสินการประกวดวงโปงลางโดยเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน
5. **ด้านมาตรฐานของวงโปงลาง** วงโปงลางที่แสดงดีมีมาตรฐานเป็นแบรนด์ของชุมชน สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองได้ และใช้ประกอบอาชีพได้

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ผู้วิจัยพบว่า กติกาการประกวดด้านเวลาการประกวด ให้มีการแยกเวลาในการตั้งเครื่อง เวลาในการแสดง และเวลาในการเก็บเครื่องดนตรี ออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งมีกรณีของการประกวดวงโปงลางชิงแชมป์แห่งประเทศไทย มีการรวมเวลาทั้งหมดเข้าด้วยกัน หลังจากการแสดงเสร็จปรากฏว่า ผู้เข้าประกวดต้องวิ่งเก็บเครื่องดนตรีและอุปกรณ์ประกอบการแสดงเพื่อให้ทันเวลาที่กำหนดไว้ ทำให้ดูไม่สวยงาม ในการประกวดวงโปงลาง จะต้องกำหนดลายเพลงที่แต่งขึ้นใหม่โดยยังไม่เคยเผยแพร่จากที่ไหนมาก่อน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ลักษณะของลายเพลงจะต้องเป็นลักษณะของกลุ่มเสียงที่เป็นพื้นบ้านอีสานซึ่งถือว่าเป็นการสร้างสรรค์และพัฒนาในรอบที่กำหนด ในการประกวดวงโปงลาง จะต้องมีการกำหนดลายพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านอีสานและเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่คนรุ่นใหม่ สอดคล้องกับ Pongphit (1996) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันยุคที่การสื่อสารมวลชน การคมนาคม เทคโนโลยี มีความเจริญก้าวหน้า ทันสมัย และรวดเร็ว ก็เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางสื่อสารมวลชนทุกสาขา หลายรูปแบบที่ได้ให้ความรู้ และความบันเทิง

ด้านเกณฑ์การตัดสินและการให้คะแนน ให้มีการตัดสินโดยการจัดลำดับ 1, 2, 3 จากกรรมการแต่ละท่านโดยใช้หลักการเกี่ยวกับค่าความถี่ในการตัดสิน พร้อมคะแนนรวมในทุกด้านของแต่ละท่าน พร้อมเหตุประกอบ ว่าวงใดได้ลำดับที่เท่าใด มาชี้แจงในคณะกรรมการให้ชัดเจนและควรเป็นมาตรฐานในการตัดสินเดียวกันนี้ ในทุกสนามการประกวด ซึ่งสอดคล้องกับ Prommapun (2007) ที่กล่าวว่า เกณฑ์ หมายถึง สิ่งที่ใช้เป็นหลักสำหรับการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ Vongvanich (2001) กล่าวว่า เกณฑ์หมายถึง ระดับที่ใช้ในการตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด และสอดคล้องกับ Sujiva (2008) ที่กล่าวว่า เกณฑ์หมายถึง ปริมาณหรือคุณภาพขั้นต่ำที่ยอมรับได้ของแต่ละตัวบ่งชี้ และการตัดสินการประกวดวงโปงลาง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกณฑ์การตัดสินทางสุนทรียศาสตร์ Laothong (2012) ทั้งทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjectivism) ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objectivism) และทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relativism) ดังจะกล่าวคือ 1.คณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ใช้ตนเองเป็นเครื่องมือในการตัดสิน สอดคล้องกับทฤษฎีอัตนัยนิยม โดยมุมมองและความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการแต่ละท่านในเรื่องของ ลายเพลงที่ใช้บรรเลง กลวิธีในการบรรเลง เนื้อหาของลายเพลง ว่ามีความเหมาะสม ถูกต้องและเกิดความประทับใจและมีความไพเราะหรือไม่อย่างไร การแสดงประกอบเพลง มีความสอดคล้องกับกติกาที่กำหนดให้หรือไม่ มีความสวยงามพร้อมเพรียง อ่อนช้อย สามารถสื่อให้เข้าใจและเกิดความประทับใจในสิ่งที่แสดงหรือไม่ เป็นต้น 2. คณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ใช้เกณฑ์ที่กำหนดไว้มาเป็นหลักในการตัดสิน สอดคล้องกับทฤษฎีปรนัยนิยม โดย คณะกรรมการตัดสินใช้เกณฑ์ในด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้ตัดสิน เช่น 2.1 ความไพเราะ ถูกต้อง แนวการบรรเลงกลวิธีการบรรเลง ความกลมกลืน และความต่อเนื่อง รวม 50 คะแนน 2.2 การร้องตามจังหวะ เสียงดนตรี กลวิธีการขับร้อง ร้องถูกต้องตามอักขระวิธี ลีลาการขับร้อง รวม 20 คะแนน 2.3 ลีลาท่ารำ กระบวนท่ารำ จังหวะ ความพร้อมเพรียง ความสวยงามของเครื่องแต่งกาย ความคิดสร้างสรรค์ในการแสดง ประกอบบทเพลง รวม 30 คะแนน 3. คณะกรรมการตัดสินการประกวดวงโปงลาง ใช้องค์ความรู้ทางด้าน

วัฒนธรรมในการตัดสิน สอดคล้องกับทฤษฎีสัมพันธนิยม เช่น ในการประกวด ผู้เข้าประกวดได้นำวัฒนธรรมของท้องถิ่นของตนขึ้นมานำเสนอ คณะกรรมการตัดสินต้องมีความรู้ในวัฒนธรรมนั้นๆ หรือมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และเข้าใจความงามของแต่ละวัฒนธรรมและมีความเป็นกลาง เช่น วงโปงลางคนอีสานได้นำเสนอวัฒนธรรมดนตรีไทดำ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มาแสดงในการประกวด คณะกรรมการต้องมีความรู้ในวัฒนธรรมไทดำว่าเป็นอย่างไร ผู้แสดงกำลังนำเสนออะไรจึงจะตัดสินได้ หรือสามารถตัดสินระหว่างวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันได้ ในส่วนคะแนนของด้านอุปกรณ์การแสดง ไม่ควรให้น้ำหนักคะแนนในส่วนของอุปกรณ์การแสดงมากเกินไป เพราะวงที่เข้าประกวดมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณแตกต่างกัน ควรตัดสินการแสดงในภาพรวมทั้งหมด

ผู้ที่จะเป็นกรรมการการตัดสินการประกวดวงโปงลาง จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน สามารถแยกแยะองค์ประกอบดนตรีและการแสดงได้อย่างละเอียด เป็นผู้ที่มีความเที่ยงธรรม และสามารถให้เหตุผลประกอบการตัดสินได้เป็นอย่างดี และในอนาคตควรจะมีการจัดอบรมมาตรฐานการตัดสินการประกวดวงโปงลาง โดยผู้จัดอบรมอาจจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญการตัดสินด้านดนตรีพื้นบ้านมาเป็นวิทยากรในการอบรม และผู้ที่ผ่านการอบรมจะได้รับใบอนุญาตในการตัดสินการประกวดวงโปงลาง

สรุป

สำหรับแนวทางการพัฒนาเกณฑ์การประกวดวงโปงลาง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้ ด้านผู้เข้าแข่งขัน ผู้เข้าแข่งขันต้องมีการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านทักษะการบรรเลงดนตรี การขับร้องและการแสดง รวมถึงต้องการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ และยอมรับในผลการตัดสิน มีจิตใจเป็นผู้บริการและมีความเป็นนักดนตรีอย่างแท้จริง ด้านกติกาการประกวด การกำหนดกติกา ต้องดูทิศทางของสังคม ค่านิยม การแสดงต้องสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่น่าสนใจ มีคุณค่ามีคุณประโยชน์ในทางศิลปะ กติกาขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ว่าต้องการส่งเสริม อนุรักษ์ หรือสร้างสรรค์ และต้องมีความรัดกุม มีความละเอียดและชัดเจน ด้านเกณฑ์การให้คะแนน ในด้านเกณฑ์การให้คะแนน ควรมีการกำหนดคะแนนในแต่ละด้านให้ชัดเจน แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักๆ ได้แก่ ด้านดนตรี ด้านการแสดง ด้านการขับร้อง และมีการแบ่งรายละเอียดปลีกย่อยของแต่ละด้านออกไปให้ชัดเจน ต้องมีการกำหนดการให้คะแนนต่ำสุดและสูงสุด เพื่อป้องกันการให้คะแนนที่มีความแตกต่างกันมาก ควรกำหนดคะแนนในแต่ละด้านให้เหมาะสม ให้มีการตัดสินโดยจัดลำดับ 1 2 3 และให้มีคะแนนประกอบการพิจารณาโดยดูจากภาพรวมและรายละเอียดปลีกย่อย และจะต้องพิจารณา สิ่งที่แสดงให้อยู่ภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ด้านรางวัลการประกวด รางวัลจะต้องมีความเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในการเตรียมวงเข้าประกวด และรางวัลที่ 1,2,3 ควรมีเงินรางวัลที่ใกล้เคียงกัน ให้มีการแยกย่อยประเภทรางวัล เช่น รางวัลด้านการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น รางวัลด้านการแสดงในแต่ละด้านเพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้เข้าแข่งขัน ด้านคณะกรรมการ กรรมการตัดสินต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทางด้านดนตรีและศิลปะการแสดง มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน มีความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียง สามารถมององค์รวมด้านดนตรีด้วยการแยกส่วนวิเคราะห์ออกมาได้อย่างละเอียด เป็นผู้ที่มีประวัติไม่เคยมีปัญหาการ

ตัดสินไม่เที่ยงธรรม และผู้ที่จะมีเป็นกรรมการตัดสินต้องผ่านการอบรมในด้านการตัดสิน ให้เป็นผู้มีความรู้ในการตัดสินอย่างรอบด้าน กรรมการตัดสินการประกวดควรมีอย่างน้อย 5 คน ควรมาจากหลายที่ หลายสถาบัน เพื่อความโปร่งใส

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า เกณฑ์การประกวดวงโปงลางที่ผ่านมายังมีข้อปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1. การกำหนดเวลาในการประกวด ควรจะมีการแยกเวลาในการตั้งเครื่อง การแสดงและการเก็บเครื่องออกจากกันให้ชัดเจน ไม่นำมารวมเป็นส่วนเดียวกัน 2. ด้านกติกาการประกวดในแต่ละสนามใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ควรจะใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันทุกสนาม 3. ด้านเกณฑ์การให้คะแนน ควรมีการให้น้ำหนักคะแนนในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม 4. ด้านรางวัลการประกวดควรมีการกำหนดรางวัลให้เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายของการเตรียมวงโปงลางเข้าประกวด 5. ด้านคณะกรรมการ กรรมการตัดสิน ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน และมีความยุติธรรม ในการตัดสิน

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำข้อเสนอแนะนี้ไปใช้ในการประกวดวงโปงลางในทุกสนาม หน่วยงานที่จัดการประกวดได้แก่ กรมพลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม ควรปรับปรุงหลักเกณฑ์การประกวดให้เหมาะสมยิ่งขึ้นดังข้อเสนอแนะที่กล่าวมา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 แนวทางการพัฒนาการประกวดเดี่ยวแคน

2.2 แนวทางการสร้างสรรค์ลายเพลงในการประกวดวงโปงลาง

2.3 เทคนิคการบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นบ้านปี่พาทย์

2.4 แนวทางการอนุรักษ์ สืบทอดและพัฒนาดนตรีไทดำ กรณีศึกษาย่านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

2.5 การประกวดเดี่ยวโหวดในงานบุญผะเหวดร้อยเอ็ด

References

- Laothong, N. (2012). *A Study and Improving on Criteria of Appraising Thai Classical Music Ensemble Contest*. (Doctoral Dissertattion). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Palasak, B. (1999). *Succession process of Pong-Lang in Kalasin province*. (Master's Thesis). Mahidol University. Nakhon Pathom.

- Piewrat, V. (2015). *Pong-Lang Ensemble: Creation and Development of Indigenous Performing Art Standards*. (Doctoral Dissertattion). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Pongphit, S. (1996). *return to roots*. Bangkok: Tuenwan.
- Prathumsin S. (2020). Judges of the Pong Lang Contest. *Interview*. January, 5.
- Prommapun, B. (2007). Monitoring and evaluating project performance according to the quality development plan Life of informal workers in the service sector: rubbish digging and related labor. *Education journal STOU*, 1(2), 40-51.
- Sotesiao, S. (2011). *Process of Transmission and Development of Isan Folk Music Ensemble in Secondary Schools in Khon Kaen Province*. (Master's Thesis). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Sujiva, S. (2008). Development of a performance appraisal system for government teachers. *KKU Research Journal (Graduate Studies)*, 8(4), 77-89.
- Thongthip, S. (2015). *Development Approach to the Success of The Secondary level Ponglang Band in the Northeastern*. (Master's Thesis). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Vongvanich, S. (2001). *Classroom Action Research*. Bangkok: Agsornthai.

**รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา***

The Model of The Budgeting Administration with Good Governance

Principles of school in Secondary Education Service Area

¹ปิยนันท์ สมชาติ, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และจิณณวัตร ปะโคทั้ง

¹Piyanan Somchat, Pongthorn Singphan and Jinnawat Pacotang

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: piyanan.sg58@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สร้างศึกษารูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยมี การวิจัย 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารงบประมาณตาม หลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการ บริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา และระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติ ที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 2 หลักการ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการ องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบ และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพบว่า ในภาพรวมทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความ เป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารงบประมาณ; หลักธรรมาภิบาล; โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

The research article aimed at creating a budget management model based on good governance for schools under the Secondary Educational Service Area Office. The study used a mixed-methods approach and was divided into four phases: Phase 1 was the investigation into the current state, problems, and requirements of budget administration based on good governance of schools under the Secondary Educational Service Area Office; Phase 2 was the creation of budget management model based on good governance of schools under the Secondary Educational Service Area Office; Phase 3 was the experiment of budget management model based on good governance of schools under the Secondary Educational Service Area Office; Phase 4 was the assessment of budget management model based on good governance of schools under the Secondary Educational Service Area Office. The research tools were a questionnaire, interview form, and assessment form. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were analyzed by using content analysis.

From the study, it is found that the budget management model based on good governance of schools under the Secondary Educational Service Area Office consists of 5 components which are 1) Objectives; 2) Principles; 3) Methods; 4) Assessment of the use of model; and 5) Conditions for success. The outcomes of the budget management model assessment based on good governance of schools under the Secondary Educational Service Area Office overall are found to be of propriety, feasibility, and utility at the highest level.

Keywords: Budget Management; Good Governance; Schools under the Secondary Educational Service Area Office

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ส่งผลให้สถานศึกษามีฐานะเป็นนิติบุคคล สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานต่างๆ ภายใต้กรอบของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปด้วย ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการบริหารงานของโรงเรียนว่า การบริหารงานทั้ง 4 ด้านที่กระทรวงศึกษาธิการได้มอบอำนาจให้โรงเรียนบริหารเองโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษา และปัจจัยที่มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงานในองค์กรทุกประเภท ทำให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ ปัจจัยดังกล่าวนี้

คือ “เงิน” หรือ “งบประมาณ” นั่นเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารงบประมาณของโรงเรียนจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่น้อยไม่กว่าการบริหารงานด้านอื่นๆ ซึ่งงบประมาณจะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียนสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่ง Tubtimhin (2012) กล่าวว่า งบประมาณมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จก้าวหน้าหรือความสำเร็จของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ งบประมาณจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานขององค์กรและเป็นเครื่องมือสำคัญในการบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในการบริหารงาน การวางแผน การควบคุมของผู้บริหาร และ Metmanakul (2006) กล่าวว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการหรือการบริหารธุรกิจ จุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อสนองตอบหลักการดังกล่าว การบริหารงานจึงจำเป็นต้องมีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คน(Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) และการจัดการ (Management) การที่ถือว่าทรัพยากรทั้ง 4 ประการนี้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร เพราะว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงานนั้น ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์และคุณภาพของปัจจัยดังกล่าวเป็นสำคัญ การขาดปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่อาจทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ได้ ในบรรดาปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว ทรัพยากรเงินหรืองบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เกิดปัจจัยการบริหารอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีรวมทั้งการจัดการ

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่สำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 และมาตรา 60(4) ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษา เป็นค่าใช้จ่าย ค่าดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทำให้สถานศึกษาในอนาคตจะต้องรับภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการงบประมาณเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้สถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความคาดหวังให้สถานศึกษามีการบริหารจัดการ การบริหารงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับความในมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณในการจัดการศึกษา ดังนั้นในปีพุทธศักราช 2549 รัฐบาลจึงได้ประกาศวาระแห่งชาติด้านการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า “หลักธรรมาภิบาล” ขึ้นมา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปโดยสุจริตและเป็นธรรม ให้เกิดการพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินและกฎระเบียบที่เหมาะสม สร้างระบบราชการให้มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาการทุจริต ฟันฟูระบบคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล โดยใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งระบบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชน รวมทั้งขจัดปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบและก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด โดยเฉพาะการบริหารงานด้านงบประมาณซึ่งเป็นงานที่สำคัญ อันจะช่วยสนับสนุนให้การบริหารงาน การดำเนินการด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยดี ทำให้การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาควรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม

หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า งานงบประมาณหรืองานการเงินต้องอ้างอิง อาศัยกฎระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องจำนวนมากมาใช้ควบคุมการบริหารงาน ดังนั้นการบริหารการเงินที่นอกกรอบย่อมเสี่ยงต่ออันตรายสำหรับผู้บริหารอย่างยิ่ง หากการบริหารการเงินมีข้อบกพร่องจะส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ ดังนั้นการบริหารจัดการในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงไรนั้น ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการนำรูปแบบการบริหารงานมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และควรให้ความสำคัญและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Kaew Daeng (2003) ได้กล่าวว่า สำหรับในหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการในการปรับใช้ในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำงบประมาณของสถานศึกษา พบว่าสถานศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณทั้งในด้านการวางแผน การจัดทำงบประมาณ การประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณและการรายงานผล ในด้านการวางแผน พบว่า โรงเรียนมีความพร้อมในการวางแผนและจัดทำงบประมานน้อย สภาพการวางแผนกลยุทธ์ไม่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ketkalong (2002) ด้านการจัดทำแผนงบประมาณ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการปรับวงเงินในการจัดทำงบประมานรายจ่ายล่วงหน้า เนื่องจากไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับภาระรายจ่ายที่เกิดขึ้นในภาพรวม และสอดคล้องกับ Yolanit (2005) พบว่า ด้านการประเมินผลการใช้งบประมาณ มีการเน้นการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้หมดไปโดยไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพเท่าใดนัก และ Gaeleon (2003) พบว่า ด้านการรายงานผล มีการรายงานเกี่ยวกับงบประมาณที่ใช้ดำเนินการน้อยมาก และบุคคลที่ได้รับรายงานส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการนำเอา “หลักธรรมาภิบาล” ตามนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมาบูรณาการปรับใช้ในการบริหารงบประมาณด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าสถานศึกษาได้นำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างไร ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำหลักดังกล่าวมาบูรณาการในการบริหารจัดการด้านงบประมาณในสถานศึกษามากน้อยเพียงใด และการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลมีรูปแบบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องนำหลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีมาใช้ในการบริหารงาน ก่อให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และเพื่อจะได้รูปแบบการติดตามกระบวนการงบประมาณ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีมาตรฐานอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงบประมาณของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยายกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study Research) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Interviews With Expert) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกระบวนการบริหารจัดการ งบประมาณ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความถูกต้องและความเหมาะสมก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลที่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ โรงเรียนท่าตูมประชาเสริมวิทย์ โรงเรียนยโสธรพิทยาคม และโรงเรียนลืออำนาจพิทยาคม

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยพัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และประเมินรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ ถ่ายภาพประกอบการทำงาน จัดบันทึกข้อมูล และโดยวิธีการประชุมกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบฯ และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบฯ แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ขั้นตอนที่ 7 นำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลการศึกษามาจัดทำรายงานการวิจัยและบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผลการศึกษาสภาพในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมาคือ หลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า 1.2 ผลการศึกษาคำต้องการในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนที่ต้องได้รับการพัฒนา คือ หลักการมีส่วนร่วม 1.3 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีการบริหารงบประมาณดีเยี่ยม (Best Practice) และสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลโครงการ สพฐ. ใส่สะอาด ปราศจากคอร์รัปชัน สรุปผลดังนี้

หลักนิติธรรม พบว่าขาดการประชาสัมพันธ์ข้อบัญญัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจถึงกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ รวมทั้งแนวการปฏิบัติด้านงบประมาณให้กับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน ให้สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน การดำเนินการด้านพัสดุในเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างปัจจุบันมีระเบียบและข้อจำกัดในเรื่องเวลาเข้ามาเป็นตัวกำหนดมากขึ้น ทำให้การดำเนินการจัดหาวัสดุเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นไปด้วยความล่าช้า บุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านงบประมาณมีความรู้ความเข้าใจไม่ชัดเจน

หลักคุณธรรม การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษายังไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็นที่ต้องใช้จริงอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการและความจำเป็นในการใช้งานยังมีความล่าช้า การตรวจสอบและการรายงานการใช้จ่ายยังไม่ชัดเจนและไม่เป็นปัจจุบันเท่าที่ควร การรายงานผลการดำเนินงานและการตรวจสอบจากบุคลากรภายในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องภายนอกยังไม่มีทั่วถึงเท่าที่ควร

หลักความโปร่งใส การชี้แจงการจัดสรรเงินในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้นำไปปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณยังไม่มีมีความชัดเจนเท่าที่ควร การตรวจสอบ ติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณของสถานศึกษาแต่ละโครงการไม่เป็นไปตามกำหนดระยะเวลา ขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมงานในทุกด้าน เนื่องจากครูมีงานประจำและภาระรับผิดชอบในเรื่องงานที่ได้รับมอบหมายและงานการเรียนการสอนมากเกินไป

หลักการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู บุคลากร ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้น รวมถึงการเสนอข้อมูลประกอบการวางแผนงบประมาณของสถานศึกษายังมีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควร ตลอดจนการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษายังมีน้อย รวมถึงการ

แต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมภายในของสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินและพัสดุยังไม่มีประสิทธิภาพ

หลักความรับผิดชอบ บุคลากรที่ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานด้านงบประมาณ มีความรู้ความเข้าใจใน ด้านงบประมาณไม่ชัดเจน การเบิกจ่ายเงินตามแผนงานโครงการเกิดความล่าช้าไม่ตอบสนองต่อความต้องการ ในการพัฒนาการศึกษาเท่าที่ควร

หลักความคุ้มค่า การจัดทรวสดุ อุปกรณ์ไม่ตรงตามความจำเป็นและเกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่าง แท้จริงเท่าที่ควร การจัดหาและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินและรายได้ที่ได้จากการระดมทรัพยากรเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานไม่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากภาระงานครูผู้สอนมีมาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

2.1 รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 34 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การวางแผนงบประมาณ มี 6 องค์ประกอบย่อย 2) การบริหารงานการเงิน มี 9 องค์ประกอบย่อย 3) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มี 9 องค์ประกอบย่อย 4) การตรวจสอบ ติดตามและประเมิน ประสิทธิภาพ มี 4 องค์ประกอบย่อย และ 5) การรายงานผลการดำเนินงาน มี 6 องค์ประกอบย่อย 2.2 ผล การตรวจสอบองค์ประกอบหลักของรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลักของรูปแบบพบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวมและ รายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับ มากที่สุด 2.3 ผลการสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้นำสาระที่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลัก ธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามาสร้างเป็นคู่มือการใช้รูปแบบการ บริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) บทนำ 2) รูปแบบ 3) แนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ 5) ภาคผนวก 2.4 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงบประมาณ ตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและคู่มือการใช้รูปแบบ โดย การประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้วิพากษ์และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

และเมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบอยู่ในระดับ มากที่สุด ทุกองค์ประกอบ

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า คู่มือรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คู่มือของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทุกข้อ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

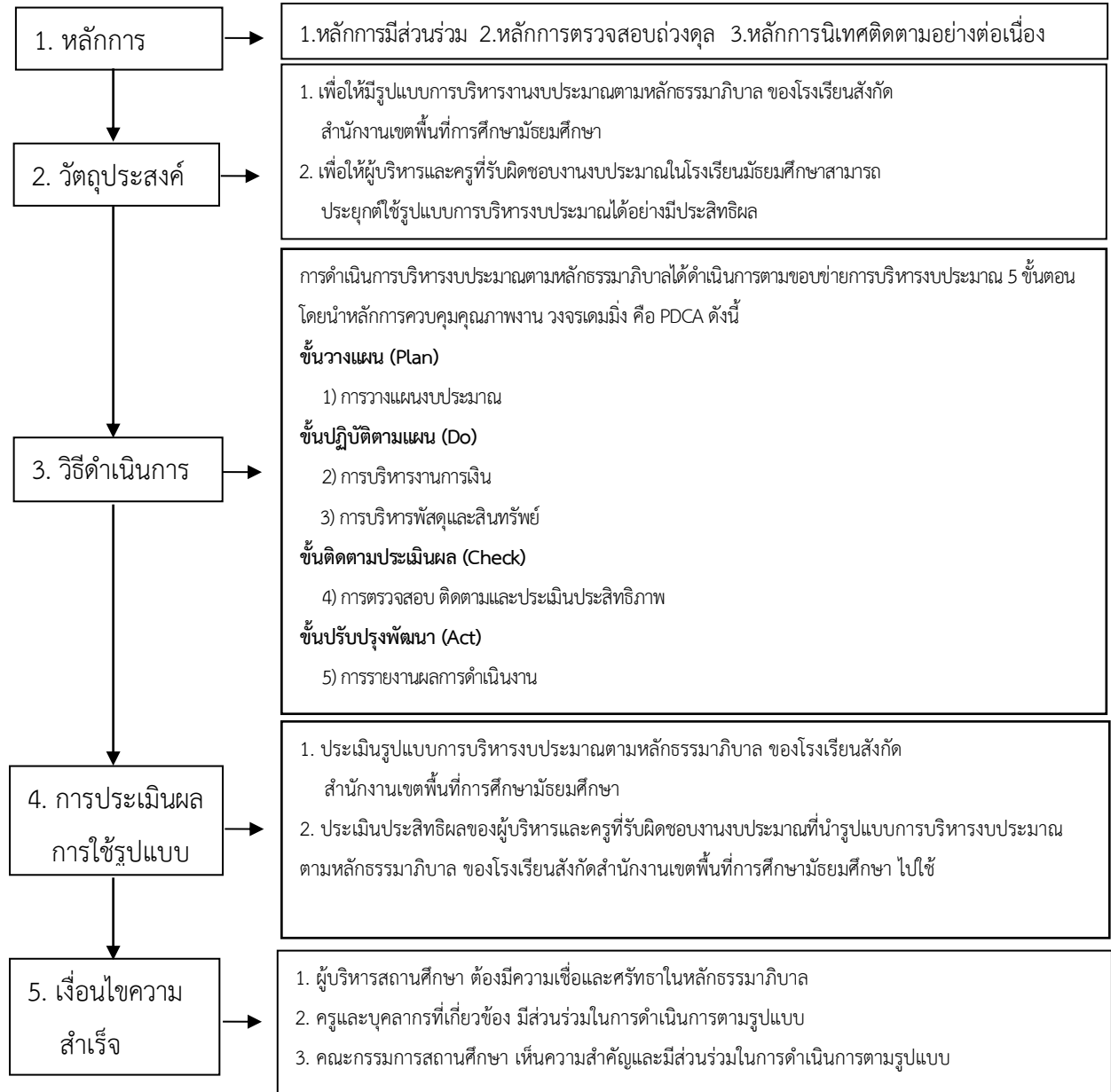
3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านการวางแผนงบประมาณ พบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงหลังทดลองใช้เพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองใช้ทุกข้อ 3.2 ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านการวางแผนงบประมาณ พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้านการวางแผนงบประมาณ โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนผลการประเมินหลังทดลองใช้รูปแบบ โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จากการประชุมกลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 21 คน ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากทุกด้าน 4.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาไปใช้ พบว่า สถานศึกษาไม่มีบุคลากรที่บรรจุในตำแหน่งการเงิน การบัญชี และการพัสดุและปฏิบัติงานด้านการเงิน การบัญชีและพัสดุโดยตรงและไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย จำเป็นต้องให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนที่มีภาระงานด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นงานหลัก ปฏิบัติงานในกลุ่มบริหารงบประมาณของสถานศึกษาด้วย ส่วนข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้พบว่า สถานศึกษาต้องจัดอบรมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงบประมาณงานการเงิน และงานพัสดุ ให้กับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานกลุ่มบริหารงบประมาณของสถานศึกษา เพื่อให้ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ กฎหมายและแนวทางการปฏิบัติที่กำหนดไว้ และผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังแสดงในภาพประกอบ 1

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักธรรมาภิบาล
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักความคุ้มค่า และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีการบริหารงบประมาณดีเยี่ยม (Best Practice) และสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลโครงการ สพฐ.ใสสะอาด ปราศจากคอร์รัปชัน พบว่า สถานศึกษาดำเนินการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า การจัดสรรงบประมาณยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างแท้จริงเท่าที่ควร การจัดหาและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินและรายได้ที่ได้จากการระดมทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ด้านการรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานไม่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากภาระงานครูผู้สอนมีมาก และบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงบประมาณ ซึ่งสภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักความคุ้มค่า มีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลต่ำ ทั้งนี้อาจเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาขาดเทคนิคหรือกลวิธีที่จะจูงใจให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมกันแสดงความคิดเห็นและร่วมกันวางแผนการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี และบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงบประมาณที่ถูกต้อง จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ทำให้การตัดสินใจในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานให้เกิดความถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rooncharoen (2007) ได้ศึกษาวิจัยสภาพปัจจุบันและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้ 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำหลักสูตร การกำกับติดตามการจัดการศึกษาของโรงเรียน การวางแผนการบริหารและการประเมินผลแผนและโครงการในระดับปานกลาง 2) คณะกรรมการสถานศึกษายังปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ส่วนมากยึดวัฒนธรรมการปฏิบัติแบบเดิม ๆ หลายคณะเป็นเพียงร่างเงาของโรงเรียน โรงเรียนไม่ค่อยกระจายอำนาจและยอมรับในความจำเป็น และ 3) การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่มีปัญหาอันเนื่องมาจากกรรมการสถานศึกษาเอง เช่น ขาดความรู้ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ขาดความรับผิดชอบ และจากโรงเรียน เช่น ไม่ให้ความสำคัญ ขาดการประเมิน ปิดโอกาส ไม่นำข้อเสนอไปปฏิบัติ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sookdee (2008) ได้ศึกษาวิจัย การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์มารับผิดชอบโดยตรง ทำให้งานล่าช้าและขาดการสร้างความตระหนักด้านการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ้มค่า และมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pholkul (2011) ได้ศึกษาวิจัย สภาพปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า สถานศึกษาไม่ได้จัดทำแผนการตรวจสอบการบริหารงาน

งบประมาณให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีและแผนการใช้งบประมาณ และบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 34 องค์ประกอบย่อย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประเมินจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานงบประมาณ และคณะกรรมการสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ปฏิบัติงานในกลุ่มงานงบประมาณ และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษามีกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pornsakul (2007) ได้ศึกษารูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมี 4 ขั้นตอนคือ 1) การจัดทำงบประมาณ 2) การอนุมัติงบประมาณ 3) การบริหารงบประมาณ 4) การประเมินผลงบประมาณ สอดคล้อง Goertz, and Stiefel (1998) ได้ศึกษาการบริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในเขตการศึกษา 4 เขต ได้แก่ ชิคาโก ฟอर्थ เวอร์ท นิวยอร์ก ซิตี และโรเชสเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีกระบวนการบริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างชัดเจนเป็นทางการ ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมและความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียน แต่ถึงอย่างไรผู้บริหารโรงเรียนก็ยังมีอิทธิพลต่องบประมาณของโรงเรียนมากกว่าคนอื่น ๆ

สรุป

รูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินงานที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนงบประมาณ องค์ประกอบที่ 2 การบริหารงานการเงิน องค์ประกอบที่ 3 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ องค์ประกอบที่ 4 การตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพ และองค์ประกอบที่ 5 การรายงานผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่ค้นพบจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลกำหนด นโยบายให้สอดคล้องกับการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้แก่สถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างบริหารงานงบประมาณโดยใช้หลักธรรมาภิบาลให้ชัดเจน มีการติดตามและประเมินผลให้เป็นรูปธรรม

1.3 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการเร่งรัดและสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรครูในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาประสิทธิผลในการนำรูปแบบการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในสังกัดอื่น ๆ เช่น สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

2.3 ควรศึกษายุทธศาสตร์การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล

References

- Gaeleon, M. (2003). *Conditions And Problems of School Based Administration of The Secondary School Under the Jurisdiction Department of Education Suratthani Province*. Bangkok: Kasetsart University.
- Kaew Daeng, R. (2003). *Revolution in Thai education*. (6th ed.). Bangkok: Matichon.
- Ketkalong, J. (2002). Small school: The benefits of participation. *Journal of Educational Administration SWU*, 1(3), 23.
- Goertz, M.E., & Stiefel, L. (1998). School-Level Resource Allocation in Urban Public Schools (Spring 1998). *Journal of Education Finance*, 23(4), 436-446.
- Metmanakul, S. (2006). *A Performance-Oriented Budget Model in The State Basic Education Institution*. (Doctoral Dissertation). Burapha University. Chon Buri.
- Ministry of Education. (2002). *National Education Act 1999 And amended (No.2) 2002 with relevant ministerial regulations And the Compulsory Education Act, B.E. 2545*. (2nd ed.). Bangkok: Organization for the delivery of goods and packages.

- Office of the Education Council Secretariat. (2004). *Academic conference Research in educational administration*. Bangkok: Printing house and cover up Charoen Phon.
- Pholkul, K. (2011). *State of Education Budget Management Problems Under the Office of The Education Area Buriram Primary Education Area 1*. (Master's Thesis). Rajabhat Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Pornsakul, P. (2007). *The School Budget Management Model Is a School Based Budget Management Model Base in Elementary Schools Under the Office of The Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Rooncharoen, T. (2002). *The Condition and Problems of Basic Educational Administration and Management of Educational Institutes in Thailand*. (Research Report). Bangkok: VTC Communications.
- Rooncharoen, T. (2007). *Professionalism in Educational Organization and Administration in The Educational Reform Era 4*. Bangkok: Khawfang.
- Sookdee, R. (2008). *Budget Management According to The Principles of Good Governance of School Administrators Affiliated with The Office Chiang Mai Educational Service Area 3*. (Master's Thesis). Chiang Rai Rajabhat University. Chiang Rai.
- Thayreukham. S. (2000). *Research Methods for Humanities and Social Sciences*. Kalasin: Prasan Printing.
- Tubtimhin, S. (2012). *Performance-Oriented Budget Management Model for Small Educational institutions Under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 1*. (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.
- Yolanit, S. (2005). *Study The Problems of Budget Management of Educational Institutions Under the District Office Education in Roi Et District 2*. (Doctoral Dissertation). Surin Rajabhat University. Surin.

**รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอน
ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน***

**A Model for English Program (EP) Administration of Primary School under
the Office of the Basic Education Commission**

¹เพ็ญประภา มีเพียร, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และ จินณวัตร ปะโคทัง

¹Penprapa Meepian, Pongthorn Singphan and Jinnawatra Pakotang

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: toshimi_tom@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อสร้างรูปแบบ 3) เพื่อทดลองรูปแบบ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบ มีการดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยการสัมภาษณ์ สถานศึกษาต้นแบบ 3 แห่ง ใช้แบบสอบถามกับ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครู จำนวน 224 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น 2) สร้างรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 3) ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครู โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ จำนวน 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 4) ประเมินผลรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครู โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ จำนวน 21 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 องค์ประกอบ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ 5) แนวการประเมิน 6) เงื่อนไขความสำเร็จ การดำเนินการมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 1.1) นโยบาย 1.2) ด้านวิชาการ 1.3) ด้านงบประมาณ 1.4) ด้านบริหารทั่วไป 1.5) ด้านบริหารบุคคล 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2.1) การดำเนินการด้านหลักสูตรสถานศึกษา 2.2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้

*Received May 4, 2021; Revised September 7, 2021; Accepted September 9, 2021

2.3) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 2.4) การวัดผลและประเมินผล 3) ด้านครูผู้สอน 3.1) คุณสมบัติครูผู้สอน 3.2) การพัฒนาครู 3.3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู 4) ด้านคุณภาพผู้เรียน 4.1) ผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการ 4.2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ มากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารโครงการ; การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษ; หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the current state, problems, and requirements of the management for the English teaching and learning project at the primary school level under the Office of the Basic Education Commission; 2) to create the model; 3) to experiment the model; and 4) to assess the model. The study was divided into four phases: 1) Phase 1 was an investigation into the the current state, problems, and requirements through interviews with 224 administrators, project leaders, and teachers from three prototype schools who were chosen by stratified sampling; 2) Phase 2 was the development of a model, with a target group of 14 experts chosen through purposive sampling; 3) Phase 3 was the experiment of a model, with a target group of 21 administrators, project leaders, and teachers of Anuban Amnat Charoen School chosen through purposive sampling; and 4) Phase 4 was the assessment of a model, with a target group of 21 administrators, project leaders, and teachers of Anuban Amnat Charoen School chosen through purposive sampling. The research tools were a questionnaire, interview form, and assessment form. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were analyzed by using content analysis.

From the study, it is found that the management model for the English teaching and learning project at the primary school level under the Office of the Basic Education Commission consists of six components which are: 1) Objectives; 1) Principles; 3) System and Mechanism; 4) Methods; and 5) Assessment guidelines; and 6) Conditions for success. The implementation consists of four aspects as follows: 1) Educational management and administration comprising 1.1) Policy, 1.2) Academia, 1.3) Budget, 1.4) General administration, 1.5) Personnel management; 2) Curriculum, Teaching and Learning Management comprising 2.1) Implementing school curriculum, 2.2) Designing learning activity, 2.3) Learning media and sources, and 2.4) Measurement and Evaluation; 3) Teachers comprising 3.1) Teachers qualities, 3.2) Teacher development, 3.3) Teaching and learning management process of teachers; 4)

Students qualities comprising 4.1) Academic achievement, 4.2) Desirable attributes of students. From assessing a model, it is found to be of propriety, feasibility and utility as the highest level.

Keywords: Project Management; English Teaching and Learning Management; Curriculum by the Ministry of Education

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่เข้ามามีบทบาท เป็นสื่อกลางด้านการสื่อสาร และมีความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ปัจจุบัน มีผู้คนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร 1 ใน 3 ของประชากรของโลก การส่งเสริมให้คนไทย เรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการเจรจาต่อรองสำหรับการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคม ในเวทีสากล จึงเป็นสิ่งสำคัญ (Akchoti, 2019) ประเทศไทยอยู่ภายใต้ความเจริญทางเทคโนโลยี การสื่อสารและเศรษฐกิจ การเพิ่มศักยภาพด้านภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เรียนในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็น (Office of the Basic Education Commission, 2010) ด้วยเหตุผลนี้รัฐบาลและหน่วยงานการศึกษาต่างพยายามพัฒนา เปลี่ยนแปลง ทั้งใน ด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ การปฏิบัติและเทคนิควิธีที่หลากหลาย ที่พยายามปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียน การสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัย

จากความสำคัญและความจำเป็นของภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดนโยบายในการ พัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษให้กับเยาวชน จึงจัดให้มีโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษขึ้น ในปัจจุบันมีโรงเรียน ได้รับอนุญาตให้จัดการเรียนการสอนตาม โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในทุกระดับ จำนวน 1,144 โรงเรียน (Center for Human Resource Development for Excellence Office of the Basic Education Commission Ministry of Education, 2020) โรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยยึดหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการเรียนการสอนในกลุ่มสาระที่มีใช้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บางสาระที่ เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยและเอกลักษณ์ไทย (Ministry of Education, 2005) การจัด การเรียนการสอนเป็น ภาษาอังกฤษเป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการศึกษาโดยให้จัดได้เป็นบางวิชาและต้องเอื้อประโยชน์กับการ จัดการเรียนการสอนของระบบที่ใช้ภาษาไทย อีกทั้งคงไว้ซึ่งความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และการประกอบ อาชีพในอนาคตและเพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาตามศักยภาพแห่งตนและใช้ภาษาอังกฤษในระดับสากล บน พื้นฐานของความเป็นไทยเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ (English Program) ประสบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอยู่มาก ทั้งในด้านการบริหาร พบว่า โรงเรียนประสบปัญหาด้านงบประมาณ ที่นำมาใช้ในการบริหารโครงการ ด้านครูผู้สอน พบว่า ยังขาดครูต่างชาติทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ มีความยากลำบากในการจัดหาครูต่างชาติที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนขาดความพร้อมในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ด้านหลักสูตรและสื่อการสอน พบว่า กระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีหลักสูตรตำราและสื่อการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษฉบับใดเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ ประกอบกับสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ยังไม่สอดคล้องกับหลักสูตร โครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ จัดการเรียนการสอนในบริบทความเป็นไทยผสมผสานกับความเป็นสากล เน้นที่หลักสูตรและการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ระดับปัจจัยการบริหาร แบ่งเป็น 3 ปัจจัย คือ 1.ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (ประเทศ) ได้แก่ การเมืองและกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี 2.ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (กระทรวงศึกษาธิการ) ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี และ 3.ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน (การบริหารโครงการ) ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร หลักสูตรการเรียนการสอน นักเรียน/ผู้เรียน ผู้ปกครอง/ชุมชน และการบริหารงบประมาณและทรัพยากรโครงการ การบริหารโครงการ ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การสร้างความเป็นเลิศทางความรู้คู่คุณธรรม 2) การพัฒนาบุคลากรทั้งครูไทยและครูต่างชาติสู่ครูมืออาชีพ 3) การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง 4) การสร้างความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง 5) การสร้างภาคีเครือข่ายในประเทศ ระหว่างประเทศและนานาชาติ 6) การพัฒนาระบบบริหาร การจัดการที่ดีและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา (Boonwattanukul, 2013)

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ยังมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้โรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ สามารถบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามแนวทางการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อทดลองรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative data) มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความ ต้องการ การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและ การสร้างรูปแบบ แนวคิด การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัย โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

1.2 ยกร่างรูปแบบและการสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การศึกษาแบบอย่างที่ดี Best Practice ของสถานศึกษาต้นแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครูผู้สอน สถานศึกษาต้นแบบในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การบริหารสถานศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

2.3 การสร้างเครื่องมือ โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในขั้นที่ 1 มากำหนดกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.4 การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นำแนวคำถามการสัมภาษณ์มีโครงสร้างฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา แล้วนำไปหาตรรกะ ความสอดคล้อง โดยการวิเคราะห์ ค่า IOC พิจารณาเลือกข้อคำถาม ที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ปรับปรุงแนวคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปสาระสำคัญ จำแนกและเรียบเรียงรายการตามแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและยกย่องรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครูผู้สอน สถานศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 328 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น จำนวน 224 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบบ (Questionnaire)

3.4 การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

1) นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในขั้นที่ 1 มากำหนดกรอบในการสร้างแบบสอบถาม และจัดทำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2) ตรวจสอบ คุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้ ไปปรับปรุงแก้ไขซึ่ง IOC มีค่าระหว่าง 0.60-1.00

3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ ครูผู้สอน จำนวน 50 คน เพื่อหาคุณภาพทั้งฉบับโดยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการคำนวณหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวม 0.992

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์หรือทางออนไลน์ และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ความถี่ และหาค่าร้อยละ

5.2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านคุณภาพผู้เรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมาย ของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้

5.3 ข้อมูลแบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการพัฒนาในการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านคุณภาพผู้เรียน ทำการวิเคราะห์โดยการสรุปประเด็นหลอมรวมประเด็นสำคัญ ๆ

5.4 ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครูผู้สอน สถานศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผ่านการประเมินความพร้อมโรงเรียนตามโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 แห่ง วิเคราะห์โดยอุปนัยข้อมูลหรือวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในประเด็นสำคัญ ๆ เรียงลำดับความสำคัญตามความถี่

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 6 ระยะย่อยดังนี้

1. ประมวลประเด็นสำคัญที่ได้จากระยะที่ 1 นำมาร่างองค์ประกอบหลักของรูปแบบและจัดทำ ร่างรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 14 องค์ประกอบ

2. ตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยจัดสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน

2.1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยคำนวณ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็น เกณฑ์ในการตัดสินมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 มีการแปลความหมายมี 5 ระดับ

3. ปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ

4. จัดทำคู่มือประกอบการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ 6) บรรณานุกรม 7) ภาคผนวก แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. การประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ คือ อาจารย์สอนระดับปริญญาเอกในมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการสถานศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ครูภาษาอังกฤษการศึกษาระดับปริญญาเอก ศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญเรื่องรูปแบบ รวมจำนวน 14 คน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามและคู่มือการดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์และขอรับกลับทางไปรษณีย์

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความเหมาะสม เกณฑ์ในการตัดสิน มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และมีค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไม่เกิน 1.00 มีการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมี 5 ระดับ

6. ปรับปรุงคู่มือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายทดลองใช้ จำนวน 21 คน คือ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ ครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลอำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ คือ รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ และคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

3.1 สร้างความเข้าใจ และชี้แจงวิธีดำเนินงานตามคู่มือและวิธีประเมินผลก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ให้กับผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ ครูผู้สอน โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

3.2 สถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการตามรูปแบบ และคู่มือ ในภาคเรียนที่ 2/2563 โดยผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ ครูผู้สอน เป็นผู้ดำเนินการ ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้ข้อเสนอแนะ และเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ ครูผู้สอน ที่ทดลองใช้รูปแบบจำนวน 21 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการประชุมกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้แสดงความคิดเห็น แล้วสรุปเป็นภาพรวม
4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแปลความหมายของความเหมาะสม ความเป็นไปได้และมีประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย 5 ระดับ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มนำมาสังเคราะห์สรุปความเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผล ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ มีค่าที่ระดับมากที่สุด 2) สภาพปัญหาการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ มีค่าที่ระดับปานกลาง 3) ความต้องการการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ มีค่าที่ระดับมากที่สุด

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครูผู้สอน สถานศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ 3 แห่ง พบว่า ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา สถานศึกษาให้ความสำคัญกับนโยบาย การบริหารด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารบุคคล ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการบริหารจัดการโครงการและบริบท ความต้องการของสถานศึกษา สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านครูผู้สอน เน้นการพัฒนาครูผู้สอนให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการโครงการและบริบท ของสถานศึกษา และการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของ

ครูผู้สอน ด้านคุณภาพผู้เรียน เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของโครงการ บริบทของชุมชน และการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งครอบคลุมภารกิจ การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ นำมาบูรณาการเป็นได้ 14 องค์ประกอบย่อย การตรวจสอบองค์ประกอบหลัก โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 การสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ขอบจำกัดในการ นำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) เกณฑ์การประเมินการใช้รูปแบบ 6) แบบประเมิน ผลการใช้รูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวก การประเมินความเหมาะสมของคู่มือ การดำเนินการโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทดลองใช้กับโรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ สรุปได้ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสภาพจริง พบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลง หลังทดลองใช้เพิ่มขึ้นจากก่อนทดลองใช้ทุกด้าน

3.2 ผลการประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบ ผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ และหลังการทดลองใช้ผลการประเมิน อยู่ในระดับคุณภาพดีมาก

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

4.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้พบว่า ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาขาดการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังต้องมีการปรับปรุง เพื่อให้การบริหารงานสอดคล้องกับความต้องการของบริบทชุมชน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ขาดการประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของชุมชน ควรมีการวัดประเมินผลที่ชัดเจน ตลอดจนการนิเทศ ติดตาม ด้านครูผู้สอน การพัฒนาครูยังเป็นอุปสรรคไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด ด้านสื่อการสอน ควรพัฒนาครูให้มีการจัดทำสื่อที่ทันสมัย สอดคล้องกับการเรียนในศตวรรษที่ 21 และด้านคุณภาพผู้เรียน นักเรียนยังมีขาดทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ ทำให้ได้รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษใหม่ ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งออกแบบวิจัยแบบลำดับขั้นเชิงอธิบาย (The Explanatory Sequential Design) โดยรูปแบบนี้มีองค์ความรู้ใหม่ที่มีจุดเด่น แตกต่างจากรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษาอื่น และไม่เคยปรากฏในการศึกษาใดมาก่อนคือ เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบที่ละเอียด ชัดเจน ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบ 3 ส่วน 6 ด้าน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เป้าหมายของรูปแบบ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบ ระบบงานและกลไกของรูปแบบ และส่วนที่ 3 ส่วนการนำไปใช้ ประกอบด้วย วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ แนวทางการประเมินรูปแบบ และ เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ โดยมีองค์ประกอบในการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย เรียงลำดับการใช้งาน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 3 ด้านครูผู้สอน องค์ประกอบที่ 4 ด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งในการนำรูปแบบไปใช้นั้นมีคู่มือประกอบสำหรับการอธิบายการใช้ไว้อย่าง ละเอียด ชัดเจน ด้วยการกำหนดบทบาทของ ผู้บริหาร หัวหน้า

โครงการ และครูผู้สอน ในการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ มีวิธีการดำเนินการของรูปแบบที่มีกลไกขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีระบบตามประเด็นแต่ละองค์ประกอบของการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา อย่างละเอียดทุกประเด็นตามลำดับขององค์ประกอบ พร้อมทั้งมีแนวทางการประเมินผลการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ อาทิ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาคุณภาพด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน อีกเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของประเทศต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผล ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สภาพปัญหาการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความต้องการ การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากความสำคัญในการบริหารเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตร ด้านครูผู้สอน แลด้านคุณภาพผู้เรียน ซึ่งล้วนแต่เป็นปัจจัย ที่เกื้อหนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ Niamthet (2011) ได้เสนองานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษาพบว่า ตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา EP คือ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในด้านการสื่อสารและการแสวงหาความรู้ของนักเรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษา EP ด้านการบริหาร ได้แก่ การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาการกำหนดนโยบาย การประกันคุณภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาบุคลากร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การสร้างรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านครูผู้สอน 4) ด้านคุณภาพผู้เรียน นำมาบูรณาการเป็นองค์ประกอบย่อยได้ 14 องค์ประกอบ การตรวจสอบองค์ประกอบหลัก โดยการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบโดยรวม และรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ของ

รูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การสร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) ข้อจำกัดในการนำคู่มือไปใช้ 4) วิธีการนำคู่มือไปใช้ 5) เกณฑ์การประเมินการใช้รูปแบบ 6) แบบประเมิน ผลการใช้รูปแบบ 7) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวก การประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการบริหารและคู่มือการดำเนินการมีความครอบคลุมการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ สามารถนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Hee (2011) เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการโครงการที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านโครงสร้างการบริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้แยกโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นเอกเทศและชัดเจน แนวทางการพัฒนาด้านโครงสร้าง คือ การบริหารควรจัดเป็นโรงเรียนเล็กในโรงเรียนใหญ่ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล การทำงานของผู้บริหารและครูไทยมีการร่วมมือในการทำงาน ส่วนครูต่างชาติมีหน้าที่สอนอย่างเดียว ครูได้รับการอบรมไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะคือควรเพิ่มบุคคล และประสานงานให้กับครูต่างชาติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองใช้ มีการเปลี่ยนแปลงหลังทดลองใช้เพิ่มขึ้นจากก่อนทดลองใช้ทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ และหลังการทดลองใช้รูปแบบโดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ และครูผู้สอน มีความเข้าใจในกระบวนการขั้นตอนของการใช้รูปแบบ และผู้วิจัยได้สร้างคู่มือประกอบการดำเนินการตามรูปแบบที่ผ่านกระบวนการที่เหมาะสม และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เมื่อนำไปใช้จริง มีการระบุเป้าหมายที่ชัดเจน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานตามวงจรคุณภาพ PDCA ของเดมมิง ทำให้การประเมินการใช้รูปแบบบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับ Promma (2014) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษาในประเทศไทย พบว่า องค์ประกอบการบริหาร ประกอบด้วยปัจจัยการดำเนินการ 9 องค์ประกอบ คือ 1) ผู้บริหาร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) หลักสูตรและการสอน 4) ครูผู้สอน 5) นโยบายวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ 6) การมีส่วนร่วมของชุมชน 7) โครงสร้างการบริหาร 8) เครือข่ายทางการศึกษา และ 9) การพัฒนาครูและบุคลากรโดยใช้กระบวนการบริหาร 4 ด้าน คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การนำ และ 4) การควบคุม องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษามีระดับความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษาและมีความเห็นสอดคล้องเป็นฉันทามติร่วมกันว่าองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนสองภาษามีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น

ประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินการใช้รูปแบบอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก การสัมภาษณ์พบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรค การบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ไม่ต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษไม่ครอบคลุมทุกรายวิชา การจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับการวัดผล ทำให้ผู้เรียนได้รับการแก้ไขไม่ตรงประเด็น ขาดการบูรณาการเนื้อหาและกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตร ที่เหมาะสมกับบริบทสภาพสังคมวัฒนธรรมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นักเรียนไม่สามารถนำภาษาอังกฤษไปใช้ในการสื่อสารเพื่อการดำรงชีวิต ส่วนข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า สถานศึกษาควรมีแผนปฏิบัติงานประจำปีที่สุดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพ และมีกิจกรรม ครอบคลุม ควรมีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณ มีการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้เกี่ยวข้อง ประสานชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามโครงการต้องเป็นแบบอย่างการใช้ภาษาอังกฤษให้แก่ห้องเรียนอื่น ควรจัดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำผลไปวิเคราะห์และวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ควรมีการทำแผน โครงการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร แสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ Deethayat (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อโครงการโรงเรียนสองภาษาของโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย พบว่า โครงการโรงเรียนสองภาษาของโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการประเมินทักษะความสามารถทางภาษาของนักเรียน การใช้สื่อในการจัดกิจกรรมและการสอนของครู โรงเรียนมีอาคารและห้องเรียนที่เหมาะสม การจัดห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก มีกิจกรรมรายที่ที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย ผู้ปกครองได้เข้าร่วมประชุมกับทางโรงเรียนและได้ติดต่อประสานงานกับครูในโครงการ นอกจากนี้ ผู้ปกครองเกินครึ่งพึงพอใจในการอ่าน ฟัง และการพูดของนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมตรงต่อเวลาและทำงานที่ได้รับมอบหมาย แต่มีผู้ปกครองเกือบครึ่งยังไม่แน่ใจในการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนและวุฒิการศึกษาของครูชาวต่างชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยกำหนดโครงสร้างการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนให้ชัดเจน มีการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการกำหนดนโยบายแนวทางในการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ในด้านครูผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนครูต่างชาติ

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำผลจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวางแผนในการขับเคลื่อนการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ให้เกิดประสิทธิผล

4. สถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมโดยสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการนำรูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินโครงการของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ กับสถานศึกษาในสังกัดของเอกชน และสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา

2.4 การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ที่จัดการเรียนการสอน ในรูปแบบห้องเรียนพิเศษ ได้แก่ ห้องเรียนพิเศษคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โครงการการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ โครงการเสริมสร้างศักยภาพความเป็นเลิศทางวิชาการ (วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม) เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย

References

- Akachote, N. (2019). *Model of project management for teaching and learning according to the Ministry of Education curriculum in English (English Program: EP) of secondary schools under the Office of the Basic Education Commission*. (Doctoral Dissertation). Nakhon Sawan Rajabhat University. Nakhon Sawan.
- An, Y. (2011). *Guidelines for project management that provide teaching and learning according to the Ministry of Education curriculum in English of basic education institutions in Chiang Mai*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.

- Basic Education Commission Office. (2010). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Third edition. Bangkok: Rally Press. Agricultural Cooperatives of Thailand.
- Boonwatanakul, S. (2013). *Female character in Boonlua's novel*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Deethayat, P. (2011). *Satisfaction of Parents towards Bilingual School Project of Municipality 6 Nakhon Chiang Rai School*. (Master's Thesis). Chiang Rai Rajabhat University. Chiang Rai.
- Ministry of Education. (2005). *Strategies for the development of children and youth with special abilities*. Bangkok: Teachers Council of Lat Phrao Publishing House.
- Niamthet, W. (2011). How to manage the English Program Program for success. *Journal of Education*, 12(2), 11-23.
- Personality development for excellence, administration center. (2020). *Operation of the development of individual potential for excellence*. Bangkok: Ministry of Education.
- Promma, P. (2014). *Development of Bilingual School Administration Components in Thailand*. (Doctoral Dissertation) Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage. Pathum Thani.

วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์

กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุข*

A Discourse of Luangpucha Supatto and his Disciple for Creativity the Communal Peace

¹ภิขญาพร อยู่กล้า และ สุนทร วรหาร

¹Pichayaporn yooklam and Suntorn worrahan

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: nungning252680@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารวบรวมจัดจำแนกเผยแผ่วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์ 2) เพื่อศึกษาวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม โดยมุ่งศึกษาเฉพาะหลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม (เลี่ยม จิตธมฺโม) เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสารและลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มประชากร ผู้ปฏิบัติธรรม พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และพระราชภาวนาวกรม มีลักษณะคำสอนที่คล้ายกัน สามารถจำแนกลักษณะคำสอนออกเป็น 7 ลักษณะได้แก่ 1.วาทกรรมคำสอนเกี่ยวกับสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน 2.วาทกรรมคำสอนเนื้อความเกี่ยวกับธรรมะของพระสัมมาพุทธเจ้า 3.วาทกรรมที่สอนด้วยยกตัวอย่างเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย 4.วาทกรรมที่เป็นคำง่ายตรงกับเนื้อหาของเรื่อง 5.วาทกรรมที่ใช้สอนด้วยวิธีปฏิบัติ 6.วาทกรรมที่สอนด้วยวิธีสนทนาถาม-ตอบ และ 7.วาทกรรมที่ใช้อารมณ์ขัน วาทกรรมคำสอนของ หลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ล้วนมีคุณค่าทางสังคมเพราะทุกคำสอนมีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข คือ 1.ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 2.ทำให้เกิดทศพิธธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ 3.ทำให้เกิด ศาสนพิธีหรือกิจกรรมด้านพุทธศาสนาในสังคม 4.มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้มีการขยายสาขาทั้งในและต่างประเทศ และ 5.ทำให้เกิดจิตอาสาในการช่วยงานสร้างสรรค์สังคมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: วาทกรรมคำสอนหลวงปู่ชา; การสร้างสรรค์สังคม; ศิษยานุศิษย์

*Received February 4, 2021; Revised May 6, 2021; Accepted June 24, 2021

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to collect and distribute the discourses of Luangpu Chah Subhaddo and his disciples; and 2) to investigate the discourses of Luangpu Chah Subhaddo for creating a peaceful society. The study aimed at studying Luangpu Chah Subhaddo and Luangpor Liem Thitadhammo. The study employed a qualitative research method, analyzing data from documents and conducting interviews with practitioners, monks, novices, and laypeople at Wat Nong Pah Phong, Warin Chamrap District, Ubon Ratchathani Province. The obtained data were analyzed using descriptive analysis.

From the study, it is found that the discourses of Luangpu Chah Subhaddo and Phra Rajabhavanavakom share similarity which can be classified into seven types: 1) Discourse on Vipassanā meditation; 2) Discourse on the Buddha's teachings; 3) Discourse taught by using examples, comparison, and metaphor; 4) Discourse taught through the use of simple words relevant to the content of the study; 5) Discourse taught through practice; 6) Discourse taught through question and answer; and 7) Discourse taught through the use of humor. From the past to the present, the discourses of Luangpu Chah Subhaddo and Phra Rajabhavanavakom have social values because they play important roles in creating a peaceful society, namely 1) Buddhists get to understand the core of the Buddha's teachings; 2) Giving rise to heir to the Dhamma both Thai and foreigners; 3) Giving rise to religious rites or Buddhist activities in the society; 4) Buddhism's spread both within and outside of the country; and 5) Giving rise to the volunteer mind in creating for society and preserving Buddhism.

Keywords: Discourses of Luangpu Chah; Peaceful Society; Disciples

บทนำ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอยู่วัฒนธรรมหลากหลายด้าน เป็นเมืองที่ก่อตั้งโดยพระราชาจึงได้นามว่า “ราชธานี” ผู้ก่อตั้งเป็นเชื้อพระวงศ์จึงมีรากเหง้าของวัฒนธรรมที่ดีงาม ประกอบกับประชากรในชุมชนล้วนประกอบด้วยอารยชนจึงสามารถดำรง สร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชุมชนนานัปการ จนทำให้เมืองอุบลราชธานีได้สมญานามมาแต่โบราณว่า “อุบลเมืองนักปราชญ์” และปัจจุบันยังปรากฏในคำขวัญประจำจังหวัดอุบลราชธานีที่สื่อให้เห็นถึงอารยธรรม และอุดมแห่งวัฒนธรรมว่า “อุบลเมืองดอกบัวงาม แม่น้ำสองสี มีปลาแซบหลาย หาดทรายแก่งหิน ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม งามล้ำเทียนพรรษา ผาแต้มก่อนประวัติศาสตร์ ฉลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดินแดนอนุสาวรีย์คนดีศรีอุบล” (Woraharn, 2015)

จากคำขวัญดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอารยธรรมที่อุดมด้วยวัฒนธรรมแห่งเมืองอุบล โดยเฉพาะในด้าน การนับถือพระพุทธศาสนาที่ว่า “ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์ใฝ่ธรรม” ปราชญ์แห่งเมืองอุบล Naubon

(2004) กล่าวถึงมูลเหตุของความเจริญรุ่งเรืองของเมืองอุบลราชธานีจากอดีตไว้ว่า เนื่องมาจากเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษา จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ศาสนาและการเมืองในภูมิภาคนี้ อุบลราชธานีจึงนับว่าเป็นดินแดนแห่งภูมิปัญญาอีสาน เป็นแหล่งการศึกษาเกี่ยวกับมูลกัจจายน์แบบโบราณและการศึกษาภาษาไทย แม้ในด้านวิปัสสนาธุระก็ยังเป็นต้นกำเนิดของพระป่า วัดป่าเริ่มตั้งแต่พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่ชา สุภัทโท เมืองอุบลราชธานี คือรากเหง้าของทางวัฒนธรรมอันมีที่มาจากพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งสร้างหรือกำเนิดของพระเกจิอาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแล้วจาริกไปในที่ต่าง ๆ และเป็นที่เคารพบูชาแก่ชาวพุทธศาสนิกชนทั้งคนไทยและต่างประเทศจำนวนมาก ดังเช่น หลวงปู่ชา สุภัทโท หรือพระโพธิญาณเถรแห่งวัดหนองป่าพง ซึ่งทั้งหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีบุญบารมีเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่คนในพื้นที่อย่างมาก โดยเฉพาะหลวงปู่ชา สุภัทโท นั้นเป็นพระเถระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตรัสถึงว่า “หลวงปู่ชา มีบารมี มีคนเคารพมาก”

การที่หลวงปู่ชา สุภัทโท มีลูกศิษย์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าหลวงปู่ชา สุภัทโท มีหลักธรรม คำสอน เป็นที่น่านับถือ ซึ่งหลักธรรมเหล่านั้นถือได้ว่าเป็นวาทกรรมอย่างหนึ่งที่พึงศึกษา ยิ่ง เนื่องด้วยคำว่า “วาทกรรม” นั้นเป็นคำที่รู้จักกันโดยทั่วไปในกลุ่มนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ใช้กันแพร่หลายในทางสังคมศาสตร์ นอกนั้นยังใช้ในวงวิชาการสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย นิยามความหมายของ discourse ไว้ในศัพท์ภาษาศาสตร์ว่า 1) หมายถึง สัมพันธสาร และถ้อยคำเกี่ยวเนื่อง 2) หมายถึง วาทกรรม ดังนั้น วาทกรรม สัมพันธสาร และถ้อยคำเกี่ยวเนื่อง ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในกลุ่มนักภาษาศาสตร์ว่า วาทกรรม คือ หน่วยภาษาระดับที่สูงกว่าประโยคหรือข้อความ และยังมีคำอื่นที่ใช้ในความหมายของภาษาระดับนี้ (Charoensinolarn, 2006)

เนื่องจากวาทกรรมเป็นระบบภาษาที่ถูกกลั่นกรองและปรับแต่งจากการใช้ไวยากรณ์ต่าง ๆ ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา จัดว่าเป็นสัญลักษณ์ประเภทหนึ่ง ความหมายของภาษาจึงจัดเป็นความหมายเชิงสัญลักษณ์ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ใช้ในการถ่ายทอดวิธีคิดของมนุษย์สามารถกำหนดให้มีความสำคัญและสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังที่ Woraharn (2015) ได้กล่าวไว้ว่า ในการศึกษาของ “ภาษาศาสตร์” คำว่า “วาทกรรม” มีความหมายในมิติของการใช้ภาษาตามไวยากรณ์ เช่น การพูดการเขียน และรูปแบบของการร้อยเรียงภาษาในแง่ของประโยคหรือย่อหน้า

วาทกรรมเป็นผลิตผลและการสร้างขึ้นของสังคมมนุษย์ บริบทของสิ่งแวดล้อม ความเชื่อหรือความคิดของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม วาทกรรมทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจึงเป็นผลผลิตที่เป็นปรากฏการณ์ วิธีปฏิบัติ และปรากฏการณ์ทางสังคม วาทกรรมจึงเป็นระบบภาษาระดับข้อความซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านไวยากรณ์ มีกลวิธีเชื่อมโยงความเพื่อสื่อความหมายและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาษา ผู้ใช้ภาษา และบริบทอื่นในสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาของบุคคลและกลุ่มบุคคล ความเชื่อ ทศนคติ และวัฒนธรรมในสังคมของกลุ่มคนเหล่านั้น (Friclough, 2003)

ดังนั้น การถ่ายทอดธรรมะของหลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม (เลี่ยม จิตธัมโม) ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างวาทกรรมทางภาษาที่มีผลต่อสังคมในห้วงระยะเวลาหนึ่ง คำสอนเหล่านั้นสามารถฝ่าสภาพปัญหาความไม่เข้าใจเกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมและสถานการณ์เกี่ยวกับวิถีพุทธในสังคมไทยสมัยหนึ่งได้

ด้วยวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม (เลี่ยม ฐิตธัมโม) อันเป็นที่ประจักษ์ด้านคุณค่าและการยอมรับ ปณิธานอันยิ่งใหญ่เกี่ยวกับการอุทิศตนในการจรรโลงชีวิตและสังคมของเพื่อนมนุษย์ด้วยพุทธธรรม รวมทั้งกลวิธีทางภาษาและแนวคิดในวาทกรรมคำสอนได้ก่อให้เกิดความศรัทธาอันแรงกล้าของเหล่าศิษย์ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมในจังหวัดอุบลราชธานี และยังทำให้คนในสังคมตระหนักและเห็นความสำคัญเคร่งครัดในวัฒนธรรมอันดีงามของพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคม เพื่อทราบถึงกลวิธีเชื่อมโยงความเพื่อสื่อความหมายและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาษา ผู้ใช้ภาษา และบริบทอื่นในสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ภาษาของบุคคลและกลุ่มบุคคล ความเชื่อทัศนคติ และวัฒนธรรม จากวาทกรรมคำสอนที่มีต่อศิษยานุศิษย์ เพื่อสามารถรวบรวมจัดจำแนกและเผยแผ่วาทกรรมคำสอนกับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคมของหลวงปู่ชา สุภัทโทและหลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม

ทำให้เกิดประโยชน์ในสร้างความสงบสุขของสังคมเพื่อสร้างจิตใจให้เกิดความสุขสงบ คิดดีทำดี มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม เป็นการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อดำรงไว้ และสร้างความสงบสุขแก่สังคม สร้างความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รวบรวมจัดจำแนกและเผยแผ่วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและ ศิษยานุศิษย์
2. เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชาและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุข คำว่าศิษยานุศิษย์ หมายถึง ศิษย์ที่ยังครองสมณะเพศและได้รับการบรรพชา อุปสมบท อบรม สั่งสอนรับใช้ใกล้ชิดพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภัทโท) หรือเป็นผู้สืบสันดานธรรมของหลวงปู่ชา สุภัทโท จนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคมและปัจจุบัน อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในที่นี้หมายถึง หลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม (หลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม) เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพงรูปปัจจุบัน ศึกษาจากเอกสาร โดยใช้วิธีวิจัยเทคนิคเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี

1.1 รวบรวมข้อมูลงานเขียนหนังสือคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท ที่พิมพ์เผยแผ่ ณ ศูนย์มรดกธรรมวัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นหนังสือที่มีการพิมพ์ต่อเนื่องจำนวนหลายครั้งสะท้อนให้เห็นว่า ได้รับความนิยม มีความน่าสนใจ อ่านง่าย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

1.2 รวบรวมหนังสือคำสอนของหลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม (หลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม) ซึ่งเป็นศิษยานุศิษย์ของหลวงปู่ชา สุภัทโท โดยรวบรวมจากหนังสือธรรมะที่ให้ข้อคิด คติเตือนใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความน่าสนใจในการศึกษา

1.3 รวบรวมแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวาทกรรมและกลวิธีการสอนธรรมะ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

2.1 สังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและแบบไม่มีส่วนร่วม

2.2 สัมภาษณ์ พระสงฆ์ สามเณรในวัดหนองป่าพง อุบาสก อุบาสิกา ผู้นำชุมชน

2.3 จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อชี้แจงผลการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม และให้ชาวบ้านร่วมแสดงความ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูล

3.1 พระสงฆ์ สามเณรในวัดหนองป่าพง

3.2 อุบาสก อุบาสิกา

3.3 ผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการใช้ในการศึกษา

4.1 สังเกตการณ์ แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและแบบไม่มีส่วนร่วม

4.2 พระสงฆ์ สามเณรในวัดหนองป่าพง อุบาสก อุบาสิกา ผู้นำชุมชน

4.3 จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อชี้แจงผลการสำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม และให้ชาวบ้านร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมข้อมูล ในเวทีชาวบ้าน

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

5.1 ทำหนังสือขออนุญาตศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยสำรวจข้อมูล

5.2 ศึกษาข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเอกสารทั้งส่วนที่เป็นจากเอกสารส่วนกลางและเอกสารจากท้องถิ่น ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์ที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สังคมอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม จากงานศึกษาวิจัย ตำรา หนังสือ สารคดี และเอกสารจารึกโบราณ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนามจะดำเนินไปพร้อมๆ กันกับการเชื่อมโยงประเด็นคำถามในการวิจัยในแต่ละขั้นตอน จากนั้นก็วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคม

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยเรียบเรียงผลการวิจัย สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษารวบรวมจัดจำแนกและเผยแผ่วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์ ผลการศึกษาพบว่าวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม สามารถจำแนกลักษณะคำสอนออกเป็น 7 ลักษณะได้แก่

1) วาทกรรมคำสอนเกี่ยวกับสมาธิวิปัสสนา หลวงปู่ชา สุภัทโทและหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม มุ่งเน้นเรื่องวิธีการทำสมาธิโดยวิธีอานาปานสติ การตามดูลมหายใจ และมีสติอยู่กับทุกอิริยาบถ ดังตัวอย่างคำสอนที่ว่า การนั่งสมาธิเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกหัดจิตของพุทธบริษัททั้งหลาย สมัยนี้คนที่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งถึงจะมีศีลมีทาน ก็ยังไม่เป็นบ่อเกิดแห่งความสงบได้อย่างแน่นอน แต่เมื่อเรามาทำจิตของเราให้สงบเรียบร้อยเป็นสมาธิ ปัญญาจึงจะเกิดขึ้นที่จิต ความรู้จะเกิดขึ้นที่จิต สมควรแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา (Phra Bhodhiyanadaera (Chah Subhaddo), (2002)

2) วาทกรรมคำสอนเนื้อความเกี่ยวกับธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เน้นเรื่อง การดับทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 ความเชื่อเรื่องกรรม ไตรสิกขาหรือศีล สมาธิ ปัญญา เรื่องจิต และเรื่องการปล่อย ดังตัวอย่างคำสอนต่อไปนี้ จิตใจที่เป็นกุศล ท่านเรียก กุศลจิต คือ ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง จัดเป็นกุศลจิต เป็นฝ่ายที่เป็นความดี นำความรู้สึกลำให้เกิดความสะดักสบาย เกิดความสงบระงับ ถ้าเป็นอกุศลจิต ก็คือ โทสะมูลจิต โมหะมูลจิต จิตที่เป็นอกุศล ความโลภ ความโกรธ ความหลงมันก็เป็นขึ้น มีขึ้นตามฐานะของความรู้สึกประเภทที่เป็นจริง เขาก็แสดงของเขายอยู่ จะว่าความโลภมันมีภัยก็ไม่ใช่ มันก็อยู่ที่เราจะไปเกี่ยวข้องอย่างผู้ไร้สติปัญญาเท่านั้นเอง ถ้าเราเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไร้สติมันก็เกิดโทษ ถ้าเราไปเกี่ยวข้องในลักษณะให้อยู่ในความรู้สึกที่ปราศจากโทษ มันก็ไม่เห็นมีอะไร Phra Rajabhavanavikrom (Leam Thitadhammo), 2004)

3) วาทกรรมที่สอนด้วยยกตัวอย่างเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย หลวงปู่ชา สุภัทโทและหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม นับเป็นนักปฏิบัติธรรมที่เรียบง่าย ท่านสอนจากธรรมชาติที่ต่ำที่สุดเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีคือมรรคผล ดังตัวอย่างต่อไปนี้ อารมณ์นี้ก็เหมือนกับงูเห่าที่มีพิษร้ายนั้นอารมณ์ที่พอใจก็มีพิษมากอารมณ์ที่ไม่พอใจก็มีพิษมากมันทำให้จิตใจของเราไม่เป็นเสรีทำให้จิตใจไขว่เขวจากหลักธรรมของพระพุทธเจ้า (Phra Bhodhiyanadaera (Chah Subhaddo), 2014)

4) วาทกรรมที่เป็นคำง่ายตรงกับเนื้อหาของเรื่อง เป็นการสอนธรรมะด้วยถ้อยคำ ที่ตรงไปตรงมาง่ายต่อการทำความเข้าใจ การจดจำ และการนำไปปฏิบัติเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิต ดังตัวอย่างคำสอนต่อไปนี้ กินน้อย นอนน้อย พูดน้อย คือนักปฏิบัติ กินมาก นอนมาก พูดมาก คือ คนโง่ (PhaBhodhiyanadaera (Chah Subhaddo), 2015)

จากวาทกรรมข้างต้นหลวงปู่ชา สุภัทโท ได้สอนนักปฏิบัติให้เข้าใจในเรื่องของการปฏิบัติขั้นพื้นฐานอย่างง่าย ๆ ว่า นักปฏิบัติต้องเน้นการปฏิบัติให้มากกว่า การกิน การนอน หรือแม้กระทั่งการพูด จึงจะถือว่าเป็นนักปฏิบัติที่มีปัญญา

5) วาทกรรมที่ใช้สอนด้วยวิธีปฏิบัติ ในการสอนธรรมะของหลวงปู่ชาสุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม พบว่ามีการสอนด้วยการกล่าวถึงการปฏิบัติอยู่ 2 วิธี คือ ผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติ หมายถึง การนำวิธีการที่หลวงปู่ชาสุภัทโท และศิษยานุศิษย์เป็นผู้ปฏิบัติเอง แล้วนำมาถ่ายทอดเป็นแบบอย่างให้เห็นตัวอย่างเห็นคุณเห็น

โทษอย่างชัดเจน และผู้เรียน ผู้ฟัง หรือศิษย์เป็นผู้ปฏิบัติคือการนำผลการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติมาสอนเพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังตัวอย่างคำสอนต่อไปนี้

เรื่องของใจมันเป็นอย่างนี้ บางทีก็คิดดี บางทีก็คิดชั่ว ใจมันหลอกลวง เป็นมายา จงอย่าไว้ใจมัน แต่จงมองเข้าไปที่ใจ วันนี้ท่าน (ภิกษุชาวตะวันตก) ได้พาลูกศิษย์มาฟังธรรม ท่านอาจจะเข้าใจบ้าง ไม่เข้าใจบ้าง ผมได้พูดเรื่องการปฏิบัติเพื่อให้ท่านเข้าใจได้ง่าย ท่านจะคิดว่าถูกหรือไม่ก็ตาม ก็ขอให้ท่านลองนำไปพิจารณาดู ผมในฐานะอาจารย์องค์หนึ่ง ก็อยู่ในฐานะคล้าย ๆ กันผมเองก็อยากฟังธรรมเหมือนกัน เพราะไม่ว่าผมจะไปที่ไหน ก็ต้องไปแสดงธรรมให้ผู้อื่นฟัง แต่ตัวเองไม่ได้มีโอกาสฟังเลย คราวนี้ก็ดูท่านพอใจในการฟังธรรมอยู่ เวลาผ่านไปเร็ว เมื่อท่านนั่งฟังอย่างเงียบๆ เพราะท่านกำลังกระหายธรรมะ ท่านจึงต้องการฟัง

เมื่อก่อนนี้ การแสดงธรรมก็เป็นความเพลิดเพลินอย่างหนึ่งแต่ต่อมาความเพลิดเพลินก็ค่อยหายไป รู้สึกเหนื่อยและเบื่อ ก็กลับอยากเป็นผู้ฟังบ้าง เพราะเมื่อฟังธรรมจากครูอาจารย์นั้น มันเข้าใจง่ายและมีกำลังใจ แต่เมื่อเราแก่ขึ้น มีความหิวกระหายในธรรมะรสชาติของมันก็ยังเอร็ดอร่อยมากขึ้น

การเป็นครูอาจารย์ของผู้อื่นนั้น จะต้องเป็นตัวอย่างแก่พระภิกษุอื่นๆ เป็นตัวอย่างแก่ลูกศิษย์ เป็นตัวอย่างแก่ทุกคนฉะนั้นอย่าลืมตนเองแล้วก็อย่าคิดถึงตนเอง ถ้าความคิดอย่างนั้นเกิดขึ้น รีบกำจัดการมันเสีย ถ้าทำได้อย่างนี้ก็จะเป็นผู้ที่รู้จักตัวเอง (Phra Bhodhiyanadaera (Venerable Ajahn Chah Subhaddo), 2017)

จากวาทกรรมข้างต้น หลวงปู่ชา สุภัทโท ได้สอนเรื่องของใจ และการปฏิบัติ โดยกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีและศิษยานุศิษย์ทั้งที่เป็นพระภิกษุสามเณร หรือฆราวาส ท่านสอนให้พิจารณาใจของตนเอง สุขทุกข์อยู่ที่ใจของเราอย่าไปยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งใด

6) วาทกรรมที่สอนด้วยวิธีสนทนาถาม-ตอบ เป็นการสอนธรรมะด้วยการตั้งคำถาม และตอบให้เข้าใจตามที่ผู้ปฏิบัติเกิดความสงสัย เป็นการเทศนาแบบปุจฉาวิสัชนาเป็นกุศโลบายในการเทศนาหรือเผยแผ่ธรรมดาที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย ดังตัวอย่างคำสอนต่อไปนี้ ถาม: เคยได้ยินที่เขาพูดว่าเรื่องการนั่งสมาธิเห็นนิมิตเห็นเทวดา เห็นนรก เห็นนี้สำหรับผู้เริ่มปฏิบัติที่ยังไม่มีประสบการณ์ ความเชื่อในสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญเพียงใด หลวงพ่อตอบ: มันเป็นอุปสรรคของการเจริญสมาธิ ต้องดูให้ดี ๆ หน่อย สิ่งที่เราควรที่จะปฏิบัติเท่านั้นก็คือ เมื่อเราอยู่ที่ไหนก็ตาม การนั่งสมาธิเราก็มีอยู่แต่ก็ไม่ให้มากจนเกินควร แต่เรามีส่วนเกี่ยวข้องในทางประสาทสัมผัสนั้นให้มีการสำรวมหน่อย การปฏิบัติมันก็ต้องมีองค์ประกอบ ภาษาท่านเรียกว่า คุณสมบัติในคุณธรรมการฝึกฝน ต้องมีองค์ประกอบ แต่ส่วนภายนอกนั้นท่านไม่ค่อยมีการกล่าวถึงองค์ประกอบของการปฏิบัติ คือศีล สังวร จิตเจตนา จิตเจตนา คือ ความตั้งใจมุ่งมั่นแน่วแน่ซึ่งมีความรู้สึกมีความบริสุทธิ์ซื่อสัตย์ซื่อตรง(Phra Bhodhiyanadaera (Venerable Ajahn Chah Subhaddo), 2006)

7) วาทกรรมที่ใช้อารมณ์ขัน ถึงแม้จะเป็นวาทกรรมที่พบน้อยในคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์ แต่พบว่า หลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์ ได้พยายามที่จะสอดแทรกอารมณ์ขันเพื่อให้ผู้มาปฏิบัติธรรมเกิดการผ่อนคลาย ไม่ตึงหรือไม่หย่อนจนเกินไป วิธีการนี้ไม่ใช่นำธรรมะมาทำเป็นเรื่องขบขันดูถูกเหยียดหยามแต่ประการใดแต่เป็นกุศโลบายในการนำเสนอให้ผู้ฟังพระธรรมเทศนามีความสุขกับหลักธรรมะ

นำธรรมะมาผูกกับเรื่องใกล้ตัวให้มองธรรมะด้วยความสุขมีเทคนิคให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขึ้นกับการสาธกหรืออุทาหรณ์สอนใจ

หลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม ท่านก็ได้พยายามสอดแทรกข้อคิด อารมณ์ขันแม้ไม่มากแต่ก็พยายามในการผ่อนคลายความเครียดให้ข้อคิดผ่านบทกลอน ที่จะทำให้รู้สึกยิ้มหรือขบขันได้บ้าง ดังตัวอย่าง กลอน “ตากับตีน” ที่หลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม ได้แทรกในการสอนธรรมะ ดังนี้

ตีนกับตาอยู่กันมาแสนผาสุก	จะนั่งลุกยืนเดินเพลินนักหนา
มาวันหนึ่งตีนทะเล้งเอ๋ยปรัชญา	ว่ามีคุณแก่ตาเสียจริงจริง
ตีนช่วยพาตาไปที่ต่างต่าง	ตาจึงได้พบนางและสรรพสิ่ง
เพราะฉะนั้นดวงตาจึงประวิง	ว่าตีนนั้นเป็นสิ่งควรบูชา
ตาได้ฟังตีนคุยโม้ก็หมั่นไส้	จึงร้องบอกออกไปด้วยโทสา
ว่าที่ตีนเดินได้ก็เพราะตา	ดูมรรคาเศษแก้วหนาวไม่ตำตีน
เพราะฉะนั้นตาจึงสำคัญว่า	ตีนไม่ควรจะมาคิดดูหมิ่น
สรุปว่าตามีค่าสูงกว่าตีน	ทั่วธานีนทร์ตีนไปได้ก็เพราะตา
ตีนได้ฟังให้คั่งแค้นแสนจะโกรธ	เร่งกระโดดออกไปไกลหน้าผา
เพราะอวดดีคุยเบ่งเก่งกว่าตา	ดวงชีวาจงดับไม่รู้เลย
ตาเห็นตีนทำเก่งเร่งกระโดด	ก็พิโรธแกล้งระงับหลับตาเฉย
ตีนพาตาถลาล้มทั้งก้มเงย	ตกเหวเลยตายหาทั้งตาตีน

สรุปได้ว่าวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และหลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม สามารถจำแนกลักษณะคำสอนออกเป็น 7 ลักษณะได้แก่ 1.วาทกรรมคำสอนเกี่ยวกับสมาธิวิปัสสนา หลวงปู่ชา สุภัทโท มุ่งเน้นเรื่องวิธีการทำสมาธิโดยวิธีอานาปานสติ การตามดูลมหายใจ และมีสติอยู่กับทุกอิริยาบถ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นเรื่องของวิปัสสนาสมาธิมีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจหลักการซึ่งต้องเข้าใจควบคู่ไปกับการปฏิบัติ 2.วาทกรรมคำสอนเนื้อความเกี่ยวกับธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเน้นเรื่องการดับทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 ความเชื่อเรื่องกรรม ไตรสิกขาหรือศีล สมาธิ ปัญญา เรื่องจิต และเรื่องการปล่อยวาง สำหรับหลักธรรมคำสอนอื่น ๆ ก็นำมาเทศนาสั่งสอนเป็นกิจของสงฆ์อยู่แล้วแต่หลักธรรมที่เน้นดังกล่าวจะมีความสัมพันธ์กับการนำมาปฏิบัติทำสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน ผู้ปฏิบัติจะได้นำมาพิจารณาในขณะปฏิบัติ วาทกรรมที่สอนด้วยยกตัวอย่างเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย

หลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์ นับเป็นนักปฏิบัติธรรมที่เรียบง่าย ท่านสอนจากธรรมชาติที่ต่ำที่สุดเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีที่สุดคือมรรคผล โดยมีคนเปรียบเทียบแถมมนี้ว่าคล้ายกับแนว คำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ แต่จุดเด่นอันหนึ่งของแนวคำสอนของหลวงปู่ชาก็คือ "การเปรียบเทียบ" ท่านหาเรื่องมาเปรียบเทียบเพื่ออธิบายคำสอนของท่านได้อย่างเหมาะสมและเข้าใจง่าย วาทกรรมที่เป็นคำง่ายตรงกับเนื้อหาของเรื่อง เป็นการสอนธรรมะด้วยถ้อยคำที่ตรงไปตรงมาง่ายต่อการทำความเข้าใจ การจดจำ และการนำไปปฏิบัติเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตตามปกติพระทั่วไปหลายท่านจะสั่งสอนตามที่จารึกหรือเขียนไว้ในหนังสือธรรมะในพระไตรปิฎกแต่ไม่ขยายความด้วยภาษาธรรมดาที่บันทึกไว้จะเป็นภาษาบาลีถ้าพูดตามนั้นพุทธศาสนิกชนที่เป็นชาวบ้าน

ทั่วไปก็จะไม่เข้าใจภาษาบาลีถ้าถอดความอธิบายด้วยภาษาธรรมดาจะเข้าใจง่ายขึ้นไปเป็นหลักปฏิบัติได้สะดวก แต่การที่จะนำมาอธิบายให้เข้าใจง่ายขึ้นนั้นจะต้องแตกฉานเข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนซึ่งการจะเข้าใจอย่างถ่องแท้หรือแตกฉานนั้นต้องศึกษาและปฏิบัติด้วยตนเองจำมีความลึกซึ้งจึงจะนำมาถ่ายทอดเผยแผ่ได้อย่างง่ายและเข้าใจได้โดยเร็ว

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุขของสังคมผลการวิจัยพบว่า วาทกรรมคำสอนของพระอริยสงฆ์นาม หลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม พระผู้บุกเบิกเผยแผ่พระสังฆธรรม ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงประทานไว้ ออกเผยแผ่ธรรมภาคปฏิบัติ จนเป็นที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสมากในพุทธศาสนิกชนทั่วโลก

วาทกรรมคำสอนของ หลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น จึงล้วนมีคุณค่าทางสังคมเพราะทุกคำสอนมีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข พอสรุปได้ดังนี้

1) ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วาทกรรมคำสอน หลวงปู่ชา สุภัทโท หลวงพ่อเลี่ยม ฐิตธัมโม เป็นคำสอนที่เป็นคติ เป็นปรัชญาสั้นๆ ที่ลึกซึ้ง โดยเน้นการอุปมา เปรียบเทียบให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจได้ง่าย เข้าถึงแก่นหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างแท้จริง และสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2) ทำให้เกิดทนายาธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ หลวงปู่ชา สุภัทโท ขณะมีชีวิตอยู่ท่านได้อุทิศชีวิตเพื่อการปฏิบัติธรรมและเผยแผ่พุทธศาสนา ทั้งแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งบังเกิดผลงานที่เป็นประโยชน์อันเกื้อหนุนแก่พระศาสนา ทั้งที่เป็นธรรมเทศนา และสำนักปฏิบัติธรรมในนามวัดสาขาวัดหนองป่าพงจำนวนมาก และทำให้เกิดทนายาธรรมที่เป็นลูกศิษย์ของหลวงปู่ชา สุภัทโท ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

3) ทำให้เกิดศาสนพิธีหรือกิจกรรมด้านพุทธศาสนาในสังคมวัดหนองป่าพงมีธรรมเนียมในการปฏิบัติศาสนกิจเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันพระเป็นวัตรปฏิบัติเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว นอกจากนั้นวันสำคัญต่างๆ ของประเทศก็จะมีกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มขึ้นไปอีก และงานที่สำคัญที่เป็นงานประจำของวัดเพื่อน้อมรำลึกถึงหลวงปู่ชาหลังจากท่าละสังขารไปแล้วจะจัดขึ้นทุกปี คือ “งานปฏิบัติธรรมอาจารย์บูชา” จะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-17 มกราคม ของทุกปี

เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูตเวทีและเป็นการปฏิบัติธรรมบูชาคุณ ถวายเป็นอาจารย์บูชาแด่ พระโพธิญาณเถร (ชา สุภัทโท) โดยมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ถือนิเวศน์ โดยผู้มีพระภิกษุสามเณรอุบาสกและอุบาสิกา มารวมกันทำวัตรสวดมนต์เข้าเย็น เติมน้ำจกลม นั่งสมาธิ และรับฟังพระธรรมเทศนาโดยครูบาอาจารย์จากวัดสาขาต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ศาสนพิธีหรือกิจกรรมด้านพุทธศาสนาในสังคม ที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาในงานอาจารย์บูชาที่ทำให้สังคมมีส่วนร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา รวมทั้งการขัดเกลาจิตใจของผู้มาร่วมปฏิบัติ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจและความสงบสุขของคนใน

4) เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้มีการขยายสาขาทั้งในและต่างประเทศ เมื่อหลวงปู่ชา สุภัทโท สามารถสร้างหลักจิตใจของท่านจนมั่นคงในพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านจึงได้นำธรรมของพระพุทธเจ้าออกเผยแผ่ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศต่าง ๆ ในทวีป

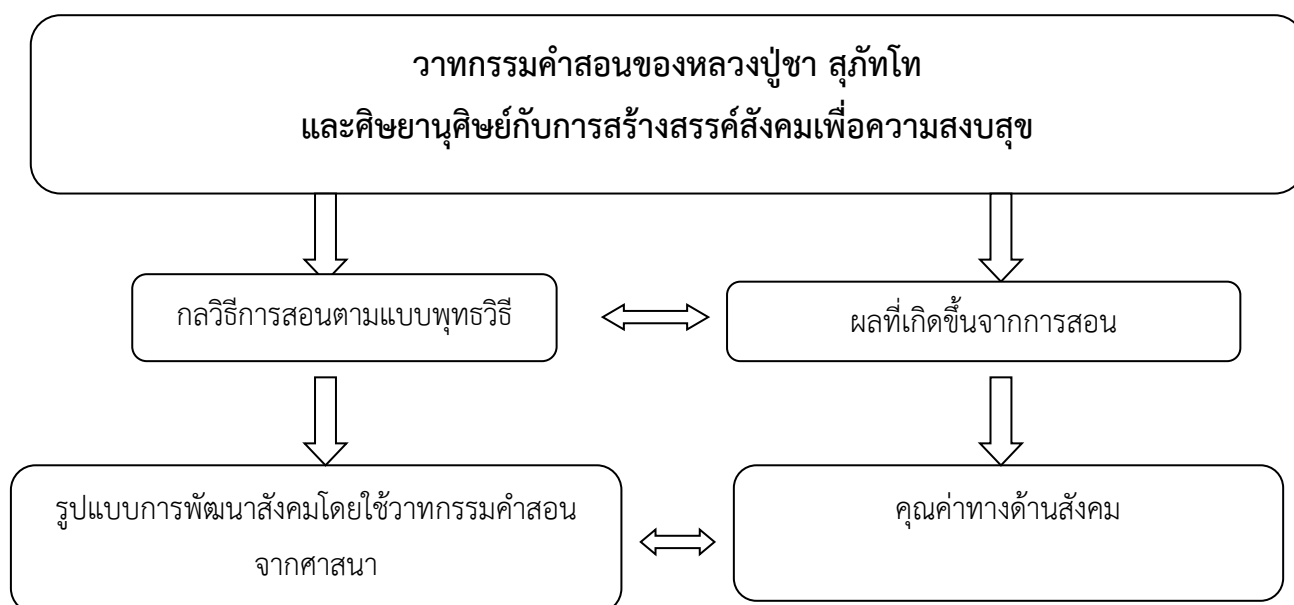
ยุโรป อเมริกา ด้วยธรรมที่ฟังง่าย เข้าใจง่าย จนทำให้ชาวต่างชาติ ต่างภาษา ได้หันมาให้ความสนใจใฝ่ในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เกิดปสาทะเลื่อมใส ศรัทธา จึงได้พากันมาขอบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ เป็นจำนวนมาก ทำให้สำนักวัดหนองป่าพง สามารถขยายสาขาของวัดหนองป่าพงในและต่างประเทศรวมทั้งสิ้น 321 สาขา โดยแบ่งเป็นสาขาวัดหนองป่าพง จำนวน 268 สาขา สาขาสำรองจำนวน 16 สาขา สาขาสำรวจจำนวน 61 สาขา สาขาต่างประเทศจำนวน 20 สาขา

5) ทำให้เกิดจิตอาสาในการช่วยงานสร้างสรรค์สังคมและช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา จากวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์ ทำให้เกิดจิตอาสาในการช่วยสร้างสรรค์สังคมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ดังที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในงานอาจารย์บูชา ระหว่างวันที่ 12-17 มกราคม 2563 ได้เห็นภาพความสามัคคีและจิตอาสาที่หลั่งไหลมาจากทั่วทุกสารทิศเพื่อช่วยงานด้านศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

หลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ศิษยานุศิษย์รูปที่สำคัญ ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง มีวาทกรรมคำสอนที่มีคุณค่าละยึดปฏิบัติตามแบบหลวงปู่ชา สุภัทโท จึงทำให้ทุกคำสอนมีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขเช่นเดียวกับหลวงปู่ชา สุภัทโท คือ ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้เกิดทศพิธธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และยังมีแนวปฏิบัติด้านสนธิหรือกิจกรรมด้านพุทธศาสนาในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุข สามารถสังเคราะห์และนำเสนอได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุข

จากแผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็นถึงวาทกรรมคำสอนได้นำไปสู่กลวิธีการสอนตามแบบพุทธพิธี เช่น แบบกัจฉาหรือสนทนา แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา แบบวางกฎข้อบังคับ ที่มีกลวิธีการสอนที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย เช่นการยกอุทาหรณ์ การเปรียบเทียบอุปมา การทำเป็นแบบอย่าง ทำให้ผู้ฟังเข้าใจคำสอนได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดประโยชน์ในสร้างความสงบสุขของสังคมเพื่อสร้างจิตใจให้เกิดความสุขสงบ คิดดีทำดี มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม เป็นการเผยแผ่ธรรมะ เพื่ออรรถาธิบาย และสร้างความสงบสุขแก่สังคม สร้างความตระหนัก และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์สืบต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและศิษยานุศิษย์ มุ่งเน้นสอนเกี่ยวกับสมาธิวิปัสสนากรรมฐาน โดยยึดตามคำสอนของพระสัมมาพุทธเจ้า ด้วยวิธีการสอน ยกตัวอย่างเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย ใช้คำง่ายตรงกับเนื้อหาของเรื่อง วาทกรรมที่เป็นคำง่ายตรงกับเนื้อหาของเรื่อง วาทกรรมที่ใช้สอนด้วยวิธีปฏิบัติ วาทกรรมที่สอนด้วยวิธีสนทนาถาม-ตอบ และวาทกรรมที่ใช้อารมณ์ขัน เพราะหลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ได้ยึดถือตามแนวการสอนด้วยพุทธวิธีตามรูปแบบการสอนเดิม ทั้งนี้เพราะจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจ และเข้าถึงธรรมมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Lapyai (2014) ที่ได้กล่าวถึงการสอนของพระพุทธรูปเจ้าในแต่ละครั้งจะมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่า เป็นลีลาการสอน 4 รูปแบบ คือ 1) สันทติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง 2) สมาทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วยชวนให้คล้อยตามรับไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา เร้าใจให้แก่วกกล้า บังเกิดกำลังใจ 4) สัมปหังสนา ชโลมใจให้เข้มแข็งร่าเริง เบิกบาน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kulsuwan (2010) วาทกรรมคำสอนของท่านพุทธทาส กล่าวคือ ท่านพุทธทาสภิกขุ มีกลวิธีการใช้ความนึกเปรียบเทียบในวาทกรรมนี้มี 3 ลักษณะ คือ 1) ความนึกเปรียบเทียบอุปมา 2) ความนึกเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย และ 3) ความนึกเปรียบเทียบเชิงบุคลาธิษฐาน พบมากที่สุด คือ ความนึกเปรียบเทียบอุปมาที่คล้ายกับวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ที่ปรากฏในการสร้างสรรค์สังคมในแต่ละด้านล้วนมีประโยชน์ในการสร้างสรรค์สังคมทำให้เกิดความสงบสุขทั้งสิ้น กล่าวคือ ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้เกิดทศพิธราชธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้เกิดศาสนพิธีหรือกิจกรรมด้านพุทธศาสนาในสังคม ด้วยวัตรปฏิบัติที่งดงามน่าเลื่อมใสศรัทธา จึงมีผู้ศรัทธาน้อมนำอยากปฏิบัติตามจึงเกิดศาสนาพิธีต่าง ๆ ขึ้น โดยเฉพาะภายในวัดหนองป่าพงและสาขาต่างๆ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้มีการขยายสาขาทั้งในและต่างประเทศ อีกทั้งทำให้เกิดจิตอาสาในการช่วยงานสร้างสรรค์สังคมและช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

เพราะด้วยความเลื่อมใสในวาทกรรมคำสอนและข้อวัตรปฏิบัติที่งดงามของหลวงปู่ชา จึงเป็นที่เลื่องลือทำให้พุทธบริษัททั่วไปต่างหลั่งไหลเข้ามาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติตามจึงทำให้มีศิษยานุศิษย์มากมายทั้งไทยและต่างประเทศด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ศาสนาพุทธขยายไปตามพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะต่างประเทศมีการขยายสาขาไป 20 สาขาทั่วโลกซึ่งเป็นสร้างสรรค์ทำให้เกิดคนดีปฏิบัติดีขยายวงกว้างออกไปตลอดจนเป็นการเผยแผ่

ศาสนาให้เป็นที่รู้จักกันทั่วโลกจนเกิดพุทธบริษัทมากมายนี้นับเป็นการสร้างสรรค์สังคมที่ทรงคุณค่าต่อประเทศชาติศาสนาเป็นอย่างยิ่ง

ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของ Lapyai (2014) เรื่องวาทกรรมคำสอนในปาฐกถาธรรมของ พระธรรมโกศาจารย์ ที่พบอุดมการณ์สำคัญ 4 ชุดความคิดได้แก่ อุดมการณ์ศาสนา อุดมการณ์พระมหากษัตริย์ อุดมการณ์การศึกษา และอุดมการณ์การเมือง โดยที่ชุดความคิดของหลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโมจะเน้นเรื่องศาสนา คำสอนตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน แต่คำสอนก็สามารถครอบคลุมให้ทุกสถาบันทั้ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้อยู่อย่างสงบได้เช่นกัน

สรุป

ผลการศึกษาวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และศิษยานุศิษย์ คำว่า ศิษยานุศิษย์ คือ ศิษย์ที่ยังครองสมณเพศและได้รับการบรรพชา อุปสมบท อบรมสั่งสอนรับใช้ใกล้ชิดพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภัทโท) หรือเป็นผู้สืบสันดานธรรมของหลวงปู่ชา สุภัทโท จนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคมและปัจจุบัน อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งในที่นี้หมายถึง หลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม (หลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม) เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง รูปปัจจุบัน (2535-2563) จากการศึกษาวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม โดยมุ่งศึกษาจากคำสอนในรูปแบบของวรรณกรรมที่ได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์ ผลการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้ วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และศิษยานุศิษย์ สามารถจำแนกลักษณะคำสอนออกเป็น 7 ลักษณะได้แก่ 1) วาทกรรมคำสอนเกี่ยวกับสมาธิวิปัสสนา 2) วาทกรรมคำสอนเนื้อความเกี่ยวกับธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 3) วาทกรรมที่สอนด้วยยกตัวอย่างเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย 4) วาทกรรมที่เป็นคำง่ายตรงกับเนื้อหาของเรื่อง เป็นการสอนธรรมะด้วยถ้อยคำ ที่ตรงไปตรงมาง่ายต่อการทำความเข้าใจ การจดจำ และการนำไปปฏิบัติ 5) วาทกรรมที่ใช้สอนด้วยวิธีปฏิบัติ ในการสอนธรรมะของหลวงปู่ชาสุภัทโท และศิษยานุศิษย์พบว่า มีการสอนด้วยการกล่าวถึงการปฏิบัติอยู่ 2 วิธี คือ ผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติ หมายถึง การนำวิธีการที่หลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์เป็นผู้ปฏิบัติเอง แล้วนำมาถ่ายทอดเป็นแบบอย่างให้เห็นตัวอย่างเห็นคุณเห็นโทษอย่างชัดเจน และผู้เรียน ผู้ฟัง หรือศิษย์เป็นผู้ปฏิบัติ คือการนำผลการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติมาสอนเพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง 6) วาทกรรมที่สอนด้วยวิธีสนทนาถาม-ตอบ 7) วาทกรรมที่ใช้อารมณ์ขัน ถึงแม้จะเป็นวาทกรรมที่พบน้อยในคำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโท และศิษยานุศิษย์ แต่พบว่า หลวงปู่ชา สุภัทโท ได้พยายามที่จะสอดแทรกอารมณ์ขันเพื่อให้ผู้มาปฏิบัติธรรมเกิดการผ่อนคลาย ไม่ตึงหรือไม่หย่อนจนเกินไป วิธีการนี้ไม่ใช่นำธรรมะมาทำเป็นเรื่องขบขันดูถูกเหยียดหยามแต่ประการใดแต่เป็นกุศโลบายในการนำเสนอให้ผู้ฟังพระธรรมเทศนามีความสุขกับหลักธรรมนำธรรมะมาผูกกับเรื่องใกล้ตัวให้มองธรรมะด้วยความสุขมีเทคนิคให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขันกับการสาธกหรืออุทาหรณ์สอนใจ

คำสอนของหลวงปู่ชา สุภัทโทและหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโมทำให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์สังคม ดังนี้ 1) ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงแก่นหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมา สัมพุทธเจ้า 2) ทำให้เกิดทายาท

ธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ 3) ทำให้เกิดศาสนพิธีหรือกิจกรรมด้านพุทธศาสนาในสังคมวัดหนองป่าพงมีธรรมเนียมในการปฏิบัติศาสนกิจเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันพระเป็นวัตรปฏิบัติเป็นพื้นฐานเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว นอกจากนั้นวันสำคัญต่างๆ ของประเทศก็จะมีกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มขึ้นมาอีก และงานที่สำคัญที่เป็นงานประจำวัดเพื่อน้อมรำลึกถึงหลวงปู่ชาหลังจากท่าละสังขารไปแล้วจะจัดขึ้นทุกปีได้แก่ “งานปฏิบัติธรรมอาจารย์บูชา” จะจัดเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-17 มกราคม ของทุกปี เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลและเป็นการปฏิบัติธรรมบูชาคุณ ถวายเป็นอาจารย์บูชา แต่พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 4) เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเป็นแบบอย่างที่ดีและทำให้มีการขยายสาขาทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสิ้น 321 สาขา โดยแบ่งเป็นสาขาวัดหนองป่าพง จำนวน 268 สาขา สาขาสำรองจำนวน 16 สาขา สาขาสำรวจจำนวน 61 สาขา สาขาต่างประเทศจำนวน 20 สาขา 5) ทำให้เกิดจิตอาสาในการช่วยงานสร้างสรรค์สังคมและช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้ศึกษาธรรมะเข้าใจ เข้าถึงธรรมะได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน สามารถนำงานวิจัยวาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภทฺโท และศิษยานุศิษย์กับการสร้างสรรค์สังคมเพื่อความสงบสุข เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีความสนใจในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในรูปแบบการสอนที่เข้าใจง่าย เน้นการลงมือปฏิบัติตามแนวของหลวงปู่ชา สุภทฺโท และหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ที่จะนำไปสู่การปรับใช้ธรรมะในชีวิตประจำวันและทำให้สังคมปกติสุขได้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วาทกรรมคำสอนของหลวงปู่ชา สุภทฺโทและหลวงพ่อเลี่ยม จิตธัมโม ได้ส่งผลทำให้เกิดความสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุข ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการสนับสนุนให้ทุกคนในหน่วยงานได้ศึกษาในหลักธรรมคำสอนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องดีงาม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

1. ควรศึกษาวาทกรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ กับการสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมโดยใช้วาทกรรมคำสอนจากศาสนาเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสร้างสรรค์สังคมโดยใช้วาทกรรมคำสอนในศาสนาของแต่ละท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นโมเดลในการพัฒนาสังคมต่อไป

References

- Bannarui, B. (1995). *Questions Book*. Bangkok: Pornboon Printing.
- Charoensinolar, C. (2006). *Discourses of Development: Power Knowledge Truth*. Bangkok: Publisher Language.
- Friclough, N. (2003). *Analyzing Discourse: Textual analysis for social research*. (1st ed.). London: Routledge.
- Kulsuwan, K. (2010). *The Hortatory Discourse of Buddhadasa Bhikkhu*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Lapyai, R. (2014). *Dharma Teaching Discourse in Dharma Speech of Phra Dharmakosajarn*. (Doctor Dissertation). Kesetsart University. Bangkok.
- Na Ubon, B. (2004). *The story of Ubon Ratchathani*. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University Press.
- Phra Bodhiynathera (Chah Subhaddo). (2002). *The Answers from Venerable Ajahn Chah Subhaddo*. (7th ed.). Bangkok: October Printing.
- Phra Bodhiynathera (Chah Subhaddo). (2004). *Beyond Reason*. (6th ed.). Bangkok: October Printing.
- Phra Bodhiynathera (Chah Subhaddo). (2014). *Patipada BraBhodhiyana*. (4th ed.). Nonthaburi: Mata Karnpim.
- Phra Bodhiynathera (Chah Subhaddo). (2015). *Wisdom from Obstacles*. (2nd ed.). Ubon Ratchathani: Siritham Offset.
- Phra Bodhiynathera (Chah Subhaddo). (2017). *Food for Mind*. (6th ed.). Bangkok: October Printing.
- Phra Rajabhavanavikrom (Leam Thitadhammo). (2004). *The Scent of Buddhist Monk*. Ubon Ratchathani: Witthaya Offset Printing House.
- Phra Rajabhavanavikrom (Leam Thitadhammo). (2006). *No Worries*. Ubon Ratchathani: Siritham Offset.
- Phramahavijanasuvino. (2000). *A Study of Bhuddhist Personael Training Process of Phrabodhinanathera (Cha Subhaddo)*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Woraharn, S. (2005). *Narative of Royal Temple in Ubon Ratchathani: The Increase of Cultural Asset to Enhance Tourism Value to Prepare for AEC* (Research report). Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.

รูปแบบการดำเนินชีวิต

และความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง*

Lifestyles and Social Welfare Needs of the Elderly in Trang Province

¹วิสุทธิณี ธาณิรัตน์ และ วรangkan ทันทสันติสกุล

¹Wisuttinee Taneerat and Warangkana Tantasuntisakul

¹คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

¹Faculty of Commerce and Management,

Prince of Songkla University, Trang Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: wisuttinee.t@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง 2) เปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุโดยจำแนกตามข้อมูลประชากร และ 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบในการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน ใน 10 อำเภอ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบแบบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญ จำนวน 32 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดตรังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.= .573) ส่วนค่าเฉลี่ยระดับความต้องการสวัสดิการสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$, S.D.= .612) โดยความต้องการด้านบริการสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความมั่นคงทางสังคม ด้านการทำงานและการมีรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา และ ด้านนันทนาการตามลำดับ 2) ผลของการเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคม พบว่าเมื่อจำแนกตามพื้นที่ในและนอกเขตเทศบาล การนับถือศาสนา และอายุที่ต่างกัน ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในจังหวัดตรังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านนันทนาการแตกต่างกันมากที่สุด 3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิตกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง พบว่า ความสัมพันธ์โดยรวม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .487$, $p = .000$) ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยเชิงปริมาณ

คำสำคัญ: รูปแบบการดำเนินชีวิต; ความต้องการสวัสดิการสังคม; ผู้สูงอายุ

*Received December 24, 2020; Revised April 27, 2021; Accepted May 12, 2021

Abstract

This research aimed 1) to study the lifestyle and social welfare needs of the elderly in Trang Province; 2) to compare the social welfare needs of the elderly by demographic variables; and 3) to explore the relationship between lifestyle and social welfare needs of the elderly. This research employed a mixed method combining a quantitative and qualitative research methods. In the quantitative research component, the sample consisted of 400 person in 10 districts. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. t-test and One- way ANOVA. For the qualitative research used in-depth interviews of 32 key person of the elderly and content analysis.

The result found that 1) The average level of opinion on the lifestyle of the elderly in Trang province, was overall at the high level ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=.573$). In terms of the level of social welfare needs of the elderly was at the highest level ($\bar{X}=4.21$, $S.D.=.612$). The social service needs were rated as the highest average scores, followed by the needs on health care, social security, employment and income, housing, education, and recreation, respectively. 2) The results of comparing the social welfare needs were revealed that when classified by municipal and non-municipal areas, religion and age of the elderly had a statistically significant on the welfare at the level of .05 and .01 respectively. By analyzing each aspect, the researchers found that the elderly people require the highest different welfare in the recreational aspect. 3) The result of the relationship analysis between lifestyles and the social welfare needs revealed that the overall relationship had a statistically significant positive relationship at the level of .01 ($r = .487$, $p = .000$). The results obtained from the qualitative research are consistent with the quantitative research results. The results of the qualitative research were in the same direction as the quantitative research.

Keywords: Lifestyles; Social Welfare Needs; Elderly

บทนำ

ในปัจจุบัน มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นมากกว่าในอดีต ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการแพทย์และการพยาบาลเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้สามารถหาวิธีการป้องกันและรักษาโรคได้ดียิ่งขึ้น หลายโรคได้สูญหายไปจากโลกนี้แล้ว และมีอีกหลายโรคเช่นเดียวกันที่เชื้อโรคมีการพัฒนาตนเอง จนสามารถกลายเป็นโรคอุบัติใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมนุษย์เป็นผู้ที่มีสุขภาพดีในการเอาชนะธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์ก็จะพยายามในการหาวิธีการในการรักษาและป้องกันได้ต่อไป ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มนุษย์มีอายุขัยโดยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นกว่าในอดีต นอกจากนี้ ด้วยลักษณะการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ ค่านิยมการไม่

แต่งงาน การแต่งงานช้าลง การมีจำนวนบุตรที่ลดลง และไม่มีลูก ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้มีอัตราการเกิดที่ลดลงด้วยเช่นเดียวกัน โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยมีอัตราการเกิด (ต่อประชากรพันคน) อยู่ที่ร้อยละ 10.7% และมีอัตราการเพิ่มตามธรรมชาติเพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น (Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2019) จากข้อมูลของ National Statistical Office (2019) พบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 66,558,935 ล้านคน เพศชาย 32,605,100 ล้านคน ส่วนเพศหญิง 33,953,835 ล้านคน โดยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 16.73% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งคาดว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Ageing society) อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ การมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดนั่นเอง สำหรับการให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ถือได้ว่าเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ในสังคมไทย เนื่องจากในอดีตมักถูกมองว่ากลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ไม่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเท่าใดนัก เพราะกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่พึ่งเกษียณอายุการทำงาน ต้องหยุดอยู่บ้าน และมีโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ มากมายที่ทำให้ภาครัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการรักษาพยาบาล (Bureau of Promotion and Protection of the Elderly, 2017) อย่างไรก็ดี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่หลักที่สำคัญในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ (Department of Local Administration, 2018) ซึ่งเป็นสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (Department of Social Development and Welfare, 2018)

ในกรณีของจังหวัดตรัง เป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้ที่จัดอยู่ในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามัน ถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในพื้นที่ภาคใต้ที่มีระดับของค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini Coefficient) สูงที่สุดในกลุ่มจังหวัด แสดงว่ามีระดับความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ค่อนข้างสูง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุในกลุ่มภาคใต้ฝั่งอันดามันประจำปี พ.ศ. 2562 พบว่า จังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่มีจำนวนที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากที่สุด จำนวน 100,531 คน (National Statistical Office, 2019) เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2562 นั้น จังหวัดตรังมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นถึง 24.8% ในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา หรือคิดเป็นร้อยละ 15.63 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งถึงแม้จะน้อยกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมในระดับประเทศ แต่หากพิจารณาอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุแล้ว ถือได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสถานการณ์ผู้สูงอายุที่มากพอสมควร (Trang Provincial Statistical Office, 2019)

ดังนั้น สิ่งที่ภาครัฐจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมสูงวัยอย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสุขภาพและที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม การสร้างอาชีพเสริมให้มีรายได้เพิ่ม เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีความสุข รวมทั้งมีสุขภาพแข็งแรง อย่างไรก็ตาม การรับมือสังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบของประเทศไทย เป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการรวมถึงการเตรียมความพร้อมในทุกๆ ระดับ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง เพื่อจะได้ทราบเกี่ยวกับรูปแบบในการดำเนินชีวิต และความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ตลอดจนเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างดังกล่าวใน

กลุ่มของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดตรังและในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบในการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง จำแนกตามข้อมูลประชากร
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบในการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิด แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ในเบื้องต้นผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือในการทราบเกี่ยวกับพฤติกรรม รูปแบบในการดำเนินชีวิต และความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ จากนั้นใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตรัง จำนวน 92,457 คน (Trang Provincial Statistical Office, 2019) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ซึ่งกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 มีจำนวนทั้งสิ้น 398 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอและมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยปรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการกำหนดโควตาการศึกษาในแต่ละอำเภอใน 10 อำเภอในจังหวัดตรัง ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในการเก็บตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงเลือกผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญ จำนวน 32 คน แล้วจึงดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ดังนั้น ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะรอให้ขั้นตอนการดำเนินการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงจะนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลการวิจัย (รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2020-PSU-L-001)

อีกทั้งได้มีการพิทักษ์สิทธิ์และการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวและการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะมีใบเชิญชวนแจ้งรายละเอียดของการเก็บข้อมูลก่อนที่จะขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลและให้ลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed consent form) เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ข้อมูลดิบที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลจะถูกทำลายลงในทันที และต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่จะได้รับการปกป้อง

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว มาดำเนินการลงรหัสข้อมูล และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดตรังของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=.573$) โดยประเด็นความคิดเห็นต่อตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ความสนใจ และสิ่งที่จะทำตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.21$, $S.D.=.612$) โดยความต้องการด้านบริการสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความมั่นคงทางสังคม ด้านการทำงานและการมีรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา และ ด้านนันทนาการตามลำดับ ตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
เรื่องกิจกรรมที่ทำ	3.50	.739	มาก
ความสนใจ	3.58	.821	มาก
ความคิดเห็นต่อตนเองและอื่น ๆ	4.49	.492	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.86	.573	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการศึกษา	3.97	.903	มาก
ด้านสุขภาพอนามัย	4.55	.646	มากที่สุด
ด้านที่อยู่อาศัย	4.14	.852	มาก
ด้านการทำงานและการมีรายได้	4.20	.713	มาก

ด้านความมั่นคงทางสังคม	4.31	.802	มากที่สุด
ด้านบริการสังคม	4.61	.689	มากที่สุด
ด้านนันทนาการ	3.82	.948	มาก
เฉลี่ยรวม	4.21	.612	มากที่สุด

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกับการวิจัยเชิงปริมาณ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบอีกว่า กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่มีความต้องการสวัสดิการด้านการงานและการมีรายได้ นั้น มักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ขาดอิสรภาพทางการเงิน ไม่ได้ประกอบอาชีพ ไม่มีรายได้ จึงต้องหวังพึ่งการช่วยเหลือจากบุตรหลาน และจากภาครัฐเท่านั้น หรือในบางครอบครัวปรากฏว่าเงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุกลับเป็นรายได้เพียงก้อนเดียวที่จะต้องเลี้ยงดูสมาชิกทั้งครอบครัว ซึ่งเป็นผลลัพธ์สำคัญที่เกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจ ลักษณะความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลของการเปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง พบว่า เมื่อจำแนกตามพื้นที่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล การนับถือศาสนา และอายุที่ต่างกัน ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในจังหวัดตรังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนันทนาการ ผู้สูงอายุต้องการสวัสดิการที่แตกต่างกันมากที่สุด เมื่อจำแนกตามข้อมูลทั่วไป ผู้สูงอายุที่มีเพศ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ที่ต่างกัน จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง โดยรวม และ รายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ตารางที่ 3

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิต กับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง พบว่า ความสัมพันธ์โดยรวม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .487, p = .000$) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .079 – .494 โดยด้านการศึกษาที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .494$) รองลงมาคือ ด้านนันทนาการ ($r = .492$) และ ด้านการทำงานและการมีรายได้ ($r = .380$) ตามลำดับ ตารางที่ 4

ตารางที่ 3 สรุปการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

ความต้องการสวัสดิการ	ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ								
	พื้นที่	เพศ	ศาสนา	อายุ	สถานภาพ	การศึกษา	จำนวนบุตร	อาชีพ	รายได้
1. ด้านการศึกษา	-	-	✓ (t=2.951**)	-	-	-	-	✓ (F=3.014*)	✓ (F=4.367**)
2. ด้านสุขภาพอนามัย	✓ (t=3.131**)	-	-	-	-	-	-	-	✓ (F=6.897**)
3. ด้านที่อยู่อาศัย	-	-	-	✓ (F=5.815**)	-	-	-	-	-
4. ด้านการทำงานและการมีรายได้	✓ (t=3.601**)	-	-	-	-	-	-	-	-
5. ด้านความมั่นคงทางสังคม	-	-	-	✓ (F=5.958**)	-	-	-	-	-
6. ด้านบริการสังคม	✓ (t=3.564**)	-	-	-	-	-	✓ (F=5.800**)	-	✓ (F=5.882**)
7. ด้านนันทนาการ	-	-	✓ (t=2.827**)	✓ (F=4.446*)	-	-	✓ (F=3.604*)	✓ (F=3.112**)	✓ (F=4.643**)
รวม	✓ (t=2.032*)	-	✓ (t=3.320**)	✓ (F=5.231**)	-	-	-	-	-

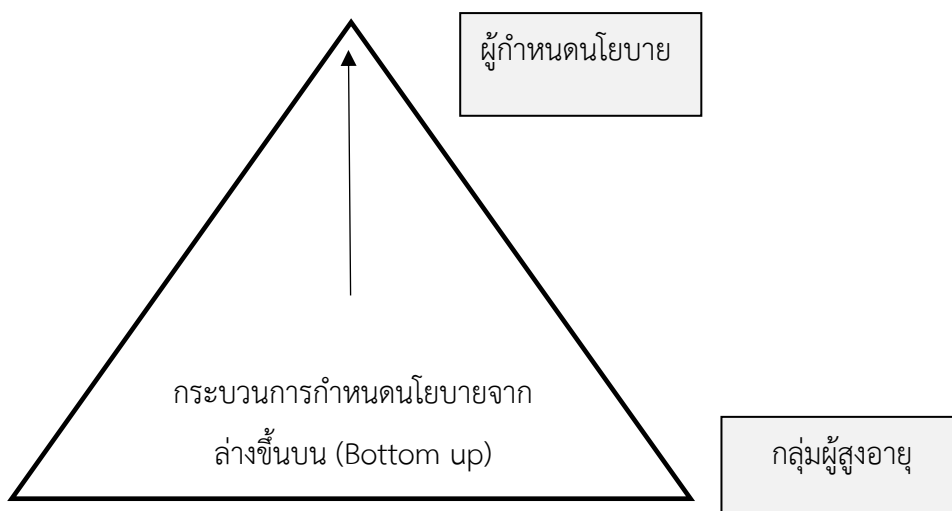
หมายเหตุ ✓ และ *,** หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือ .01 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิตกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง

ความต้องการสวัสดิการสังคม	รูปแบบการดำเนินชีวิต							
	ประเด็นสิ่งที่จะทำ		ประเด็นความสนใจ		ประเด็นความคิดเห็นต่อตนเอง		รวม	
	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>p</i>
ด้านการศึกษา	.435**	.000	.488**	.000	.255**	.000	.494**	.000
ด้านสุขภาพอนามัย	.115*	.021	.153**	.002	.534**	.000	.276**	.000
ด้านที่อยู่อาศัย	.223**	.000	.279**	.000	.271**	.000	.307**	.000
ด้านการทำงานและการมีรายได้	.277**	.000	.298**	.000	.416**	.000	.380**	.000
ด้านความมั่นคงทางสังคม	.214**	.000	.285**	.000	.443**	.000	.355**	.000
ด้านบริการสังคม	.079	.117	.110*	.028	.428**	.000	.209**	.000
ด้านนันทนาการ	.408**	.000	.504**	.000	.263**	.000	.492**	.000
รวม	.352**	.000	.425**	.000	.462**	.000	.487**	.000

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดตรัง มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของนโยบาย ดังนั้น การดึงผู้สูงอายุให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ และทำให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์จากนโยบายมากที่สุดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินนโยบาย รวมทั้งยังทำให้สามารถบรรลุได้ตามผลลัพธ์ของนโยบาย นอกจากนี้ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นสังคมสูงวัย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการวางระบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมและเพียงพอ โดยเฉพาะการดูแลผู้สูงอายุจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่การเตรียมการสำหรับผู้สูงอายุดูแลตนเอง มีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน การช่วยเหลือดูแลเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจากคนในสังคม ชุมชน และตลอดจนการดูแลช่วยเหลือจัดบริการจากภาครัฐ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายเพื่อรองรับตั้งแต่ระยะแรก

แผนภูมิภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในส่วน ของ 1) ประเด็นความคิดเห็นต่อตนเองและอื่น ๆ นั้น ผู้สูงอายุให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นประเด็นหลัก ทั้งการให้เวลากับครอบครัวในการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการให้ความสำคัญกับชุมชน เช่น การรณรงค์ด้านปัญหายาเสพติด สืบเนื่องมาจากการให้คุณค่าของครอบครัวเป็นค่านิยมที่คนไทยถูกปลูกฝังกันมาอย่างยาวนาน และยังเป็นวัฒนธรรมที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในชาวเอเชีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Subma, and Sakdivorapong (2014); Boukeaw, and Teungfung (2016) และ

Sukasukont, (2019) 2) ในด้านความสนใจ ผู้สูงอายุสนใจทำอาหารรับประทานเอง และให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รวมทั้งสนใจค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการทำสวน ปลูกผัก จัดบ้านให้น่าอยู่อาศัย เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความใส่ใจสุขภาพ จึงใส่ใจในด้านของอาหารที่รับประทานเข้าไปเป็นพิเศษ และยังมองว่าการหากิจกรรมทำยามว่างเป็นการแก้เบื่อ แล้วยังได้ออกกำลังกายด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongkapan (2016) 3) ในด้านประเด็นกิจกรรมที่ทำ ส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการดูแลตนเองให้มีร่างกาย ตลอดจนสุขภาพจิตที่แข็งแรงสอดคล้องกับการวิจัยของ Meeyen, and Runpo (2017)

สำหรับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งด้านร่างกาย สมรรถภาพ และสังคม จึงเป็นวัยที่คนส่วนใหญ่กลัว เช่น กลัวโรคภัยไข้เจ็บ กลัวการโดนทอดทิ้งจากบุตรหลานหรือบุคคลรอบข้าง กลัวการเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีเงิน การรู้สึกไม่มีศักดิ์ศรี ไร้ค่า (Department of Psychiatry, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University, 2020) ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงต้องการระบบสวัสดิการดูแล เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น 1) ในด้านความต้องการด้านบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน การสนับสนุนอาสาสมัครบริการดูแล โดยเฉพาะการจัดเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุถือเป็นความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด เพราะผู้สูงอายุสามารถนำเงินดังกล่าวไปใช้จ่ายในการซื้อของอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ ยังเป็นไปตามสิทธิอันพึงได้รับตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 อีกด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Al-Dhafiri, and Abdulwahab (2014); Sangsai et al. (2019); Tanan, and Chalermwat (2018) 2) ด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งมักเป็นความต้องการด้านสวัสดิการสังคมอันดับต้นๆ ของผู้สูงอายุ เนื่องด้วยอายุที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความเสื่อมของอวัยวะของร่างกาย และการมาเยือนของโรคภัยไข้เจ็บ ดังนั้น ความต้องการด้านนี้จึงเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Verhagen (2015); Jaturat (2017); Pilun (2018) 3) ด้านความมั่นคงทางสังคมเป็นลักษณะของความต้องการเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลจากกลุ่มบุคคล หรือองค์กรในสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มคนที่เสียสละทำงานให้แก่สังคมจนถึงวัยร่วงโรย สังคมจึงต้องมีการตอบแทนโดยการมีระบบในการสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phramaha Paisit Aphijano (Jato), and Apaipak (2018); Panichayachiwa (2020) 4) ด้านการทำงานและการมีรายได้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเรื่องปากท้องของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ และประกอบกับกลุ่มคนในวัยนี้เป็นวัยที่เต็มพร้อมไปด้วยประสบการณ์ หลายคนเคยทำงานในตำแหน่งหน้าที่การงานใหญ่โต อีกหลายคนเคยทำงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ดังนั้น การได้มีโอกาสกลับมาทำงานอีกครั้ง และสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ จึงเป็นความต้องการของผู้สูงอายุด้วย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Chantacharee et al. (2017); Putrit, Kanewan, and Wichairum (2019); Hong, and Xu (2020) 5) ด้านที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันลักษณะสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป จนทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากเป็นกลุ่มที่โดนทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวตามลำพัง ดังนั้น ความต้องการด้านที่อยู่อาศัยจึงเป็นความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้นไปพร้อมกับความรู้สึกรังเกียจของครอบครัว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jutno, and Kanewan (2013) 6) ด้านการศึกษา เป็นความต้องการของผู้สูงอายุในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้

ความสามารถเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับถือเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพิ่มเติมจากเดิม โดยการศึกษาที่มีหลายกิจกรรมย่อย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพ การทำอาหาร การออกกำลังกาย เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Putrit, Kanewan, and Wichairum (2019); Leon et al. (2016) 7) ด้านนันทนาการ คือ การที่ผู้สูงอายุได้ออกจากบ้าน และมีการทำกิจกรรมร่วมกันกับสังคม อาทิ การมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด การละเล่นพื้นบ้าน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การร้องเพลงและเต้นรำ การออกกำลังกาย เช่น รำมวยจีน โยคะสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยเฉพาะการสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกายนั้น เป็นความต้องการด้านนันทนาการที่ผู้สูงอายุมีความต้องการสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Tanan, and Chalermwat (2018); Panichayachiwa (2020)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ในส่วนของประเด็นด้านพื้นที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยในพื้นที่เขตเทศบาลและพื้นที่นอกเขตเทศบาลจะมีกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยจะมีลักษณะของความเป็นสังคมเมืองและสังคมชนบท โดยปกติแล้วบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวก็จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ยิ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุด้วยแล้ว ก็จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน หากประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันตามดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL index) ที่แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มติดสังคม 2) กลุ่มติดบ้าน และ 3) กลุ่มติดเตียง จะเห็นได้ชัดว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยในสังคมเมืองมักเป็นผู้สูงอายุติดสังคม โดยจะมีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ มีการพบปะสังสรรค์เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันมากกว่าผู้สูงอายุในชนบท ส่วนผู้สูงอายุที่อาศัยในชนบทจะมีพฤติกรรมชอบอยู่บ้าน เลี้ยงหลาน ทำกิจกรรมต่างๆ กับสมาชิกภายในครอบครัว โดยมักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน เป็นต้น จึงส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกันจึงมีความต้องการด้านต่างๆ อาทิ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการทำงานและการมีรายได้ ตลอดจนด้านบริการสังคมที่แตกต่างกันนั่นเอง (Bureau of Elderly Health, Ministry of Public Health, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะไว้หลายด้าน โดยเฉพาะด้านสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการจัดการบริการสาธารณะให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเองด้วย แต่ทั้งนี้ ด้วยงบประมาณในการจัดสรรโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละแห่งแตกต่างกัน ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Trydegård, and Thorslund (2013) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมของการให้บริการและการดูแลผู้สูงอายุซึ่งจัดบริการสาธารณะโดยเทศบาลในสวีเดน (Yang, and Kim, 2014)

ในส่วนของการเน้นย้ำถึงศาสนานั้น เนื่องจากแนวทางการปฏิบัติตามศาสนาที่แตกต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และรูปแบบการดำเนินชีวิต แต่ไม่ว่าจะศาสนาใดก็ล้วนมีวัตถุประสงค์เดียวกันในการสั่งสอนให้เป็นคนดี ตลอดจนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่สำคัญ ดังนั้น หลายคนเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุก็ได้เข้าสู่การปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาในการจัดการความเครียดมากยิ่งขึ้น

ซึ่งส่งผลต่อความต้องการด้านสวัสดิการสังคมด้วยเช่นเดียวกัน โดยแบบแผนการดำเนินชีวิตในลักษณะเช่นนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการทำให้มีอายุที่ยืนยาว (Subma, and Sakdivorapong, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ทั้งนี้ เมื่อศาสนามีผลต่อความต้องการสวัสดิการสังคม ในกรณีของสังคมที่มีกลุ่มผู้คนที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน หรือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ก็ย่อมส่งผลต่อความต้องการสวัสดิการสังคมที่แตกต่างกันออกไปด้วย เช่นกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงส่งผลให้รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาต้องแบกรับภาระสวัสดิการสังคมของประชากรผู้อพยพที่เป็นผู้สูงอายุจำนวนมาก (Jacqueline, 2013)

ประเด็นด้านอายุของผู้สูงอายุ เนื่องจากอายุมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความต้องการสวัสดิการสังคม เพราะเมื่อผู้สูงอายุมีอายุที่เพิ่มมากขึ้น ก็ยังมีความต้องการการดูแลเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ ตลอดจนผู้สูงอายุก็จะมีโรคภัยไข้เจ็บ หรือความเสื่อมทางด้านร่างกายต่างๆ ซึ่งส่งผลให้มีความสามารถที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้สูงอายุบางคนอาจจัดอยู่ในกลุ่มเคลื่อนไหวได้/เคลื่อนไหวไม่ได้ อาจจะมีปัญหาเรื่องการกิน/การขับถ่าย และเจ็บป่วยรุนแรงหรืออยู่ในระยะท้ายของชีวิต (Bureau Of Elderly Health, Ministry of Public Health, 2020) ดังนั้น จึงเป็นเรื่องปกติที่ผู้สูงอายุอาจถูกประเมินและจัดอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เมื่ออายุเพิ่มขึ้นก็อาจจะเปลี่ยนไปอยู่อีกกลุ่มหนึ่งตามความแข็งแรงของร่างกายเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kyoko et al. (2018) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยของญี่ปุ่น และยังสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ Goswami et al. (2019) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอาณานิคมใหม่ในเมืองเดลีของอินเดีย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากพฤติกรรมความชอบ กิจกรรมที่ทำ อาหารการกิน ความสนใจ รวมทั้งความคิดเห็นต่อตนเองและเรื่องอื่นล้วนส่งผลต่อความต้องการด้านสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ ด้วย ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lisette et al. (2014) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ภาวะโภชนาการ สุขภาพและอัตราการตายและสวัสดิการสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุทั่วยุโรป และ Giltay et al. (2017) ดังนั้น หากผู้สูงอายุมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เสี่ยงต่อโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลเหมือนดังเช่นกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญ ก็มีความเป็นไปได้สูงที่จะต้องการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัย เพื่อเป็นหลักประกันด้านสุขภาพของตนเอง แต่ในทางตรงกันข้าม หากผู้สูงอายุมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่รักสุขภาพ มองโลกในแง่ดี ก็จะต้องการด้านอื่นๆ แทน เช่น ด้านการศึกษา หรือด้านนันทนาการ ในทำนองเดียวกัน หากผู้สูงอายุขาดรายได้ ไม่มีเงินไม่มีงานทำ ก็ย่อมต้องการสวัสดิการด้านเบี้ยยังชีพ หรือการช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านการทำงานเพื่อสร้างรายได้ เป็นต้น

สรุป

สำหรับประเด็นรูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากพฤติกรรมความชอบ กิจกรรมที่ทำ อาหารการกินความสนใจ รวมทั้งความคิดเห็นต่อตนเองและ

เรื่องอื่นๆ ล้วนส่งผลต่อความต้องการด้านสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการทำงานและการมีรายได้ ด้านความมั่นคงทางสังคม ด้านบริการสังคม และด้านนันทนาการ นอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางโครงสร้างประชากร โดยมีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมากกว่าสัดส่วนของประชากรแรกเกิด ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศไทยกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วในหลายประเทศ ดังนั้น การเตรียมการรองรับการเป็น “สังคมสูงวัย” จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุนั้น มีความจำเป็นต้องกำหนดให้สอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้วย เพราะหากมีการกำหนดนโยบาย แต่กลุ่มผู้สูงอายุกลับไม่ได้รับประโยชน์ นโยบายดังกล่าวก็ไร้ความหมาย และยังสิ้นเปลืองงบประมาณ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นองค์กรหลักในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ จึงต้องให้ความสำคัญกับการดูแลผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มอย่างเท่าเทียม ได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตลอดจนถือเป็นแนวทางในการสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ ตามที่ได้ถูกบรรจุเอาไว้ใน “ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติภายในระยะเวลา 20 ปี” นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่การที่ผู้สูงอายุดูแลตนเอง มีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน การช่วยเหลือดูแลเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจากคนในสังคม ชุมชน และตลอดจนการดูแลช่วยเหลือจัดบริการจากภาครัฐ ดังนั้น เพื่อให้เป็นการเสนอแนะแก่กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้มีการจำแนกข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ออกเป็นระดับต่างๆ ได้แก่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน/สังคม ระดับองค์กร และระดับประเทศ/นโยบายผู้สูงอายุนโยบายมหภาค เนื่องจากในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสัดส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น และคาดว่าจะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หากภาครัฐมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ก็จะสามารถรองรับการเป็นสังคมสูงวัยได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในบริบทที่มีความหลากหลายเชิงพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเงินรายได้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ประจำปี 2562

References

- Al-Dhafiri, & Abdulwahab, M. (2014). The Role of social work services in improving the living standards of the elderly in Kuwait an empirical study. *Education*, 135(2), 177-196.
- Boukeaw, P., & Teungfung, R. (2016). Health care and health status of Thai aging. *Journal of the Association of Researchers*, 21(2), 94-109.
- Bureau of Elderly Health, Ministry of Public Health. (2020). *ADL and TAI Assessment Table*. Retrieved December 11, 2020, from <http://eh.anamai.moph.go.th>.
- Bureau of Promotion and Protection of the Elderly, Ministry of Social Development and Human Security. (2017). *Situation of the elderly in Thailand*. Retrieved December 11, 2020, from <http://www.oppo.opp.go.th>.
- Chantacharee, C., Leklersindhu, S., & Saranrom, D. (2017). Social Welfare Needs of the Elderly in Bang Bua Thong Subdistrict Administration Organization, Bang Bua Thong, Nonthaburi. *Journal of Management and Development Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 6(2), 121-139.
- Department of Psychiatry, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University. (2020). *How to stay happy in old age*. Retrieved December 11, 2020, from <https://med.mahidol.ac.th>.
- Department of Local Administration, Ministry of Interior. (2018). *The Act Establishes Distribution Plans and Procedures Powers Given to Local Government Organizations in 1999*. Retrieved August 5, 2020, from <http://www.dla.go.th>.
- Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and Human Security. (2018). *The Elderly Act 2003 (Amendment B.E. 2553)*. Retrieved August 5, 2020, from <http://www.dop.go.th>.
- Giltay, E. J. et al. (2017). Lifestyle and dietary correlates of dispositional optimism in men: The Zutphen Elderly Study. *Journal of Psychosomatic Research*, 63(5), 483-490.
- Goswami, A. K. et al. (2019). Awareness And Utilization of Social Welfare Schemes by Elderly Persons Residing in An Urban Resettlement Colony of Delhi. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(3), 960-965.
- Hong, H., Xu J., & Xiang, Z. (2020). The Role of Housing Wealth, Financial Wealth, And Social Welfare in Elderlyhouseholds' Consumption Behaviors in China. *Elsevier*, 96(2020), 1-10.
- Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (2019). *Birth rate in Thailand 2018*. Retrieved May 16, 2020, from <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>.

- Jacqueline, L. A. (2013). Devolution and the Social Welfare of Elderly Immigrants: Who Will Bear the Burden? *PAR Public Administration Review*, 63(1), 79-89.
- Jaturat, W. (2017). The guidelines of social welfare services for the elderly needs in Donsak Municipality, Donsak District, Suratthani Province. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(2), 295-318.
- Jutno, S., & Kanewan, P. (2013). The social welfare needs of elderly in Huaikhan Subdistrict Administrative Organization, Huaithalaeng district, Nakhonratchasima Province. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(2), 105-119
- Kongkapan, K. (2016). Media exposure that affects the lifestyle of elderly in Phuket. *Journal of Far Eastern University*, 10(4), 113-126.
- Kyoko, S. et al. (2018). Japan's healthcare policy for the elderly through the concepts of self-help (Ji-jo), mutual aid (Go-jo), social solidarity care (Kyo-jo), and governmental care (Ko-jo). *BioScience Trends*, 12(1), 7-11.
- Leon, A., Judith, S., McCallum, J., & Friedlander, Y. (2016). Lifestyle factors and risk of dementia: Dubbo. *Study of the elderly*, 184(2), 68-70.
- Lisette C. P. et al. (2014). Lifestyle, Nutritional Status, Health, and Mortality in Elderly People Across Europe: A Review of the Longitudinal Results of the SENECA Study. *The Journals of Gerontology: Series A*, 59(12), 1277-1284.
- Meeyen, S., & Runpo, P. (2017). Living with happiness of the elderly in Suan Luang Rachinee (Park) Huahin, *Proceedings of the Conference on Rajamangala University of Technology* (pp.1123-1129). Nakhon Pathom: Rajamangala University of Technology Rattanakosin.
- National Statistical Office. (2019). *Annual population of the elderly in the southern Andaman region 2019 classified by province and gender*. Retrieved May 14, 2020, from <http://www.nso.go.th>.
- National Statistical Office. (2019). *The population of Thailand in the year 2019 classified by age*. Retrieved May 14, 2020, from <http://www.nso.go.th>.
- Panichayachiwa, W. (2020). *Social welfare needs of elderly in Laemchabang municipality, Sriracha district, Chonburi Province* (Master's Thesis). Burapa University. Chonburi.
- Phramaha Paisit Aphijano (Jato), & Apaipak, P. (2018). Social welfare preparation for aging people in BangKrateuk Subdistrict Municipality, Sam Phran District, Nakhon Pathom Province, *Chandrakasem Rajabhat University Journal*, 15(1), 87-99.

- Pilun, K. (2018). Models of welfare for the elderly a case study of Nongkungsri Municipality, Nongkungsri district, Kalasin Oroveince. *Journal of Politics and Governance*, 8(3), 98-109.
- Putrit, S., Kanewan, P., & Wichairum, S. (2019). Social welfare needs of the elderly in the areas of Ban Yang Sub-District Administrative Organization, Maung District, Buriram Province. *Interdisciplinary Management Journal*, 3(1), 81-88.
- Sangsai, Y., Pisaipan, S., Lohapaiboonkul, N., & Junchom, K. (2018). Social welfare needs of the elderly in Ubonratchatani municipality. *Nakhon Phanom University Journal*, 25(3), 78-86.
- Subma, N., & Sakdivorapong, C. (2014). Lifestyle Patterns of Long - Lived Elderly in Donkha Community Tha Tako District, Nakhon Sawan Province. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 40(2), 108-120.
- Sukasukont, P. (2019). *Lifestyle of elderly people in Bangphli district, Samutprakan Province* (Research report). Samutprakan: Dhonburi Rajabhat University.
- Tanan, S., & Chalermwat, P. (2018). *Elderly welfare and needs: A case study of the elderly in Kudchap District, Udon Thani Province*. Retrieved May 14, 2020, from <http://58.181.147.25/ojsjournal/index.php/miniconference/article/view/1478>
- Trang Provincial Statistical Office. (2019). *The number of elderly population in Trang Province during 2017-2019 classified by area*. Retrieved May 14, 2020, from <http://trang.nso.go.th>.
- Trydegård, G., & Thorslund, M. (2013). Inequality in the welfare state? Local variation in care of the elderly – the case of Sweden. *International Journal of Social Welfare*, 10(3), 174-184.
- Verhagen, I. (2015). *Community health workers: Bridging the gap between health needs of immigrant elderly and health- and welfare services in the Netherlands*. Retrieved May 14, 2020, from <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/310482>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.
- Yang, H., Ahn, & M.J. Kim. (2014). Health care needs of elderly in a rural community in Korea, *Public Health Nursing*, 21(2), 153–161.

แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล*

Guidelines for the Administration of Higher Education Institutions in the Digital Era

¹ศิริเกษม ศิริลักษณ์ และ จิตติมา วรณศรี

¹Sirikasem Sirilak and Jitima Wannasri

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹Faculty of Education, Naresuan University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sirikasems@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ด้วยการสังเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสังเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดเป้าหมายในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ธรรมาภิบาล เสรีภาพทางวิชาการ ความเป็นอิสระ ความเป็นสากล ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อสังคม การจัดการงานของสถาบันด้วยการวิจัย การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของสังคม การบริการวิชาการเพื่อสังคม การบริหารทรัพยากรมนุษย์และงบประมาณแนวใหม่ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เข้ากับยุคสมัย และการจัดการเทคโนโลยี และมีกระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน แนวโน้มในอนาคต กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบและประเมิน และนำผลไปปรับปรุงและกำหนดมาตรฐาน

คำสำคัญ: การบริหาร; การอุดมศึกษา; ยุคดิจิทัล

*Received April 17, 2021; Revised July 23, 2021; Accepted August 25, 2021

Abstract

The research article aimed at investigating the guidelines for the administration of higher education institutions in the digital era. The study applied a descriptive research method by synthesizing documents and interviewing with experts. Purposive sampling was used to select the key informants, who were seven experts in higher education administration. The document synthesis and interviews on the guidelines for the administration of higher education institutions in the digital era were used to collect data. The obtained data were analyzed by content analysis.

From the study, it is found that administrators should set goals for higher education institutions in order to develop individuals to be experts, to become whole human beings, and to possess the 21st century skills based on the philosophy of sufficiency economy, good governance, academic freedom, liberty, universality, equality, and social responsibility. This includes the education that can respond to the needs of society, academic service for society, new human resource and budget management, the preservation of arts and culture that are appropriate for the time period, and technology management. Administrators should have a process for administering higher education institutions that includes researching current and future trends, identifying clear objectives, putting plans in place, examining and assessing, improving, and establishing standards.

Keywords: Administration; Higher Education; Digital Era

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยได้รับการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) ถึง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) ได้บรรจุยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการ ให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย โดยคาดหวังจะให้การศึกษาไทยทุกระดับปรับเปลี่ยนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่าง ๆ ซึ่งแปรผันไปตามกาลเวลาอย่างรวดเร็วและที่สำคัญยิ่ง คือ จะต้องทำให้การศึกษาของไทยสามารถแข่งขันสู่เวทีสากล และสอดคล้องกับผู้เรียนในปัจจุบันซึ่งเป็นประชากรในยุค 4.0 ส่งผลให้ทั้งรูปแบบการเรียนการสอน และการบริหารจัดการในระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวและสร้างนวัตกรรมให้รองรับกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมไปถึงการพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาไทยให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ในการประเมินภาพรวมของการพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยนั้น มีความเจริญก้าวหน้า ด้วยความล่าช้า ซึ่งประเมินได้จากการเรียนการสอน การวิจัยและนวัตกรรม

ที่ยังมีจำนวนน้อย และยังขาดคุณภาพที่สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวชี้วัดที่สำคัญคือ บัณฑิตที่จบออกมายังขาดสมรรถนะทางวิชาการ วิชาชีพ ไม่ตรงตามที่ต้องการ ซึ่งเป็นการสูญเสียทางการศึกษา รัฐบาลในยุคปี พ.ศ. 2542 จึงได้จัดทำแบบพัฒนาการศึกษา และตราพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (National Education Act, 1999) ขึ้นมาเพื่อปฏิรูปการศึกษาไทย ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันพบว่ามหาวิทยาลัยของไทยยังขาดความเป็นเลิศทางวิชาการในทุกพันธกิจ ตัวชี้วัดแห่งความเป็นเลิศทางวิชาการได้ถูกกำหนดโดยองค์กรอิสระที่ชื่อ Time Higher Education (THE) (The Times Higher Education World University Rankings, 2021) ซึ่งได้จัดอันดับของมหาวิทยาลัยจาก 93 ประเทศของโลก ซึ่งผลจากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกและของเอเชีย ระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2564 พบว่า มหาวิทยาลัยของไทย รวม 261 แห่งนั้น ไม่ติดอันดับชั้นนำของโลก และไม่อยู่ใน 10 อันดับแรกของเอเชีย ผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จ

ปัจจุบัน ภาพการบริหารจัดการอุดมศึกษาในปัจจุบัน มีความคล้ายและเชื่อมโยงกับภาพการบริหารจัดการอุดมศึกษาในอดีตหรือทศวรรษที่ผ่านมา นั่นคือ ยังต้องศึกษาภาพทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการที่ขาดองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับประเทศไทยยุค 4.0 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างประชากร การมีเด็กเกิดน้อยลงและสังคมไทยกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Educational Statistics Report, 2019) ซึ่งคนรุ่นใหม่เติบโตมากับโลกยุคเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Disruptive Technologies) เริ่มมีแนวคิดและทัศนคติหรือมุมมองต่อการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนไป ประกอบกับมหาวิทยาลัยชั้นนำจากต่างประเทศเริ่มใช้นโยบายเชิงรุกที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น เช่น หลักสูตรที่เปิดกว้างสำหรับผู้เรียนจำนวนมาก (Massive Open Online Courses: Moocs) (Khan Academy and Stanford University, 2021) อีกทั้งยังเปิดอย่างยืดหยุ่น และบางสถาบันให้ลงทะเบียนเรียนและทำการสอบวัดผลให้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

ดังนั้น เพื่อที่จะขจัดปัญหาอุปสรรคดังกล่าว และเพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์แห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัย ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนามหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาตลอดจน ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศต้อง ให้ความสำคัญในการแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอนาคตภาพ เพื่อนำมาสร้างให้เป็นแบบแผนเพื่อใช้สำหรับการบริหารอุดมศึกษาไทย การเสาะแสวงหาข้อมูลมาเพื่อสร้างและกำหนดอนาคตภาพเพื่อการบริหารจัดการอุดมศึกษาไทยในอนาคต จำเป็นต้องอ้างอิงข้อสมมติฐานประการแรกที่ว่า การบริหารจัดการที่เหมาะสมยังไม่ปรากฏ และสามารถค้นหาให้ปรากฏเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วยผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารมหาวิทยาลัย ข้อสมมติฐานประการที่สอง คือ ในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยยุคใหม่ ควรนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้ ให้สอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปด้วยความ

รวดเร็ว รวมถึง เทคโนโลยีด้านการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ซึ่งล้วนแต่จำเป็นต้องแสวงหามาใช้ตามความจำเป็น อันจะนำผลสู่การบริหารให้เหมาะสมกับยุคดิจิทัลได้ในที่สุด

จากข้อสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัลด้วยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถบริหารจัดการได้สอดคล้องกับบริบท และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงเทคโนโลยี จนเกิดการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานให้เหมาะสมมากขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยใช้วิธีการศึกษาในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) เป้าหมายในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล
- (2) หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล
- (3) การจัดการเรียนการสอนในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล
- (4) กระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Interview)

การวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) รวมทั้งหมด 7 คน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้การสัมภาษณ์ มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษา โดยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีตำแหน่งทางวิชาการ และ
- 2) มีประสบการณ์ในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา อย่างน้อย 10 ปี และ
- 3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

- 1) ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ มีลักษณะเป็นแบบเดิมคำตอบ

2) ตอนที่ 2 แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ประเด็น ดังนี้ เป้าหมายในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล การจัดการะงานในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล และกระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งมีขั้นตอนของการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้แนวทางในการกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือ

2) กำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล โดยยึดกรอบของการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ ตามคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ

3) นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไข

4) นำแนวคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการบริหารอุดมศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมด้วยการหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5) ดำเนินการปรับปรุงประเด็นของแนวคำถามในการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร แล้วส่งไปรษณีย์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ โทรศัพท์ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อบันทึกหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ จดบันทึก และบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 7 คน ตามวันและเวลาที่ได้นัดหมายไว้

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา พบว่า แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เป้าหมายในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการกำหนดความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษาที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 3 เป้าหมาย ประกอบด้วย

1.1 เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการหรือวิชาชีพที่ตนถนัด สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประเทศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับโลกได้ 1.2 เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรองรับสังคมโลกที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ร่วมกันแก้ปัญหาสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 1.3 เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีความเป็นไทย มีจุดเด่นด้านความเอื้ออาทรและความกตัญญูกตเวที แต่มีแนวคิดและวัฒนธรรมการทำงานแบบสากล

2. หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่มีความเหมาะสมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 7 หลักการ ประกอบด้วย 2.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2.2 หลักธรรมาภิบาล 2.3 หลักเสรีภาพทางวิชาการ 2.4 หลักความเป็นอิสระ 2.5 หลักความเป็นสากล 2.6 หลักความเสมอภาค 2.7 หลักความรับผิดชอบต่อสังคม

3. การจัดการงานในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการกำหนดโครงสร้างของสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการให้ครบถ้วน โดยการกำหนดการงานนั้น ควรคำนึงถึงบริบทของแต่ละสถาบัน จำนวน 7 งาน ประกอบด้วย 3.1 งานวิจัยและพัฒนานวัตกรรม 3.2 งานจัดการศึกษาที่ทันยุคสมัย ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของสังคม 3.3 งานบริการทางวิชาการและกิจกรรมเพื่อสังคม 3.4 งานบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ 3.5 งานบริหารงบประมาณและการเงินแนวใหม่ 3.6 งานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมที่เข้ากันได้กับยุคสมัย 3.7 งานจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน

4. กระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นขั้นตอนที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ได้นำมาใช้ในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล จำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 4.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มในอนาคต 4.2 ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและวางแผนเพื่อพัฒนา 4.3 ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ 4.4 ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบและประเมินผล 4.5 ขั้นตอนที่ 5 การนำผลการตรวจสอบ/ประเมิน มาปรับปรุงแก้ไขและกำหนดมาตรฐาน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา นำมาประยุกต์ใช้จากแนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนี้

รูปภาพที่ 1 แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. เป้าหมายของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาสนองต่อความต้องการของประเทศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะที่จำเป็น เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ เข้าใจสังคมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีความเป็นไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันถือเป็นยุคดิจิทัลที่มุ่งพัฒนาให้ประชากรมีความรู้ความสามารถและทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะส่งผลให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสอดคล้องกับความปลอดภัยที่เกิดขึ้น ดังนั้นจุดมุ่งหมายในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องมีความชัดเจนและเหมาะสมกับความเป็นไปของโลกตลอดจนมีมาตรฐานเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Chiangkul (2016) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษา

ไทยให้ก้าวทันโลกในศตวรรษที่ 21 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ด้าน ประกอบด้วย การปฏิรูปครูผู้บริหาร การปฏิรูปหลักสูตร การสอน การวัดผล และการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการและการแก้ไข ปัญหาเชิงประเด็นที่สำคัญ และสอดคล้องกับ Sararatana (2014) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา ในกรณีที่ เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ควรมุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะการบริหารเป็นด้านหลัก เสริมด้วยคุณลักษณะ ภาวะผู้นำ คุณลักษณะการจัดการ คุณลักษณะด้านจิตใจ และ คุณลักษณะการวิจัย และสอดคล้องกับ Royal Thai Government Gazette (2019) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา ทรัพยากรบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชาการ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องกำหนด เป้าหมายของการบริหารงานให้มีความชัดเจน

2. หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมาภิบาล หลักเสรีภาพทางวิชาการ หลักความเป็นอิสระ หลักความเป็นสากล หลักความเสมอภาค และหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งหลักการดังกล่าวมีความเหมาะสมในการบริหาร สถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในบทนำนั้น พบว่า ปัญหาสำคัญที่ทำให้ การบริหารสถานบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาไม่ก้าวหน้าขึ้นเนื่องจาก ปัญหาในด้านความขัดแย้งกันทั้ง ในส่วนของผู้บริหารมหาวิทยาลัยและส่วนของสภามหาวิทยาลัย เกิดภาวะขัดกัน แห่งผลประโยชน์อันเกิดจาก การแย่งชิงผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง จึงมีความจำเป็นที่ควรกำหนดหลักการในการในการบริหาร สถานบันอุดมศึกษา ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับ Office of the Civil Service Commission (OCSC) (2020) กล่าวว่า หลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี มาใช้ในการบริหารราชการ แผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยและประชาชน ตามเจตนารมณ์ของมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และสอดคล้องกับ Kaewphichit (2009) ที่กล่าวว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลใน สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นคุณภาพของการบริหารงานในองค์กร และยังส่งผลให้ เกิดคุณภาพและการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนด้วย

3. ภาระงานของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาควร จัดภาระงานการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การจัดการศึกษาที่ทันยุคสมัย ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของ สังคม การให้บริการทางวิชาการและกิจการเพื่อสังคม การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ การบริหารงบประมาณและการเงินแนวใหม่ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมที่เข้ากันได้กับยุคสมัย และการ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมาย ในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ในยุคดิจิทัลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะที่ตอบสนองกับยุคปัจจุบันได้สำเร็จ นั้นจำเป็นต้องกำหนดขอบข่ายของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาให้เหมาะสมและปรับเปลี่ยนเข้ากับ สถานการณ์ในปัจจุบันและตอบสนองกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ Maesincee (2017) กล่าวว่า การบริหารการอุดมศึกษาจะเป็นการขับเคลื่อนปัญญาของคนนั้นจะเป็นไปตาม นโยบายการพัฒนาประเทศไทยในยุค 4.0 สถาบันอุดมศึกษาต้องพิจารณาถึงความต้องการของสังคมตาม

บริบทที่ตั้งให้และจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อบริบทและสังคมนั้นๆ และยังสอดคล้องกับ Saichai (2018) ที่กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ที่สนองตอบความสามารถที่แตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตร และการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย

4. กระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดกระบวนการบริหาร เป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวโน้มในอนาคต การกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนเพื่อพัฒนา การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ/ประเมินผล และการนำผลการตรวจสอบ/ประเมิน มาปรับปรุงแก้ไขและกำหนดมาตรฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับปัจจุบัน ซึ่งรายละเอียดที่ปรากฏในทุกขั้นตอน มีประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปเป็นข้อมูลนำเข้าเพื่อจัดทำเป็นวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ Othakanon (2018) กล่าวว่า ภารกิจของมหาวิทยาลัยจะต้องเปลี่ยนความคิดให้เข้าใจว่าโลกมีการเปลี่ยนแปลง สร้างสังคมที่มีความสามารถและมีความเท่าเทียม รวมถึงต้องการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามอัตลักษณ์บัณฑิตของแต่ละมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับ Ueakit (2020) ที่กล่าวว่า การบริหารสถาบันอุดมศึกษาในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องค้นหาเทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาแก้ปัญหา รวมถึงการอำนวยความสะดวกฝ่ายวิชาการ และสนับสนุนวิชาการ การนำเทคโนโลยี และทฤษฎีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป

แนวทางการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรดำเนินการตามเป้าหมายในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความเชี่ยวชาญ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ธรรมาภิบาล เสรีภาพทางวิชาการ ความเป็นอิสระ ความเป็นสากล ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อสังคม กำหนดโครงสร้างของสถาบัน ประกอบด้วย การวิจัย การจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของสังคม การบริการวิชาการเพื่อสังคม การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และงบประมาณแนวใหม่ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เข้ากับยุคสมัย และการจัดการเทคโนโลยี และจัดกระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาด้วยการศึกษาสภาพและแนวโน้มในอนาคต กำหนดวัตถุประสงค์ ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบและประเมิน และนำผลไปปรับปรุงและกำหนดมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้น ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ควรพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาหาความรู้และ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดเป้าหมายของสถาบันและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรใช้หลักธรรมาภิบาลมาช่วยในการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมาภิบาลและหลักการต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และใช้การมีส่วนร่วมในการบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะช่วยให้สถาบันมีความสร้างสรรค์ มีศักยภาพ และเกิดประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาารูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถาบันอุดมศึกษาได้

2.2 ควรวิจัยและพัฒนาารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทที่เป็นจริง

References

- Chiangkul, W. (2016). *Report of the State of Thai Education 2014/2015: How to Transform Thai Education to Keep Up with the World in the 21st Century*. Bangkok: Pimdee Printing Company Limited.
- Chulalongkorn University Strategic Plan. (2017-2020). *Chulalongkorn University Strategic Plan 2017 – 2020*. Retrieved March 24, 2018, from <http://www.osm.chula.ac.th/images/stories/news/n590915/ST-Plan-60-63.pdf>
- Educational Statistics Report. (2019). *Annual Review 2018-19*. Retrieved September 2, 2020, from <https://www.ox.ac.uk/annual-review-2018-19>
- Kaewphichit, S. (2009). The Practice of Good Governance in Private Higher Education Institutes. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 2(1), 155-174.
- Khan Academy and Stanford University. (2021). *Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC) (2016)*. Retrieved December 24, 2020, <https://www.khanacademy.org/>
- Maesincee, S. (2017). *Education Administration to Create Thailand 4.0*. Bangkok: Faculty of Education. Bangkok: Chulalongkorn University.
- National Education Act. (1999). *Office of the National Education Commission (2001)*. Higher Education Reform Guidelines based on the National Education Act 1999. Bangkok: VTC Communication Limited Partnership.

- Office of the Civil Service Commission (OCSC). (2020). *Good governance principles of good corporate governance*. Retrieved January 24, 2021, from https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/article/7.1_hlakthrrmaaphibaalkhngkaarbrihaarkicchkaarbaanemuuengthiidii.pdf
- Othakanon, L. (2018). University 4.0: Productivity Education. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkron Rajabhat University*, 12(3). 249-265.
- Royal Thai Government Gazette (2019). *SE Thailand, 2019* Retrieved December 24, 2020, from <https://www.sethailand.org/StanfordUniversity>
- Saichai, K. (2018). The State Educational Administration of Higher Level Institutions and the Characteristics of Organization Promoting Innovation. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 10(1), 1-12.
- Sararatana, W. (2014). *Education Administration in and for 21st Century*. Retrieved March 24, 2018, from <http://www.mbuisc.ac.th/phd/thesis/administration.pdf>
- The Times Higher Education World University Rankings. (2021). *Stanford University Today*. Retrieved December 20, 2020, from <https://facts.stanford.edu/wp-content/uploads/sites/20/2021/02/Stanford-FactBook-2021-v7.6-FINAL.pdf>
- The Times Higher Education. (2020) *World University Rankings 2021*. Retrieved September 2, 2020, from <https://www.timeshighereducation.com/student/best-universities/best-universities-world>
- Ueakit, A. (2020). An Administration of Higher Education Institutions During Corona Virus Outbreak Situations (COVID-2019). *Journal of Buddhist Philosophy Evolved*, 4(2), 120-130.

ความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

Fiscal Sustainability of Surat Thani Provincial

Administration Organization

¹สมภาพร จันทร์ภูงค์ และ สมิหรา จิตตลดากร

¹Samaphorn Chanphoochong and Samila Chitaladakorn

¹มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹Western University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: s.janpuchong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ฝ่ายกำกับดูแลฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ รวมทั้ง 27 คน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการจัดทำงบประมาณแบบสมดุล โดยจะดำเนินการจัดทำร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่มีการประมาณการรายรับเท่ากับประมาณการรายจ่าย 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 2.1 ความสามารถในการจัดหารายได้ 2.2 ประสิทธิภาพในการบริหารรายจ่าย 2.3 สถานะดุลการคลัง และ 2.4 สถานะการก่อหนี้และหนี้คงค้าง 3) แนวทางการสร้างความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 3.1 ด้านการประมาณการรายรับแนวทางในการวิเคราะห์หรือคาดคะเนงบประมาณ ควรจะมีการแยกรายการออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ และมีการเปรียบเทียบระหว่างเวลาของแต่ละรายการด้วย 3.2 ด้านการประเมินรายจ่าย จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์การใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประเมินความเหมาะสมของโครงการใช้จ่ายต่าง ๆ และ 3.3 ด้านการพัฒนาการจัดเก็บรายได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสวงหาแหล่งรายได้ใหม่ๆ ควรมีการทบทวนข้อระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนของการให้บริการ เพื่อเพิ่มสัดส่วนของรายได้ที่จัดเก็บให้สูงขึ้น ควรมีการพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ให้มีประสิทธิภาพมีการติดตามเร่งรัดการจัดเก็บภาษีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความยั่งยืนทางการคลัง; การจัดหารายได้; ประสิทธิภาพการบริหารรายจ่าย

*Received December 16, 2020; Revised May19, 2022; Accepted May 24, 2022

Abstract

This dissertation consisted of three objectives, namely: (1) to study the financial management status of Surat Thani Provincial Administrative Organization, (2) to study the factors affecting the fiscal sustainability of Surat Thani Provincial Administrative Organization, (3) to study the guidelines for fiscal sustainability enhancement of Surat Thani Provincial Administrative Organization. It is qualitative research by studying the document and in-depth interviews. The sampling group was divided into 4 groups: regulators, executive, legislative, and staff responsible for a total of 27 people. Use content analysis and write a descriptive narrative.

The results of the research were as follows: 1) State of the treasury management of Surat Thani Provincial Administrative Organization, there is a balanced budget. It will develop a draft ordinance for the annual expenditure budget that estimates income equal to the estimated payroll. 2) Factors affecting the fiscal sustainability of Surat Thani Provincial Administrative Organization consisted of 2.1 Capabilities in the Procurement of Income, 2.2 Efficiency in Managing Expenditures, 2.3 Fiscal Balance Status, and 2.4 Debt and Outstanding Debt Status. 3) Fiscal sustainability approach of Surat Thani Provincial Administrative Organization, comprising: 3.1 Revenue estimation, Analysis Guidelines or Estimate the Budget. There should be a separate list of topics. There is a comparison between the time of each item as well. 3.2 Evaluation of Expenses. Local Government Organization's spending analysis is needed to assess the appropriateness of various spending projects and 3.3 Development of Revenue Collection. Local government Organizations must seek New Sources of Income. Regulations, Legislation, and Fee Collection should be reviewed to be in line with the Cost of Service, to Increase the Proportion of Revenue collected to a higher. There should be an increase in the potential of income collection to be efficient, systematically and continuously monitored and accelerated tax collection.

Keywords: Fiscal sustainability; Income procurement; Expense management efficiency

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบผลกระทบจากเรื่องสถานะเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว ทำให้การจัดการภาครัฐต้องมีการปรับตัวและปรับระดับปกครองเศรษฐกิจของประเทศ ที่ผ่านมารัฐบาลได้กำหนดนโยบายหรือใช้นโยบายด้านการเงินการคลังในการจัดทำงบประมาณแบบขาดดุลและมีแนวโน้มขาดดุลแบบต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลต่อฐานะทางการเงินการคลังและผูกพันกับภาระงบประมาณ

รายจ่ายในอนาคต และหากเศรษฐกิจของไทยยังคงทรงตัวในระยะยาว อาจส่งผลกระทบต่อรายรับของรัฐบาลที่มีแนวโน้มลดลง และด้วยเหตุผลข้อจำกัดงบประมาณ ทำให้งบประมาณรายรับที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลก็จะลดลงตามไปด้วย แต่ภารกิจการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปริมาณเพิ่มขึ้น ตามแนวคิดการกระจายอำนาจทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจที่รับการถ่ายโอนจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นตามลำดับและต่อเนื่อง (Shah, 2007)

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทางด้านการคลังเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากการจัดบริการสาธารณะตามภารกิจอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น ต้องอาศัยงบประมาณ การเงินการคลัง เพื่อผลิตบริการสาธารณะให้ครอบคลุมในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกระบวนการกระจายอำนาจทางการคลัง ที่ผ่านมาก็ประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาความไม่สมดุลทางการคลังหรือความเหลื่อมล้ำทางการคลังของท้องถิ่น เนื่องจากท้องถิ่นแต่ละแห่ง แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างหลากหลายของสภาพเศรษฐกิจ รายได้ของประชากร ความพร้อมด้านการคลัง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจจึงแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่ท้องถิ่นมีปัญหาด้านการจัดหารายได้ ต้องพึ่งพาเงินงบประมาณจากรัฐบาลแนวทางที่รัฐบาลใช้ช่วยเหลือ คือ การสนับสนุนงบประมาณหรือการให้เงินอุดหนุน เพื่อแก้ไขความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นของท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นที่ด้อยศักยภาพสามารถนำไปจัดบริการได้เท่าเทียมกันมากขึ้น (Varunyawattana, 2008) ซึ่งในทางปฏิบัติแนวทางดังกล่าวไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งทางการคลังให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ในระยะยาว ประกอบกับจุดมุ่งหมายของการกระจายอำนาจทางการคลังไม่ใช่แค่ทำให้ท้องถิ่นมีงบประมาณเพิ่มขึ้น เพื่อจัดบริการสาธารณะเท่านั้น แต่รวมถึงการบริหารจัดการงบประมาณ ทางด้านการเงินการคลังของท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาขีดความสามารถทางการเงินการคลังของท้องถิ่น การพัฒนาเครื่องมือการบริหารการเงินการคลัง ซึ่งมีความสำคัญ ต่อการให้บริการสาธารณะในระยะยาวของท้องถิ่นทุกระดับ และการที่จะสามารถสร้างกลไกในการพัฒนาดังกล่าวได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องวิเคราะห์ความยั่งยืนทางการคลังของตนเองก่อน เพื่อให้ทราบความสามารถการบริหารงานด้านการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีความเข้าใจสภาพปัญหา และช่วยในการกำหนดแนวทางความยั่งยืนทางการคลังท้องถิ่น (Folscher, 2007)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป (Ordinary Local Government) มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัด ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมการจัดบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อนำมาจัดทำบริการสาธารณะ โดยแหล่งรายได้หลักมาจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล รายได้จากภาษีและค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บเอง และส่วนราชการอื่นจัดเก็บให้ ดังนั้น การนำเงินงบประมาณไปจัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่ ให้ความครอบคลุม เพียงพอ และเกิดประสิทธิภาพ นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสถานะทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันความจำเป็นในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในพื้นที่ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ขณะที่รายได้ของท้องถิ่นเอง มีอยู่อย่างจำกัด และต้องดำเนินการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ แล้วเราจะทราบได้อย่างไรว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะมีการบริหารจัดการทางการคลังที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืนทางการคลัง ในการดำเนินงานภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างครอบคลุมเพียงพอในระยะยาวนั้น (Miller, and Hildreth, 2007)

เนื่องจากปัจจุบันการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นยังมีข้อจำกัดในเรื่องแหล่งรายได้ของท้องถิ่น ความรู้ความสามารถ ประสิทธิภาพของบุคลากรในด้านการบริหารจัดการงบประมาณ การเงินการคลังอย่างเพียงพอ และการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งงบประมาณแบบสมดุล ให้รายรับกำหนดรายจ่ายนั้น อาจมิได้หมายความว่า จะมีประสิทธิภาพในการบริหารงานคลังที่ยั่งยืนเสมอไปหรือมีการจัดบริการสาธารณะที่สอดคล้องเพียงพอกับความต้องการบริการสาธารณะของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งระเบียบ กฎหมายด้านการเงินการคลังที่ออกโดยรัฐบาล กระทรวงมหาดไทย ยังไม่สนับสนุนให้ท้องถิ่นใช้ดุลพินิจหรือตัดสินใจดำเนินกิจกรรมโดยอิสระและในการพัฒนาขีดความสามารถทางการคลังท้องถิ่น มักจะเน้นในเรื่องการเพิ่มรายได้แก่ท้องถิ่นด้านเดียวการประเมินความยั่งยืนทางการคลังที่เป็นรูปธรรมยังมีอยู่อย่างจำกัด แม้ว่าปัจจุบัน ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวินัยการคลังของรัฐ พ.ศ.2561 ที่กล่าวถึงวินัยทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ แต่ก็ยังเป็นกฎหมายที่ใหม่ในทางปฏิบัติ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาขาดความยั่งยืนทางการคลังย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะ ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในอนาคต และไม่เป็นไปตามความคาดหวังหรือเป้าหมายในการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มุ่งหวังให้ท้องถิ่นมีอิสระในการตัดสินใจ และสามารถพึ่งตนเองได้ และที่สำคัญย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้เสียภาษีที่ไม่ได้รับบริการหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างเต็มศักยภาพ

ถ้าท้องถิ่นขาดความยั่งยืนทางการคลัง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลกลาง และมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมหภาค กล่าวคือ รัฐบาลมีหน้าที่ต้องบริหารการเงินการคลังในภาพรวมของประเทศให้มีเสถียรภาพ โดยใช้นโยบาย หรือมาตรการด้านการเงินการคลังต่าง ๆ ในการแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ รวมถึงรายจ่ายภาครัฐ ซึ่งในที่นี้รวมถึงรายจ่ายของรัฐบาลระดับท้องถิ่น ฉะนั้นการบริหารจัดการงบประมาณการคลังท้องถิ่น ย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายของภาครัฐในภาพรวม และหากท้องถิ่นขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานคลัง อาจนำไปสู่การผลักภาระให้กับรัฐบาลกลางที่จะต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุน และยังคงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่นอื่นทั่วประเทศ (Anunchaipattana, 2009)

ดังนั้น การศึกษาความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในระบบงบประมาณ สนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนทางการคลัง ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณการคลัง และเป็นการเตรียมความพร้อมตั้งรับกับสถานการณ์การคลังที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ ที่มีความผันผวน และเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานคลัง และ

การจัดบริการสาธารณะที่ยั่งยืน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - 2562

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ มี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ทฤษฎีการกระจายอำนาจ ทฤษฎีการบริหารงานคลังและงบประมาณท้องถิ่น ทฤษฎีการจัดการรัฐแนวใหม่ นโยบายการคลัง แนวคิดการจัดทำงบประมาณ แนวคิดการก่อหนี้สาธารณะ ศึกษาบริบทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Babbie, 2013)

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมเช่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึก, อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง (Chantawanit, 2000; Chantawanit, 2011)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 ได้แก่ ฝ่ายกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี คลังจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ได้แก่ ฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 2 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 3 ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอละ 1 คน จาก 19 อำเภอ จำนวน 19 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 4 ได้แก่ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบการจัดทำงบประมาณและการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้อำนวยการกองคลัง และผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสัมภาษณ์กับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และป้องกันความผิดพลาด จะต้องมี การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)” ซึ่งมีวิธีการดังนี้ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulate) เป็นการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกัน ในกรณีที่ไม่น่าเชื่อถือในคุณภาพของ ข้อมูลควรกำหนดให้ผู้วิจัยหลายคนในการรวบรวมข้อมูล และใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 6 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. การจัดระเบียบข้อมูล ประกอบด้วย การสรุปผลจากการวิจัยเชิงเอกสารและจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การอ่านข้อมูล และวิเคราะห์โครงสร้างของข้อมูล 2. การลดทอนข้อมูล ประกอบด้วย การแยกแยะและจัดส่งข้อมูล 3. การกำหนดประเด็นหลัก เปรียบเทียบความเหมือนความต่างกันของข้อมูล และจัดหมวดหมู่ 4. การสร้างแบบแผนของข้อมูล ทำความเข้าใจ หาความเชื่อมโยง และให้ความหมายจากการเชื่อมโยงข้อมูล 5. การแปลความหมาย และวางแนวทางในการบรรยาย 6. การสร้างข้อสรุป ตรวจสอบความเหมาะสมของทฤษฎี และพัฒนาข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารพบว่า ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ.2543 กำหนดไว้ ข้อ 5 งบประมาณ หมายความว่า แผนงาน หรืองานสำหรับการประมาณการด้านรายรับและรายจ่าย แสดงในรูปตัวเลข จำนวนเงิน การตั้งงบประมาณ คือการแสดงผลดำเนินการออกมาเป็นตัวเลขจำนวนเงิน ดังนี้

1.1 การประมาณการรายรับ การจัดทำงบประมาณ คือแผนงานหรืองานสำหรับการประมาณการด้านรายรับและรายจ่ายซึ่งแสดงในรูปของตัวเลขการประมาณการรายรับ ในภาพรวมตั้งรับไว้เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา การประมาณการรายได้จัดเก็บเอง ภาพรวมตั้งรับเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา แหล่งรายได้จากรายได้ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีจัดเก็บเอง จะให้ความสำคัญกับรายได้จากหมวดภาษีอากร รองลงมาคือหมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต หมวดรายได้จากทรัพย์สิน หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด และหมวดรายได้จากทุน ตามลำดับ ส่วนในหมวดรายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์ ยังไม่มีการประมาณการรายรับไว้ การประมาณการรายรับรายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บแล้วจัดสรรให้ ภาพรวมมีแนวโน้มตั้งรับเพิ่มขึ้น ส่วนค่าภาคหลวงแร่และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และภาษีจัดสรรอื่น ๆ ไม่มีการประมาณการรายรับไว้

1.2 การประมาณการรายจ่าย การประมาณการรายจ่าย ทุกปีงบประมาณ งบลงทุนมีสัดส่วนต่อรายจ่ายรวมมากที่สุด รองลงมา คือ งบดำเนินงาน งบบุคลากร งบกลาง งบเงินอุดหนุน และงบรายจ่ายอื่นมีสัดส่วนน้อยที่สุด การประมาณการรายจ่ายแยกตามแผนงานเป็น 10 แผนงาน โดยทุกปีงบประมาณแผนการอุตสาหกรรมและการโยธา จะมีการประมาณการรายจ่ายเฉลี่ยสูงกว่าแผนงานอื่น ๆ และทุกปีงบประมาณแผนงานการรักษาความสงบภายในมีสัดส่วนต่อรายจ่ายน้อยที่สุด การประมาณการรายจ่ายแผนงานการอุตสาหกรรมและการโยธา ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม การจัดบริการสาธารณะซึ่งต้องรับผิดชอบพื้นที่ทั้งจังหวัด

เปรียบเทียบการประมาณการรายรับกับประมาณการรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2558-2560 มีการตั้งงบประมาณแบบสมดุล คือ ตั้งประมาณการรายรับเท่ากับรายจ่าย ส่วนปี 2561-2562 เปรียบเทียบตัวเลขประมาณการรายจ่ายน้อยกว่ารายรับ สืบเนื่องมาจากสภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการแปรรูปลดงบประมาณรายจ่าย ในปี 2561 แปรรูปลด 20,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.56 ของประมาณการรายรับที่ตั้งไว้ ส่วนปี 2561 มีการแปรรูปลด 20,800,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.54 ของประมาณการรายรับที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารพบว่า

2.1 ด้านความสามารถในการจัดหารายได้ ซึ่งรายได้หลักขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย แหล่งรายรับต่าง ๆ มาจากภาษีจัดสรรจากรัฐบาล ได้แก่ 1) ภาษีค่าธรรมเนียมรถยนต์หรือล้อเลื่อน 2) ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดสรรตาม พรบ.กำหนดแผน 3) ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดสรรตาม พรบ.อบจ. 5% 4) ค่าภาคหลวงแร่ รองลงมา คือ เงินอุดหนุน ส่วนแหล่งรายได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีเอง ภาษีที่สำคัญ ได้แก่ 1) ภาษีบำรุง อบจ.จากยาสูบ 2) ภาษีบำรุง อบจ.จากน้ำมัน 3) อากรรั้งนกอีแอ่น 4) ค่าธรรมเนียมบำรุง อบจ.จากผู้เข้าพักโรงแรม สัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแนวโน้มเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกปี

2.2 ประสิทธิภาพในการบริหารรายจ่าย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำงบประมาณแบบสมดุล รายรับกำหนดรายจ่าย แสดงรูปแบบเอกสารข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็นแบบแผนงานโครงการกระบวนการจัดทำงบประมาณจะเริ่มต้นด้วยการประมาณการรายรับจากแหล่งรายได้ต่าง ๆ โดยใช้ฐานรายได้ปีที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์เบื้องต้น เมื่อได้ตัวเลขเบื้องต้นก็จะทำงบประมาณ รายจ่ายประจำปี โดยให้หน่วยงานภายในขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำประมาณการรายจ่ายประจำปีให้กับสำนักปลัด กองแผนและงบประมาณก็จะพิจารณาการรายจ่ายประจำปีในหมวด รายการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในปีที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์พื้นฐาน เช่น รายจ่ายงบกลาง เงินเดือนค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น รวมทั้งพิจารณาหมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และหมวดรายจ่ายอื่น และโครงการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ทั้งนี้ ยอดประมาณการรายจ่ายจะต้องไม่เกินประมาณการรายรับ ระบบการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบันเป็นการพิจารณาทีละรายการค่าใช้จ่ายของแต่ละส่วนกอง โครงสร้างรายจ่ายและความสามารถในการบริหารรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็นหมวดรายจ่าย แยกตามแต่ละหน่วยงาน จึงยากที่จะแสดงว่ารายจ่ายใดเป็นรายจ่ายเพื่อ

การบริหารจัดการหรือรายจ่ายใดเป็นรายจ่ายเพื่อการจัดบริการพื้นฐานให้แก่ประชาชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์จำแนกโครงสร้างรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสัดส่วนรายจ่ายประจำต่อรายจ่ายรวมเฉลี่ยจำนวน 350,093,334.41 บาท ซึ่งเป็นรายจ่ายประกอบด้วย เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าใช้สอยค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค หมวดเงินอุดหนุน หมวดรายจ่ายอื่น ๆ สัดส่วนของรายจ่ายเพื่อการลงทุนต่อรายจ่ายรวมเฉลี่ย จำนวน 52,244,205.60 บาท เป็นรายจ่ายเพื่อการจัดบริการให้แก่ประชาชนโดยตรงเกือบทั้งหมดมีรายจ่ายลงทุนเพื่อการบริหารจัดการ เช่น การก่อสร้างถนน สาธารณูปโภคต่าง ๆ

2.3 สถานะดุลการคลัง ในปีงบประมาณ 2558 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีงบประมาณเกินดุลรวมทั้งสิ้น จำนวน 44,744,705.91 บาท คิดเป็นร้อยละ 128.21 ของรายจ่ายทั้งหมด

2.4 สถานะการก่อหนี้และหนี้ค้าง จากงบหนี้สิน พบว่า ณ สิ้นปีงบประมาณ 2562 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มียอหนี้ค้าง จำนวน 98,518,400.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.58 ของรายจ่ายตามงบประมาณ และภาระหนี้สิน จำนวน 14,857,110.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.99 ของรายจ่ายตามงบประมาณ สำหรับรายละเอียดหนี้สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เงินกู้จากกองทุนสะสมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี (กสอ.) มีจำนวน 13 โครงการ

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการสร้างความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จากการวิเคราะห์เชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

3.1 ด้านการประมาณการรายรับ แนวทางในการวิเคราะห์หรือคาดคะเนงบประมาณ ควรจะมีการแยกรายการออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ เช่น รายได้จากภาษี ค่าธรรมเนียม ภาษีจัดสรร เงินอุดหนุน และการกู้ยืม เป็นต้น และควรมีการเปรียบเทียบระหว่างเวลาของแต่ละรายการด้วย เช่น การเปรียบเทียบรายรับที่ได้ในปีงบประมาณปัจจุบันกับปีงบประมาณที่ผ่านมา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวว่า “ท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีการจัดเก็บภาษีแบบตั้งรับมากกว่าเชิงรุก คือจะใช้วิธีการเสียภาษีด้วยวิธีที่ให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมาแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินเอง ไม่ค่อยเปิดกว้างเรื่องจุดบริการและสถานที่ให้บริการเสียภาษี”

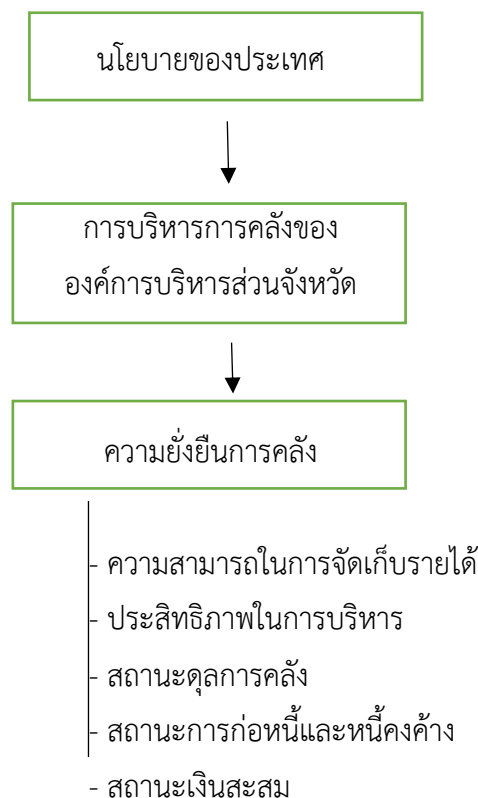
3.2 ด้านการประเมินรายจ่าย ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะเผชิญกับปัญหาด้านการขาดดุลที่คล้ายๆ กัน กล่าวคือ รายจ่ายสาธารณะของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่รายได้กลับเพิ่มช้า จึงเป็นเหตุให้เกิดการขาดดุลทางการคลังและทำให้หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การใช้จ่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดการขาดดุล จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์การใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อการประเมินความเหมาะสมของโครงการใช้จ่ายต่าง ๆ โดยอาจเปรียบเทียบโครงการใช้จ่ายต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เพื่อพิจารณาว่าจะมีการใช้จ่ายในโครงการใดบ้าง

3.3 ด้านการพัฒนาการจัดเก็บรายได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสวงหาแหล่งรายได้ใหม่ๆ ควรมีการทบทวนข้อระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนของการให้บริการ เพื่อเพิ่มสัดส่วนของรายได้ที่จัดเก็บให้สูงขึ้น โดยในส่วนของรายได้จากภาษีควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ควรเพิ่มช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการภาษี การให้บริการชำระภาษีผ่านธนาคารอย่างต่อเนื่อง หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต ควรมีการพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ให้มีประสิทธิภาพมีการติดตามเร่งรัด

การจัดเก็บภาษีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในส่วนของการประเมิน ควรมีการออกสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้ผู้ชำระค่าธรรมเนียมครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลฝ่ายบริหาร กล่าวว่า “ทางรัฐบาลควรจะกระจายอำนาจทางการคลังให้มากกว่าในปัจจุบัน การจัดเก็บรายได้ควรให้ท้องถิ่น สามารถจัดเก็บเองเพิ่มขึ้นในรายการการจัดเก็บภาษี เช่น การกำหนดการจัดเก็บภาษีตามข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ใช้บังคับยังไม่ครบถ้วน โดยไม่มีการออกข้อบัญญัติเรียกเก็บภาษีจากก๊าซปิโตรเลียมที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับรถยนต์ ทั้งที่กฎหมายให้อำนาจไว้ จึงเป็นเหตุให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดสูญเสียรายได้บางส่วนไป”

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่องความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น ผลการวิจัยมีได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์เฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีเท่านั้น แต่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารการคลังขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจังหวัดอื่น ๆ ได้ด้วย ทั้งนี้ ย่อมขึ้นกับสถานการณ์ในแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนนโยบายการบริหารทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ดังแผนภูมิประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัย มีประเด็นที่น่านำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานียังคงจัดทำงบประมาณแบบสมดุ คือ รายจ่ายกำหนดรายรับ การประมาณการรายรับในภาพรวมประมาณการรายรับเพิ่มขึ้น โดยประมาณการเทียบเคียงกับรายรับจริงในปีที่ผ่านมา สัดส่วนการตั้งงบประมาณรายรับขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จะตั้งรับจากรายได้ที่รัฐบาลจัดเก็บแล้วจัดสรรให้ ในสัดส่วนที่มากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามความสำคัญของการคลังท้องถิ่นเกี่ยวกับแหล่งที่มาของรายรับ กระบวนการงบประมาณ และรูปแบบของการใช้จ่าย การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหารายได้และการกำหนดการใช้จ่ายในการบริหารงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ladbuakhaw (2018) ศึกษาเรื่อง การคลังท้องถิ่น: สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างรายได้ของท้องถิ่นที่มีลักษณะพึ่งพิง รายได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นหลัก ทำให้ท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดหารายได้ที่ต่ำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srirungruang (2018) ศึกษาเรื่องความเข้มแข็งทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ยังคงต้องพึ่งพาภาษีจัดสรรและเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า 2.1 ด้านความสามารถในการจัดหารายได้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแหล่งรายได้หลักมาจากภาษีจัดสรรจากรัฐบาล โดยรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 717,802,635.52 บาท คิดเป็นร้อยละ 63.45 ของรายได้รวม รองลงมา คือ เงินอุดหนุน มีรายได้เฉลี่ย 249,166,934.63 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.02 ส่วนแหล่งรายได้ที่มาจากการจัดเก็บภาษีเอง มีรายได้เฉลี่ย 115,583,027.83 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.22 ของรายได้รวมทั้งหมด สัดส่วนรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีแนวโน้มเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งในปี 2562 มีรายได้ไม่รวมเงินสะสมและเงินกู้ จำนวน 1,497,297,337.54 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2558 คิดเป็นร้อยละ 94.75 ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saengsaumporn, and Adiwattasith (2013) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างรายได้ของเทศบาลที่ศึกษามีลักษณะพึ่งพิงรายได้จากรัฐบาลเป็นสัดส่วนที่สูง 2.2 ด้านประสิทธิภาพการบริหารรายจ่าย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำงบประมาณแบบสมดุ รายรับกำหนดรายจ่าย แสดงรูปแบบเอกสารข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเป็นแบบแผนงานโครงการกระบวนการจัดทำงบประมาณ เริ่มต้นด้วยการประมาณการรายรับจากแหล่งรายได้ต่าง ๆ โดยใช้ฐานรายได้ปีที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์เบื้องต้น เมื่อได้ตัวเลขเบื้องต้นก็จะทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยให้หน่วยงานภายในขององค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้ กับสำนักปลัด กองแผนและงบประมาณก็จะพิจารณารายจ่ายประจำปีในหมวด รายการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในปีที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์พื้นฐาน เช่น รายจ่ายงบกลาง เงินเดือนค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น รวมทั้ง

พิจารณาหมวดค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และหมวดรายจ่ายอื่น และโครงการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ทั้งนี้ ยอดประมาณการรายจ่ายจะต้องไม่เกินประมาณการรายรับ ระบบการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปัจจุบันเป็นการพิจารณาที่ละรายการค่าใช้จ่ายของแต่ละส่วนกอง ซึ่งเป็นไปตามโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดรายจ่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นนั้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saengamporn, and Adiwattasith (2013) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารการคลังเทศบาลที่ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานการคลังท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลมีการจัดสรรรายจ่ายส่วนใหญ่เพื่อรายจ่ายประจำและรายจ่ายเพื่อการลงทุน ทำให้มีรายจ่ายสำหรับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในเทศบาลต่ำ

จากการวิเคราะห์จำแนกโครงสร้างรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสัดส่วนรายจ่ายประจำต่อรายจ่ายรวมเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งเป็นรายจ่ายประกอบด้วย เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าใช้สอยค่าวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค หมวดเงินอุดหนุน หมวดรายจ่ายอื่น ๆ สัดส่วนรายจ่ายเพื่อการลงทุนต่อรายจ่ายรวมเฉลี่ย เป็นรายจ่ายเพื่อการจัดการให้แก่มหาชนโดยตรงเกือบทั้งหมด มีรายจ่ายลงทุนเพื่อการบริหารจัดการ เช่น การก่อสร้างถนน สาธารณูปโภคต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การศึกษาความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในส่วนนี้จะขอกกล่าวถึงแนวทางการเสริมสร้างความยั่งยืนทางการคลังให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ดังนี้ ด้านการประมาณการรายรับแนวทางในการวิเคราะห์หรือคาดคะเนงบประมาณ ควรจะมีการแยกรายการออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ เช่น รายได้จากภาษี ค่าธรรมเนียม ภาษีจัดสรร เงินอุดหนุน และการกู้ยืม และควรมีการเปรียบเทียบระหว่างเวลาของแต่ละรายการด้วย เช่น การเปรียบเทียบรายรับที่ได้ในปีงบประมาณปัจจุบันกับปี งบประมาณที่ผ่านมา ด้านการประเมินรายจ่าย ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักจะเผชิญกับปัญหาด้านการขาดดุลที่คล้ายๆ กัน กล่าวคือ รายจ่ายสาธารณะของท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่รายได้กลับเพิ่มช้า จึงเป็นเหตุให้เกิดการขาดดุลทางการคลังและทำให้หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การใช้จ่ายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดการขาดดุล จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์การใช้จ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการประเมินความเหมาะสมของโครงการใช้จ่ายต่าง ๆ โดยอาจเปรียบเทียบโครงการใช้จ่ายต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เพื่อพิจารณาว่าจะมีการใช้จ่ายในโครงการใดบ้าง ด้านการพัฒนาการจัดเก็บรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสวงหาแหล่งรายได้ใหม่ๆ ควรมีการทบทวนข้อระเบียบ กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนของการให้บริการ เพื่อเพิ่มสัดส่วนของรายได้ที่จัดเก็บให้สูงขึ้น โดยในส่วนของรายได้จากภาษี ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ควรเพิ่มช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการภาษี การให้บริการชำระภาษีผ่านธนาคารอย่างต่อเนื่อง หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต ควรมีการพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการจัดเก็บรายได้ให้มีประสิทธิภาพ มีการติดตามเร่งรัดการจัดเก็บภาษีอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ในส่วนของค่าธรรมเนียม ควรมีการออกสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้ผู้ชำระค่าธรรมเนียมครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายบริหารต้องนำเสนอขอความเป็นชอบจากฝ่ายสภาท้องถิ่น ตามหลักรัฐศาสตร์และการบริหารราชการแผ่นดิน

ว่าด้วยการคานอำนาจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ladbuakhaw (2018) ศึกษาเรื่อง การคลังท้องถิ่น : สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการคลังท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ การพัฒนาแหล่งรายได้ รวมถึงการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมในการจัดเก็บรายได้ ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้เป็นฐานองค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งผลักดันข้อเสนอแนะทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทางการคลังท้องถิ่นต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Koedmee, and Wongthanavas (2013) ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนารายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนกาหลง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารายได้มีแนวทางดังนี้ 1) การเพิ่มรายได้การลงทุนเชิงพาณิชย์ โดยเปิดประมูลให้เอกชนดำเนินการจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยจัดทำที่พักแบบโฮมสเตย์ สถานที่จัดแสดงสินค้า ล่องแก่ง และการจัดทำศูนย์อาหารตลาดสดซอยสิบ เป็นศูนย์บริการอาหารและเครื่องดื่ม ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร ศูนย์บริการทางการเงินชุมชน ผู้ประกอบการขนส่ง อินเทอร์เน็ตและไอทีพาร์ค 2) การบริหารเงินในระบบคลังที่ไม่ความเคลื่อนไหวในการรับ-จ่าย โดยนำฝากธนาคารเป็นเงินฝากประจำเพื่อให้เกิดรายได้ในรูปของดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น 3) การลดรายจ่ายเพื่อเพิ่มรายได้ โดยปรับให้องค์กรมีขนาดเล็กลง โดยนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้เพื่อลดค่าใช้จ่ายประเภทค่าใช้จ่ายประจำด้านการบริหารจัดการเรื่องขยะและจ้างเอกชนดำเนินการ 4) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี ได้แก่ ปรับปรุงฐานข้อมูลภาษีเป็นประจำปี ขยายฐานภาษีเพื่อให้มีรายได้แหล่งใหม่นำระบบแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สินมาช่วยในการปฏิบัติงาน เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทาง การเพิ่มช่องทางการชำระภาษี เช่น การรับชำระภาษีทางไปรษณีย์และชำระผ่านธนาคาร เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และปรับปรุงการให้บริการจัดเก็บ ทั้งในส่วนของบริษัทและสถานที่ให้เหมาะสมเป็นระเบียบ

สรุป

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี การบริหารงานคลังยังคงจัดทำงบประมาณแบบสมดุล คือ รายจ่ายกำหนดรายรับ ในภาพรวมการประมาณการรายรับเพิ่มขึ้น โดยเทียบเคียงกับรายรับจริงในปีที่ผ่านมา ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการคลัง ประกอบด้วย ด้านความสามารถในการจัดหารายได้ และด้านประสิทธิภาพการบริหารรายจ่าย โดยมีแนวทางการเสริมสร้างความยั่งยืนทางการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ด้านการประเมินรายรับ ด้านการประเมินรายจ่าย และด้านการพัฒนาการจัดเก็บรายได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานคลังที่ยั่งยืนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3 ประการ คือ

1. การเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการพึ่งพาตนเองด้านการคลัง ต้องแสวงหาแหล่งรายได้ใหม่ๆ ควรมีการทบทวน ข้อยกเว้น กฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้มีความสอดคล้องกับต้นทุนของการให้บริการ

2. การพัฒนารายได้ ควรเพิ่มช่องทางการยื่นแบบแสดงรายการภาษี การให้บริการชำระภาษีผ่านธนาคารอย่างต่อเนื่อง หรือผ่านทางอินเทอร์เน็ต

3. การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารรายจ่าย โดยอาจเปรียบเทียบโครงการใช้จ่ายต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 เพื่อให้การศึกษามีการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมมากขึ้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความยั่งยืนทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายๆแห่งนำมาศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกัน

References

- Anunchaipattana, P. (2009). *Analyzing the Path to Success for Teachers with Disabilities: A Multiple Case Study*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Babbie, E. (2013). *The Practice of Social Research*. (13th ed.). California: Wadsworth, Cengage Learning.
- Chantawanit, S. (2000). *Qualitative research methods*. (9th ed.). Bangkok: Press of Chulalongkorn University.
- Chantawanit, S. (2011). *Qualitative research methods*. (19th ed.). Bangkok: Dan Sutta Printing.
- Fölscher, A. (2007). *Local fiscal discipline: Fiscal prudence, transparency, and accountability*. Washington, D.C.: The World Bank.
- Koedmee, S., & Wongthanavas, S. (2013). Developmental Guidelines for Revenue of Khuan Kalong Administrative Organization, Khuan Kalong District, Satun Province. *The 4th Hat Yai Academic Conference*. (pp. 25-32). Songkhla: Hat Yai University.
- Ladbuakhaw, S. (2018). Local Elections: Limitation of Process Democracy. *Romphruek Journal*, 36(2), 169-196.
- Miller, G J., & Hildreth, W. B. (2007). *Local debt management*. In *Local Public Financial Management*. Washington, D.C.: The World Bank.
- Saengamporn, A., & Adiwattasith, J. (2013). Municipal Finance Management Models Affecting Development Efficiency of local finance operations in the lower northeastern region. *Eastern Asia University Academic Journal*, 3(2), 139-150
- Shah, A. (2007). *Local Public Financial Management*. Washington, D.C.: The World Bank.

- Srirungruang, P. (2018). Fiscal Strength of Local Administration Organization in Chiang Rai Province. *The 1st National Conference on Humanities and Social Sciences*. (pp. 115-124). Songkhla: Songkhla Rajabhat University.
- Varunyawattana, S. (2008). *Treasury management of local government organizations*. Bangkok: Expertnet.

รูปแบบการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทย กับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว*

The Solution Model for Thai Border Trade and National Security in Special Economic Zone, Sa Kaeo Province

¹สายจิตร์ ชัยชนะ, วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยนนท์

¹Saichit Chaichana, Wijittra Srisorn and Sunthan Chayanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kongkiatch1986@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว 2) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว และ 3) เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คน และการสนทนากลุ่ม 20 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้า ด้านคน เวลา และสถานที่ มีผู้เชี่ยวชาญ 5 คนเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหการค้าชายแดนไทยกัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการแข่งขันของสินค้าไทย สร้างแรงกระตุ้นให้นักลงทุน ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและสร้างการกระจายรายได้ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่พบ ได้แก่เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดการทำงานที่เป็นมาตรฐาน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 3) รูปแบบการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ใช้รูปแบบ CBS คือ 1. C = Complement การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ 2. B = Business climate สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ และ 3. S = Sector strategies มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ รูปแบบ CBS ในการแก้ไขปัญหการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ช่วย

*Received October 8, 2020; Revised May 16, 2022; Accepted May 16, 2022

ลดอุปสรรค และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจ เพื่อดึงดูดการลงทุน

คำสำคัญ: การค้าชายแดน; ความมั่นคงของชาติ; เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the context of Thai border trade and Thai-Cambodian border trade in Sa Kaeo Special Economic Zone; 2) to explore the guidelines for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone; and 3) to find a model for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone. The study applied a qualitative research method by using documents, semi-structured in-depth interviews with 20 key informants, and focus group discussion with 20 persons. The data were examined by using Triangulation method in terms of people, time, and place.

From the study, it is found as follows: 1) From investigating the context of Thai border trade and Thai-Cambodian border trade in Sa Kaeo Special Economic Zone, it is discovered that special economic zones have been established to promote Thai product competition, which is a way to motivate investors, resulting in increased employment and income distribution; 2) From exploring the guidelines for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone, the problems found were that officers are insufficient to provide service, a lack of standard working procedures, as well as the infrastructure development; 3) A model for solving Thai border trade and national security problems in Sa Kaeo Special Economic Zone is called “CBS” comprising, (1) “C” stands for Complement which is important for the development of Special Economic Zones that must be according to the national strategic plan and the integration between government agencies, (2) “B” stands for Business climate which can attract investment from within the country, region, and internationally, and (3) “S” stands for sector strategies that aim at developing regional industries to improve workforce skills through the integration of both countries' private and public sectors. The CBS model helps in resolving Thai border trade and national security problems in the Sa Kaeo Special Economic Zone by reducing obstacles, promoting trade cooperation, and increasing business opportunities through a business climate that can attract investment.

Keywords: Border Trade; National Security; Sa Kaeo Special Economic Zone

บทนำ

การค้าชายแดนนับว่ามีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจไทย ทั้งยังมีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยปริมาณการค้าชายแดนมีความได้เปรียบประเทศเพื่อนอย่างต่อเนื่อง (Ratanasithi, and Jaroenwanit, 2012) การค้าชายแดนเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ การเกิดชุมชน นับแต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นชุมชนและสามารถสร้างผลผลิตได้หลากหลายแล้วนำผลผลิตนั้น ๆ มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อสนองความต้องการของตนในการดำรงชีวิตเป็นเบื้องต้น ซึ่งกาลต่อมานุษย์เกิดการเรียนรู้จนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนสามารถเพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ความต้องการในผลผลิตก็เพิ่มมากขึ้นด้วย การกำหนดเส้นเขตแดนเพื่อแสดงอาณาบริเวณของเขตปกครอง ได้แบ่งแยกชุมชนที่เคยอยู่รวมกันออกไปเป็นชุมชนของประเทศที่จัดตั้งขึ้นใหม่ที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติ ตลอดจนระเบียบ กฎหมายที่แตกต่างกัน แต่การไปมาหาสู่กันแล้วนำผลผลิตที่ตนผลิตได้มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อการดำรงชีพ ก็ยังคงดำเนินต่อไปไม่มีการหยุดหย่อน แม้ว่าชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ถูกแบ่งออกไปเป็นคนละประเทศแล้วก็ตาม และด้วยเหตุนี้เองที่เป็นที่มาของ “การค้าชายแดน” (Pankhong, 2014) การค้าชายแดนได้ดำเนินมาโดยตลอดและอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการค้าด้วยวิธีแลกเปลี่ยนผลผลิตที่จำเป็นต่อการดำรงชีพต่อกันซึ่งมีปริมาณเพียงเล็กน้อย ต่อเมื่อมีผลผลิตมากขึ้นและเกินความต้องการในการดำรงชีพของตนเอง ก็เริ่มพัฒนาสู่การแลกเปลี่ยนผลผลิต (สินค้า) เพื่อหวังผลกำไร แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในเฉพาะพื้นที่บริเวณตามแนวชายแดนที่เคยเป็นชุมชนดั้งเดิม ด้วยการขนส่งข้ามแดนผ่านเส้นทางที่เคยใช้อยู่แต่เดิมเมื่อครั้งยังไม่ได้แบ่งเขตแดน หรืออาณาเขต ที่เรียกกันว่า “ช่องทางการค้าตามธรรมชาติ” หรือ ที่เรียกกันว่า จุดผ่อนปรนทางการค้า” ในปัจจุบัน (Kaewmanee, 2013) จนกระทั่งเส้นทางการคมนาคมขนส่งสะดวกมากขึ้น จึงขยายพื้นที่กว้างออกไป แต่ก็ยังครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ตามบริเวณแนวชายแดนของประเทศคู่ค้าที่มีเขตแดนติดกันเท่านั้น การค้าเช่นนี้ก็เรียกว่า “การค้าชายแดน”

การค้าชายแดนในดินแดนที่มีเส้นเขตแดนติดต่อกัน และมีประชาชนที่มีความเหมือนกันในเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา เป็นผลก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่ส่งผลให้มีมูลค่าการค้าสูงและจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไปในอนาคต และยั่งยืน ซึ่งกรมการค้าระหว่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในเรื่องของการค้าชายแดนไทยระหว่างประเทศ จะเห็นได้จากการที่กรมการค้าระหว่างประเทศ ได้มีแผนการส่งเสริมและผลักดันการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา ทั้งในเรื่องของการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2560 (Chotinisakorn, 2017) ระบบโลจิสติกส์เป็นปัญหาสำคัญ สำหรับการค้าชายแดน อุปสรรคที่สำคัญสำหรับการค้าชายแดนในปัจจุบันเป็นเรื่องระบบโลจิสติกส์ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2013)

จังหวัดสระแก้วเป็น 1 ใน 7 จังหวัดที่มีพรมแดนติดกับกัมพูชาและมีระยะทางไม่ไกลจากพื้นที่ขึ้นในอยู่บนเส้นทางที่สามารถเชื่อมถึงกรุงเทพฯ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีจุดผ่านแดนตั้งอยู่ที่อำเภออรัญประเทศ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนเชื่อมต่อกับกัมพูชาและเวียดนามตามแนวเส้นทางพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจจิระวัตติ-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม มีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 ที่เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นที่ตอนใต้ทำให้สามารถเชื่อมโยง

เศรษฐกิจจากเมียนมาร์ ไทย กัมพูชา และเวียดนามเข้าด้วยกัน มีเส้นทางอินเตอร์ลิงก์ (Inter Link) ตัดผ่านไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย หรือผ่านจากภาคใต้ของกัมพูชา-พนมเปญ-สู่ภาคเหนือของกัมพูชา-เวียดนาม และยังมีเส้นทางรถไฟที่จะเชื่อมจากกัมพูชา-อรัญประเทศปราจีนบุรี-ฉะเชิงเทรา-กรุงเทพฯ ปัจจุบันเหล่านี้ล้วนเป็นการเพิ่มโอกาสในการติดต่อเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมในภูมิภาคให้สามารถขนส่งสินค้าได้สะดวกรวดเร็วทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ (Klaithubthim, 2012) ดังนั้น จังหวัดสระแก้วจึงมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของอินโดจีน ซึ่งจะส่งผลต่อการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ให้เพิ่มขึ้นด้วย

ในปัจจุบันทางรัฐบาลไทยได้มีการประกาศให้ จังหวัดสระแก้ว เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) ในระยะแรกเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เนื่องจากสระแก้วมีชายแดนติดกับจังหวัดบันทึยเมียนมาของกัมพูชา อีกทั้งยังตั้งอยู่ในระบียงเศรษฐกิจตอนใต้ที่เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม (กรุงเทพฯ-สระแก้ว-พนมเปญ-โฮจิมินห์ซิตี้-วังเตา) อย่างไรก็ตาม พื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดสระแก้ว ยังประสบปัญหาบางประการ ได้แก่ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรคลองลึก ปัจจุบันมีความแออัดมาก เพราะในแต่ละวันจะมีรถบรรทุกผ่านเข้าออกไม่ต่ำกว่า 300 คันต่อวัน และประชาชนทั้งชาวไทยและกัมพูชาผ่านด่านจำนวนมากในแต่ละวัน อีกทั้งในฝั่งกัมพูชายังมีปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่จะเข้าสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษยังไม่พร้อมเท่าที่ควร อีกทั้งยังพบว่ามักประสบอุบัติเหตุจราจรอยู่บริเวณพื้นที่ชายแดนบางส่วนชายแดนไทย-กัมพูชา ในจังหวัดสระแก้ว ถือเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคงที่มี การเชื่อมโยงกับภูมิภาค (ASEAN Connectivity) จึงเป็นช่องว่างให้เกิดการทำผิดกฎหมายได้ง่าย กล่าวคือ หากต้องการให้เศรษฐกิจชายแดนเจริญเติบโตเพิ่มมากขึ้น การเปิดด่านเป็นสิ่งจำเป็น ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ถ้ามมีการปิดด่านการค้าชายแดน ปัญหาความมั่นคงอาจจะน้อยลงแต่จะมีผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชา (Samaikul, 2014) ปัจจุบันความมั่นคงจึงขยายวงกว้างขวางขึ้นโดยมีมิติอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การเมืองเพิ่มเข้ามา จึงพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้ลี้ภัยที่ไม่พึงประสงค์ ภาวะโลกร้อน ฯลฯ ล้วนแต่เป็นประเด็นที่อาจส่งผลกระทบตรงต่อความขัดแย้ง โดยผ่านกลไกการเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจ และความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง (Pridaporn, 2015)

ปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจ จังหวัดสระแก้ว ส่วนเหลือ ได้แก่ ระบบโลจิสติกส์ถูกระเบียบการค้าชายแดน สกุลเงิน ช่องทางด้านถาวรมีจำนวนน้อย การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันของทั้งสองประเทศ และปัญหาความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจจังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคมทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้วที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาปรับปรุงการค้าชายแดนไทยให้มีกรอบความร่วมมือและความเชื่อมโยงต่าง ๆ ในภูมิภาค ช่วยส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา สามารถเพิ่มมูลค่าการค้าได้อย่างมหาศาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องรูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ และประชาชนในจังหวัดสระแก้ว จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ และประชากรในจังหวัดสระแก้ว เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ของการวิจัยครั้งนี้ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชาในจังหวัดสระแก้วได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น และนักวิชาการ จำนวน 20 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชาในจังหวัดสระแก้วได้แก่ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักการเมืองท้องถิ่น และนักวิชาการ เพื่อหา รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 10 คน รวม 20 คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แยกออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ

1. แนวการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ซึ่งกำหนดแนวคำถามเฉพาะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 - 3 แต่ไม่กำหนดถ้อยคำและการเรียงลำดับของคำถามอย่างแน่นอนตายตัว ในระหว่างการสัมภาษณ์ (ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง) ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับ

2. แบบสังเกต เพื่อจัดบันทึกเกี่ยวกับบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ตามที่ผู้วิจัยสังเกตพบจากสภาพที่เป็นอยู่จริง โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและเปิดเผย ส่วนที่ 2 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยศึกษาหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2. สร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ แล้วกำหนดประเด็นและขอบเขตคำถาม ด้วยการจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อพิจารณาแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยจะรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจากส่วนต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญที่ได้เจาะจงคัดเลือกไว้เป็นรายบุคคล จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญแต่ละกลุ่มโดยนัดหมายสัมภาษณ์แยกออกจากกัน

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย สร้างแรงกระตุ้นและการรับรู้ของนักลงทุน สามารถกำหนดแผนการลงทุนในพื้นที่หรือวางแผนทางการค้า เป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าระหว่างกัน มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การจ้างงานเพิ่มขึ้น การสร้างการกระจายรายได้

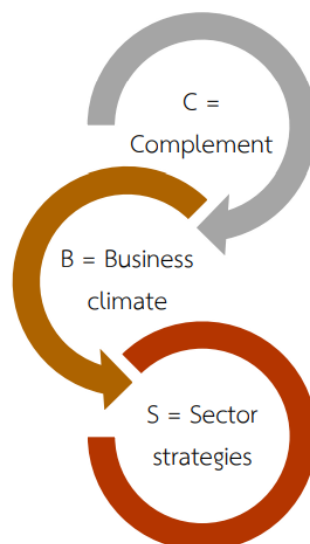
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่พบ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการ

ให้บริการ ขาดความรู้ในการทำงาน ทำงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ปัญหาสกุลเงิน ช่องทางด้านถาวรมีจำนวนน้อย กฎระเบียบการค้าชายแดน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนน เส้นทางคมนาคมขนส่ง และระบบโลจิสติกส์

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ควรใช้รูปแบบ CBS คือ 1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (C = Complement) 2. สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ (B = Business climate) และ 3. มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ (S = Sector strategies)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบ CBS คือ 1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (C = Complement) 2. สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ (B = Business climate) และ 3. มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ (S = Sector strategies)โดยนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ช่วยลดอุปสรรคและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน โดยมีโมเดล ดังนี้

รูปภาพที่ 1 รูปแบบ CBS

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบทการค้าชายแดนไทยกับปัญหาการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย สร้างแรงกระตุ้นและการรับรู้ของนักลงทุน สามารถกำหนดแผนการลงทุนในพื้นที่หรือวางแผนทางการค้า เป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าระหว่างกัน มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การจ้างงานเพิ่มขึ้น การสร้างการกระจายรายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Permboon, Phongam, and Sihaband (2019) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาบริเวณช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) หลักการคือการค้าแบบมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชนและผู้ประกอบการในการส่งเสริมการค้าชายแดน ระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาบริเวณช่องสะง่า ในด้านส่งเสริมความสามารถ และการอำนวยความสะดวกผู้ประกอบการการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน 2) วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้าชายแดนด้านการส่งเสริมความสามารถและการอำนวยความสะดวกผู้ประกอบการการพัฒนาตลาดการค้าชายแดน และการพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน 3) การดำเนินการประกอบด้วย 3.1) การส่งเสริมความสามารถของผู้ประกอบการโดยการพัฒนาความรู้ การบริหารจัดการการพัฒนาศักยภาพการค้าและบริการการจัดทำบัญชี การทำกำไรและการขยายกิจการการพึ่งตนเอง การลดความเสี่ยงและการประกันภัย การพัฒนาศักยภาพ และแรงจูงใจบุคลากร การจัดหาเงินทุน การส่งเสริมการตลาด และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ 3.2) การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการโดยการพัฒนาความสะดวกทางธุรกิจ การพัฒนา กฎหมายให้สะดวกต่อธุรกิจ การเตรียมพร้อมด้านกฎหมาย การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน คมนาคมและโลจิสติกส์ การลดขั้นตอนการผ่านแดน การรักษาความปลอดภัย และการประสานความร่วมมือของสองประเทศ 3.3) การพัฒนาตลาดการค้าชายแดน โดยส่งเสริมการค้าคมนาคม และการจราจร การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย การส่งเสริมภูมิทัศน์ การประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมสิ่งอำนวยความสะดวก 3.4) การพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน โดยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ การพัฒนาการค้าโดยหน่วยงานรัฐบาล การพัฒนา ด้านการค้าสู่ระดับสากล การกระตุ้นการลงทุนการค้าชายแดน และการส่งเสริมการเข้าไปลงทุนใน ประเทศกัมพูชา และ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ ผู้ประกอบการต้องให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามรูปแบบอย่างเต็มความสามารถ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความจริงจังในการส่งเสริมการค้า ชายแดนและประสานความร่วมมือระหว่างกัน และภาครัฐต้องให้การสนับสนุนทั้งในด้านนโยบายงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ปัญหาที่พบ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดความรู้ในการทำงาน ทำงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ปัญหาสกุลเงิน ช่องทางด่านถาวรมีจำนวนน้อย กฎระเบียบการค้าชายแดน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะถนน เส้นทางคมนาคมขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sammawattana (2014) ศึกษาเรื่อง แท้ต่อการค้าชายแดนไทย: เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พบว่า ปัญหาการค้าชายแดน เกิดจากการขาดแคลนแรงงานด้าน

การเกษตร และแรงงานมีฝีมือ การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน การวางยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะสั้นและระยะยาวจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจุบันพื้นที่ที่ถูกกำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้ง 5 กลุ่มนั้น ยังติดปัญหาเรื่องกฎหมายท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านการปกครอง อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงสิทธิประโยชน์ที่นักลงทุนจะได้รับโดยเฉพาะสิทธิประโยชน์ทางภาษีรวมถึงรูปแบบการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนและสามารถแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการแก้ไขปัญหาค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ใช้รูปแบบ CBS คือ 1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ (C = Complement) 2. สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ (B = Business climate) และ 3. มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ (S = Sector strategies) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suthisamphan (2017) เรื่อง การพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย พบว่า เจ้าหน้าที่ยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดความรู้ในการทำงาน ทำงานไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้านกฎหมายและระเบียบของกฎหมายยังไม่มีความเป็นสากล กฎหมายของไทยยังไม่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และไม่เอื้อต่อผู้ประกอบการรายย่อย มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้องเกิดการดำเนินงานซ้ำซ้อนกัน เอกสารที่ใช้ประกอบมีจำนวนมาก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ระบบสาธารณูปโภคยังขาดความพร้อม แนวทางการแก้ไขควรเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยการปฏิบัติงานและจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ รวมถึงอัตรากำลังสำรองให้เพียงพอเพื่อรองรับการเติบโตของการค้าชายแดนในอนาคต สำหรับด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบให้เอื้อต่อบริบทของพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการค้าชายแดน มีการมอบอำนาจให้จังหวัดในการอนุมัติ อนุญาต ปรับปรุงพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jouanjan et al. (2016) เรื่อง Regional infrastructure for trade facilitation Impact on growth and poverty reduction พบว่า การแก้ไขปัญหาค้าชายแดนโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการอำนวยความสะดวกทางการค้าในการประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้าน จะมีประสิทธิภาพมากกว่าการลงทุนเพียงฝ่ายเดียว ด้านการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันควรมีการนำแนวคิดมาตรฐานการบริหารจัดการชายแดนขององค์การศุลกากรโลกมาบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยการพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลการค้าชายแดน รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ โดยนำระบบ National Single Window (NSW) ซึ่งเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้หน่วยงานราชการทั้งประเทศรวมกันเป็นหนึ่งเดียว เข้ามาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ภาครัฐควรมีบทบาทเป็นตัวแทนของประเทศคือ การเจรจาผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะถนน เส้นทางคมนาคมขนส่ง

ระบบโลจิสติกส์ กับประเทศคู่ค้า เพื่อแลกกับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการลดต้นทุนของผู้ประกอบการ และกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

สรุป

การวิจัยเรื่องรูปแบบการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีบริบททางการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการแข่งขันของสินค้าไทย มีการสร้างแรงกระตุ้นให้กับนักลงทุนและเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นและสร้างการกระจายรายได้ในระดับภูมิภาค อีกทั้งยังมีแนวทางการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยพบปัญหาจากการดำเนินของเจ้าหน้าที่ ที่มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดการทำงานที่เป็นมาตรฐาน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงรูปแบบ ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติ เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีการปรับใช้รูปแบบ CBS คือ 1. C = Complement การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะต้องเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ 2. B = Business climate สร้างบรรยากาศทางธุรกิจที่ดึงดูดการลงทุนจากภายในประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ และ 3. S = Sector strategies มุ่งเน้นอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคในการเสริมสร้างทักษะแรงงาน ใช้การบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนของทั้ง 2 ประเทศ รูปแบบ CBS ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ช่วยลดอุปสรรค และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน ซึ่งเป็นรูปแบบ CBS ในการแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนไทยกับความมั่นคงของชาติเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ช่วยลดอุปสรรคและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางการค้า เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยอาศัยบรรยากาศทางธุรกิจเพื่อดึงดูดการลงทุน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 นอกจากรัฐบาลจะมีบทบาทในฐานะหน่วยงานและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น อีกหนึ่งบทบาทของภาครัฐบาลคือ การเจรจาผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในการเป็นเวทีสำคัญที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหากฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับบริบทของการค้าชายแดนระหว่างสองประเทศ เพื่อให้เวทีของการเจรจาเป็นตัวช่วยในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของประเทศไทย

1.2 จังหวัดสระแก้วควรมีหน่วยงานบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยอาจเป็นคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยงานในพื้นที่และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดองค์กรเพื่อรองรับกับการพัฒนาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ไม่ถูกครอบงำจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น เพื่อวางระเบียบและการดำเนินการเพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าชายแดน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 เนื่องจากการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทยมีอยู่ 10 เขต ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งเป็นพื้นที่การจัดตั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว การนำข้อมูลไปใช้อ้างอิงกับการค้าชายแดนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทแตกต่างกัน ควรพิจารณาข้อจำกัดต่าง ๆ อย่างละเอียดและรอบคอบ ซึ่งเห็นควรทำการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการการพัฒนาการค้าชายแดนเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

References

- Chotinisakorn, A. (2017). *Penetrate border trade strategies, creating opportunities for Thai SMEs to conquer the Cambodian market*. Seminar of the Department of International Trade on December 7, 2017 at Indochina Hotels Sakaew Province.
- Jouanjean, M. A. et al. (2016). *Regional infrastructure for trade facilitation Impact on growth and poverty reduction*. London: Overseas Development Institute.
- Kaewmanee, R. (2013). *Bright border trade prospects*. Retrieved July 17, 2019, from <http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/article/trendbordertradejune2556.pdf>.
- Klaithubthim, J. (2012). *ASEAN Economic Community with Thailand*. Bangkok: Printing House. Agricultural Cooperative Assembly of Thailand.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2013). *Border trade with the ASEAN community*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Pankhong, W. (2014). *Opportunities for Thai border trade*. *International Institute for Trade and Development*. Post Today Newspaper Section: Business-Markets/ ASEAN Community, Year 12 Issue No. 4341.
- Permboon, B., Phongamm P., & Sihaband, K. (2019). Form to promote border trade between Thailand and Cambodia at Chong Sa-ngam area. *Sisaket Province Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 21(2), 27-44.
- Pridaporn, P. (2015). *Department of International Public Relations*. Retrieved June 25, 2019, from http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=3166&filename=index.
- Ratanasithi, S., & Jaroenwanit, P. (2012). Barriers to Border Trade along the Southern Economic Corridor: A Case of Thai-Cambodia Trade on the Border of Sakaew Province. *GMSARN International Journal*, 6, 121-134.

- Samaikul, M. (2014). Guidelines for Border Trade Economic Development A case study on the Thai-Cambodia border friendship market. *Journal of Academic Resources Prince of Songkla University*, 25(1), 22.
- Sammawattana., C. (2014). *Handicap of Thai border trade: border special economic zone*. Bangkok: Office of Trade and Investment Cooperation.
- Suthisamphan, K. (2017). *Development of border trade to support the special economic zones of Thailand*. Bangkok: National Defense College.

หมู่บ้านช่อสะอาด:

รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนา*

Chor Sa-ard Village: Model and Process of Honest Community

Under The Buddhist Concept

สุกัญญาณัฐ อบลิณ

Sukanyanat Opsin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan campus. Thailand.

Corresponding Author's Email: Namtan.ka081@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน 2) วิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน และ 3) สังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการศึกษาเอกสาร การศึกษาเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงสำรวจจาก 373 กลุ่มตัวอย่าง และการวิจัยคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อหาข้อสรุปจากผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกายสุจริต ($\bar{X} = 3.88$) ด้านมโนสุจริต ($\bar{X} = 3.85$) และด้านวจีสุจริต ($\bar{X} = 3.81$) 2) กระบวนการเสริมสร้างความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านเกิดขึ้นจากการเทศนา การดำเนินตามแนวทางหมู่บ้านรักษาศีล 5 การขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) บนพื้นฐานของการมีภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การยึดถือหลักบรรพชา ความเป็นพุทธศาสนิกชน 3) รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนโดยการสืบสานและสืบทอด การขัดเกลากล่อมเกลา การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การอบรมสั่งสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประพฤติปฏิบัติ และการฝึกพัฒนา

คำสำคัญ: รูปแบบและกระบวนการ; ประชาคมแห่งความสุจริต

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the conditions for enhancing honest society in the community and villages; 2) to analyze the process for enhancing honest community and villages according to Buddhism; and 3) to synthesize a model and process for enhancing honest society in the community and villages according to Buddhism. The study used documentary research as part of a mixed-method approach. The quantitative data were collected through a survey approach with a group sample of 373 persons, while the qualitative data were collected through in-depth interviews with 17 key informants and focus group discussions with 9 experts to reach a conclusion.

From the study, the following results are found: 1) People have opinions towards the enhancement of honest society in the community and villages overall at a high level ($\bar{X} = 3.85$). When each aspect is considered, it is discovered that the enhancement of honest society in the community and villages are at the high level in all aspects, in the following order from high to low: Kāya-sucarita or good conduct ($\bar{X} = 3.88$), Mano-sucarita or good conduct in thought ($\bar{X} = 3.85$), and Vacī-sucarita ($\bar{X} = 3.81$); 2) The process for enhancing honest society in the community and villages includes preaching, implementing the Five Precepts Village, and mobilizing the Tambol People's Training Unit. All of this is based on the basis of local wisdom, way of life, cultures, customs, and traditions, as well as adhering to the principle of "Bowon" (village, temple, school), and being Buddhist; and 3) Model and process for enhancing honest society in the community and villages according to Buddhism should be mobilized through inheritance and transmission, socialization, generational transfer, training and teaching, knowledge exchange, conduct, and practice.

Keywords: Model and Process; Honest Community

บทนำ

องค์กรความโปร่งใสสากลหรือ Transparency International (TI) ได้เผยแพร่รายงานผลการจัดอันดับความโปร่งใส Corruption Perception Index(CPI) หรือ ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2564 พบว่าระดับการทุจริตทั่วโลกย่ำอยู่กับที่ ในปีนี้ค่าเฉลี่ยทั่วโลกยังคงไม่เปลี่ยนแปลงติดต่อกันเป็นปีที่ 10 โดยมีเพียง 43 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน แม้มีการให้คำมั่นหลายข้อ แต่ 131 ประเทศไม่มีความคืบหน้าในการต่อต้านการทุจริตอย่างมีนัยสำคัญในทศวรรษที่ผ่านมา 2 ใน 3 ของประเทศที่ทำการประเมินได้คะแนนต่ำกว่า 50 ซึ่งบ่งชี้ว่ามีปัญหาการทุจริตอย่างร้ายแรง ขณะที่ 27 ประเทศมีคะแนนต่ำสุดอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยรวมแล้ว ดัชนี CPI แสดงให้เห็นว่า การต่อต้านการคอร์รัปชันชะงักงันหรือถดถอยใน 86% ของประเทศที่

ทำการสำรวจในทศวรรษที่ผ่านมา CPI จัดอันดับ 180 ประเทศและเขตปกครองทั่วโลกตามระดับความโปร่งใสของภาครัฐ ด้วยคะแนน 0 (โปร่งใสน้อย) ถึง 100 (โปร่งใสมาก) โดยประเทศที่มีคะแนนสูงหลายประเทศที่มีภาครัฐค่อนข้าง “โปร่งใส” ยังคงต่อต้านการทุจริตข้ามชาติต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อระดับการทุจริตในประเทศ ขณะเดียวกันยังว่าในกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขง โดย สปป.ลาวได้คะแนน 30 คะแนน ไทย 35 คะแนน กัมพูชา 23 คะแนน และเวียดนาม 39 คะแนน (Transparency International, 2022) ซึ่งการที่อันดับของประเทศไทยเลื่อนขึ้นเป็นเพราะหลายประเทศที่เคยมีคะแนนเท่ากันหรือมากกว่าในปีที่ผ่านมา ได้คะแนนเท่าเดิมหรือบางประเทศกลับได้คะแนนลดลง หรือเพิ่มขึ้น แต่อย่างน้อยก็ประเทศไทย ซึ่งอาจหมายถึงในช่วงปีที่ผ่านมาหลายภาคส่วนได้พยายามมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเห็นผลของการแก้ปัญหาบางด้าน เช่น การปลูกฝังความดีให้เด็ก ๆ ในการเรียนการสอนหลักสูตร “โตไปไม่โกง” และการดำเนิน “โรงเรียนคุณธรรม” รวมถึงการตื่นตัวของภาคธุรกิจในการต่อต้านการทุจริต อีกทั้งคนไทยจำนวนมากได้แสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อการทุจริตคอร์รัปชัน และแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชัน การที่คนในสังคมตื่นตัวต่อปัญหาร่วมกันเช่นนี้เป็นสัญญาณที่ดีว่าประเทศไทยได้นำพลังร่วมของคนในสังคมมาผลักดันการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันให้เป็นวาระแห่งชาติที่แท้จริง ทั้งนี้รวมถึงการไม่ยอมรับการโกงทุกรูปแบบและไม่ให้คนโกงมีที่ยืนในสังคม และมีการกลั่นกรองและตรวจสอบผู้บริหารประเทศให้ทำงานด้วยความรับผิดชอบและโปร่งใส นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันประจำปี พ.ศ. 2557 จากรายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งพบว่า สถิติการร้องเรียนเกี่ยวกับคดีทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทยมิได้ลดลง แต่กลับเพิ่มปริมาณมากขึ้นในแต่ละปี แม้ว่าจะเป็นการเพิ่มขึ้นในปริมาณที่ไม่มากนักในแต่ละปี แต่สัดส่วนการเพิ่มมิได้ลดลงหรือแสดงแนวโน้มของการลดปัญหาการร้องเรียนคดีเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน นอกจากนี้ในมุมมองระดับสากล องค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้ประกาศ คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2021 จากจำนวน 180 ประเทศทั่วโลก พบว่า ประเทศเดนมาร์ก ฟินแลนด์และนิวซีแลนด์ยังครองตำแหน่งอันดับที่ 1 ของโลก ด้วยคะแนนสูงสุด 88 คะแนน ขณะที่ประเทศไทย ได้ 35 คะแนน ลดลงจากปี 2563 จัดอยู่ในอันดับที่ 110 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 5 ของ กลุ่มประเทศอาเซียน (10 ประเทศ) และอันดับที่ 16 ของกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (29 ประเทศ) ค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ของประเทศไทย ในปี 2564 ลดลงจากปี 2020 (Prachachat, 2022)

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่นานาประเทศต้องเผชิญและต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากบทเรียนของประเทศในเอเชียที่ได้รับความเสียหายจากการคอร์รัปชันของผู้นำรัฐบาลอย่างชัดเจน อาทิ ประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ที่ได้ส่งผลให้ประเทศเหล่านี้มีพัฒนาที่ล่าช้า สูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมาย สำหรับประเทศไทยประสบปัญหาการคอร์รัปชันอย่างรุนแรงเช่นเดียวกัน โดยจะเห็นได้จากเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากการคอร์รัปชันปกปิดข้อมูลข่าวสารการเลือกปฏิบัติส่งผลให้เกิดความผิดพลาดของการบริหารจัดการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และนำมาสู่การสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลไม่ต่ำกว่าปีละแสนล้านบาท และถือเป็นการฉุดรั้งการพัฒนาประเทศอย่างเด่นชัด (Phiriyarangsarn, and Roengtham, 2004) การคอร์รัปชันได้ส่งผลให้เกิดความเสียหายโดยรวมของ

ประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างมากมาย อาทิ ทำให้คนกลุ่มน้อยคดโกงทรัพยากรของส่วนรวมไปเป็นของตนเองอย่างผิดกฎหมายและจริยธรรม มีการบิดเบือนการใช้ทรัพยากรของประเทศที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด ทำให้เกิดการผูกขาดโดยนักธุรกิจการเมืองขนาดใหญ่ ไม่ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความอ่อนแอ ความด้อยพัฒนาล้าหลังขององค์กรทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน และที่สำคัญทำให้ประชาชนมีค่านิยมยกย่องความร่ำรวย ความสำเร็จ โดยถือว่าการโกงเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์ คิดแต่ในเชิงแก่งแย่ง แข่งขัน เอาเปรียบกันอย่างไม่เคารพกฎกติกา ไม่มีวินัย ไม่มีจิตสำนึกที่จะทำงานร่วมกันเพื่อหมู่คณะ ดังนั้น การพัฒนาคน ชุมชน และประเทศชาติเพื่อจะร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ จึงเป็นไปได้ยาก จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาการคอร์รัปชันเป็นหารุนแรง เรื้อรัง ส่งผลกระทบทางลบต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้จากผลสำรวจของสภาหอการค้าไทยยังได้สนับสนุนให้รัฐดำเนินการแก้ไขปัญหามาเพื่อจัดปัญหาคอร์รัปชันเป็นดับแรกและควรให้รัฐบาลถือเป็นวาระแห่งชาติ (Monataraphadung, 2012)

ขณะเดียวกันวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญที่เป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน ซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตอันเรียบง่าย เป็นสังคมที่มีคุณภาพโดยสร้างคุณธรรมและจริยธรรม แต่ปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกกลืนหายลบเลือนเพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่สืบสานทำนุบำรุงให้เจริญงอกงามจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งสาเหตุดังกล่าวอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เป็นต้นว่ากระแสวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมตามยุคสมัย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม และระบบคุณค่าที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทไทยจนก่อให้เกิดการปรับตัวในชุมชน เมื่อชาวบ้านในชุมชนได้ปรับประยุกต์วัฒนธรรมนำมาผสมกลมกลืนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการพัฒนาบนพื้นฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิถีชีวิตบนรากฐานของการรู้จักช่วยตนเอง พึ่งตนเองให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก ซึ่งก่อให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งที่จะดำเนินชีวิตได้ด้วยภูมิปัญญาของตนเอง (Wasi, 2007)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา ถือเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชาติ และเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่แอบอิงกับความเป็นสังคมชาวพุทธที่มีความบริสุทธิ์ สะอาด ทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่มาจากการปลูกฝังทั้งในเรื่องของ 1) ด้านความคิด คติ ความเชื่อของชุมชนสังคม 2) ด้านคุณธรรม จริยธรรมในการประกอบอาชีพ 3) ด้านการปลูกฝังจากครอบครัว และชุมชน และ 4) ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ที่ยึดถือหรือสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน นับเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งดำรงอยู่ได้ยาวนาน ประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งจึงปรากฏภูมิปัญญาเช่นนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ภูมิปัญญาเหล่านี้นอกจากจะแสดงความเป็นไทย เป็นเอกลักษณ์ไทยที่สำคัญอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้ระดับความเจริญของสังคมไทยที่เป็นมาในประวัติศาสตร์ด้วย (Somkane, 1992)

ฉะนั้น การปลูกฝังของครอบครัว ชุมชน สังคมบนพื้นฐานแห่งประเพณี วัฒนธรรม และสังคมชาวพุทธ จึงถือเป็นหนทางหนึ่งในการเสริมสร้างประชาคมแห่งความสุจริตให้เกิดขึ้นในระดับชุมชนและหมู่บ้านตามแนวพระพุทธศาสนา และปัจจุบันก็มีหลายหมู่บ้านและชุมชนที่ให้ความสำคัญในเรื่องข้างต้นนี้ จึงถือเป็นนิมิตหมายที่ดีที่จะให้หมู่บ้านชุมชน สังคม ประเทศชาติ ได้มีความสะอาดบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนหมู่บ้าน
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนหมู่บ้าน
3. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนหมู่บ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสุจริต หรือการคอร์รัปชัน หลักธรรมมาภิบาล หลักพุทธธรรมกับความสุจริต การมีส่วนร่วมเครือข่ายประชาคมชุมชน รวมถึงงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนามในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจงในพื้นที่ตำบลมหาโพธิ อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

ขั้นตอนที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย

1) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลมหาโพธิ อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 373 ตัวอย่าง จากประชากรทั้งสิ้น จำนวน 5,422 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1964) (Stratified Random Sampling)

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้แทนหน่วยงานราชการ ปรารักษ์ชุมชน พระสงฆ์ฆาติการ และตัวแทนจากประชาชนที่ถูกเลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 รูป/คน

3) ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้แทนหน่วยงานราชการ ปรารักษ์ชาวบ้าน หรือปรารักษ์ชุมชน และตัวแทนจากประชาชนที่ถูกเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1) แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีค่าที่มีค่าความเชื่อมั่นที่

.883

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างเพื่อใช้สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่ใช้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปความชัดเจนให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4) แบบสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออก

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลมหาโพธิ อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

2) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญพร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

3) ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้บันทึกประเด็นและข้อสรุปในการสนทนากลุ่มเฉพาะที่ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นในการระหว่างการสนทนากลุ่ม

4) ในระหว่างการลงพื้นที่ที่ถูกรอบผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ผู้คนในตำบลมหาโพธิ อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์แสดงออกที่สะท้อนให้เห็นถึงมิติที่เกี่ยวข้องกับความเป็นประชาคมแห่งความสุจริต

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคณิตศาสตร์สำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ทั้งค่าความถี่ (Frequency Value) ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาจากข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อเสนอแนะที่ได้จากการสนทนากลุ่มเพื่อสังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ ขณะเดียวกันก็ได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาสนับสนุนและเพิ่มน้ำหนักในการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาทั้ง 2 ส่วนด้วย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนหมู่บ้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกายสุจริต ($\bar{X} = 3.88$) ด้านมโนสุจริต ($\bar{X} = 3.85$) และด้านจริสุจริต ($\bar{X} = 3.81$)

ในด้านการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน ด้านกายสุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะในข้อที่ 2 ในหมู่บ้าน ตำบล

มีการส่งเสริมให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.09$) ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยมีคะแนนต่ำที่สุดในด้านนี้ ได้แก่ ข้อที่ 8 ในหมู่บ้าน ตำบลไม่สนับสนุนให้เกิดการข่มเหงหรือรังแกจิตใจกันและกัน ($\bar{X} = 3.80$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในเรื่องนี้อาจจะมีปัญหาหลงเหลืออยู่บ้างเมื่อผู้คนมาอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน จึงอาจจะมีการกระทบกระทั่งและข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้นบ้างในบางโอกาส

ในด้านการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน ด้านวจีสุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่ 8 ในหมู่บ้าน ตำบล เวลาทำงานร่วมกันก็จะมีการพูดคุยกันแต่เรื่องจริง เป็นประโยชน์ มีเหตุผล มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยมีคะแนนต่ำที่สุดในด้านนี้ ได้แก่ ข้อที่ 7 ในหมู่บ้าน ตำบล เมื่อมีการทำงานร่วมกันก็จะมีข้อตกลงว่าจะต้องไม่พูดไม่พูดเพื่อเจ้อ หรือพูดเกินความเป็นจริง ($\bar{X} = 3.72$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการทำงานอาจจะมีผู้ร่วมงานบางคนที่ชอบพูดแสดงวิสัยทัศน์ หรือภูมิรู้ และมักใช้เวลาในการอธิบายยาวนานมากกว่าปกติ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการประชุมร่วมกัน

ในด้านการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้าน ด้านโมโนสุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่ 1 ในหมู่บ้าน ตำบล พ่อแม่ผู้ปกครองจะบอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตา สงสารและเห็นใจผู้ที่อยู่ร่วมในสังคม มีระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.95$) ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยมีคะแนนต่ำที่สุดในด้านนี้ ได้แก่ ข้อที่ 7 ในหมู่บ้าน ตำบล พ่อแม่ผู้ปกครอง จะบอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือมุ่งทำลายผู้อื่น ($\bar{X} = 3.76$) ทั้งนี้เนื่องจากว่าในสังคมความเป็นพี่เป็นน้องของประชาชนในตำบลมหาโพธิ์ อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่จะอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัย และมีความเป็นพี่เป็นน้องกันอย่างแน่นแฟ้น ในการบอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือมุ่งทำลายผู้อื่นจึงอาจจะมีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เพราะการรักสามัคคี การเคารพนับถือกันแบบพี่น้องนั้น การคิดแบบมุ่งร้ายทำลายจึงมักจะไม่มีหรือไม่เกิดขึ้นนั่นเอง

วัตถุประสงค์ที่ 2 กระบวนการเสริมสร้างความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านกายสุจริต เมื่อประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน และตำบล รักษาศีล การกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางกายก็จะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ไม่มีการเบียดเบียน ไม่เบียดบัง ไม่ผิดลูกผิดเมียคนอื่น ดื่มสุรายาเมา หรือทำร้าย ทะเลาะ เบาะแว้ง ซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวก และเป็นการป้องกัน ต่อต้านความเสื่อมและการกระทำที่เป็นเหตุแห่งความเสื่อม ประกอบกับการมีจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม รวมถึงการสอนสั่ง อบรม กล่อมเกลา และการเป็นแบบอย่างที่ดีของบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อ แม่ หรือผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ชุมชน ยังเป็นส่วนสนับสนุนส่งเสริม หรือเสริมสร้างให้ลูกหลานและอนุชนได้ประพฤติ ปฏิบัติตาม จนนำมาซึ่งความสามัคคี สมานฉันท์ ประองตอง ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ในหมู่บ้าน ตำบล มีการส่งเสริมให้เกิดความเมตตาซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมให้เกิดความรัก ความสามัคคีกัน มีการส่งเสริมให้เกิดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีการป้องกันการฉ้อฉล ทุจริตคอร์รัปชั่น มีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสตรวจสอบได้ มีการส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตแบบพัวเดียวเมียเดียว มีการสนับสนุนการให้ความเคารพและให้เกียรติกัน ให้ความเสมอภาคกับคนทุกคนและไม่สนับสนุนให้ผู้ใดทำลายลบล้างเกียรติและวงศ์ตระกูลของคนอื่น ไม่สนับสนุนให้เกิดการข่มเหงหรือรังแกจิตใจกันและกัน

ด้านวจีสจฺริต เมื่อประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน และตำบล รักษาศีล การกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางวาทะก็จะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ มีการงดเว้นจากการพูดโกหก การพูดส่อเสียด การพูดเพ้อเจ้อ หรือการพูดคำหยาบ พูดคุยหรือสื่อสารที่เป็นไปด้วยไมตรีจิตที่ดีต่อกัน พูดเพราะ พูดแต่ความจริงต่อกัน เพื่อให้ชุมชนและหมู่บ้านอยู่กันด้วยความสงบสุขและสันติสุข และนำมาซึ่งความสามัคคี ประองตอง ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ในหมู่บ้าน ตำบล มีการส่งเสริมให้เกิดการพูดจาดีต่อกันและกัน มีการส่งเสริมไม่ให้เกิดการพูดจาส่อเสียดกันและกัน พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะบอกสอนลูกหลานไม่ให้มีการไม่พูดเท็จ มีอะไรก็ขอให้คุยกันตรง ๆ มีการส่งเสริมให้เกิดพูดให้เกียรติ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีการส่งเสริมให้เกิดการพูดเพื่อสร้างความสมัครสมาน สามัคคี เมื่อมีการทำงานร่วมกันก็จะมีข้อตกลงว่าจะต้องไม่พูดเท็จหรือบิดเบือนความจริง เมื่อมีการทำงานร่วมกันก็จะมีข้อตกลงว่าจะต้องไม่พูดไม่พูดเพ้อเจ้อหรือพูดเกินความเป็นจริง เวลาทำงานร่วมกันก็จะมี การพูดคุยกันแต่เรื่องจริง เป็นประโยชน์ มีเหตุผล พ่อแม่ ผู้ปกครองก็จะละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวล เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน และไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิด การพูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยกกัน

ด้านมโนสจฺริต เมื่อชุมชนหรือหมู่บ้านมีการสืบสาน กล่อมเกลา และสอนสั่งในเรื่องของวิถีชีวิต จาริต ประเพณี วัฒนธรรมที่งดงาม และมีหลัก “บวร” เป็นศูนย์รวมจิตใจ ก็จะก่อให้เกิดการปลูกฝังค่านิยมที่งดงามให้กับเด็กและเยาวชนหรือคนรุ่นหลัง และนำมาซึ่งความสามัคคี สมานฉันท์ ประองตอง เสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีน้ำใจ และมีเมตตาธรรมต่อกัน ก็จะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ ในหมู่บ้าน ตำบล พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะบอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตา สงสารและเห็นใจผู้ที่อยู่ร่วมในสังคม บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตใจเอื้ออาทร รู้จักห่วงใยในความรู้สึกของคนอื่นและเพื่อนร่วมงานบอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยน ไม่พยายาปกป้องร้ายผู้อื่น บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตใจดีงาม คิดสิ่งที่ดีงาม คิดในเรื่องที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่รู้จักความพอเพียง ไม่ละโมภ หรือคิดหาทางเอาแต่จะได้ บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือมุ่งทำลายผู้อื่น บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่รู้จักการให้ เป็นผู้เสียสละ บอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตอาสา อุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และบอกสอนลูกหลานให้เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

วัตถุประสงค์ที่ 3 การสังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนในเรื่องดังต่อไปนี้

3.1 การสืบสานและสืบทอด สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) การรู้จักสามัคคี 2) การรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4) การรักษาความสงบ สันติสุข และ 5) การให้อภัยต่อกัน

3.2 การขัดเกลากล่อมเกลา สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) การประพฤติปฏิบัติดี 2) การพูดพูดจาที่ไพเราะอ่อนหวาน 3) การให้ความเคารพนับถือกัน 4) การมีจิตสำนึกที่ดี 5) การมีจิตอาสา และ 6) การมีจิตสาธารณะ

3.3 การถ่ายทอดจากฐานสู่ฐาน สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) การวางตัวให้เหมาะสม 2) การวางตนเป็นกลางและหนักแน่น 3) การยอมรับในความแตกต่าง 4) การเป็นที่พึ่งของกันและกัน และ 5) การช่วยแก้ไขเตือนสติ ตักเตือนกัน

3.4 การอบรมสั่งสอน สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม 2) ดำริชอบประกอบด้วยธรรม 3) ยึดหลักแห่งสามัคคีธรรม 4) มีพรหมวิหารธรรม และ 5) การเคารพ ให้เกียรติกันและกัน

3.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) เปิดกว้างทางความคิด 2) การสร้างเป็นมิตรในการประชุม 3) เมื่อมีทุกข์เพื่อแผ่แบ่งปันและสนับสนุนช่วยเหลือกัน 4) สร้างสรรค์ด้วยสร้างการเคารพนับถือกัน และ 5) ปฏิบัติต่อกันอย่างผู้มีกัลยาณมิตรธรรม

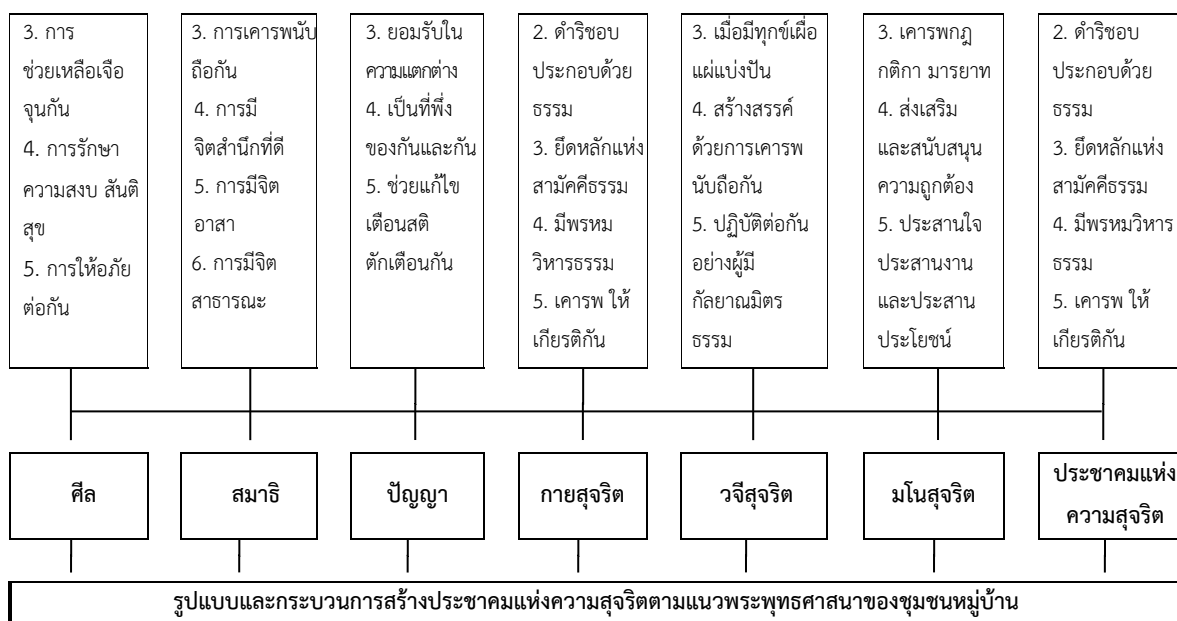
3.6 การประพฤติปฏิบัติ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) การเป็นต้นแบบแห่งความดี 2) การให้ความเคารพ ให้เกียรติและนับถือกัน 3) การเคารพกฎ กติกา มารยาทของชุมชนหมู่บ้าน 4) การส่งเสริมและสนับสนุนความถูกต้อง และ 5) การร่วมกันประสานใจ ประสานงาน และประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3.7 การฝึกพัฒนา สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม 2) ดำริชอบประกอบด้วยธรรม 3) ยึดหลักแห่งสามัคคีธรรม 4) มีพรหมวิหารธรรม และ 5) การเคารพ ให้เกียรติกันและกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสภาพการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้านของจังหวัดนครสวรรค์ วิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ และสังเคราะห์รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านในจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านกระบวนการการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้การศึกษาวัดเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อเป็นการเก็บข้อมูลและหาข้อสรุปจากผู้ทรงคุณวุฒิระดับพื้นที่รวมถึงผู้แทนจากหน่วยงาน และประชาชน มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เรื่อง “รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน” ได้ดังนี้

รูปภาพที่ 1 รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนหมู่บ้าน

รูปแบบและกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านนั้นส่วนหนึ่งมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี การเทศนา/สั่งสอนทางพระพุทธศาสนา การขับเคลื่อนพัฒนาตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการขับเคลื่อนพัฒนาผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ของคณะสงฆ์ ทั้งนี้มีกระบวนการเชิงลึก ๗ ขั้นตอน คือ มีการสืบสานและสืบทอด มีการขัดเกลาและกล่อมเกลา มีถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการอบรมสั่งสอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการประพฤติปฏิบัติ และมีการฝึกฝนพัฒนา สำหรับรูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านที่จะมีส่วนส่งเสริม สนับสนุน หรือเกื้อหนุนให้เกิดความสะอาด บริสุทธิ์ตามหลักแห่งความสุจริตใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านกายสุจริต ด้านวจีสุจริต ด้านมโนสุจริต รวมถึงความเป็นผู้มีศีล สมาธิ ปัญญา และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างประชาคมแห่งความสุจิตะนั้นถือสิ่งที่สำคัญยิ่งในกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการเสริมสร้างสังคมสุจริตในชุมชนและหมู่บ้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านกายสุจริต ด้านมโนสุจริต และด้านวจีสุจริต ทั้งนี้เพราะประชาชนชุมชนส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 และในการจัดกิจกรรมงานบุญ หรือโครงการต่าง ๆ ประชาชนในพื้นที่จะมีการทำงานเป็นทีมเนื่องจากมีผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีความสมัครสมาน สามัคคีและมีการบริหาร

จัดการร่วมกันในกิจการของส่วนรวม รวมถึงการร่วมและระดมสรรพกำลังเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน อีกทั้งยังพบว่าประชาชนในชุมชนบ้านท่ากระด้างมีการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้กับเด็กและเยาวชน และมีการดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 จนนำมาซึ่งความสามัคคี สมานฉันท์ ประองตอง ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับ นฤนันท์ สุริยmani (Suriyamanee, 2006) ที่ได้ศึกษาวิจัย “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” ที่พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นนั้นควรมีการเผยแพร่วิธีการปลูกฝัง และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน การการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดให้มีการบรรยายธรรมะในทุกวันพระ เพื่อเตือนสติในการปฏิบัติภารกิจประจำวัน ตลอดจนการจัดโครงการนำประชาชนไปนั่งวิปัสสนาถือศีล และควรปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมของครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัยเป็นสิ่งสำคัญยิ่งช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้ในสิ่งที่ดีงาม เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ย่อมมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในจิตใจบ้างไม่มากก็น้อย และควรจะมีการหาแนวทางสร้างความตระหนักในการประพฤติปฏิบัติของคนในครอบครัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ด้านกายสุจริต เมื่อประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน และตำบล รักษาศีล การกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางกายก็จะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ ไม่มีการเบียดเบียน ไม่เบียดบัง ไม่ผิดลูกผิดเมียคนอื่น ตีฆ่าข่มขืน หรือทำร้าย ทะเลาะ เบาะแว้ง ซึ่งกันและกัน ด้านวจีสุจริต เมื่อประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน และตำบล รักษาศีล การกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางวาจาก็จะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ มีการงดเว้นจากการพูดโกหก การพูดส่อเสียด การพูดเพ้อเจ้อ หรือการพูดคำหยาบ พูดคุยหรือสื่อสารที่เป็นไปด้วยไมตรีจิตที่ดีต่อกัน พูดเพราะ พูดแต่ความจริงต่อกัน เพื่อให้ชุมชนและหมู่บ้านอยู่กันด้วยความสงบสุขและสันติสุข และนำมาซึ่งความสามัคคี ประองตอง ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ทั้งนี้ในหมู่บ้าน ตำบล มีการส่งเสริมให้เกิดการพูดจาดีต่อกันและด้านมนัสสุจริต เมื่อชุมชนหรือหมู่บ้านมีการสืบสาน กล่อมเกล่า และสอนสั่งในเรื่องของวิถีชีวิต จารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม และมีหลัก “บวร” เป็นศูนย์รวมจิตใจ ก็จะก่อให้เกิดการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามให้กับเด็กและเยาวชนหรือคนรุ่นหลัง และนำมาซึ่งความสามัคคี สมานฉันท์ ประองตอง เสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ มีน้ำใจ และมีเมตตาธรรมต่อกัน ทั้งนี้เพราะกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านในตำบลมหาโพธิ์ อำเภอแก้งะเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์นั้น มาจากเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี หลักบวร และความเป็นพุทธศาสนิกชนของประชาชนในพื้นที่ ที่สะท้อนหรือแสดงออกผ่านการประพฤติปฏิบัติ การร่วมแรงร่วมใจ การอบรมสั่งสอน การขัดเกล่าและกล่อมเกล่า ที่สืบสานและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการฝึกพัฒนา จนเกิดคุณค่าและเป็นชุมชนหมู่บ้านต้นแบบที่จะนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่อื่น และเป็นหมู่บ้านชุมชนต้นแบบที่จะนำมาซึ่งความสุจริตที่เกิดขึ้นทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะมาศ ทับมงคล (Tapmongkol, 2012) ได้ศึกษาวิจัย “การสร้างธรรมาภิบาลโดยเครื่องมือธรรมาภิบาล” ที่พบว่า สามารถช่วยกระตุ้นประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองให้เกิดความกระตือรือร้นในการเอาใจใส่ต่อกิจการสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของตนในการที่จะช่วยพัฒนาการให้บริการสาธารณะ

ของภาครัฐ นอกจากนี้ ยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักว่าตนเองนั้น มีอำนาจและมีศักยภาพ ในการที่จะพัฒนาหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐและท้องถิ่น เพราะการเป็นพลเมืองมิใช่เพียงแค่การ รอรับบริการสาธารณะจากรัฐเพียงอย่างเดียว แต่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการบริหารงานและ การให้บริการของรัฐและท้องถิ่น และสามารถส่งเสริมให้ประชาชนมีหลักความเป็นพลเมืองทั้ง 6 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ที่พลเมืองจะต้องรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง และต้องรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของปัญหา ต้องมี ศักยภาพ ซึ่งเครื่องมือธรรมาภิบาลพยายามเสริมศักยภาพของประชาชนให้สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนโดยการสืบ สานและสืบทอด การขัดเกลากล่อมเกลา การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การอบรมสั่งสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประพฤติปฏิบัติ และการฝึกพัฒนา ทั้งนี้เพราะการสืบสานและสืบทอด สนับสนุนส่งเสริม การขัดเกลากล่อมเกลา การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การอบรมสั่งสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประพฤติปฏิบัติ และการ ฝึกพัฒนา สอดคล้องกับบทสนทนา สิริยามณี (Suriyamanee, 2006) ที่ได้ศึกษาวิจัย “คุณธรรมจริยธรรมที่มี ผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” ที่พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นนั้น ควรมีการเผยแพร่วิธีการปลูกฝัง และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่เด็ก การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดให้มีการบรรยายธรรมะในทุกวันพระเพื่อเตือนสติในการปฏิบัติ ภารกิจประจำวัน ตลอดจนการจัดโครงการนำประชาชนไปนั่งวิปัสสนาถือนศีล และควรปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมของครอบครัวตั้งแต่เยาว์วัยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสามารถช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้ในสิ่งที่ดีงาม เมื่อ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ย่อมมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในจิตใจบ้างไม่มากก็น้อย และควรจะมีการหาแนวทางสร้างความ ตระหนักในการประพฤติปฏิบัติของคนในครอบครัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน

สรุป

กระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและ หมู่บ้านนั้นส่วนหนึ่งมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี การเทศนา/สั่ง สอนทางพระพุทธศาสนา การขับเคลื่อนพัฒนาตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และการขับเคลื่อนพัฒนาผ่าน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ของคณะสงฆ์ ทั้งนี้มีกระบวนการเชิงลึก ๗ ขั้นตอน คือ มีการสืบ สานและสืบทอด มีการขัดเกลากล่อมเกลา มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการอบรมสั่งสอน มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีการประพฤติปฏิบัติ และมีการฝึกพัฒนา สำหรับรูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความ สุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้านที่จะมีส่วนส่งเสริม สนับสนุน หรือเกื้อหนุนให้เกิดความ สะอาด บริสุทธิ์ตามหลักแห่งความสุจริตใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านกายสุจริต ด้านวาจาสุจริต ด้านมโนสุจริต รวมถึงความเป็นผู้มีศีล สมาธิ ปัญญา และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย รูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนและหมู่บ้าน ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการสืบสานและสืบทอด มีการขัดเกลาและกล่อมเกลา มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการอบรมสั่งสอน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการประพฤติปฏิบัติ และมีการฝึกฝนพัฒนา รวมถึงควรมีการส่งเสริม สนับสนุนหรือเกื้อหนุนให้เกิดความสะอาด บริสุทธิ์ตามหลักแห่งความสุจริตใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านกายสุจริต ด้านวจีสุจริต ด้านมโนสุจริต และพัฒนาประชาชนในชุมชนหมู่บ้านให้มีศีลสมาธิ ปัญญา และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาของทุกภาคส่วน ทั้งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานภาครัฐและคณะสงฆ์ในเชิงพื้นที่ควรมีการสืบสานและสืบทอด สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เกิด 1) การรู้จักสามัคคี 2) การรู้จักเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 4) การรักษาความสงบ สันติสุข และ 5) การให้อภัยต่อกัน

1.2 พ่อแม่ผู้ปกครองควรมีการขัดเกลาและกล่อมเกลา สนับสนุนส่งเสริมให้เกิด 1) การประพฤติปฏิบัติดี 2) การพูดจาที่ไพเราะอ่อนหวาน 3) การให้ความเคารพนับถือกัน 4) การมีจิตสำนึกที่ดี 5) การมีจิตอาสา และ 6) การมีจิตสาธารณะ

1.3 ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ หรือผู้นำท้องถิ่นควรส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สนับสนุนส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนหมู่บ้านเกิด 1) การวางตัวให้เหมาะสม 2) การวางตนเป็นกลางและหนักแน่น 3) การยอมรับในความแตกต่าง 4) การเป็นที่พึ่งของกันและกัน และ 5) การช่วยแก้ไขเตือนสติ ตักเตือนกัน

2. ข้อเสนอแนะหัวข้อประเด็นเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาโดยหน่วยงานของภาครัฐ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการสร้างประชาคมแห่งความสุจริตตามแนวพระพุทธศาสนาของโครงการหรือนโยบายสาธารณะ

References

Breaking-news. (2022). *Corruption Perceptions Index in 2021*. Retrieved February 15, 2022, from <https://www.prachachat.net/breaking-news/news-852409>.

- Monataraphadung, S. (2012). The Situation of Corruption in Thailand. *Valaya Alongkorn Reviews of Science and Technology*, 2(1), 1-9.
- Phiriyarangsarn, S., & Roengtham, S., (2004). *Immunity to Corruption: Thai Good Governance on the Crossroads* (Research Report). Bangkok: Chandrakasem Rajabhat University.
- Somkane, A. (1992). *Local Wisdom and Natural Environment Man*. Bangkok: Kurursapa Press.
- Suriyamanee, N. (2006). *Ethical Virtue Affecting the District Administrative Organization Administration* (Research Report). Nakhon Pathom: Mahidol University, Moral Promotion Center (Public Organization).
- Tapmongkol, P. (2012). *Good Governnance Creation by Good Governance Tools* (Research Report). Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.
- Transparency International. (2022). *Corruption Perception Index (CPI)*. Retrieved February 3, 2022, from <https://www.transparency.org/en/news/cpi-2021-trouble-at-the-top>.
- Wasi, P. (2007). National Strategy for Economic Strength social and moral (Society of Peace and Prachadhamma), *a collection of articles for 20 years with a special keynote speech by Puey Ungphakorn*. Bangkok: Thammasat University.
- Yamane, T. (1964). *Elementary Sampling Theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

Management Model of Quality Child Development Center

Under the Local Government Organization

¹สุจรรยา คำไ้, ชวนคิด มะเสนะ และ ไพวุฒิ ลังกา

¹Sujanya Khamlai, Chuankid Masena and Paiwut Lungka

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sujanya.sg58@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 วิธีดำเนินการ องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมิน และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ในภาพรวมทั้งด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ; ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก; การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The research article aimed at creating the management model for quality care child development center under the local government organization. The study was divided into four phases: the first phase was an investigation into the current state of quality care child development center management under the local government organization; the second phase was the creation of management model for quality care child development center under the local government organization; the third phase was the experiment of management model for quality care child development center under the local government organization; and the fourth phase was the assessment of management model for quality care child development center under the local government organization. The research tools were questionnaire, interview form, and assessment form. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

From the study, it is found that the management model for quality care child development center under the local government organization consists of five components which are: 1) principles; 2) objectives; 3) methods; 4) assessment guidelines; and 5) conditions for success. The management model for a quality care child development center under a local government organization is revealed to be of the highest propriety, feasibility, and utility.

Keywords: Model; Child Development Center; Child Development Center Management; Local Government Organization

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินชีวิตของบุคคลและสังคม และเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ความมั่นคงของสังคม และประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ ในเวทีโลก ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ทำให้ประเทศไทยต้องพัฒนาประชากรในชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวปัจจุบันรัฐบาลจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ตามมาตรา 6 ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เด็กปฐมวัยจึงเป็นช่วงวัยสำคัญในการวางรากฐานของการพัฒนาชีวิตทั้งปวงและเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศต่อไป และในมาตรา 9 ได้กำหนดไว้ว่า ให้มีการกระจายอำนาจลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น โดยระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และในมาตรา 14 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นในมาตรา 18 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดคุณภาพไว้ว่า “การจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือขั้นต้นแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น” โดยกำหนดเป็นนโยบายจะเร่งขยายบริการทางการศึกษาระดับนี้ให้อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดและเด็กต่างวัฒนธรรมไม่มีสัญชาติ เพื่อพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถเต็มศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองในอนาคต

ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต และนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องตระหนักและให้ความสนใจ เพื่อให้เด็กปฐมวัยที่เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย และสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคตได้ ดังคำกล่าว ของ ศ.ดร.เจมส์ เจ เฮคแมน นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล ปี พ.ศ. 2542 ที่ว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว” (Heckman, 2008) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานซึ่งมีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดก็ตาม ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล หรือเมืองพัทยา ล้วนแล้วแต่มีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดตั้ง และดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพร้อมทั้งรับถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเดิมอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของส่วนราชการต่าง ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 2-5 ปี มีฐานะเท่าเทียมสถานศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่จะได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ครูดูแลเด็ก จะต้องเข้าใจความต้องการและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างลึกซึ้ง ต่อการเรียนรู้และการส่งเสริมพัฒนาให้เด็กปฐมวัยมีความพร้อมดังกล่าว แต่ในปัจจุบันคุณภาพของเด็กปฐมวัยจึงเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤตของประเทศไทยที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน และเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการไม่สมวัยเป็นจำนวนมาก อีกทั้งภายใต้บริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน การอบรมเลี้ยงดูเด็กจึงมีอาจพึ่งพาบุคคลในครอบครัวได้อย่างเต็มที่ ทำให้

พ่อแม่ผู้ปกครองต้องพาเด็กปฐมวัยไปรับบริการดูแลและพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีคุณภาพแตกต่างกันออกไปมาก เช่น ระหว่างกลุ่มมีโอกาสกับกลุ่มด้อยโอกาส และระหว่างการจัดการศึกษาเร่งเรียนจนเครียดกับแบบละเอียดความเอาใจใส่ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จึงจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยหน่วยงานของรัฐ และทุกภาคส่วน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ครู ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนาสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน ภาควิชาการ และภาคธุรกิจ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของช่วงปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย (Department of Local Administration, 2019) สอดคล้องกับรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของเลขาธิการสภาการศึกษาเรื่องคุณภาพของการศึกษา: พัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี ในช่วงปี 2553-2557 พบว่าเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี มีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 73.4 เป็นร้อยละ 72.8 ซึ่งสาเหตุสำคัญอาจมาจากการที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง ทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และโภชนาการ และขาดโอกาสเรียนรู้ในการเป็นพ่อแม่ที่ดี แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินการกำหนดนโยบายและแผนบูรณาการสำหรับเด็กปฐมวัยร่วมกับหลายกระทรวงอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ กอปรกับ ในปี 2558 ยังมีเด็กอายุ 2-5 ปี ประมาณร้อยละ 13.34 (ประมาณ 4.1 แสนคน) ที่ไม่ได้เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา (Ministry of Education, 2017)

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเด็กปฐมวัยจึงมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยและต่อเนื่องจนตลอดชีวิต ดังเช่นเจตนารมณ์ของแต่ละหน่วยงานของรัฐบาล กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดหลักสูตรทางวิชาการการส่งเสริมประสบการณ์ และการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ดังนี้ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็ก และให้การดูแล จัดประสบการณ์การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัย และมาตรฐานการศึกษาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสี่ ระดับปฐมวัยไว้ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย มาตรฐานที่ 2 ครู/ผู้ดูแลเด็กให้การดูแลและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้และการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย และมาตรฐานที่ 3 คุณภาพของเด็กปฐมวัย

รวมทั้งมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยนำทรัพยากรทางการศึกษามาดำเนินการบริหารจัดการให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ และชุมชนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่กรมส่งเสริมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดแบ่งออกเป็น 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคาร สถานที่

สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) ด้านวิชาการ 5) ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย และกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงได้มีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกสังกัดให้มีกระบวนการจัดการบริการที่ได้มาตรฐาน 6 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเจริญเติบโต สุขภาพช่องปากและการจัดอาหาร 3) ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ตามช่วงวัย 4) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก 5) ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการยกระดับคุณภาพการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งกระบวนการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เป็นกระบวนการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำไปสู่การบริหารงานที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่คุณภาพดี มีมาตรฐาน และเด็กปฐมวัยพัฒนาการสมวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิจัยแบบผสม (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยายกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study Research) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Interviews With Expert) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเชิงเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อความถูกต้องและความเหมาะสมก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น ได้แก่ ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองการศึกษา และหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลอนันต์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยพัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) 3) การทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ ถ่ายภาพประกอบการทำงาน จัดบันทึกข้อมูล และโดยวิธีการประชุมกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบฯ และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบฯ แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จาก แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ขั้นตอนที่ 7 นำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลการศึกษาวิจัยมาจัดทำรายงานการวิจัยและบทความทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดย ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็น ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการกองการศึกษา และหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่น พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

2.1 รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการ คือ 1) หลักการมีส่วนร่วม 2) หลักความรับผิดชอบ และ 3) หลักคุณภาพ 2. วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน 3. วิธีดำเนินการ ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ 3) ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กระบวนการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การปฏิบัติ (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไข (Act) 4. แนวทางการประเมินรูปแบบ คือ ประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน 5. เงื่อนไขความสำเร็จ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความเอาใจใส่และเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูแบบมีส่วนร่วม โดยยึดหลักความรับผิดชอบร่วมกัน และบูรณาการการดำเนินงานอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน 2) ครูผู้ดูแลเด็กมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีความรับผิดชอบ สามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้ปกครองได้ และ 3) ชุมชนให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 ผลการตรวจสอบองค์ประกอบหลักรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 13 คน ประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

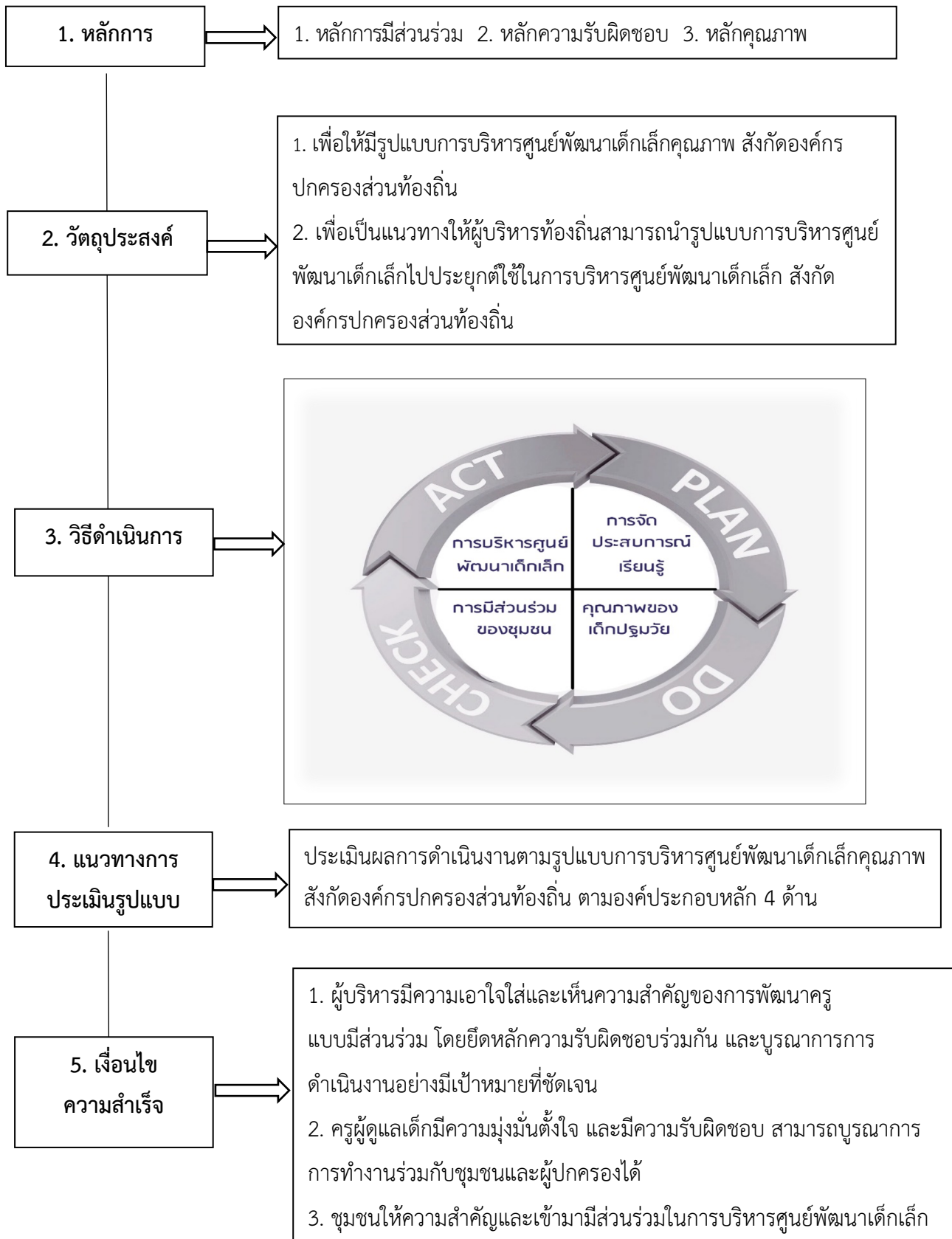
ผลการเปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสภาพจริง ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดแสงสว่าง ตำบลคำไฮใหญ่ อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงหลังทดลองใช้เพิ่มขึ้นจากการทดลองใช้ทุกด้าน คือด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า

ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากผู้ทดลองใช้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังแสดงในภาพประกอบ 1

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้แนวคิดและข้อมูลทำการสังเคราะห์องค์ประกอบในส่วนขององค์ประกอบหลักของการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 องค์ประกอบ คือ ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กระบวนการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ซึ่งสภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังกล่าว เนื่องจาก การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและจัดให้มีการติดตามผลการดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับ Izumi (2002) กล่าวถึงสาเหตุแห่งความสำเร็จของโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง ในแคลิฟอร์เนีย (California) จากการศึกษาพบว่า ครูใหญ่ของโรงเรียนเหล่านี้จะให้ความสำคัญกับวิธีการสอน หลักสูตร การพัฒนาครูระเบียบวินัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ฯลฯ ครูใหญ่มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน หลักสูตรมีส่วนสำคัญในการกำหนดผลการเรียนของนักเรียน การพัฒนาครูเน้นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด โรงเรียนให้ความสำคัญกับคุณภาพของครูเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น และสอดคล้องกับ Tinnarach (2017) ศึกษาการยกระดับมาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงอำเภอพริบรัมย์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด ส่งผลให้การยกระดับมาตรฐานการศึกษาในด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย และด้านวิชาการและกิจกรรมหลักสูตร บรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนด บุคคล กลุ่มบุคคล และหน่วยงานเกิดการเรียนรู้ว่าการบริหารจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประสบความสำเร็จจะต้องสร้างความตระหนัก ให้ความสำคัญกับการร่วมมือ และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการหรืองานที่ทำ ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นข้อเสนอแนะว่าการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแวงให้ประสบผลสำเร็จมีข้อที่ควรคำนึงถึง ดังนี้ 1) ควรมีคณะกรรมการบริหาร มีแผนพัฒนาการศึกษา มีคู่มือดำเนินงาน มีงบประมาณ และการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นแหล่งเรียนรู้ 2) ควรมีครูและบุคลากรที่เพียงพอและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ควรมีสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีความปลอดภัย 4) ควรมีหลักสูตร สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและนักเรียนได้ปฏิบัติจริง 5) ควรส่งเสริมให้บุคคล ชุมชน องค์กรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนาผู้เรียน และยังสอดคล้องกับ Monpianjan (2011) ศึกษาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยหลักองค์รวม: กรณีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดงพองขององค์การบริหารส่วนตำบลศิลา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดงพอง มีการดำเนินการจัดการศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย และด้านการสนับสนุนจากชุมชน แต่ผลการจัดการศึกษาในปีที่ผ่านมาพบว่าการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดงพองมีสภาพปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นหลายประการจนส่งผลให้ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานกลางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้ดำเนินงานโครงการเพื่อแก้ปัญหา รวม 4 โครงการ คือ 1) โครงการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานด้านบุคลากรและการบริหาร

จัดการ 2) โครงการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) โครงการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานด้านคุณภาพเด็กปฐมวัย 4) โครงการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานด้านการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งมีผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดงพองผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานกลางการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับดีขึ้นทุกด้าน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลจากการสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากรูปแบบของการบริหารจะต้องอาศัยหลักการบริหารวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จ จึงจะนำไปสู่การบูรณาการใช้ได้ ซึ่งมีการบูรณาการในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตลอด สอดคล้องกับ Wetherbe (1988) กล่าวว่า รูปแบบมีประโยชน์ที่จะมองระบบเป็นรูปแบบ ซึ่งได้กล่าวว่า รูปแบบพื้นฐานของระบบจะประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลที่ได้รับ (Output) นอกจากนั้น Wetherbe (1988) ยังกล่าวอีกว่า องค์ประกอบของระบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาได้ สอดคล้องกับ As (2007) ได้กล่าวสรุปถึงองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) วัตถุประสงค์ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ 5) แนวการประเมินรูปแบบ 6) คำอธิบายประกอบรูปแบบ และ 7) ระบุเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ นอกจากนี้ หลังจากออกแบบรูปแบบเสร็จแล้ว ผู้ออกแบบควรจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระของรูปแบบทั้ง 7 องค์ประกอบ เครื่องมือ และเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมด มาบรรจุไว้ในคู่มือด้วย จึงจะทำให้การพัฒนารูปแบบดำเนินงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และเมื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบแล้ว รายงานการตรวจสอบรูปแบบไว้ในภาคผนวกของคู่มือด้วย จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษานำรูปแบบไปใช้ในการดำเนินงานต่อไปเป็นอย่างยิ่ง และสอดคล้องกับ Masena (2011) ศึกษาแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง ได้องค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนำไปประยุกต์ใช้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด 2) หลักการของรูปแบบพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินการใช้รูปแบบ โดยประเมินภาพรวมของรูปแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบและประเมินองค์ประกอบหลักของรูปแบบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จากการศึกษาเอกสารและสังเกตสภาพก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจากการทดลองใช้รูปแบบทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ครู และผู้ดูแลเด็ก มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการและขั้นตอนของการทดลองใช้รูปแบบ และผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการใช้รูปแบบที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหาร

การศึกษาปฐมวัย จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในการนำรูปแบบไปใช้ ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Karoon (2020) ศึกษาแบบการบริหารการศึกษาปฐมวัยสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด จากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการศึกษาปฐมวัยสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบฯ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วม ด้านการประเมินผล ด้านการตระหนัก เต็มใจทำงาน และด้านการมุ่งสู่จุดหมาย ตามลำดับ โดยมีการกำหนดกระบวนการทำงานด้วยวงจร PDCA ซึ่งทำให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการปฏิบัติตามรูปแบบมากขึ้น ผลที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากมีองค์ประกอบของรูปแบบที่ชัดเจน มีองค์ประกอบย่อยที่เป็นแนวทางให้โรงเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับ Khopchai (2014) ศึกษาแบบการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม จากการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมปรึกษาหารือ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ และร่วมติดตามและประเมินผล เพื่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมินรูปแบบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบฯ ประกอบด้วย นักการศึกษา นักวิชาการ ศึกษานิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากร และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน แล้วประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น และเมื่อพิจารณารายด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบนั้นสร้างขึ้นมาโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม กลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาปฐมวัย จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก สอดคล้องกับ Masena (2011) ศึกษาแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และผลการประเมินรูปแบบมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ Yuktawan (2012) ศึกษาแบบการจัดอนุบาลศึกษาเพื่อพัฒนาสมองในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ พบว่า รูปแบบการจัดอนุบาลศึกษาเพื่อพัฒนาสมองในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมองเพื่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ ด้านเงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ ด้านวัตถุประสงค์

ด้านที่มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์น้อยที่สุดคือ ด้านกลไกการดำเนินการ และยังสอดคล้องกับ Amornplang (2013) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาเอกชน พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาเอกชนมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

สรุป

รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวทางในการดำเนินงานที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัย และ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดนโยบายบริหารเกี่ยวข้องกับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพควรให้ความสำคัญกับการบริหาร

1.2 ด้านคุณภาพของเด็กปฐมวัยควรให้การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัย

1.3 ด้านบุคลากรผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็กปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาประสิทธิผลในการนำรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพในสังกัดอื่น ๆ เช่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคุณภาพ

2.3 ควรศึกษายุทธศาสตร์การบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล

References

Amornplang, P. (2013). *An Effeient Model for the Early Childhood Education Administration in Private Educational Institututes*. (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.

- Asaphum, S. (2007). *The path to educational quality and standards*. Edition 8. Ubon Ratchatani: Ubon Kit Offset Printing House.
- Department of Local Administration. (2019). *National Early Childhood Development Institute*. Bangkok: Chili Sweet Company.
- Heckman, J. J. (2008) *The Case for Investing in Disadvantaged Young Children*. Chicago: Mimeo University of Chicago.
- Izumi, L. T. (2002). *They have overcome: High- Poverty, High- Performing schools in California*. California: Pacific Research Inst.
- Karoon, W. (2020). *The Model of the Early Childhood Educational Administration for Excellence of Provincial Kindergarten School*. (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.
- Khophai, N. (2014). *Model of Capacity Development in A Child Development Centers Under Local Government in Kalasin Province by Participation*. (Doctoral Dissertation) . Naresuan University. Phisanulok.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement* 1970, 30, 607-610.
- Masena, C. (2011). *A Model of Pre- school Education Management Related to Brain Development*. (Doctoral Dissertation). Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.
- Ministry of Education. (2017). *National Education Plan 2017-2036*. Bangkok: Office of the Education Council Secretariat.
- Monpianjan, C. (2011). *A Holistic Approach to Early Childhood Educational Management in Sub-district Administrative Organizations: A Case Study of Dong Pong ECDC, Sila Sub-district Administrative Organization, Khon Kaen Province*. (Doctoral Dissertation). Khon Kaen University. Khon Kaen.
- Tinnarnach, C. (2017). *Raising the Educational Standard of Tambol Nongwang Child Development Center in Prayuen District, Khon kaen Province*. (Doctoral Dissertation). Mahamakut Buddhist University. Bangkok.
- Wetherbe, D. (1998). *Computer Information Systems for Business*. St. Pual, MN: West.
- Yuktawan, P. (2012). *Kindergarten Education Model for Brain Development in Effective Learning*. (Doctoral Dissertation) . Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani.

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)*

Eastern Economic Corridor (EEC) Development Strategy

¹หรรษธร ณรงค์, วิจิตรา ศรีสอน และ สันฐาน ชยนนท์

¹Hassathron Narong, Wijittra Srisorn and Sunthan Chayanon

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's E-mail: kongkiatch1986@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) 2) หาแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และ 3) นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 คน โดยการจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย SWOT Analysis และ TOWS Matrix วิเคราะห์บทสรุปเชิงเนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลโดยเทคนิคสามเส้า ด้านคน เวลา และสถานที่

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสัมพันธ์ของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ยุกระดับอุตสาหกรรม ทำให้เศรษฐกิจเติบโตในระยะยาว ยุกระดับพื้นที่ 3 จังหวัดคือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และฉะเชิงเทรา มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจ สร้างเสริมความร่วมมือกับหลากหลายองค์กรภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ 2) แนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกการประกาศเขตส่งเสริมใน 5 พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ (1) เขตส่งเสริมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: เมืองการบินภาคตะวันออกหรือ Special EEC Zone : Eastern Airport City บริเวณสนามบินนานาชาติอู่ตะเภา (2) เขตส่งเสริมนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation: EECi) จังหวัดระยอง (3) เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (Digital Park Thailand: EECd) จังหวัดชลบุรี (4) นิคมอุตสาหกรรม Smart Park จังหวัดระยอง และ (5) นิคมอุตสาหกรรมเหมราช อีสเทิร์นซีบอร์ด 4 จังหวัดระยอง 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก พบจุดแข็งด้านการพัฒนาพื้นฐานด้านการขนส่งและระบบสาธารณูปโภค นโยบายอุตสาหกรรมพัฒนาต่อยอด และการพัฒนาโครงการเมืองอัจฉริยะซึ่งสามารถนำมากำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยใช้ยุทธศาสตร์ LIS ประกอบด้วย (1) Logistics โลจิสติกส์ (2) Industry อุตสาหกรรม (3) Smart city เมืองอัจฉริยะ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์; การพัฒนา; ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the relationship of the Eastern Economic Corridor with the national strategy and the ASEAN Economic Community (AEC), 2) to find a guideline for the development of the Eastern Economic Corridor, and 3) to present a strategy for the development of the Eastern Economic Corridor. Is qualitative research the sample group consisted of 1 person and by group discussion of 10 people. Data were analyzed by SWOT Analysis and TOWS Matrix. and examined the data by triangular technique on people, time, and place.

The results showed that 1) the relationship of the Eastern Economic Corridor with the national strategy and the ASEAN Economic Community. build competitiveness and economic performance development The Eastern Economic Corridor is a strategic plan under Thailand 4.0 to upgrade the industry. make the economy grow in the long term by upgrading the area in 3 provinces, namely Chachoengsao, Chonburi, and Rayong and Chachoengsao Focus on supporting the development of innovation, technology, and adding value to the economy. Strengthen cooperation with many organizations under the Economic Partnership Agreement 2) Guidelines for the development of the Eastern Economic Corridor. Declaration of promotion zones in 5 target areas, namely (1) the Eastern Economic Corridor Promotion Zone: Eastern Aviation City or Special EEC Zone: Eastern Airport City at U-Tapao International Airport (2) Eastern Economic Corridor of Innovation: EECi, Rayong Province (3) Digital Park Thailand: EECd Chonburi Province (4) Smart Park Industrial Estate, Rayong Province and (5) Hemaraj Industrial Estate Eastern Seaboard 4, Rayong Province 3) Strategies for developing the Eastern Economic Corridor Found strengths in infrastructure development in transportation and utilities. Industrial development policy and the development of smart city projects can be used to formulate the Eastern Economic Corridor development strategy. By using LIS strategies, consisting of (1) Logistics (2) Industry (3) Smart city.

Keywords: Strategy; Development; Eastern Economic Corridor

บทนำ

การเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนจากการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคและการเปิดเสรีด้านต่าง ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเชื่อมโยงของระบบนิเวศ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความท้าทายในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่รอบคอบและครอบคลุมเพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการ

พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (National Strategy Committee, 2018) ในขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในภูมิภาคและในโลกปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสภาวะการเมืองในต่างประเทศ การแข่งขันที่เพิ่มขึ้นในระดับภูมิภาคอย่างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่มีจุดมุ่งหมายผลักดันอาเซียนให้เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนสินค้า บริการ การลงทุนและแรงงานฝีมือได้อย่างเสรี ส่งผลให้บริษัทต่างชาติมีตัวเลือกในการตั้งฐานการผลิตและกระจายสินค้าเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศเวียดนามที่ปัจจุบันได้กลายมาเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ด้วยเศรษฐกิจที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด และข้อได้เปรียบด้านแรงงานจำนวนมากที่มีค่าแรงต่ำ (Tadpitakul, 2017) ดังนั้นเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง และข้ามผ่านอุปสรรคต่างๆ ไปได้ไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคามได้ปานกลางความผันผวนของเศรษฐกิจและการเมืองโลก ตลอดจนการแข่งขันด้านการค้าการลงทุนกับต่างประเทศ ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าด้วยการยกระดับเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม

ภาคตะวันออกของประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดของภูมิภาคอาเซียน สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศจีนและอินเดียที่มีประชากรจำนวนมากและมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง นอกจากนี้ 3 จังหวัด ภาคตะวันออก (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) ยังเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน โดยมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) รถไฟฟ้าทางคู่ และสนามบินอู่ตะเภา มีเมืองพัทยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก รวมทั้งยังมีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม จึงสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การเป็น “ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)” เพื่อให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย ที่จะสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน (National Economic and Social Development Board, 2016)

โครงการ EEC จึงเป็นการยกระดับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทยซึ่งต่อยอดความสำเร็จมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก หรือ Eastern Seaboard มีการผ่อนคลาຍกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าการลงทุนในพื้นที่ปกติ โดยที่โครงการนี้เป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ด้วยการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ย 8% ต่อปี ส่งผลให้พื้นที่ภาคตะวันออกกลายเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมสำคัญ อาทิ ศูนย์การผลิตปิโตรเคมีที่มีขนาดใหญ่เป็น 1 ใน 5 ของเอเชีย (Strategy and

Information for Development Division, Rayong Province, 2018) และศูนย์กลางการผลิตยานยนต์ และชิ้นส่วนยานยนต์ หรือ “Detroit of the East” ด้วยความพร้อมด้านทำเลที่ตั้งที่มีความได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค โครงการ EEC จึงเป็นความหวังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศในยุคอุตสาหกรรม 4.0 (Jaroonpipatkul, 2017) และในการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออกให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน อีกทั้งยังดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ (New S-Curve) เพื่อสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้าและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า โดยมีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุน ซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศ เพื่รองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน (Eastern Economic Corridor Development Office, 2016)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงแนวทางการปฏิบัติตามแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกปี พ.ศ.2560-2564 เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในด้านเศรษฐกิจ และสามารถยกระดับพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของประเทศและเอเชีย ความสัมพันธ์ของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) กับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อีกทั้งเพื่อนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างด้านการพัฒนาเขตเศรษฐกิจอื่น ๆ ทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) กับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)
3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) อันประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการจัดกลุ่มสนทนา (Focus group) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix รวมทั้งวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 1 ประชากรในการวิจัย คือผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 17 คน

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในสัมภาษณ์ ครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 17 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus group) จำนวน 10 คน โดยการการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งเป็นคำถามที่มุ่งหวังให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบคำถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบคำถามตรงประเด็นกับหัวข้อที่ทำการศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสืบค้นรวบรวมและจัดบันทึกรายการข้อมูลที่เป็นข้อความสาระสำคัญลงในแบบบันทึกข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามประเด็นที่กำหนด และตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารโดยคัดเฉพาะสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องนำมาประมวลสรุปพร้อมทั้งนำเสนอในลักษณะข้อความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้เริ่มจากการค้นหาข้อมูลตามเอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Survey) และนำมาประมวลสรุปพร้อมทั้งนำเสนอในลักษณะข้อความตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งหาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเศรษฐกิจ เจ้าหน้าที่ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ โดยประเด็นของการสัมภาษณ์ จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการตัดสินใจ ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปแล้วลงมือสร้างข้อสรุปประเด็นต่าง ๆ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยายโดยการประมวลข้อสรุปที่ได้ในพื้นที่ทำการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) กับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ สร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมืองเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 พัฒนาเชิงพื้นที่ต่อยอดความสำเร็จจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ยกกระดับอุตสาหกรรม เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ทำให้เศรษฐกิจเติบโตในระยะยาว ยกกระดับพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง รองรับการพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ผลักดันให้

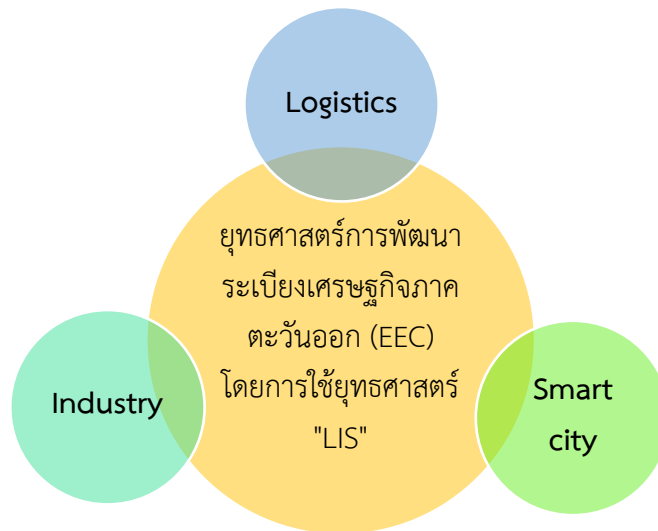
เกิดความร่วมมือในการยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย เพิ่มความร่วมมือทางธุรกิจตามนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจ สร้างเสริมความร่วมมือกับหลากหลายองค์กรภายใต้ความตกลง หุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก การประกาศเขตส่งเสริมใน 5 พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ (1) เขตส่งเสริมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: เมืองการบินภาคตะวันออก หรือ Special EEC Zone : Eastern Airport City ขนาดพื้นที่ 6,500 ไร่ บริเวณสนามบินนานาชาติอู่ตะเภา เพื่อยกระดับสนามบินอู่ตะเภาให้เป็นศูนย์กลาง การบิน รองรับผู้โดยสาร 15-35-60 ล้านคน/ปี ในระยะ 5-10-15 ปี ตามลำดับ (2) เขตส่งเสริมนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation: EECi) ตั้งอยู่ในบริเวณ วังจันทร์วัลเลย์ จังหวัดระยอง ขนาด 3,302 ไร่ และบริเวณอุทยานรังสรรค์ นวัตกรรมอวกาศ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ขนาดพื้นที่ 120 ไร่ เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมและชุมชนด้วยการพัฒนาวิจัยและนวัตกรรม เขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก วังจันทร์วัลเลย์ ตั้งอยู่บนที่ดินของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ติดทางหลวงหมายเลข 344 อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง รองรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์และระบบอัจฉริยะ (ARIPOLIS) เทคโนโลยีชีวภาพและชีววิทยา (BIOPOLIS) เขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ (Space Krenovation Park) ตั้งอยู่ที่ ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี รองรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (SPACE KRENOVAPOLIS) (3) เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (Digital Park Thailand: EECd) บริเวณอำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ขนาดพื้นที่ 709 ไร่ เพื่อขยายและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลเดิมรองรับการเป็น Data Hub ของอาเซียน (4) นิคมอุตสาหกรรม Smart Park จังหวัดระยอง พื้นที่ 1,466 ไร่ บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจรและการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (5) นิคมอุตสาหกรรมเหมราช อีสเทิร์นซีบอร์ด 4 จังหวัดระยอง พื้นที่ 1,900 ไร่

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ใช้ยุทธศาสตร์ LIS คือ (1) Logistics การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ (2) Industry วิสัยทัศน์เชิงนโยบาย Thailand 4.0 กำหนด 5 อุตสาหกรรมพัฒนาต่อยอด ได้แก่ อุตสาหกรรม ยานยนต์แห่งอนาคต อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึง 5 อุตสาหกรรมใหม่ ได้แก่ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ และอุตสาหกรรมดิจิทัล (3) Smart city พัฒนาเมืองอัจฉริยะ ประกอบด้วย การสัญจร พลังงาน ชุมชน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการอัจฉริยะการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

องค์ความรู้ใหม่

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก มีการใช้ยุทธศาสตร์ LIS คือ (1) Logistics (2) Industry (3) Smart city เพื่อยกระดับการเป็นเมืองที่มี ระบบการขนส่ง ระบบอุตสาหกรรม และระบบการพัฒนาเมืองอย่างมีคุณภาพ โดยมีโมเดล ดังนี้

รูปภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)
โดยการใช้ยุทธศาสตร์ "LIS"

โดยวิธีการของโมเดล LIS นี้ จะช่วยให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ฯลฯ และการบริหารจัดการเมืองเป็นไปอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ เศรษฐกิจภายในประเทศจะสามารถพัฒนาและวงจรของระบบสังคมเมืองก็จะพัฒนาตามไปในทุกมิติ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ สร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง เชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 พัฒนาเชิงพื้นที่ต่อยอดความสำเร็จจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ยกกระดับอุตสาหกรรม เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ทำให้เศรษฐกิจเติบโตในระยะยาว ยกกระดับพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง รองรับการแข่งขันเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย เพิ่มความร่วมมือทางธุรกิจตามนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศรษฐกิจ สร้างเสริมความร่วมมือกับหลากหลายองค์กรภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ Office of the

National Economic and Social Development Board (2016) ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 พบว่า ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เศรษฐกิจโลกยังอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวจากปัญหาวิกฤตต่าง ๆ การแข่งขันในตลาดโลกจะรุนแรงขึ้นโดยที่ประเทศต่าง ๆ มุ่งเน้นการนำนวัตกรรมมาเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขัน ในขณะที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพมาต่อเนื่องหลายปี ทั้งจากผลกระทบของเศรษฐกิจโลกที่ซบเซาและข้อจำกัดภายในประเทศ รวมถึงเสถียรภาพทางการเมืองที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลิตภาพ และขีดความสามารถในการแข่งขันรวมทั้งฐานเศรษฐกิจภายในประเทศขยายตัวช้า 5 ปี ในระยะต่อจากนี้ไปจึงเป็นช่วงเวลาของการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยให้กลับมาขยายตัวได้สูงขึ้น โดยการเร่งการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ตามแผนที่วางไว้ และสร้างบรรยากาศการลงทุนที่จูงใจให้ภาคเอกชนขยายการลงทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาเป้าหมายสำคัญ และขณะเดียวกัน 5 ปีต่อจากนี้เป็นช่วงของการปฏิรูปเศรษฐกิจ ในหลายด้านเพื่อวางพื้นฐานให้สามารถพัฒนาต่อยอดให้ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงได้ภายในปี พ.ศ. 2570 ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการใช้นวัตกรรม คุณภาพคน และการปรับปรุงด้านกฎระเบียบ และการบริหารจัดการที่ดีเป็นปัจจัยนำเข้าในการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ United Nations Conference on Trade and Development (2019) เรื่อง Special Economic Zones พบว่า เนื่องจากแรงกดดันในการแข่งขันของเขตเศรษฐกิจพิเศษ สามารถดึงดูดการลงทุนที่มีประสิทธิภาพในระดับนานาชาติ ซึ่งประเทศต่าง ๆ จะมีการแข่งขันกัน แม้มีรูปแบบใหม่ ๆ ของเขตเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้นไปที่ตลาดในประเทศและต่างประเทศ หรือการกำหนดเป้าหมายความสามารถ ด้านนวัตกรรม เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีขั้นสูงหรือเขตเศรษฐกิจสีเขียว เขตเศรษฐกิจพิเศษก็ยังคงเป็น ส่วนสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารเศรษฐกิจมหภาคให้มีเสถียรภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ ภาคการเงิน และดูแลวินัยทางการเงินการคลังควบคู่กับการดำเนินยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรายสาขาทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการที่เป็นฐานรายได้เดิมและขยายสาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ สำหรับอนาคต

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก การประกาศเขตส่งเสริมใน 5 พื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ (1) เขตส่งเสริมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก: เมืองการบินภาคตะวันออก หรือ Special EEC Zone: Eastern Airport City ขนาดพื้นที่ 6,500 ไร่ บริเวณสนามบินนานาชาติอู่ตะเภา เพื่อยกระดับสนามบิน อู่ตะเภาให้เป็นศูนย์กลางการบิน รองรับผู้โดยสาร 15-35-60 ล้านคน/ปี ในระยะ 5-10-15 ปี ตามลำดับ (2) เขตส่งเสริมนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation: EECi) ตั้งอยู่ในบริเวณ วังจันทร์วัลเลย์ จังหวัดระยอง ขนาด 3,302 ไร่ และบริเวณอุทยานรังสรรค์ นวัตกรรมอวกาศ อำเภอดงศรีราชา จังหวัดชลบุรี ขนาดพื้นที่ 120 ไร่ เพื่อยกระดับอุตสาหกรรม และชุมชน ด้วยการพัฒนานวัตกรรมและนวัตกรรม เขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก วังจันทร์วัลเลย์ ตั้งอยู่ บนที่ดินของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ติดทางหลวงหมายเลข 344 อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง รองรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ และระบบอัจฉริยะ (ARIPOLIS) และเทคโนโลยีชีวภาพและชีววิทยา (BIOPOLIS) เขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษ

ภาคตะวันออก อุทยานรังสรรค์นวัตกรรมอวกาศ (Space Inspirium) ตั้งอยู่ที่ ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี รองรับการเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (Space Krenovapolis) (3) เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (Digital Park Thailand: EECd) บริเวณอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ขนาดพื้นที่ 709 ไร่ เพื่อขยายและปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลเดิมรองรับการเป็น Data Hub ของอาเซียน (4) นิคมอุตสาหกรรม Smart Park จังหวัดระยอง พื้นที่ 1,466 ไร่ บริเวณนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร และการท่องเที่ยว กลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ (5) นิคมอุตสาหกรรมเหมราช อีสเทิร์นซีบอร์ด 4 จังหวัดระยอง พื้นที่ 1,900 ไร่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Academic Office of the Secretariat of the House of Representatives (2017) เรื่องระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ความหวังใหม่เพื่อเศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างยั่งยืน พบว่า รัฐบาลไทยภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ริเริ่มโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย 4.0” เพื่อให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำและเมืองที่น่าอยู่ของเอเชียที่จะช่วยสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน โดยได้กำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มเติมที่เชื่อมโยงกับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ในเบื้องต้นครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เนื่องจากตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดของภูมิภาคอาเซียนสามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศจีนและอินเดียที่มีประชากรจำนวนมากและมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง ขณะเดียวกันยังมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ และยังเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ด้วยเหตุนี้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ดังกล่าวจึงถูกคาดหวังให้เป็นการยกระดับ (สปริงบอร์ด) ของการลงทุนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับ Office of the Eastern Economic Corridor Policy Committee (2019) ที่อธิบายว่า คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 เห็นชอบในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development : EEC) เพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอนาคต (New Engine of Growth) มีพื้นที่ดำเนินงานใน 3 จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง โดยดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรมการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเมืองใหม่

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก มีการใช้ยุทธศาสตร์ LIS คือ (1) Logistics การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ (2) Industry วิสัยทัศน์เชิงนโยบาย Thailand 4.0 กำหนด 5 อุตสาหกรรมพัฒนาต่อยอด ได้แก่ อุตสาหกรรม ยานยนต์แห่งอนาคต อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึง 5 อุตสาหกรรมใหม่ ได้แก่ อุตสาหกรรมหุ่นยนต์

อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ และอุตสาหกรรมดิจิทัล (3) Smart city พัฒนาเมืองอัจฉริยะ ประกอบด้วย การสัญจร พลังงาน ชุมชน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการอัจฉริยะการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Office of the Board of Investment (2015) เรื่อง A Guide to Investment in the Special Economic Development Zones พบว่า ตามนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ซึ่งเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตส่งเสริมการค้าและการลงทุนที่สำคัญที่สุด คือ การเตรียมความพร้อมสำหรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ 10 แห่งที่ จังหวัด ตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส รัฐบาลจัดให้มีมาตรการสนับสนุนและการส่งเสริมอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน รวมถึงสิทธิประโยชน์ทางภาษีและไม่เกี่ยวเนื่องกับภาษี การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service Center = OSS) และมาตรการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนติดกับพม่า ในจังหวัดกาญจนบุรี สาธารณรัฐประชาชนลาวที่เชียงรายมุกดาหาร หนองคาย และ นครพนม ราชอาณาจักรกัมพูชาที่สระแก้ว และมาเลเซียที่สงขลาและนราธิวาส ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2553 - 2557) มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้านข้างต้น มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยเฉลี่ย 900,000 ล้านบาท และจะยังคงเติบโตต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปลายปี พ.ศ. 2558 ปัจจุบันศูนย์กระจายสินค้าและอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเริ่มสนใจที่จะลงทุนในประเทศเหล่านี้ เพื่อเข้าถึงแรงงานและกระจายสินค้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างสะดวก รวมถึงนำเข้าสินค้า วัตถุดิบ วัสดุ หรือ ชิ้นส่วนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าสู่ประเทศไทยในอนาคต เมื่อ AEC เป็นรูปร่างอย่างสมบูรณ์ การสื่อสารทางธุรกิจและการเชื่อมต่อสำหรับวัตถุดิบ วัสดุ และห่วงโซ่อุปทานรวมถึงตลาดผู้บริโภคในประเทศตามแนวชายแดนของประเทศไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลได้ใช้นโยบายและมาตรการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการลงทุน ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนให้มีการจัดสรรที่ดินให้เข้ารวมทั้งจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service Center = OSS) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุน กิจกรรมหรืออุตสาหกรรมที่เหมาะสมสำหรับการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น อุตสาหกรรมที่พึ่งพาวัตถุดิบจากประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดนที่ต้องการจัดตั้งคลังสินค้าและศูนย์กระจายสินค้าเพื่อส่งต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน และมีการท่องเที่ยวตลอดจนกิจกรรมด้านบริการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการขยายตัวของชุมชนโดยรอบเขตเศรษฐกิจพิเศษ

สรุป

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ของระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับยุทธศาสตร์ชาติและประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) 2) หาแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และ 3) นำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 คน โดยการจัดกลุ่มสนทนา จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็น

แผนยุทธศาสตร์ภายใต้ไทยแลนด์ 4.0 ยุกระดับอุตสาหกรรม ทำให้เศรษฐกิจเติบโตในระยะยาว 2) แนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกการประกาศเขตส่งเสริมใน 5 พื้นที่เป้าหมาย 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก มีการใช้ยุทธศาสตร์ LIS ที่ประกอบไปด้วย (1) โลจิสติกส์ (Logistics) (2) อุตสาหกรรม (Industry) (3) เมืองอัจฉริยะ (Smart city) เป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาพื้นฐานด้านการขนส่งและระบบสาธารณูปโภค อุตสาหกรรม และเมืองอัจฉริยะ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกควรดำเนินการให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

1.2 การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ควรยึดรูปแบบการบูรณาการการพัฒนาที่คำนึงถึงความเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องด้านโครงสร้างพื้นฐาน การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์กับประเทศสูงสุด โดยมีการจัดวางตำแหน่งสถานประกอบการและตำแหน่งการจัดวางระบบสาธารณูปโภคที่เหมาะสม และอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนประชาชนในพื้นที่ และผู้ประกอบการกิจการ รวมทั้งการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร เพื่อประชาชนในพื้นที่จะมีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นจากการพัฒนาระบบเหล่านี้

1.3 ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นการต่อยอดจากการพัฒนาโครงการที่มีอยู่เดิม ดังนั้นการบริหารโครงการควรยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงการสร้างนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 แบบก้าวกระโดด และเป็นพื้นที่เป้าหมายแรกในการสร้างการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมาย สร้างระบบการถ่ายโอนเทคโนโลยีขั้นสูงสู่คนไทยด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรส่งเสริมให้มีการนำยุทธศาสตร์ LIS ไปใช้กับพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ 10 แห่งที่จังหวัด ตาก สระแก้ว ตราด มุกดาหาร สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ หรือขยายผลทำการวิจัยในครั้งต่อไปตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

References

- Academic Office, Secretariat of the House of Representatives. (2017). *Eastern Economic Corridor (EEC), a new hope for the sustainable Thai economy*. Bangkok: Academic Office, Secretariat of the House of Representatives.
- Eastern Economic Corridor Development Office. (2016). *Special Economic Corridor Development Project*. Online. Retrieved August 7, 2019, from <http://www.Eeco.ot.th/th>.
- Jaroonpipatkul, N. (2017). *EEC, a new investment locomotive of the decade*. Retrieved August 6, 2019, from <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/640761>.
- National Economic and Social Development Board. (2016). *Eastern Economic Regulation Development Work Plan*. Bangkok: Main Report, Office of the National Economic and Social Development Board.
- National Strategy Committee. (2018). *National Strategy 2018-2037 (short version)*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Office of the Board of Investment. (2015). *A Guide to Investment in the Special Economic Development Zones*. Bangkok: Office of the Board of Investment.
- Office of the Eastern Economic Corridor Policy Committee. (2019). *Manual for the establishment or expansion of special economic promotion zones*. Bangkok: Office of the Eastern Economic Corridor Policy Committee.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2016). *National Economic and Social Development Plan Twelfth Edition, 2017 – 2020*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Strategy and Information for Development Division, Rayong Province. (2018). *Eastern Economic Corridor Development Project: Rayong Province*. Rayong: Rayong Provincial Office.
- Tadpitakul, S. (2017). EEC Eastern Economic Corridor. *Investment Promotion Journal*, 28(7), 8-14.
- United Nations Conference on Trade and Development. (2019). *Special Economic Zones*. Geneva: United Nations.

**การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษ
อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู***
**The Development of English Critical Reading Instructional
Supervision Model of Internship Students**

อังชรินทร์ ทองปาน

Angcharin Thongpan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: angcharin@reru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมี
วิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 2) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบฯ การวิจัยใน
ครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง 2 คน นักศึกษา 2 คน และ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนหนองพอกวิทยาลัย 60 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
เครื่องมือ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบ
บันทึกการจัดการเรียนรู้แบบพรรณนาความ แบบประเมิน และการสนทนากลุ่ม สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และค่าทดสอบที (t-test) แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการนิเทศที่เรียกว่า “NIPIE Model” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1.1) ขั้น
ศึกษาความต้องการจำเป็น 1.2) ขั้นศึกษาให้ความรู้ก่อนการนิเทศ 1.3) ขั้นวางแผนการนิเทศ 1.4) ขั้น
ดำเนินการนิเทศ และ 1.5) ขั้นประเมินผล/ติดตามผล ซึ่งรูปแบบได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คนอยู่ใน
ระดับดีมาก และ 2) ผลจากการตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบโดยการนำไปใช้ในโรงเรียน พบว่า 2.1) ครูพี่
เลี้ยงมีสมรรถภาพการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้
รูปแบบ 2.2) นักศึกษามีสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังการใช้
รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ 2.3) ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนสูง
กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2.4) กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่
นักเรียนใช้มากที่สุด คือ การตั้งคำถาม การระบุข้อเท็จจริง/ข้อคิดเห็น และการอนุมาน และ 2.5) ครูพี่เลี้ยง
มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศอยู่ในระดับมาก 2.6) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศอยู่ใน

ระดับมาก และ 2.7) นักเรียนมีความเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศการสอน; การอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ; นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop an English critical reading instructional supervision model of internship students and 2) empirically verify the supervision model. This study was a research and development, the sample consisted of the purposive selected, 2 mentor teachers, 2 internship students and 60 secondary students at Nongphok Wittayalai school. The research instruments were content analysis form, interviewing form, observation form, testing form, descriptive journal writing, evaluation form, and focus group items. Statistics used for analyzing the data were percentage, mean, standard deviation, content analysis and *t*-test dependent.

The results of the research revealed that 1) the supervision model called “**NIPIE Model**” and comprised of 5 stages- those are: 1.1) Needs analysis (**N**), 1.2) Input (**I**), 1.3) Planning (**P**), 1.4) Implementing supervision process (**I**), and 1.5) Evaluating (**E**) The instructional supervision model was verified by five experts at the very high level. 2) The results after the implementation of the NIPIE supervision model revealed that; 2.1) The score of mentor teacher’s supervisory competency in English critical reading instruction after using model was higher than before the implementation, 2.2) The score of internship student’s instructional competency in English critical reading instruction after using model was higher than before the implementation, 2.3) the score of students’ critical reading after learning was significantly higher than learning at the 0.05, 2.4) the critical reading strategies students used are; questioning, Identifying fact/opinion and making an inference respectively, 2.5) the mentor teachers were mutually satisfied with this instructional supervision model as a high level, 2.6) internship students were mutually satisfied with this instructional supervision model as a high level, and 2.7) Most students agreed with the critical reading activities at the highest level.

Keywords: Instructional Supervision Model; English Critical Reading; Internship Students

บทนำ

เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตรควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษนี้นั้นสาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 และในปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าและเป็นการเรียนที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking / Problem – Solving) ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (Panich, 2013) ดังนั้นการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั้นเกิดจากการมีประสบการณ์ต่างๆ ของบุคคลนั้นเอง โดยเฉพาะศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Dewey, 1934)

จากความสำคัญดังกล่าวมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทักษะที่จำเป็นเหล่านี้เพื่อยกระดับคุณภาพบัณฑิตที่ผลิตออกไปสู่สังคม จึงมีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ผลิตครูให้มีความสามารถและตรงกับความต้องการของสังคมการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดนั้นได้มีการร่วมมือกันในการทำงานระหว่างฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดกับโรงเรียนในเครือข่ายฝึกประสบการณ์ในเขตบริการในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งครูประจำการที่ทำการสอนอยู่ในสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง นิเทศ กำกับ ติดตาม ช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของนักศึกษา และครูพี่เลี้ยงมีบทบาทที่สำคัญในการเป็นต้นแบบแห่งความเป็นครูสำหรับนักศึกษา อีกทั้งทำหน้าที่ดูแล และประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (Teacher Profession Experience Training in Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, 2015)

จากการดำเนินการการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่มีลักษณะการให้คำปรึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาที่แตกต่างกันไปรวมถึงการไม่มีสัมพันธภาพซึ่งกันและกันระหว่างครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น การที่ครูพี่เลี้ยงไม่คุ้นเคยกับการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับภาระงานของนักศึกษา หรือการขาดความมั่นใจในการให้คำปรึกษา ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาครู และส่งผลไปถึงการเรียนรู้ของนักเรียนอีกด้วย สอดคล้องกับ Roadrangka, and Srisukvatananan (2008) ได้ศึกษา พบว่า ครูพี่เลี้ยงยังมีปัญหาในการนิเทศ คือ ไม่รู้ว่าจะให้คำแนะนำได้อย่างไร ครูพี่เลี้ยงยังมีข้อบกพร่องในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่มีความมั่นใจว่าจะแนะนำการสอนแก่นักศึกษาได้อย่างไร นอกจากจะส่งผลต่อนักศึกษาแล้วยังส่งผลต่อนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาที่มีไม่ประสิทธิภาพและไม่ส่งเสริมทักษะการคิดให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinlarat (2015) ที่ได้กล่าวว่า การสอนให้ผู้เรียนรู้จักการคิดหรือเน้นการวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้มีการคิดบ่อยๆ

ในการพัฒนาครูจะทำได้อย่างชัดเจนมากที่สุดด้วยการส่งเสริมประสบการณ์จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษา รวมไปถึงการมีพี่เลี้ยงที่มีความรู้ประสบการณ์และมีความเข้าใจ ส่งผลให้นักศึกษาได้เพิ่มพูน สมรรถภาพด้านประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งเหตุผลเหล่านี้นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพต่อไป จากเหตุผล ดังกล่าวนี้นักวิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพด้านการนิเทศของครูพี่เลี้ยง สมรรถภาพด้าน การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา และส่งเสริมความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักเรียน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่าง มีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research: R_1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและประเมินความต้องการจำเป็น (Analysis) วิเคราะห์สิ่งที่คาดหวังและสภาพที่ปรากฏจากนโยบายและเป้าหมายการจัดการศึกษา ด้านการ นิเทศการสอน การพัฒนาครู และด้านการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์สอนภาษาอังกฤษมากกว่า 8 ปีจำนวน 5 คน กรรมการนิเทศภายในโรงเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งโดยตำแหน่งจำนวน 3 คน นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ทางโรงเรียนได้คัดเลือกให้เป็น ตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) เพื่อที่จะได้มาซึ่งข้อมูลสภาพจริงที่ปรากฏ (Actual) และเป้าหมายที่คาดหวัง (Target) พร้อมทั้งการศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบเชิงระบบ การนิเทศการสอน และการ จัดการเรียนรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development : D_1) ออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design and Development) ระบุเป้าหมาย ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์และเงื่อนไขในการใช้รูปแบบนิเทศการสอนฯ และออกแบบรูปแบบการ นิเทศฯ มุ่งองค์ประกอบด้านหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการนิเทศ หลังจากนั้นสร้างและพัฒนารูปแบบการ นิเทศการสอนฯ และเครื่องมือวิจัยดังนี้

1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ เป็นแบบทดสอบที่ใช้ในการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศก่อนและหลังการปฏิบัติการนิเทศของครูพี่เลี้ยง เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน หลังจากนั้นนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีประสบการณ์ทางการสอนภาษาอังกฤษอย่างน้อย 10 ปี 2 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอนที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปี 1 คน โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบเป็นรายข้อและหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Items – Objective Congruence: IOC) ถ้ามีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50-1.00 แสดงว่าข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามพฤติกรรม โดยแบบทดสอบฉบับนี้ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.66 ต่อมานำแบบทดสอบไปใช้กับครูภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คนทำแบบทดสอบ หลังจากนั้นนำผลการทดสอบมาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยแบบทดสอบฉบับนี้มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.30 - 0.77 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.35 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.87

2) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้ทดสอบก่อนและหลังปฏิบัติการสอน เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน หลังจากนั้นนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นอาจารย์นิเทศการสอนภาษาอังกฤษและมีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 5 ปี โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบเป็นรายข้อและหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Items – Objective Congruence: IOC) ถ้ามีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50-1.00 แสดงว่าข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามพฤติกรรม โดยแบบทดสอบฉบับนี้ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.66 ต่อมานำแบบทดสอบไปใช้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คนทำแบบทดสอบ หลังจากนั้นนำผลการทดสอบมาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยแบบทดสอบฉบับนี้มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.42 - 0.75 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.43 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

3) แบบประเมินพฤติกรรมกานินเทศสำหรับครูพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นแบบประเมินเชิงปริมาณแบบประเมินค่า 5 ระดับ ใช้ในการประเมินครูพี่เลี้ยงในการนิเทศทั้ง 6 ครั้ง โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ทำการประเมิน

4) แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ใช้ในการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นแบบประเมินเชิงปริมาณแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยประเมินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้วิจัยใช้ในการประเมินนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 6 ครั้ง

5) แบบประเมินความพอใจความพึงพอใจของครูที่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการใช้รูปแบบการนิเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศสำหรับครูที่เลี้ยง

1) แบบสังเกตการสอน เป็นแบบสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 6 ครั้ง ใช้สังเกตพฤติกรรมการสอนเชิงปริมาณแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการสอน 2 คน และด้านการสอนภาษาอังกฤษ 3 คน โดยมีเกณฑ์แสดงว่าข้อคำถามในแบบสังเกตการสอนมีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/พฤติกรรมที่กำหนด ดังต่อไปนี้ (Nilpan, 2012)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00	หมายถึง	มีความสอดคล้องมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49	หมายถึง	มีความสอดคล้องมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49	หมายถึง	มีความสอดคล้องปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49	หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49	หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ในการกำหนดความสอดคล้องจะต้องมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และจากการประเมินคุณภาพของแบบสังเกตการสอนในครั้งนี้โดยภาพรวม แบบสังเกตมีความเหมาะสมและสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$ S.D. = 0.86)

2) แบบบันทึกแบบพรรณนาความ (Journal writing) เป็นการบันทึกข้อความสั้นๆหลังจากการสังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นแบบทดสอบที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกลุ่มตัวอย่างสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังการเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ ตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน หลังจากนั้นนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นครูผู้สอนภาษาอังกฤษและมีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 5 ปี 1 คน และอาจารย์ผู้สอนรายวิชาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 2 คน โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบเป็นรายข้อและหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Items – Objective Congruence: IOC) ถ้ามีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50-1.00 แสดงว่าข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามพฤติกรรม โดยแบบทดสอบฉบับนี้ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.66 นอกจากนี้ยังมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.4 – 0.66 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.38 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

4) แผนการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 6 แผนพร้อมแบบทดสอบท้ายบทในแต่ละแผนจำนวนแผนละ 8 ข้อ

5) แบบประเมินการใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบประเมินเชิงปริมาณแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ใช้ในการประเมินการใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนหลังจากที่เรียนครบทั้ง 6 แผน โดยได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณและมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีเกณฑ์แสดงว่าข้อคำถามในแต่ละกลวิธีมีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์/พฤติกรรมที่กำหนด ในการกำหนดความสอดคล้องจะต้องมีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 และจากการประเมินคุณภาพของแบบประเมินการใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในครั้งนี้โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$ S.D. = 0.93)

6) แบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) ทดลองใช้ (Implementation: I) การทดลองใช้รูปแบบฯ

การนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ในการทดลองดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ประชากร คือ ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดำเนินการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 124 คน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ที่ทำการฝึกสอนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 6 จำนวน 38 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 6 เรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจำนวน 820 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลจากผู้ที่ใช้รูปแบบการนิเทศที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวประกอบด้วย

1. ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 6 โรงเรียนหนองพอกวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 จำนวน 2 คน (ได้ครูพี่เลี้ยงที่มีความตั้งใจ เต็มใจในการร่วมพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนฯ และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด)

2. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 6 โรงเรียนหนองพอกวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 คน (ได้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีความตั้งใจ เต็มใจในการร่วมพัฒนาในการจัดกระบวนการเรียนการสอน)

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ 6 โรงเรียนหนองพอกวิทยาลัยที่เรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 60 คน (ได้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่เรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู)

การดำเนินการพัฒนาครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักเรียนโดยใช้แบบแผนการทดลองกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) และแบบดุลยภาพเวลาและกลุ่มตัวอย่างของการทดลองต่อเนื่อง (Equivalent Time –Sample Design) เก็บข้อมูลด้านความรู้ ทักษะ จากครูพี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และนักเรียน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีระยะเวลาในการนิเทศของครูพี่เลี้ยง จำนวน 6 สัปดาห์ และมีการจัดการเรียนการสอนจำนวน 6 ครั้ง โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศ (NIPIE)	วิธีการ	
1) ขั้นศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น (Needs analysis: N)	ประเมินตนเอง เพื่อนร่วมงาน โดยผู้วิจัยมีการชี้แจงให้ครูมีความเข้าใจและยอมรับ เพื่อให้การนิเทศการสอนมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ โดยผู้วิจัยมีหน้าที่ ประสานงาน ร่วมประเมินและแนะนำในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์	
2) ขั้นศึกษาให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Input: I)	เป็นขั้นให้ความรู้ก่อนการปฏิบัติให้กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษเพื่อให้ครูพี่เลี้ยงมีความรู้ในการใช้เครื่องมือในการนิเทศการสอน นักศึกษามีความรู้และทักษะในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรและผู้ประสานงาน ติดตามและดูแล	
3) ขั้นวางแผนการนิเทศ (Planning: P)	ดำเนินการเพื่อให้ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาร่วมกันวางแผนนิเทศและการสอน โดยกำหนดการนิเทศ 6 ครั้ง จากแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน	
4) ขั้นดำเนินการนิเทศ (Implementing: I)	ดำเนินการนิเทศการสอนให้ครบทั้ง 6 ครั้ง โดยมีขั้นตอนดังนี้ <u>1) ขั้นเตรียมการสอนและการนิเทศ</u> <u>2) ขั้นสังเกตการสอนในชั้นเรียน</u> <u>3) ขั้นให้ข้อมูลย้อนกลับหลังสังเกตการสอน</u> <u>4) ขั้นประเมินผลการนิเทศติดตามและดูแล</u> ในขั้นนี้ผู้วิจัยทำหน้าที่ ติดตามดูแล แนะนำ ประเมินพฤติกรรมการนิเทศการสอนของครูพี่เลี้ยง และประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณให้ดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	แผน/ขั้นตอนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (จำนวน 6 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง)
		<u>1.ขั้นกระตุ้นความรู้เดิม (Activating schema)</u> เป็นการกระตุ้นความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังอ่าน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมโยงด้านความรู้ <u>2. ขั้นสาธิตกลวิธีการอ่าน (Modeling)</u> เป็นการที่ผู้สอนสาธิตวิธีการใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้กับผู้เรียน 6 กลวิธี ประกอบด้วย -กลวิธีการตั้งคำถาม (Questioning) -กลวิธีการอนุมาน (Making an inference)-กลวิธีการระบุข้อเท็จจริง/ข้อคิดเห็น (Identifying fact/opinion) -กลวิธีการระบุโครงสร้างเรื่อง (Finding text structure) -กลวิธีการระบุจุดมุ่งหมายผู้เขียน (Author's purpose)-กลวิธีประเมินประเภทของหลักฐาน (evaluating kinds of evidence) <u>3.ขั้นเน้นการอ่าน (Reading focus)</u> เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้อ่านและใช้กลวิธีต่างๆ อย่างอิสระโดยผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการอ่าน <u>4. ขั้นสะท้อนผลการอ่าน (Reflecting)</u> เป็นขั้นตอนสะท้อนผลการอ่านพร้อมทั้งมีการประเมินกลวิธีต่างๆ
5) ขั้นประเมินผล/ติดตามผล (Evaluation: E)	ดำเนินการประเมินผลสำเร็จของครูพี่เลี้ยง โดยพิจารณาจากคะแนนทักษะทางการอ่านท้ายบทของแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้กลวิธีในการอ่านของนักเรียน สมรรถภาพการนิเทศการสอนรวมทั้งสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้จากการประเมินของเพื่อนครู โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ร่วมประเมินผลสำเร็จให้บรรลุวัตถุประสงค์	

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D₂) ประเมินผล (Evaluation: E)

การประเมินผลรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการประเมินและสรุปผลเพื่อเป็นการยืนยันผลของการนำไปใช้กับครูที่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลของการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้รูปแบบที่มีชื่อว่า “NIPIE Model” ซึ่งมี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น (Needs analysis: N) 2) ขั้นศึกษาให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Input: I) 3) ขั้นวางแผนการนิเทศ (Planning: P) 4) ขั้นดำเนินการนิเทศฯ (Implementing: I) ภายใต้อขั้นตอนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 4 ขั้น คือ 1. ขั้นกระตุ้นความรู้เดิม (Activating schema) 2. ขั้นสาธิตกลวิธีการอ่าน (Modeling) 3. ขั้นเน้นการอ่าน (Reading focus) 4. ขั้นสะท้อนผลการอ่าน (Reflecting) และ 5) ขั้นประเมินผล/ติดตามผล (Evaluation: E) ผลการตรวจสอบคุณภาพภายในโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ารูปแบบการนิเทศอยู่ในคุณภาพดี และสามารถนำรูปแบบไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จากการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ NIPIE Model จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

2.1 ประเมินผลสมรรถภาพการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของครูที่เลี้ยงจากผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศและการใช้เครื่องมือสังเกตการสอน พบว่า ครูที่เลี้ยงมีความรู้ด้านการนิเทศการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณและด้านการใช้เครื่องมือในการสังเกตการสอนหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ และจากผลการประเมินทักษะทางการนิเทศการสอน ด้านการใช้เครื่องมือสังเกตการสอน พบว่า ครูที่เลี้ยงมีทักษะในการนิเทศการสอนและด้านการใช้เครื่องมือในการนิเทศสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$ S.D. = 0.46)

2.2 ประเมินผลสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จากผลการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ และผลการประเมินทักษะสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีทักษะด้านการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$ S.D.=0.45)

2.3 ผลประเมินความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ผลการศึกษาการใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่า ในระหว่างการอ่าน นักเรียนใช้ กลวิธีการตั้งคำถาม (Questioning) มากที่สุด รองลงมา คือ กลวิธีการระบุข้อเท็จจริง/ข้อคิดเห็น (Identifying fact/opinion) และกลวิธีการอนุมาน (Making an inference) ตามลำดับ

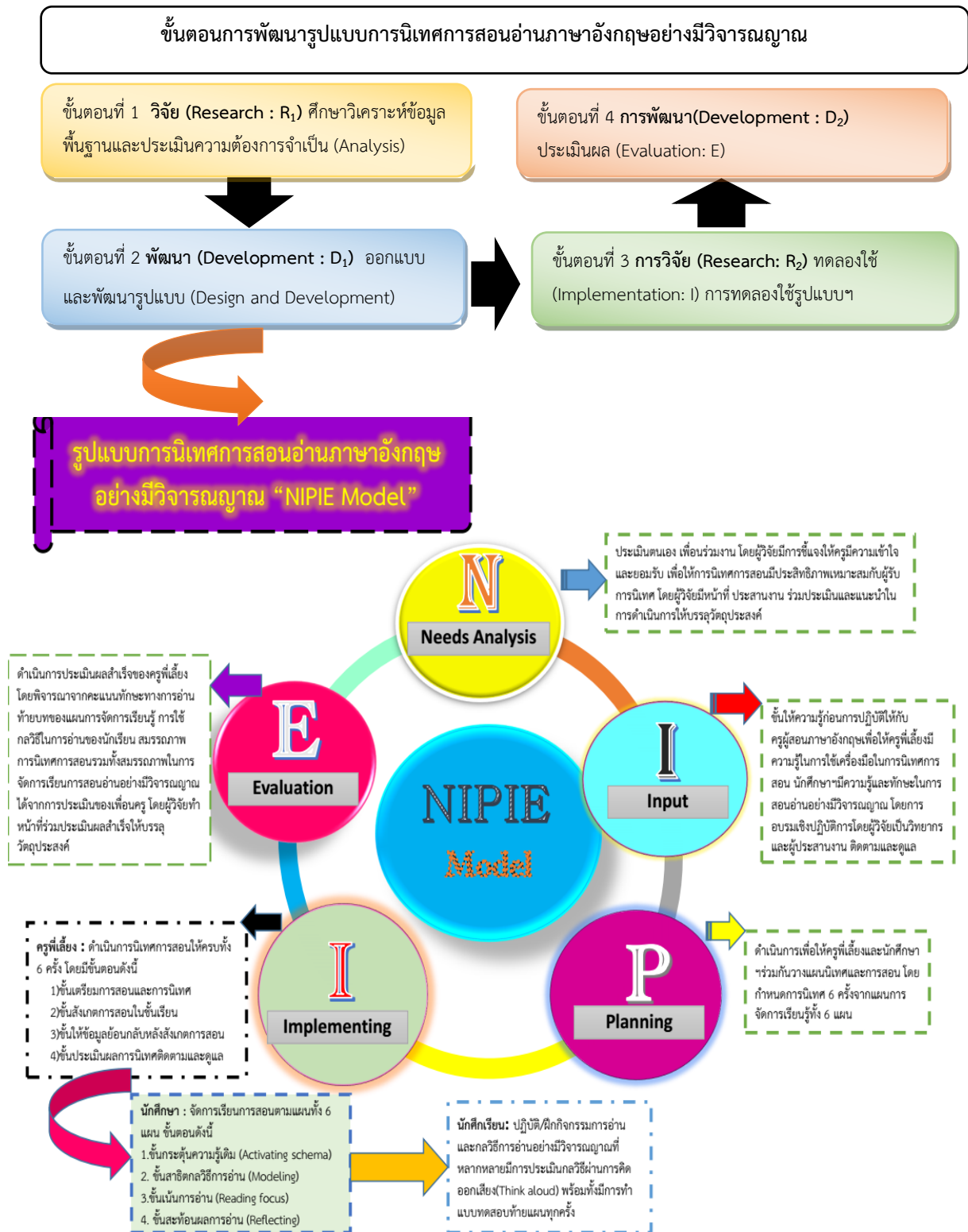
2.5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ครูพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$ S.D. =0.76)

2.6 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$ S.D. =0.87)

2.7 ผลศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า นักเรียนเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$ S.D. =0.33)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยนำแนวคิดของและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามแนวคิดของ Glickman (2010) ร่วมกับการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของ Rumelhart (1981) และ Almasi (2003) ทำให้ได้รูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีชื่อว่า “NIPIE Model” ซึ่งมี 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น (Needs analysis: N) 2) ขั้นศึกษาให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Input: I) 3) ขั้นวางแผนการนิเทศ (Planning: P) 4) ขั้นดำเนินการนิเทศฯ (Implementing: I) ภายใต้อขั้นตอนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 4 ขั้น คือ 1. *ขั้นกระตุ้นความรู้เดิม (Activating schema)* 2. *ขั้นสาธิตกลวิธีการอ่าน (Modeling)* 3. *ขั้นเน้นการอ่าน (Reading focus)* 4. *ขั้นสะท้อนผลการอ่าน (Reflecting)* และ 5) ขั้นประเมินผล/ติดตามผล (Evaluation: E) และพัฒนาครูพี่เลี้ยงให้มีทักษะในการนิเทศการสอนและด้านการใช้เครื่องมือในการนิเทศสอน นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หรือ NIPIE Model ” เป็นรูปแบบในการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอน มีความสอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมถึงตรงความต้องการของโรงเรียน ซึ่งผลการทดลองพบว่า รูปแบบมีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ได้จริง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีการออกแบบเริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Laowreandee (2011) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเท่าไรก็ทำให้เห็นแนวทางปฏิบัติและเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศการสอนซึ่งเป็นภาระงานที่ปฏิบัติกับครูที่ส่งผลกับผู้เรียนโดยตรง นอกจากนี้ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้เรียนนั้นก็มีความจำเป็นเช่นกัน ข้อมูลพื้นฐานต่างๆของผู้เรียนจะเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการและจำเป็นของผู้เรียนเอง นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับ Wongwanich (2007) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนจะทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานสภาพปัจจุบันของผู้เรียนว่าอยู่ ณ จุดใดและเป็นกิจกรรมที่มองไปข้างหน้าว่าต้องการให้เกิดผลอย่างไร ดังนั้น การประเมินความต้องการจำเป็นนั้นเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นสภาพจริงทุกแง่มุมเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอน ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการกำหนดทิศทางเป้าหมายระหว่างสภาพที่คาดหวังกับสภาพปัจจุบัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จากการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ NIPIE Model จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของครูพี่เลี้ยง คะแนนเฉลี่ยสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณเป็นระบบการนิเทศการสอนที่นำวิธีการเชิงระบบ (System Approach) มีขั้นตอนที่ชัดเจนโดยเริ่มต้นจาก 1) ขั้นศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น (Needs analysis: N) 2) ขั้นศึกษาให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (Input: I) 3) ขั้นวางแผนการนิเทศ (Planning: P) 4) ขั้นดำเนินการนิเทศฯ และ 5) ขั้นประเมินผล/ติดตามผล โดยมีการตรวจสอบในทุกขั้นตอน ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษามีความเต็มใจในการร่วมพัฒนา ซึ่งในระหว่างปฏิบัติกันยังได้มีการกำกับติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดโดยผู้วิจัยและผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับ Glickman (2010) ที่ได้กล่าวว่า การเตรียมความรู้และทักษะที่จำเป็นต่างๆ ก่อนทำการนิเทศ จะให้การนิเทศดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Satjapiboon (2017) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศได้ดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายวางแผนการนิเทศที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับการ นิเทศ และการอภิปรายเพื่อหาแนวทางในการพัฒนานิสิตครู ตามเป้าหมายที่กำหนด

คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในระหว่างเรียนมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้น และมีคะแนนเฉลี่ยสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนได้รับการกระตุ้นความรู้เดิมก่อนทำการอ่านซึ่งสอดคล้องกับ Rumelhart (1981) ที่กล่าวไว้ว่า การกระตุ้นความรู้เดิมเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในเรื่องที่กำลังอ่าน ความรู้เหล่านี้จะถูกกระตุ้นให้ทำงานโดยกระบวนการทางสมอง ผู้อ่านจะใช้โครงสร้างความรู้เดิมทั้งด้านภาษาและความรู้ทั่วไปที่มีอยู่พร้อมแล้ว มาช่วยในการทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านทำให้ผู้อ่านที่คะแนนเพิ่มขึ้น ผลศึกษากลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่า กลวิธีที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาใช้มากที่สุดได้แก่ กลวิธีการตั้งคำถาม (Questioning) กลวิธีการระบุข้อเท็จจริง/ข้อคิดเห็น (Identifying fact/opinion) กลวิธีการอนุมาน (Making an inference) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการคิดระดมสมองร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นกลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแต่ละชนิด โดยที่ผู้สอนจะได้สาธิตเป็นตัวอย่างด้วยการคิดออกเสียง (Think aloud) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟังและจับประเด็นเพื่อนำกลวิธีไปใช้ให้ถูกต้องผ่านการฝึกทำตามตัวอย่าง ซึ่งผู้อ่านยังมีหน้าที่เก็บหลักฐานในการอ่านเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจ หลังจากนั้นนำประเด็นต่างๆมาอภิปรายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกัน ยกตัวอย่างนักเรียนคนหนึ่งได้คิดออกเสียงในระหว่างการอ่านว่า “เมื่ออ่านมาเกือบจบบทอ่านถึงบรรทัดที่ 5 บทอ่านน่าจะประมาณเกี่ยวกับการเขียนของนักเรียนที่มีการเอาความคิดคนอื่นมาเป็นของตนเอง โดยเฉพาะศัพท์คำว่า “Plagiarism” แต่ฉันก็ยังไม่รู้ความหมายที่แท้จริงของคำนี้ พออ่านไปเรื่อยๆฉันก็พบว่า มันเป็นคำเชิงลบ โดยเฉพาะบริบทรอบๆมีคำว่า “Stolen” ดังนั้นฉันจึงคิดว่า บทอ่านย่อหน้านี้ น่าจะเป็นการพูดเรื่อง “การขโมยงานเขียนคนอื่นมาเป็นของตนเอง” ดังนั้นในการสะท้อนผลผ่านกระบวนการคิดออกเสียงจึงสามารถระบุได้ว่า ผู้เรียนใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ กลวิธีการอนุมาน (Making an inference) สอดคล้องกับแนวคิดของ Almasi (2003) ที่กล่าวว่า ผู้อ่านที่ดีคือผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์กระบวนการอ่านเพื่อกำหนดเป้าหมายในการอ่านตามงานที่ได้รับมอบหมาย เลือกใช้และวางแผนการใช้กลวิธีการอ่านอันหลากหลายเพื่อไปสู่เป้าหมายการอ่านที่ตั้งไว้ได้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศ พบว่ารูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนี้สามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติ แต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแต่ละประเด็นไปในทิศทางเดียวกันรวมถึงประเด็นในการนิเทศการสอน รวมถึงมีการทำงานร่วมกันทั้งด้านระบบเนื้อหาและกระบวนการต่างๆในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nonhuaro (2014) ที่ได้พัฒนารูปแบบการประเมินเสริมพลังอำนาจ พบว่ารูปแบบที่ดีจะเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นกระบวนการไม่ใช่รูปแบบที่เนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นลักษณะของกระบวนการในการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพและเกิดการเชื่อมโยงบูรณาการในการทำงานซึ่งจะช่วยในการพัฒนาระบบขับเคลื่อนไปทั้งระบบโรงเรียน และจากการสอบถามความพึงพอใจของครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีต่อการใช้รูปแบบการนิเทศพบว่าทั้งสองกลุ่มมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Robinson (2000) ที่กล่าวไว้ว่า ครูมีความพึงพอใจในการนิเทศภายในแบบคลินิกที่ใช้การนิเทศแบบกัลยามิตร

ในการดูแลและกระตุ้นให้ครูปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการสัมภาษณ์ผู้สอน สํารวจข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน แล้วจึงนำผลที่ได้ไปพัฒนา ซึ่งการออกแบบบทเรียนสอดคล้อง กับ ADDIE Model ของ Kevin Krusez (2008) มี 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การออกแบบ การพัฒนา การนำไปใช้ และการประเมินผล และจากการสัมภาษณ์ในชั้นเรียนหลังทดลองมีข้อมูลสอดคล้องกันกับที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น คือ ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับตารางการจัดลำดับเนื้อหาและผู้สอนมีการแสดงรูปแบบให้ผู้เรียนดูทุกครั้งก่อนลงมือปฏิบัติทำให้เข้าใจได้ง่าย และสิ่งที่ผู้เรียนชอบมากที่สุดคือ มีแบบทดสอบวัดท้ายบทเรียนทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติและนำความรู้ที่เรียนมาใช้อธิบายทำให้เกิดความคงทนในการเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการสอนของ Skehan (1996) ที่ว่าให้หาโอกาสมากที่สุดเพื่อมุ่งไปที่รูปแบบผ่านการปฏิบัติ นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อบทบาทของผู้สอนและตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้เรียนมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากการจับคู่หรือเป็นกลุ่มย่อย และผู้เรียนเองก็เป็นผู้ที่มีศักยภาพในตนเองอยู่แล้ว จึงสามารถที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ซึ่งกันและกัน

สรุป

หลักการและเป้าหมายของรูปแบบการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ คือ การเน้นกระบวนการนิเทศด้านการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณของครูพี่เลี้ยง สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณนั้นมีขั้นตอนการนิเทศ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน และขั้นตอนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ 4 ขั้นตอน โดยมีการประเมินผลการนิเทศ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และการประเมินผลการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยครูพี่เลี้ยงมีสมรรถภาพการนิเทศการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ นักศึกษามีสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งนักเรียนมีการใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่นักเรียนใช้มากที่สุด คือ การตั้งคำถาม การระบุข้อเท็จจริง/ข้อคิดเห็นและการอนุมาน และครูพี่เลี้ยงมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศอยู่ในระดับมากและนักเรียนมีความเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นเรียกว่า “NIPIE Model” ได้พัฒนาขึ้นด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาร่วมกับการออกแบบเชิงระบบ สามารถตรวจสอบให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทุกขั้นตอน เพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งครูผู้ทำหน้าที่การนิเทศจะต้องมีความรู้และทักษะด้านการนิเทศรวมถึงทักษะในการสอนภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี โดยมีการกำหนดเงื่อนไขที่สำคัญก่อนนำรูปแบบไปใช้เพื่อให้เหมาะกับแต่ละบริบทของสถานศึกษา

1.2 ผลจากการนำรูปแบบการนิเทศการสอนไปใช้พบว่า การตรวจสอบการใช้รูปแบบอย่างต่อเนื่องมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งจะช่วยให้ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษามีความมั่นใจในการทำงาน

1.3 จากการติดตามดูแลครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยมีการประชุมผ่านระบบออนไลน์จากอาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นระยะๆ เพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาเกิดความสนใจ เพื่อเพิ่มกำลังใจในการทำงานตลอดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาแบบต่างๆ เช่น การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน (Classroom interaction) เพื่อการศึกษาการมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสารในแต่ละบริบทของโรงเรียน

2.2 ควรมีการนำแนวคิดของนักการศึกษาอื่นๆ เช่น แนวคิดของ Glatthorn หรือ Glickman มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบทางการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

2.3 ควรมีการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษอื่นๆ เช่น ทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น

References

- Abdullah, K. (1998). *Critical reading skills: Some notes for teachers* (Research Report). Singapore: National Institute of Education.
- Almasi, J. F. (2003). *Teaching Strategies Processes in Reading* (f. b. M. Pressley Ed.). New York: The Guilford Press.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Glickman, D., Stephen P., & Gordon Jovita M. (2010). *Supervision and Instruction Leadership: A Developmental Approach*. (8thed.). Boston, M. A.: Allyn and Bacon.

- Kruse, K. (2008). *Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model*. Retrieved October 15, 2020, from http://www.transformivedesigns.com/id_systems.html.
- Laowreandee, W. (2011). *The supervision*. (9th ed.). Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Nilpan, M. (2012). *Research Methodology in Education*. (7th ed.) Nakhon Pathom: Educational Research and Development Center.
- Nonhuaro, M. (2014). *The development of an empowerment evaluation model for enhancing the educational assessment competency of in-service teachers in Prachinburi primary educational service area office2*: (Doctoral dissertation). Srinakharinwirot University. Bangkok.
- Panich, V. (2013). *The teacher to student, build the flipped classroom*. (3th ed.) Bangkok: The Siam Commercial Foundation.
- Teacher Profession Experience Training. (2015). *Internship 1 and Internship Handbook*. Roi Et: Roi Et Rajabhat University.
- Robinson, S. G. (2000). *Teacher Job Satisfaction and Levels of Clinical Supervision in Elementary School*. (Doctoral Dissertation). University of Southern Mississippi.
- Rumelhart, D. E. (1981). *Schemata: The Building Blocks of Cognition, Comprehension and Teaching Research Review*. New York: International Reading Association.
- Satjapiboon, S. (2017). The Development of Teacher Professional Experience Supervision Model to Enhance Instructional Competency for Pre-Service Teacher. *Journal of Educational Reseach, Faculty of Education Srinakharinwirot University*, 11(2) 177-192.
- Skehan, P. (1996). *A framework for the implementation of task-based instruction*. *Applied Linguistics*, 17(1), 38-62.
- Sinlarat, P. (2015). *Philosophy of Creative Education and Productivity*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Wongwanich, S. (2007). *Needs assessment research*. Bangkok: Chulalongkorn University.

การพัฒนา รูปแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ*

Model of Aerospace Industrial Business Development

จตุรงค์ ทองพันธุ์

Jaturong Tongpan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand.

Corresponding Author's Email: JaturongTongpan@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ และ 3) เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ การวิจัยเป็นแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามด้วยเทคนิคเดลฟาย และใช้การประเมินผลของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและด้านการพัฒนาธุรกิจ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในวิธีการเทคนิคเดลฟาย 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิผู้เข้าร่วมประเมินรูปแบบและโครงสร้างคู่มือ ได้แก่ ผู้มีความรู้หรือประสบการณ์หรือความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินและอวกาศในประเทศไทย และกลุ่มผู้บริหารธุรกิจ การจัดการองค์กร 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ประเมินคู่มือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมอวกาศ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านผู้นำ 2) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ด้านบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านลูกค้า 5) ด้านบุคลากร คู่มือแนวทางการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ความสำคัญของคู่มือการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ส่วนที่ 3 แนวทางการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ รูปแบบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยมติเป็นเอกฉันท์ และคู่มือการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมอวกาศได้รับการประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อนำไปใช้พัฒนาธุรกิจเข้าสู่อุตสาหกรรมการบินและอวกาศได้

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาธุรกิจ; ธุรกิจอุตสาหกรรม; การบินและอวกาศ

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate the components for aerospace industrial business administration; 2) to create a model for the development of aerospace industrial business; and 3) to create a manual of guidelines for the development of the aerospace industrial business. The research used a mixed-method approach that included both qualitative and quantitative methods. The qualitative method used in-depth interviews while the quantitative method used questionnaires based on the Delphi technique. The assessment was conducted by administrators and experts in the aerospace industrial business, as well as administration and business development. The key informants were: 1) experts in Delphi technique; 2) experts who participated in the model assessment and draft manual were those with knowledge or experience of the Thai aerospace industry, as well as business administrators and organizational management experts; and 3) experts in manual assessment. The research tools were in-depth interview forms and questionnaires. The statistics used were median and interquartile range.

From the study, a model for the development of aerospace industrial business consists of five components: 1) Leadership; 2) Digital technology; 3) Organizational management; 4) Customer; and 5) Personnel. A manual of guidelines for the development of the aerospace industrial business consists of three parts: 1) The importance of manual for developing aerospace industrial business; 2) The development of aerospace industrial business model; and 3) The guidelines for aerospace industrial business administration. A model for the development of aerospace industrial business has been unanimously approved unanimously by qualified experts, while the manual for developing aerospace industrial business has been approved for use in developing the business in the aerospace industry.

Keywords: Model for Business Development; Industrial Business; Aerospace

บทนำ

อุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry) อาจจะถูกมองว่าสำคัญสำหรับผู้ประกอบการไทยเนื่องจากยังมีผู้ประกอบการในด้านนี้น้อยราย แต่ในปัจจุบันพบว่าการพัฒนาด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมของไทย จะพบว่าสามารถเป็นโอกาสทางธุรกิจที่สำคัญได้ในอนาคต และจากการผลักดันของภาครัฐในด้านอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Office of Transport and Traffic Policy and Planning, 2016) ซึ่งได้ดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ปี 2557 อีกทั้ง ยังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในรูปแบบคลัสเตอร์ (Cluster) ก็เป็นแรงผลักดันให้เกิดอุตสาหกรรมการบินและอวกาศยิ่งขึ้น ซึ่งได้เพิ่มเติมประเภทกิจการที่

ได้รับการส่งเสริมการลงทุนเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2559 ได้แก่ กิจการผลิตหรือซ่อมอากาศยานหรืออุปกรณ์เกี่ยวกับอวกาศ กิจการนิคมหรือเขตอุตสาหกรรมอากาศยานหรืออวกาศ กิจการระบบปฏิบัติการเกี่ยวกับอวกาศ เช่น ระบบค้นหา ระบบสถานีภาคพื้น ระบบตรวจวัด ระบบประเมินผล และระบบนำทางในอวกาศ เป็นต้น (Office of the Board of Investment, 2016)

สำหรับอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ หรือ Aerospace Industry ถูกกำหนดให้เป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ในการเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่ส่งผลไปถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ ซึ่งเป็นผลให้รัฐบาลไทยเร่งผลักดันให้อุตสาหกรรมอวกาศ เติบโตและเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยการจัดตั้งพื้นที่ EECi เพื่อต่อยอดพื้นที่ EEC ซึ่งเป้าหมายประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ARIPOLIS 2) BIOPOLIS และ 3) SPACE KRENOVAPOLIS ซึ่งจะเห็นว่ามีอุตสาหกรรมอวกาศ (Aerospace) รวมอยู่ด้วย นั่นคือ ศูนย์กลางและฐานในการรังสรรค์นวัตกรรมจากเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (SPACE KRENOVAPOLIS) และเป็นเป้าหมายหลักที่ภาครัฐให้ความสำคัญเนื่องจากมีโอกาที่จะเติบโตและสร้างมูลค่าในกลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศไทยเป็นอย่างมาก จากการศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมอวกาศในประเทศไทย เช่น ข้อมูลรายได้กิจการที่อยู่ในอุตสาหกรรมอวกาศ ในช่วงปี พ.ศ. 2558-2560 จากข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ผลการวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางของอุตสาหกรรมอวกาศ รวมทั้งโอกาสทางธุรกิจ แยกตามรายอุตสาหกรรม ทั้งที่อยู่ในอุตสาหกรรม Upstream และ Downstream พบว่า 1) กลุ่มอุตสาหกรรม Space Transportation ซึ่งมีอุตสาหกรรมที่ดำเนินการอยู่คือ อุตสาหกรรม Launch Service Provider ในภาพรวมของกลุ่มอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มเติบโตอยู่ในเกณฑ์ดีมาก รายได้ของอุตสาหกรรมนี้ขยายตัวถึงร้อยละ 5.95 สะท้อนให้เห็นว่า กิจการการผลิตอากาศยาน ยานอวกาศ และการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางอากาศที่ไม่มีตารางเวลามีโอกาสทำเงินที่ดี 2) กลุ่มอุตสาหกรรม Space Ground Segment ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรม Operator (Satellite control, Earth stations, Data processing) และอุตสาหกรรม Prime ในภาพรวมกลุ่มอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มเติบโตอยู่ในเกณฑ์ดีมาก รายได้ของอุตสาหกรรมนี้ขยายตัวถึงร้อยละ 7.38 สะท้อนให้เห็นว่า กิจการที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการในภาคพื้นดิน โดยเฉพาะสนามบินยกเว้นการขนถ่ายสินค้า มีโอกาสทำเงินสูง 3) กลุ่มอุตสาหกรรม Satellite/Payload Manufacturing ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรม Broadcasting อุตสาหกรรม Communications อุตสาหกรรม Earth Observation อุตสาหกรรม Navigation และอุตสาหกรรม Scientific โดยภาพรวมการทำได้ของกลุ่มอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มเติบโตอยู่ในเกณฑ์ไม่ด้นัก รายได้ของอุตสาหกรรมนี้หดตัวถึงร้อยละ 1.75 ซึ่งเป็นการหดตัวในปี 2560 ตามการหดตัวของอุตสาหกรรมหลัก 3 อุตสาหกรรมคือ อุตสาหกรรม Broadcasting อุตสาหกรรม Communications และอุตสาหกรรม Earth Observation และ 4) กลุ่มอุตสาหกรรม Spacecraft (Non-Satellite) Manufacturing ซึ่งมีอุตสาหกรรมที่ดำเนินการอยู่คือ อุตสาหกรรม Component/Material Supplier โดยภาพรวมการทำได้ของกลุ่มอุตสาหกรรมนี้มีแนวโน้มเติบโตอยู่ในเกณฑ์ดีมาก รายได้ของอุตสาหกรรมนี้ขยายตัวถึงร้อยละ 42.95 สะท้อนให้เห็นว่า กิจการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอากาศยาน ยานอวกาศ และเครื่องจักรที่เกี่ยวข้อง มีโอกาสทำเงินรายได้สูง จากข้อมูลการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอุตสาหกรรม Aerospace แสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรม

Aerospace มีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด จากข้อมูลมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่าปี 2561 อุตสาหกรรมอวกาศในไทยปี 2561 สร้างมูลค่าเพิ่มประมาณ 35,559 ล้านบาท ดังนั้น อุตสาหกรรมการบินและอวกาศอาจจึงเป็นแนวทางใหม่ในการสร้างอุตสาหกรรมเพื่อสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับภาคอุตสาหกรรมไทยในอนาคตข้างหน้า (Geo-Informatics and Space Technology Development Agency, 2018)

Srisutsawat (2019) กล่าวไว้ว่า ผลการศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมอวกาศในไทย ปี 2562 บ่งชี้ว่า อุตสาหกรรมอวกาศ สร้างตัวเลขรายได้เข้าประเทศถึง 5.6 หมื่นล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงานถึง 3.6 หมื่นคน สร้างมูลค่าทางสังคม 5 พันกว่าล้านบาท สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจถึง 2.9 หมื่นบาท คิดเป็นสัดส่วน 8.7 ของอุตสาหกรรมยานยนต์ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ 3.4 แสนล้านบาท โดยกิจการด้านอุตสาหกรรม Aerospace Industry หมายรวมถึงทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างการขนส่งทางอวกาศ ระบบสัญญาณภาคพื้นดิน การผลิตอากาศยาน งานด้านการศึกษาวิจัยด้านการบินและอวกาศ และยังมีไฮไลต์หรือดาวรุ่งที่น่าสนใจในอุตสาหกรรมนี้ คือ ฟังก์ชันต่างๆ ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมดาวเทียม ซึ่งมีสัดส่วนรายได้สูงถึง 42 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ทั้งหมดในอุตสาหกรรมนี้ ซึ่งฟังก์ชันต่างๆ ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมดาวเทียม นั่นก็คือ บรอดแคสต์ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ ระบบการสื่อสารผ่านดาวเทียม ทั้งการทหาร การควบคุมอากาศยาน การแพทย์ทางไกล การสื่อสารไร้สายบนเครื่องบิน ดาวเทียมเพื่อการสำรวจที่ใช้ในการจัดทำแผนที่ การพยากรณ์อากาศ การเฝ้าระวังทางสิ่งแวดล้อม การปกป้องเขตแดนไทย ดาวเทียมทางทหาร ระบบนำทางด้วยสัญญาณดาวเทียม และการทดลองอวกาศ จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการบินและอากาศยานของไทย มีโอกาสที่จะสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมอวกาศ โดยต้องพยายามเดินหน้าพัฒนาศักยภาพธุรกิจตนเองด้านมาตรฐาน และยกระดับศักยภาพด้านเทคโนโลยีการผลิตที่สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมในยุคดิจิทัลด้วย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้ประกอบการในด้านอุตสาหกรรมอวกาศจึงจำเป็นต้องศึกษารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสู่อุตสาหกรรมการบินและอวกาศ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาให้ผู้ประกอบการได้สามารถเข้าสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับผู้ประกอบการในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ
3. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ดังนี้

1.1 การศึกษา ด้านเนื้อหาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี ค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ โดยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องรูปแบบธุรกิจเพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2 การศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟายโดยดำเนินการวิจัยในวิธีการเทคนิคเดลฟายรอบที่ 1 ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และดำเนินการวิจัยในวิธีการเทคนิคเดลฟายรอบที่ 2 และ 3 ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คนโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในวิธีการเทคนิคเดลฟาย คือ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry) ในประเทศไทยจากฐานข้อมูล GISTDA ปี พ.ศ.2562 ได้แก่ กลุ่ม Lift-Off ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอื่นที่กำลังยกระดับเข้าสู่อุตสาหกรรม Aerospace และเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการใหม่ (New Entrepreneurs) บริษัทจัดตั้งใหม่ (Start-up Companies) ด้าน Aerospace และกลุ่ม Delta V ได้แก่ กลุ่มที่ดำเนินการหรือเข้าสู่อุตสาหกรรม Aerospace แล้ว โดยแบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกในรอบที่ 1 จากกลุ่ม Delta V จำนวน 17 คน และการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยวิธีการเทคนิคเดลฟายในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 จากกลุ่ม Lift-Off จำนวน 20 คน ทำการวิเคราะห์ความสำคัญและความสอดคล้องกันของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินและอวกาศเพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบของรูปแบบฯ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดองค์ประกอบการบริหารจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ โดยการนำข้อมูลค่าระดับความสำคัญและค่าระดับความสอดคล้องกันของรูปแบบการบริหารธุรกิจที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ ด้วยวิธีการเทคนิคเดลฟายรอบที่ 3 มาสังเคราะห์รวบรวมกำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบฯ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบและโครงสร้างคู่มือ โดยนำองค์ประกอบของแนวทางการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศมาเป็นกรอบการดำเนินการ และนำรูปแบบและร่างคู่มือให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินและให้ข้อเสนอแนะ โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เข้าร่วมประเมินรูปแบบและโครงสร้างคู่มือ จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้มีความรู้หรือประสบการณ์หรือความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry) ในประเทศไทย และกลุ่มผู้บริหารธุรกิจรวมถึงการจัดการองค์กร เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบรูปแบบและโครงสร้างคู่มือแนวทางการพัฒนาธุรกิจฯ

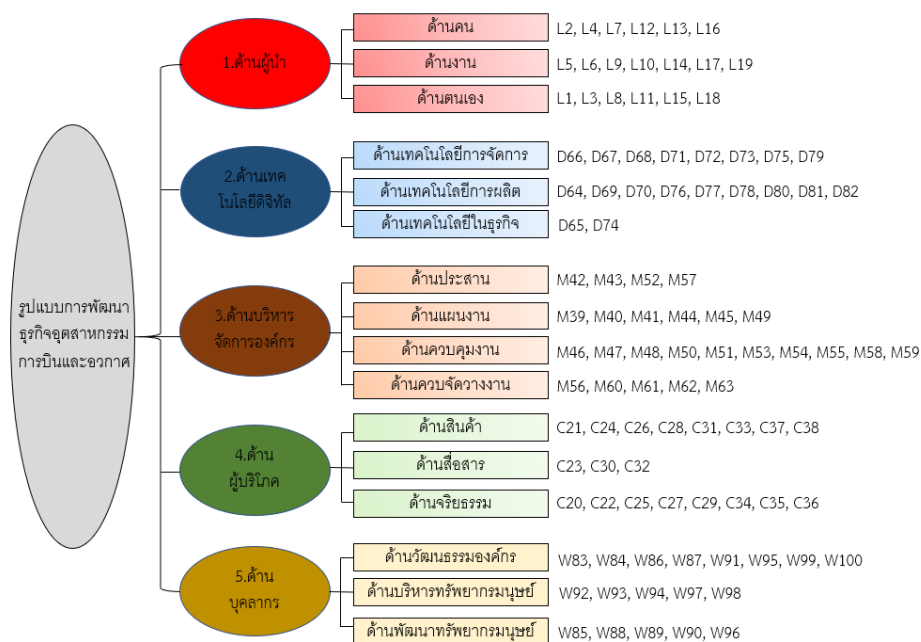
ขั้นตอนที่ 4 ประเมินคู่มือแนวทางการบริหารธุรกิจโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคู่มือ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญประเมินคู่มือแนวทาง จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการพัฒนารูปแบบธุรกิจฯ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลที่มีระดับค่าคะแนนมาตราส่วนประมาณค่าที่ใช้ใน แบบสอบถามปลายปิดเพื่อเก็บข้อมูลระดับความสำคัญของข้อมูลเพื่อการพัฒนาแบบฯ และที่ใช้ในแบบประเมินเพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบและร่างคู่มือแนวทางการบริหารธุรกิจฯ 2) การวิเคราะห์ค่าระดับความสำคัญและค่าระดับความสอดคล้องกันของการใช้ค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median-Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Ranger-IQR)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามปลายเปิดสำหรับการจัดเก็บข้อมูลรอบที่ 1 ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน และสร้างแบบสอบถามปลายปิดเพื่อจัดเก็บข้อมูลรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ด้วยวิธีการเทคนิคเดลฟาย โดยการประเมินความสำคัญและความสอดคล้องกันของปัจจัยจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน ผู้วิจัยได้ขอยุติผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบต่อไป โดยองค์ประกอบของรูปแบบฯ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านผู้บริหาร ด้านบริหารจัดการองค์กร ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านบุคลากร จำนวน 100 ข้อ มีความสอดคล้องกันทั้งหมด

วัตถุประสงค์ที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ พบว่า การสร้างรูปแบบการพัฒนาธุรกิจฯ สรุปรการประเมินรอบที่ 2 และ 3 โดย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามรอบที่ 2 ที่มีค่ามัธยฐานต่ำกว่า 3.50 หรือค่าพิสัย ระหว่างควอไทล์มากกว่า 1.50 ที่ถือว่าข้อความนั้นไม่สอดคล้องกันที่ตัดออก และผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของรูปแบบการพัฒนาธุรกิจฯ จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้จัดลำดับองค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาธุรกิจฯ ตามค่าเฉลี่ย (Mean) ของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ของความสอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญต่อองค์ประกอบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.79 - 1.00 ตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้านผู้นำ ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านคน ด้านงาน และด้านตนเอง 2) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านเทคโนโลยีจัดการ ด้านเทคโนโลยีการผลิต ด้านเทคโนโลยีในธุรกิจ 3) ด้านบริหารจัดการองค์กร ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านประสานงาน ด้านแผนงาน ด้านควบคุมงาน และด้านจัดวางงาน 4) ด้านลูกค้า ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านสินค้า ด้านสื่อสาร และด้านจริยธรรม และ 5) ด้านบุคลากร ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่เหมาะสมได้ดังภาพที่ 1

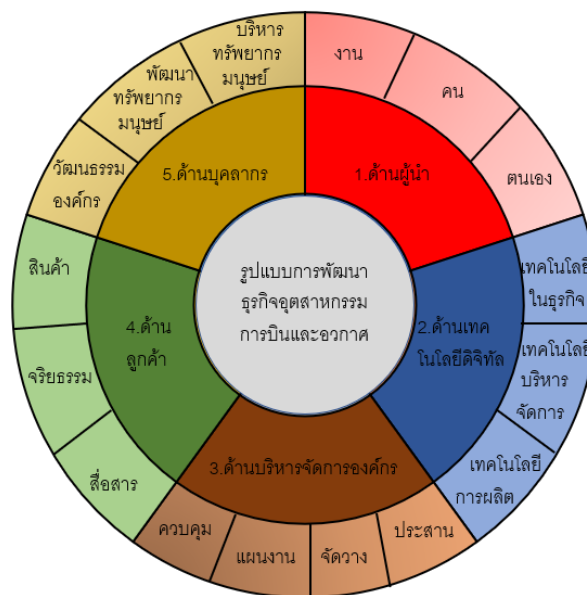

รูปภาพที่ 1 องค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถิติความเหมาะสมของโมเดลโดยจัดลำดับองค์ประกอบตามค่าเฉลี่ย (Mean) ของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ของความสอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญต่อองค์ประกอบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.79 - 1.00 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3 การจัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ผลการวิจัยพบว่าค่าความถี่และค่าร้อยละความเหมาะสมของโครงร่างคู่มือแนวทางการพัฒนารูปแบบฯพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเกือบทั้งหมดเห็นว่า โครงร่างคู่มือแนวทางการพัฒนารูปแบบฯมีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 98.51 ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนะนำการใช้คู่มือการพัฒนารูปแบบฯ 1.1 หลักการและเหตุผล 1.2 วัตถุประสงค์การพัฒนารูปแบบฯ 1.3 องค์ประกอบของรูปแบบฯ ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนารูปแบบฯ 2.1 องค์ประกอบด้านผู้นำ 2.2 องค์ประกอบด้านลูกค้า 2.3 องค์ประกอบด้านบริหารจัดการองค์กร 2.4 องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 2.5 องค์ประกอบด้านบุคลากร และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือแนวทางการพัฒนาธุรกิจฯจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาคู่มือ จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นชอบด้วยมติเอกฉันท์โดยมีระดับความเหมาะสมที่ค่าเฉลี่ย 4.30 ซึ่งแปลความหมายอยู่ในระดับเหมาะสมมาก สรุปได้ว่า คู่มือแนวทางการพัฒนาธุรกิจสามารถนำไปพัฒนาได้

องค์ความรู้ใหม่

รูปภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านผู้นำ ประกอบด้วย

1. ด้านคน รายละเอียด ดังนี้ 1) มีสัมพันธ์ภาพที่ดี (Connection) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย 2) ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนด้วยความเป็นธรรม 3) สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในองค์กร

และทีมงานได้ 4) เปิดใจเป็นผู้ฟังที่ดี เพื่อเป็นช่องทางในการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานและองค์กร 5) มีทักษะความสามารถในการถ่ายทอดและสื่อสารกับทีมงาน 6) มีความประนีประนอม เพื่อจัดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้อย่างราบรื่น

2. ด้านงาน รายละเอียด ดังนี้ 1) มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล และความคิดสร้างสรรค์ในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน 2) มีความรอบรู้ในอุตสาหกรรมหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้อย่างดี 3) เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง นำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาใช้งาน (Change Agent) 4) มีการมอบอำนาจ กระจายอำนาจอย่างเหมาะสม 5) จัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างเหมาะสม 6) มีการตั้งเป้าหมายในการประเมินความเสี่ยงที่อาจจะเกิดกับองค์กรในทุกระยะ 7) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นนักเทคโนโลยีดิจิทัล

3. ด้านตนเอง รายละเอียด ดังนี้ 1) กล้าคิด กล้าเสี่ยง กล้าตัดสินใจในการดำเนินงานทางธุรกิจ 2) ประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมาย 3) มีความคิดเชิงระบบ (Systematic Thinking) สามารถแก้ไขปัญหา กำหนดแนวทางสู่ความสำเร็จได้ 4) มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Lifelong learning) 5) มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมส่วนรวม 6) ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการสื่อสารเป็นอย่างดี

องค์ประกอบที่ 2 ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย

1. ด้านเทคโนโลยีบริหารจัดการ รายละเอียดดังนี้ 1) มีการส่งเสริมให้มีการสร้างเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการใช้งานในองค์กร 2) มีการจัดทำฐานข้อมูลกลางขององค์กรโดยการรวบรวมข้อมูลทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อความคล่องตัวในการเข้าถึงข้อมูล 3) มีกระบวนการป้องกัน เช่น ระบบรักษาความปลอดภัยของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Firewall) ระบบตรวจจับการโจรกรรม และกักกันระบบสารสนเทศจากการถูกโจมตี 4) มีการพัฒนาบุคลากรให้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัลเพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนของดิจิทัล 5) การจัดระบบฐานข้อมูลกลางขององค์กร เพื่อให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี 6) มีการจ้างที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ทันต่อสภาพการณ์ธุรกิจ 7) สร้างภาพลักษณ์ขององค์กรผ่านสื่อสังคม (Social Network) ที่หลากหลายอย่าง 8) การทำธุรกรรมทางการเงินขององค์กรผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลต่อเนื่อง

2. ด้านเทคโนโลยีผลิต รายละเอียดดังนี้ 1) การคัดเลือกการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้เหมาะสม กับงาน ด้วยการประเมินประสิทธิภาพการใช้งานร่วม 2) มีการพัฒนา Digital Infrastructure ได้แก่ Software และ Hardware อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง 3) มีการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานให้เป็นแบบดิจิทัล 4) การใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Thing :IoT) ในการเชื่อมต่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 5) การใช้เทคโนโลยีตรวจจับ (Sensor) ร่วมกับสมองกล เพื่อวิเคราะห์ความสูญเสียในการทำงาน หรือดำเนินธุรกิจขององค์กร 6) การสร้างระบบทำงานอัตโนมัติ หรือหุ่นยนต์ (Robot) ทดแทนการทำงานแบบเดิมในองค์กร เพื่อลดการใช้แรงงานคนในระยะยาว 7) การสร้างผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีที่ปลอดภัย หรือไม่มีผลเสียใดๆ ต่อลูกค้า 8) การจัดการด้านโลจิสติกส์ (Logistic) ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ 9) การใช้เทคโนโลยีระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Trace Back Ability)

3. ด้านเทคโนโลยีในธุรกิจ รายละเอียดดังนี้ 1) มีการเชื่อมโยงระบบสารสนเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลขององค์กรกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกค้า และ Supplier และ Supply Chain เพื่อให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลทั่วถึง

กันแบบ Real Time 2) สร้างความตระหนักในเรื่องสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยี (Digital Disruption) ที่มีผลกระทบธุรกิจในวงกว้าง

องค์ประกอบที่ 3 ด้านบริหารจัดการองค์กร ประกอบด้วย

1. ด้านประสานงาน รายละเอียดดังนี้ 1) มีการเสาะหาคู่ค้าที่เหมาะสมกับคู่ค้า 2) มีการสื่อสารแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบทั่วทั้งองค์กร 3) มีบอร์ดประชาสัมพันธ์แสดงผลด้านการผลิต (Visual Board) สำหรับติดตามงานหน้างานที่อัปเดตตลอดเวลา 4) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดประชุมอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความสะดวก ลดเวลาเดินทางและประหยัดค่าใช้จ่าย

2. ด้านแผนงาน รายละเอียดดังนี้ 1) มีแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับทิศทางของธุรกิจ 2) มีวิสัยทัศน์ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนธุรกิจของลูกค้า 3) มีการจัดทำแผนต้องมีการจัดตั้งเป้าหมาย KPI ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน และต้องมีการทบทวนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป 4) มีการจัดลำดับความสำคัญของแผนงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าประสงค์ 5) การจัดทำแผนต้นทุนต้องยึดหลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 6) มีการใช้ข้อมูลการผลิตจริงจากหน้างานและทันเวลา สามารถใช้ในการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านควบคุมงาน รายละเอียดดังนี้ 1) สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อมาใช้ในการผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น 2) มีการควบคุมการปฏิบัติงานอย่างรัดกุม 3) มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 4) มีเทคโนโลยีการควบคุมของเสียจากการผลิต เช่น การปล่อยน้ำเสีย หรือการปล่อยไอเสียมลพิษ (Emission Control) 5) วิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพเชิงลึกของงานทุกระดับ เพื่อควบคุมสินค้าให้ได้มาตรฐาน 6) มีการลงทุนในระบบการผลิตเพื่อมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (High Efficiency Production) 7) มีระบบการควบคุมปฏิบัติงานที่ปลอดภัย เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ 8) มีการจัดตั้งโครงสร้างของหน่วยงานด้านเพิ่มผลผลิตในองค์กร เพื่อผลักดันให้มีการปรับปรุงด้านคุณภาพทั่วทั้งองค์กร 9) มีระบบฐานข้อมูลขององค์กรที่เชื่อมโยงระบบงานทุกภาคส่วน เช่น การบัญชี การเงิน การผลิต การขาย และการซ่อมบำรุง หรือ Enterprise Resource Planning (ERP) 10) มีระบบรายงานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร เช่น KPI Dashboard

4. ด้านจัดวางงาน รายละเอียดดังนี้ 1) มีการเตรียมการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากร 2) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการทำงาน ทำให้เกิดความมั่นใจในด้านสุขภาพ สวัสดิภาพในการทำงานของพนักงาน 3) มีนโยบายให้พนักงานจัดสรรเวลา เพื่อให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรกับชีวิตครอบครัว 4) ประเมินและทบทวนความต้องการด้านความสามารถและอัตรากำลังของบุคลากรอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองต่อสภาพการทำงานในปัจจุบันและในอนาคต 5) กำหนด Career Path ในการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้มองเห็นโอกาสของการเติบโตในสายงานที่ตนทำอยู่

องค์ประกอบที่ 4 ด้านลูกค้า ประกอบด้วย

1. ด้านสินค้า รายละเอียด ดังนี้ 1) มุ่งเน้นความต้องการของลูกค้าที่แท้จริง และตรงจุด 2) สินค้าหรือบริการที่นำเสนอต่อลูกค้า ต้องมีความหลากหลายตอบสนองความต้องการที่แตกต่างของลูกค้าได้ 3) การบริหารจัดการสินค้าและบริการให้ลูกค้าด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่เสมอ 4) ทำการสำรวจความต้องการของ

ลูกค้ามาใช้ในการวางแผนการตลาดเพื่อนำไปสู่แผนงานอื่นๆ ต่อไป 5) การส่งมอบผลิตภัณฑ์ต้องมีความรวดเร็ว ทันต่อความต้องการของลูกค้า และมีความถูกต้อง 6) มีการทำสื่อสารการตลาด (Content Marketing) โดยการทำเป็นเรื่องราวของสินค้าและธุรกิจ (Telling Story) ให้ลูกค้าทราบ เพื่อการจดจำได้ง่าย 7) มีการสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้า (Brand Image) ด้านเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น 8) ตั้ง KPI ที่เกี่ยวข้องด้านลูกค้า ไปสู่พนักงานในองค์กรทุกระดับเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมาย

2. ด้านสื่อสาร รายละเอียดดังนี้ 1) สร้างระบบฐานข้อมูลลูกค้าเพื่อการสืบค้น และติดต่อกับลูกค้าได้ทันท่วงที 2) สร้างเครือข่ายการสื่อสารกับลูกค้าเพื่อประสิทธิภาพ และความสะดวก รวดเร็ว 3) มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับลูกค้า (CRM)

3. ด้านจริยธรรม รายละเอียดดังนี้ 1) เปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่ลูกค้าควรรู้ แสดงให้เห็นถึงความจริงใจ และความน่าเชื่อถือ 2) ยึดมั่นในคำสัญญาที่ให้ไว้กับลูกค้าอย่างเคร่งครัด 3) ให้การรับประกันคุณภาพ และการบริการหลังการขาย เป็นเรื่องสำคัญ โดยที่ลูกค้าไม่ต้องร้องขอ 4) การดำเนินธุรกิจต้องยึดหลักเสมอภาคระหว่างองค์กรกับลูกค้า ลูกค้าอยู่ได้เราก็คงอยู่ได้ โดยไม่ยึดกำไรสูงสุด 5) ดูแลและให้ความสำคัญแก่ลูกค้าทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน 6) มีระบบสายด่วนรับเรื่องร้องเรียน (Hotline) ตอบสนองต่อข้อร้องเรียนของลูกค้าอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ 7) รักษาความลับของลูกค้า ไม่นำข้อมูลของลูกค้าไปเปิดเผย 8) มีแนวคิดการมองลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Centric) สร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับผู้เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่การผลิตจนถึงส่งมอบผลิตภัณฑ์ หรือบริการให้กับลูกค้า

องค์ประกอบที่ 5 ด้านบุคลากร ประกอบด้วย

1. ด้านวัฒนธรรมองค์กร รายละเอียดดังนี้ 1) ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมมากกว่าเน้นที่ตัวบุคคล 2) สร้างค่านิยม (Value) ของบุคลากรให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรต้องปลูกฝังจนเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง 3) มุ่งให้บุคลากรทุกระดับพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) ให้พนักงานมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อองค์กรโดยการให้กำลังใจ ให้ความรักดีต่อองค์กร ปลูกจิตสำนึกความมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ 5) สนับสนุนให้เกิดกระบวนการแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร 6) มีระบบรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร เพื่อนำมาพิจารณาตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนา 7) สนับสนุนพนักงานแสวงหา แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเพิ่มทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงานด้วยวิธีที่หลากหลาย 8) จัดกิจกรรมส่งเสริมการปลูกฝังจิตสำนึก ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และสังคมโดยรวม

2. ด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ รายละเอียดดังนี้ 1) กำหนดนโยบายให้กับพนักงานมีการหมุนเวียนสับเปลี่ยนหน้าที่ เพื่อให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ 2) มีการประเมิน Competency ของพนักงานอยู่เป็นระยะๆ และใช้เป็นข้อมูลป้อนเข้าในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมแบบ Individual Development Plan 3) มีการบูรณาการกระบวนการบริหารบุคคล HR แยกตามความต้องการของในทุกกลุ่ม Generation เช่น Baby Boomer, Gen-X, Gen-Y และ Gen-Z 4) กำหนดทักษะ สมรรถนะตามตำแหน่งและลักษณะงานอย่างชัดเจน 5) มีระบบการจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยปรับปรุงการทำงานให้ทันต่อสถานการณ์

3. ด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รายละเอียดดังนี้ 1) สร้างผู้บริหารทุกระดับให้มีความรอบรู้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) การพัฒนาบุคลากรโดยใช้ระบบพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) ในแต่ละสาย

งานอย่างเป็นระบบ 3) ใช้ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีความเป็นธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนา 4) มีระบบการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) อย่างเป็นระบบเพื่อการพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) มีกระบวนการพัฒนาให้ความรู้กับผู้ส่งมอบ (Supplier Development Program) เช่น จัดฝึกอบรมด้านคุณภาพให้ผู้ส่งมอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัสดุและวัตถุดิบที่มีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ มีประเด็นข้อค้นพบที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบจัดการสู่ความเป็นเลิศในภาคธุรกิจ (Business Excellence Model : BEM) ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ BEM ที่สำคัญทั่วโลกไว้ ผลการวิจัยพบว่า Business Excellence Model จะเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความยั่งยืนและได้แนะนำรูปแบบ Business Excellence Model ที่สร้างความยั่งยืน ควรจะมีองค์ประกอบด้านผู้นำ ด้านกลยุทธ์และการบริหารจัดการองค์กร ด้านบุคลากร ด้านลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกระบวนการผลิต ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม และด้านข้อมูลสารสนเทศ (Jankalová, 2018) ประกอบกับการที่ได้อธิบายถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในยุคปัจจุบันที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักในทุกองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการสู่ความเป็นเลิศ (Rachinger et al. 2018) ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์รูปแบบ Business Excellence Model ที่เหมาะสม โดยแบ่งองค์ประกอบงานวิจัยออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านผู้นำ ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านคน ด้านงาน และด้านตนเอง ซึ่งสอดคล้องการศึกษาวิจัยของ Goleman (2017) โดยทำการศึกษารูปแบบของผู้นำจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารระดับกลาง 3,000 กว่าคน และใช้ระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี ได้แบ่งสไตล์ของการบริหารออกได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้ 1. Pacesetter leader หรือ ผู้นำที่ใช้ตนเองเป็นมาตรฐานในการทำงาน 2. Authoritative leader หรือ ผู้นำตามอำนาจหน้าที่ ผู้นำรูปแบบนี้ขับเคลื่อนทีมผ่านวิสัยทัศน์ร่วมกัน และมุ่งเน้นผลลัพธ์ ไม่มุ่งเน้นความเป็นปัจเจกบุคคล 3. Affiliative leader หรือ ผู้นำสร้างความร่วมมือ ผู้นำรูปแบบนี้ทำงานโดยการสร้างอารมณ์ร่วมดึงความรู้สึกของแต่ละคนในทีมออกมา และทำให้มันหลอมรวมกันจนเป็นขององค์กรกลายเป็นความผูกพันทางจิตใจ 4. Coaching leader หรือ ผู้นำสร้างคน พวกเขาชอบพัฒนาคณะเพื่อนาค 5. Coercive leader หรือ ผู้นำออกคำสั่ง พวกเขาชอบการออกคำสั่งแล้วมีการปฏิบัติตามทันที 6. Democratic leader หรือ ผู้นำแบบมีส่วนร่วม คนกลุ่มนี้ดึงความคิดเห็นหรือมติของคนส่วนใหญ่ผ่านการมีส่วนร่วม

2) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านเทคโนโลยีบริหารจัดการ ด้านเทคโนโลยีผลิต และด้านเทคโนโลยีในธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Hartmann, King, and Narayanan (2015) ได้นำเสนอบทความด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ชนิดที่ไม่เคยปรากฏขึ้นมาก่อนไม่ว่าจะมาจากปัจจัยในเรื่องของการสื่อสารไร้สาย ทั้งในด้านของเครือข่ายสื่อสาร อุปกรณ์เครื่องลูกข่ายสมาร์ทโฟน IoT (Internet of Things) และความสำคัญของบรรดาแอปพลิเคชันที่มีอยู่บนสมาร์ทโฟนต่างๆ ในมุมของการประมวลผลและจัดเก็บข้อมูลด้วยต้นทุนต่ำทำให้เกิดผู้ประกอบการ และบริการต่าง ๆ อย่างมหาศาลอีกทั้งยังเป็นเรื่องของการสร้างพฤติกรรมใหม่ให้ผู้บริโภคต้องมีการติดต่อสื่อสาร

กับเครือข่ายโทรคมนาคมตลอดเวลา ทั้งในแง่ของการนำข้อมูลมาประมวลผลต่อยอดให้เกิดข้อมูลและบริการใหม่ ๆ ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการผลักดันให้วิวัฒนาการของการบริโภคยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และทำให้เกิดรูปแบบการทำธุรกิจและใช้ชีวิตใหม่ ๆ ก็คือเรื่องของเครือข่ายโซเชียลเน็ตเวิร์ก ตลาดการบริโภคการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การสร้างพฤติกรรมใหม่ๆ ทางการบริโภคของมนุษย์ทั่วโลกเริ่มกลายเป็นผืนเดียวกัน ความหลากหลายเทคโนโลยีที่เคยทราบกันมา กำลังกลายเป็นคลื่นของการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Disrupt) ไปยังรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลก การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นผลลัพธ์สำคัญจาก Digital Transformation อันเป็นยุคที่ธุรกิจและหน่วยงานต่างๆ มินโยบายที่เร่งด่วนในการเปลี่ยนผ่านการตลาด และต่อยอดธุรกิจเพื่อให้สามารถเอาชนะคู่แข่งขั้นได้ ควรให้ความสนใจเจาะจงลงไปที่การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีรวมถึงเวลาที่ต้องใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยี

3) ด้านบริหารจัดการองค์กร ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านประสานงาน ด้านแผนงาน ด้านควบคุมงาน และด้านจัดวางงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Seiichi (2016) แนวคิดการปรับปรุงคุณภาพทั่วทั้งองค์กรหรือ TQM (Total Quality Management) หรือการบริหารคุณภาพแบบเบ็ดเสร็จ การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า TQM เป็นการบริหารคุณภาพโดยรวม ความหมายของ TQM มีความหมายเป็นพลวัต มีพัฒนาการเป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่สมาชิกทุกคนต่างให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานขององค์กรอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งที่จะตอบสนองความต้องการ และสร้างความพอใจให้แก่ลูกค้า ซึ่งจะสร้างโอกาสทางธุรกิจ ความได้เปรียบในการแข่งขัน และพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรสำหรับ TQM มีองค์ประกอบหลัก 7 ประการ ได้แก่ 1) ระบบการนำ ทุก ๆ องค์กรต้องมีทิศทาง หรือจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินการ 2) วิถีธรรมแห่ง TQM เปรียบเสมือนหลักธรรมที่ใช้ในการบริหาร 3) แนวคิดแบบ TQM แบ่งเป็น 2 มุมมอง แบ่งเป็นมุมมองเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และมุมมองเกี่ยวกับวิธีคิด 4) ระบบบริหารคุณภาพ เกี่ยวกับวิธีการทำงานเพื่อแก้ปัญหา 5) เครื่องมือและเทคนิคต่าง ๆ 6) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การให้ความสำคัญแก่บุคลากร และพัฒนาบุคลากรตลอดเวลาโดยถือว่าคนเป็นหัวใจสำคัญของระบบบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร 7) การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี โดยที่เทคโนโลยีเป็นการนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการปฏิบัติทั้งในการผลิตสินค้าบริการและการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

4) ด้านลูกค้า ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านสินค้า ด้านสื่อสาร และด้านจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Kiseleva et al. (2018) งานวิจัยได้ระบุเครื่องมือพื้นฐานรวมถึงเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ไว้ดังนี้ 1) การรวบรวมข้อมูลลูกค้าที่สะสมไว้ทั้งหมดเป็นฐานข้อมูลเดียว 2) การรวบรวมประวัติความสัมพันธ์กับลูกค้าพันธมิตรและซัพพลายเออร์ 3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานและพนักงานที่ไม่มีช่องว่าง (Gap) ข้อมูล 4) ระบบอัตโนมัติของลำดับการทำงาน กระบวนการทางธุรกิจ และการรวมเข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานพื้นฐาน 5) การได้รับรายงานการวิเคราะห์ 6) การพยากรณ์การขาย 7) การวางแผนและการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการตลาดกิจกรรม 8) การควบคุมความพึงพอใจของลูกค้าการลงทะเบียน และการวิเคราะห์ร้องเรียน 9) การสะสมความรู้ของ บริษัท และการจัดการ ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Ziggers, and Henseler (2016) ระบุว่า การมุ่งเน้นลูกค้าของ

องค์กร เป็นระดับที่องค์กรรับและใช้ข้อมูลจากลูกค้ามาพัฒนากลยุทธ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าและดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวอย่างเหมาะสม ดังนั้น องค์กรที่มุ่งเน้นลูกค้าจึงถือเป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญลูกค้าสูงตามความต้องการของลูกค้าในปัจจุบันและอนาคต การมุ่งเน้นลูกค้าถูกมองว่าเป็นความสามารถเชิงกลยุทธ์ที่เป็นผลมาจากองค์กรได้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผลจากการติดตามข้อมูลลูกค้า และความสามารถในการตอบสนองลูกค้า

5) ด้านบุคลากร ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยคือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความผูกพันการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจของพนักงานเกิดจากการมีส่วนร่วมของพนักงานทำให้ได้รับผลสะท้อนที่ดีในการปฏิบัติ Shah, and Beh (2016) โครงสร้างความผูกพันของพนักงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานที่ดีขององค์กร เช่นการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์และผลลัพธ์ขององค์กรหนึ่งในตัวทำนายที่ดีที่สุดของประสิทธิภาพโดยรวมคือระดับความผูกพันของพนักงาน โดยบุคคลที่มีส่วนร่วมในที่ทำงานรู้สึกรับผิดชอบไม่เพียง แต่จะทำงานได้ดีที่ฟังก์ชันที่คาดหวังของพวกเขา แต่ยังทำงานต่อไปเพื่อความก้าวหน้าการตัดสินใจ และผู้คนมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ให้พวกเขามีมูลค่าที่แท้จริงและภายนอกและผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรมและไม่มีตัวตนกิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนของพฤติกรรมของพนักงานที่จำเป็นสำหรับการเสร็จสิ้นการใช้งานการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ (Arif et al. 2017)

สรุป

การวิจัย “การพัฒนารูปแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ” นั้น ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามปลายเปิดสำหรับการจัดเก็บข้อมูลรอบที่ 1 ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน และสร้างแบบสอบถามปลายปิดเพื่อจัดเก็บข้อมูลรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ด้วยวิธีการประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) โดยการประเมินความสำคัญและความสอดคล้องกันของปัจจัยจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อเป็นกรอบรูปแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ได้ 5 องค์ประกอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีสอดคล้องกับรูปแบบจัดการสู่ความเป็นเลิศในภาคธุรกิจ (Business Excellence Model : BEM) ซึ่งมีองค์ประกอบด้านผู้นำ ด้านกลยุทธ์และการบริหารจัดการองค์กร ด้านบุคลากร ด้านลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกระบวนการผลิต ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม และด้านข้อมูลสารสนเทศ (Jankalová, 2018) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์รูปแบบ Business Excellence Model ที่เหมาะสม โดยแบ่งองค์ประกอบงานวิจัยออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านลูกค้า ด้านบริหารจัดการองค์กร ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านบุคลากร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์สถิติความเหมาะสมของโมเดลโดยจัดลำดับองค์ประกอบตามค่าเฉลี่ย (Mean) ของค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ของความสอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญต่อองค์ประกอบการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.79 - 1.00 ตามลำดับ และได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยมติเป็นเอกฉันท์ในการนำไปใช้เพื่อนำไปใช้พัฒนาธุรกิจเข้าสู่อุตสาหกรรมการบินและอวกาศได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรนำรูปแบบการบริหารธุรกิจฯ ซึ่งมีองค์ประกอบในด้านผู้นำ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านบริหารจัดการองค์กร ด้านลูกค้า และด้านบุคลากร ไปกำหนดยุทธศาสตร์ในดำเนินธุรกิจขององค์กรด้านอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry) ทั้งในเชิงนโยบายของภาครัฐ เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม หรือกลุ่มอุตสาหกรรมการบินและอวกาศทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและสร้างโอกาสทางธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

1.2 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางนโยบายในการยกระดับผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry) เช่น การกำหนดแนวทางการบริหารตามกรอบของรูปแบบการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ รวมถึงในการดำเนินฝึกอบรมให้กับบุคลากร เป็นต้น เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจ

1.3 ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการทำธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry) ของผู้ประกอบการที่สนใจหรือต้องการที่จะเข้าสู่อุตสาหกรรมการบินและอวกาศ เช่น ในกลุ่มอุตสาหกรรม ยานยนต์ เครื่องกล ชิ้นส่วน หรือด้านการขนส่ง (Logistic) เป็นต้น

1.4 ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการทำธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry)

1.5 สามารถนำรูปแบบการบริหารธุรกิจฯ ไปกำหนดยุทธศาสตร์ในดำเนินธุรกิจทั้งในภาครัฐและเอกชนและเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางเพื่อการสร้างโอกาสทางธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

1.6 คู่มือแนวทางการบริหารธุรกิจฯ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมการบินและอวกาศ (Aerospace Industry)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการขยายผลการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารธุรกิจฯ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการบริหารธุรกิจฯ จากการนำรูปแบบการบริหารธุรกิจฯ ไปใช้งานจริง

References

- Arif, M. et al. (2017). Role of leader-member exchange relationship in organizational change management: Mediating role of organizational culture. *International Journal of Organizational Leadership*, (3)6, 32-41.

- Geo-Informatics and Space Technology Development Agency. (2016). *Analysis of Thailand's Competitiveness Ranking*. Bangkok. N.P.
- Goleman, A. (2017). The energizing nature of work engagement: Toward a new need-based theory of work motivation. *Research in Organizational Behavior*, (7)3, 1-18.
- Hartmann, D., King, J., & Narayanan, T. (2015). Alignment to Achieve Recognition for Excellence. *Performance Management for the Oil, Gas, and Process Industries*, (4)8, 609-622.
- Jankalová, M. (2018). Business Excellence Evaluation as the Reaction on Changes in Global Business Environment. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, (6)2, 1056-1060.
- Kiseleva, K. et al. (2018). The Theory and Practice of Customer Loyalty Management and Customer Focus in the Enterprise Activity. *International Review of Management and Marketing*, (6)6, 95-103.
- Office of the Board of Investment. (2016). *Creating a Sustainable Business Organization*. Bangkok. N.P.
- Office of Transport and Traffic Policy and Planning. (2016). *Sustainability Report*. Bangkok. N.P.
- Rachinger, B. et al. (2018). Reading the room: Leveraging popular business books to enhance organizational performance. *Business Horizons*, (61)2, 191-197.
- Seiichi, N. (2016). What Do We Really Know About Employee Engagement. *Human Resource Development Quarterly*, 25, 155-182.
- Shah, S., & Beh, L. (2016). The impact of motivation enhancing practices and mediating role of talent engagement on turnover intentions: Evidence from Malaysia. *International Review of Management and Marketing*, 6, 823-835.
- Srisutsawat, S. (2019). *Space Industry '1 in 10 S curve Target industry Handicap pushes Thailand towards the Aerospace Hub of ASEAN*. Bangkok.

วัด 9 ศรี: การท่องเที่ยวบนคติ ความเชื่อแห่งเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง*

Nine Prosperity Temples: Traveling on Apocalypse, the Belief of the Merit Routes in Lampang Province

¹สมจันท์ ศรีปรัชยานนท์, ²พระมหาสุพัตร์ วชิราวุธ, ³ปานิสรา เทพรักษ์ และ ⁴เบญญาดา กระจ่างแจ้ง

¹Somchan Sripraschayanon, ²Phramaha Supat Wachiravudho,

³Panisara Theprakand and ⁴Benyada Krajangjeang

^{1,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

⁴มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

^{1,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lampang Buddhist College, Thailand.

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus, Thailand.

⁴Burapa University, Sa Kaeo Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: sartsirin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคติ ความเชื่อและเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง 3) เพื่อนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวตามความเชื่อแห่งเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ ศึกษาเอกสาร แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อยและปฏิบัติการ โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถามจำนวน 400 คน และผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก 52 รูป/คน และการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวผ่านสื่อมีเดียโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การใช้สถิติเชิงพรรณนาและอธิบายเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การท่องเที่ยวมุ่งให้เกิดคุณภาพชีวิต จิตใจ สร้างสัมพันธ์อันดีงามแก่ตนเองและผู้อื่น โดยนักท่องเที่ยวศึกษาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เดินทางวันนักขัตฤกษ์ ชอบเที่ยวเดือนละครั้งกับครอบครัว ด้วยรถยนต์ส่วนตัว ค่าใช้จ่าย 3,000-5,000 บาท โดยปัจจัยการท่องเที่ยว ได้แก่ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สุภาพชนสนใจและเส้นทางที่สะดวก 2) ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ของเส้นทางบุญ ได้แก่ (1) หลักคำสอน (2) ความงดงามและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) เส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเชื่อ เรื่องราวประวัติศาสตร์ล้านนา 3) การเป็นเส้นทางเชิงพุทธศิลปกรรม มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อยู่ใกล้เคียงและเป็นพื้นที่เส้นทางเมืองศิลปสร้างสรรค์ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) ทูตทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว 2) ความเชื่อท้องถิ่น โดยการขอพรตามความเชื่อปีเกิด 3) ประวัติศาสตร์ เรื่องราวเหตุการณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี 4) ศิลปกรรม ความงดงามทางด้านศิลปกรรมสร้างความงดงามทางสุนทรียภาพ 5) ความเชื่อทาง

*Received September 15, 2021; Revised October 29, 2021; Accepted November 10, 2021

ศาสนา สะท้อนการกระทำกรรมดีและชั่ว ทั้งนี้ มีเป้าหมายการท่องเที่ยว คือ การสร้างความสุขทั้งด้านการเดินทางและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ให้ยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว; คติ; ความเชื่อ; เส้นทางบุญจังหวัดลำปาง

Abstract

This research aims that 1) to study the beliefs and the merits route in Lampang Province. 2) to study the belief, that is related to merit route in Lampang Province, and 3) to present a travel route based on the beliefs of merit route in Lampang Province. It is a mixed methodology and the tools are documentary study, questionnaires, in-depth interviews, focus group discussion, and operating action. The random sampling group of questionnaire consists of 400 people 52 key informants of in-depth interview. To present of travel routes on media is conducted by content analysis, descriptive statistics, and descriptive form.

The finding research showed 1) the tourism focuses on quality of life, mind, and cultivation of a good relation between their live and others. The tourists get information from internet and travel on holidays once a month with family by a private car, and the cost of traveling is 3,000-5,000 bahts. The factors of tourism are as follows: the sacred things, the proverbs, and convenient route. 2) The belief is related to the merit route is as follows: 1) teaching; 2) the beauties and access to the area of tourist places; and 3) the travelling routes based on Lanna belief and history. 3) It is the routes of Buddhist arts, near other tourist sites, and the area of creative art city. The body of knowledge from research indicates that 1) social capital reflected on the local identity to tourists; 2) local belief for praying for zodiac year; 3) cultural and traditional histories; 4) the beauties of fine arts reflected on aesthetics; and 5) religious belief reflected on good and bad deeds. These emphasize the tourist goals that are to creative happiness for travelling and developing creative community tourism sustainably.

Keywords: Traveling; Apocalypse; Belief; Merit Route in Lampang Province

บทนำ

การท่องเที่ยวมีความเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ถือว่าเป็นธุรกิจหรืออุตสาหกรรมการให้บริการนันทนาการแก่นักท่องเที่ยว โดยการบริหารจัดการการบริหารให้มีขั้นตอน มีระบบที่อำนวยความสะดวกรวดเร็ว ทันสมัย เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางเข้าสู่จุดหมาย การติดต่อสื่อสาร และการบริการอื่น ๆ ตามแผนพัฒนาประเทศชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ท้องถิ่น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และ ประเพณีถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และ สังคม (Pinkaeo, 2014) รวมถึงสถานที่ผูกพันทางจิตใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และวัฒนธรรมบนต้นทุนทางสังคมที่ปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของ สภาพแวดล้อม

ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และเป็นการกระตุ้นความอยากเข้ามาศึกษา ค้นหา เรียนรู้ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตและเป็นการพักผ่อน หย่อนใจ จังหวัดลำปางถือได้ว่า มีความเจริญรุ่งเรืองหลายยุคสมัย ศิลปะที่พบในจังหวัดลำปางจึงล้วนแต่เป็น ศิลปะสมัยล้านนาไม่พบศิลปะสมัยทวารวดี ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเก่าแก่มีให้เห็นได้ตามวัดต่าง ๆ ใน จังหวัดลำปาง ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 แบบ คือ แบบพม่า แบบพม่าผสมเชียงใหม่และแบบล้านนา สถาปัตยกรรม แบบพม่าได้เข้ามามีอิทธิพลในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ซึ่งชาวพม่าได้เข้ามาผูกขาดการทำไม้ใน ภาคเหนือ โดยส่งไม้ไปขายยังภาคกลางและต่างประเทศ ชาวพม่ามีคติอยู่ว่า เมื่อรวยแล้วต้องสร้างวัดหรือ บูรณะวัดเก่าเพื่ออุทิศให้ลูกหลานที่อาศัยอยู่ในไม้ใหญ่อันถูกโค่นเพื่อเป็นการล้างบาป (Khruearaya, 2016) วัดแบบพม่าที่พบในลำปาง ได้แก่ วัดศรีชุม วัดป่าฝาง วัดม่อนจำศีล วัดม่อนบุญรักษ์ วัดศรีรองเมือง ซึ่งสร้าง วิหารเป็นรูปยอดปราสาทแบบเดียวกับเมืองมณฑลเลยในพม่า ดังเช่นวิหารใหญ่วัดศรีรองเมือง เป็นต้น เป็น วิหารจำหลักไม้ทำยอดหลังคาซ้อนเป็นชั้น ๆ มีลวดลายจำหลักไม้ที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 6 เรียกว่า เรือนไทย ติดลูกไม้ หรือที่ชาวตะวันตกเรียกว่า แบบขนมปังขิง (Ginger Bread) คือ ไม้ฉลุที่ชายคาเป็นลายย่อย ลูกไม้ ช่องลมก็ฉลุเป็นลายเช่นกัน และยังมีลายฉลุตามส่วนต่าง ๆ ของอาคารอีกมากมาย เช่น ทางขึ้นวิหารวัดศรี ชุม ฉลุลายใต้หน้าจั่วได้อย่างวิจิตร เป็นการอวดฝีมืออันประณีตของช่างฉลุสมัยนั้น ซึ่งเป็นศิลปะพม่าผสม ตะวันตกที่นิยมตกแต่งในภาคเหนือ

จากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้เป็นสร้างรายได้และนำเงินตรา ต่างประเทศเข้าสู่ประเทศ เกิดการสร้างอาชีพ เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านหรือการให้บริการด้านต่าง ๆ และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการผลิตจากการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการ จัดการโครงสร้างองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และโครงสร้าง พื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อมกับการอนุรักษ์ พัฒนาวัฒนธรรมให้ยั่งยืน (Seanglimsuwan, and Saenglimsuwan, 2012) ดังนั้น การส่งเสริมคติความเชื่อ ในจังหวัดลำปางเพื่อเดินทางเข้ากราบไหว้สักการะบูชาวัด 9 ศรี ซึ่งเป็นพุทธสถานที่มีความสำคัญทางด้าน ประวัติศาสตร์ มีความงดงามทางด้านศิลปกรรมผสมผสานระหว่างศิลปะพม่ากับล้านนา เป็นความเชื่อการ สักการะวัดพระธาตุประจำปีเกิดและพระธาตุประจำจังหวัดลำปาง ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัด ศรีรองเมือง วัดพระเจดีย์ขาวหลัง วัดศรีศรีชุม วัดปงสนุก วัดพระธาตุลำปางหลวง วัดไหลหิน วัดปงยางคก วัด จองคำ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน อีกประการหนึ่งความสวยงาม ทางด้านศิลปกรรมที่มีความวิจิตรของล้านนาผสมกับสถาปัตยกรรมแบบพม่าที่มีความโดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น ๆ

ในดินแดนล้านนา ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์แห่งเส้นทางบุญและการพัฒนาเส้นทางทาง การท่องเที่ยวของวัด 9 ศรี เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว การเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ความงดงามทางด้าน ศิลปกรรม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่ชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสานและรักษาเรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวตามความเชื่อที่บรรพบุรุษได้สั่งสมให้แก่ อนุชนได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติ ความเชื่อและเส้นทางบุญวัด 9 ศรีในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับเส้นทางบุญวัด 9 ศรีในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวบนคติความเชื่อแห่งเส้นทางบุญของวัด 9 ศรี ในจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเนื้อหาจากเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการ ประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของวัด 9 ศรี เพื่อเป็นเส้นทางบุญเชิง สร้างสรรค์ทางศิลปกรรมร่วมสมัยอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม โดยการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจความ คิดเห็นของประชาชน นักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมและศิลปกรรมอันงดงามใน จังหวัดลำปาง การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อนำไปสู่การพัฒนา แนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์การท่องเที่ยวแบบอารยสถาปัตย์ที่มีความเหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนา เส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสม สะดวกสบายกับการท่องเที่ยวของอารยสถาปัตย์และนำข้อมูลมาสู่การ สังเคราะห์ให้ชัดเจน เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามคติ ความเชื่อเส้นทางบุญที่มีความงดงามทางด้าน พุทธศิลปกรรมในจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีความงดงาม ทางด้านพุทธศิลปกรรมโดยแบ่งพื้นที่ในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มวัด 9 ศรี เพื่อพัฒนาการ ท่องเที่ยวตามหลักอารยสถาปัตย์ในจังหวัดลำปาง 2) กลุ่มเครือข่าย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วน จังหวัด โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามลักษณะรูปแบบการวิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยว ประชาชนและชุมชน 8 จังหวัดในภาคเหนือตอนบนที่มีจำนวนมากกว่า 100,000 คน โดยกลุ่ม ตัวอย่าง 400 คน ตามสูตรและตารางของยามาเน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเจาะจงผู้ให้ข้อมูลจำนวน 52 รูป/คน จากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์/เจ้าอาวาส พระเถระผู้ใหญ่ 10 รูป/คน กลุ่มชุมชน ของวัดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยววัด 9 ศรี 23 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมชมวัด 9 ศรี 10 คน และ กลุ่มเครือข่าย/หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน 10 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยแบ่งออกตามรูปแบบการวิจัยได้แก่

- 1) แบบสอบถาม สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินเยี่ยมชมวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 400 ชุด
- 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์ ชุมชนและภาคีเครือข่ายในประเด็นที่สำคัญ โดยมีประเด็น ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว การบริหารจัดการ พุทธศิลปกรรมมีผลต่อการตัดสินใจและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) การประชุมย่อยหรือสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัย วัด ชุมชน ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย
- 4) การปฏิบัติการ (Action) เป็นการปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแบบอารยสถาปัตย์ โดยการจำลองออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว การใช้เทคนิคในการประมวลภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว (VTR) เพื่อเป็นสื่อประกอบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามหลักอารยสถาปัตย์

ขั้นตอนที่ 5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 6 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัด 9 ศรีที่มีความสวยงามทางด้านศิลปกรรมอันโดดเด่นที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสาร รายงานการวิจัย บทความ งานเขียนในวารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเพื่อนำเนื้อหาหาวิเคราะห์เพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 คัดเลือกเป้าหมายแต่ละพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่ได้จากลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และแจกแบบสอบถาม

ระยะที่ 3 การศึกษาภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจพื้นที่ด้วยการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 4 กระทบกลุ่มย่อยเพื่อระดมความเห็นและทบทวนความถูกต้องของข้อมูลร่วมกับวัด ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวการนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวตามความเชื่อของวัดท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

ระยะที่ 5 การสรุปองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวบนเครือข่ายวัดท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

ระยะที่ 6 การเผยแพร่ความรู้ในบทความวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาจากแนวคิด ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเปรียบเทียบผลการศึกษากับสถิติจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยว ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ด้วยการเขียนบรรยายสรุปเนื้อหาโดยภาพรวมที่มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวัด 9 ศรี และการประชุมกลุ่มย่อย/สนทนากลุ่ม การทบทวนความถูกต้อง และถอดองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงเนื้อหา อธิบายเป็นความเรียงรูปแบบการจัดการวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแบบอารยสถาปัตย์ที่เหมาะสมกับชุมชน 4) การวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการ (Active Analysis) เป็นการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว เช่น การนำเสนอภาพเคลื่อนไหว การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวแบบอารยสถาปัตย์ที่เหมาะสม ด้วยการสร้างแผนที่ท่องเที่ยวของวัด 9 ศรีที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ผ่านช่องทางยูทูบ (YouTube) และมีแอปพลิเคชัน (Application) ในการนำทางเข้าสู่พื้นที่ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเส้นทางบุญของพุทธศาสนิกชนที่เดินทางเข้าไปสักการะ บูชา กราบไหว้ พุทธสถานที่มีความโดดเด่น สวยงาม มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อสังคม และความงดงามทางด้านพุทธศิลปกรรม ที่มีอัตลักษณ์ในจังหวัดลำปาง จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาคติ ความเชื่อและเส้นทางบุญวัด 9 ศรีในจังหวัดลำปาง พบว่า ความเห็นในการจัดการวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามอารยสถาปัตย์จากการสำรวจแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชาย 53.30% เพศหญิง 36.800% ช่วงอายุต่ำกว่า 18 ปี 7.20% อายุ 19-30 ปี 27.80% อายุ 31-40 ปี 21.80% อายุ 41-50 ปี 23.30% อายุ 51-60 ปี 16.80% อายุ 61 ปี ขึ้นไป 3.30% สถานภาพโสด 32.00% สมรส 52.80% หย่าร้าง/หม้าย 11.30 และอื่น ๆ 4.00% ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา 6.50% มัธยมศึกษา/ป.วช. 22.50% อนุปริญญาตรี/ป.วส. 17.30% ปริญญาตรี 48.00% ปริญญาโทหรือสูงกว่า 5.80% อาชีพนักเรียน/นักศึกษา 13.00% รับราชการ 29.00% พนักงานบริษัท/เอกชน 27.50% ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 19.00% รับจ้างทั่วไป 8.30 และอื่น ๆ 3.30% รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท 22.30% 10,001-15,000 บาท 28.20% 15,001-20,000 บาท 40.50% และมากกว่า 20,000 บาท 9.00%

2) การเดินทางและวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางพักผ่อนหย่อนใจ 28.50% เยี่ยมญาติ/เพื่อน 21.30% การศึกษา/ทัศนศึกษา 9.00% ทำบุญ/กราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 32.00% ธุรกิจส่วนตัว 7.00 และอื่น ๆ 2.30% แหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวจากหนังสือพิมพ์ 2.00% อินเทอร์เน็ต 43.30% วารสาร/นิตยสาร/คู่มือเดินทาง 7.20% วิทยุ/โทรทัศน์ 4.00% ญาติ/พี่น้อง/เพื่อน 19.80% ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) 6.80% สมาคมท่องเที่ยว 2.30% บริษัททัวร์ 6.30% เอกสาร/แผ่นพับ 8.50% ช่วงวันที่เลือกเดินทางท่องเที่ยววันธรรมดา 11.00% วันเสาร์-อาทิตย์ 36.80% วันหยุดนักขัตฤกษ์/เทศกาล 45.50% และอื่น ๆ 6.80% ความถี่การเดินทางท่องเที่ยว 1 ครั้ง/เดือน 42.30% 2 ครั้ง/เดือน 32.00% 3 ครั้ง/เดือน 11.80% อื่น ๆ 14.00% ลักษณะการเดินทางคนเดียว 12.30% ครอบครัว 50.00% กลุ่มเพื่อน 27.80% บริษัททัวร์ 2.80% เที่ยวด้วยกันเป็นกลุ่มใหญ่ 5.50% อื่น ๆ 1.80% ยานพาหนะในการเดินทางรถยนต์ส่วนตัว 70.30% รถโดยสารประจำทาง 4.00% รถเช่า/รถตู้ 15.50% รถยนต์บริษัทนำเที่ยว 6.30% รถจักรยานยนต์ 1.80% อื่น ๆ 2.30% ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยท่องเที่ยวแต่ละครั้งต่ำกว่า 1,000 บาท 16.80% 1,001-3,000 บาท 27.30% 3,001-5,000 บาท 42.80% มากกว่า 5,000 บาท 13.30%

3) ปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแบ่งออก 3 ประเด็น ได้แก่

3.1 สิ่งดึงดูดใจของวัดท่องเที่ยว เมื่อเรียงลำดับในแต่ละประเด็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ความเชื่อสิ่งศักดิ์ภายในวัดท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.55$, $S.D.=0.80$) 2) แหล่งรวมศิลปกรรมและจิตรกรรมร่วมสมัย ($\bar{X}=4.48$, $S.D.=0.78$) 3) ความงดงามทางด้านศิลปกรรมแบบล้านนาดั้งเดิม ($\bar{X}=4.43$, $S.D.=0.80$) 4) แหล่งเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=4.33$, $S.D.=0.79$) และ 5) มีประวัติศาสตร์ที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.88$)

3.2 ปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางด้านพุทธธรรม/แหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ เมื่อเรียงลำดับในแต่ละประเด็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สุภาชิตสอนใจ/หลักธรรมให้อ่านให้ศึกษา ($\bar{X}=4.38$, $S.D.=0.74$) 2) พระภิกษุสงฆ์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับธรรมะ และพิธีกรรม ($\bar{X}=4.34$, $S.D.=0.78$) 3) ศิลปวัฒนธรรมภายในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมของชุมชน ($\bar{X}=4.34$, $S.D.=0.76$) 4) กิจกรรมส่งเสริมพิธีกรรมที่สำคัญภายในวัด ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.79$) 5) บุคลากร/พิธีกรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ได้ดี ($\bar{X}=4.24$, $S.D.=0.80$)

3.3 ปัจจัยที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางด้านความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว เมื่อเรียงลำดับในแต่ละประเด็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) เส้นทางคมนาคมติดกับถนนสายหลัก ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.80$) 2) ร้านค้าและร้านอาหารของที่ระลึกต่อนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.39$, $S.D.=0.75$) 3) ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ($\bar{X}=4.35$, $S.D.=0.84$) 4) ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.32$, $S.D.=0.72$) 5) ป้าย และรายละเอียดบอกสถานที่ภายในวัดชัดเจน ($\bar{X}=4.26$, $S.D.=0.77$)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับเส้นทางบุญวัด 9 ศรีในจังหวัดลำปาง พบว่าความสัมพันธ์ด้านความเชื่อเส้นทางบุญสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1) ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์เส้นทางบุญเชิงหลักคำสอน ได้แก่ 1) ความเชื่อ/ศรัทธา การแสวงบุญ โดยการบูชาด้วยอามิสสิ่งของ ปฏิบัติบูชา/ธรรมบูชา การประพฤติปฏิบัติบูชาด้วยการสำรวมระงับกาย วาจา และจิตใจให้เรียบร้อย 2) ไตรสิกขา การฝึกอบรมกาย วาจา ใจ เพื่อให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา ชัดเจนทางด้านจิตใจให้รู้จักการเสียสละ จิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ 3) หลักปฏิสันถาร การต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยความเอื้อเฟื้อ และมีการพูดคุยปราศรัยด้วยไมตรีจิตที่ดีด้วยอามิสปฏิสันถารจากปัจจัย 4 ธรรมปฏิสันถารการต้อนรับด้วยพูดจาสุภาพอ่อนโยน และคำพูดที่อ่อนหวาน 4) หลักสังคหวัตถุ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล สงเคราะห์ 5) ความกตัญญูตเวทิตา การอนุรักษคุณค่าของศิลปกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษมิให้สูญหายไป 6) หลักอภิปรินิยธรรม การสร้างความเจริญแก่บุคคลและสังคมด้วยการพัฒนา ปรับปรุงวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2) ความสัมพันธ์เชิงเส้นทางท่องเที่ยวของวัด 9 ศรี ตามความเชื่อเกี่ยวกับเส้นทางบุญที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแก่และชุมชน ได้แก่ 1) ความเชื่อ/ศรัทธา การเชื่อมั่นในหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา 2) ความงดงามทางด้านพุทธศิลป์ แหล่งท่องเที่ยวมีพุทธศิลปกรรมเชิงสร้างสรรค์ เกิดสุนทรีภาพในจิตใจ ที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ ความมีอัจฉริยภาพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนกำหนดทิศทางเพื่อปฏิบัติให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

4) การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย การท่องเที่ยวที่เหมาะสมยังยืนต้องตระหนักกลุ่มภาคีเครือข่าย เช่น บุคคลองค์กรที่มีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 5) การเข้าถึงพื้นที่ ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ด้วยความปลอดภัยถือว่า เป็นปัจจัยสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แง่คิด มุมมอง คติ ความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการสัมผัสความความงดงามทางด้านกายภาพ ทางด้านศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างศิลปะแบบล้านนากับพม่า

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอเส้นทางการท่องเที่ยวบนคติความเชื่อแห่งเส้นทางบุญของวัด 9 ศรีในจังหวัดลำปาง พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวบนคติความเชื่อแห่งเส้นทางบุญมีลักษณะ ดังนี้

3.1 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงความคติ/ความเชื่อ ชาวล้านนาในอดีตได้สร้างค่านิยมและคตินิยมในการนับถือกราบไหว้พระธาตุประจำเมือง ตามคติชาวล้านนาถือว่า การบูชาพระธาตุประจำปีเกิดจะทำให้ความเป็นสิริมงคลบังเกิดแก่ผู้สักการบูชา พระธาตุปีเกิดของชาวล้านนาจะมีความแตกต่างกันไปตามปีนักษัตร(ตัวเป้ง) เช่น วัดพระธาตุลำปางหลวงเป็นพระธาตุประจำปีเกิดผู้ที่เกิดปีฉลูจะต้องเดินทางเข้ามากราบไหว้ เพื่อความเป็นสิริมงคล เจริญด้วยหน้าที่การเงิน ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและเป็นการส่งเสริมดวงชะตาตามความเชื่อในท้องถิ่น นอกจากความเชื่อเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิดแล้ว ความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ที่มีอายุหลายร้อยปีที่จำลองรูปแบบจักรวาลในการถ่ายทอดคติ ความเชื่อ ภูมิปัญญา องค์ความรู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมและสภาพจิตใจ

3.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ล้านนา นครลำปางว่างจากผู้ครองนคร เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2275 เกิดความวุ่นวาย โดยพม่าเรืองอำนาจในการแผ่ขยายการปกครอง และอิทธิพลที่ว่าอาณาจักรล้านนาและได้ยึดครองเมืองนครเชียงใหม่ ลำพูน โดยท้าวหมหายศเจ้าผู้ครองนครลำพูนถูกแต่งตั้งภายใต้การปกครองของกษัตริย์พม่า และได้ยกพลมาตียึดนครลำปาง และตั้งฐานทัพในพื้นที่วัดพระธาตุลำปางหลวง ครั้งนั้นหนานทิพย์ช้าง ชาวบ้านปางยงคก ได้รวบรวมพลต่อสู้ทัพและลอบเข้าไปยิงท้าวหมหายศตาย แล้วตีทัพลำพูนแตกพ่ายไป ปัจจุบันปรากฏรอยลูกปืนบนรั้วทองเหลืองที่ล้อมองค์พระธาตุเจดีย์ของวัดพระธาตุลำปางหลวง และต่อมาหนานทิพย์ช้างได้รับสถาปนาขึ้นเป็นพระยาสุลวะลือไชยสงคราม เจ้าผู้ครองนครลำปาง และเป็นต้นตระกูลเชื้อเจ็ดตน เช่น ณ ลำปาง ณ เชียงใหม่ นอกจากนั้น โบราณสถานสำคัญจากประวัติศาสตร์การอยู่ในบริเวณซากเมืองโบราณลัมพักปะนนคร ตามประวัติพระนางจามเทวีเคยเสด็จมานมัสการ และทำการบูรณะซ่อมแซมอยู่เสมอ นับว่าเป็นวัดสำคัญคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณกาล มีความสวยงามและมีความยอดเยี่ยมทั้งสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ซึ่งถือว่า เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของลำปางและอาณาจักรล้านนา

3.3 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลปกรรม วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยวิถีชีวิตของชุมชนจะได้รับอิทธิพลความเชื่อและความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางการรวบรวมความภูมิ ศิลปวิทยาการที่หลากหลาย ตลอดถึงการเป็นแหล่งรวมทางด้านศิลปกรรมที่ล้ำค่าตามภูมิปัญญาของท้องถิ่น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภาพจิตรกรรม สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่เป็นการสืบสานเรื่องราว เหตุการณ์และ

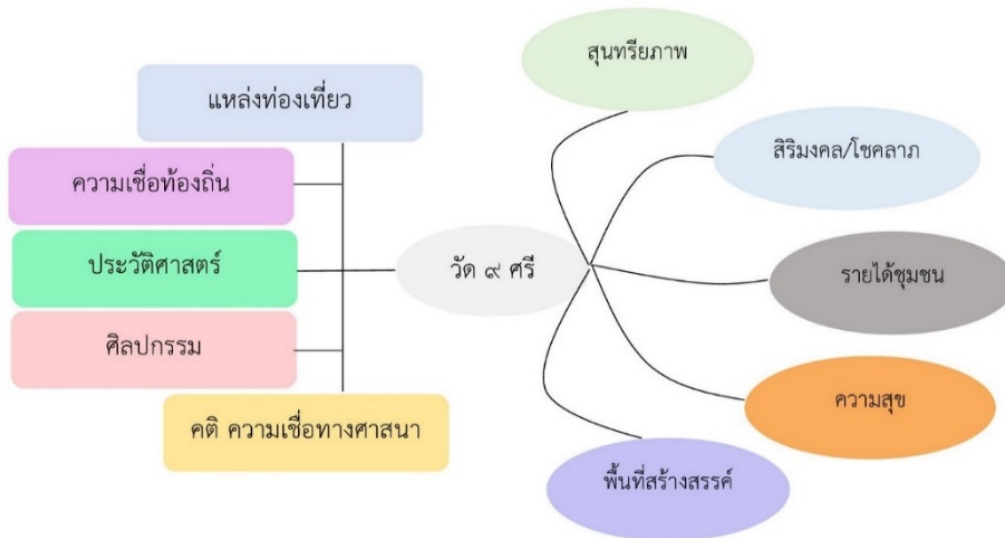
ประวัติศาสตร์ที่ทำให้สังคมได้ตระหนัก เล็งเห็นคุณค่าความเป็นมาของท้องถิ่น ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบอันงามงาม วิจิตรพิสดาร แฝงด้วยความเชื่อ ความคิดและหลักการต่าง ๆ สามารถจำแนกการท่องเที่ยวด้านพุทธศิลปกรรมของวัด 9 ศรีที่เป็นเส้นทางแห่งบุญในจังหวัดลำปางได้ 2 ลักษณะ คือ 1) พุทธศิลปกรรมแบบล้านนาร่วมสมัย เช่น รูปแบบช่างสกุลในการตกแต่งพุทธศิลปกรรมของซุ้มประตูวัดไหล่หินและวัดพระธาตุลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 2) พุทธศิลปกรรมแบบพม่า จากอิทธิพลพม่าที่เข้ามาทำไม้เมื่อราวร้อยกว่าปีก่อน ส่งผลให้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ศิลปกรรมที่เกิดจากความเชื่อ ความเลื่อมใสจนได้สร้างวัดถวายเป็นทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดวัดที่มีความสวยงามวิจิตรอยู่มากมายหลายวัดล้วนสร้างขึ้นจากศรัทธาของชาวพม่าทั้งสิ้น เช่น วัดศรีชุมที่เป็นวัดที่มีศิลปกรรมพม่าที่โดดเด่นและใหญ่ในประเทศไทย วัดศรีรองเมือง วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม วัดป่าฝาง วัดม่อนจำศีล

3.4 เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากคติ ความเชื่อเส้นทางบุญของวัด 9 ศรีแล้ว ปรากฏพื้นที่ใกล้เคียงที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เช่น ถนนสายวัฒนธรรมกาดกองต้า สะพานรัชฎา ห้าแยกหอนาฬิกาที่เป็นอัตลักษณ์เมืองลำปาง อนุสาวรีย์หลวงพ่อกษม เขมโก มิวเซียมลำปาง วัดเชียงราย วัดป่าฝาง วัดจองคำ ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนของพื้นที่วัดท่องเที่ยวโดยเฉพาะวัดปงสนุกจะมีการให้บริการทางด้านมัคคุเทศก์ และรถรางนำเที่ยวเมืองลำปาง ตลอดถึงสัญลักษณ์รถม้าลำปางที่กลุ่มรถม้าลำปางได้อำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชมวัด 9 ศรีที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

3.5 เส้นทางท่องเที่ยวเมืองศิลปะสร้างสรรค์ การพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์ร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม เป็นการสร้างมูลค่าแก่แหล่งท่องเที่ยวของวัด และชุมชน โดยเฉพาะความงดงามทางด้านศิลปกรรมที่ผสมผสานความวิจิตรพิสดารของศิลปะล้านนาและศิลปะพม่า รวมไปถึงศิลปะที่สะท้อนให้เห็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ล้านนา และความเชื่อในการกราบไหว้พระธาตุประจำปีเกิดตามคติในภาคเหนือ ทำให้คติ ความเชื่อของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บุญเส้นทางบุญวัด 9 ศรี จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่ที่ผสมผสานความงดงาม เรื่องราว ศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนที่ถือได้ว่าเป็นพื้นที่สร้างสรรค์แห่งใหม่ที่นักท่องเที่ยวควรจะได้เยี่ยมชมเพื่อศึกษา เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์อันทรงคุณค่าให้แก่ตนเอง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวบนคติเส้นทางบุญเกิดจากปัจจัยหลักสามารถจำแนกออกเป็น 2 มิติ ดังภาพด้านล่าง

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

1. มิติทางด้านปัจจัยหลัก การท่องเที่ยวของวัด 9 ครีที่มีประวัติศาสตร์ ความงดงามทางด้านพุทธศิลปกรรม และความเชื่อ เกิดจากปัจจัยที่อยู่ในพื้นที่ ดังนี้ 1. แหล่งท่องเที่ยว ทูทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทอดถ่ายประสบการณ์ของชุมชนทั้งด้านกิจกรรม วัฒนธรรมและสิ่งดึงดูดที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นอันทรงคุณค่า รวมถึงการรวบรวมความรู้ ศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณีของท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นเรื่องราว เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุและศาสนสถานที่แสดงถึงอารยธรรม เต็มเปี่ยมไปด้วยความงดงามทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีที่ดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว 2. ความเชื่อท้องถิ่น พื้นฐานของสังคมไทยต้องการที่พึ่งทางจิตใจด้วยการสร้างบุญกุศล จากการเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับนักษัตรมีความสัมพันธ์กับปีเกิด การนับอายุของแต่ละบุคคลและมีการกำหนดสัญลักษณ์เป็นสัตว์ประจำปีเกิดหรือที่เรียกว่า 12 นักษัตร ซึ่งสัมพันธ์กับคติการสร้างและการบูชาพระบรมธาตุที่สร้างทศนคติให้ผู้เกิดในแต่ละปีเกิดนั้นเข้าไปกราบไหว้เพื่อขอพรความเป็นมงคลแก่ตนเองและครอบครัว 3. ประวัติศาสตร์ การบอกเล่าเหตุการณ์ของถิ่นฐานที่นำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและแนวทางปฏิบัติจากเหตุการณ์ในอดีตเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ตระหนักถึงความเสียสละ ความห้าวหาญของบรรพบุรุษ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชนชาติ เชื้อชาติและเอกลักษณ์ของตนเอง 4. ศิลปกรรม ความงดงามทางด้านศิลปกรรมที่สะท้อนความรู้สึกทางด้านสุนทรียภาพแก่นมนุษย์ ละຍกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านจิตใจ โดยศิลปกรรมของล้านนาถูกถ่ายทอดทางรูปธรรม ได้แก่ ความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมอันประณีต ฯลฯ การสร้างสรรค์ด้วยศิลปวิทยาการในแต่ละยุคสมัยและเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก สร้างสุขให้แก่ชุมชน ผังด้วยสาระธรรมตามคติ ความเชื่อ ความศรัทธาที่สะท้อนวิถีชีวิตและมีคุณค่าทางด้านศิลปกรรมที่งดงาม ดึงดูดใจ

ให้นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก 5. คติ ความเชื่อทางศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาลที่เชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมตามหลักไตรภูมิจักรวาลที่สอดแทรกหลักธรรมเพื่อนำไปสู่การหลุดพ้น

2. มิติเชิงสร้างสรรค์ ตามหลักความเชื่อเส้นทางบุญของวัด 9 ศรี มุ่งเน้นให้เห็นผลของการทำกรรมดีและชั่วจากคุณค่าทางวัฒนธรรมหลายด้าน ได้แก่ 1.สุนทรียภาพ (Aesthetics) ความสวยงามเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน 2. สิริมงคล/โชคลาภ (Fortune) การกราบไหว้เพื่อขอพรสิ่งศักดิ์ดีและเป็นการตั้งจิตอธิษฐานเพื่อชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส 3. รายได้ชุมชน (Income) การสร้างรายได้และสร้างอาชีพจากผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว 4. ความสุข (Happiness) การเรียนรู้ช่วยให้เกิดการผ่อนคลายทางอารมณ์และจิตใจ 5. พื้นที่สร้างสรรค์ (Creative Area) เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และอาจจะมีความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรมกับแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิมก็ได้

การท่องเที่ยวเส้นทางบุญตามคติ ความเชื่อ ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและชุมชนที่ทำให้เกิดเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจและเป็นยุทธวิธีในการส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม ความเชื่อและหลักการปฏิบัติ รวมถึงแนวทางการทำรักษา สืบสานและเรียนรู้ที่สามารถให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน โดยเป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเน้นการสร้างสุขแก่นักเดินทางและพัฒนาส่งเสริมให้เกิดชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเส้นทางบุญตามคติ ความเชื่อและความงามทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีอัตลักษณ์ในจังหวัดลำปาง สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า สังคมล้านนามีคติและความเชื่อการบูชาพระธาตุประจำปีเกิดที่จะนำไปสู่ความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และครอบครัว ขอพรให้ประสบกับความสุขในชีวิต หน้าที่การงาน และหายจากโรคร้ายไข้เจ็บ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่นิยมเดินทางเพื่อขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และนิยมเดินทางด้วยรถส่วนตัวกับครอบครัว จากการศึกษาข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศในอินเทอร์เน็ต โดยเลือกเที่ยวในวันนักขัตฤกษ์หรือออกเที่ยวเดือนละครึ่งเท่านั้น ส่วนปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเดินทาง ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด รวมถึงความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่ทางวัดได้บริหารจัดการจากการติดป้ายที่เป็นคติธรรมสอนใจตามวิถีชีวิตในท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้าชมความงามหรือเข้าไปพักผ่อน สงบจิต สงบใจจากความวุ่นวายในสังคม และเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมาก (Akkarangkul, 2007) ในการขัดเกลาจิตใจให้แก่พุทธศาสนิกชนให้เกิดความสุขซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Phra Brahmagunabhorn (2010) อธิบาย การประพฤติปฏิบัติสิ่งดีงามของพุทธศาสนิกชนอาศัยกุศโลบายเครื่องช่วยชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ สร้างบุญ มีหลักคำสอนที่แฝงด้วยปรัชญาชีวิต เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ความภาคภูมิใจแห่งความเป็นเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น (Jittangwattana, 1999) ตลอดถึงปัจจัยทางด้านคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัย เป็นเส้นทางหลักที่สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัย ส่งผลแก่การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ของวัด 9 ศรีเกี่ยวกับความเชื่อ เส้นทางบุญวัด และความสวยงามทางด้านศิลปะร่วมสมัยที่มีองค์ประกอบศิลป์ที่เป็นอัตลักษณ์แบบล้านนา กับพมามอญ เจี้ยว จากความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและสังคมในแต่ละยุคที่ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์ความงดงามที่แฝงด้วยความเชื่อ และพุทธศิลปกรรม โดยความสัมพันธ์วัด 9 ศรี จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความพันธ์ด้านความเชื่อที่บ่งชี้ให้แก่พุทธศาสนิกชนรำลึกถึงพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์ สอดคล้องกับ Koses (1973) ได้กล่าวว่า การบูชาเกิดจากความเลื่อมใส ยำเกรงต่อสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่ผู้เชื่อรู้ด้วยปัญญา ความรู้สึก ด้วยการนำสิ่งของหรือสิ่งหอมที่เรียกว่า อามิสบูชาและการสำรวมระงับกาย วาจาและจิตใจให้เกิดความสงบเรียบร้อยที่เรียกว่า ธรรมบูชา/ปฏิบัติบูชา ความเชื่อนี้ทำให้เกิดการฝึกอบรมกาย วาจา ใจ เพื่อให้เกิดความดีงามที่เกิดจากศีล สมาธิ ปัญญา เป็นการพัฒนาและขัดเกลาจิตใจ ทำให้เกิดความเอื้อเฟื้อแก่บุคคลอื่น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น โดยการท่องเที่ยวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคคล ชุมชนและส่งเสริมความงดงามทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นทุนทางสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ Faksang (2009) ที่กล่าวถึงทุนทางสังคมเพื่อเป็นตัวกำหนดเส้นทางแห่งวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นเป็นแนวทางการจัดการเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน สร้างรายได้ และเป็นการแสดงความกตัญญูต่เวทิตาต่อทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ ก่อให้เกิดความเจริญแก่บุคคล สังคมและประเทศได้อย่างแท้จริง 2) ความสัมพันธ์เชิงเส้นทางการท่องเที่ยวที่จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน จากความเชื่อและความงดงามทางพุทธศิลปกรรมอันนำไปสู่การสร้างสุนทรียภาพ การถ่ายทอดอัจฉริยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของผู้คนในท้องถิ่นในฐานะเจ้าของชุมชนได้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสถานที่ในพื้นที่ สิ่งปลูกสร้างต้องยึดถือสอดคล้องกับท้องถิ่นเป็นพื้นฐานและการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นต้องทำให้สิ่งสามัญธรรมดาเป็นสิ่งที่พิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว (Choibamroong, 2007) ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมตามหลักความเชื่อ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 พบว่า เส้นทางการท่องเที่ยวแห่งบุญในเชิงความคติ/ความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชน เช่น คติการไหว้พระธาตุประจำปีเกิด การสรงน้ำพระธาตุ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล ได้ลาม ยศ สรรเสริญ ทำให้ชีวิตการงานเจริญรุ่งเรือง หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ หนุนส่งโชคชะตาและเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องราวความเป็นมาที่เปิดชาติพันธุ์ การเมืองการปกครอง การรุกราน การสร้างวีรกรรม ความงดงามทางด้านศิลปกรรมที่ร่วมยุคสมัยที่มีสถาบันวัดเป็นจุดศูนย์กลางชุมชนตามหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งงานศิลปะ หัตถกรรม และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับ Kuphanumat (2014) ที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมเป็นผลผลิตทางด้านพุทธปัญญาสะท้อนให้เห็นคุณค่า และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สร้างอัตลักษณ์ ธรรมเนียมปฏิบัติที่มีรูปแบบเฉพาะที่สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันสร้างอัตลักษณ์ และคุณค่าในท้องถิ่น ซึ่งจังหวัดลำปางมีศิลปกรรมทั้งงดงามแบบล้านนาร่วมสมัยจากช่างสกุลลำปางและศิลปกรรมแบบพม่าที่ส่งผลจากยุคค้าไม้จนกลายเป็นวัฒนธรรมและศิลปกรรมที่มีความงดงามแบบเฉพาะตนเอง

นอกจากนั้น ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงที่เป็นพื้นที่เดิมที่ได้รับการสนับสนุนจากวิสาหกิจชุมชนเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าแก่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Angkul et al. (2004) ที่กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการแก่ชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น สร้างมูลค่าเพิ่มแก่ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน ความเป็นเอกลักษณ์และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนสอดคล้องกับ Seanglimsuwan, and Saenglimsuwan (2012) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจะต้องกระตุ้นให้เกิดการผลิต การนำทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นการกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่เป็นรากฐานทางด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชน สังคมและประเทศต่อไป

สรุป

การศึกษาแผนงานวิจัยเรื่อง วัด 9 ศรี: การท่องเที่ยวบนคติ ความเชื่อแห่งเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวตามคติ ความเชื่อและเส้นทางบุญในจังหวัดลำปาง เกิดจากความเชื่อในประเพณีดั้งเดิมของชาวล้านนาในการกราบไหว้พระธาตุปีเกิด ความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรมที่มีความงดงามที่ผสมผสานกับศิลปะแบบพม่า ทำให้จังหวัดลำปางเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเส้นทางการท่องเที่ยวของวัด 9 ศรีมีความสัมพันธ์กันในเชิงความเชื่อ ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกันและเป็นพื้นที่เมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้เกิดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นพื้นที่เชิงสร้างสรรค์สามารถสรุปได้ 5 ประการ ได้แก่ 1) มีทุนทางสังคมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) วัฒนธรรมแบบแผนอันดีงามที่เป็นขนบธรรมเนียม ความเชื่อและการปฏิบัติที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ 3) มีเรื่องราวหรือเหตุการณ์ (Story) ที่สามารถสร้างความประทับใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวอย่างเข้ามาศึกษา 4) มีความงดงาม และทัศนียภาพเด่นชัด โดยเฉพาะความงามทางด้านศิลปกรรมที่มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และ 5) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกับชุมชน

ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมทางด้านความเชื่อและเส้นทางบุญมีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนและทุนการท่องเที่ยวในการส่งเสริม อนุรักษ์และสืบสานแนวทางการปฏิบัติและความคงอยู่ของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ เป็นการสร้างประโยชน์สุขแก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติในการสร้างเสถียรภาพทางด้านเศรษฐกิจ ปลุกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม ความเชื่อ เป็นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า นักท่องเที่ยวเป็นผู้สูงวัยที่เดินกับครอบครัว ได้ข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต ชอบเดินทางวันนักขัตฤกษ์ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีต่อการเดินทาง ได้แก่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัด คติธรรมสอนใจความงาม การเดินทางสะดวกสบาย ปลอดภัย ดังนั้น วัดและชุมชน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบภาคีวิสาหกิจท้องถิ่น/วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ/เอกชน ชุมชน และประชาชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการรักและหวงแหนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2. ควรจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์วัด 9 ศรี เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง ทั้งความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ขอวัด 9 ศรี เกิดจากความสัมพันธ์ด้านความเชื่อเพื่อขัดเกลาจิตใจให้เกิดความเอื้อเฟื้อ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นการสร้างรายได้ แสดงความกตัญญู กตเวทิตาต่อทุนทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงเส้นทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น วัดและชุมชน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1. ควรมีจัดกิจกรรมส่งเสริมความเชื่อและเส้นทางบุญในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งอาจจะมีความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวหรือสาธารณชนยังเข้าไม่ถึง เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แห่งใหม่ที่จะช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

2. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของจังหวัดลำปาง โดยเปิดเวทีและโอกาสให้แก่นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ตรงกับเจ้าของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย

3. ควรส่งเสริมให้เกิดการสร้างรายได้แก่ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น การผลิตสินค้า การละเล่น การแสดง และการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมในชุมชนได้อย่างถูกต้อง

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวของวัด 9 ศรี จะต้องเป็นเส้นทางตามคติ/ความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ล้ำนา เป็นการท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลปกรรม เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง และเป็นการท่องเที่ยวเมืองศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยว เป็นการส่งเสริม อนุรักษ์และสืบสานคุณค่าทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม ความเชื่อ เป็นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนเมืองศิลปะเชิงสร้างสรรค์ตามยุทธศาสตร์การ

พัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น วัดและชุมชน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ความงามทางด้านศิลปกรรม และการพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวเดิม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเก่าและใหม่ได้อย่างเหมาะสม

2. ควรส่งเสริมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ และช่วยให้ข้อมูลอันแท้จริง เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่การเดินทางในการสัมผัสประสบการณ์และความจำอันทรงคุณค่า

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในลำปาง เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการสร้างองค์รวมเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างสรรคผลิภัณฑ์ที่เกิดในท้องถิ่นตามกฎหมาย ซึ่งจะให้เกิดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันแท้จริงและเป็นการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมและกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง

References

- Akkarangkul, S. (2007). *Tourist Behaviour*. Khonkean: Khangnanavidya Puplication.
- Angkul, R. et al. (2004). *The potential development of arts, culture and local wisdom tourism* (Research Report). Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Choibamroong, T. (2007). *Community Based Tourism Management*. Bangkok: Tourism Authority of Thailand.
- Faksang, D. (2009). *the promotion of cultural tourism with community participation capital markets at Bangluang, Nakhon Pathom* (Research Report). Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.
- Jittangwattana, B. (1999). *Sustainable Tourism Development*. Chiang Mai: Faculty of Humanities, Chiang Mai University.
- Khruearaya, T. (2016). *Burmese-Thai Yai Temple in Lampang*. Lampang: Culture of Lampang Province.
- Koses, S. (1973). *Religious Cult*. Bangkok: Bannakan Printed.
- Kuphanumat, C. (2014). A Study on Buddhist Cosmology Conception in Lan Na Paintings for the Creations of on temporary Arts. *Silpakorn University Journal*, 24(3), 17-42.

- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). *Dictionary of Buddhism*. (14th ed.). Bangkok: Thanathachakan Publication.
- Pinkaeo, K. (2014). *The development of cultural tourism policy for Pranakorn Sriayudhya, Pathumthani and Nunthaburi province*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Seanglimsuwan, K. , & Saenglimsuwan, S. (2012). Sustainable Cultural Heritage Tourism. *Executive Journal*, 32(4), 139-146.

นวัตกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ

ด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลพุมเรียง

อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

Innovative Political Participation in the Administration of Public Policy

through cultural capital of Phum Rieng Sub-district Municipality,

Chaiya District, Surat Thani Province

สุพัฒพงศ์ แยมอิม

Suphatpong Yamim

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: Supatpong2525@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อถอดประสบการณ์การบริหารนโยบายสาธารณะด้วยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2. เพื่อสรุปองค์ความรู้การใช้ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะนวัตกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลพุมเรียงมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไปในพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีการนำทุนทางวัฒนธรรมไปทำโครงการต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาในลักษณะที่ดีขึ้น ได้แก่ ลักษณะของวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน ทรัพยากร ความเชื่อความศรัทธา ศาสนา รวมถึงการสัมผัสได้ถึงความเป็นสุนทรียภาพ ได้แก่ 1.การบริหารนโยบายสาธารณะด้วยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลพุมเรียง พบว่าสามารถเป็นทุนทางวัฒนธรรมเป็นการขับเคลื่อนเชิงนโยบายของชุมชนเป็นตัวบ่งบอกถึงปัญหาสภาพทางสังคม และกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสารที่รับรู้เพียงบางส่วน เพราะเนื่องจากกลุ่มคนในชุมชนยังมีความล้าหลังทางด้านเทคโนโลยีที่นำมาพัฒนาชุมชน 2. องค์ความรู้การใช้ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะนวัตกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ พบว่า 1.การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ 2.การออกแบบพื้นที่ในการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนงานทางการเมืองที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลการพัฒนาในการนำทุนทางวัฒนธรรมเข้ามาใช้ใน

*Received February 17, 2021; Revised June 4, 2021; Accepted May 22, 2022

การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ 3. เสนอแนวคิดความคิดต่อการจัดการทางการเมืองทั้งนี้ยังเป็นผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะหรือต่อการเลือกผู้นำที่มาพัฒนา 4. ต้องมีกระบวนการแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อความเชื่อมโยงได้แก่ ด้านการมีเสรีภาพในการปกครองตนเอง ตระหนักในอำนาจอธิปไตยของตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อน้ำที่พลเมืองและต้องตระหนักได้ว่าการทำหน้าที่ของตนอย่างตื่นตัว รู้เท่าทัน และใช้ปัญญาเพื่อการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับภาครัฐและการเมืองระบบตัวแทน จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาที่จัดว่าเป็นนวัตกรรมการสร้างการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและนำมาจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนที่หลากหลายมุมมอง

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; นวัตกรรมการมีส่วนร่วม; ทูทางวัฒนธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to take the experience from the administration of public policy through cultural capital of Phum Riang Subdistrict Municipality, Chaiya District, Surat Thani Province; and 2) to summarize the body of knowledge derived from the use of cultural capital as an innovation for promoting political participation in the administration of public policy. The study applied a qualitative research method with the data collected from in-depth interview and participant observation with 10 key informants.

From the study, it is found that cultural capital in Phum Riang Subdistrict Municipality has various roles and duties in the educational sector, where it can be used to carry out more effective projects, such as the characteristics of cultures, the settlement, resources, beliefs and faith, religions, including aesthetics. The administration of public policy by cultural capital of Phum Riang Subdistrict discovered that the cultural capital can be used to mobilize community policies and identify social problems, such as the participation process, which is communicated to only some groups of people due to a lack of advanced technology to develop the community. The body of knowledge derived from the use of cultural capital as an innovation for promoting political participation in the administration of public policy revealed as follows: 1) The building of community collaboration in using cultural capital to resolve various problems; 2) Designing a space for the formulation of policies to mobilize political works and public policy that can reflect the development outcomes of using cultural capital; 3) Proposing ideas for political management that will have an impact on the selection of public policy and leaders; and 4) The process of developing a clear action plan to reduce inequality, such as self-government, awareness of one's own sovereignty, civic responsibility,

and awareness of one's duties, as well as using wisdom to participate in working with government sectors and representative democracy. All of this requires the learning innovation development process so that participants can develop their potential to effect change and apply the process learning in the community from a variety of perspectives.

Keywords: Public Policy; Innovation in Participation; Cultural Capital; Political Participation; Surat Thani Province

บทนำ

การพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีไปสู่เป้าหมายเมืองเกษตรคุณภาพการท่องเที่ยวยั่งยืน สังคมเป็นสุข ภายใต้กรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปี ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายไว้ว่า ให้เห็นถึงตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่สำคัญคือ การนำอุตสาหกรรมเกษตรมาบูรณาการกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่เป็นจุดแข็งของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ เพื่อสามารถบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดได้ ทั้งนี้จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดมีต้นทุนด้านการท่องเที่ยวสูง มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรมได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามจากผลการพัฒนาจังหวัดในช่วง พ.ศ. 2557-2558 พบว่า ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในประเด็นการท่องเที่ยวจังหวัด ควรมุ่งเน้นการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในเขตเมืองเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยว (Surat Thani Province Development Plan 2018-2021) ดังนั้น ประเด็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงเป็นความจำเป็นความท้าทายของจังหวัดในการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นวัตกรรมกรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งที่สามารถวัดได้ว่าการเมืองของประเทศนั้น ๆ มีการพัฒนาหรือไม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นกระบวนการใหม่ในระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งการที่ประชาชนหรือประชาสังคม มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางต่าง ๆ เข้าใจบทบาทของตนเองต่อการพัฒนาแนวคิดอุดมการณ์ประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองได้เป็นอย่างดี สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือและช่องทางที่สำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเห็นได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองถือว่าเป็นพลังหลักในการพัฒนาการเมืองและจะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองในระบบการเมืองในภาพรวมต่อไป ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้และเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองอุดมการณ์ทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ นับได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

เทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่ศาสนาเคยเป็นเมืองท่าและเป็นศูนย์กลางของอำเภอไชยา มีบทบาทและความสำคัญในด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นแหล่งชุมชน

โบราณแม้ที่ผ่านมาชุมชนตำบลพุมเรียงจะได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่องและมีงานศึกษาด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่จำนวนหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาที่ผ่านมาสสะท้อนให้เห็นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ใช้อัตลักษณ์ของชุมชน หรือรูปแบบการใช้ทุนทางวัฒนธรรมสร้างเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีไม่มากนัก กรณีเทศบาลตำบลพุมเรียงเป็นตัวอย่างหนึ่งของการส่งเสริมพัฒนาการการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ชุมชน ผ่านการบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวภายในเขตเทศบาลตำบลพุมเรียง โดยอาศัยพื้นฐานความเข้าใจบริบทของพื้นที่ และปัจจัยแวดล้อมผนวกกับทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เพื่อเสนอแนวทางการใช้ทุนวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางการเมืองการปกครองในบริบทการกระจายอำนาจปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ผลการศึกษามีนำไปใช้ประกอบการวางแผนทางพัฒนาความร่วมมือและบูรณาการการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคประชาชนในพื้นที่ได้ต่อไป

ผู้วิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการวัดกรรมกรมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากแหล่งชุมชนตำบลพุมเรียงเป็นแหล่งพื้นที่ที่กลุ่มพื้นที่อาศัยอยู่กันเป็นเวลานาน การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อาจจะยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควร ทั้งในการมีส่วนร่วม แนวความคิดทางการเมือง หรือการใช้ประโยชน์จากทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทำการศึกษาและระดมแนวคิดในการพัฒนาต่อยอดเพื่อให้แหล่งพื้นที่มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดประสบการณ์การบริหารนโยบายสาธารณะด้วยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อสรุปองค์ความรู้การใช้ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะนวัตกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเนื้อหาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ นโยบายสาธารณะ ทุนทางวัฒนธรรม และการสื่อสารทางการเมืองของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความสำคัญของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งจะทำได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ จึงได้คัดเลือกผู้มีส่วนสำคัญ และมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวจากภาคส่วนต่าง ๆ จำนวน 10 คน ได้แก่

2.1 นายกเทศบาลตำบลพุมเรียงหรือเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 คน

2.2 ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนระดับตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 7 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- depth Interviews) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการเขียน และการบันทึกเสียง โดยเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แนวคำถาม เครื่องบันทึกเสียง สมุด ปากกา และกล้องถ่ายภาพ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยใช้กระบวนการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์รายละเอียดเพื่อให้ทราบถึงความถูกต้องของเนื้อหา และทราบถึงความใกล้เคียงกัน เพื่อนำไปสู่จุดอิมตัวของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวได้นำมาตรวจสอบเช็คข้อมูลจากทั้งหมด 4 แหล่ง ได้แก่

4.1 จากแหล่งที่มาของข้อมูล โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ หนังสือวารสารวิชาการ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4.2 ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานท้องถิ่น ประชาชนที่อาศัยในตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหน่วยงานของรัฐในพื้นที่

4.3 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4.4 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัยซึ่งเป็นแนวคิดของผู้ที่ได้รับการยอมรับและเป็นผู้ค้นพบแนวคิดดังกล่าวจนได้รับความนิยมมาถึงปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นทิศทางและพิจารณาจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการบริหารนโยบายสาธารณะด้านการท่องเที่ยวชุมชนของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

5.1 การสังเกตและมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยมีผู้วิจัยเข้าไปในชุมชนมีการเข้าไปพบผู้นำชุมชน ภาควิชาที่เกี่ยวกับทางวัฒนธรรม ส่วนการศึกษาเป็นรายบุคคลผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน มีการสังเกตเพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เจาะลึกในการรวบรวมข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม

5.2 การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์เจาะจง พร้อมทั้งสังเกตกลุ่มเป้าหมายในตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในลักษณะทุนทางวัฒนธรรม นวัตกรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารงานสาธารณะของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.3 สันทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนาเพื่อรับฟังความเห็นและบทวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมในชุมชนและแนวทางการนวัตกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารงานสาธารณะของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอยาไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.4 การบริการทางวิชาการในลักษณะการจัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสมาชิกในหมู่บ้าน มีประเด็นความสำคัญดังนี้ บทบาททุนทางวัฒนธรรมและรูปแบบการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการบริหารงาน นโยบายสาธารณะ และการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของภาคประชาชนผ่านนโยบาย การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยวิธีการหลักที่ใช้มี 2 วิธี ได้แก่

วิธีที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ที่ได้ จดบันทึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม สิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือสังเกตเห็นได้ เพื่อ สร้างข้อสรุปตามแนวคิดทฤษฎีหรือการศึกษาวิจัย

วิธีที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสารในการวิเคราะห์ เอกสารผู้วิจัยต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 วิธีจะเป็นลักษณะบรรยาย ขึ้นอยู่กับประเด็นหรือปัญหาที่จะวิเคราะห์ โดยมุ่งประเด็นสาระสำคัญเพื่อให้ได้ ข้อสรุปที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาที่เป็นรูปธรรมและมีเหตุผลสนับสนุนอย่างชัดเจนและหาข้อเสนอแนะพร้อมแนวทางการแก้ไขต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อถอดประสบการณ์การบริหารนโยบายสาธารณะด้วยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบล พุมเรียงมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไปในพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีการนำทุนทางวัฒนธรรมไปทำโครงการต่าง ๆ ที่สามารถพัฒนาในลักษณะที่ดีขึ้น ได้แก่ ลักษณะของวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน ทรัพยากร ความเชื่อความ ศรัทธา ศาสนา รวมถึงการสัมผัสได้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นเมือง ได้แก่ แนวทางการสร้างความร่วมมือ ของชุมชนในการใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้านการระดมความคิดในด้านการมีส่วนร่วม ในหลักประเด็นต่าง ๆ ที่มี ต้องมีการพัฒนา นอกจากนี้ความเป็นพื้นเมืองยังคงมีไว้ซึ่งถ่ายทอดพร้อมบูรณ การแนวคิดให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในการออกแบบพื้นที่ในการกำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนงานทางการ เมืองที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลการพัฒนา ทั้งในด้านผู้นำในพื้นที่ต้องมีความชัดเจน หนักแน่น และคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เกิดประโยชน์โดยทำการศึกษาถึงผลกระทบและแนวทางการต่อยอดในการพัฒนา โดยมีกระบวนการแบ่งหน้าที่บทบาทการทำงานและการใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการออกแบบการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแบบนโยบายพื้นที่อย่างมั่นคง

การใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นการขับเคลื่อนเชิงนโยบายของชุมชนเป็นตัวบ่งบอกถึงปัญหาสภาพทาง สังคม และกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสารที่รับรู้เพียงบางส่วน เพราะเนื่องจากกลุ่มคนในชุมชนยังม ีความล้าหลังทางด้านเทคโนโลยีที่นำมาพัฒนาชุมชน เช่น

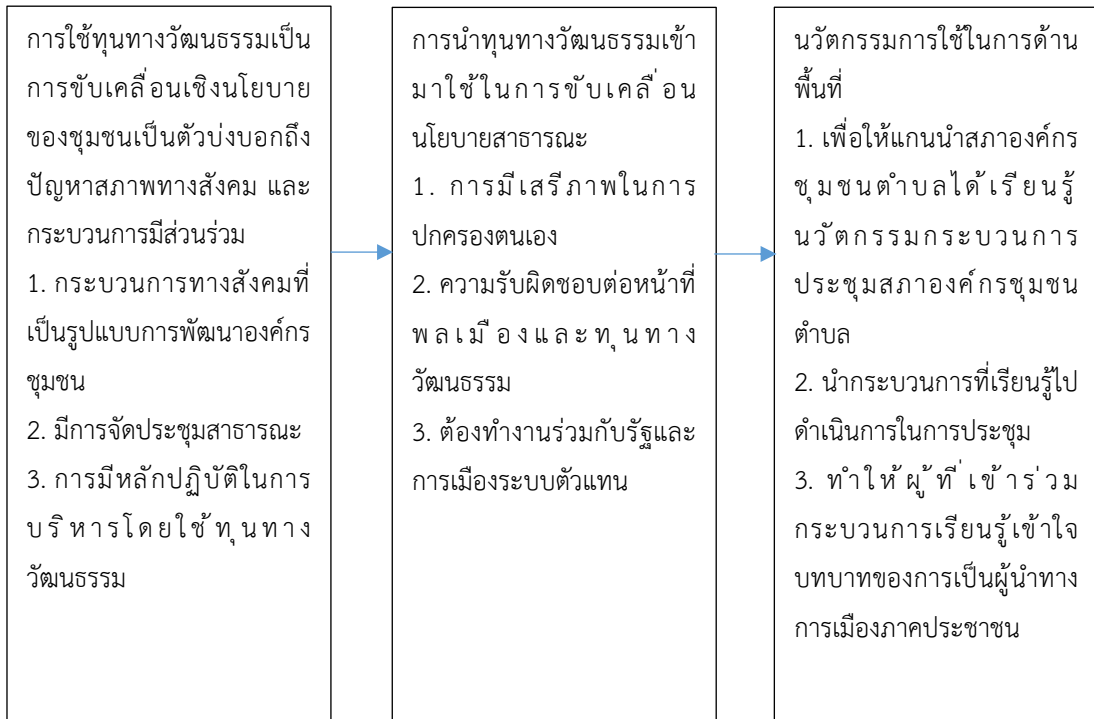

1. กระบวนการทางสังคมที่เป็นรูปแบบการพัฒนาองค์กรชุมชน ถูกจำกัดด้วยอำนาจรัฐและระบบราชการ ฉะนั้นต้องมีการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อให้ชุมชนได้รับการตอบสนองตามความต้องการ 2. ใช้แนวคิดหลักธรรมาภิบาลเพื่อเพิ่มศักยภาพในภาครัฐและผลักดันชุมชนให้มีความมั่นคงมากขึ้น 3. มีการจัดประชุมสาธารณะเพื่อการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน เพื่อได้มีข้อเสนอให้กับประชาชนได้แลกเปลี่ยน 4. นอกเหนือจากนี้ การมีหลักปฏิบัติในการบริหารโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนในการเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชน

การนำทุนทางวัฒนธรรมเข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยทั่วไปต้องมีความตรงไปตรงมาและเสนอแนวคิดความคิดต่อการจัดการทางการเมือง ทั้งนี้ยังเป็นผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะหรือต่อการเลือกผู้นำที่มาพัฒนา ต้องมีกระบวนการแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อความเลื่อมล้ำ เช่น 1. การมีเสรีภาพในการปกครองตนเอง ตระหนักในอำนาจอธิปไตยของตนเอง 2. ความรับผิดชอบต่อน้ำที่พลเมืองและทุนทางวัฒนธรรม ต้องตระหนักได้ว่าการทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มตัว รู้เท่าทัน และใช้ปัญญาและมีส่วนร่วม 3. ต้องทำงานร่วมกับรัฐและการเมืองระบบตัวแทน เป็นหุ้นส่วนที่สนับสนุนและ เกื้อกูลกัน ไม่ล้มล้างหรืออยู่คนละฝ่าย เป็นต้น

ผู้นำชุมชน และองค์กรภาครัฐและภาคีเครือข่ายมีการจัดสรรการใช้และการระดมแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร โดยมีหลักการและกระบวนการที่ชัดเจนและง่ายต่อการเรียนรู้ การใช้นวัตกรรมทางการจัดการนโยบายสาธารณะ ต้องมีกระบวนการสื่อสารและการปลูกฝังหรือการปรับทัศนคติในเรื่องการดูแลตัวเอง การดูแลทรัพยากรของตนเองการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของตนเอง พื้นฐานความเข้าใจการเข้าร่วมกระบวนการการเมืองภาคประชาชนแตกต่างกัน จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาที่จัดว่าเป็นนวัตกรรมการสร้างการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและนำจัดกระบวนการเรียนรู้ในหมู่บ้านได้

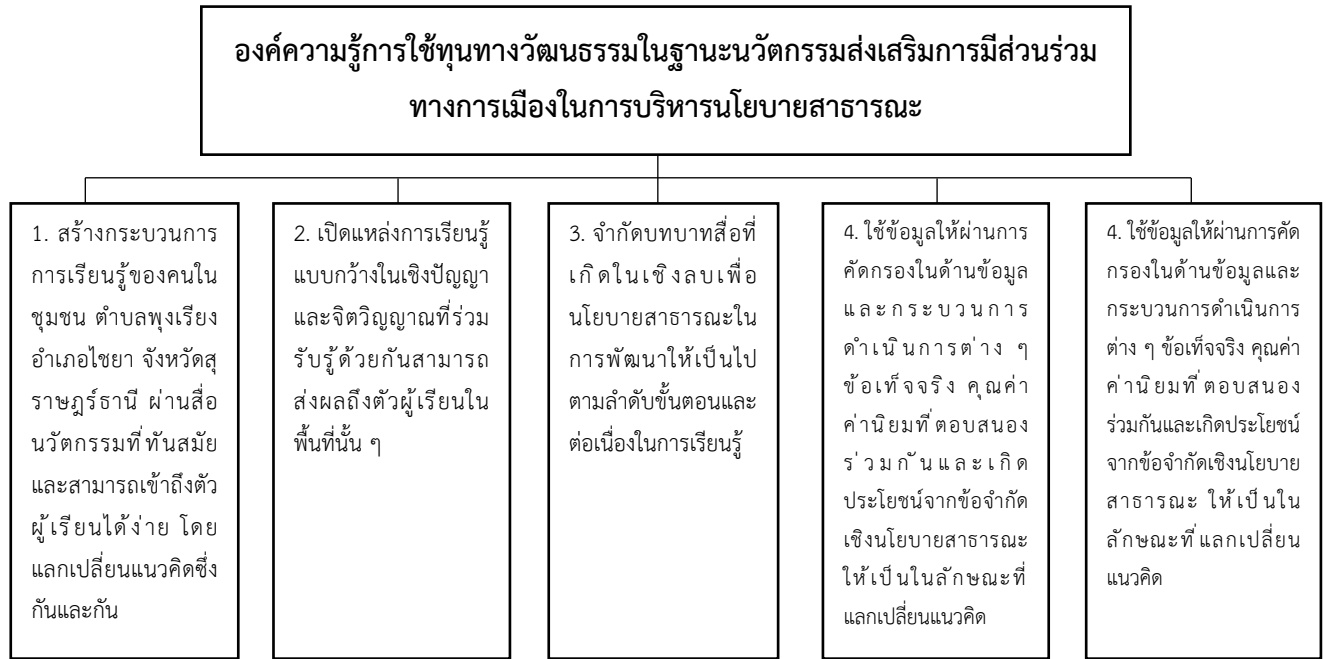
นวัตกรรมการใช้ในด้านพื้นที่ของชุมชนเรา ยังต้องพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน โดยไม่ยึดติดกับสภาพทางการเมือง แต่ต้องผนวกการเรียนรู้และความเข้าใจการมีส่วนร่วมโดยใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเข้ามาสร้างกระบวนการแกนนำของชุมชนต้องสร้างการเรียนรู้ว่าอะไรที่จะไปขับเคลื่อนความเป็นการเมืองภาคประชาชนจึงต้องมีจุดประสงค์ของการพัฒนา คือ 1. เพื่อให้แกนนำสภาองค์กรชุมชนตำบลได้เรียนรู้วัฒนธรรมกระบวนการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล 2. นำกระบวนการที่เรียนรู้ไปดำเนินการในการประชุม 3. ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้เข้าใจบทบาทของการเป็นผู้นำทางการเมืองภาคประชาชน เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมอันเป็นเรื่องของส่วนรวมตามภารกิจของชุมชน

รูปภาพที่ 1 การบริหารนโยบายสาธารณะด้วยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลพุมเรียง
อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสรุปองค์ความรู้การใช้ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะนวัตกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ ผลการวิจัยพบว่า

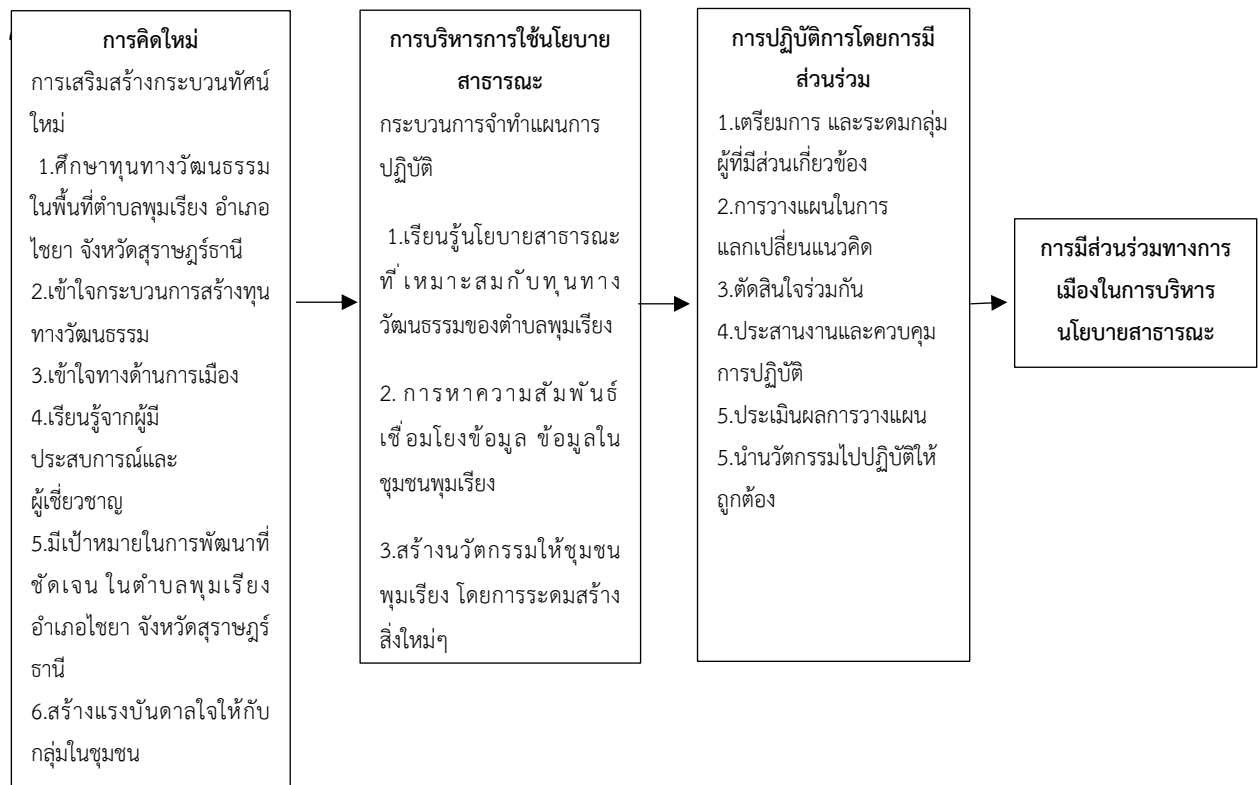
1. สร้างกระบวนการการเรียนรู้ของคนในชุมชน ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านสื่อนวัตกรรมที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงตัวผู้เรียนได้ง่าย โดยแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน
2. เปิดแหล่งการเรียนรู้แบบกว้างในเชิงปัญญาและจิตวิญญาณที่ร่วมรับรู้ด้วยกันสามารถส่งผลถึงตัวผู้เรียนในพื้นที่นั้น ๆ เช่น การสื่อสารที่ง่าย กะทัดรัด และรวดเร็ว และสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ตลอดเวลา
3. จำกัดบทบาทของสื่อที่เกิดในเชิงลบเพื่อให้นโยบายสาธารณะในการพัฒนาให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่องในการเรียนรู้
4. ใช้ข้อมูลโดยผ่านการคัดกรองในด้านข้อมูลและกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ข้อเท็จจริง คุณค่า ค่านิยมที่ตอบสนองร่วมกันและเกิดประโยชน์จากข้อจำกัดเชิงนโยบายสาธารณะ ให้เป็นในลักษณะที่แลกเปลี่ยนแนวคิด
5. กระตุ้นให้ชุมชนรู้จักการสื่อสารผ่านกระบวนการการเรียนรู้ที่ถูกวิธีและทดลองใช้ในภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

**รูปภาพที่ 2 องค์ความรู้การใช้ทุนทางวัฒนธรรมในฐานะนวัตกรรมส่งเสริม
การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ**

องค์ความรู้ใหม่

กรอบแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะด้วย
การใช้ทุนทางวัฒนธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การนำทุนทางวัฒนธรรมเข้ามาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยทั่วไปต้องมีความตรงไปตรงมาและเสนอแนวคิดความคิดต่อการจัดการทางการเมือง ทั้งนี้ยังเป็นผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะหรือต่อการเลือกผู้นำที่มาพัฒนา ต้องมีกระบวนการแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อความเลื่อมล้ำ ได้แก่ ด้านการมีเสรีภาพในการปกครองตนเอง ตระหนักในอำนาจอธิปไตยของตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อน้ำที่พลเมืองและทุนทางวัฒนธรรมต้องตระหนักได้ว่าการทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มตัว รู้เท่าทัน และใช้ปัญญาและมีส่วนร่วม และด้านต้องทำงานร่วมกับรัฐและการเมืองระบบตัวแทน เป็นหุ้นส่วนที่สนับสนุนและ เกื้อกูลกัน ไม่ล้มล้างหรืออยู่คนละฝ่ายเป็น และผู้นำชุมชน และองค์กรภาครัฐและภาคีเครือข่ายมีการจัดสรรการใช้และการระดมแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ เรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร โดยมีหลักการและกระบวนการที่ชัดเจนและง่ายต่อการเรียนรู้ การใช้นวัตกรรมทางการจัดการนโยบายสาธารณะต้องมีกระบวนการสื่อสารและการปลูกฝังหรือการปรับทัศนคติในเรื่องการดูแลตัวเอง การดูแลทรัพยากรของตนเองการต่อสู้เพื่อการอยู่รอดของตนเอง พื้นฐานความเข้าใจการเข้าร่วมกระบวนการการเมืองภาคประชาชนแตกต่างกัน จึงต้องมีกระบวนการพัฒนาที่จัดว่าเป็นนวัตกรรมการสร้างการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศักยภาพได้เกิดการเปลี่ยนแปลงและนำจัดกระบวนการเรียนรู้ในหมู่บ้านได้ ทั้งนี้เป็นเพราะสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยของ Phromsawan (2017) ศึกษาเรื่อง ทุนทางสังคมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะประเด็นการดูแลผู้สูงอายุของเขตสุขภาพที่ 9 พบว่า 1) ความหมายของการพัฒนานโยบายสาธารณะ ประเด็นการดูแลผู้สูงอายุว่าเป็นการทำงานโดยใช้ “หัวใจเดียวกัน” 2) กระบวนการ การพัฒนานโยบายสาธารณะใช้หลัก “สร้าง” และ 3) ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะในการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ “ใจประสานใจ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ สนุกทำจริงและไปข้างหน้า” นโยบายสาธารณะเข้มแข็งด้วยทุนทางสังคมเป็นการนำแนวคิดการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อว่าคนในชุมชนมีศักยภาพสามารถพัฒนาตนเองและชุมชนของตนได้ เพราะในแต่ละชุมชนมิได้มีลักษณะว่างเปล่าทางความรู้แต่ในทางตรงกันข้ามทุกชุมชนมีองค์ความรู้และมีภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ และงานวิจัยของ Payaptid (2016) ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดความรู้เชิงนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วม: หัตถกรรมผ้าทอจากบ้านแม่ขี้มูก ตำบลบ้านทับ อำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า “การถ่ายทอดความรู้เชิงนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วม: หัตถกรรมผ้าทอจากบ้านแม่ขี้มูก ตำบลบ้านทับ อำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่” เพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอจาก โดยใช้กระบวนการถ่ายทอดความรู้เชิงนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วม ด้วยการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพ สมาชิกกลุ่มจัดประชุมกลุ่มย่อยหาแนวร่วมในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนกระบวนการคิด สร้างอาชีพเสริมด้วยการจัดฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการ ทำปอกสมุดผ้าทอจาก และจัดหาช่องทางการจัดจำหน่าย โดยใช้แนวคิด 3S Shift Sustainable Social คือ หนึ่ง การเพิ่มศักยภาพสมาชิก ด้วยการถ่ายทอดความตระหนักเพื่อสร้างรายได้เสริมอย่างยั่งยืน สอง การประสานร่วมมือในชุมชนและเครือข่าย ผลที่ได้จากการวิจัย พบว่า สมาชิกกลุ่มเกิดการตระหนักและเรียนรู้ สามารถจัดการกลุ่มได้ วิเคราะห์ปัญหา โดยแปลงวัฒนธรรมทอผ้าจากเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ร่วมสมัยมีรายได้เสริม 100 เปอร์เซ็นต์และมีกระบวนการจัดการกลุ่ม อย่างเป็นระบบ เป็นนวัตกรรมกระบวนการที่ขับเคลื่อน ประสานร่วมมือชุมชนและเครือข่ายโดยชุมชน

สรุป

จากการศึกษาการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารนโยบายสาธารณะ ด้วยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ของเทศบาลตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลจากการศึกษา ดังต่อไปนี้

การส่งเสริม องค์กรชุมชน เครือข่ายที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถความเข้าใจโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเข้ามาผสมผสานให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านกระบวนการระดมแนวคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดกระบวนการการสร้างความเป็นพลเมืองที่ศักยภาพ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในด้านการเมืองเป็นส่วนหนึ่งในการแลกเปลี่ยนองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลเพื่อให้มีแนวทางที่หลากหลายทางเลือก รวมทั้งการบูรณาการสิ่งใหม่ ๆ ให้มีศักยภาพต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ตำบลพุมเรียงเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาเพิ่มความรู้ในด้านนวัตกรรม การสื่อสาร และรวมถึงความรู้ความเข้าใจในด้านการเมืองการปกครองที่สามารถนำบูรณาการให้เกิดความตระหนักในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้การใช้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนยังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถพัฒนาคนในชุมชนในให้ก้าวทันเหตุการณ์ในปัจจุบันด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารนโยบายสาธารณะในตำบลพุมเรียง ชุมชนหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการพัฒนา เสริมสร้าง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากกลุ่มชุมชนมีความเชื่อทางความที่แตกต่างกัน จึงทำให้ได้ข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร นอกจากนี้การให้ความร่วมมือของประชาชนยังน้อยและเกาะกลุ่ม กลุ่มวัยรุ่นหรือวัยทำงานไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ เนื่องจากแหล่งชุมชนผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ยังเป็นกลุ่มอาสาหรือกลุ่มหัวหน้าครอบครัวเพียงด้านเดียว จึงทำให้ผู้วิจัยได้ผลลัพธ์เพียงด้านเดียว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ในการดำเนินการ ดังนี้ เปิดศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมในการเสริมสร้างองค์ความรู้ และสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนที่มีหลากหลายกลุ่ม หลากหลายอายุเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น และหน่วยงานผู้นำ และเครือข่ายควรส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่พุมเรียงโดยการสร้างอัตลักษณ์ต่าง ๆ ปลุกฝังหรือแลกเปลี่ยนทัศนคติด้วยกันให้มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเรียนรู้ทางการเมือง เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ บางกลุ่มยังให้ความหมายหรือความสำคัญไม่ค่อยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ควรเสริมสร้างกระบวนการหรือองค์กรชุมชนควรมีการรวมกลุ่มและสร้างแนวความคิดที่เป็นจริง เนื่องจากคนในพื้นที่ให้ความนิยมและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่น้อยมาก และการถ่ายทอดออกไปยังขาดความเข้าใจที่ยังสับสนต่อการใช้อย่างแท้จริง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ในการดำเนินการสร้างองค์การเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเรียนรู้ทางการเมืองเพื่อการเมืองเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิด และการเสริมสร้างพัฒนาการในการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการสื่อสารให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น ทุก ๆ หน่วยงานควรเข้ามาสนับสนุนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในระดับอำเภอ เนื่องจากกลุ่มการพัฒนาในระดับมุกว้างสามารถแลกเปลี่ยนแนวคิดที่แตกต่างและหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.2 นอกจากนี้ผู้วิจัยควรศึกษาเพิ่มเติมถึงกระบวนการและการส่งเสริมนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนานวัตกรรมที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นอรรถประโยชน์และบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น

References

- Bentham, J. (1789). *Principles of Morals and Legislation*. Retrieved May 3, 2020, from <https://www.econlib.org/library/Bentham/bnthPML.html>
- Bourdieu, P. (1986). *The form of capital*. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press.
- Cochran, C. L., & Malone, E. F. (2005). *Public Policy: Perspective and Choices*. (3rd ed.). London: Lynne Rienner.
- Foundation of Thai Cultural's Encyclopedia. (1999). *Encyclopedia of Thai Culture in South volume 11*. Bangkok: Siam Press Management Limited Company.
- Kraft, M. E., & Furlong, S. R. (2004). *Public Policy: Politics, Analysis, and Alternatives*. Washington, D.C.: CQ Press.
- Kuaduang, J. (2005). *Conservation of Phumreang Old Urban Community, Suratthani Province*. (Master's Thesis). Bangkok: Chulalongkorn University.
- Lasswell, H. D., & Kaplan, A. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.
- Nongnuchanatee, P. (2016). *Research report on woven product packaging design (Research report)*. Chiang Mai: Rajamangala University of Technology Lanna Payap Region.
- Osborne, S. P., & Brown, K. (2005). *Managing change and innovation in public service organizations*. New York: Routledge.
- Patmasiriwat, D. (2004). *A survey of the status of knowledge and the development of cultural capital and local knowledge to human resource development: Progress report of the first study (Research report)*. Phitsanulok: Faculty of Management and Information Science, Naresuan University.
- Piyaphong, B. (2015). *Building cooperation in local management: exploring practices in the Northeast*. Bangkok: Research Fund Office.

Throsby, D. (2001). *Economy and Culture*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge.

Worarat, P. (2017). *Senior School Perspectives according to the local community context in Surin*. (Master's Thesis). Boromarajonani College of Nursing Surin. Surin.

กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

Application Strategies on Information and Communication Technology for
Education in Small-sized Primary Schools Under Office of
the Basic Education Commission in The Northeast

¹ศักดา ทัดสา, วัลนิกา ฉลากบาง และ พรเทพ เสถียรนพเก้า

¹Sukda Tadsa, Wannika Chalakbang and Pornthep Steannoppakao

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: guanau29@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน การศึกษาพหุกรณี จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ความถี่ ร้อยละ และการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นวิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (IOC)

ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 30 โครงการ/กิจกรรม 65 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา มี 4 โครงการ/กิจกรรม 10 ตัวชี้วัด 2) กลยุทธ์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศมี 6 โครงการ/กิจกรรม 14 ตัวชี้วัด 3) กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอน มี 4 โครงการ/กิจกรรม 8 ตัวชี้วัด 4) กลยุทธ์ด้านกระบวนการเรียนรู้ มี 4 โครงการ/กิจกรรม 7 ตัวชี้วัด 5) กลยุทธ์ ด้านทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ มี 3 โครงการ/กิจกรรม 9 ตัวชี้วัด 6) กลยุทธ์ด้านเครือข่ายความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมี 5 โครงการ/กิจกรรม 9 ตัวชี้วัด และ 7) กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร มี 4 โครงการ/กิจกรรม 8 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ผ่านกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขจากการดำเนินการหลายขั้นตอน จึงทำให้มีความ

*Received April 3, 2021; Revised April 25, 2021; Accepted May 4, 2021

เชื่อมั่นได้ว่ากลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรม และตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิภาพได้จริง

คำสำคัญ: กลยุทธ์; เทคโนโลยีสารสนเทศ; การสื่อสารเพื่อการศึกษา; โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก; กระบวนการจัดการเรียนรู้

Abstract

The research article aimed at developing the strategies for the application of information and communication technology for education in small-sized primary schools under Office of the Basic Education Commission in Northeastern region. The study applied descriptive research method. The data were collected by interviews with a group target of 7 experts and multiple case study with 3 schools. The research tools used for expert group meetings to determine content validity by calculating the Item Objective Congruence (IOC) Index between each question and the objectives.

From investigating the strategies for the application of information and communication technology for education in small-sized primary schools under Office of the Basic Education Commission in Northeastern region, the results found that there are 7 strategies, 30 projects/ activities, and 65 indicators which are: 1) Strategies for the management inside schools with 4 projects/ activities and 10 indicators; 2) Strategies for information technology infrastructure with 6 projects/ activities and 14 indicators; 3) Strategies on teaching and learning management with 4 projects/ activities and 8 indicators; 4) Strategies on learning process with 4 projects/ activities and 7 indicators; 5) Strategies on resources in learning management with 3 projects/ activities and 9 indicators; 6) Strategies for network cooperation in information technology with 5 projects/ activities and 9 indicators; and 7) Strategies for promoting and developing personnel with 4 projects/ activities and 8 indicators. All of this has gone through several stages of development and improvement, ensuring that the strategies, projects/activities, and indicators are appropriate and can be used to effectively manage information and communication technology in small-sized primary schools.

Keywords: Strategies; Information and Communication Technology; Communication for Education; Small-sized Primary Schools; Learning Management Process

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย การศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้นั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าสามารถช่วยเพิ่มช่องทางในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้โลกทั้งโลกสามารถติดต่อกันได้ การค้นหาการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ทำได้อย่างรวดเร็ว รูปแบบการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ระบบคอมพิวเตอร์และสื่อสารโทรคมนาคมทำให้สภาพ การให้บริการการศึกษาดีขึ้น ลดข้อจำกัดต่างๆ เช่น ข้อจำกัดทางด้านระยะทาง เรื่องบุคคล เรื่องการลงทุน การเลือกสรรเทคโนโลยี และข้อจำกัดทางการคิดริเริ่ม กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและการศึกษา โดยกำหนดอยู่ภายใต้กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระยะ พ.ศ. 2554- 2563 ของประเทศไทยหรือกรอบนโยบาย ICT 2020 และกรอบนโยบายแผนยุทธศาสตร์ชาติและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันและอนาคต โดยประกอบด้วยแผนที่นำทางทั้งในระดับภาพรวมด้าน ICT ของประเทศที่มุ่งสู่ Smart Thailand 2020 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนรู้ ดังนี้ 1) เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้บริการทางการศึกษา 2) เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของประเทศ 3) เพื่อวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการจัดการศึกษาและการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา 4) เพื่อให้มีการเลือกใช้และกระจายโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 5) เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ปฏิบัติการและบุคลากรสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ การบริหารจัดการและการให้บริการทางการศึกษา (Ministry of Information and Communication Technology, 2011) สำหรับปัญหาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนยังมีปัญหาหลายด้าน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดปัจจัยพื้นฐานด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งบุคลากรขาดทักษะและความชำนาญในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการใช้อินเทอร์เน็ตและการติดต่อสื่อสารโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็ก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประชากรวัยเรียนมีจำนวนลดลง และความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถสะท้อนคุณภาพและประสิทธิภาพได้เพียงพอ ดังนั้น สิ่งแรกที่โรงเรียนขนาดเล็กควรจะทำคือการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาให้โรงเรียนของตนเองคงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และจากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนต้องสร้างฐานความรู้และองค์ความรู้ใหม่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงสัมพันธ์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) มิติด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการศึกษา (ICT) 2) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญา และ 3) มิติด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและระบบเครือข่าย นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านปัจจัยนำเข้า โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพครูและ

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การผลิตและการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อ ICT การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน ด้านกระบวนการ ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ ชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม สื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมเพื่อใช้ในการบริหารและจัดการเรียนรู้ (Jumplala et al. 2014) ปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อความสำเร็จที่จะนำมาสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้เป็นไปตามคุณภาพมาตรฐานของการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก คือ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการนำนวัตกรรมการผสมผสานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในห้องเรียนขนาดเล็ก (Wongwanit, 2013) สถานศึกษาจะต้องศึกษาและพัฒนากลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารการศึกษา พัฒนาความพร้อมในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดเพื่อการเรียนรู้ และการบริหารจัดการสอดคล้องกับกลยุทธ์ตัวชี้วัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกรอบระยะเวลาในการดำเนินการ ดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (Panjang, 2016)

การศึกษากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในการพัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการ มีข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม พอเพียง ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน บุคลากรมีความรู้และเข้าถึงการใช้สื่อ ICT ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้ ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภายในและต่างประเทศ โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วจัดเป็นหมวดหมู่

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

2.1 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ในประเด็น กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ศึกษาพฤติกรรมโรงเรียนเรียนต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรม (Multi case Studies) โรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัลวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) การจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLTV) จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการบริหารจัดการ จำนวน 1 โรงเรียน

2.3 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถามองค์ประกอบของกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากโรงเรียนต้นแบบ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาพฤติกรรมโรงเรียนต้นแบบมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างกลยุทธ์

2.4 ผู้วิจัยพัฒนากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ นักวิชาการ ได้แก่ ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอก มีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่ารองศาสตราจารย์ และมีประสบการณ์การสอนเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารศึกษาหรือที่เกี่ยวข้อง หรือวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ และปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน ศึกษาในเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รับผิดชอบกลุ่มงานพัฒนาสื่อวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน ครู ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2 คน

3.2 ศึกษาพฤติกรรมโรงเรียนเรียนต้นแบบ จำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 1 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3.3 การพัฒนากลยุทธ์ โดยใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย นักวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษาในเทศก์ จำนวน 1 คน และครู จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

4.1 การสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง

4.2 การศึกษาพหุกรณี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง

4.3 การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบการประเมินความสอดคล้องและความตรงกับสิ่งที่ต้องการจะวัด คือ ค่า IOC (Index of Items Objectives Congruence) กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

5.1 การสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการประสานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสอบถามความสนใจและเต็มใจในการให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย ขอนหนังสือราชการจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ ส่งแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบล่วงหน้า ไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่นัดหมาย โดยจดบันทึก บันทึกเสียง ด้วยเครื่องบันทึกเสียง ถ่ายภาพ และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงมาถอดคำพูดแล้วพิมพ์เป็นเอกสาร

5.2 การศึกษาพหุกรณี การเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานผู้อำนวยการโรงเรียนที่ศึกษาพหุกรณี เพื่อขอความร่วมมือในงานวิจัย นำส่งหนังสือราชการจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนที่ศึกษาพหุกรณี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย นัดหมายวันเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลตามวันเวลาที่กำหนด โดยจดบันทึก บันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง ถ่ายภาพ รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงมาถอดคำพูดแล้วพิมพ์เป็นเอกสาร

5.3 การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเอกสารต่างๆ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ แล้วนำผลที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย

6.2 การศึกษาพหุกรณี การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพหุกรณีโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัลวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) การจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLTV) มาวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ ใช้สถิติคือค่าความถี่

6.3 การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผลการประเมินความสอดคล้องกับความตรงของกลยุทธ์ มาสรุปวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ ใช้สถิติคือค่าความถี่ และการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Items Objectives Congruence : IOC) (Kijpreedaborisut, 1999)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 7 กลยุทธ์ 33 กิจกรรม ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลยุทธ์	โครงการ/กิจกรรม
กลยุทธ์ที่ 1 ด้านการบริหารจัดการภายใน สถานศึกษา มี 4 โครงการ/ กิจกรรม 10 ตัวชี้วัด	1. การจัดทำแผนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารเพื่อติดต่อสื่อสารและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 3. การระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 4. การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ
กลยุทธ์ที่ 2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานของ เทคโนโลยีสารสนเทศมี 6 โครงการ/กิจกรรม 14 ตัวชี้วัด	1. การจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง เพียงพอต่อการใช้งาน มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 2. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อรองรับการพัฒนาทุกด้าน ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 3. การส่งเสริมการใช้ซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 4. การจัดเก็บและการซ่อมบำรุงหรือปรับปรุงซอฟต์แวร์เป็นระยะอย่างเป็นระบบ ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ
	5. การพัฒนาระบบและมีความปลอดภัยของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 6. การจัดตั้งห้องสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ
กลยุทธ์ที่ 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน มี 4 โครงการ/กิจกรรม 8 ตัวชี้วัด	1. การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 2. การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 3. การส่งเสริมการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ

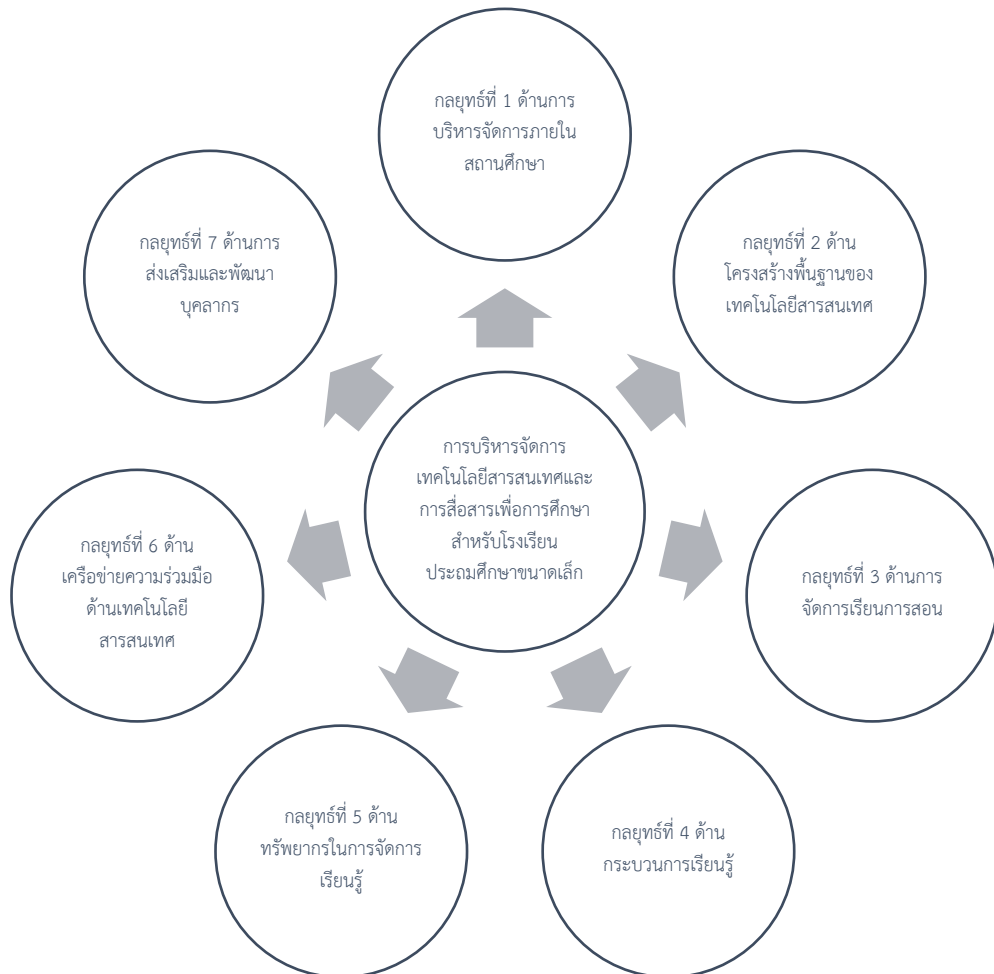

	4. การส่งเสริมการพัฒนาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ
กลยุทธ์ที่ 4 ด้านกระบวนการเรียนรู้ มี 4 โครงการ/กิจกรรม 7 ตัวชี้วัด	1. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสม ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 3. การสนับสนุนการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ การศึกษานอกสถานที่ด้วยการทัศนศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 4. การสนับสนุนการจัดกิจกรรมค่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ
กลยุทธ์ที่ 5 ด้านทรัพยากรในการจัดการ เรียนรู้ มี 3 โครงการ/กิจกรรม 9 ตัวชี้วัด	1. การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ ทันสมัยเพื่อลงบนเว็บไซต์ของสถานศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2. การจัดหาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาให้ ทันสมัย และเพียงพอต่อการใช้งาน ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 3. การจัดหาและเพิ่มแหล่งการเรียนรู้ทางออนไลน์ ทั้ง intranet และ internet ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ
กลยุทธ์ที่ 6 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมี 5 โครงการ/กิจกรรม 9 ตัวชี้วัด	1. การจัดระบบด้านเครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2. การส่งเสริมสถานศึกษาเครือข่ายจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 3. การแสวงหาและจัดตั้งกลุ่มให้คำแนะนำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 4. การพัฒนาระบบเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 5. การส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ซอฟต์แวร์ที่ทันสมัย ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ
กลยุทธ์ที่ 7 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา บุคลากร มี 4 โครงการ/กิจกรรม 8 ตัวชี้วัด	1. การจัดระบบด้านเครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 2. การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ การศึกษาให้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 3. การสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูประยุกต์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ

4. การสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ

จากตาราง 1 พบว่า กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 7 กลยุทธ์ 30 โครงการ/กิจกรรม 65 ตัวชี้วัด

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ผลการวิจัยทำให้ได้กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 กลยุทธ์ 30 โครงการ/กิจกรรม 65 ตัวชี้วัด ได้องค์ความรู้ใหม่ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษามีความสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กเป็นอย่างยิ่ง ทำให้มีข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม พอเพียง ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน บุคลากรมีความรู้และเข้าถึงการใช้สื่อ ICT ที่มีอยู่อย่างมี

ประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังแสดงในแผนภาพประกอบ 1

อภิปรายผลการวิจัย

กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อภิปรายผลได้ดังนี้

กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 30 โครงการ/กิจกรรม 65 ตัวชี้วัด ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก การสร้างและพัฒนากลยุทธ์ ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขจากการดำเนินการหลายขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาพหุกรณี และการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้กลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรม และตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิผลได้จริง สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Konkham (2020) พบว่า การผ่านกระบวนการวิจัยหลายขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจสภาพปัญหา การศึกษาเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษากรณีโรงเรียนต้นแบบ การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการพัฒนากลยุทธ์ที่ทำให้เกิดกระบวนการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้มีความเชื่อมั่นได้ว่า กลยุทธ์สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลได้จริง ผลการศึกษามีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลรายกลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 โครงการ/กิจกรรม 1. การจัดทำแผนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารเพื่อการติดต่อสื่อสารและการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 3. การระดมทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ และ 4. การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ สอดคล้องกับ Chuprawat (2010) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการโครงสร้างภายใน ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง และกิจกรรม ได้แก่ กลยุทธ์ในการพัฒนาระบบและการบริหารระบบให้สนับสนุนการใช้ ICT เพื่อการศึกษา เป็นการจัดโครงสร้างภายในให้ชัดเจน กิจกรรมประกอบด้วย เร่งรัดให้ทุกส่วนจัดทำแผนผังการบริหารงาน มีระบบการติดตามการดำเนินงานด้าน ICT อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการใช้ ICT เพื่อการติดต่อสื่อสารภายในโรงเรียน มีการติดต่อสื่อสารภายในโรงเรียนเกี่ยวกับนโยบาย ด้าน ICT อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดระบบการใช้งบประมาณตามแผนที่โรงเรียนกำหนด ส่งเสริมให้มีหน่วยงานด้าน ICT ในโรงเรียน และส่งเสริมให้งาน ICT สามารถสนับสนุนกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนได้อย่างทั่วถึง

2. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 6 โครงการ/กิจกรรม 1) การจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพสูง เพียงพอต่อการใช้งาน มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 2) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย เพื่อรองรับการพัฒนาทุกด้าน มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 3) การส่งเสริมการใช้ซอฟต์แวร์ที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 4) การจัดเก็บและการซ่อมบำรุงหรือปรับปรุงซอฟต์แวร์เป็นระยะอย่างเป็นระบบ ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 5) การพัฒนาระบบและมีความปลอดภัยของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ และ 6) การจัดตั้งห้องสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ สอดคล้อง Kitjasajja (2016) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT เพื่อการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์รองและกิจกรรม ดังนี้ การพัฒนาอุปกรณ์ การพัฒนา และการพัฒนาระบบเครือข่าย

3. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 โครงการ/กิจกรรม 1) การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ 2) การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 3) การส่งเสริมการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ และ 4) การส่งเสริมการพัฒนาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ สอดคล้องกับ Chuprawat (2010) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ประยุกต์ใช้ ICT ในการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์รอง คือ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน มีกิจกรรม ส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้ครูประเมินความต้องการของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้มีการแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม ส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนให้นักเรียนใช้ ICT เรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาให้ครูมีความมุ่งมั่นและอุทิศเวลาที่จะพัฒนาคุณภาพนักเรียนและโรงเรียนให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้ครูมีระบบการนิเทศการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ เพื่อความร่วมมือและช่วยเหลือกันทางวิชาการ ส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ครูประเมินผลการใช้ ICT

4. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาด้านกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 โครงการ/กิจกรรม 1) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในการเรียนรู้ ได้อย่างเหมาะสม มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีตัวชี้วัด จำนวน

1 ข้อ 3) การสนับสนุนการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ด้วยการทัศนศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 4) การสนับสนุนการจัดกิจกรรมค่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ สอดคล้องกับ Kitjasajja (2016) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี พบว่า กลยุทธ์ทางด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์พัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้าน ICT เพื่อการศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง และกิจกรรม ดังนี้ 1. การพัฒนาคุณลักษณะ หรือทัศนคติ และ 2. การพัฒนาความรู้ ทักษะ ICT และยังสอดคล้องกับ Konkham (2020) ได้ศึกษากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กลยุทธ์การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีกิจกรรมประกอบไปด้วย 1) การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อย่างเหมาะสม และ 2) การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีแก่ครูและบุคลากร

5. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อศึกษาด้านทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 โครงการ/กิจกรรม 1) การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ทันสมัยเพื่อลงบนเว็บไซต์ของสถานศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2) การจัดหาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาให้ทันสมัย และเพียงพอต่อการใช้งาน มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ และ 3) การจัดหาและเพิ่มแหล่งการเรียนรู้ทางออนไลน์ ทั้ง intranet และ internet มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ สอดคล้องกับ Phutian (2017) กล่าวว่า ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง การบริหารจัดการสื่อการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยจัดให้เว็บไซต์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนมีระบบจัดการแหล่งการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการจัดรวบรวมสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นระบบ มีการจัดเป็นคลังแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ตามศักยภาพของสถานศึกษา สอดคล้องกับ Yeamram (2018) กล่าวว่า ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาดำเนินการให้มีเว็บไซต์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีระบบจัดการแหล่งเรียนรู้ มีการรวบรวมสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีคลังแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ หรือศูนย์สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามศักยภาพของสถานศึกษาและ Kimble (1996) กล่าวว่า ทรัพยากรการเรียนรู้ หมายถึง ทรัพยากรทุกชนิดซึ่งผู้เรียนสามารถใช้แบบเชิงเดี่ยวหรือแบบผสม แบบไม่เป็นทางการ เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ทรัพยากรเรียนรู้ ได้แก่ ข่าวสาร ข้อสนเทศ บุคคล วัสดุ เครื่องมือเทคนิค และอาคารสถานที่

6. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อศึกษาด้านเครือข่ายความร่วมมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 5 โครงการ/กิจกรรม 1) การจัดระบบด้านเครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 2) การส่งเสริมสถานศึกษาเครือข่ายจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 3) การแสวงหาและจัดตั้งกลุ่มให้คำแนะนำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 4) การพัฒนาระบบเครือข่าย

ให้มีประสิทธิภาพ มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ และ 5) การส่งเสริมการใช้อุปกรณ์ซอฟต์แวร์ที่ทันสมัย จำนวน 1 ข้อ สอดคล้องกับ Phanpheng (2012) กล่าวว่า การพัฒนาเครือข่าย หรือการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การประสานงานกับภาครัฐภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ เทศบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา และประชาชน ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา เพื่อให้การสนับสนุนช่วยเหลือสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนางานไปสู่วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการให้บริการความรู้ กับชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารเป็นเครื่องมือ รวมทั้งให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Kitjasajja (2016) พบว่า กลยุทธ์ทางด้านการพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ กลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพอุปกรณ์ด้าน ICT และระบบเครือข่าย ประกอบด้วยกลยุทธ์ รอง ดังนี้ 1) การพัฒนาอุปกรณ์และระบบเครือข่ายมีประสิทธิภาพ และ 2) การดูแล

7. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาด้านการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 4 โครงการ/กิจกรรม 1) การจัดระบบด้านเครือข่ายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ 2) การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาให้แก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 3 ข้อ 3) การสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูประยุกต์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีตัวชี้วัด จำนวน 2 ข้อ และ 4) การสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อ การศึกษา มีตัวชี้วัด จำนวน 1 ข้อ สอดคล้องกับ Chuprawat (2010) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากร มีกลยุทธ์หลัก ได้แก่ กลยุทธ์การรณรงค์ให้ครูและ บุคลากรพัฒนาทักษะการใช้ ICT เพื่อการศึกษา และ การพัฒนาความรู้ทักษะด้าน ICT

สรุป

กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ กลยุทธ์ 30 โครงการ/กิจกรรม 65 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขจากการดำเนินการหลายขั้นตอน จึงทำให้มีความเชื่อมั่นว่าได้กลยุทธ์ โครงการ/กิจกรรม และตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการบริหาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิผล ได้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการพัฒนากลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้เกิดประสิทธิผลได้จริง

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนขนาดอื่น เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียนในสังกัดให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ศึกษารูปแบบการนำกลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปสู่การปฏิบัติจริง

References

- Chuprawat, P. (2010). *Development of information and communication technology management strategies for school under the Office of the Education Area Bangkok*. (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Jumpolla, J. et al. (2014). *Project Case study: A Model of success in educational management for small schools in the Northeast* (Research Report). Bangkok: Research Fund Office.
- Kijpreedaborisut, B. (1999). *Techniques for creating and collecting data*. (5th ed.). Bangkok: B&B.
- Kimble, G. A. (1996). *Problems of learning and the problem of definition: Comments on Professor Grant's paper*. In A.w.Melron (Ed.), *Categories of hrdnzan learning*. New York: Academic Press.
- Kitjasajja, N. (2016). *Development of strategies for managing information and communication technology for education for large schools under the Office of the Secondary Educational Service Area 4, Pathum Thani province*. (Master's Thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Pathumthani.

- Konkham, A. (2020). *Effective information technology management strategy for schools to expand educational opportunities under the Office of the Primary Educational Service Area in the Northeast*. (Doctoral Dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Ministry of Information and Communication Technology. (2011). *Thailand information and communication technology policy framework 2011-2020 ICT 2020*. Bangkok: Ministry of Information and Communication Technology.
- Panjang, W. (2016). *Management strategies for information and communication technology for secondary schools*. (Doctoral Dissertation). Silpakorn University. Bangkok.
- Phanpheng, S. (2012). *School management model using information and communication technology to improve educational quality in basic educational institutions*. (Master's Thesis) Ubon Ratchathani Rajabhat University. Ubon Ratchathani
- Phutian, C. (2017). *Implementation of information technology standards for education affecting academic administration of schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1*. (Master's Thesis). Rajabhat Rajanagarindra University. Chachoengsao.
- Srisa-ard, B. (2000). *Preliminary research*. (2nd ed.). Bangkok: Suwi Riyasan.
- Vongvanich, M. (2013). *Integration of information and communication technology (ICT) in the learning process of small schools in Thailand*. Retrieved February 25, 2021, from <http://www.hu.ac.th/>
- Yeamram, T. (2018). *Operating conditions for information and communication technology for education of schools under the Secondary Educational Service Area Office 33*. Buriram University. (Master's Thesis). Buriram Rajabhat University. Buriram.

กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

Classroom Management Strategy of Effecting the Students Quality for Primary
Schools Under the Office of the Primary Education
Service Area in the Northeastern Region

¹นฤมล ทัดสา, วาโร เฟ่งสวัสดิ์ และ พรเทพ เสถียรนพเก้า

¹Naruemon Tadsa, Waro Phengsawat and Pornthep Steannoppakao

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: kuanujulong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียน 2) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียน และ 3) เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 542 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมิน ความเหมาะสมของคู่มือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 กลยุทธ์ 16 กิจกรรม ดังนี้ 1) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1.1) การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ 1.2) การจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ 1.3) การจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม 1.4) การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ 1.5) การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 2.1) การส่งเสริมปัจจัยพื้นฐานในการเรียนรู้เชิงรุก 2.2) การใช้กลวิธีในการเรียนรู้เชิงรุก 2.3) การใช้ทรัพยากรในการสอน 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 3.1) การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ 3.2) การส่งเสริมการมีบุคลิกภาพที่ดี

*Received April 3, 2021; Revised April 24, 2021; Accepted May 4, 2021

3.3) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ 3.4) การส่งเสริมการเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลง 4) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 4.1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 4.2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4.3) การมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม 4.4) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม 2) กลยุทธ์มีความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) คู่มือการใช้กลยุทธ์มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารจัดการชั้นเรียน; คุณภาพผู้เรียน; กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียน

Abstract

This research consists of the following objectives; 1) to develop a classroom management strategy that affects quality of learners, 2) to examine the appropriateness of classroom management strategies affecting the quality of learners, and 3) to develop a user's manual on classroom management strategies affecting the quality of learners primary schools under the jurisdiction of the Office of Primary Education Service Area in the Northeastern region. The study was based on a mixed methodology method, the samples of which were consisted 542 people. The research tools consisted of a semi-structured questionnaire, minutes of the meeting with a group of experts, and an assessment form on the suitability of the user's manual. The statistics used in this research consisted of percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results of the research can be concluded as follows; 1. The classroom management strategy affecting the quality of the learners in primary schools under the jurisdiction of the Office of the Primary Education Service Area in the Northeastern region, consisted of 4 strategies and 16 activities, as follows: 1) Strategies regarding the environment that facilitates learning which consists of 5 activities: 1.1 management of the physical environment, 1.2 management of the academic environment, 1.3 management of the social environment, 1.4 management of the psychological environment, and 1.5 management of the management environment. 2) Strategies promoting proactive, which consists of 3 activities: 2.1 promoting proactive learning fundamentals, 2.2 the use of proactive learning strategies, and 2.3 the use of teaching resources. 3) Strategies for enhancing leadership in teachers, which consists of 4 activities: 3.1 promoting professionalism, 3.2 promoting a good personality, 3.3 developing results-based achievements, and 3.4 the promotion of transformational leadership. 4) Strategies in classroom management participation, which consists of 4 activities: 4.1 participation in educational management, 4.2 participation in management, 4.3 participation

in supervision and monitoring, and 4.4 participation in environmental development. 2. The strategies were found to be highly suitable for overall implementation. 3. Overall, the strategy manual was found to be appropriate at a high level.

Keywords: strategies; classroom management; quality of the learner; classroom management strategies

บทนำ

การบริหารจัดการชั้นเรียนเป็นวิธีการดำเนินการให้ชั้นเรียนได้อยู่ในสภาพความพร้อมที่จะดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริงเนื่องด้วยชั้นเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้พื้นฐานในรายวิชาต่างๆทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ (Wisetrinthong, 2012) ทั้งประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน หรืออาจเรียกว่า “ความแตกต่างระหว่างบุคคล” ชั้นเรียนที่มีการบริหารจัดการดี เป็นความสามารถของผู้สอนที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนการสอนและหมายถึง ผู้เรียนมีความสุขในขณะที่อยู่ในชั้นเรียน ความสุขของผู้เรียนเป็นสิ่งที่สุดยอดปรารถนาของผู้สอนและผู้รับผิดชอบทางการศึกษาต้องพยายามจัดให้มีขึ้นโดยทั่วกัน การบริหารจัดการชั้นเรียนจึงเป็นองค์รวมของการบูรณาการความรู้ความสามารถของครูผู้สอนพร้อมทั้งก่อให้เกิดแรงจูงใจให้ผู้เรียนมาโรงเรียนทุกวันอย่างมีความสุข (Boonpirom, 2014) การจัดการชั้นเรียนจึงมีความหมายกว้างนับตั้งแต่การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียน การจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน การสร้างวินัยในชั้นเรียน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และการพัฒนาทักษะการสอนของครูให้สามารถกระตุ้นพร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจในการเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้สรุปและให้ความหมายของการจัดการห้องเรียนไว้ดังนี้ Tangkunanun (2014) กล่าวว่า การจัดการห้องเรียนเป็นการดำเนินการของครูในการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในเชิงกายภาพและจิตวิทยา เพื่อสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการห้องเรียน (Classroom Management) เป็นการตัดสินใจของผู้สอนในการดำเนินงานใด ๆ ก็ตามที่เป็นการอำนวยความสะดวกและการควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของครูผู้สอนในขณะนั้นได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังเช่น Thatthong (2009) กล่าวว่า การบริหารจัดการชั้นเรียนเป็นกระบวนการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียน การจัดการเรียน การสอนของครูที่กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียน ตลอดจนการควบคุม กำกับดูแลชั้นเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนได้อย่างราบรื่น ส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่กำหนด

ครูหรือผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดในกระบวนการจัดการศึกษา เพราะเนื้อแท้ของการจัดการศึกษา คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับผู้เรียน การที่ครูจะเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้นั้น ครูต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยปรับบทบาทใหม่เป็น

2 บทบาท คือ 1) ครูในฐานะผู้ปฏิบัติการสอนเป็นหลัก 2) ครูในฐานะนักวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งเป็นบทบาทเสริม ครูจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนการจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน (Na Ayudhaya, 2001) เมื่อครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงมีความสำคัญเพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนที่มีคุณภาพ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข คุณภาพของครูผู้สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน (Office of the Education Council, 2013) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 7 จึงเน้นให้มีการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Education, 2010) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.) ในฐานะเป็นองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงกำหนดสมรรถนะด้านคุณภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วย

- 1) สมรรถนะหลัก คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม และ
- 2) สมรรถนะประจำสายงาน คือ การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการชั้นเรียน

ซึ่งประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การจัดบรรยากาศการจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดชั้นเรียนที่มีความยืดหยุ่น มีป้ายนิเทศหรือมุมวิชาการ ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน 2) การจัดทำข้อมูลสารสนเทศชั้นเรียน เป็นการจำแนกข้อมูลที่จำเป็น และเอกสารประจำชั้น และ 3) การกำกับดูแลชั้นเรียนเป็นการสร้างข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน กำกับ ดูแล การปฏิบัติของผู้เรียนให้เป็นไปตามข้อตกลงและสามารถปรับพฤติกรรมผู้เรียนให้เรียนร่วมกันได้อย่างราบรื่น (Office of the Commission of Government Teachers and Educational Personnel, 2006) ใช้เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีและเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งครูที่ขอมีและเลื่อนวิทยฐานะจะต้องผ่านการประเมินด้านคุณภาพการปฏิบัติงาน ดังนั้นบทบาทของครูมีความสำคัญที่สุดในการจัดการชั้นเรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 2 ส่วน คือ 1) การจัดการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ 2) การจัดการในชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียน (Ministry of Education, 2009)

จากการรายงานของ Office of the Education Council (2009) พบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนในสถานศึกษายังไม่มีความชัดเจนและไม่เป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนเท่าที่ควรมีเพียงคู่มือการประเมินสมรรถนะครูที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบประเมินครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และเพื่อประเมินการปฏิบัติงานประจำปีเท่านั้น แต่คู่มือที่มียังขาดรายละเอียดถึงวิธีการขั้นตอนการปฏิบัติในการได้มาของแต่ละตัวบ่งชี้ สอดคล้องกับกลุ่มงานวิจัยสำนักวิจัย และพัฒนาการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาครูของหน่วยงานต่าง ๆ ในภาพรวม พบว่า การพัฒนาครูนั้นยังขาดระบบการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ Office of the National Economics and Social Development Council (2012) ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน ดังนี้คือ 1)

ด้านผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารไม่ได้สร้างความตระหนักให้ครูผู้สอนได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการชั้นเรียน ไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน 2) ด้านครู พบว่ายังมีครูจำนวนหนึ่งไม่มีความตระหนักและไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียน ขาดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการบริหารจัดการในชั้นเรียน จะเห็นได้จากที่ครูไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น ไม่สามารถจัดการหรือแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ ครูยังมีความเชื่อและแนวทางปฏิบัติที่เคยมีมาปฏิบัติต่อนักเรียน เช่น ชอบคุ้งค้ำและลงโทษนักเรียน ครูมุ่งเน้นการสอนให้ครบเนื้อหาตามหลักสูตร ครูคิดว่าปัญหาทุกอย่างเกิดจากนักเรียน โดยไม่พิจารณาที่ตนเอง ครูได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานหลายอย่าง ทำให้มีเวลาในการบริหารจัดการชั้นเรียนไม่มากนักและยังพบว่าครูความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียน เช่น 1) เข้าใจว่าเพียงแค่มีกการดัดพฤติกรรมนักเรียนก็ถือว่าได้จัดการชั้นเรียนแล้ว 2) การจัดการชั้นเรียนเป็นหน้าที่เฉพาะของครูผู้สอนเท่านั้น 3) การจัดการชั้นเรียนเป็นการจัดการเฉพาะในชั้นเรียนที่อยู่ในอาคารเรียนเท่านั้น 4) ผู้ที่เรียนวิชาครูมาแล้วก็ต้องจัดการชั้นเรียนได้ 5) การจัดการชั้นเรียนเป็นการเพิ่มภาระให้กับครู 6) สอนมาตั้งหลายปีแล้วไม่เห็นต้องไปจัดชั้นเรียนให้ยุ่งยาก (Thatthong, 2009)

จากประเด็นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นและสถานการณ์การเกิดโรคระบาดช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้รูปแบบของการจัดการชั้นเรียนในปีการศึกษา 2563 เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์การควบคุมโรค หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานควบคุมโรคต้องออกมาตรการควบคุมโรคดังกล่าว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ไม่อาจคาดเดาได้นี้ ทำให้ต้องทบทวน การบริหารจัดการชั้นเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีกลยุทธ์การบริหารที่มีคุณภาพ สามารถเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้องค์ประกอบกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ได้องค์ประกอบ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู และกลยุทธ์ที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม การศึกษาพหุกรณีศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ. Obec Awards ด้านการบริหารจัดการและการบริหารจัดการชั้นเรียนระดับชาติปีการศึกษา 2562 โดยการสัมภาษณ์ในประเด็นกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน เพื่อนำข้อมูลมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ในประเด็นการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผล ต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำข้อมูลมากำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2) การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) จำนวน 9 คน เพื่อใช้ตรวจสอบค่าความสอดคล้องความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) ในขั้นตอนการพัฒนากลยุทธ์ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 226 คน และครูวิชาการ จำนวน 226 คน รวมทั้งสิ้น 452 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการคำนวณตามวิธีการของทาโร ยามาเน่

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1) การสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาพหุกรณีศึกษาโรงเรียนต้นแบบที่ได้รับรางวัล สพฐ. Obec Awards ด้านการบริหารจัดการและการบริหารจัดการชั้นเรียนระดับชาติปีการศึกษา 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา มี 2 ข้อ คือ ข้อ 1 กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยอะไรบ้างและดำเนินการอย่างไร และ ข้อ 2 ข้อเสนอแนะ

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Experts Group Meeting) เป็นแบบบันทึกการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/เครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ของกลยุทธ์

4) การประเมินคู่มือการใช้กลยุทธ์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้กลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

1) การสัมภาษณ์ โดยการประสานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อสอบถามความสมัครใจและเต็มใจในการให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย ขอนหนังสือราชการจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยจดบันทึก บันทึกเสียง ด้วยเครื่องบันทึกเสียง ถ่ายภาพ และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงมาถอดคำพูดแล้วพิมพ์เป็นเอกสาร

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย โดยการขอนหนังสือราชการจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามวัน เวลา สถานที่ที่กำหนด

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/ฝึกอบรม โดยการขอนหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาในการส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการตอบแบบสอบถาม คนละ 1 ชุด ในกรณีที่มีปัญหาไม่ได้แบบสอบถามคืน ผู้วิจัยติดตามด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ติดตามด้วยตนเอง สอบถามทางโทรศัพท์

4) การประเมินคู่มือการใช้กลยุทธ์ โดยการติดต่อประสานผู้เชี่ยวชาญ ขอนหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อขอความร่วมมือในการเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคู่มือการใช้กลยุทธ์ จัดส่งร่างคู่มือการใช้กลยุทธ์ จำนวน 1 ชุด และแบบสอบถามเพื่อประเมินคู่มือการใช้กลยุทธ์ฯ จำนวน 1 ชุด ไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน และขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ โดยใช้ซองเอกสารติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ผู้วิจัยส่งไปพร้อมกับเอกสาร ตรวจสอบแบบสอบถามเพื่อประเมินคู่มือการใช้กลยุทธ์ฯ ที่ได้รับคืนจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ แล้วนำข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และการศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ นำผลที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย

2) การจัดประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน มาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับเนื้อหา คือ ค่าIOC (Index of Items Objectives Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC ที่มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Items Objectives Congruence: IOC)

3) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลอง/ฝึกอบรม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้น

เรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

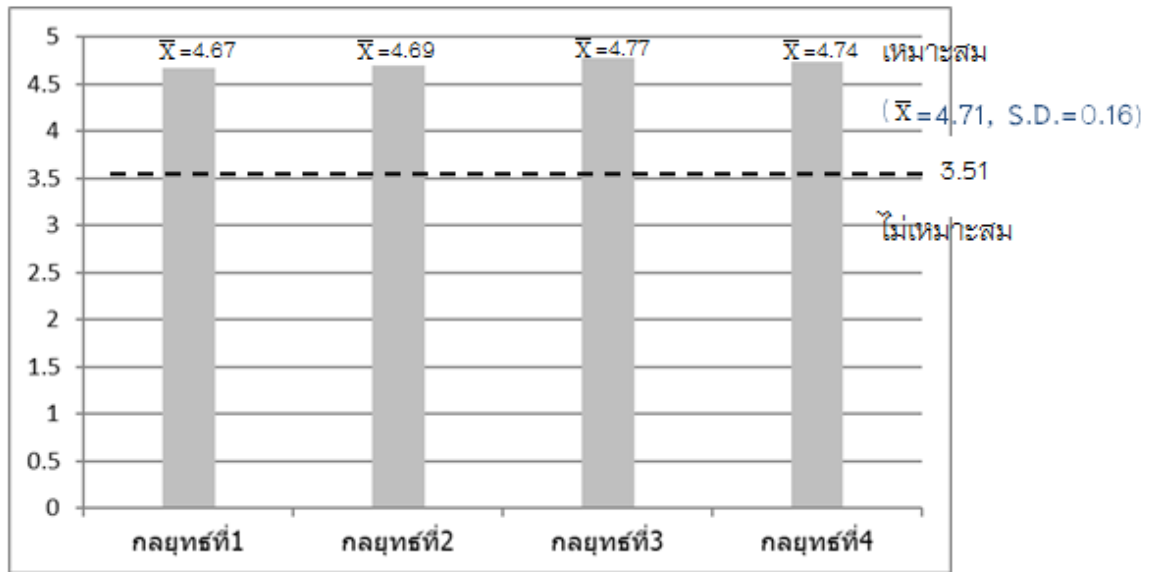
4) การประเมินคู่มือการใช้กลยุทธ์ ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในแบบตรวจสอบคู่มือการใช้กลยุทธ์มาคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงคู่มือการใช้กลยุทธ์ฯ ให้สมบูรณ์ และจัดพิมพ์คู่มือการใช้กลยุทธ์ฯฉบับจริง

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 กลยุทธ์ 16 กิจกรรม ดังนี้

- 1) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ 1.1) การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ 1.2) การจัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ 1.3) การจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม 1.4) การจัดสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ 1.5) การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการ
- 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 2.1) การส่งเสริมปัจจัยพื้นฐานในการเรียนรู้เชิงรุก 2.2) การใช้กลวิธีในการเรียนรู้เชิงรุก 2.3) การใช้ทรัพยากรในการสอน
- 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 3.1) การส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ 3.2) การส่งเสริมการมีบุคลิกภาพที่ดี 3.3) การมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ 3.4) การส่งเสริมการเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลง
- 4) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ 4.1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 4.2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4.3) การมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม 4.4) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.71, S.D.=0.16) เมื่อพิจารณารายกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ย ดังนี้ 1. กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.67, S.D.=0.29) 2. กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.69, S.D.=0.27) 3. กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.77, S.D.=0.26) 4. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.74, S.D.=0.27) ดังรูปที่ 1

รูปภาพที่ 1 กราฟการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย พบว่า คู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความ
เหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D.=0.10)

องค์ความรู้ใหม่

ผลที่ได้จากงานวิจัย ครั้งนี้ สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานตาม
กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในรูปแบบตามรูปที่ 2 ดังนี้

รูปภาพที่ 2 องค์ความรู้แนวทางการดำเนินงานตามกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แนวทางการนำไปใช้ในการดำเนินงานตามกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม

โรงเรียนจัดประชุม”ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน วิเคราะห์จุดแข็ง/จุดอ่อนภายในสถานศึกษา วิเคราะห์โอกาส/อุปสรรคภายนอกสถานศึกษา สรุปและนำเสนอผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของโรงเรียน

ขั้นที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์

โรงเรียนจัดประชุมผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพ ของผู้เรียน จัดทำแผนปฏิบัติการ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารตามกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

โรงเรียนออกคำสั่งมอบหมายงานรับผิดชอบให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการดำเนินงานแต่ละแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม อย่างชัดเจน จัดประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อชี้แจง การดำเนินงานแต่ละแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ก่อนการดำเนินงาน จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณสำหรับการดำเนินงานแต่ละแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม อย่างเพียงพอและทันตามกำหนด ดำเนินงานแต่ละแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม การบริหารจัดการชั้นเรียนตามปฏิทินที่ได้กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 การควบคุมกลยุทธ์

โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม นิเทศ วัดและประเมินผลการดำเนินงานแต่ละแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม คณะกรรมการวัดและประเมินผลการดำเนินงานแต่ละแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม อย่างจริงจังสม่ำเสมอ และเป็นกัลยาณมิตร ผู้รับผิดชอบโครงการจัดทำรายงานโครงการ เสนอผู้บริหารสถานศึกษา รายงานผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ให้หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 4 กลยุทธ์ 16 กิจกรรม ดังนี้ 1) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 5

กิจกรรม 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก มี 3 กิจกรรม 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู มี 4 กิจกรรม 4) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน มี 4 กิจกรรม ทั้งนี้เพราะการบริหารจัดการชั้นเรียนมีส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ตลอดจนเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี มีทักษะ เจตคติที่ดีในระหว่างการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Adelina (2008) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียน ดังนี้ 1) การจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 2) การสร้างความเคารพนับถือ และส่งเสริมการเรียนรู้ ให้แก่นักเรียน 3) การจัดการและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน 4) การส่งเสริมความปลอดภัยในชั้นเรียน 5) การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และคนอื่น ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการชั้นเรียนและ Chungphiwat (2018) ได้ศึกษากลยุทธ์การจัดการชั้นเรียนของครูประถมศึกษาในทศวรรษ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) กลยุทธ์การจัดสิ่งแวดล้อมทางจิตภาพ เพื่อเสริมแรงนักเรียน 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำแก่ครู 4) กลยุทธ์การดำเนินการตามกระบวนการเพื่อการจัดการชั้นเรียนบรรลุเป้าหมาย 5) กลยุทธ์การตอบสนองนโยบายการจัดการชั้นเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.16) โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.38) กลยุทธ์ที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียนมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.27) กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.27) และกลยุทธ์ที่ 1 การจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.43) กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับ กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครูเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เนื่องจาก “ภาวะผู้นำ” มีความจำเป็นและสำคัญสำหรับครู เพราะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในด้านการจัดการเรียนรู้ ความเป็นผู้นำ การเป็นพี่เลี้ยง การเป็นนักพัฒนา ในการเป็นต้นแบบ การเรียนรู้สำหรับบุคคลอื่นและในองค์กร สอดคล้องกับ Naree (2018); Chungphiwat (2018) ได้กล่าวสรุปว่า การส่งเสริมภาวะผู้นำครู เป็นการส่งเสริมพฤติกรรมของครู ในการแสดงออกตามสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเสริมสร้างภาวะผู้นำแก่ครู ควรดำเนินการดังนี้ 1) มีความเป็นครูมืออาชีพ 2) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี 5) ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า คู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ คู่มือได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Wongtakee (2020) กล่าวว่า คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และประเมินความเหมาะสมในการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข สามารถนำไปใช้ เป็นแนวทางการประเมินการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาได้

สรุป

จากการศึกษากลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโรงเรียน และในสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ทำให้มีการทบทวนการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย แต่สิ่งสำคัญที่ต้องบริหารจัดการในการจัดการศึกษานั้น คือ การบริหารจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพและจะเกิดประสิทธิผลได้จะต้องดำเนินการตามกลยุทธ์ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 5 กิจกรรม 2) กลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก 3 กิจกรรม 3) กลยุทธ์การเสริมสร้างภาวะผู้นำสำหรับครู จำนวน 5 กิจกรรม และ 4) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียน จำนวน 4 กิจกรรม งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการชั้นเรียน จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงสถานการณ์โรคระบาด ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรตระหนักและเห็นคุณค่าโดยการนำกลยุทธ์หรือวิธีการการบริหารจัดการชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโรงเรียน จำนวน 4 กลยุทธ์ 16 กิจกรรม ไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนก่อนนำไปปฏิบัติและควรตั้งคณะกรรมการในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติการด้วย

1.2 ในการนำกลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้ ผู้บริหารและครูจะต้องทำความเข้าใจและใช้กลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสมกับข้อบ่งชี้ที่ต้องการบริหารงานเพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่กำหนดไว้

1.3 สถานศึกษาควรนำคู่มือการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปเป็น

แนวทางในการบริหารจัดการชั้นเรียน เพื่อช่วยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในกระบวนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการชั้นเรียน

2.3 ควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการจัดการศึกษา

References

- Adelina, C. (2008). Westbrook-Spaniel, B.A., M.S.W. How Teachers Learn, Select, and Implement “Effective” Classroom Management. New Mexico: New Mexico State University Las Cruces.
- Boonpirom, S. (2014). *Classroom Management*. Bangkok: Triple Education.
- Chungphiwat, A. (2018). Classroom Management Strategy of Elementary Teacher in The Next Decade. *Phuket Rajabhat University Academic Journal*, 14(1), 319-349.
- Ministry of Education. (2009). Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008). Bangkok: Khurusapha Lat Phrao.
- Ministry of Education. (2010). *Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. (3rd ed.). Bangkok: Agricultural cooperative printing demonstrations of Thai.
- Na Ayudhaya, W. D. (2001). Development of teaching and learning in higher education. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Naree, T. (2018). *A Model for Developing Teacher Leadership in Practicing The Principles of Sufficiency Economy Philosophy in Secondary Schools under the Regional Education Office No. 11*. (Doctoral Dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.
- Office of the Commission of Government Teachers and Educational Personnel. (2006). *Law and B.C. Circular*. Bangkok: Printing house, shipping organization.
- Office of the Education Council. (2009). *Assessment of the participation status of Buddhist institutions in promoting educational management*. Bangkok: Plearn studio company.co.th.
- Office of the Education Council. (2013). *Teacher policy*. Bangkok: Office of the Education Council.

- Office of the National Economics and Social Development Council. (2012). National economic and social development plan, vol. 11 (2012 - 2016). Bangkok: Prime Minister's Office.
- Tangkunanun, P. (2014). *Classroom and learning resource management*. (3rd ed.). Bangkok: Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.
- Thatthong, K. (2009). *Classroom Management: Happiness Classroom*. Bangkok: Phetkasem Printing.
- Wisetrinthong, K. (2012). The development of classroom management system for the Educational Extension Schools. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Wongtakee, W. (2020). The Development of Risk-Management Indicators in Educational Opportunity Expansion Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast Region. (Doctoral Dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University. Sakon Nakhon.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้าง

ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองกองพิทยาคม

อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*

Learning Management Model of Online Contemplative Education in

Promoting the 1st Level of the Secondary School Students' Life Skills,

Nongkongpittayakom School of Muang District in Kamphaeng Phet Province

¹มนตรี หลินภู, ศรวัสส์ สิริ และ วีระศักดิ์ อาจนรากิจ

¹Montree Linphoo, Sorawat Siri and Theerasak Arjnarakit

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

¹Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Montreegate@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเข้าร่วมใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ เป็นการวิจัยผานวิธีแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียนที่เข้าร่วมทดลอง จำนวน 5 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1)แบบสอบถามทักษะชีวิต 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์และ 3)แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างด้านทักษะชีวิต สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Nonparametric ด้วยเทคนิค Wilcoxon signed Rank test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ตนเองและเข้าใจคนอื่นมากขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์และรู้จักแยกแยะข้อมูลด้วยหลักการและเหตุผล มีการตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์ รู้จักควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนเองได้ มีเทคนิคในการจัดการกับความเครียดได้ดี รู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพและอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างเป็นปกติสุข

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต; จิตตปัญญาศึกษา; ออนไลน์; รูปแบบการจัดการเรียนรู้

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to compare pretest and post-test of the life skills of the 1st secondary school students after the use of the learning management model of online contemplative education; and 2) to investigate the life skills of the 1st secondary students after the use of the learning management model of online contemplative education. The study used a mixed-method approach with an explanatory sequential design. A sample group of 24 students of the 1st secondary school who were chosen using cluster sampling. The key informants were five students who participated in the experiment and were chosen through purposive sampling. The research tools were 1) life skills test; 2) learning management model of online contemplative education; and 3) semi-structured interview on life skills. The statistics used were mean, standard deviation, nonparametric by way of Wilcoxon signed rank test, and content analysis.

From the study, the following results are found: 1) The post-test of the 1st secondary school students' life skills after the use of learning management model of online contemplative education is higher than pretest with a statistical significance of 0.05 level. 2) After the use of learning management model of online contemplative education, students are more aware of themselves and the others. They can think critically and distinguish information through principles and reasons, and they have creative decision-making skills, the ability to control inappropriate emotions and behaviours, as well as stress management, and the ability to bond with others and coexist happily.

Keywords: Life Skills; Contemplative Education; Online; Learning Management Model

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนจากห้องเรียนปกติมาเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการช่วง COVID-19 ที่ว่า “โรงเรียนหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” (Department of Health, 2020) จึงจำเป็นต้องนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อลดช่องว่างการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาต่างๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเร่งด่วนเพื่อลดการเผชิญหน้ากัน (Social Distancing) โดยให้มีการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ร้อยละ 100 งดเดินทางมาเรียนในชั้นเรียนปกติ งดการรวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก งดกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนและได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนมาเป็นออนไลน์ทั้งหมด สถาบันการศึกษาได้ปรึกษาถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยเริ่มพัฒนาจาก Application การประชุมออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่างๆ จึง

เกิดเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอน การประชุมทางไกลขึ้นมากมายเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้เรียน เช่น Zoom, Google Hangouts, Skype, Line, Face Time, Facebook, Messenger, Microsoft Teams, Slack, True Virtual World, Google meet, Vroom, Web X เป็นต้น (Boonphak, 2020; Podapol, 2022) การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์จึงได้แพร่หลายและมีความจำเป็นอย่างยิ่งภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ในปัจจุบัน นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา มีการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเหมือนนั่งเรียนในชั้นเรียนปกติและยังสามารถแชร์ไฟล์ในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างสะดวก อีกทั้งยังสามารถกลับมาเรียนรู้ย้อนหลังได้หากมีการบันทึกเป็นไฟล์เสียงหรือวิดีโอไว้ นับเป็นการลดช่องว่างของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตให้ดำเนินไปบนพื้นฐานของความพอเหมาะพอดีปรับตัวอยู่ได้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่มีความไม่แน่นอน มีพฤติกรรมเหมาะสมในการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคม อีกทั้งเตรียมพร้อมกับการเผชิญความท้าทายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า Office of the Basic Education Commission (2015) กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต เป็นความสามารถของบุคคลในแง่ความรู้ เจตคติและทักษะที่จะปรับตัวและกล้าเผชิญสิ่งเร้าต่างๆ ในชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มีทักษะชีวิตดีจะมีปฏิสัมพันธ์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความบากบั่น รู้จักแก้ปัญหาได้ดี ปรับตัวได้ ฟังตนเองได้ และป้องกันตัวเองในภาวะคับขันได้ (Wongphiromsan, and Ruengkanjanased, 2009) สอดคล้องกับ Unicef (2021) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะชีวิตเป็นทักษะทางสังคมจิตวิทยาที่จะช่วยให้บุคคลสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและรับมือกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ มีความไว้วางใจและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ปรัชญาหรือกันได มีความคิดที่มั่นคงซึ่งประกอบด้วยหลักการและเหตุผล มีความยืดหยุ่น รู้จักควบคุมตัวเองทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรม ยกระดับความสามารถของตนเองต่อความจำเป็นและการเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน อีกทั้งสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Prajapati, Sharma, and Sharma, 2017) ขณะที่ World Health Organization (1996) ได้นิยามไว้ว่า เป็นความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมด้านบวกซึ่งช่วยให้บุคคลเผชิญกับความท้าทายในชีวิตประจำวันได้ ทักษะชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพราะจะช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้เพราะเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลทั้งเจตคติ พฤติกรรม มุมมองที่มีต่อตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการตระหนักคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ มีความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ (Pinid, and Anmanakul, 2015) จากการศึกษาของ Soaraso, and Sawangpoon (2017) ที่ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้พัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนพบว่า ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยใน

ตนเองมากขึ้น ทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีจิตอาสาและปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของสังคม นอกจากนี้ Jantakoon (2017) ยังได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับนักศึกษาครูยังพบว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นิสิตเห็นคุณค่าและศรัทธาต่ออาชีพครูมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจคนอื่น มีสติรู้ตัวและเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้จักมองเชิงบวก มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี มีความรับผิดชอบ กล้าเผชิญกับอุปสรรคปัญหา ทำงานอย่างเป็นระบบและมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องด้วยอยู่ในช่วงวัยที่เสี่ยงต่อการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในรูปแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ปกติใหม่(New Normal) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลง มีเจตคติ และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมและพร้อมที่จะเติบโตไปเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์
2. เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์

จริยธรรมในมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มนักเรียนซึ่งมีการพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย ขั้นตอนดำเนินการ ประโยชน์ที่ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับ อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้สอบถามรายละเอียดประเด็นที่ไม่เข้าใจและอนุญาตให้สามารถสอบถามได้ตลอดระยะเวลาการวิจัยหากมีข้อสงสัย
2. การเข้าร่วมวิจัยเป็นความสมัครใจส่วนบุคคล การปฏิเสธเข้าร่วมไม่มีผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น หากได้รับทราบข้อมูลบางประการและต้องการออกจากการเข้าร่วมวิจัยสามารถกระทำได้ทุกช่วงเวลาโดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวล่วงหน้าหรือแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร
3. การบันทึกภาพและวิดีโอแต่ละส่วนจะต้องได้รับการยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัยก่อนและทำข้อตกลงกับผู้เข้าร่วมวิจัยโดยจะทำลายข้อมูลภายหลังโครงการวิจัยเสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 3 เดือน
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลจะออกมาเป็นภาพรวมเท่านั้นโดยไม่สามารถระบุถึงตัวตนรูปพรรณสัณฐานและที่อยู่ของผู้เข้าร่วมวิจัยได้รวมถึงไม่มีการเปิดเผยข้อมูลใดๆ ด้วยวาจา
5. ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบและให้การปรึกษาด้วยกระบวนการเชิงจิตวิทยาหากผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับความกระทบกระเทือนด้านจิตใจ หากเกินความสามารถของผู้วิจัยจะมีการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญและจะดำเนินการชดเชยค่าเสียหายตามสมควร

6. หากผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับอันตรายต่อร่างกายอันเกิดจากการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบเป็นเบื้องต้น เมื่อมีหลักฐานปรากฏชัดว่าผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับอันตรายจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยที่จัดขึ้นจะชดเชยตามสมควร เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเยียวยา เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตซึ่งเป็นตัวแปรตามโดยผู้วิจัยยึดแนวคิดของ Office of the Basic Education Commission (2009) ที่แบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1)การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2)การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3)การจัดการกับอารมณ์และความเครียดและ 4)การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ซึ่งเป็นตัวแปรต้นสำหรับนำไปใช้พัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบเครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถามทักษะชีวิต เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(Rating Scales) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด จำนวน 35 ข้อ สำหรับให้นักเรียนประเมินตนเองด้านความคิด อารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตเป็นกรอบเบื้องต้นและแนวทางการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นนำมาออกแบบเป็นข้อคำถามเพื่อให้ครอบคลุมนิยามศัพท์ที่กำหนดขึ้นและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลและด้านจิตวิทยา จำนวน 3 ท่าน และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และคัดเลือกข้อที่ได้คะแนน 0.66 ขึ้นไปพร้อมทั้งปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 35 คนและนำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับคะแนนรวมโดยคัดเลือกข้อที่มีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้จำนวน 28 ข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.75

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ จากนั้นนำมาออกแบบร่วมกันเป็นรูปแบบการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จำนวน 6 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศและการรู้จักตนค้นพบคนอื่น ครั้งที่ 2 คิดได้ เข้าใจถูก ครั้งที่ 3 สุมหัวคิด ครั้งที่ 4 รู้เท่าเอาไว้อันรู้ทันเอาไว้อีก ครั้งที่ 5 เพื่อนดีมีชัยไปกว่าครึ่ง และครั้งที่ 6 ทำงานโดยไม่เหงาและปัจฉิมนิเทศ จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้านสาระสำคัญ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา วิธีดำเนินการ การวัดประเมินผล และภาษาที่ใช้ว่าสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้หรือไม่ซึ่งได้ค่าดัชนีความ

สอดคล้องตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไปและมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองครั้งนี้ จำนวน 5 คน ภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะชีวิตและแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกริ่นนำ จำนวน 6 ข้อ เพื่อสร้างสัมพันธภาพเป็นเบื้องต้นระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล และข้อคำถามหลักเกี่ยวกับทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้และการเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 7 ข้อ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด จำนวน 6 ข้อและด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น จำนวน 8 ข้อ จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาว่าครอบคลุมตัวแปรที่กำหนดขึ้นหรือไม่ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแต่ละข้อคำถามตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไปและดำเนินการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ยื่นโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรโดยได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยและรายงานผลภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันหมายเลขจริยธรรมเลขที่ 031/65

2. ภายหลังได้รับอนุมัติโครงการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยติดต่อประสานงานไปยังครูที่โรงเรียนเป็นการภายใน จากนั้นนำส่งหนังสือขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูลและเข้าชี้แจงรายละเอียดกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอนต่อผู้อำนวยการโรงเรียน

3. ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 24 คน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวน 86 คน โดยได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัยประโยชน์ที่จะได้รับ ขั้นตอนดำเนินการและอธิบายถึงการพิทักษ์สิทธิ์ จากนั้นขอความสมัครใจและมีการลงนามยินยอมตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

4. ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทักษะชีวิตและเก็บข้อมูลส่วนนี้ไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test) จากนั้นนัดหมายวันเวลา ชี้แจงเกี่ยวกับอุปกรณ์ โปรแกรมสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้และแจ้งรูปแบบของกิจกรรมโดยสังเขป

5. ดำเนินการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ โดยดำเนินการสัปดาห์ละ 3 ครั้งๆ ละ 1.15 ชั่วโมง จำนวน 6 ครั้ง รวมเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ดังแสดงรายละเอียดตามตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงวันเวลาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	เวลา/น.	กิจกรรม	รูปแบบ
1	31 มกราคม 2565	19.00-20.15	ปฐมนิเทศและการรู้จักตนค้นพบคนอื่น	ออนไลน์*
2	2 กุมภาพันธ์ 2565	19.00-20.15	คิดได้ เข้าใจถูก	ออนไลน์*
3	4 กุมภาพันธ์ 2565	19.00-20.15	สุขหัวคิด	ออนไลน์*
4	7 กุมภาพันธ์ 2565	19.00-20.15	รู้เท่าเอาไว่กันรู้ทันเอาไว่แก่	ออนไลน์*
5	9 กุมภาพันธ์ 2565	19.00-20.15	เพื่อนดีมีชัยไปกว่าครึ่ง	ออนไลน์*
6	11 กุมภาพันธ์ 2565	19.00-20.15	ทำงานโดยไม่เหงาและปัจฉิมนิเทศ	ออนไลน์*

หมายเหตุ * จัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Google Meet

6. ภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้วิจัยได้เดินทางไปที่โรงเรียนและเข้าพบผู้เข้าร่วมวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ครั้งนี้ จากนั้นได้ดำเนินการให้ตอบแบบสอบถามทักษะชีวิตชุดเดิมอีกครั้งและเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการ
ทดลอง (Post-test)

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5
คน โดยได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากครูประจำชั้นและมีความยินดีให้การ
สัมภาษณ์ครั้งนี้ ทั้งนี้ได้มีการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ภายหลังได้รับอนุญาตจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามทักษะชีวิตทั้งก่อน (Pre-test) และหลัง (Post-test) เข้า
ร่วมใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างโดย
ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Nonparametric ด้วยเทคนิค Wilcoxon signed Rank test
เนื่องจากการกระจายของข้อมูลไม่เป็นไปตามโค้งปกติและกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนน้อยกว่า 30 คน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา
(Content Analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในนิยามศัพท์โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาตามลักษณะ
ทักษะชีวิตแต่ละด้านด้วยการถอดความแบบคำต่อคำในรูปแบบบทสนทนาและนำข้อมูลมาเรียบเรียง จากนั้น
ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องด้วยการฟังเสียงบันทึกซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงที่สุดก่อนจะนำไปใช้วิเคราะห์
เพื่อยืนยันผลการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบการ
จัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ แสดงตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ (n=24)

ทักษะชีวิต	การทดลอง	N	Mean rank	Sum of Ranks	Z	P
การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	ก่อนทดลอง	24	8.28	74.50	-1.430	0.153
	หลังทดลอง	24	13.04	156.50		
การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	ก่อนทดลอง	24	10.70	53.50	-2.575*	0.010
	หลังทดลอง	24	12.36	222.50		
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	ก่อนทดลอง	24	6.57	46.00	-2.212*	0.027
	หลังทดลอง	24	12.62	164.00		
การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	ก่อนทดลอง	24	7.10	35.50	-2.962*	0.003
	หลังทดลอง	24	12.79	217.50		
รวม	ก่อนทดลอง	24	9.25	55.50	-2.702*	0.007
	หลังทดลอง	24	13.58	244.50		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภายหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายด้านดังนี้

ด้านที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นความสามารถของนักเรียนที่รู้จักตนเองและจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล เห็นคุณค่าและมีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น ดังคำกล่าวการให้สัมภาษณ์ของนักเรียนที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ว่า

“ข้อเด่นของหนูเป็นด้านภาษา(อังกฤษ) ส่วนข้อบกพร่องเป็นเรื่องภาษาไทย” (เด็กหญิง B)

“เก่งกันคนละด้านครับ บางคนก็เก่งด้านกิจกรรม บางคนก็เก่งด้านวิชาการ” (เด็กชาย A)

“เราเห็นผลงานที่เราทำ เรารู้สึกที่เราทำได้ ไม่ใช่เราทำไม่ได้ เพราะว่าก่อนหน้านี้ครูบอกว่า ทำไม่ได้ สวยหรือ ทำไม่ได้หรือ แต่พอทำออกมาแล้วมันออกมาดี”(เด็กหญิง A)

ด้านที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของนักเรียนที่รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว ประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผล รู้จัก

หาทางเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ดังคำกล่าวการให้สัมภาษณ์ของนักเรียนที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ว่า

“หาข้อมูล รวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุดค่ะ แล้วก็รวบรวมหลักฐานว่ามันเกิดขึ้นจริงหรือไม่”
(เด็กหญิง B)

“ถามคนที่รู้ครับ หาข้อมูล ขอข้อมูลงานให้ลึกๆ”(เด็กชาย B)

“คุยกันด้วยเหตุผลค่ะ ไม่ใช่ความรุนแรง แบบคุยกันตัวต่อตัว แบบว่าทะเลาะกันเรื่องนี้เพราะอะไร
ถามเหตุผลกัน คือแบบว่าไม่แก้ปัญหาด้วยอารมณ์อะค่ะ”(เด็กหญิง A)

ด้านที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นความสามารถของนักเรียนที่รู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตนเอง รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และรู้จักผ่อนคลายความเครียดและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม ดังคำกล่าวการให้สัมภาษณ์ของนักเรียนที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ว่า

“ก็คิดก่อนที่จะพูดออกมา ตอนนั้นทะเลาะกับเพื่อน เราก็ไม่พูดออกมาแต่เราเลือกที่จะคิดก่อนที่จะพูดออกไป”(เด็กชาย A)

“ทำในสิ่งที่ชอบเช่นฟังเพลงให้ผ่อนคลาย เขียนระบายความรู้สึก ตอนนั้นเขียนลงในสมุดว่า เราเครียดเรื่องอะไร เรามีอะไรที่ไม่พอใจก็ระบายออกไป”(เด็กหญิง A)

“ถ้าเพื่อนทำให้หนูโกรธ หนูก็จะเงียบ ก็ทำเป็นเฉยไปเลย”(เด็กหญิง C)

ด้านที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เป็นความสามารถของนักเรียนที่เข้าใจมุมมอง รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น สามารถใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารอย่างเหมาะสม สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังคำกล่าวการให้สัมภาษณ์ของนักเรียนที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการทดลองครั้งนี้ว่า

“เวลาเพื่อนเครียด บอกได้ค่ะเพราะว่าดูจากลักษณะท่าทางหน้าตาสีหน้าว่าเพื่อนทำหน้าอย่างไร”
(เด็กหญิง B)

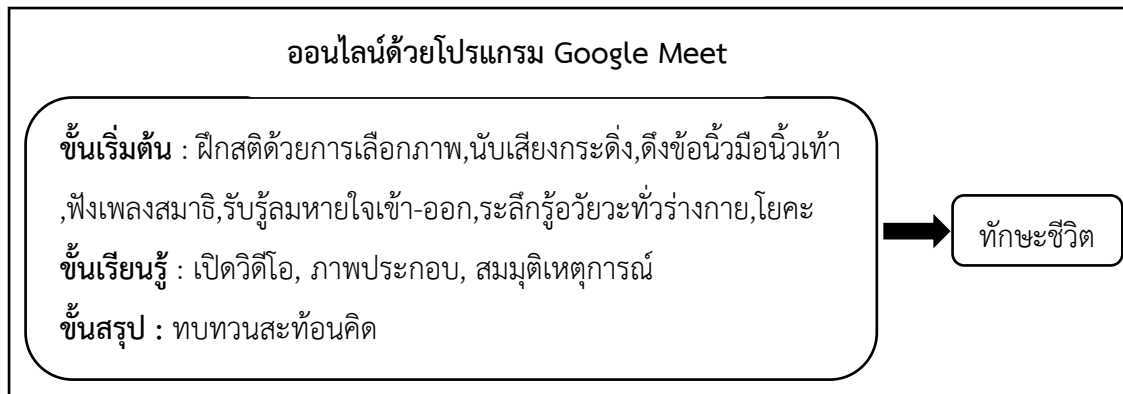
“ถ้าเราใช้อารมณ์รุนแรงหรือแบบไปด่าเพื่อนเลยมันก็เป็นการแก้ปัญหาที่ผิดค่ะ บางทีตรงนั้นเราพูดไปแบบไม่คิด เพื่อนคนอื่นเขาอาจจะคิดแบบเราว่า คำนั้นมันไม่แรงแต่สำหรับอีกคนอาจจะแรง”(เด็กหญิง C)

“การทำงานร่วมกันช่วยเพิ่มความสามัคคี เพิ่มความสนิทสนมและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันค่ะ” (เด็กหญิง A)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ได้รูปแบบที่ประยุกต์เทคนิค วิธีการ ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในรูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรมอย่าง Google Meet ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ที่ต้องงดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบบเผชิญหน้าทุกรูปแบบ นักเรียนสามารถเข้าร่วมเรียนรู้ได้จากทุกสถานที่ ทุกเวลาและยังสามารถโต้ตอบกันได้ตามเวลาจริง (Real Time) มีการฝึกสติในรูปแบบออนไลน์

ที่หลากหลายเพื่อสร้างความสงบผ่อนคลายในเบื้องต้นตามแนวจิตตปัญญาศึกษา อาทิ ผีอกสติดด้วยการให้เลือกรูปสัตว์ที่มีนิสัยคล้ายตัวเอง ผีอกสติดด้วยการนับจำนวนเสียงกระดิ่ง ผีกระสือรู้วาระทั่วร่างกาย (Body Scan) ผีอกสติดตระหนักรู้ลมหายใจเข้าออก ผีโยคะแบบง่ายๆ เปิดเพลงสมาธิ จากนั้นจึงร่วมกันเรียนรู้ด้วยการวิเคราะห์ภาพ สมมุติเหตุการณ์ ดูวิดีโอที่นำมาใช้ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มีการกระตุ้นด้วยคำถาม สะท้อนมุมมอง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะชีวิตของผู้เรียน แสดงตามภาพประกอบด้านล่าง ดังนี้

รูปภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์เข้ามาใช้เพื่อลดอัตราความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสและเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมเรียนรู้ได้แม้อยู่ที่บ้านและนอกเวลาเรียนตามปกติซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมๆ ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอนโดยไม่จำเป็นต้องเดินทาง เกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่และทุกเวลา (Ratanathirakul, 2009) และยังได้ประยุกต์ขั้นตอน กระบวนการให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนโดยขั้นเริ่มต้นของการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้นำวิธีการผีอกสติดในรูปแบบที่หลากหลายตามแนวทางจิตตปัญญาศึกษาเป็นต้นว่า ให้ผู้เรียนเลือกรูปสัตว์ที่มีนิสัยคล้ายกับตน จากนั้นให้สะท้อนนิสัยสัตว์ประเภทนั้นว่ามีนิสัยคล้ายกับตัวเองอย่างไรทั้งด้านบวกและลบซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงข้อดีข้อเสียของตัวเอง มีการผีอกสติดโดยให้นับจำนวนครั้งของเสียงกระดิ่งที่ผู้วิจัยเคาะและให้พิมพ์ทายมาในช่องสนทนาของโปรแกรม Google Meet วิธีการนี้เป็นการสร้างสมาธิหรือจุดสนใจให้กับผู้เรียนได้ พาผู้เรียนผีอกสติดระวังวาระทั่วร่างกาย (Body Scan) ด้วยการดึงข้อนิ้วมือและนิ้วเท้าแต่ละนิ้วเพื่อให้มีความรู้ตัวทั่วพร้อมอยู่กับปัจจุบันขณะ ผีโยคะง่ายๆ โดยทำตามผู้วิจัยบอก เช่น ยกแขนซ้าย-ขวา มือจับที่อวัยวะส่วนต่างๆ เป็นต้น บางครั้งมีการเปิดเพลงสมาธิประกอบด้วยซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสงบและผ่อนคลายเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่บทเรียน สอดคล้องกับ Srisuwan (2018) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาเป็นการฝึกฝนเพื่อให้เกิดสติ ตระหนักรู้เท่าทันสภาวะต่างๆ ปล่อยวาง ผ่อนคลาย

วางใจ เตรียมจิตให้พร้อมสำหรับการใคร่ครวญ ขณะที่ชั้นการเรียนรู้นั้นมีการเปิดวิดีโอและรูปภาพประกอบ สมมุติสถานการณ์ ป้อนคำถามและตั้งประเด็นปัญหาเป็นระยะเพื่อตรงความสนใจและกระตุ้นให้นักเรียนได้ ช่วยกันหาคำตอบ แสดงความคิดเห็นโดยการพูดและพิมพ์ตอบในช่องพูดคุย(แชท)โดยไม่มีการตัดสินว่าคำตอบ ของใครคนใดคนหนึ่งถูกหรือผิด ขณะเดียวกันก็มีการให้กำลังใจและรับฟังข้อคิดเห็นของกันและกัน รู้จักเคารพ ให้เกียรติ มีความอ่อนน้อมต่อกันซึ่งช่วยให้นักเรียนไม่เก้อเขินในการแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับการศึกษา ของ Linphoo, and Siri (2021) ที่ได้นำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปทดลองใช้เพื่อสร้างเสริมความอ่อนน้อม ให้กับนักศึกษาวิชาชีพรู้ด้วยการผสมผสานระหว่างการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนปกติและในรูปแบบออนไลน์ พบว่า ภายหลังการทดลองผู้เรียนมีพฤติกรรมอ่อนน้อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ช่วยให้ ผู้เรียนได้ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าตนเองมากขึ้น รู้สึกขอบคุณผู้มีพระคุณและบุคคลรอบข้าง เคารพให้เกียรติ ผู้อื่นพร้อมเปิดใจรับฟังข้อคิดเห็นของคนอื่นๆ อีกด้วย

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีทักษะชีวิตทุกด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นกันยกเว้นด้านการตระหนักรู้ตนเองและผู้อื่นซึ่งไม่มีความแตกต่างกันอาจเป็นเพราะการทำกิจกรรม ออนไลน์แนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 เป็นเรื่องค่อนข้างยากเนื่องด้วยวัยของ ผู้เรียนยังอยู่ในวัยเด็กเฉลี่ยอายุ 12-13 ปี โดยประมาณ การที่จะให้ตระหนักรู้มิติภายในตนเองอย่างลึกซึ้งนั้น ย่อมทำได้ยาก อีกทั้งสภาพแวดล้อมรอบข้างของผู้เรียนก็ไม่เอื้ออำนวยเหมือนกับในชั้นเรียนปกติเพราะจะต้อง ทำกิจกรรมที่บ้านร่วมกับบิดามารดาในช่วงตอนเย็น (19.00-20.00 น.) ทำให้ผู้เรียนบางคนต้องทำกิจกรรม อย่างอื่นไปพร้อมๆ กันจึงไม่มีสมาธิจดจ่อกับการจัดการเรียนรู้ในบางช่วง การจะทำให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง ได้นั้นจะต้องอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมและมีวุฒิภาวะในการควบคุมอารมณ์พฤติกรรมของตนเองให้มีความ มั่นคงพอสมควร

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มทดลองเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงประสบการณ์ ในทางที่ดีขึ้น รับรู้ตัวเองตามความเป็นจริง เกิดการตระหนักถึงข้อดีข้อเสียของตัวเอง รู้จักวิเคราะห์ลักษณะ นิสัยประจำตัว ดังการให้สัมภาษณ์ของ เด็กหญิง A(นามสมมติ) ที่ว่า “*ทำให้คิดวิเคราะห์หลายอย่างค่ะ เพราะ ตอนที่เป็กิจกรรมที่แบบว่าให้เลือกสัตว์มาแล้วนิสัยเหมือนกับเรา ได้รู้ข้อดีแล้วก็เข้าใจตัวเราเพราะที่ผ่านมา ไม่รู้เลย*” เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ไม่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ยอมรับว่าแต่ละคนมีความชอบความ สนใจที่ต่างกัน ดังการให้สัมภาษณ์ของ เด็กหญิง C (นามสมมติ) ที่ว่า “*ตามความคิดหนูนะ หนูว่ามันต่างกัน เป็นความชอบส่วนบุคคลและความสนใจไม่เหมือนกัน*” ช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และแยกแยะใน รายละเอียดต่างๆ อย่างถี่ถ้วนและยังพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกด้วย ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยหลักการ และเหตุผล ไม่เอาอารมณ์ความรู้สึกเป็นที่ตั้ง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้อย่างช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกผ่อนคลายระหว่างการทำนกิจกรรม รู้จักบริหารจัดการอารมณ์ตัวเอง เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ ดังการ ให้สัมภาษณ์ของ เด็กหญิง B(นามสมมติ) ที่ว่า “*ความเครียดความกังวลใจน้อยลงค่ะเพราะที่เรียนออนไลน์มัน สนุกค่ะ ไม่ได้เครียดเหมือนเรียนในห้องเรียนเพราะว่าในห้องเรียนไม่ได้เรียนแบบนี้*” อีกทั้งยังก่อให้เกิด สัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่นๆ อีกด้วยไม่ว่าจะเป็นเพื่อนร่วมชั้นและผู้วิจัย ดังการให้สัมภาษณ์ของ เด็กหญิง A

(นามสมมติ) ที่ว่า “อาจารย์เป็นกันเอง ไม่ค่อยเหมือนการเรียนออนไลน์สักเท่าไร เพราะเราสามารถเสนอความคิดของเราได้และก็คุยเล่นกับอาจารย์ได้ ที่แรกหนูคิดว่าอาจารย์มหาภัยโหด” สอดคล้องกับการศึกษาของ Srichat, and Piyakun (2020) ที่ได้พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้วยกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยนักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความหมายและลักษณะของผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและสามารถสร้างความสุขสงบทางใจให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาเชิงคุณภาพของ Choosai (2013) ที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา พบว่า ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและแนวปฏิบัติใหม่ต่อตนเองและผู้อื่น ได้ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งผ่านกิจกรรมและกระบวนการจัดการเรียนการสอนจนเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

สรุป

การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาแบบออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักๆ ได้แก่ ขั้นเริ่มต้นเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกสติในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับช่วงวัย อาทิ การนับจำนวนเสียงกระดิ่ง การสะท้อนนิยายตัวเองผ่านสัตว์ชนิดต่างๆ การฝึกโยคะรูปแบบง่ายๆ เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ภาวะจิตเกิดความสงบเป็นสมาธิ มีความผ่อนคลาย จากนั้นในขั้นสอนกระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์เกี่ยวกับรูปภาพ เรื่องราวในวิดีโอ เหตุการณ์ที่สมมติขึ้นพร้อมทั้งร่วมกันแสดงความคิดเห็น ขณะที่ขั้นสรุปกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึก แง่คิดประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมแต่ละครั้งซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้จดจำและรู้จักสรุปเป็นความองค์ความรู้ของตนเอง โดยเชิงปริมาณผู้เรียนมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนเชิงคุณภาพผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย เข้าใจตัวเองและคนอื่นมากขึ้น รู้จักวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร มีสัมพันธภาพและอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ครู อาจารย์หรือบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านอื่นๆ ให้กับผู้เรียนได้ เช่น การทำงานเป็นทีม การเห็นคุณค่าในตนเอง การมีจิตอาสา เป็นต้น

1.2 แบบสอบถามทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ครู อาจารย์หรือบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปใช้ศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ได้ เช่น กลุ่มอาชีวศึกษา กลุ่มชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในรูปแบบชั้นเรียนปกติกับออนไลน์ในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเพื่อตรวจสอบความแตกต่างของค่าคะแนนภายหลังการทดลอง

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในผู้เรียนระดับอื่นๆ เช่น ประถมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา เป็นต้น

References

- Boonphak, K. (2020). Learning Management in New Normal Era. *Journal of Industrial Education*, 19(2), 1-6.
- Choosai, S. (2013). *Effects of using Contemplative Education Learning Process in course of "Human Behavior and Life skills Development"*. Research in Educational Psychology and Guidance (Research Report). Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University.
- Department of Health. (2020). Approach of Practice for Education Institute in Protection of Covid-16 Pandemic in Thailand. Retrieved March 20, 2022, from <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER17/DRAWER002/GENERAL/DATA0002/00002647.PDF>
- Jantakoon, J. (2017). The Effect of Learning Activities Based on Contemplative Education Approach on the Development of Local Curriculum of the University of Phayao Student Teachers' Competency. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 10(4), 168-199.
- Linhoo, M., & Siri, S. (2021). The Promotion of Courtesy of the Teaching Professional Teacher Student Based on Integrated Contemplative Education. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 15(2), 146-157.
- Office of the Basic Education Commission. (2009). *Approach for developing Life Skill Integrated the Instruction of Eight Learning Material Group*. Bangkok: Bureau of Academic Affairs and Educational Standards office of the basic Education Commission, Ministry of Education.
- Office of the Basic Education Commission. (2015). *Approach of Activity Arrangement for Life Skill Development for Drug Cased Immunity*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand.

- Pinid, P., & Anmanakul, A. (2015). *Learning Management Procedure Based on Contemplative Education in Academic Writing Subject*. King Mongkut's University of Technology Thonburi: Jaransanidwongkanpim.
- Podapol, C. (2022). *Online Learning Management: New Normal of Education*. Retrieved March 15, 2022, from <https://slc.mbu.ac.th/wp-content/uploads/2020/06/การเรียนรู้ออนไลน์-ดร.จักรกฤษณ์-โพด.pdf>
- Prajapati, R., Sharma, B., & Sharma, D. (2017). Significance of Life Skills Education. *Contemporary Issues in Education Research*, 10(1), 1-6.
- Ratanathirakul, A. (2009). *The Construction of E-learning System with Moodle (Complete Copy)*. Bangkok: Se-education.
- Soaraso, J., & Sawangpoon, T. (2017). The development of Promoting Self-discipline Program on Contemplative Education for Intellectual Disability Students, Mattayomsuksa 3, Kalasin Pannanukun School. *Journal of Education Evaluation of Mahasarakam University*, 23(2), 64-72.
- Srichat, Y., & Piyakun, A. (2020). The Development of Emotional Quotient of Mathayomsuksa 1 Students Using Contemplative Education Activities. *Journal of Graduate School*, 17(77), 149-157.
- Srisuwan, S. (2018). Learning Management Based on Contemplative Education for Reaching the Humanship of Mass Communicator. *Proceeding of National Conference "Active Learning"*. Retrieved March 20, 2022, from <https://alc.wu.ac.th/backEnd/attach/attArticle/Proceeding2561-198-204.pdf>
- Unicef. (2021). *Module 7 Life Skills*. Retrieved March 21, 2022, from https://www.unodc.org/pdf/youthnet/action/message/escap_peers_07.pdf.
- Wongphiromsan, Y., & Ruengkanjanased, S. (2009). *Life Skills*. Bangkok: Division of Mental Health Promotion and Development.
- World Health Organization. (1996). *Life Skills Education Planning for Research*. Retrieved March 23, 2022, from <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/338491/MNH-PSF-96.2.Rev.1-eng.pdf>

กลยุทธ์การสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวกวางสีในโรงเรียน
จากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน*
The Strategy of School Inheritance of Guangxi "Caidiao"
Based on The Folk Learning Behavior

¹โล่ ธง และ ณฐภรณ์ รัตนชัยวงศ์

¹Luo Tong and Nataporn Rattachaiwong

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: 826071000@qq.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวกวางสีในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน 2) เพื่อเสนอกลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เตี้ยวในโรงเรียนของชาวบ้าน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ใหญ่, ครูผู้สอน, นักเรียน, ผู้สืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวกวางสีในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมของประเทศจีนโดยเฉพาะในกวางสีและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญมีวิธีการสืบสาน 4 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการสืบสานในตระกูล 2) วิธีการสืบสานกิจกรรมพื้นบ้าน 3) วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ 4) วิธีการสืบสานไฉ่เตี้ยวกวางสีของการศึกษาในโรงเรียน 2) กลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เตี้ยวของชุมชน และโรงเรียน มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางวัฒนธรรมจากบริบทของวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม 2) แนวทางการปฏิบัติ โดยการจัดสร้างหลักสูตรหลังยุคนิยมให้นักเรียนสร้างความเข้าใจในโลกบนพื้นฐานทั้งในมิติวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรมดั้งเดิม

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสืบสาน; ละครเพลงไฉ่เตี้ยว; พฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the continuation of the Guangxi Cai Diao musical in schools from the perspective of learning behavior of the villagers; 2) to propose strategies for continuation of the Cai Diao musical culture in schools. of the villagers This research is a qualitative research. The tools used for data collection were interview forms, questionnaires, and group discussions. The group of information providers are headmasters, teachers, students. the successor of the Cai Diao musical. Data analysis was done using the Content Analysis Technique.

The results showed that 1) The continuation of Cai Diao Guangxi in schools from the perspective of the learning behavior of the villagers is a cultural heritage that the Chinese culture, especially in Guangxi, and is valuable. There are four important historical and cultural methods of inheritance, namely 1) family inheritance methods. 2) Methods of continuation of folk activities 3) Methods of succession of teachers and students 4) Cai Diao Guangxi's way of continuation of school education 2) There are 2 strategies for continuation of the Cai Diao musical culture of the community and schools: 1) Cultural approaches from the context of post-modern culture mixed with traditional culture. 2) Practice guidelines by creating a post-modernist curriculum, students build an understanding of the world on the basis of both modern and traditional cultures.

Keywords: succession strategy; Cai Diao musical; learning behavior of villagers

บทนำ

อารยธรรมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ส่งผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรมของอารยธรรมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม การอนุรักษ์ สืบสานและเผยแพร่วัฒนธรรมดั้งเดิมของอารยธรรมเกษตรกรรมนั้นได้กลายเป็นหัวข้อการวิจัยที่มีความสำคัญในวงวิชาการ ณ ปัจจุบัน วัฒนธรรมนั้นมีความเป็นอัตวิสัย แก่นแท้แห่งความเป็นจิตวิสัย นั่นคือการผลิต เนื่องจากมนุษย์ดำรงอยู่อย่างพลวัตกรรม คือการดำรงอยู่จริง วัฒนธรรมก็เป็นเพียงผลิตผลที่มีอยู่จริงของการปฏิบัติการ สำหรับการอนุรักษ์ละครเพลงฉี่เต๋ยวของกวางสี จุดประสงค์คือมุ่งไปทางวัฒนธรรมอย่างไม่ต้องสงสัย เช่นนั้นวัฒนธรรมดั้งเดิมของละครเพลงฉี่เต๋ยวของกวางสีนั้นพบได้จากที่ใด ต้องเป็นอารยธรรมเกษตรกรรมอย่างไม่ต้องสงสัย ในการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางสังคมร่วมสมัย สิ่งนี้ได้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางการเกษตร ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมทางการเกษตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ละครเพลงฉี่เต๋ยวของกวางสี (Tianjuan, 2018) การอนุรักษ์ละครเพลงฉี่เต๋ยวของกวางสีขึ้นอยู่กับสนับสนุนอย่างเต็มที่ของอารยธรรมเกษตรกรรม หากไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็จะไม่มีอุปกรแบบดั้งเดิมมากมายที่ถูกอนุรักษ์จนปัจจุบัน ในปัจจุบันภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการสร้างความ

ทันสมัย วัฒนธรรมบางอย่างของอารยธรรมเกษตรกรรมเริ่มกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางการเกษตรซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง การอนุรักษ์ละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีควรทำความเข้าใจโดยการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรมทางการเกษตรนี้ และจำเป็นต้องใช้มรดกทางวัฒนธรรมทางการเกษตรมาพิจารณาแนวทางในการเผยแพร่ละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีให้เป็นจริง (Qin Xiping, and Jiang Ling, 2016)

ละครเพลงไฉ่เตี้ยวในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่สำคัญของจีน เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมประจำชาติแบบดั้งเดิมของจีนโดยเฉพาะกวางสีและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2549 ละครเพลงไฉ่เตี้ยวได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติชุดแรก ละครเพลงไฉ่เตี้ยวเป็นรูปแบบการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชาวกวางสีที่สืบสานกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้คน เป็นพาหะสำคัญของวัฒนธรรมกวางสีที่มีบทบาทสำคัญเพื่อให้เราเข้าใจการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวกวางสี รวมถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ การรับรู้ความงาม ชีวิตความเป็นอยู่และประเพณีพื้นบ้าน ละครเพลงไฉ่เตี้ยวเป็นศิลปะอุปรากรพื้นถิ่นที่มีความเป็นพื้นบ้านและมวลชน ศิลปะอุปรากรพื้นถิ่นคือการตกผลึกของภูมิปัญญาพื้นบ้านและความรู้ในท้องถิ่น และเป็นพาหะของวัฒนธรรมมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งถูกสรรค์สร้างขึ้นโดยผู้คนพื้นถิ่นและมีรากฐานการดำรงชีวิตที่ลึกซึ้งและลุ่มลึกที่แข็งแกร่งของชีวิต ละครเพลงไฉ่เตี้ยวเป็นละครท้องถิ่นซึ่งมีแหล่งกำเนิดมาจากละคร “หลิวจื่อ” ภาคเหนือของจีน ในสมัยราชวงศ์ชิง แพร่กระจายไปยังมณฑลกวางสีทางตอนเหนือ แล้วผสมผสานกับทำนองเพลงพื้นบ้านในพื้นที่ เนื่องจากมักใช้ “หน้า โย อี โย เฮย” เป็นคำเสริมในการร้องเพลง ชาวนบ้านจึงเรียกอีกอย่างว่า “หน้าโฮเฮย” หรือ “อีโฮเฮย” ทำนองการร้องของละครเพลงไฉ่เตี้ยวได้ดัดแปลงทำนองเพลงพื้นบ้านบางอย่างที่ได้รับความนิยมในภาคใต้ของจีน (Chen Wei, Zhang Zhenghuan, and Zhao Qiaoyan, 2008) ดนตรีประกอบของละครเพลงไฉ่เตี้ยวแบ่งออกเป็นซำง ซำย และซำงวา โดยซำงซำยเป็นดนตรีประเภทเครื่องสายและซำงวาเป็นดนตรีประเภทเครื่องตี เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายได้แก่ ซอต้าถง, ซิมฝรัง (หยางฉิน), ผีผา, สามสาย (ซานเสียน), แตรสั้น่า, และหลู่ย เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นซอต้าถง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีได้แก่ฆ้อง กลอง และฉิ่ง เป็นต้น ละครเพลงไฉ่เตี้ยวมักใช้การทำงาน ความรัก หรือชีวิตครอบครัวเป็นหัวข้อเรื่อง การแสดงมักใช้ภาษาถิ่นก๊วยหลิน-หลิวโจวและรูปแบบการร้องเพลงประกอบกับการเต้นรำ การเดิน การหมุนตัว การปรากฏตัว การใช้พัด และการใช้ผ้ามีลักษณะเฉพาะ พัดและผ้าเป็นอุปกรณ์ที่มีบทบาทสำคัญในการแสดง รูปแบบการแสดงของละครเพลงไฉ่เตี้ยวมีอารมณ์ขันและมีชีวิตชีวา ในฐานะที่ละครเพลงไฉ่เตี้ยวเป็นอุปรากรพื้นถิ่นของมณฑลกวางสี เป็นพาหะสำคัญของพื้นที่ทางวัฒนธรรมกวางสี อุปรากรพื้นถิ่นและวัฒนธรรมพื้นถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ อุปรากรพื้นถิ่นได้รับการบ่มเพาะและก่อเกิดบนพื้นดินอันอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทางวัฒนธรรม(Liu Susu, 2020)

ในขณะเดียวกันก็เป็นภาพสะท้อนและการแสดงออกของพื้นที่ทางวัฒนธรรม เราไม่มีความรู้เกี่ยวกับแผนการจัดการการสืบสานภายในชุมชนท้องถิ่น มีเพียงการทำความเข้าใจศิลปะอุปรากรในพื้นที่ทางวัฒนธรรมเท่านั้น เราจึงจะสามารถเข้าใจความหมายทางวัฒนธรรมและคุณลักษณะการรับรู้ความงามของอุปรากรพื้นถิ่นได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเข้าใจพื้นที่ทางวัฒนธรรมผ่านอุปรากรพื้นถิ่นเราจึงจะสามารถเข้าสู่แกนกลางของวัฒนธรรมและเข้าใจความหมายที่สำคัญของพื้นที่ทางวัฒนธรรมกวางสีอย่างแท้จริง ในยุค

ปัจจุบันการเผยแพร่และการสืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยยังต้องเผชิญกับการแข่งขันระหว่างความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและความกลมกลืนทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก (Wang, and Changqiao, 2019) ผู้คนตระหนักถึงการไม่สามารถย้อนกลับได้ของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนผันหรือการเปลี่ยนรูปแบบทางวัฒนธรรม องค์ประกอบทางวัฒนธรรมดนตรี เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีและรูปแบบวัฒนธรรมดนตรีในชีวิต แม้อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ค่อนข้างคงรูปก็ยังคงที่จะเปลี่ยนแปลงไปในไม่ช้าหรือเร็ว หรือแม้แต่วัฒนธรรมภาพรวมไม่มีการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานก็ยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงแบบแตกดับ การเปลี่ยนแปลงนี้มีอยู่และไม่อยู่ในทุกหนทุกแห่ง มันจางหายไปตามกาลเวลาในชีวิตประจำวันอย่างเป็นอิสระ เจียบเจียบและยากที่จะสัมผัสได้ อุปสรรคหลักในการสืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยของกวางสีในชุมชนท้องถิ่นที่ต้องเผชิญปรากฏให้เห็นใน ความเป็นอยู่อันยากลำบากของคณะละครพื้นบ้าน การขาดเงินทุนในการดำเนินงานที่เพียงพอ และตลาดผู้ชมที่ปรบลดลง ผู้ชมส่วนใหญ่จะเป็นวัยกลางคนหรือผู้สูงวัย ยากที่จะดึงดูดผู้ชมที่มีอายุน้อย นักแสดงละครเพลงไฉ่เต๋ยของกวางสีก็เริ่มย่างเข้าสู่วัยกลางคนหรือผู้สูงวัย ขาดผู้สืบสานรุ่นใหม่ที่ยังหนุ่มยังสาวและมีความชื่นชอบละครเพลงไฉ่เต๋ยของกวางสี เหล่านี้เป็นผลให้ละครเพลงไฉ่เต๋ยของกวางสีเกิดวิกฤตที่ยากจะดำเนินต่อไป ละครเพลงไฉ่เต๋ยซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของศิลปะพื้นบ้านท้องถิ่นในมณฑลกวางสีได้เผยแพร่ไปยังชุมชนท้องถิ่นอย่างมีแผนการปฏิบัติและรูปแบบการปฏิบัติชุดหนึ่งที่เป็นอิสระ(Tang Kexing, 2020)

อย่างไรก็ตามแผนการปฏิบัติและรูปแบบการปฏิบัติชุดนี้ถูกนำมาใช้ในสาขาการศึกษาสมัยใหม่และถูกปกปิด จนสูญเสียประสิทธิภาพที่ควรจะมี การศึกษาวิจัยนี้เชื่อว่าปลายทางของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้นขึ้นอยู่กับ "การสืบสานและการพัฒนา" และการอนุรักษ์สืบสานควรเริ่มดำเนินการจากการศึกษาในสถานศึกษา ข้อดีของการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติไม่ได้ขึ้นอยู่กับสังคมแต่ขึ้นอยู่กับสถานศึกษา เนื่องจากประการแรกสถานศึกษามีผู้สืบสานวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติจำนวนมากคือนักเรียนและประการที่สองสถานศึกษามีหลักสูตรที่เป็นมาตรฐาน การสอนที่เป็นอนึ่งอันเดียวกัน ทั้งเวลาที่เป็นจุดศูนย์รวมและคงที่ เป็นต้น ดังนั้นสถานศึกษาจึงเป็นสถานที่ที่เอื้อประโยชน์ที่สุดในการสืบสานวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติ และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถือเป็นจุดเชื่อมโยงในการศึกษาและการฝึกอบรมในสถานศึกษายังมีความรับผิดชอบและภาระหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นช่วงสำคัญสำหรับการสร้างคุณค่าทางอุดมการณ์ของนักเรียนและยังเป็นช่วงสำคัญสำหรับเราในการปลูกฝังจิตสำนึกและคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Chen Liuxi, 2019) ยิ่งไปกว่านั้นไม่มีแรงกดดันจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินกิจกรรมมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ละครเพลงไฉ่เต๋ยของกวางสีเข้าสู่สถานศึกษา

ดังนั้นเราควรให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้เรียนรู้และทำความรู้จักกับมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อย่างละครเพลงไฉ่เต๋ยของกวางสีของบ้านเกิด ทำให้การศึกษาดนตรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกลายเป็นช่องทางที่ดีที่สุดในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของชาติคือละครเพลงไฉ่เต๋ยของ

กวางสี “มาตรฐานหลักสูตรดนตรีการศึกษาภาคบังคับเต็มเวลา” ของกระทรวงศึกษาธิการกำหนดว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นต้องใช้หนังสือเรียนประจำท้องถิ่นส่วนหนึ่ง นครหนานหนิงเป็นเมืองเอกของมณฑลกวางสี เป็นแหล่งกำเนิดของละครเพลงไฉ่เตี้ยวและเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดในการสืบสานและพัฒนา ละครเพลงไฉ่เตี้ยว ดังนั้น ละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีจึงถูกรวมเข้ากับระบบการศึกษาของสถานศึกษาและเป็นวิธีใหม่ในการเผยแพร่และสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวในการศึกษาในสถานศึกษา อย่างไรก็ตามแม้ว่าสถานศึกษาหลายแห่งจะนำละครเพลงไฉ่เตี้ยวมาใช้เป็นหลักสูตรของสถานศึกษา แต่ก็ยังเป็นไปในรูปแบบของมุมมองหลักสูตรที่ทันสมัย ระหว่างกระบวนการสืบสานและเผยแพร่ของสถานศึกษายังคงมีปัญหามากมายที่ต้องมีการพิจารณาแนวคิดหลักสูตร แผนการและรูปแบบจากมุมมองหลังสมัยใหม่ของหลักสูตรอีกครั้ง เมื่อละครเพลงไฉ่เตี้ยวเข้าสู่การศึกษาในสถานศึกษา อะไรคือความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการสืบสานภายในชุมชนท้องถิ่นและการเผยแพร่ผ่านสถานศึกษา อะไรคืออัตรวิสัยเมื่อละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีถูกรวมเข้ากับการศึกษาในสถานศึกษา ประเด็นเหล่านี้ควรค่าแก่การนำไปพิจารณา ละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีเข้าสู่สถานศึกษาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเท่านั้น เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของระบบหลักสูตรภายในสถานศึกษา แม้ว่าเราจะสังสมประสบการณ์มากมายในฐานะครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา แต่ควรจะทำอย่างไรในการเปลี่ยนผ่านระหว่างประสบการณ์ที่สังสมกับความรู้ความเข้าใจเชิงทฤษฎี ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยการวางแผนหลักสูตรการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีในวิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความสำคัญของการศึกษามีสามประการดังต่อไปนี้ Gan Qun,(2020)

ประการแรกคือความสำคัญทางทฤษฎี ความสำคัญทางทฤษฎีคือการยกเลิกระบบการศึกษาแบบปิดและการสร้างสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมของห้องเรียนวิชาดนตรีขึ้นใหม่ จากการนำระบบการจัดการหลักสูตรสามระดับไปปฏิบัติอย่างเข้มข้น คำสำคัญมากมายที่ปรากฏขึ้นระหว่างการศึกษาวิจัยทฤษฎีแผนการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ดนตรี อาทิ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นหลัก การสอนตามศักยภาพของผู้เรียน วัฒนธรรมพื้นถิ่น วัฒนธรรมชาติพันธุ์และลักษณะเฉพาะของสถานศึกษา แต่การวิจัยที่มุ่งเน้นการสืบสานวัฒนธรรมดนตรีของชาติพันธุ์นั้นมีไม่มากนัก ลักษณะเด่นของการวิจัยที่มีคือบทสรุปของประสบการณ์และรายงานที่เป็นไปตามความเป็นจริง ให้ความสนใจในลักษณะเฉพาะของสาระการเรียนรู้ดนตรีมากกว่าทฤษฎีแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นจากการวิจัยนี้จึงมีการใช้หลักการคิดแผนการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ใหม่ รวมถึงทฤษฎีกลุ่มหลักสูตรวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เตี้ยว กลุ่มหลักสูตรรูปแบบละครเพลงไฉ่เตี้ยว กลุ่มหลักสูตรการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวและกลุ่มหลักสูตรการจัดการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยว ก่อเกิดเป็นรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวเป็นทฤษฎีพื้นฐาน หลักการพัฒนาเกณฑ์การคัดเลือกเนื้อหาโครงสร้างเชิงตรรกะและหลักสูตรการสอน รวมทั้งการวิจัยทฤษฎีคุณค่าในการบ่มเพาะทางวัฒนธรรมเขตพื้นที่ที่หลากหลาย ประการที่สองคือความสำคัญทางความเป็นจริง จากงานวิจัยศึกษาที่มีอยู่เชื่อกันว่าคุณค่าของการสืบสานวัฒนธรรมดนตรีของชนกลุ่มน้อยอยู่ที่เอกลักษณ์ประจำชาติและลักษณะทางวัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับรูปแบบการแสดงออกและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติมากกว่า

การศึกษาวิจัยนี้เชื่อว่าความสำคัญทางความเป็นจริงของการวิจัยการวางแผนหลักสูตรการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีในวิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อยในกวางสีอย่างใกล้ชิด ในขณะเดียวกันก็มีคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นเลิศของจีนและวัฒนธรรมอันเป็นเลิศของมวลมนุษย์ร่วมด้วย ดังนั้นความสำคัญทางความเป็นจริงตามวัฒนธรรมชนชาติทั่วไปและความสำคัญทางความเป็นจริงตามวัฒนธรรมดนตรีชนกลุ่มน้อยที่มีเอกลักษณ์ล้วนเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการวิจัยการวางแผนหลักสูตรการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีในวิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สุดท้ายคือความสำคัญทางปฏิบัติ Shao Simin and Li Jing,(2021) นักวิชาการชาวจีนเคยเสนอให้ “นักเรียนทุกคนสามารถร้องเพลงพื้นบ้านของบ้านเกิดตัวเอง” และต่อมาเสนอ “ค้นหาเพลงพื้นบ้าน” และ “สอนนักเรียนทุกคนให้ร้องเพลงพื้นบ้านของบ้านเกิดตัวเอง” การเสนอและเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่ต้องแก้ไขในการสืบสานวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติในการศึกษาดนตรีของสถานศึกษาในปัจจุบันการสืบสานศิลปะการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีภายในชุมชนท้องถิ่นค่อย ๆ เลือนหายไปครูผู้สอนและนักเรียนสัมผัสศิลปะการแสดงของละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีในการเรียนและชีวิตประจำวันได้อย่างจำกัด เนื้อหาโดยมากจะจำต้องไม่ได้กระจัดกระจายและประเดี้ยวประด้าว ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และจดจำอย่างเป็นระบบ ในการเรียนรู้วิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้นศิลปะการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีนั้นวันยังต้องการแนวทางการสืบสานที่มีความเป็นกลุ่มก้อน ความมีจิตสำนึกและความเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันในการเรียนรู้วิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาในกวางสี ยังไม่มีแผนหลักสูตรการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีในวิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ครูผู้สอนและนักเรียนได้เลือกใช้ ดังนั้น “สอนนักเรียนทุกคนให้ร้องเพลงพื้นบ้านของบ้านเกิดตัวเอง” เริ่มต้นด้วย “ค้นหาเพลงพื้นบ้าน” ผ่านการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ค้นคว้า รวบรวม บันทึกและจัดเรียงข้อมูลศิลปะการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีอย่างเหมาะสม ผ่านการจัดการเรียนและหลักสูตรที่พอเหมาะ เอื้อต่อการสอนของครูผู้สอนและการเรียนของนักเรียน ทำให้การเผยแพร่สืบสานศิลปะการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีนั้นเป็นไปตามหลักการที่พึงพาได้คือความสำคัญทางปฏิบัติของงานวิจัยศึกษา

จากการศึกษาสภาพปัญหาและแนวคิดการสืบสานในสถานศึกษาและแนวคิดการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เตี้ยวของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เตี้ยวของชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อจักได้นำเสนอกลยุทธ์การสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวในโรงเรียน และการวางแผนหลักสูตรการแสดงละครเพลงไฉ่เตี้ยวของกวางสีในวิชาดนตรีระดับมัธยมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสืบสานละครเพลงไฉ่เตี้ยวในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน

2. เพื่อเสนอกลยุทธ์การสืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยวในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพการสืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยวในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน จากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ จำนวน 20 คน, ครูผู้สอน จำนวน 15 คน, นักเรียน จำนวน 15 คน, ผู้สืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยว จำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อเสนอกลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เต๋ยวในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมและจัดระเบียบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณ ประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ จำนวน 20 คน, ครูผู้สอน จำนวน 15 คน, นักเรียน จำนวน 15 คน, ผู้สืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยว จำนวน 10 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการสืบสานละครเพลงไฉ่เต๋ยวในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า ละครเพลงไฉ่เต๋ยวกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่สำคัญในประเทศจีนเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรม ดั้งเดิม ของจีนโดยเฉพาะในกวางสี และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญมีวิธีการสืบสาน ได้แก่ 1) วิธีการสืบสานในตระกูล วิธีการสืบสานพื้นบ้านของไฉ่เต๋ยวกวางสีมักใช้ครอบครัวเป็นตัวเชื่อม ในครอบครัวผู้ใหญสอนคนรุ่นต่อไป และคนที่อายุมาก กว่าสอนรุ่นน้อง ที่นี่เราเรียกว่า วิธีการสืบสานในตระกูล สำหรับวิธีการสืบสานพื้นบ้านของไฉ่เต๋ยวกวางสี วิธีการสืบสานในตระกูลเป็นวิธีการสืบสานที่เป็นตัวแทนและเป็นสากลที่สุด ไม่ว่าละครไฉ่เต๋ยรายการใด สามารถใช้ครอบครัวเป็นตัวเชื่อมโยงของการสืบทอดได้ ครอบครัวเป็นสถานที่สำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน วิธีการพื้นฐานการสืบทอดของไฉ่เต๋ยวกิงสีเป็นวิธีการสืบสานในครอบครัว ผู้หญิงในครอบครัวมีบทบาทเป็นครูในการเรียนรู้ของศิลปิน แม้ว่าผู้หญิงจะถูกกีดกันจากการแสดงของไฉ่เต๋ยวกวางสีมาเป็นเวลานานในประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ไฉ่เต๋ยวกวางสีเป็นความบันเทิงที่พวกเขาใช้มากที่สุดในชีวิต พวกเขาการมีความสามารถในการทำความเข้าใจและร้องไฉ่เต๋ยวกวางสีด้วยตนเอง พวกเขาร้องเพลงไปพร้อมกับงานบ้าน ทำให้เด็กๆ ได้อยู่ท่ามกลางเสียงอันไพเราะของไฉ่เต๋ยวกวางสีตั้งแต่อายุยังน้อย อิทธิพลดังกล่าวไม่เพียงแต่ถือเป็นการศึกษาขั้นต้นเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังความสนใจของผู้คนในไฉ่เต๋ยวกวางสีอีกด้วย 2)

วิธีการสืบสานกิจกรรมพื้นบ้านกิจกรรมคติชนวิทยาเป็นห้องเรียนขนาดใหญ่สำหรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์และขนบธรรมเนียมพื้นบ้าน และเป็นวิธีการดั้งเดิมและกลไกการดำเนินงานสำหรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์และพื้นบ้าน แตกต่างจากแนวทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบันที่เน้นสาขาวิชาและความรู้อย่างเป็นระบบ แต่เป็นรูปแบบการสอนรูปแบบหนึ่งที่คล้ายกับคอนสตรัคติวิสต์ความรู้ ในกลไกการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเภทนี้ คนรุ่นใหม่จะรับรู้ของวัฒนธรรมของชาติอย่างแท้จริง ความรู้ความเข้าใจประเภทนี้ไม่เพียงแต่เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้และทักษะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคติชนวิทยา ข้อห้าม กฎเกณฑ์ และระบบด้วย นอกจากนี้ ยังปลูกฝังความสนใจและความผูกพันของคนรุ่นใหม่ในวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อีกด้วย ตลอดจนเอกลักษณ์ของชนชาติจ้วงผ่านการร้องไม้เตี้ยวกังสี่ เอกลักษณ์นี้ปรากฏให้เห็นในการสื่อสารระหว่างบุคคล สะท้อนให้เห็นในการแสดงออกของชาวจ้วงทุกคนบนเวทีไม้เตี้ยว ด้วยท่าเต้นแบบจริงจัง เสียงเพลงอันไพเราะ เสียงการร้องเพลงล่องลอยอยู่ในภูเขาและป่าไม้และในหัวใจของชาวจ้วงทุกคน เต็มไปด้วยขุนเขา ป่าไม้ และในใจชาวบ้านจ้วงทุกคน แม้ว่าคนรุ่นหลังที่มีแนวคิดทางโลกสมัยใหม่ จะค่อยๆ ละทิ้งการร้องไม้เตี้ยว และปฏิเสธวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ กลไกการศึกษาประเภทนี้ที่ใช้กิจกรรมพื้นบ้านเป็นตัวเชื่อมเป็นการเรียกร้องการกลับมาของความรู้ความเข้าใจทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และจิตวิญญาณของเยาวชนกวางสี่ 3) วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ ได้แก่วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ เป็นกลไกหลักในการสืบสานของไม้เตี้ยวกวางสี่ ตามคำกล่าวของพื้นบ้าน ไม้เตี้ยวกวางสี่ เป็นประวัติศาสตร์ปากเปล่าและ นิทานคำสอน ไม่สามารถแก้ไขได้ตามอำเภอใจ หากได้เกิดในครอบครัว ร้องเพลงไม้เตี้ยว สามารถใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านครอบครัว หรือได้รับการสั่งสอนความรู้ของบรรพบุรุษ และทำความเข้าใจด้วยตนเอง บทบาทแบ่งได้เป็นสามประเภท ได้แก่ เจ้โจ่ว ลั่นโจ่ว และเจ้อชีโจ่ววิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ มีขั้นตอนและกฎเกณฑ์เฉพาะ ประการแรก การไหว้ครู กล่าวคือ ผู้เรียนที่ได้รับการอนุมัติของครูละครแล้ว จะเลือกวันมงคลและนำของขวัญมาให้ครูละคร ของขวัญนี้ใช้สำหรับบูชาเทพเจ้าแห่งการละครและการไหว้ครู ในบรรดาของขวัญนั้น ไก่ถูกใช้เพื่อทำนายดวงชะตา และข้าวเหนียวใช้สำหรับบูชาเทพเจ้าแห่งหุบเขา เพราะมีคำกล่าวกันว่า บรรพบุรุษอาศัยอยู่ริมแม่น้ำและปลาเป็นอาหารทั่วไปของพวกเขา หลังจากรับของขวัญแล้ว ครูก็เลือกวันมงคลเพื่อจัด "พิธีเปิดเรียน" ระหว่างวันที่สามถึงสิบห้าของเดือนแรกของปฏิทินจันทรคติ 4) วิธีการสืบสานไม้เตี้ยวกวางสี่ของการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ (1) วิธีการสืบสานในห้องเรียน ในการสอนถ่ายทอดความรู้ ครูเป็นผู้สอนความรู้ นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในแนวตั้งระหว่างครูและนักเรียน ลักษณะที่สำคัญของการสอนในปัจจุบัน เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดความรู้เป็นศูนย์กลาง เป็นโครงสร้างการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสืบทอดและการเรียนรู้ความรู้ที่สั่งสมมาจากรุ่นก่อน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเปิดสอนหลักสูตร "ไม้เตี้ยวทงสี่" ซึ่งต้องเน้นที่การปลูกฝังความสนใจและเผยแพร่ความรู้ก่อน ตอนนี้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลายคนไม่เข้าใจ "ไม้เตี้ยวกวางสี่" เพราะบางคนถึงกับ "เข้าใจผิด" ว่า "ไม้เตี้ยวกวางสี่" เป็นสิ่งที่"เขมามาก" และ "ถูกแยกจากยุคสมัย" ดังนั้นเพื่อที่จะเปลี่ยนแนวความคิด จึงจำเป็นต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไม้เตี้ยวกวางสี่ (2) วิธีการสืบสานผ่านการฝึกศิลปะนอกหลักสูตร ปัจจุบันวัฒนธรรมวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับความนิยมมากเนื่องจากมีสมาคมวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ พวกเขา กำลังผุดขึ้นมาเหมือนหน่อไม้ที่ผุดขึ้นหลังฝนฤดูใบไม้ผลิ และนักเรียนมีความ

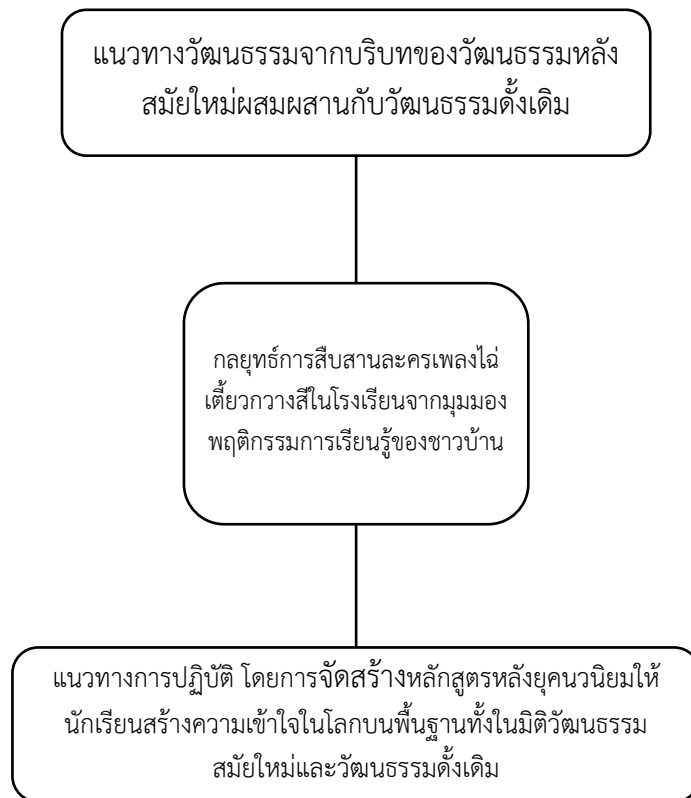
กระตือรือร้นและมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง สมาคมวัฒนธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถพูดได้ว่าเป็นผู้สื่อสารชั้นพื้นฐานที่สุดของดนตรีท้องถิ่นในโรงเรียน เป็นวิธีที่ดีในการเผยแพร่ละครในท้องถิ่นไปยังโรงเรียน นักเรียนมัธยมต้นสามารถจัด"ทีมอดิเรกไฉ่เตี้ยวกววงสี" ในโรงเรียน และเชิญนักแสดงจากคณะ"ไฉ่เตี้ยวกววงสี" มาสอนความรู้ด้านการแสดงบนเวที และช่วยสมาชิกในชั้นเรียนที่สนใจฝึกซ้อมบทละคร "ไฉ่เตี้ยวกววงสี" ที่ง่ายๆ ของยุคโบราณและสมัยใหม่ โรงเรียนควรระดมชมรมดนตรีและวงดนตรีพื้นบ้านหรือคณะนักเรียนประสานเสียงต่างๆ ที่ได้จัดกิจกรรมบ่อยๆ เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมละครในท้องถิ่นของ "ไฉ่เตี้ยวกววงสี" ในเวลาเดียวกัน การจัดสัมมนาและงานเลี้ยง ช่วงเย็นของ "ไฉ่เตี้ยวกววงสี" เป็นประจำในวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดกิจกรรมการแสดงบางตอนของละครไฉ่เตี้ยวกววงสีที่เขียนและแสดงด้วยนักเรียนของ"กลุ่มงานอดิเรก" และการพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนมัธยมต้นในด้านละคร การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมดนตรีท้องถิ่นในวิทยาเขตและการสืบสาน"ไฉ่เตี้ยวกววงสี"

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อกลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงไฉ่เตี้ยวในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางวัฒนธรรมหมายถึง การสืบสานไฉ่เตี้ยวกววงสีจากบริบทของวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ บริบททางวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่สนับสนุนทฤษฎีดนตรีพหุวัฒนธรรม ที่จะปลดปล่อย "ความแตกต่าง" ของดนตรีจาก "ตรรกะเดียวกัน" ของดนตรีศาสตร์ตะวันตก วาทกรรมต่างๆ เช่น ความหลากหลาย พหุนิยม และความแตกต่างได้กลายเป็นวาทกรรมที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการระหว่างประเทศและของจีนในปัจจุบัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์เช่นเดียวกับความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อรักษาสมดุลทางชีวภาพ ในแง่ของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ ความไม่สมดุลในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในโลกในปัจจุบันเป็นภัยคุกคามต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนให้เกิดความสมดุลในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา การสนทนาระหว่างอารยธรรมและวัฒนธรรมต่างๆ มีความเป็นไปได้และมีความสำคัญอย่างมาก ความงดงามของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นการตระหนักถึงความงามอยู่ในความแตกต่าง ซึ่งความแตกต่างทำให้เกิดความงาม ในด้านวัฒนธรรมดนตรี เราสามารถวิเคราะห์ดนตรีตามหน้าที่ของภาษาประจำวันของดนตรีชาติต่างๆ ได้ วิธีคิดในการวิเคราะห์ดนตรีจีนด้วยแนวคิดทางดนตรีตะวันตกก็เป็นการใช้คำบางคำที่มีความหมายในบริบทอื่นอย่างไม่เหมาะสม เหมือนกับการปะปนกันระหว่างหมากรุกกับหมากฮอส หมากรุกและหมากฮอสไม่ได้เหมือนกันโดยพื้นฐานแล้ว เช่นเดียวกับดนตรียุโรป เพลงจีน เพลงอินเดีย เพลงอาหรับ และเพลงแอฟริกัน ล้วนแต่ไม่เหมือนกัน พวกเขาเป็นเพียง "ความคล้ายคลึงกันในกรอบคร่าว" ดนตรีในชีวิตจริงของชนชาติต่าง ๆ มีหลายประเภท ดนตรีเหล่านี้ไม่ใช่ระบบที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวแต่มีการบรรจบกันและเชื่อมโยงกับรูปแบบชีวิตที่เฉพาะเจาะจงหรือวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติ มีความเกี่ยวข้องกันแต่ไม่รวมกันเป็นหนึ่งเดียว มานุษยวิทยาดนตรีวิเคราะห์ดนตรีในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการวิเคราะห์ภาษาในชีวิตประจำวัน ดนตรีที่มีความหลากหลายได้รับการส่งเสริมในการศึกษาดนตรีนานาชาติ โมเดลดนตรีตะวันตกทั้งในปัจจุบันและอนาคตไม่ควรเป็นพื้นฐานของหลักสูตรดนตรีจีน การสร้างเนื้อหาหลักของวาทกรรมดนตรีจีน

ควรเป็นกระบวนการที่มีระบบ "เอกราช" แทนที่จะเป็นกระบวนการปัจจุบันที่เป็นระบบวาทกรรมที่ " การพึ่งพา" 2) แนวทางการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางหลักสูตรของมุมมองหลักสูตรหลังยุคนิยมมุมมองหลักสูตรหลังยุคนิยมเชื่อว่า นักเรียนแต่ละคนสร้างความเข้าใจในโลกบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์ดั้งเดิมของตนเอง อนุญาตและเคารพในบุคลิกภาพและความเข้าใจที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน เนื่องจากอิทธิพลของการบริจาต ศักยภาพ ภูมิหลังทางการศึกษา ความสามารถทางบุคลิกภาพ นิสัยการใช้ชีวิต และปัจจัยอื่น ๆ นักเรียนทุกคนมีวิธีการคิดและการวางแผนค่านิยมของตนเอง คนหนึ่งแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งหมายความว่าพวกเขาจะมีความหลากหลายอย่างแน่นอน มุมมองหลักสูตรหลังยุคนิยมยอมรับความแตกต่างของบุคคลนี้ จากมุมมองของหลักสูตรหลังยุคนิยม โดยผ่านการสร้างอย่างแข็งขันของนักเรียนเท่านั้นที่ข้อมูลสามารถกลายเป็นความรู้ในโครงสร้างความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ดังนั้นห้องเรียนหลังสมัยใหม่จึงควรเปิดกว้างและยืดหยุ่น การเรียนการสอนที่ดีขึ้นอยู่กับว่าได้ดึงศักยภาพของนักเรียนออกมาจริงหรือไม่ ที่จะปลูกฝังจิตวิญญาณการสำรวจของนักเรียน จิตสำนึกที่เป็นนวัตกรรม และความสามารถเชิงนวัตกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ครูต้องระดมความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มที่ กระตุ้นให้นักเรียนคิดในเชิงบวก ชี้นำให้นักเรียนอภิปราย ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าพูด และสร้างบรรยากาศการสอนในห้องเรียนที่กลมกลืน กระฉับกระเฉง กระตือรือร้น น่ารื่นรมย์ และผ่อนคลาย ในบรรยากาศห้องเรียนนี้ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสอนมุ่งเน้นไปที่นักเรียนทุกคน และการปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน การคิดที่แตกต่างกัน และความสามารถในการคิดเชื่อมโยงอย่างเต็มที่ มุมมองหลักสูตรหลังยุคนิยมเชื่อว่า หลักสูตรควรมีความหลากหลาย และเป้าหมายของหลักสูตรควรไปไกลกว่าการให้ความรู้ต่อการดำรงอยู่ของนักเรียน และทำการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมต่อไปเมื่อความต้องการเปลี่ยนแปลง เนื้อหาของหลักสูตรควรมีความอุดมสมบูรณ์และมีความแตกต่างที่หลากหลาย ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคนได้มากที่สุด ดังนั้นในแง่ของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไฉ่เตียวกวางสี จึงควรเสนอให้เปลี่ยนการพัฒนาของการถ่ายทอดความรู้มากเกินไป โดยเน้นการสร้างทัศนคติการเรียนรู้เชิงรุกทำให้กระบวนการการเรียนรู้ความรู้และทักษะกลายเป็นกระบวนการของนักเรียนที่เรียนรู้และสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง จากที่เน้นการสอนความรู้และทักษะอย่างเรียบง่ายในอดีตแปรสภาพเป็นการเรียนการสอน"แบบตรีเอกานุภาพ ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้และทักษะ กระบวนการและวิธีการ ทัศนคติและค่านิยม"

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสืบสานละครเพลงไฉ่เตียวกวางสีในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

รูปภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพการสืบสานละครเพลงโฉมเดี่ยวทวงสี่ในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน ผลการวิจัยพบว่า ละครเพลงโฉมเดี่ยวทวงสี่ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่สำคัญในประเทศจีนเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนโดยเฉพาะในทวงสี่และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ มีวิธีการสืบสานประกอบด้วย 4 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการสืบสานในตระกูล วิธีการสืบสานพื้นบ้านของโฉมเดี่ยวทวงสี่มักใช้ครอบครัวเป็นตัวเชื่อม ในครอบครัวผู้ใหญ่สอนคนรุ่นต่อไป และคนที่อายุมาก กว่าสอนรุ่นน้อง ที่นี้เราเรียกว่า วิธีการสืบสานในตระกูล สำหรับวิธีการสืบสานพื้นบ้านของโฉมเดี่ยวทวงสี่ วิธีการสืบสานในตระกูลเป็นวิธีการสืบสานที่เป็นตัวแทนและเป็นสากลที่สุด ไม่ว่าละครโฉมเดี่ยวรายการใด สามารถใช้ครอบครัวเป็นตัวเชื่อมโยงของการสืบทอดได้ ครอบครัวเป็นสถานที่สำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน วิธีการพื้นฐานการสืบทอดของโฉมเดี่ยวทวงสี่เป็นวิธีการสืบสานในครอบครัว ผู้หญิงในครอบครัวมีบทบาทเป็นครูในการเรียนรู้ของศิลปิน แม้ว่าผู้หญิงจะถูกกีดกันจากการแสดงของโฉมเดี่ยวทวงสี่มาเป็นเวลานานในประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม โฉมเดี่ยวทวงสี่เป็นความบันเทิงที่พวกเขาใช้มากที่สุดในชีวิต พวกเขาสามารถมีความสามารถในการทำความเข้าใจและร้องโฉมเดี่ยวทวงสี่ด้วยตนเอง พวกเขาร้องเพลงไปพร้อมกับงานบ้าน ทำให้เด็กๆ ได้อยู่ท่ามกลางเสียงอันไพเราะของโฉมเดี่ยวทวงสี่ตั้งแต่อายุยังน้อย อิทธิพลดังกล่าวไม่เพียงแต่ถือเป็นการศึกษาขั้นต้นเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังความสนใจของผู้คนในโฉมเดี่ยวทวงสี่อีกด้วย 2) วิธีการสืบสานกิจกรรมพื้นบ้านกิจกรรมคติชนวิทยาเป็นห้องเรียนขนาดใหญ่สำหรับการ

ถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์และขนบธรรมเนียมพื้นบ้าน และเป็นวิธีการดั้งเดิมและกลไกการดำเนินงานสำหรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์และพื้นบ้าน แตกต่างจากแนวคิดการศึกษาขั้นพื้นฐานของการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบันที่เน้นสาขาวิชาและความรู้อย่างเป็นระบบ แต่เป็นรูปแบบการสอนรูปแบบหนึ่งที่คล้ายกับคอนสตรัคติวิสต์ความรู้ ในกลไกการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเภทนี้ คนรุ่นใหม่จะรับรู้ของวัฒนธรรมของชาติอย่างแท้จริง ความรู้ความเข้าใจประเภทนี้ไม่เพียงแต่เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้และทักษะเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคติชนวิทยา ข้อห้าม กฎเกณฑ์ และระบบด้วย นอกจากนี้ ยังปลูกฝังความสนใจและความผูกพันของคนรุ่นใหม่ในวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อีกด้วย ตลอดจนเอกลักษณ์ของชนชาติจ้วงผ่านการร้องไห้เตี้ยวกังสี่ เอกลักษณ์นี้ปรากฏให้เห็นในการสื่อสารระหว่างบุคคล สะท้อนให้เห็นในการแสดงออกของชาวจ้วงทุกคนบนเวทีไฉ่เตี้ยว ด้วยท่าเต้นแบบจริงจัง เสียงเพลงอันไพเราะ เสียงการร้องเพลงล่องลอยอยู่ในภูเขาและป่าไม้และในหัวใจของชาวจ้วงทุกคน เต็มไปด้วยขุนเขา ป่าไม้ และในใจชาวบ้านจ้วงทุกคน แม้ว่าคนรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดทางโลกสมัยใหม่ จะค่อยๆ ละทิ้งการร้องไห้เตี้ยว และปฏิเสธวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ กลไกการศึกษาประเภทนี้ที่ใช้กิจกรรมพื้นบ้านเป็นตัวเชื่อมเป็นการเรียกร้องการกลับมาของความรู้ความเข้าใจทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และจิตวิญญาณของเยาวชนกวางสี่ 3) วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ได้แก่วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ เป็นกลไกหลักในการสืบสานของไฉ่เตี้ยวกวางสี่ ตามคำกล่าวของพื้นบ้าน ไฉ่เตี้ยวกวางสี่ เป็นประวัติศาสตร์ปากเปล่าและ นิทานคำสอน ไม่สามารถแก้ไขได้ตามอำเภอใจ หากได้เกิดในครอบครัวร้องเพลงไฉ่เตี้ยว สามารถใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านครอบครัว หรือได้รับการสั่งสอนความรู้ของบรรพบุรุษ และทำความเข้าใจด้วยตนเอง บทบาทแบ่งได้เป็นสามประเภท ได้แก่ เจิ้งโจ่ว ลั่นโจ่ว และเจ้อชีโจ่ว วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ มีขั้นตอนและกฎเกณฑ์เฉพาะ ประการแรก การไหว้ครู กล่าวคือ ผู้เรียนที่ได้รับการอนุมัติของครูละครแล้ว จะเลือกวันมงคลและนำของขวัญมาให้ครูละคร ของขวัญนี้ใช้สำหรับบูชาเทพเจ้าแห่งการละครและการไหว้ครู ในบรรดาของขวัญนั้น ไก่ถูกใช้เพื่อทำนายดวงชะตา และข้าวเหนียวใช้สำหรับบูชาเทพเจ้าแห่งหุบเขา เพราะมีคำกล่าวกันว่า บรรพบุรุษอาศัยอยู่ริมแม่น้ำและปลาเป็นอาหารทั่วไปของพวกเขา หลังจากรับของขวัญแล้ว ครูก็เลือกวันมงคลเพื่อจัด "พิธีเปิดเรียน" ระหว่างวันที่สามถึงสิบห้าของเดือนแรกของปฏิทินจันทรคติ 4) วิธีการสืบสานไฉ่เตี้ยวกวางสี่ของการศึกษาในโรงเรียน ได้แก่ (1) วิธีการสืบสานในห้องเรียน ในการสอนถ่ายทอดความรู้ ครูเป็นผู้สอนความรู้ นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในแนวตั้งระหว่างครูและนักเรียน ลักษณะที่สำคัญของการสอนในปัจจุบัน เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยยึดความรู้เป็นศูนย์กลาง เป็นโครงสร้างการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสืบทอดและการเรียนรู้ความรู้ที่สั่งสมมาจากรุ่นก่อน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเปิดสอนหลักสูตร "ไฉ่เตี้ยวเทงสี่" ซึ่งต้องเน้นที่การปลูกฝังความสนใจและเผยแพร่ความรู้ก่อน ตอนนี้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหลายคนไม่เข้าใจ "ไฉ่เตี้ยวกวางสี่" เพราะบางคนถึงกับ "เข้าใจผิด" ว่า "ไฉ่เตี้ยวกวางสี่" เป็นสิ่งที่ "เขมามาก" และ "ถูกแยกจากยุคสมัย" ดังนั้นเพื่อที่จะเปลี่ยนแนวความคิด จึงจำเป็นต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไฉ่เตี้ยวกวางสี่ (2) วิธีการสืบสานผ่านการฝึกศิลปะนอกหลักสูตร ปัจจุบันวัฒนธรรมวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับความนิยมมากเนื่องจากมีสมาคมวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ พวกเขากำลังผุดขึ้นมาเหมือนหน่อไม้ที่ผุดขึ้นหลังฝนฤดูใบไม้ผลิ และนักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง สมาคมวัฒนธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถพูดได้

ว่าเป็นผู้สื่อสารชั้นพื้นฐานที่สุดของดนตรีท้องถิ่นในโรงเรียน เป็นวิธีที่ดีในการเผยแพร่ละครในท้องถิ่นไปยังโรงเรียน นักเรียนมัธยมต้นสามารถจัด"ทีมอดิเรกไฉ่เตี้ยวกววงสี" ในโรงเรียน และเชิญนักแสดงจากคณะ"ไฉ่เตี้ยวกววงสี" มาสอนความรู้ด้านการแสดงบนเวที และช่วยสมาชิกในชั้นเรียนที่สนใจฝึกซ้อมบทร้อง "ไฉ่เตี้ยวกววงสี" ที่ง่ายๆ ของยุคโบราณและสมัยใหม่ โรงเรียนควรระดมชมรมดนตรีและวงดนตรีพื้นบ้านหรือคณะนักร้องประสานเสียงต่างๆ ที่ได้จัดกิจกรรมบ่อยๆ เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมละครในท้องถิ่นของ "ไฉ่เตี้ยวกววงสี" ในเวลาเดียวกัน การจัดสัมมนาและงานเลี้ยง ช่วงเย็นของ "ไฉ่เตี้ยวกววงสี" เป็นประจำในวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดกิจกรรมการแสดงบางตอนของละครไฉ่เตี้ยวกววงสีที่เขียนและแสดงด้วยนักเรียนของ"กลุ่มงานอดิเรก" และการพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนมัธยมต้นในด้านละคร การสร้างบรรยากาศวัฒนธรรมดนตรีท้องถิ่นในวิทยาเขต และการสืบสาน"ไฉ่เตี้ยวกววงสี" ที่เป็นเช่นนี้เพราะศิลปิน เก่าบางคนถึงแก่กรรมแล้ว และ ผู้ที่มีทักษะอายุกำลังแก่ลงไปเรื่อยๆ ผู้มีเกียรติและทักษะที่ยอดเยี่ยมมีน้อยลง การแสดงแบบดั้งเดิมบางอย่างไม่มีใครสามารถใช้ทักษะและเทคนิคต่อไปได้ทำให้เกิดการสูญเสีย อีกสาเหตุที่สำคัญคือ โรงเรียนศิลปะในกววงสีที่เปิดสอนหลักสูตรไฉ่เตี้ยวมีน้อยมาก เพื่อออกแบบไฉ่เตี้ยวเรียนรู้อย่างมืออาชีพ แม้ว่านาฏศิลป์บางกลุ่มยังรับสมัครเด็กฝึกงาน บางคนทำตาม แต่ประเพณีการสอนด้วยวาจาและใจต่อใจนี้ ในการพัฒนาอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบัน สถานการณ์ไม่เอื้อต่อการสืบสานอนุรักษ์การแสดงละครไฉ่เตี้ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Zhang Jilin & An Zhenyi,(2014) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยกลยุทธ์การสืบทอดและการปกป้องศิลปะไฉ่เตี้ยวกววงสี พบว่า การคุ้มครองผู้สืบทอดเป็นหนึ่งในเนื้อหาหลักของการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แม้ว่าทรัพยากรทางการเงินในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์จะไม่เพียงพอ แต่ก็สามารถสร้างบรรยากาศความคิดเห็นของสาธารณชน สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อปรับปรุงสถานะทางสังคมของศิลปินไฉ่เตี้ยวและเพิ่มความรู้สึกของอัตลักษณ์ทางสังคม ในเวลาเดียวกัน หลายฝ่ายได้สร้างความมั่นใจ พยายามอย่างเต็มที่ในการปรับปรุงการอนุรักษ์ศิลปินไฉ่เตี้ยว และจัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อให้มีพรสวรรค์ในการสืบทอดพื้นฐานและต่อเนื่อง โรงเรียนในกววงสี มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยการปรับสปีเป็นการศึกษามรดกในวิทยาเขต นักศึกษามักจะได้ยินเสียงร้องเพลงและการแสดงของคนรุ่นก่อน ๆ ในชีวิต ซึ่งสะดวกสำหรับนักเรียนที่จะเข้าใจและสัมผัสประสบการณ์ในเชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Li Yidan (2016) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ไฉ่เตี้ยวกุ้ยหลิน พบว่าการพัฒนาและนวัตกรรมคือความมีชีวิตชีวาของศิลปะ ในฐานะที่เป็นศิลปะพื้นบ้าน ไฉ่เตี้ยวมาจากวิถีชีวิตของคนวัยทำงาน ดังนั้น ในกระบวนการสืบทอด เราควรใส่เนื้อหาที่มีสีสันที่เต็มไปด้วยรสนิยมแห่งยุคสมัยบวกและ สามารถสะท้อนชีวิตร่วมสมัยได้อย่างเต็มที่ ท่วงทำนอง ในขณะที่ให้พลังใหม่แก่การบูรณาการไฉ่เตี้ยวเข้าสู่สมัยใหม่ ให้ท่วงทำนองเข้าสู่ความสง่างาม และตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงจากความหยาบคายไปสู่ความสง่างาม การสืบทอดมิใช่เพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้น และการวิเคราะห์มิใช่เพื่อความก้าวหน้าที่ดีขึ้น หลังจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับสถานะปัจจุบันของมรดกของไฉ่เตี้ยวและเหตุผลแล้ว จำเป็นต้องแก้ไขวิกฤตของการสืบทอดตามความสำคัญพิเศษไฉ่เตี้ยวและเปิดช่องทางใหม่เพื่อการส่งเสริมการพัฒนาไฉ่เตี้ยวให้ดีขึ้นและยาวนานขึ้นในมรดกของโรงเรียน และในขณะเดียวกันก็เสริมสร้างการศึกษา

อุดมการณ์และวัฒนธรรม ส่งเสริมคุณค่าและความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ปกป้องการและสืบทอดไว้ได้เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน ใฝ่ใญ่กว้างเข้าสู่การสอนดนตรีในห้องเรียนเสริมสร้างการศึกษา ด้านดนตรีและศิลปะ และขยายวิสัยทัศน์ของนักเรียนส่งเสริมการ พัฒนาความสามารถในการชื่นชมศิลปะของนักเรียนและความสามารถด้านสุนทรีย์ และปรับปรุงความครอบคลุมของนักเรียนและพัฒนา มีบทบาทเชิงบวก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เพื่อเสนอกลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลง ใฝ่ใญ่ในห้องเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน ผลการวิจัย พบว่า มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1. แนวทางวัฒนธรรม หมายถึง การสืบสานใฝ่ใญ่กว้างจากบริบทของวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ บริบททางวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่สนับสนุนทฤษฎีดนตรีพหุวัฒนธรรม ที่จะปลดปล่อย "ความแตกต่าง" ของดนตรีจาก "ตรรกะเดียวกัน" ของดนตรีศาสตร์ตะวันตก วาทกรรมต่างๆ เช่น ความหลากหลาย พหุนิยม และความแตกต่างได้กลายเป็นวาทกรรมที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการระหว่างประเทศและของจีนในปัจจุบัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์เช่นเดียวกับความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อรักษาสมดุลทางชีวภาพ ในแง่นี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ ความไม่สมดุลในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในโลกในปัจจุบันเป็นภัยคุกคามต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนให้เกิดความสมดุลในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในแรงขับเคลื่อนของการพัฒนา การสนทนาระหว่างอารยธรรมและวัฒนธรรมต่างๆ มีความเป็นไปได้และมีความสำคัญอย่างมาก ความงดงามของความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นการตระหนักถึงความงามอยู่ในความแตกต่าง ซึ่งความแตกต่างทำให้เกิดความงาม ในด้านวัฒนธรรมดนตรี เราสามารถวิเคราะห์ดนตรีตามหน้าที่ของภาษาประจำวันของดนตรีชาติต่างๆ ได้ วิธีคิดในการวิเคราะห์ดนตรีจีนด้วยแนวคิดทางดนตรีตะวันตกก็เป็นการใช้คำบางคำที่มีความหมายในบริบทอื่นอย่างไม่เหมาะสม เหมือนกับการปะปนกันระหว่างหมากรุกกับหมากรุก หมากรุกและหมากรุกไม่ได้เหมือนกันโดยพื้นฐานแล้ว เช่นเดียวกับดนตรียุโรป เพลงจีน เพลงอินเดีย เพลงอาหรับ และเพลงแอฟริกัน ล้วนแต่ไม่เหมือนกัน พวกเขาเป็นเพียง "ความคล้ายคลึงกันในครอบครัว" ดนตรีในชีวิตจริงของชนชาติต่าง ๆ มีหลายประเภท ดนตรีเหล่านี้ไม่ใช่ระบบที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวแต่มีการบรรจบกันและเชื่อมโยงกับรูปแบบชีวิตที่เฉพาะเจาะจงหรือวัตถุประสงค์ในทางปฏิบัติ มีความเกี่ยวข้องกันแต่ไม่รวมกันเป็นหนึ่งเดียว มานุษยวิทยาดนตรีวิเคราะห์ดนตรีในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการวิเคราะห์ภาษาในชีวิตประจำวัน ดนตรีที่มีความหลากหลายได้รับการส่งเสริมในการศึกษาดนตรีนานาชาติ โมเดลดนตรีตะวันตกทั้งในปัจจุบันและอนาคตไม่ควรเป็นพื้นฐานของหลักสูตรดนตรีจีน การสร้างเนื้อหาหลักของวาทกรรมดนตรีจีนควรเป็นกระบวนทัศน์ที่มีระบบ "เอกราช" แทนที่จะเป็นกระบวนทัศน์ปัจจุบันที่เป็นระบบวาทกรรมที่ "การพึ่งพา"2. แนวทางการปฏิบัติ หมายถึง แนวทางหลักสูตรของมุมมองหลักสูตรหลังยุคนวนิยายมุมมองหลักสูตรหลังยุคนวนิยายเชื่อว่า นักเรียนแต่ละคนสร้างความเข้าใจในโลกบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์ดั้งเดิมของตนเอง อนุญาตและเคารพในบุคลิกภาพและความเข้าใจที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคน เนื่องจากอิทธิพลของการบริจา ค ศักยภาพ ภูมิหลังทางการศึกษา ความสามารถทางบุคลิกภาพ นิสัยการใช้ชีวิต และปัจจัยอื่น ๆ นักเรียนทุกคนมีวิธีการคิดและการวางแผน

ค่านิยมของตนเอง คนหนึ่งแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งหมายความว่าพวกเขาจะมีความหลากหลายอย่างแน่นอน มุมมองหลักสูตรหลังยุคนวนิยายยอมรับความแตกต่างของบุคคลนี้ จากมุมมองของหลักสูตรหลังยุคนวนิยาย โดยผ่านการสร้างอย่างแท้จริงของนักเรียนเท่านั้นที่ข้อมูลสามารถกลายเป็นความรู้ในโครงสร้างความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ดังนั้นห้องเรียนหลังสมัยใหม่จึงควรเปิดกว้างและยืดหยุ่น การเรียนการสอนที่ดีขึ้นอยู่กับว่าได้ดึงศักยภาพของนักเรียนออกมาจริงหรือไม่ ที่จะปลูกฝังจิตวิญญาณการสำรวจของนักเรียน จิตสำนึกที่เป็นนวัตกรรม และความสามารถเชิงนวัตกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ ครูต้องระดมความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มที่ กระตุ้นให้นักเรียนคิดในเชิงบวก ชี้นำให้นักเรียนอภิปราย ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าพูด และสร้างบรรยากาศการสอนในห้องเรียนที่กลมกลืน กระฉับกระเฉง กระตือรือร้น นำเรียนรมย์ และผ่อนคลาย ในบรรยากาศห้องเรียนนี้ นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการสอนมุ่งเน้นไปที่นักเรียนทุกคน และการปลูกฝังความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน การคิดที่แตกต่างกัน และความสามารถในการคิดเชื่อมโยงอย่างเต็มที่ มุมมองหลักสูตรหลังยุคนวนิยายเชื่อว่า หลักสูตรควรมีความหลากหลาย และเป้าหมายของหลักสูตรควรไปไกลกว่าการให้ความรู้ต่อการดำรงอยู่ของนักเรียน และทำการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมต่อไปเมื่อความต้องการเปลี่ยนแปลง เนื้อหาของหลักสูตรควรมีความอุดมสมบูรณ์และมีความแตกต่างที่หลากหลาย ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคนได้มากที่สุด ดังนั้นในแง่ของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรไฉ่เตี๋ยววงวสี จึงควรเสนอให้เปลี่ยนการพัฒนาของการถ่ายทอดความรู้มากเกินไป โดยเน้นการสร้างทัศนคติการเรียนรู้เชิงรุกทำให้กระบวนการการเรียนรู้ความรู้และทักษะกลายเป็นกระบวนการของนักเรียนที่เรียนรู้และสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง จากที่เน้นการสอนความรู้และทักษะอย่างเรียบง่ายในอดีตแปรสภาพเป็นการเรียนการสอน"แบบตรีเอกานุภาพ ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ และทักษะ กระบวนการและวิธีการ ทัศนคติและค่านิยม" ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการพัฒนาและวิจัยหลักสูตรไฉ่เตี๋ยวในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เนื้อหาหลักคือ กลุ่มคณาจารย์ได้แก่ ครูจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่รับผิดชอบหลักสูตรทั่วไปหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการว่าจ้างจาก ภายนอกแน่นอนว่า ครูสอนดนตรีในแต่ละโรงเรียนมีสัดส่วนมาก และโดยทั่วไปแล้ว พวกเขาจะต้องสอนหลายหลักสูตร ในขณะที่ครูสอนละครไฉ่เตี๋ยวมีจำนวนน้อยบางโรงเรียนยังใช้ครู จากแผนการสอนวรรณคดี และการวิจัยเพื่อสอนเกี่ยวกับละครไฉ่เตี๋ยวในการสอนที่แท้จริงนั้นเกี่ยวกับการชมวรรณกรรมมากกว่า เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนครู โรงเรียนและมหาวิทยาลัยบางแห่ง จึงจ้างผู้สืบทอดไฉ่เตี๋ยวหรือศิลปินพื้นบ้านของวงวสีมาเป็นครู แต่ครูที่จ้างมาก่อนข้างจะมีอายุมากและไม่ค่อยคุ้นเคยกับการสอนในห้องเรียนมากนัก ผลกระทบที่ตามมาคือ "ร้องเพลงละครไฉ่เตี๋ยวได้แต่สอนไม่เป็น" ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tang Wensheng,(2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเกี่ยวกับสถานะที่เป็นอยู่และกลยุทธ์ของอู่โจวไฉ่เตี๋ยวในการเข้าสู่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยวงวสี พบว่าผู้ชมเป็นกำลังหลักในการอนุรักษ์และส่งเสริมความมีชีวิตชีวาของการแสดงละครไฉ่เตี๋ยว ปัจจุบัน สังคมกำลังก้าวหน้า และเวลากำลังพัฒนา ผู้ชมการแสดงละครไฉ่เตี๋ยวจะน้อยลงเรื่อยๆ ผู้ชมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและผู้ชมในพื้นที่ชนบท โดยเฉพาะผู้ชมในชนบท ไม่มีความต้องการสูงและความบันเทิงน้อยลง ศิลปะการอุปรากรควรเข้ามาในเขตพื้นที่เหล่านี้อย่างเข้มข้นระดับวัฒนธรรมของนักเรียนและนักศึกษา ค่อนข้างสูงเพื่อให้ให้นักเรียนและศึกษาสามารถติดต่อและชื่นชมศิลปะการแสดงละครไฉ่เตี๋ยวเพื่อให้พวกเขาจะ

ค่อยๆเข้าใจศิลปะของละครโฉงเดี่ยวละครโฉงเดี่ยวเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของจีนที่ยอดเยี่ยมเพื่อนำไปปฏิบัติได้ดีขึ้นนวัตกรรมและการสืบทอดของโฉงเดี่ยวกวางสี ในปัจจุบัน จำเป็นต้องได้รับการเร่งในกระบวนการสืบทอดและไม่ค่อยมีคนวัยรุ่นใหม่ใส่ใจกับวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างในการสืบทอดของวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ละครโฉงเดี่ยวกวางสี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen Hong,(2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบสานและนวัตกรรมละครโฉงเดี่ยวอี้โจว (Yizhou City) พบว่าการใช้ประโยชน์จากสื่อปัจจุบัน ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ ละครปรับสีจะถูกนำเสนอในมุมมองของสาธารณชน และการแสดงของเพลงละครโฉงเดี่ยวของเมืองอี้โจวของกวางสี จะถูกเพิ่มอย่างเหมาะสมในเทศกาลของวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้คนในการเรียนรู้ศิลปะดั้งเดิมและ นำละครเพลงมาสู่สายตาของสาธารณชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนิทรรศการศิลปะที่สำคัญ จำเป็นต้องใช้วิธีการฝึกอบรมแบบมีทิศทาง ปรับทิศทางความสามารถของละครโฉงเดี่ยว รวบรวมเนื้อหาโฉงเดี่ยวที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมเรื่องราวของสคริปต์โฉงเดี่ยวอย่างครอบคลุม ซึ่งไม่เพียงแต่เพิ่มพูนความรู้ของผู้คน แต่ยังช่วยให้พวกเขาได้สัมผัสกับโฉงเดี่ยวของกวางสี จากนั้นจึงตระหนักถึงความเชี่ยวชาญและความนิยมของเอฟเฟกต์การสื่อสาร ให้ผู้คนได้ยอมรับวัฒนธรรมดั้งเดิมของละครโฉงเดี่ยวจากใจผู้ชม ปรับปรุงคุณภาพที่ครอบคลุม เพื่อให้วัฒนธรรมได้ได้เข้าสู่หูและตา และได้ยอมรับและสืบทอดวัฒนธรรมละครโฉงเดี่ยวของกวาง

สรุป

สภาพการสืบสานละครเพลงโฉงเดี่ยวกวางสีในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่วัฒนธรรมของประเทศจีนโดยเฉพาะในกวางสีและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งมีวิธีการสืบสาน 4 วิธี ได้แก่ 1)วิธีการสืบสานในตระกูล 2)วิธีการสืบสานกิจกรรมพื้นบ้าน 3)วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ 4)วิธีการสืบสานโฉงเดี่ยวกวางสีของการศึกษาในโรงเรียน และการวิจัยครั้งนี้ส่งผลให้ได้กลยุทธ์การสืบสานละครเพลงโฉงเดี่ยวกวางสีในโรงเรียนจากมุมมองพฤติกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1)แนวทางวัฒนธรรม จากบริบทของวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม 2)แนวทางการปฏิบัติ โดยการจัดสร้างหลักสูตรหลังยุคนิยมให้นักเรียนสร้างความเข้าใจในโลกบนพื้นฐานทั้งในมิติวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรมดั้งเดิม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วิธีการสืบสาน 4 วิธี ได้แก่ 1) วิธีการสืบสานในตระกูล 2) วิธีการสืบสานกิจกรรมพื้นบ้าน 3) วิธีการสืบสานของครูและลูกศิษย์ 4) วิธีการสืบสานโฉงเดี่ยวกวางสีของการศึกษาในโรงเรียน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้

โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนการส่งเสริมการทะนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การสืบสานการสืบสานวัฒนธรรมละครเพลงโน้ตเต๊ยของชุมชน และโรงเรียน มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางวัฒนธรรมจากบริบทของวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ ผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม 2) แนวทางการปฏิบัติ โดยการจัดสร้างหลักสูตรหลังยุคนิยมให้นักเรียนสร้างความเข้าใจในโลกบนพื้นฐานทั้งในมิติวัฒนธรรมสมัยใหม่และวัฒนธรรมดั้งเดิม

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรไปจัดทำกลยุทธ์การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 รูปแบบการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21

2.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนและบริหารจัดการวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ

2.3 การบริหารจัดการภาครัฐด้านวัฒนธรรม ตามแนวทาง “การบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วม

References

- Chen Hong. (2021). Yizhou Cai Diao Opera Inheritance and Innovation. *Journal of Research on stage art*, 2, 93-94.
- Chen Liuxi. (2019). Takes the inheritance and protection of intangible cultural heritage takes Guangxi Cai Diao opera as an example. *Journal of House of Theatre*, 15, 19-19.
- Gan Qun. (2020). The happy drama full of earthy fragrance:A Field Investigation and Research on "Cai Diao" in Northern Guangxi Opera. *Journal of Northern Music*, 01, 96-97.
- Li Yidan. (2016). Research on the Inheritance of Intangible Cultural Heritage "Cai Diao Guilin" in School. *Journal of Survey of Education*, 05, 19-20.
- Liu Susu. (2020). An Analysis of the Field of Local Opera Inheritance from the Perspective of Intangible Cultural Heritage Protection——Taking the Protection and Inheritance of Yongfu Color Diao as an Example. *Journal of Drama House*, 02, 46-46.
- Mo Tianjuan. (2018). Feasibility Analysis of Cai Diao into the Music Class in Lingui District Primary School of Guilin. *Journal of Guangxi Normal University*, 2, 87-91.
- Qin, X., & Jiang, L. (2016). A Study on the Protection and Industrialization Development Path of Guilin Cai Diao. *Journal of Market Forum*, 7, 41-45.
- Shao, S., & Li, J. (2021). The Poetic Space Performance and Modern Inheritance of Caidiao in Central Guangxi. *Journal of Intangible Heritage Research*, 3, 127-134.
- Tang Kexing. (2020). The Interpretation and Display of Traditional Opera as Intangible Cultural Heritage--Taking Guangxi Caidiao Opera as an Example. *Journal of Guangxi University for Nationalities: Philosophy and Social Sciences Edition*, 42(4), 70-77.

- Tang Wensheng. (2018). Research on the current situation and strategy of Yizhou university in Guangxi. *Journal of Theatre House*, 9, 24-25.
- Wang Changqiao. (2019). Research on the Inheritance and Innovation of Guangxi Caidiao Opera in the New Era. *Journal of Art Education*, 7, 103-104.
- Zhang, J., & An Z. (2014). A strategic study on the inheritance and protection of Guangxi cai diao. *Journal of Guilin Institute of Aerospace Engineering*, 19(2), 127-130.

สภาพปัญหาการสู้คดีอาญาของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย*

The Current Situation, Problems and of Prosecution of the Monks According to the Process of Judicial Process in Thai Society

สุรพงษ์ สิทธิกรณ

Surapong Sitthigorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author's Email: P163472529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินคดีกับพระสงฆ์ให้ยึดหลักตามพระธรรมวินัยและหากต้องอาบัติปาราชิก จะต้องสืบจากการเป็นพระ เมื่อสืบแล้วควรใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พรบ.สงฆ์ ฉบับพ.ศ. 2561 ได้ใช้หมวด 3-4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ หมายความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทางการปกครองตามโครงสร้างเมื่อกระทำผิดพระวินัยต้องอาบัติ ต้องนำขึ้นสู่ศาลอาญาทุจริต และต้องสืบโดยทันที ตามมาตรา 29 และ 30 ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบระบบกล่าวหาที่มุ่งเอาผิดจำเลยและเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่าประชาชนหรือฝ่ายจำเลยทำให้พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสสู้คดีให้ชนะได้น้อย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า

คำสำคัญ: การต่อสู้คดีอาญา; พระสงฆ์; กระบวนการศาลยุติธรรม

Abstract

The academic research aimed at investigating the current situation, problems, and prosecution of monks in Thai society according to the judicial process. From the study, it is found that monks must be prosecuted according to the Vinaya; however, if they commit major offences (Pārājika), they must be disrobed; and once disrobed, they can be prosecuted like other people. At the present time, the Sangha Act B.E. 2561 employs Chapters 3–4 on Sangha

* Received May 5, 2022; Revised May 10, 2022; Accepted May 18, 2022

Administration with the interpretation that monks are administrative officials according to the structure, and that when they commit major offences, they must be brought before the Criminal Court for Corruption and disrobed immediately. There is a systematic prosecution method under Sections 29 and 30 that aims to prosecute the defendant and gives the defendant less opportunity to fight the cases because the court will pay more attention to government documents than to people or defendants, the accused monks have a lower chance of winning the case. As a result, the law should be amended to allow monks to demonstrate their innocence based on the Vinaya of the Buddha.

Keywords: Criminal Prosecution; Monks; Judicial Process

บทนำ

ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่กำลังเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์และถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือและอยู่ควบคู่สังคมไทยมาช้านาน เป็นหนึ่งในสถาบันหลักของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญกับวิถีชีวิตของคนไทยในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่ด้านการศึกษา ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านศิลปกรรม

ศาสนายังคงมีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของมนุษย์ฝังรากลึกจนกลายเป็นจารีตประเพณีหรือเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชนชาวไทยและเป็นศาสนาที่ประชาชนนับถือมาช้านานจำเป็นต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 มาตรา 79 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ในเรื่องแนวนโยบายแห่งรัฐ หมวด 6 มาตรา 67 บัญญัติว่า รัฐต้องมีการอุปถัมภ์คุ้มครองดูแลพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมาช้านาน ต้องส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญารวมทั้งจะต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันไม่ให้มีบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการดังกล่าวด้วย” และหมวด 4 มาตรา 50 ได้บัญญัติให้ปวงชนชาวไทยมีหน้าที่ “พิทักษ์รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รัฐให้ความสำคัญกับการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเสมอมาโดยการกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งรัฐ รวมทั้งกำหนดให้คนไทยมีหน้าที่ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายดังกล่าว (Somchai et al. 2018)

เมื่อศาสนาพุทธเปรียบเสมือนรากแก้วหนึ่งของระบบจริยธรรมและศีลธรรมของสังคมไทยดังนั้น ศาสนาจึงถือเป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลความประพฤติของบุคคลให้เป็นคนดีมีศีลธรรม การที่บุคคลจะเป็นคนดีมีศีลธรรมหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับกรอบสั่งสอนตามแนวทางของพุทธศาสนา โดยการอบรมสั่งสอนนี้

จำต้องกระทำผ่านทางพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้เผยแผ่คำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ บรรดาพระสงฆ์ทั้งหลายจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแลศีลธรรมในสังคมไทย พระสงฆ์จึงเป็นเสมือนผู้กำหนดบรรทัดฐานแห่งความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสมของผู้คนในสังคมไทย และเป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่ดีในสังคมที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากฎหมายของบ้านเมืองแม้แต่น้อย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีศาสนาอื่นอยู่ด้วยเป็นส่วนน้อย กฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาความผิดของพระสงฆ์ใช้กฎหมายเดียวกับคนทั่วไปไม่มีการแบ่งแยกพระธรรมวินัยที่มีการพิจารณาความผิดของพระสงฆ์หรืออภิกขณ์ไม่มีการนำมาใช้ในกรณีที่พระสงฆ์ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาแต่นำวิธีพิจารณาความอาญามาใช้กับพระสงฆ์โดยตรง

กฎหมายเกี่ยวกับศาสนาของประเทศไทย มีอยู่ไม่น้อย ตั้งแต่ในรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่จะเน้นถึงกฎหมายศาสนาที่บุคคลทั่วไปจำเป็นต้องทราบ เพื่อจะไม่ไปกระทำผิดโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ นั่นคือ กฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นศาสนา และกฎหมายอื่นที่ควรทราบ ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการทรัพย์สินของพระนักบวชและกฎหมายที่ดินทางศาสนา กฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นศาสนา พ.ร.บ.คณะสงฆ์ กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระสงฆ์ และกฎหมายศาสนาอื่นๆ (Phra Meteethummaphorn (Prayon Tummajitto), 1998)

ในปัจจุบันนี้มีการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง และในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ก็พบว่า การกระทำของพระสงฆ์เหล่านี้ แม้จะถือว่าผิดวินัยสงฆ์แต่ก็จะได้รับโทษเพียงให้สึกจากสมณเพศและรับโทษทางอาญาอย่างบุคคลทั่วไปเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2561 (ฉบับที่ 4) หมวด 4 นิคหกรรมและการสละสมณเพศ มาตรา 29 ที่บัญญัติว่า “พระสงฆ์รูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา และอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวเจ้าอาวาสวัดที่พระสงฆ์รูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศ”

มาตรา 30 “เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระสงฆ์รูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศ” นั้น (The Sangha Act B.E.2018 (version 4), 2018)

ขณะนี้ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายอาญามาตราใดที่จะสามารถเอาผิดแก่กรณีพระสงฆ์กระทำความผิดอาญาได้โดยตรงมีเพียงฐานความผิดอาญากรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิดเท่านั้น ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันที่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้ใน ลักษณะ 4 ตามมาตรา 206 – 208 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติที่มุ่งลงโทษผู้ที่มาก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ศาสนา กล่าวคือ เหยียดหยามศาสนา ก่อความวุ่นวายในที่ประชุมศาสนา และแต่งกายเป็นชนของศาสนานั้นๆ เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิดเท่านั้น ส่วนในร่างพระราชบัญญัติ อุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ.2562 ก็ยังไม่มีกำหนดถึงความผิดของพระสงฆ์ที่

กระทำความผิด มีเพียงกำหนดโทษแก่บุคคลที่ทำให้พุทธศาสนาและพระสงฆ์เสียหายซึ่งเป็นการคุ้มครองพุทธศาสนาในเชิงตั้งรับ (Passive) เท่านั้น มีใช้การคุ้มครองในเชิงรุก (Active) ที่มุ่งควบคุมดูแลบุคคลในศาสนาเอง ทั้งที่การกระทำความผิดอาญาของพระสงฆ์ถือเป็นเรื่องร้ายแรง เพราะนอกจากจะเป็นการสร้างชื่อเสียงเดือดร้อนต่อประชาชนทั่วไปแล้ว ยังทำให้พุทธศาสนามัวหมอง เนื่องจากการฉวยโอกาสจากความเคารพนับถือศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป มาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด แสวงหาประโยชน์ให้ตนเองโดยมิชอบ โดยเฉพาะการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น พระสงฆ์หลอกเอาเงินชาวบ้าน โดยพยายามพูดจาโน้มน้าวและอาศัยความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านให้บริจาคเงินให้แก่วัดหรือแก่ตนเพื่อเป็นการทำบุญ อดอ้างว่าการบริจาคเงินมากมายจะได้บุญมาก และเอาเงินที่ได้นั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เมื่อพระสงฆ์กลับกลายเป็นผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเสียเอง

การทำความเข้าใจอาญาหรือวิธีพิจารณาความอาญามาใช้โดยตรงและไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัย ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับพระธรรมวินัยในเชิงปฏิบัติเช่นการจับพระสงฆ์สึกโดยไม่เข้าขाय อาบัติปาราชิกซึ่งจะเป็นเหตุที่ต้องสึกแต่ในทางคดีเหตุที่ต้องสึกเกิดจากการที่เจ้าพนักงานสอบสวนหรือศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวแม้จะไม่ปรากฏว่าเป็นอาบัติปาราชิกก็ตาม (Phra Rachrattanakavee, 1980)

บริบทของประชาชนทั่วไปกับพระสงฆ์มีความแตกต่างกันการใช้มาตรฐานกฎหมายทั่วไปมาใช้กับพระสงฆ์ทำให้เกิดความเสียหายแก่พระสงฆ์เป็นอย่างมากซึ่งไม่อาจเยียวยาได้เช่นเมื่อพระสงฆ์ถูกจับสึกเพราะเจ้าพนักงานสอบสวนหรือศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวต่อมาศาลมีคำพิพากษายกฟ้องพระสงฆ์ก็ไม่สามารถกลับสู่ฐานะเดิมได้ต้องบวชใหม่อีกครั้งและนับพรรษาใหม่แตกต่างกับราชการที่ได้ตำแหน่งและได้รับการชดเชยจากภาครัฐ (Textbook Division, 1987)

การพิจารณาคดีของศาลกระทำโดยอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปอย่างเดียวซึ่งจะกระทำได้โดยลำบากและเป็นการฝ่าฝืนจารีตประเพณีทั้งการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยซึ่งหากได้รับการประกันตัวพระสงฆ์ต้องขึ้นศาลอยู่ต่อหน้าพยานซึ่งทำให้การกล่าวโทษก่อให้เกิดแรงกดดันกับพยานที่จะเบิกความต่อศาล ทำให้เสียความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี

ทั้งลำพังเพียงพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกก็ไม่สามารถควบคุมให้พระสงฆ์มีความประพฤติอยู่ในธรรมได้ เนื่องจากพระธรรมวินัยเป็นเพียงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม เกิดจากความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของมนุษย์ว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เป็นเพียงสิ่งที่ควบคุมความคิดภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้มนุษย์พร้อมบริบูรณ์ไปด้วยความดีทั้งในทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่ไม่มีสภาพบังคับอย่างสภาพบังคับทางอาญาตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งเป็นข้อบังคับของรัฐที่กำหนดความประพฤติของมนุษย์ที่แสดงออกมาสู่ภายนอก นี่จึงควรมีแนวทางในการลงโทษพระสงฆ์เหล่านี้ให้หนักกว่าการณบุคคลทั่วไปกระทำความผิด เพื่อเป็นการตัดไฟแต่ต้นลมมิให้พระสงฆ์เกิดกิเลสในการกระทำความผิดได้มากขึ้น สามารถดำเนินกิจวัตรปฏิบัติเข้าสู่ความจริงอันสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบได้ที่สุด

ความลักลั่นของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแท้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกกับการปฏิบัติตนในวิถีชีวิตจริงของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งอยู่นอกเหนือจากรับผิดชอบของชาวพุทธ หรือแม้กระทั่ง

รัฐบาล สิ่งที่ชาวพุทธ และรัฐบาลทำได้คือ การเอื้ออำนวยให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตนในทางแห่งความสะอาด สว่าง สงบตามวิถีแห่งพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาในขอบเขตที่จะพึงทำได้เท่านั้น ไม่ใช่การใช้กฎหมายของรัฐเข้าไปแก้ปัญหพระธรรมวินัยซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาย่างผิดฝาผิดตัว เพราะการแก้ไขปัญหด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้องตรงจุดแม้จะทำได้ด้วยเจตนาดีก็อาจปรากฏผลเป็นการทำลายพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาแทนที่จะเป็นการบำรุงพระศาสนาตามที่ตั้งใจก็เป็นได้

การเปรียบเทียบการระงับอธิกรณ์ระหว่างพระธรรมวินัยกับแนวทางของมหาเถรสมาคม

ที่มาแห่งการบัญญัติพระวินัยในสมัยพุทธกาล ครั้งหนึ่งพระสารีบุตรกราบทูลพระพุทธเจ้าว่าถึงเวลาแล้วที่จะทรงบัญญัติสิกขาบทที่จะทรงแสดงปาติโมกข์แก่สาวกอันเป็นเหตุให้พระศาสนานี้ยั่งยืนดำเนินต่อไปถึง 5,000 ปี พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสกับพระสารีบุตรว่ารอก่อนสารีบุตรตถาคตผู้เดียวจะรู้กาลในกรณีนี้กับบรรดาพระสงฆ์ที่ทรงคุณธรรมอย่างต่ำในสิ่งที่ผิดพลาดให้เกิดความเสื่อมเสีย จึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติพระวินัย” ซึ่งในตอนนั้นพระพุทธเจ้าได้แสดงพระปาฏิโมกข์ว่า “จะกระทำ เมื่อมีอาสวัฏฐานิยธรรมคือธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ ประกอบด้วย 1.การฆ่าผู้อื่น 2.การเสพเมถุน 3.การลักทรัพย์ 4.การอวดคุณวิเศษที่ไม่มีในตนเป็นต้น เมื่อใดอาสวัฏฐานิยธรรมเหล่านั้นปรากฏขึ้น เมื่อนั้นพระพุทธเจ้า จึงจะบัญญัติสิกขาบท”

ต่อมาในช่วงพรรษาที่ 2 แห่งพุทธกาลเกิดเหตุจำเป็นพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติ "พระวินัย"อันเป็นกฎข้อบังคับแก่พระสงฆ์ทั้งหลาย เพื่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้ไปในแนวทางเดียวกัน เมื่อมีพระวินัยเป็นปฐมบัญญัติแล้ว ต่อมาพระพุทธเจ้า ได้ทรงบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมให้กับสิกขาบทนั้นๆ ทำให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น หรือผ่อนผันให้เหมาะสมแก่การกระทำผิดสิกขาบทที่ทรงบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมนี้เรียกว่าพระอนุบัญญัติ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้พระศาสนาอ่อนแอ หรือดำรงอยู่ได้ไม่นานจนกระทั่งพระพุทธศาสนาสืบทอดมาถึงปัจจุบันพระวินัยยังเป็นหลักสำคัญในการประพฤติปฏิบัติในปฏิปทาของพระสงฆ์เพื่่อธำรงรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนา (Boonkongmak et al. 2018)

เมื่อพระวินัยเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติพระสงฆ์รูปใดกระทำความผิดตามพระวินัยกำหนดไว้ ต้องได้รับการลงโทษทางพระวินัย หรือเรียกว่า อาบัติ คือ การต้องโทษ นับตั้งแต่โทษหนักจนถึงโทษเบา กรณีโทษหนักเรียกว่า "ปาราชิก" เมื่อพระสงฆ์รูปใดมีการปาราชิกแล้วจะขาดจากความเป็นพระสงฆ์ทันทีถึงแม้พระสงฆ์รูปนั้นจะยังคงหมั่นจีวรอยู่หรือ สึกออกไปแล้วกลับไปขอบวชใหม่ก็ไม่สามารถจะกระทำได้อีกต่อไป การอาบัติปาราชิกมีอยู่ 4 อย่างคือ พระสงฆ์เสพเมถุน / พระสงฆ์ถือเอาของที่ไม่ได้ให้มาเป็นของตน / พระสงฆ์ฆ่าคนให้ตาย และ พระสงฆ์อวดอุตริมนุสธรรมที่ไม่มีในตน

ศาสนาพุทธมีความสัมพันธ์กับอาณาจักรอย่างแน่นแฟ้น การที่พระสงฆ์จะกระทำความผิดไม่เพียงแต่เกิดขึ้นแค่ในปัจจุบันแต่ยังเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยอดีตและได้รับโทษที่กำหนดไว้เช่นกัน ในสมัยพุทธกาล พระสงฆ์ที่บวชเข้ามาทั้งหมดส่วนมากจะเป็นผู้เปื้อนหนายต่อโลก เมื่อเปื้อนหนายกับโลกจึงหันมามุ่งประพฤติธรรมอย่างเคร่งครัด พึงธรรมอย่างตั้งใจ จนสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลจำนวนมาก ปัญหาพระสงฆ์ที่ต้องรับโทษตามเมืองจึงไม่ปรากฏ (Boonkongmak et al. 2018)

คณะสงฆ์ถูกอำนาจฝ่ายราชอาณาจักรเข้าปกครองมาเนิ่นนานวันแคว่สมัยแรกเริ่มกำเนิดพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ล้วนแต่มีสติปัญญาเป็นเลิศ เมื่อได้รับฟังธรรมะของพระพุทธเจ้าแล้วก็เกิดความเข้าใจและบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคล ทำให้เหตุการณ์ประพตติผิดพระธรรมวินัยในหมู่ของสงฆ์มีแต่ไม่มาก แต่เมื่อกาลเวลาล่วงไป ทำให้พระพุทธศาสนาที่เคยมีการเจริญรุ่งเรืองเริ่มเสื่อมถอยลง สติปัญญาของมนุษย์ในการฟังธรรมของพระพุทธเจ้าก็เสื่อมถอยด้วยเช่นกัน ทำให้ต้องปฏิบัติผิดพระธรรมวินัยและกฎบ้านเมืองจึงเกิดความไม่สงบกระทบต่อหมู่คณะสงฆ์และประชาชนทั่วไปฝ่ายราชอาณาจักรจึงจำต้องใช้อำนาจเข้ามาบังคับควบคุมโดยได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2511 ในการปกครองสงฆ์ในประเทศไทยขึ้นและประกาศยกเลิกพรบ.ดังกล่าวแล้วตรา “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561” ขึ้นมาใช้ใหม่ในปัจจุบัน

พระสงฆ์มีพระธรรมวินัยเป็นเครื่องหล่อหลอมกล่อมเกลাজิตใจและมีศีลาจารวัตรให้งดงาม เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้พบเห็น ขณะเดียวกันพระธรรมวินัยก็เป็นต้นเหตุ ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ เพราะความคิดเห็นในพระธรรมวินัยที่แตกต่างอันเนื่องมาจากการตีความพระธรรมคำสอนที่แตกต่างกัน

พระพุทธองค์จึงทรงจำแนกประเภทของปัญหาหรือความขัดแย้งในแง่ของพระวินัยออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์

ถึงแม้จะมีการแบ่งแยกประเภทของปัญหาแล้ว พระพุทธองค์ยังได้ทรงมองเห็นถึงปัญหาของพระสงฆ์เป็น 2 อย่าง คือ 1 ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้ง คติพิพาทกล่าวหาหักล้าง การประพตติปฏิบัติที่แตกต่างกัน คือ ปัญหาเกี่ยวกับกิจของสงฆ์ที่ต้องกระทำตามหน้าที่ และประเภทสังฆกรรมต่าง ๆ ในการระงับอธิกรณ์ตามแนวทางของมหาเถรสมาคม

โดยหลักการของอธิกรณ์สมณะ 7 ประกอบด้วย สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปญญาตถระณตัสสปาปิยสิกา เภยยุยสิกา ตินวัตถารกะ โดยไม่มุ่งเน้นถึงเรื่องของการรักษาหลักพระธรรมวินัยให้มั่นคงใช้เป็นเครื่องมือของสงฆ์ในการจัดระเบียบการปกครองแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่ทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคมสงฆ์ และสร้างความปรองดองในหมู่คณะสงฆ์

ตามกฎหมายเถรสมาคมนั้น ปัจจุบันมีการประกาศใช้อยู่เพียง 2 ฉบับ ซึ่งได้กำหนดหลัก เกณฑ์วิธีปฏิบัติในการลงนิคหกรรมแก่พระสงฆ์ผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย คือ ตรากฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยการลงนิคหกรรม มาบังคับใช้แก่พระสงฆ์ที่ประพตติล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และ การตรากฎหมายเถรสมาคม ว่าด้วยการให้พระสงฆ์สละสมณเพศ การลงโทษให้พระสงฆ์สละสมณเพศ มีการกำหนดความผิดเอาไว้ บรรทัดฐานที่กฎหมายเถรสมาคมทั้งสองฉบับมีข้อจำกัดความผิดที่จะสามารถนำเข้าสู่การพิจารณาได้ (Somchai et al. 2018)

พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับพระสงฆ์ โดยทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เป็นผู้ทำกิจนั้นๆ ด้วยการปกครองคณะในรูปแบบของ “สามัคคีธรรม” ทรงวางข้อสำหรับการระงับอธิกรณ์ไว้ คือ อธิกรณ์สมณะ 7 ประกอบด้วย การพร้อมหน้าสงฆ์ / พร้อมหน้าบุคคล / พร้อมหน้าวัตถุ / พร้อมหน้าพระธรรมวินัย ซึ่งการอาบัติที่เป็นครุอาบัติ ถูกกำหนดให้ต้องมีสงฆ์ไม่น้อยกว่า 4 รูป องค์สงฆ์ในลหุอาบัติ ไม่ต้องถึง 4 รูป

ส่วนคุณสมบัติของพระสงฆ์ ต้องประกอบด้วย องค์ 10 คือ พระสงฆ์ผู้มีศีล / เป็นพหูสูตร / เป็นผู้ทรงปาติโมกข์ / เป็นผู้หมั่นในพระวินัยไม่คลอนแคลน / เป็นผู้สามารถชี้แจงให้คู่วิาทเข้าใจเลื่อมใส / เป็นผู้ฉลาดสามารถระงับอธิกรณ์ได้ / รู้เรื่อง / รู้เหตุ / รู้การตัด และรู้ทางตัดอธิกรณ์คือต้องเป็นพระอรหันต์เท่านั้น (Thai Tripitakas: 1/68/56-57)

กฎหมายเถรสมาคมได้กำหนดผู้ปกครองสงฆ์และคุณสมบัติของผู้ปกครองสงฆ์ ให้มีอำนาจในการระงับวินิจัยอธิกรณ์ ประกอบไปด้วยผู้ปกครองสงฆ์เป็นองค์ คณะ คณะละ 3 รูป ส่วนองค์คณะจะเป็นผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดจะต้องพิจารณาว่าเป็นพระภิกษุวัดหรือเป็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการตำแหน่งใดเป็นสำคัญหรือไม่ ซึ่งหากมองถึงการกำหนดคุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้จะได้รับการพิจารณาแต่งตั้งได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 24 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ (National Buddhism Office, 2011)

พระสงฆ์ผู้โจทต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ เป็นผู้ที่มีศีลบริบูรณ์ / ตั้งอยู่ในธรรม 5 ประการ คือ พุตรู้กาล พุทความจริง พุทสุภาพ พุทเพื่อประโยชน์ พุทด้วยเมตตาจิต / ประกอบด้วย ธรรม (เจตนา) 5 ประการ คือ ความกรุณา หวังประโยชน์ เอ็นดู การออกจากอาบัติ รักษาวินัย เหล่านี้เป็นองค์สมบัติของผู้โจท พร้อมด้วยหลักฐานที่มีมูล คือ ได้เห็นเอง ได้ยินเองหรือ มีผู้บอกมา หรือรังเกียจโดยอาการ ถ้าหากพระสงฆ์พบเห็นอาการทั้ง 3 แล้ว ไม่ทำการโจท

พระพุทธร่องค์ทรงบัญญัติให้ปรับอาบัติแก่พระสงฆ์นั้น ตามพุทธบัญญัติทรงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ทุกรูปถ้าละเลยถือว่ามีความผิดต้องอาบัติด้วยพระพุทธร่องค์ไม่ทรงอนุญาตให้คฤหัสถ์เป็นผู้โจทแต่ให้เป็นผู้บอกกล่าวแก่พระสงฆ์แล้วให้พระสงฆ์นั้นพิจารณาหากเชื่อว่ามีมูลพระสงฆ์นั้นก็เป็นผู้โจทก็ได้

ส่วนในกฎหมายเถรสมาคม ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธินำอธิกรณ์ขึ้นว่ากล่าวได้ทั้งพระสงฆ์ สามเณร และคฤหัสถ์ ซึ่งแยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ ประเภทพระสงฆ์สามเณร (1) เป็นพระสงฆ์ปกติ มีสังกัดวัดเดียวกัน นิิกายเดียวกัน เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือ (2) เป็นพระสงฆ์ปกติหรือสามเณร พร้อมศีลและอาจารย์ ต่างสังกัดวัดกัน เป็นผู้กล่าวหาหรือ (3) เป็นพระสงฆ์ผู้ปกครองสงฆ์ ไม่มีอำนาจลงนิคหกรรม แจ้งการกระทำความผิด หรือพฤติการณ์อันน่ารังเกียจที่ได้พบเห็น ต่อพระสงฆ์ผู้พิจารณา เป็นผู้แจ้งความผิด ประเภทคฤหัสถ์ (1) เป็นผู้เสียหาย หรือ ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เสียหาย หรือ ผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลผู้เสียหายตามกฎหมาย กรณีเป็นความเสียหายเฉพาะส่วนตัว (2) เป็นคฤหัสถ์นับถือพระพุทธศาสนา อายุ 20 ปี มีความประพฤติดี มีอาชีพ มีวาจาเชื่อถือได้ เป็นผู้กล่าวหา (National Buddhism Office, 2011)

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงมอบอำนาจ ให้แก่สงฆ์เป็นผู้ปกครองพิจารณาตัดสินชี้ขาดความขัดแย้งในรูปแบบของสังฆกรรม เพื่อสร้างความปรองดองในหมู่สงฆ์และเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาความขัดแย้งสงบ ระงับ ยุติโดยเร็วตาม แนวทางของพระพุทธเจ้าซึ่งสงฆ์จะไม่ปล่อยเวลาให้เนิ่นนานเพราะเกรงว่าอธิกรณ์จะลุกลาม ทำให้ยากแก่การแก้ไขแต่ตามกฎหมายเถรสมาคมมุ่งพิสูจน์ความจริงตามข้อกล่าวหาโดยใช้ กระบวนการทางกฎหมายซึ่งเนิ่นช้า ไม่สอดคล้องตามหลักพระธรรมวินัย

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหรือพระไตรปิฎกพระสงฆ์ใช้มาตรการทางสังคมสงฆ์ร่วมลงโทษ เพื่อให้เกิดสำนึกปรับเปลี่ยนความคิดพฤติกรรมให้ออกกลับเข้าสู่สังคม เพราะโทษสูงสุดคือการให้พ้นจากการเป็นพระสงฆ์

แต่ในกฎหมายเถรสมาคมได้กำหนดมาตรการในการบังคับไว้เป็น 2 ประการ คือ กรณีได้รับนิคหกรรมให้สึก ไม่ยอมสึกภายใน 24 ชั่วโมง ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย และไม่ยอมรับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับรายงานโดยลำดับจนถึงมหาเถรสมาคมเพื่อมีคำวินิจฉัยและคำสั่งให้สละสมณเพศ แต่ถ้าไม่ยอมสละสมณเพศ ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย (Kumsonta, 2015)

สภาพปัญหาการสู้คดีอาญาของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย

กรณีการจับกุมพระเถระชั้นผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกรณีการทุจริตเงินทอนวัด และถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา เป็นข่าวใหญ่ในหน้าหนึ่งของสื่อต่าง ๆ ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง ในเรื่องของวิธีการเข้าจับกุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ และการบังคับให้สละสมณเพศกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีพระสงฆ์ ได้แก่ “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561” หมวด 4 นิคหกรรมและการสละสมณเพศ มาตรา 29 และมาตรา 30

มาตรา 29 พระสงฆ์รูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระในสังกัดนั้นไม่ยอมรับมอบตัวเพื่อควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระรูปนั้นไม่ได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้พระสละสมณเพศได้ (The Sangha Act (No. 4), B.E. 2561, 2018)

มาตรา 30 เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระสงฆ์รูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น (The Sangha Act (No. 4), B.E. 2561, 2018)

เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดและข้อความในมาตรา 29 และมาตรา 30 ดังกล่าว จะเห็นว่า ทั้งสองมาตรานี้ ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน เมื่อดำเนินคดีคณะสงฆ์แล้ว แต่จะต้องจับพระสงฆ์สึก มีแต่ข้อความที่บัญญัติไว้แต่เพียงว่า ให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการให้พระสงฆ์นั้น สละสมณเพศ เสียได้ แสดงว่า กฎหมายดังกล่าว ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศเท่านั้น ซึ่งคำว่า มีอำนาจ ไม่ได้หมายความว่า จะต้องกระทำ จึงเป็นเพียงดุลพินิจของเจ้าพนักงานที่ใช้ อำนาจนั้นหรือไม่ และไม่ได้หมายความว่า ต้องให้พระสงฆ์ที่ถูกดำเนินคดี สละสมณเพศ ในทุกกรณี เพียงแต่เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง อาจไม่กล้าหรือไม่สะดวกใจที่ควบคุมพระสงฆ์ในห้องควบคุม หรือห้องขังในขณะที่ยังครองผ้าเหลืองการจัดดำเนินการให้พระสงฆ์ที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาสละสมณเพศ ข้างต้น เป็นไปตามที่ระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองกำหนดไว้ ซึ่งเป็นคนละกรณีกันกับการบอกคืนสิกขาบท หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การสึกพระ” ที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา

การบอกลาสิกขาบท หรือการสึกของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา สามารถกระทำได้หลายวิธี แต่วิธีการที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จะใช้วิธีการกล่าวกำหนดภาวะด้วยคำเป็นปัจจุบัน คือ “สิกขัง ปัจจักขามิ ข้าพเจ้าลาสิกขา คิหิติ มังธา เรละ ขอท่านทั้งหลายจงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นคฤหัสถ์แล้ว” ซึ่งเป็นการบอกกล่าวแสดงเจตนาโดยพระสงฆ์รูปนั้นเอง ไม่มีการบังคับ เรื่องนี้มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก

การขาดจากความเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจึงต้องด้วยกรณีเช่นนี้ เว้นแต่กรณีพระสงฆ์นั้น “ต้องอาบัติปาราชิก” จะขาดจากความเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาโดยทันที

การกล่าวหาว่าพระสงฆ์รูปใดกระทำความผิดอาญา และมีการบังคับให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศ (จับสึก) ถ้าพระสงฆ์รูปนั้นไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกล่ามหา และไม่ยอมเปล่งวาจาบอกคืนสิกขาบท ตามนัยดังกล่าวข้างต้น แม้จะมีการบังคับให้พระสงฆ์รูปนั้นถอดจีวร และเปลี่ยนชุดขาวให้ พระสงฆ์รูปนั้นยังไม่ขาดจากความเป็นพระสงฆ์ (Kachorn, 2015)

“พระสงฆ์ที่ปฏิบัติตรงตามพระธรรมและวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ จะไม่มีโอกาสเป็นความผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองได้เลย”

ดังกรณีศึกษาในอดีต “เคยมีพระสงฆ์ที่ถูกกลั่นแกล้งและกล่าวหาว่า กระทำผิดพระวินัยและกระทำความผิดอาญาและถูกบังคับให้สละสมณเพศ มาแล้วยกตัวอย่าง เช่น สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสโภ) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรมนั้น ท่านได้ถูกทางคณะสงฆ์กล่าวหาว่า เสพเมถุนทางเวจรมรรคกับลูกศิษย์ ซึ่งเป็นอาบัติสูงสุดในพระพุทธศาสนาถึงขั้นขาดจากความเป็นพระสงฆ์ และถูกสมเด็จพระสังฆราชในสมัยนั้นปลดออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส แต่เนื่องจากพระพิมลธรรมไม่ได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาจึงไม่ยอมออกจากตำแหน่ง และขอต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เมื่อไม่ยอมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส คณะสังฆมนตรีจึงลงมติให้ออกจากสมณศักดิ์ฐานฝ่าฝืนพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้ถอดออกจากสมณศักดิ์ตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503

นอกจากนั้น พระพิมลธรรม ยังถูกทางการกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกบังคับสึกเป็นฆราวาส และถูกจำคุกที่กองบังคับการตำรวจสันติบาลอยู่หลายปี จนกระทั่งศาลสามารถพิสูจน์ว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นความเท็จ และตัดสินยกฟ้องเมื่อ พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้พระพิมลธรรมคืนสู่สมณศักดิ์เดิมตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2518”

นอกจากนี้ยังมี “กรณีของหลวงตาประจักษ์ ธัมมปทีโป เมื่อครั้งที่ท่านบวชและมีอายุทางธรรมว่า “คุตตจิตโต” ท่านถูกกลั่นแกล้งจากกลุ่มของข้าราชการและนายทุนที่บุกรุกทำลายป่า เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ ต้นยูคาลิปตัส และตัดต้นไม้ใหญ่ไปขาย ที่ประสงค์ขับไล่ท่านและชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ปฏิบัติธรรมเขาหัวมุด อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ อันเป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนดงใหญ่ มีอาณาเขตพื้นที่กว่า 6 แสนไร่ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำมูล ให้ออกจากพื้นที่ เมื่อท่านและชาวบ้านไม่ยินยอม ท่านถูกแจ้งจับในข้อหาบุกรุกป่าสงวน เพื่อบังคับให้ท่านสึก แต่ท่านไม่สึก แม้จะถูกควบคุมตัวในห้องขัง

หลังจากนั้นท่านจึงถูกทางการดำเนินคดีอีก 7 คดี ถูกบีบบังคับจนต้องออกจากพื้นที่ ท่านได้บอกคืนสิกขาบทเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับ ที่บ้านเกิดของท่าน เมื่อปี พ.ศ.2537 ในระหว่างถูกดำเนินคดีท่านต้องขึ้นศาล

ราว 50 – 60 ครั้ง บางคดี ยกฟ้อง, ถูกปรับ และรอการลงโทษ ปัจจุบันพัฒนาหมดทุกคดีแล้ว” หลังจากนั้นท่านจึงได้กลับมาบวชเป็นพระสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง ได้ฉายาทางธรรมว่า “ธัมมปทีโป”

ทั้งสองกรณีนี้ ชี้ให้เห็นว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานี้ นอกจากพระสงฆ์รูปนั้นจะละเมิดอาบัติตามพระวินัยร้ายแรงจนต้องขาดจากความเป็นพระสงฆ์แล้ว หากยังไม่บอกคืนสิกขาบทเองแล้ว แม้จะมีการบังคับให้ถอดจีวรเป็นนุ่งห่มผ้าขาวแทน เป็นเพียงการบังคับให้เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มมีผลให้เป็นการสละสมณเพศโดยสมมติเท่านั้น หาได้เป็นการสละสมณเพศดังบัญญัติไว้ในพระพุทธศาสนาหรือไม่ (Rujira, 2018)

สรุป

การดำเนินคดีพระสงฆ์ปัญหาเกิดจากความไม่ได้เข้าใจพระธรรมวินัยในเรื่อง การสละสมณเพศกับการลาสิกขาที่ถูกต้องอีกทั้งคณะผู้บริหารหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธศาสนาขาดความเข้าใจวัฒนธรรมและไม่เข้าใจจารีตประเพณีไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้ จึงไม่อาจจะสามารถให้คำตอบได้ชัดเจนถูกต้อง ตามหลักพระธรรมวินัย และถึงแม้พระสงฆ์จะยอมสละสมณเพศ ตาม ม.29 โดยถอดจีวร แต่ไม่เปล่งวาจาพ้นจากการเป็นพระสงฆ์หรือไม่ (พ้นแล้ว ฎ.1798/2542) เข้าอุปสมบทโดยพระสงฆ์ที่มีใช้พระอุปัชฌาย์ เป็นพระสงฆ์หรือไม่ (ไม่เป็นตาม ม.5 ทวิ) ต้องคดีอาญาแต่เข้าอุปสมบท โดยพระอุปัชฌาย์ เป็นพระสงฆ์หรือไม่ (เป็นแต่พระอุปัชฌาย์อาจละเมิดจริยา ตาม ฎก มส. ฉบับ 17)” จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความไม่ได้เข้าใจพระธรรมวินัยในเรื่องการสละสมณเพศกับการลาสิกขาที่ถูกต้องการลาสิกขาของพระนั้นจะถือว่าลาสิกขาโดยเสร็จสิ้นสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อพระสงฆ์รูปนั้นได้กล่าวคำลาสิกขาตามที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้เท่านั้นต้องเป็นการกล่าวต่อหน้าผู้รู้ความเข้าใจความและรู้ภาษาความหมายในคำกล่าวนั้นและเป็นการกระทำในขณะที่สภาพจิตใจเป็นปกติไม่ได้ถูกบังคับขู่เข็ญขึ้นใจ “ในประเทศไทยถือกันมาว่าการลาสิกขาจะทำต่อหน้าพระสงฆ์ด้วยกันเท่านั้น จะทำต่อหน้าฆราวาส เช่นตำรวจหรือบุคคลอื่นใดไม่นับว่าเป็นการลาสิกขาก่อนลาสิกขาต้องแจ้งพระอุปัชฌาย์ให้อนุญาตก่อนถ้าพระอุปัชฌาย์ไม่อยู่ก็เป็นอาจารย์ผู้ปกครองถ้ามีเช่นนั้นก็ถือว่าหนีสิกขาเอาผ้าจีวรไปฝากไว้ตามเจดีย์ตามต้นโพธิ์” และปัญหาสำคัญเกิดจากการสิกขาพระไม่มีการนำเข้ามาหาเถรสมาคมเป็นผู้ตัดสินแต่กลายเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานสอบสวนสามารถตัดสินในการจับพระสึกได้เลย

หลักอธิกรณ์สมณะ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการใช้จัดการกับปัญหาหรือความขัดแย้งในสังคมพระสงฆ์อย่างประสานกลมกลืนสอดคล้องกับทุกปัญหา พระพุทธองค์ทรงมองเห็นปัญหาของ การปกครองพระสงฆ์ด้วยการบัญญัติพระวินัย เพื่อใช้เป็นกฎ ระเบียบ ให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเพื่อความดีงามของสังคมพระสงฆ์ นำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย เพื่อให้สงฆ์ใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองคนดีกำจัดผู้ละเมิด และสร้างความปรองดองในหมู่สงฆ์ ได้แก่การดำเนินกิจการของสงฆ์โดยการร่วมกันคิดร่วมกันพิจารณาของพระสงฆ์ทั้งหลายผู้เป็นสมาชิก อธิกรณ์จึงจะถือว่าได้ระงับหรือยุติโดยกระบวนการแก้ปัญหาของคณะสงฆ์ไทยโดยกฎหมายหาเถรสมาคมได้รับวิวัฒนาการมาจาก กฎหมายของราชอาณาจักรทำให้มุ่งเน้นหลักการลงโทษตามกฎหมายที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งตาม หลักพระวินัย ที่ยังมุ่งเน้นการรักษาหลักพระธรรมวินัย และการสร้างความสมานฉันท์ในหมู่ สงฆ์ โดยสังคมสงฆ์ไม่ได้มีมาตรการร่วมลงโทษ

ด้วยแต่อย่างใดตามจุดมุ่งหมายที่พระพุทธเจ้า ทรงบัญญัติไว้แต่ดั้งเดิม จึงทำให้เกิดความขัดแย้งแตกแยกในสังคม ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และมหาเถรสมาคม จึงควรนำไปทบทวนศึกษาทำความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในสังคมพระสงฆ์ เพื่อปรับปรุงพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาประยุกต์วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับ พระวินัย สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งได้อย่างเป็นรูปธรรมและอธิบายตอบข้อสงสัยแก่ประชาชนหรือสาธุชนได้ และนำความเชื่อมั่นศรัทธากลับคืนสู่พระพุทธศาสนาสืบไป

ดังนั้นการดำเนินคดีของพระสงฆ์ยึดหลักตามพระธรรมวินัยเสียก่อนด้วยคณะสงฆ์ด้วยกัน และหากต้องอาบัติปราชิกจริง และต้องสึกจากการเป็นพระเมื่อสึกแล้ว ควรใช้วิธีการดำเนินคดี เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พรบ.สงฆ์ ฉบับ 2561 ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบมุ่งเอาผิดจำเลยและเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาคีรัฐมากกว่าประชาชนหรือฝ่ายจำเลยทำให้พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหามีโอกาสสู้คดีให้ชนะได้น้อย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดของพุทธจักรก่อน

References

- Boonkongmak, S. et al. (2018). *Problems of renunciation of monks According to the Sangha Act, 1962, a case study of the exercise of discretion of government officials in the judicial process. Journal of Humanities and Social Sciences, Royal Thai Air Force Academy. Year 6 December 2018 National Buddhism Office. (2011). A Guide to the Sangha Administrator. Bangkok: Printing House, National Buddhism Office.*
- Boonkongmak, S., & Rattanachai, P. (2018). Problems of the renunciation of monks under the Sangha Act of 1962: a case study on the exercise of discretion by government officials in the judicial process. *Journal of the Humanities and Social Sciences*, 6, 2-3.
- Disathaamnarnj, R., Masrungson, P., & Wattanapradith, K. (2017). An Analysis of the Usage of Songs for Enhancing Peace in Thai Society According to Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Special), 239-249.
- Kachorn, D. (2015). *A study of the process and procedures for the suspension of the rector in Theravada Buddhism. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai College.*
- Khamkhiao, W. (2019). Buddhist Pilgrimage Tourism in Chaiya SuratThani city. *Srinakharinwirot Research and Development Journal*, 11(21), 2-3.
- Kiratithian, T. (2007). A Study of Verbal Use for Creativity in Theravada Buddhism. (Master's Thesis). graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Kumsonta, K. (2015). A Model of Dispute Resolution of Thai Sangha by Buddhist Peaceful Means. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai College.

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2009). *Thai commentary*. Bangkok: MCU Press.
- Mahamakut University. (1991). *The Tripitaka with commentary on translation of 91 copies*. Bangkok: Mahamakut Buddhist College Printing House.
- Phra Mahanat Stivapulo, & Watthanapradit, K. (2019). A Study and Analysis of Peaceful Culture of the Karen Pow People. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(Sup), 7, 91-105.
- Phra Meteethummaphorn (Prayon Tummajitto). (1998). *The administration of the Sangha*. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai Printing House.
- Phra Phrom Kunaporn (Por Por Payutto). (2008). *Buddhist Dictionary Vocabulary version*. (11th ed.). Bangkok: SR Printing Mass Products.
- Phra Rachrattanakavee. (1980). *Description of the The Sangha Supreme Council of Thailand version 11 (1978) On the insights*. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai Printing House.
- Phra Tannuwat Hasdorn, Kenaphum, K., & Phosing, P. (2018). Strategies for disseminating religion to a society of higher wisdom. *Journal of Research and Development Institute*, 5(2). 2-3.
- Phra Thammakittiwong (Thong Di Suratechot). (2008). *Kam Wat*. (3rd ed.). Bangkok: Thammasapa.
- Phra Weerachat Theerasittho (Pengcham), & Phra mahamit Thitpanyo. (2019). Life of Thai monks in today's society. *Dharmatat academic journal*, 19(3), 2-3.
- Preecha, C. (1995). *Political thoughts in Tripitaka*. (1st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Rapeepatana, A. (2013). Literal justice: fairness according to reality. *Academic articles*, 26(1), 2-3.
- Rujira, B. (2018). *Criminal case for renunciation*. Bangkok: Front Line Publisher.
- Textbook Division. (1987). *Discipline diagnosis*. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai Printing House.
- The Sangha Supreme Council of Thailand. (2018). *The Sangha Act B.E. 2561 (version 4)*. Bangkok: MCU Press.